มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม–มิถุนายน 2569)

ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

บรรณาธิการ

รัตนพล ชื่นค้า

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities

Volume 33 Number 1 (January–June 2026)

ISSN 2985-0568 (Online)

Editor

Rattanaphon Chuenka

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงรบ รื่นบรรเทิง	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บรรณาธิการ:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนพล ชื่นค้า	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ:

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ศิราพร ณ ถลาง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สดชื่น ชัยประสาธน์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์เกียรติคุณกุลวดี มกราภิรมย์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์กิตติคุณสุกัญญา สุจฉายา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.นธกฤต วันต๊ะเมล์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.นัทธนัย ประสานนาม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศาสตราจารย์พรรัตน์ ดำรุง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.บูลย์จีรา ชิรเวทย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.รัญวรัชญ์ กอบศิริธีร์วรา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สรณัฐ ไตลังคะ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี มหณรงค์ชัย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิชยา วัฒนวรกิจกุล	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัทช์ชนัน นาถประทาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร เลิศไพศาลวงศ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.เอกพล เจียรพัฒนาคม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Professor Adrian Vickers	University of Sydney, Australia

Professor Michael Gardiner	University of Warwick, United Kingdom
Professor Peter A. Jackson	Australian National University, Australia
Professor Sharmani Patricia Gabriel	University of Malaya, Malaysia

บรรณาธิการจัดการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.รัญวรัชญ์ กอบศิริธีร์วรา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการจัดการ:

ผาณิตา ชัยดิเรก

สุภาภรณ์ ไชยภัฏ

สถานที่ติดต่อ:

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์: 0-2579-5566-8 ต่อ 1200
โทรสาร: 0-2561-3485
เว็บไซต์: https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc

ศิลปกรรม:

โชติรส เกตุแก้ว

ภาพปก: *Vinh Quy Bái Tổ* (ขบวนแห่กลับบ้านเกิดเพื่อทำความเคารพบรรพบุรุษ)
ภาพพิมพ์แกะไม้พื้นบ้านดงโห่ สมัยต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20
แสดงการเฉลิมฉลองความสำเร็จของบัณฑิตที่สอบเข้ารับราชการสำเร็จ
เป็นการเดินทางกลับบ้านเกิดเพื่อแจ้งข่าวดีและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ
(ที่มา: https://media.urbanistnetwork.com/saigoneer/article-images/2019/july/29/dongho/25h.jpg)

Members of the Advisory Board:

Assistant Professor Thongrob Ruenbanthoeng, Ph.D.	Dean, Faculty of Humanities, Kasetsart University

Editor in Chief:

Rattanaphon Chuenka, Ph.D.	Assistant Professor, Kasetsart Universtity

Members of the Editorial Board:

Kusuma Raksamanee, Ph.D.	Professor Emeritus, Silpakorn University
Cholada Ruengruglikit, Ph.D.	Professor Emeritus, Chulalongkorn University
Siraporn Nathalang, Ph.D.	Professor Emeritus, Chulalongkorn University
Sodchuen Chaiprasathna, Ph.D.	Professor Emeritus, Silpakorn University
Kulwadee Makarabhirom	Professor Emeritus, Kasetsart University
Poonpit Amatyakul	Professor Emeritus, Mahidol University
Sukanya Sujachaya	Professor Emeritus, Chulalongkorn University
Therdchai Choibamroong, Ph.D.	Professor, National Institute of Development Administration
Nottakrit Vantamay, Ph.D.	Professor, Kasetsart University
Natthanai Prasannam, Ph.D.	Professor, Kasetsart University
Pornrat Damrhung	Professor, Chulalongkorn University
Boonjeera Chiravate, Ph.D.	Associate Professor, Silpakorn University
Ranwarat Kobsirithiwara, Ph.D.	Associate Professor, Kasetsart University
Soranat Tailanga, Ph.D.	Associate Professor, Kasetsart University
Sorabud Rungrojsuwan, Ph.D.	Associate Professor, Mae Fah Luang University
Sumalee Mahanarongchai, Ph.D.	Associate Professor, Thammasat University
Nitchaya Wattanavorakijkul. Ph.D.	Assistant Professor, Kasetsart University
Natchanan Natpratan, Ph.D.	Assistant Professor, Kasetsart University
Siriporn Lertpaisarnwong, Ph.D.	Assistant Professor, Kasetsart University
Ekapol Cheerapatnakom, Ph.D.	Lecturer, Kasetsart University
Adrian Vickers, Ph.D.	Professor, University of Sydney, Australia

Michael Gardiner, Ph.D.	Professor, University of Warwick, United Kingdom
Peter A. Jackson, Ph.D.	Professor, Australian National University, Australia
Sharmani Patricia Gabriel, Ph.D.	Professor, University of Malaya, Malaysia

Managing Editor:

Ranwarat Kobsirithiwara, Ph.D.	Associate Professor, Kasetsart University

Assistant Managing Editors:

Phanita Chaidirek

Supaporn Chaiyabhat

Editorial Address:

Journal of Studies in the Field of Humanities,
Faculty of Humanities, Kasetsart University
50 Ngam Wong Wan Rd., Lat Yao, Chatuchak,
Bangkok 10900, THAILAND
Telephone: 0-2579-5566-8 # 1200
Fax: 0-2561-3485
Website: https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc

Design and Artwork:

Chotirot Ketkaeo

Cover: *Vinh Quy Bái Tổ, Đông Hồ* ("The Ceremonial Return to One's Hometown to Pay Respect to One's Ancestors"), a traditional Đông Hồ folk woodblock print from the early twentieth century.
The print celebrates the success of a scholar who passed the imperial civil service examination, depicting his ceremonial return to his hometown to announce the joyful news and pay tribute to his ancestors in gratitude.
(Source: https://media.urbanistnetwork.com/saigoneer/article-images/2019/july/29/dongho/25h.jpg)

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการเป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน (2 ฉบับต่อปี) คือ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ จัดพิมพ์วารสารนี้เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิชาการ ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการยินดีรับต้นฉบับผลงานวิชาการที่เป็นบทความวิจัย (research article) บทความวิชาการ (academic article) บทความปริทรรศน์ (review article) หรือบทวิจารณ์หนังสือ (book review) ซึ่งเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ เนื้อหาของบทความต้องเกี่ยวกับสาขาวิชามนุษยศาสตร์หรือสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ภาษา ภาษาศาสตร์ การเรียนการสอนภาษา การแปล วรรณคดี คติชนวิทยา ประวัติศาสตร์ ปรัชญาและศาสนา นิเทศศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ ดนตรี ศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์และการท่องเที่ยว

บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการฉบับใดมาก่อน เว้นแต่เป็นการปรับปรุงจากผลงานที่ได้เสนอในการประชุมวิชาการและต้องไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการกลั่นกรองคุณภาพแบบไม่เปิดเผยตัวตนสองทาง (double-blind review) โดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้นหรือสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 คน ผลการพิจารณาจากกองบรรณาธิการถือเป็นที่สุด

เมื่อพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว กองบรรณาธิการจะประสานกับผู้เขียนเพื่อให้แก้ไขต้นฉบับและส่งกลับมาที่กองบรรณาธิการภายในกรอบเวลาที่กำหนด

ผู้ส่งบทความกรุณาส่งต้นฉบับบทความตามช่องทางและรูปแบบที่กำหนดไว้ในข้อแนะนำในการส่งบทความ (กรุณาดูรายละเอียดท้ายเล่มหรือเว็บไซต์ของวารสาร https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc)

ข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นของผู้เขียนแต่ละคน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วยและไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของคณะมนุษยศาสตร์และกองบรรณาธิการ

ลิขสิทธิ์บทความเป็นของผู้เขียนและของคณะมนุษยศาสตร์ ซึ่งได้รับการสงวนสิทธิ์ตามกฎหมาย การตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนและกองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการโดยตรงเป็นลายลักษณ์อักษร

About the *Journal of Studies in the Field of Humanities*

The Journal of Studies in the Field of Humanities is a biannual academic journal, published in two issues each year: the January-June issue, and the July-December issue.

Through the publication of this journal, the Editorial Board of the Faculty of Humanities, Kasetsart University, aims to promote distinguished works of lecturers, researchers, academics, students, and any interested individuals, and to encourage knowledge exchange in humanities and related disciplines.

The Editorial Board welcomes submissions of the following manuscripts, either in Thai or in English: research articles, academic articles, review articles, or book reviews. Each contribution must address issues in humanities or related disciplines, such as language studies, linguistics, language learning and teaching, translation, literature, folklore, history, philosophy and religion, communication arts, information science, music, performing arts, arts and tourism.

The submitted manuscripts must not have been published in any other academic journals, or be under the consideration of any other academic journals. Conference articles that have been revised specifically for publication, however, are eligible.

Each submitted manuscript will be double-blind reviewed by at least three experts. The decision of the Editorial Board is final.

In the case of successful submission, the Editorial Board will inform the author of any changes or revisions that have to be made. The author then needs to edit the manuscript and send it back to the Editorial Board within an agreed timeframe.

The author should submit the manuscript in the APA format through the journal's website – https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc

The opinions apparent in each published article are strictly of its respective author; the Faculty of Humanities, Kasetsart University, and the Editorial Board do not necessarily agree with and hold no responsibility to such opinions.

All rights to the articles published in this journal belong to the authors and the Faculty of Humanities, and are under the protection of the laws. Reproduction of the content in any form requires direct, written permissions from the author of each article and the Faculty of Humanities.

ถ้อยแถลงจากบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ (Journal of Studies in the Field of Humanities) ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 มีเนื้อหาทางวิชาการที่น่าสนใจและหลากหลายเช่นเคย แบ่งเป็นบทความวิจัย 18 เรื่อง และบทความวิชาการ 2 เรื่อง ดังนี้

บทความวิจัย *ด้านภาษาและภาษาศาสตร์* ได้แก่ “การสร้างคำที่มีความหมายเชิงบุคคลในภาษาเวียดนาม” ของรุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์ “การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า ‘ชอบ’ ในภาษาไทย” ของทัศน์พล อัศภัย และเพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต และ “บริบทกับมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ*: การศึกษาตามทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยายของ Kövecses” ของป้าย เหยี้ยนเหมย ขนิษฐา ใจมโน กิติมา อินทรัมพรรย์ และธนพร หมูคำ

บทความวิจัย *ด้านวรรณคดีและด้านประวัติศาสตร์* ได้แก่ “พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: มโนทัศน์เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาในยุคสยามสมัยใหม่” ของปัทมา ฑีฆประเสริฐกุล “ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับชาติตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 16-17: มุมมองจากหลักฐานโปรตุเกส อังกฤษและฝรั่งเศส” ของปรีดี พิศภูมิวิถี และ “ผิวเนื้อแนบขนหนัง: กัน คน สัตว์ สัมพันธ์เร้น(ไม่)ลับในป่าเควียร์” ของพัชรพร ศุภผล และรวิตะวัน โสภณพนิช

บทความวิจัย *ด้านภาษาเกาหลี* ได้แก่ “การศึกษาเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทย” ของอิสริยา พาที บทความวิจัย *ด้านภาษาญี่ปุ่น* ได้แก่ “การศึกษาความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานชาวไทย: กรณีศึกษานักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม” ของธวัช คำทองทิพย์ และมาซาโตะ อีจิมะ

บทความวิจัย *ด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ* ได้แก่ “การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย” ของชลลดา ทุยเวียง อรพรรณ บุตรกตัญญู และปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร “A Study of English Reading Strategies Used by Grade 12 Students in Mueang District, Chachoengsao Province” ของ Nuntiporn Raungsawat และ Suwicha Saengroongpetch และ “Applying Role-Play Activities in English for Hotel Business: Enhancing Speaking Skills and Professional Role Awareness among Thai Undergraduate Students” ของ Sureeporn Chinsethagij และ Abhinan Wongkittiporn

บทความวิจัย *ด้านการท่องเที่ยวและการบริการ* ได้แก่ “What Drives Tourists to Visit Community Camping Destinations” ของ Jeerati Poon-Ead และ Yoksamon Jeaheng และ “อัตลักษณ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี” ของภัทรภร พุฒพันธ์และจุรีรัตน์ หนองหว้า

บทความวิจัย *ด้านนิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์* ได้แก่ “บทบาทนักพากย์เรือในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลา” ของวนภรณ์ สุวรรณโณ และสุพัฒน์ สุวรรณโณ

บทความวิจัย *ด้านดนตรี* ได้แก่ “งานสร้างสรรค์ดุริยางคศิลป์ด้านเทคโนโลยีการบันทึกเสียง: วรรณกรรมเพลงร้องประจำ 7 จังหวัดในภาคใต้ตอนบน บรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่” ของประทีป เจตนากูล “ห้าในห้า: แนวคิดการประพันธ์บทเพลงเบญจรงค์สำหรับวงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยว” ของธนภาค ไชยศร ฉัตรติยา เกียรตินาวี และศรัณย์ นักรบ “การแสดงดนตรีพร้อมบทวิเคราะห์: บทเพลงคลาริเน็ตโซนาตาประพันธ์โดย พอล ฮินเดอมิธ” ของณัฐพล เบญจธรรมนนท์ และ “การศึกษากระบวนการปรับตัวของดนตรีเวียดนาม (ญวน) ในประเทศไทย” ของนาฐคุณ ถาวรปิยกุล สุรศักดิ์ จำนงค์สาร และเมธี พันธุ์วราทร

บทความวิชาการ *ด้านการบริการ* ได้แก่ “การจัดการตลาดดิจิทัลกับอุตสาหกรรมการบริการ” ของศรีตระกูล สอนกล้า อธิธัช สิรวริศรา และกาญจนา พันธุ์เอี่ยม และ *ด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ* ได้แก่ “Reimagining Universities for Democracy and Sustainability through Global Citizenship Education (GCE)-Infused Language Education” ของ Patsriyanyong Sungroong

บทความในวารสารฉบับนี้ได้มีการออกเลขมาตรฐานสากลประจำไฟล์ดิจิทัล หรือ DOI (Digital Object Identifier) โดยได้รับการสนับสนุนจากโครงการจัดตั้งศูนย์ DOI Service Center Thailand โดยกองระบบและบริหารข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประสานงานโดยสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขดังกล่าวใช้ในการระบุตัวตน หรือบ่งชี้เอกสารดิจิทัล ถือเป็นรหัสประจำเอกสารดิจิทัล ช่วยให้สามารถสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวก ช่วยรวบรวมเอกสารดิจิทัลเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและการวิจัย ทั้งยังช่วยอำนวยความสะดวกในการเขียนบรรณานุกรมและการอ้างถึงเอกสารดิจิทัลตามหลักสากล

ในโอกาส 45 ปี แห่งการสถาปนาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการขอเป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองความสำเร็จและความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องของคณะ วารสารยังคงยึดมั่นเจตนารมณ์ในการเป็นพื้นที่สั่งสมองค์ความรู้สาขามนุษยศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและ เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการอย่างเข้มข้นและมีคุณภาพ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงาน ผู้เขียน ผู้อ่าน ตลอดจนกองบรรณาธิการทุกคนที่ช่วยดำเนินงานวารสารจนลุล่วงด้วยดี หวังว่าบทความในวารสารฉบับนี้จะช่วยสร้างความรู้ ความคิด ความรื่นรมย์ทางปัญญา พร้อมๆ กับสร้างพลังความมานะมุ่งมั่นให้แก่ผู้อ่านตามสมควร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนพล ชื่นค้า

บรรณาธิการ

สารบัญ

Content

หน้า

บทความวิจัย

Research articles

การสร้างคำที่มีความหมายเชิงบุคคลในภาษาเวียดนาม 1

Word Formation of Personal Meaning in Vietnamese

รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์

Rujiwan Laophairoj

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย 20

Grammaticalization of the Word /chɔ̂:p/ in Thai

ทัศน์พล อัศภัย

Taspol Asapai

เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต

Pennapa Klaisingto

บริบทกับมโนอุปลักษณ์ในโคลงโลกนิติ: 42

การศึกษาตามทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยายของ Kövecses

Context and Conceptual Metaphors in *Khlong Lokanit*:

A Study Based on Extended Conceptual Metaphor Theory of Kövecses

ป๋าย เหยี้ยนเหมย

Bai Yanmei

ขนิษฐา ใจมโน

Kanita Chaimano

กิติมา อินทรัมพรรย์

Kitima Indrambarya

ธนพร หมูคำ

Thanaporn Mukham

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: 62

มโนทัศน์เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาในยุคสยามสมัยใหม่

King Rama VI's Literary Works:

The Concept of Sukhothai and Ayutthaya in the Modern Siam Period

ปัทมา ฑีฆประเสริฐกุล

Pattama Theekaprasertkul

หน้า

ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับชาติตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 16-17: มุมมองจากหลักฐานโปรตุเกส อังกฤษและฝรั่งเศส 87

International Relations between Ayutthaya and Western Countries during the 16th-17th Centuries: Perspective from Portuguese, English and French Sources

ปรีดี พิศภูมิวิถี

Predee Phisphumvidhi

ผิวเนื้อแนบขนหนัง: ก้น คน สัตว์ สัมพันธ์เร้น(ไม่)ลับในป่าเควียร์ 103

Flesh Against Fur: Buttocks, Bodies, Beasts, and the (Un)Hidden Relations in the Queer Forest

พัชรพร ศุภผล

Pachcharaporn Supaphol

รวิตะวัน โสภณพนิช

Rawitawan Sophonpanich

การศึกษาเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทย 121

A Comparative Study of Figures of Speech in Korean and Thai Songs

อิสริยา พาที

Isariya Patee

การศึกษาความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานชาวไทย: กรณีศึกษานักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 140

A Study of the Needs of Japanese Enterprises in Japan Regarding Thai Interns: A Case Study of Business Japanese Majors at Chandrakasem Rajabhat University

ธวัช คำทองทิพย์

Tawat Khamthongthip

มาซาโตะ อีจิมะ

Masato Iijima

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย 160

Learning Provision of English as a Second Language Using Drama in Education to Promote the English Listening and Speaking Skills of Preschoolers

ชลลดา ทุยเวียง

Chollada Tuyweang

อรพรรณ บุตรกตัญญู

Oraphan Butkatunyoo

ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร

Piyanan Hirunchalothorn

หน้า

A Study of English Reading Strategies Used by Grade 12 Students in Mueang District, Chachoengsao Province 182

การศึกษากลวิธีการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

Nuntiporn Raungsawat

นันทิพร เรืองสวัสดิ์

Suwicha Saengroongpetch

สุวิชา แสงรุ้งเพชร

Applying Role-Play Activities in English for Hotel Business: Enhancing Speaking Skills and Professional Role Awareness among Thai Undergraduate Students 204

การประยุกต์ใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติในภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจโรงแรม: การสนับสนุนทักษะการพูดและการรับรู้ทางบทบาทอาชีพของของนักศึกษามหาวิทยาลัยไทย

Sureeporn Chinsethagij

สุรีย์พร ชินเศรษฐกิจ

Abhinan Wongkittiporn

อภินันท์ วงศ์กิตติพร

What Drives Tourists to Visit Community Camping Destinations 225

ปัจจัยขับเคลื่อนการเลือกแหล่งท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

Jeerati Poon-Ead

จีรติ พูนเอียด

Yoksamon Jeaheng

ยกสมน เจ๊ะเฮง

อัตลักษณ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี 248

Cultural Identity and Community Participation in Cultural Management for Promoting Cultural Tourism in Uthai Thani Province

ภัทรภร พุฒพันธ์

Phattaraporn Putphun

จุรีรัตน์ หนองหว้า

Jureerat Nongwa

หน้า

บทบาทนักพากย์เรือในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลา 269

The Role of Boat Race Commentators in Shaping Cultural Identity and Community Engagement: A Case Study of Traditional Long Boat Racing in Songkhla Province

วนภรณ์ สุวรรณโณ

Wanaporn Suwanno

สุพัฒน์ สุวรรณโณ

Supat Suwanno

งานสร้างสรรค์ดุริยางคศิลป์ด้านเทคโนโลยีการบันทึกเสียง: วรรณกรรมเพลงร้องประจำ 7 จังหวัดในภาคใต้ตอนบน บรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ 291

Creative Musical Research in Recording Technology: Literature of Seven Upper Southern Provincial Songs, Performed by Vocalist and Wind Symphony

ประทีป เจตนากูล

Prateep Jattanakul

ห้าในห้า: แนวคิดการประพันธ์บทเพลงเบญจรงค์สำหรับวงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยว 311

Five in Five: The Compositional Concept of “Benjarong” for Single Reed Woodwind Ensemble

ธนภาค ไชยศร

Tanapark Chaisorn

ฉัตรติยา เกียรตินาวี

Chattiya Khieti-navy

ศรัณย์ นักรบ

Saran Nakrob

การแสดงดนตรีพร้อมบทวิเคราะห์: บทเพลงคลาริเน็ตโซนาตาประพันธ์โดยพอล ฮินเดอมิธ 326

Performance and Analytical Notes: Paul Hindemith's Clarinet Sonata

ณัฐพล เบญจธรรมนนท์

Nattapon Banjatammanon

หน้า

การศึกษากระบวนการปรับตัวของดนตรีเวียดนาม (ญวน) ในประเทศไทย 340

A Study of Transformation Process of Vietnamese Music in Thailand

นาฐคุณ ถาวรปิยกุล

Nattakun Thavornpiyakul

สุรศักดิ์ จำนงค์สาร

Surasak Jamnongsarn

เมธี พันธุ์วราทร

Metee Punvaratorn

บทความวิชาการ

Academic article

การจัดการตลาดดิจิทัลกับอุตสาหกรรมการบริการ 359

Digital Marketing in the Service Industry

ศรีตระกูล สอนกล้า

Sritakul sonkla

อธิธัช สิรวริศรา

Athithat Sirawaritsara

กาญจนา พันธุ์เอี่ยม

Kanjana Punoiam

Reimagining Universities for Democracy and Sustainability through Global Citizenship Education (GCE)-Infused Language Education 374

การทบทวนบทบาทมหาวิทยาลัยเพื่อประชาธิปไตยและความยั่งยืน ผ่านการศึกษาภาษาที่บูรณาการการศึกษาความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education: GCE)

Patsriyanyong Sungroong

ภัทร์ศรียรรยงค์ สังข์รุ่ง

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

การสร้างคำที่มีความหมายเชิงบุคคลในภาษาเวียดนาม*

Received: 24 February 2026
Revised: 22 March 2026
Accepted: 27 May 2026

รุจิวรรณ เหล่าไพโรจน์**

บทความวิจัย
บทคัดย่อ
คำสำคัญ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างคำและรูปแบบการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนาม ข้อมูลในการวิจัยรวบรวมจากคลังข้อมูลภาษาเวียดนามออนไลน์ พจนานุกรมออนไลน์และพจนานุกรม รวมถึงสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญชาวเวียดนามและผู้เชี่ยวชาญภาษาจีน ผลการศึกษาพบว่าคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามมีวิธีการสร้างคำ 2 วิธี คือ 1) การยืมคำจากภาษาจีน มีทั้งการยืมรูปคำ การยืมหน่วยคำและแบบแผนการสร้างคำโดยที่นำมาปรับใช้ในแบบของเวียดนาม 2) การประสมคำ ซึ่งมีรูปแบบการประสมกันระหว่างหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำอิสระ หน่วยคำอิสระกับหน่วยคำกึ่งอิสระและหน่วยคำกึ่งอิสระกับหน่วยคำกึ่งอิสระ โดยส่วนใหญ่หน่วยคำอิสระจะเป็นหน่วยคำเวียดนามแท้ แต่ก็มีหน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนที่ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำเวียดนามที่เป็นหน่วยคำอิสระด้วย ส่วนหน่วยคำกึ่งอิสระเป็นหน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน การสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามรับมาทั้งหน่วยคำและระบบการสร้างคำ โดยนำมาปรับใช้ในรูปแบบของภาษาเวียดนามซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงคำนามบุคคล แต่มีการสร้างคำแบบขยายจนเป็นวลีหรือกลุ่มคำที่แสดงความหมายถึงบุคคล

การสร้างคำ;
คำนามบุคคล;
ภาษาเวียดนาม

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง*การสร้างคำที่มีความหมาย "บุคคล" ในภาษาเวียดนาม* ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2569

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ติดต่อได้ที่: rujiwan.la@cmu.ac.th

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Word Formation of Personal Meaning in Vietnamese*

Received: 24 February 2026
Revised: 22 March 2026
Accepted: 27 May 2026

Rujiwan Laophairoj**

Research Article

Abstract

This research article aims to investigate the word-formation processes and structural patterns involved in the creation of lexical items denoting human referents in Vietnamese. The data were collected from online Vietnamese language corpora, online dictionaries, and printed dictionaries, as well as through consultations with Vietnamese linguists and specialists in Chinese linguistics. The results of the study indicate that lexical items referring to persons in Vietnamese are formed through two primary word-formation processes: (1) Borrowing from Chinese, which includes the borrowing of lexical forms, morphemes, and word-formation patterns that are subsequently adapted to the Vietnamese linguistic system; and (2) Compounding, which encompasses structural combinations of free morphemes with free morphemes, free morphemes with semi-free morphemes, and semi-free morphemes with semi-free morphemes. In most cases, free morphemes are native Vietnamese morphemes; however, some free morphemes originated from Chinese roots that have undergone a process of vietnamization and now function as independent morphemes in Vietnamese. Semi-free morphemes, by contrast, are derived from Chinese-origin morphemes. The formation of person-denoting expressions in Vietnamese thus involves the incorporation of both morphemic elements and word-formation mechanisms of Chinese origin, which are adapted to conform to Vietnamese morphological and structural conventions. This process is not restricted to personal nouns but extends to expanded constructions, resulting in phrases or lexical groupings that encode reference to human entities.

Keywords

word formation;
personal nouns;
Vietnamese

* This article is part of the research entitled *A Study of Words Meaning "Person" in Vietnamese*. This research was supported by a research grant from the Faculty of Humanities, Chiang Mai University for the Fiscal Year 2026.

** Assistant Professor, Department of Oriental Languages, Faculty of Humanities, Chiang Mai University, e-mail: rujiwan.la@cmu.ac.th

1. บทนำ

ภาษาเวียดนามจัดเป็นภาษาคำโดด (Isolated language) กล่าวคือคำพื้นฐานในภาษาส่วนใหญ่เป็นคำโดดหรือคำพยางค์เดียว เช่น bố “พ่อ”, mẹ “แม่”, ăn “กิน”, ngủ “หลับ” แต่อย่างไรก็ตามภาษาเวียดนามก็มีคำสองพยางค์ (Disyllabic words) และคำหลายพยางค์ (Polysyllabic words) ด้วยเช่นกัน เช่น bạn bè “เพื่อน”, thông minh “ฉลาด”, trường Đại học “มหาวิทยาลัย”, viện nghiên cứu “สถาบันวิจัย” ซึ่งคำสองพยางค์และคำหลายพยางค์ที่ปรากฏในภาษาเวียดนามส่วนใหญ่จะเป็นคำที่เกิดจากการประกอบสร้างคำใหม่จากวิธีการประสมคำหรือการซ้ำคำ

คำว่า “คน” ในภาษาเวียดนาม คือคำว่า người ซึ่งเมื่อประสมร่วมกับคำอื่นๆ จะมีความหมายถึงบุคคลในอาชีพหรือสถานภาพต่างๆ ที่แตกต่างกัน เช่น

(1) ***Người*** Việt Nam คือการประสมคำว่า người + Việt Nam (เวียดนาม) => “คนเวียดนาม, ชาวเวียดนาม”
(2) ***Người*** làng คือการประสมคำว่า người + làng (หมู่บ้าน) => “ชาวบ้าน”
(3) ***Người*** ăn mày คือการประสมคำว่า người + ăn mày (ขอทาน, ยาจก) => “ขอทาน”
(4) ***Người*** lao động คือการประสมคำว่า người + lao động (แรงงาน) => “ผู้ใช้แรงงาน, กรรมกร”

ตัวอย่าง (1) - (4) ข้างต้นเป็นการประสมคำระหว่างคำว่า người กับคำอื่นๆ จะเห็นได้ว่าคำหลักคือ người “คน” ปรากฏในตำแหน่งต้นคำและตามด้วยคำขยายในตำแหน่งท้ายซึ่งเป็นไปตามหลักการวางคำขยายในภาษาเวียดนามและภาษาอื่นๆ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Enfield, 2005; Dryer, 2013)

นอกเหนือจากตัวอย่างข้างต้นยังพบว่าในภาษาเวียดนามมีการใช้คำอื่นที่ไม่ใช่คำว่า người นำมาประกอบร่วมกับคำหรือหน่วยคำอื่นแล้วมีความหมายถึงบุคคลด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น

(5) ***Nhà*** chính trị คือการประสมคำว่า nhà (ผู้รู้) + chính trị (การเมือง) => “นักการเมือง”
(6) Chính trị ***gia*** คือการประสมคำว่า chính trị (การเมือง) + gia (ผู้เชี่ยวชาญ, นัก) => “นักการเมือง”
(7) Chính ***khách*** คือการประสมคำว่า chính (การเมือง) + khách (แขก) => “นักการเมือง”
(8) ***Nhà*** báo คือการประสมคำว่า nhà (ผู้รู้) + báo (ข่าว) => “นักข่าว, นักหนังสือพิมพ์”
(9) Ký ***giả*** คือการประสมคำว่า ký (บันทึก, เขียน) + giả (ผู้กระทำ) => “นักข่าว”
(10) Phóng ***viên*** คือการประสมคำว่า phóng (เคลื่อนไหว) + viên (ผู้ปฏิบัติหน้าที่) => “ผู้สื่อข่าว, นักข่าว”

ตัวอย่าง (5)-(10) ข้างต้นเห็นได้ว่ามีการสร้างคำจากหน่วยคำที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำว่า nhà, gia, khách, giả และ viên มาประกอบสร้างคำใหม่เป็นคำที่มีความหมายถึงบุคคล ส่วนรูปแบบการสร้างคำมีทั้งรูปแบบที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำหรือรูปแบบที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายคำ นอกเหนือจากการสร้างคำในรูปแบบที่แตกต่างกันแล้วนั้นจะเห็นว่ามีกลุ่มคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกันอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิธีการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลและรูปแบบของคำที่ปรากฏในภาษาเวียดนาม การศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้ผู้เรียนภาษาเวียดนามในฐานะภาษาต่างประเทศและผู้ที่สนใจภาษาเวียดนามเข้าใจรูปแบบของคำ วิธีการ

สร้างคำ รวมถึงความหมายและการใช้คำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อแวดวงการศึกษาภาษาเวียดนามในประเทศไทย

งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างคำในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมานี้มีการศึกษาอยู่จำนวนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นงานของ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2560) ศึกษา*การสร้างคำในภาษาไทยถิ่นในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษา* อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2561) ศึกษา*การประสมสร้างคำในภาษาไทยใหญ่ ทั้งในด้านไวยากรณ์ การสื่อสารและการกลายเป็นคำไวยากรณ์* ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาษาเวียดนามนั้นมีงานของเหงียน ถิ กิม เจา (2546) ซึ่งได้ศึกษา *การวิเคราะห์เปรียบต่างการสร้างคำในภาษาเวียดนามและภาษาไทย* โดยศึกษาเปรียบเทียบการสร้างคำประสม คำซ้อนและ คำซ้ำของภาษาเวียดนามกับภาษาไทยโดยพิจารณาในส่วนของโครงสร้าง หน้าที่และความหมายของคำ และงานของลี (Lee, 2021) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสร้างคำนามบุคคลที่เป็นคำยืมจีนโบราณ (Sino-xenic) ในภาษาเกาหลี จีน ญี่ปุ่นและเวียดนาม ซึ่งในภาษาเวียดนามมีการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลนอกเหนือจากคำยืมจีนโบราณ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลเพื่อให้เห็นถึงภาพรวมและเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามให้สมบูรณ์มากขึ้น

2. วัตถุประสงค์

ศึกษาวิธีการสร้างคำและรูปแบบคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนาม

3. ทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างคำเรียกบุคคลในภาษาเวียดนาม

นักวิชาการมีความเห็นแตกต่างกันในการวิเคราะห์การสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของหน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน เช่น -gia, -giả, -sĩ, -sư และ -viên โดยเหงวียน (Nguyễn, 1997) วิเคราะห์หน่วยคำเหล่านี้ว่าเป็นปัจจัย (suffixes) และกล่าวว่าภาษาเวียดนามมีการใช้ทั้งการประสมคำ (compounding) และการเติมหน่วยคำ (affixation) ในการสร้างคำนามบุคคล แม้ภาษาเวียดนามจะเป็นภาษาคำโดดไม่ได้มีการผันรูปคำก็ตาม แต่หน่วยคำเหล่านี้มีลักษณะสำคัญ คือ มีการปรากฏในตำแหน่งท้ายคำอย่างคงที่ หน่วยคำเหล่านี้ไม่สามารถปรากฏได้อย่างอิสระ กล่าวคือเป็นหน่วยคำไม่อิสระและมีหน้าที่ทางความหมายในการสร้างคำนามที่ใช้เรียกบุคคลโดยตรง เช่น chuyên gia “ผู้เชี่ยวชาญ”, dịch giả “นักแปล” และ luật sư “นักกฎหมาย”

ในทางกลับกันมีนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ ลอเรนซ์ (Laurence,1985) โด๊ะ (Đỗ,1999) และเหงวียน (Nguyễn, 2009) วิเคราะห์การสร้างคำและเห็นว่าหน่วยคำดังกล่าวยังคงมีความหมายตามรากคำเดิมอยู่ จึงควรพิจารณาว่าเป็นหน่วยคำไม่อิสระ (bound lexical morphemes) หน่วยคำประสม (combining forms) หรือหน่วยคำกึ่งเติม (semi-affixes) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการประสมคำมากกว่าจะเป็นการเติมหน่วยคำ เมื่อพิจารณาในบริบทเชิงภาษาศาสตร์เปรียบเทียบหน่วยคำเหล่านี้สามารถอธิบายได้ว่าอยู่ในตำแหน่งกึ่งกลางของลำดับขั้น

การกลายเป็นไวยากรณ์ (grammaticalization cline) โดยแสดงคุณลักษณะบางประการของหน่วยคำเติม ขณะเดียวกันก็ยังคงสถานะเดิมไว้ด้วย

3.2 การศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานของนักวิชาการชาวไทย เช่น โสภนา ศรีจำปา (2561) และนักวิชาการชาวเวียดนามที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น บุ่ย (Bùi, 2005) โห่ (Hồ, 1976) ฮว่าง (Hoàng, 2002) เหงวียน (Nguyễn, 2001) เป็นการนำเสนอความรู้ในภาพรวมของภาษาเวียดนามว่ามีการสร้างคำแบบใดบ้างและอธิบายรายละเอียดของรูปแบบการสร้างคำในรูปแบบต่างๆ โดยไม่ได้เจาะจงที่กลุ่มคำใดคำหนึ่งโดยเฉพาะ

การศึกษาเปรียบเทียบการสร้างคำจะมีงานของเหงียน ถิ กิม เจา (2546) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษาเวียดนามและภาษาไทยซึ่งเปรียบเทียบในส่วนของโครงสร้าง หน้าที่และความหมายของคำประสมและคำซ้ำซึ่งงานชิ้นนี้ได้ศึกษาไว้นานแล้ว แต่มีงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบและเพิ่งศึกษาในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมานี้คืองานวิจัยของลี (Lee, 2021) ศึกษาเรื่อง *"A comparative study on the formation of Sinoxenic personal nouns in Korean, Chinese, Japanese, and Vietnamese"* ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสร้างคำนามบุคคลที่สร้างจากคำยืมจีนโบราณ (Sino-xenic) ที่ปรากฏอยู่ในภาษาเกาหลี จีน ญี่ปุ่นและเวียดนาม ซึ่งจะเห็นได้ว่างานวิจัยของลี (Lee, 2021) มีความใกล้เคียงกับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกนำเสนอรายละเอียดของงานชิ้นนี้

งานวิจัยของลี (Lee, 2021) ศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสร้างคำนามบุคคลที่สร้างจากคำยืมจีนโบราณ (Sino-xenic) และปรากฏอยู่ในภาษาเกาหลี จีน ญี่ปุ่นและเวียดนามว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ผลการศึกษาสามารถสรุปได้เป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างพื้นฐานของคำนามบุคคลจากคำยืมจีนโบราณมีลักษณะร่วมกันในทั้ง 4 ภาษา กล่าวคือ คำนามที่แสดงถึงบุคคลของ 4 ภาษานั้นมีโครงสร้างพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน โดยมักประกอบด้วย [หน่วยคำแสดงบทบาทหน้าที่หรือคุณลักษณะ] + [หน่วยคำแสดงบุคคล] โดยหน่วยคำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยคำชี้เฉพาะบุคคล (personal marker) มักมีรากศัพท์มาจากภาษาจีนโบราณและปรากฏซ้ำในหลายภาษา แม้จะมีการออกเสียงและวิธีการผลิตคำแตกต่างกันออกไป ตัวอย่าง ภาษาจีน (jiàoshī) "ครู", ภาษาญี่ปุ่น (kyōshi) "ครู", ภาษาเกาหลี (gyosa) "ครู" และภาษาเวียดนาม giáo sư "ศาสตราจารย์", giáo viên "ครู" จากตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าระบบคำจีนโบราณเป็นแหล่งกำเนิดร่วม (shared lexical source) ของการสร้างคำนามบุคคลใน 4 ภาษา

2. ระดับความเป็นหน่วยคำเติม (affix-like) หน่วยคำเติมของคำนามบุคคลในแต่ละภาษาแตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่าแม้หน่วยคำแสดงบุคคลมีที่มาจากคำเดียวกันแต่ระดับการพัฒนาเชิงไวยากรณ์ (grammaticalization) นั้นแตกต่างกัน โดยภาษาจีนและญี่ปุ่น เช่น หน่วยคำ 者, 員 และ 師 มีแนวโน้มทำหน้าที่ใกล้เคียงเป็นหน่วยคำเติมท้าย (suffix-like morphemes) และมีการผลิตหรือการสร้างคำใหม่สูง ในขณะที่ภาษาเกาหลีและภาษาเวียดนาม หน่วยคำยืมจีนโบราณยังคงสถานะเป็นหน่วยคำกึ่งอิสระ (semi-bound morphemes) และมักต้องปรากฏในโครงสร้างคำประสมที่ยังคงรูปแบบดั้งเดิม ตัวอย่างภาษาเวียดนาม công nhân "กรรมกร", giáo viên "ครู", nhân viên "พนักงาน" หน่วยคำ nhân และ viên ไม่สามารถใช้เดี่ยวๆ เพื่อหมายถึงบุคคลได้ แต่มีบทบาทจำเพาะในการสร้างคำนามบุคคล

3. ภาษาเวียดนามมีการผสมผสานระหว่างคำยืมจีนโบราณกับคำเวียดนามแท้ ผลการศึกษาพบว่าภาษาเวียดนามมีลักษณะโดดเด่นคือการนำหน่วยคำที่มีรากคำจากภาษาจีนมาผสมกับหน่วยคำเวียดนามแท้ ซึ่งแตกต่างจากภาษาจีน ญี่ปุ่นและเกาหลีที่มักคงโครงสร้างจีนทั้งชุด ตัวอย่าง คำว่า dân cày “ชาวนา” dân มีรากศัพท์จากภาษาจีน ส่วนคำว่า cày “ไถ” เป็นคำเวียดนามแท้

4. คำนามบุคคลที่มาจากคำยืมจีนโบราณสัมพันธ์กับระดับภาษาและบริบทการใช้ กล่าวคือคำนามบุคคลที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนมักใช้ในภาษาทางการ ภาษาราชการ ภาษาเขียนเชิงวิชาการหรือสื่อมวลชน ขณะที่คำนามบุคคลที่เป็นคำเวียดนามแท้หรือคำพื้นเมืองมักใช้ในภาษาพูดหรือบริบทไม่เป็นทางการ ตัวอย่าง คำว่า bác sĩ “แพทย์” (ทางการ) กับคำว่า thầy thuốc “หมอ”(ทั่วไป) และคำว่า công nhân “กรรมกร” (ทางการ) กับคำว่า người làm công “คนใช้แรงงาน” (ภาษาพูด) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบคำนามบุคคลในภาษาเวียดนามมีความยืดหยุ่นสูงและเชื่อมโยงกับการเลือกใช้คำตามระดับภาษา (register)

5. การกระจายของคำนามบุคคลสะท้อนพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ภาษา ลี (Lee, 2021) เสนอว่าความแตกต่างของรูปแบบการสร้างคำในแต่ละภาษาสะท้อนให้เห็นถึงระดับอิทธิพลของอักษรจีน ระบบการศึกษาแบบขงจื๊อและการปฏิรูปภาษาในยุคสมัยใหม่ โดยภาษาเวียดนามแสดงแนวโน้มการลดบทบาทของคำจีนบางส่วนแต่ยังคงโครงสร้างหลักไว้ในระบบคำนามบุคคล

กล่าวโดยสรุป ลี (Lee, 2021) แสดงให้เห็นว่าคำนามแสดงบุคคลที่ยืมคำจีนโบราณในภาษาเกาหลี จีน ญี่ปุ่นและเวียดนาม โครงสร้างมีรากร่วมกัน แต่พัฒนาไปในทิศทางที่แตกต่างกันตามระบบภาษาและบริบททางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะภาษาเวียดนามซึ่งแสดงลักษณะการผสมผสานและการเลือกใช้คำตามระดับภาษาอย่างชัดเจน

4. วิธีวิจัย

1. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมคำศัพท์ที่มีความหมายถึงบุคคลจากคลังข้อมูลภาษาเวียดนามออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ http://sealang.net/vietnamese/dictionary.htm (SEAlang, n.d.) และพจนานุกรมออนไลน์ จำนวน 2 เว็บไซต์ คือ https://th.glosbe.com/vi/th (Glosbe, n.d.) และ https://vdict.com (Vdict, n.d.) ระหว่างเดือนมิถุนายน-ธันวาคม 2568

นอกเหนือจากนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์จากพจนานุกรมแบบเล่มอีก 2 เล่ม คือ *Từ điển Việt-Thái* (Phạm, 2013) และ *Từ điển Thái-Việt* (Nguyễn, 2001)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาคัดเลือกโดยจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรและแปลความหมายของคำแล้วตรวจสอบคำเหล่านั้นว่าเป็นคำที่มีความหมายถึงบุคคลหรือไม่ โดยมีข้อกำหนดดังนี้

2.1) ตรวจสอบคำ หากมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) เช่น คำว่า Tác tử “ตัวแทน, เอเจนท์” ผู้วิจัยจะคัดออก

2.2) ตรวจสอบประเภทของคำ หากเป็นคำเรียกญาติที่ใช้เป็นคำเรียกขานและมีความหมายสื่อถึงคน เช่น chúng em “พวกหนู”, anh ấy “พี่ผู้ชายคนนั้น” หรือ gã “ไอ้หนุ่ม” จะไม่นำมาวิเคราะห์เช่นกัน เนื่องจากเป็นคำที่นำมาใช้เป็นคำสรรพนามเพื่อเรียกขานบุคคล

หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบและคัดเลือกแล้วมาจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรอีกครั้ง และวิเคราะห์หน่วยคำของแต่ละคำว่าเป็นหน่วยคำอิสระหรือหน่วยคำไม่อิสระ พร้อมตรวจสอบว่าหน่วยคำนั้นเป็นหน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนหรือไม่จากพจนานุกรมออนไลน์ *Từ điển Hán-Việt* (พจนานุกรมคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน-เวียดนาม) จำนวน 2 เว็บไซต์ คือ https://hanviet.congdongviet.net (Congdongviet, n.d.) และ http://hvdic.thivien.net (Viện Ngôn ngữ học Việt Nam, n.d.) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์วิธีการสร้างคำว่าใช้วิธีสร้างคำอย่างไร รวมถึงวิเคราะห์รูปแบบการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลว่ามีกี่รูปแบบ

3. ขอบเขตของการศึกษา การศึกษานี้วิเคราะห์ข้อมูลคำที่มีความหมายสื่อถึงบุคคลหรือคำนามบุคคล ทั้งคำเวียดนามแท้และคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน โดยไม่รวมคำทางด้านไอทีเพราะคำทางด้านไอทีไม่ได้หมายถึงมนุษย์หรือบุคคลที่มีชีวิตและไม่รวมคำที่มีความก้ำกึ่งว่าเป็นประโยค เพราะการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์การสร้างคำจึงไม่นำคำที่ก้ำกึ่งมาวิเคราะห์ซึ่งอาจส่งผลให้ผลการศึกษาคลาดเคลื่อน อีกทั้งไม่รวมถึงคำเรียกญาติที่ใช้เป็นคำสรรพนามเรียกขานบุคคลและสำนวนที่เกี่ยวข้องกับบุคคล

4. คำนิยามในการศึกษาวิจัย

หน่วยคำอิสระ (free morphemes) หมายถึง หน่วยคำที่สามารถปรากฏได้โดยลำพัง เป็นคำที่มีความหมายในตัวเอง สามารถนำไปประกอบสร้างคำใหม่ได้ เช่น คำว่า người “คน”

หน่วยคำกึ่งอิสระ (semi-morphemes) หมายถึง หน่วยคำที่มีความหมายของตัวเอง แต่ไม่สามารถปรากฏโดยลำพัง ต้องประกอบกับหน่วยคำอื่นในการเป็นคำที่มีความหมาย เช่น -gia “ผู้เชี่ยวชาญ, นัก”

คำประสม หมายถึง คำที่ประกอบขึ้นจากหน่วยคำที่มีความหมายของตนเอง 2 หน่วยคำขึ้นไปและเมื่อนำมาประสมกันแล้วมีความหมายใหม่ เช่น คำว่า nhà văn “นักเขียน”, nhà khoa học “นักวิทยาศาสตร์”

คำเวียดนามแท้ หมายถึง คำที่มีรากมาจากภาษาพื้นเมืองของคนเวียดนามเอง ในภาษาเวียดนามเรียกคำประเภทนี้ว่า Từ Thuần Việt เช่น คำว่า kẻ “คน” (มักแฝงแง่ลบ)

คำภาษาเวียดนามที่มีรากศัพท์ภาษาจีน (Sino Vietnamese word) หมายถึง คำภาษาเวียดนามที่ได้รับอิทธิพลมาจากภาษาจีน มีรากศัพท์ภาษาจีน แต่การออกเสียงและใช้ตามระบบของภาษาเวียดนาม หรือที่เรียกกันว่าคำที่มีรากศัพท์ภาษาจีน Từ Hán-Việt เช่น คำว่า dân “ประชาชน”

กระบวนการทำให้เป็นภาษาเวียดนาม (Vietnamization) หมายถึง กระบวนการที่องค์ประกอบทางภาษาที่ได้ยืมมาจากภาษาจีนถูกปรับให้เข้ากับระบบของภาษาเวียดนามทั้งในด้าน เสียง ความหมาย การสร้างคำ และการใช้ในไวยากรณ์เวียดนามจนผู้ใช้ภาษาหรือเจ้าของภาษารับรู้ว่าเป็นคำที่ใช้ในภาษาเวียดนาม กระบวนการนี้ไม่ใช่การยืมคำตรงๆ เท่านั้น แต่เป็นการยืมรูปคำ (form) หน่วยคำ (morpheme) รวมถึงแนวคิดการสร้างคำ (conceptual borrowing) ด้วย

คำยืมจีนโบราณ (Sino-xenic) หมายถึง คำยืมภาษาจีนที่มีการออกเสียงหรือการอ่านตามแบบของภาษาตนเอง (ภาษาของผู้ที่ยืมภาษาจีน) โดยพบในภาษาเกาหลี ญี่ปุ่นและเวียดนาม ซึ่งทั้งสามภาษานี้ใช้ระบบการเขียนแบบจีนเป็นฐานมาก่อน โดยคำว่า Sino- “มาจากจีน” และ Xenic “ปรับตามภาษาของตนเอง” (foreign adaptation)

การกลายเป็นคำศัพท์ (Lexicalization) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้หน่วยภาษา (รูปคำ โครงสร้าง หรือวลี) กลายเป็น “คำศัพท์หนึ่งคำ” ในคลังคำของภาษา โดยผู้ใช้ภาษาจดจำและใช้ในฐานะหน่วยเดียวมากกว่าการพิจารณาจากโครงสร้างของคำ เช่น คำว่า người làm thuê “ลูกจ้าง”

5. ผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยรวบรวมคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามได้ทั้งหมดจำนวน 564 คำ และผู้วิจัยนำคำเหล่านั้นมาคัดเลือกพร้อมวิเคราะห์วิธีการสร้างคำ โดยพบว่าคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามมีวิธีการสร้างคำ 2 วิธีด้วยกัน คือ การยืมคำและการประสมคำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 การยืมคำ

ภาษาเวียดนามได้รับอิทธิพลจากภาษาจีนและได้ยืมหน่วยคำหรือคำแล้วนำมาใช้ในภาษาเวียดนาม โดยปรับการออกเสียงเป็นแบบภาษาเวียดนามซึ่งคำเหล่านั้นเรียกว่าคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน การสร้างคำนามบุคคลในภาษาเวียดนามก็ยืมมาจากภาษาจีนอย่างเป็นระบบ คือ การยืมคำศัพท์ทั้งคำและการยืมหน่วยคำและรูปแบบการประสมคำของภาษาจีนมาสร้างคำในภาษาเวียดนาม ซึ่งทำให้เกิดหน่วยคำที่มีบทบาทในการสร้างคำนามบุคคลอย่างหลากหลาย โดยมีวิธีสร้างการคำดังนี้

5.1.1 การยืมคำศัพท์ทั้งคำ (lexical borrowing whole-word borrowing)

จากการศึกษาพบว่าคำนามบุคคลในภาษาเวียดนามมีการยืมคำแบบทั้งคำมาจากภาษาจีน โดยเป็นคำสมัยเก่าที่เกี่ยวข้องกับระบอบกษัตริย์และประชาชน แต่คำนามบุคคลที่เป็นการยืมแบบทั้งคำพบเพียงไม่กี่คำในภาษาเวียดนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) คำว่า cán bộ “เจ้าหน้าที่, ข้าราชการ”	ยืมมาจากคำว่า 幹部 (gàn bù)
(2) คำว่า công chúa “เจ้าหญิง”	ยืมมาจากคำว่า 公主 (gōngzhǔ)
(3) คำว่า đồng chí “สหาย”	ยืมมาจากคำว่า 同志 (tóngzhì)
(4) คำว่า hoàng đế “จักรพรรดิ”	ยืมมาจากคำว่า 皇帝 (huángdì)
(5) คำว่า lãnh đạo “ผู้นำ”	ยืมมาจากคำว่า 領導 (lǐngdǎo)
(6) คำว่า nhân dân “ประชาชน”	ยืมมาจากคำว่า 人民 (rénmín)

5.1.2 การยืมแบบระบบ (systematic borrowing/ morphological borrowing)

คือ การยืมหน่วยคำ (morphemes) และแบบแผนการสร้างคำ (word-formation patterns) ซึ่งหน่วยคำที่ยืมมาสามารถนำไปประสมกับหน่วยคำอื่นซ้ำได้อย่างเป็นระบบ จากการศึกษาพบว่าหน่วยคำที่ยืมมาเป็นทั้งหน่วยคำอิสระและหน่วยคำกึ่งอิสระ ซึ่งนำมาประกอบกันเป็นคำนามบุคคลอย่างหลากหลายในภาษาเวียดนาม โดยส่วนใหญ่จะเป็นการประสมคำ ดูตัวอย่างในหัวข้อที่ 5.2 การประสมคำ

5.2 การประสมคำ

ภาษาเวียดนามมีการประสมคำที่มีความหมายถึงบุคคล โดยมีรูปแบบการประสมคำอยู่ 3 รูปแบบด้วยกัน คือ การประสมของหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำอิสระ การประสมของหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำกึ่งอิสระและการประสมระหว่างหน่วยคำกึ่งอิสระ

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
Journal of Studies in the Field of Humanities Vol.33 No.1 (January-June 2026)

5.2.1 การประสมของหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำอิสระ

จากข้อมูลพบว่าหน่วยคำเหล่านี้มีทั้งคำเวียดนามแท้และคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาจีนที่ประสมกับหน่วยคำหรือคำอื่นแล้วจะมีความหมายถึงบุคคล ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในตำแหน่งต้นคำและประกอบกับหน่วยคำเวียดนามที่เป็นส่วนขยายอยู่ทางด้านหลัง รูปแบบโครงสร้างคำจะเป็นรูปแบบดังนี้

[หน่วยคำหลัก] + [หน่วยคำขยาย] => คำนามบุคคล

คำเหล่านี้จะแสดงความหมายที่เกี่ยวกับบุคคลในด้านบทบาท คุณสมบัติหรือกิจกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5.2.1.1) *คำเวียดนามแท้ + คำเวียดนามแท้*

Kẻ “คน” (มักแฝงแง่ลบ)
(7) kẻ + trộm (ขโมย) (กริยา) => kẻ trộm “ขโมย” (บุคคล)
(8) kẻ + bày trò (ก่อเรื่อง, วางอุบาย) => kẻ bày trò “คนก่อเรื่อง, คนต้นคิด”

คำว่า kẻ เป็นคำพื้นเมืองโบราณหรือคำเวียดนามแท้มีความหมายว่าคน เมื่อประสมกับคำกริยาหรือคำคุณศัพท์จะหมายถึงบุคคลที่มีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะแบบนั้น มักมีนัยความหมายเชิงลบหรือดูหมิ่น อาจกล่าวได้ว่าคำว่า kẻ เป็นหน่วยคำที่สำคัญในการสร้างคำเรียกบุคคลเชิงประเมินค่า (evaluative personal nouns) ในภาษาเวียดนาม

Người “คน”
(9) người + làng (หมู่บ้าน) => người làng “ชาวบ้าน”
(10) người + mẫu (แบบ) => người mẫu “นางแบบ, นายแบบ”

คำว่า người มีความหมายว่าคน แต่เมื่อประกอบกับคำอื่น ถึงแม้จะมีความหมายถึงบุคคลแต่พบว่ามีรายละเอียดที่ต้องพิจารณาว่าเป็นคำหรือไม่ เช่น người nghèo “คนจน” แม้จะเป็นคำสองคำมาประกอบกันแต่เป็นนามวลี เพราะคำว่า nghèo “จน” เป็นคำคุณศัพท์ที่มาขยายคำว่า người และคำว่า người lái xe “คนขับรถ” เป็นการประกอบของคำว่า người กับกริยาวลี lái xe “ขับรถ” หากเติมคำขยายกริยา เช่น đang “กำลัง” เป็น người đang lái xe “คนกำลังขับรถ” ถือว่าเป็นประโยค แต่ก็พบว่ามีคำที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น người làm thuê “ลูกจ้าง” เป็นการประกอบของคำว่า người กับ làm “ทำ” และคำว่า thuê “เช่า” ซึ่งคำนี้ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำศัพท์ (lexicalization) แล้วและได้รับการยอมรับว่าเป็นคำนามบุคคลที่มีความหมายคงตัวและใช้แทนคำนามคำเดียวได้

Nhà “ผู้รู้”
(11) nhà + văn (เขียน) => nhà văn “นักเขียน”
(12) nhà + nghiên cứu (วิจัย) => nhà nghiên cứu “นักวิจัย”

Tay “คนที่ทำ”
(13) tay + to (ใหญ่) => tay to “ผู้มีอำนาจ”
(14) tay + súng (ปืน) => tay súng “มือปืน”

Tên “คน” (เชิงดูหมิ่น, ชี้เฉพาะ)
(15) tên + cướp (ปล้น) => tên cướp “โจร”
(16) tên + gây rối (วุ่นวาย) => tên gây rối “ผู้ก่อกวน”

คำว่า nhà, tay และ tên เป็นหน่วยคำอิสระที่มีความหมายว่าบ้าน มือและชื่อตามลำดับ คำเหล่านี้มีการขยายความหมาย โดยคำว่า nhà ขยายเป็นผู้รู้ ส่วน tay ที่แปลว่ามือ ขยายความหมายเป็นบุคคลหรือผู้กระทำ และ คำว่า tên ก็เช่นกันมีการขยายความหมายจากชื่อเป็นคน ซึ่งมักจะใช้ในลักษณะชี้เฉพาะและเชิงลบ

คำว่า tên “ชื่อ” เป็นคำเวียดนามที่มีรูปแบบการสร้างคำนามบุคคลคล้ายกับภาษาจีน คือใช้คำว่าชื่อและตามด้วยคำนาม ซึ่งคำนี้ใช้เป็นตัวชี้เฉพาะเชิงดูหมิ่น แต่ไม่ใช่คำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาจีน

Thầy “ครู”
(17) thầy + thuốc (ยา) => thầy thuốc “หมอ”
(18) thầy + bói (เสี่ยงทาย) => thầy bói “หมอดู”

Thợ “ช่าง”
(19) thợ + may (ตัดเย็บ) => thợ may “ช่างเย็บผ้า”
(20) thợ + xây (สร้าง) => thợ xây “ช่างก่อสร้าง”

หน่วยคำภาษาเวียดนามแท้ kẻ, người, nhà, tay, tên, thầy และ thợ ที่ปรากฏในตำแหน่งต้นคำทำหน้าที่เป็นตัวชี้เฉพาะคำนามบุคคล (lexical personal markers) ในการสร้างคำนามบุคคลของภาษาเวียดนาม แม้หน่วยคำเหล่านี้จะเกิดในตำแหน่งต้นคำอย่างสม่ำเสมอและมีความหมายแสดงถึงบุคคลแต่ไม่ได้จัดเป็นหน่วยคำเติมหน้าเพราะเป็นหน่วยคำอิสระที่มีความหมายของตนเองและประกอบกับหน่วยคำอื่นด้วยการประสมคำแบบหน่วยคำหลักกับหน่วยคำขยาย

5.2.1.2) *คำเวียดนามแท้ + คำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน*

Kẻ “คน” (มักแฝงแง่ลบ)
(21) kẻ + thủ (ศัตรู, ปฏิปักษ์) => kẻ thủ “ศัตรู”
(22) kẻ + vô ơn (อกตัญญู) => kẻ vô ơn “คนเนรคุณ”

ตัวอย่าง คำว่า kẻ นอกเหนือจากการประสมกับหน่วยคำอิสระที่เป็นคำเวียดนามแท้ดังที่ได้แสดงในตัวอย่าง 1) แล้ว คำว่า kẻ ยังมีการประสมกับคำที่มีรากศัพท์ภาษาจีนด้วย kẻ + thủ (仇) “ศัตรู” หรือประกอบกับคำประสมแบบลูกผสม (hybrid compound) คือ vô ơn “เนรคุณ” ซึ่งเกิดจากการประสม vô “ไม่” + ơn “บุญคุณ” หน่วยคำ vô เป็นคำที่มีรากศัพท์ภาษาจีน ส่วน ơn เป็นคำเวียดนามแท้ประสมกันเป็นคำ คำว่า vô ơn จึงถือว่าเป็นคำประสมแบบลูกผสมและยังมีการประสมคำในรูปแบบนี้อีกหลายคำ เช่น kẻ vô đạo “คนไร้ศีลธรรม”

Người “คน”
(23) người + hiếu học (ใฝ่การเรียน) => người hiếu học “คนใฝ่เรียน”
(24) người + vô tội (ไร้ความผิด) => người vô tội “ผู้บริสุทธิ์, คนไม่มีความผิด”

คำว่า người ประสมกับคำที่มีรากศัพท์ภาษาจีน ความหมายของคำจะเป็นเชิงบวกมากกว่า คำว่า kẻ และคำที่ประกอบกับ người ส่วนใหญ่จะเป็นคำประสมของคำที่มีรากศัพท์ภาษาจีนด้วยกัน เช่น hiếu (好) + học (學) = hiếu học “ใฝ่การเรียน” หรือ vô (無) + tội (罪) = vô tội “ไร้ความผิด” เมื่อประสมกันแล้วกลายเป็นคำอิสระในภาษาเวียดนาม

5.2.1.3) *คำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน + คำเวียดนามแท้*

Chủ “เจ้าของ”

(25) chủ + nợ (หนี้) => chủ nợ “เจ้าหนี้”

(26) chủ + thầu (รับเหมางาน, ประมูล) => chủ thầu “ผู้รับเหมา”

Dân “ประชาชน”

(27) dân + cày (ไถนา) => dân cày “ชาวนา, ชาวไร่”

(28) dân + quê (ภูมิลำเนา, ชนบท) => dân quê “คนชนบท”

ตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าคำว่า chủ (主) และ dân (民) เป็นคำที่มีรากศัพท์ภาษาจีน แต่มีรูปแบบประสมแบบเวียดนาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเวียดนามยืมหน่วยคำมาจากภาษาจีนแล้วนำมาปรับใช้ในรูปแบบของภาษาเวียดนามเองเพื่อสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคล

5.2.1.4) *คำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน + คำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน*

Chủ “เจ้าของ”

(29) chủ + bút (ปากกา) => chủ bút “บรรณาธิการ, ผู้รับผิดชอบงานเขียนหลัก”

(30) chủ + biên (เรียบเรียง, บรรณาธิการ) => chủ biên “หัวหน้าบรรณาธิการ”

Dân “ประชาชน”

(31) nông (เกษตร, การเพาะปลูก) + dân => nông dân “เกษตรกร”

(32) nhân (คน, มนุษย์) + dân => nhân dân “ราษฎร, ประชาชน”

ตัวอย่างข้างต้น คำว่า chủ (主) เป็นคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน แต่มีรูปแบบประสมแบบเวียดนาม แต่คำว่า dân (民) เมื่อมาประสมกับหน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนก็ปรับรูปแบบเป็นการใช้ส่วนขยายอยู่ข้างหน้าหน่วยคำหลักซึ่งเป็นรูปแบบที่รับมาจากภาษาจีนและแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในการสร้างคำที่มีความหมายว่าคนในภาษาเวียดนาม

5.2.2 การประสมของหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำกึ่งอิสระ

จากข้อมูลพบว่าเป็นการประกอบคำของคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนที่เป็นหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำกึ่งอิสระ โดยที่หน่วยคำกึ่งอิสระมักจะปรากฏอยู่ในตำแหน่งท้ายคำ รูปแบบโครงสร้างคำจะเป็นรูปแบบดังนี้

5.2.2.1) [หน่วยคำขยาย] + [หน่วยคำหลัก] => คำนามบุคคล

คำเหล่านี้จะแสดงความหมายที่เกี่ยวกับบุคคลในด้านอาชีพหรือวิชาชีพหรือตำแหน่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- gia “ผู้เชี่ยวชาญ, นัก”

(33) chính trị (การเมือง) + gia => chính trị gia “นักการเมือง”

(34) triết học (ปรัชญา) + gia => triết học gia “นักปรัชญา”

- giả "ผู้กระทำ"
  (35) dịch (แปล) + giả => dịch giả "นักแปล"
  (36) học (เรียน) + giả => học giả "นักปราชญ์, นักวิชาการ"
- sĩ "ผู้ประกอบวิชาชีพ"
  (37) nhạc (ดนตรี) + sĩ => nhạc sĩ "นักดนตรี"
  (38) nghệ (ศิลปะ) + sĩ => nghệ sĩ "ศิลปิน"
- sư "ผู้เชี่ยวชาญ"
  (39) kiến trúc (สร้าง, ก่อสร้าง) + sư => kiến trúc sư "สถาปนิก"
  (40) luật (กฎหมาย) + sư => luật sư "ทนายความ"
- viên "ผู้ปฏิบัติหน้าที่"
  (41) thuyết trình (อธิบาย, เสนอ) + viên => thuyết trình viên "ผู้บรรยาย"
  (42) nhân (บุคคล) + viên => nhân viên "พนักงาน"

หน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนมีทั้งที่เป็นหน่วยคำอิสระและหน่วยคำกึ่งอิสระ แต่ที่เป็นหน่วยคำอิสระแบบเดี่ยวๆ พบไม่มากนัก ส่วนใหญ่พบเป็นคำที่เกิดจากการประสมของหน่วยคำกึ่งอิสระและกลายเป็นคำเดี่ยวได้ในภาษาเวียดนามปัจจุบัน

ตัวอย่างข้างต้นมีคำว่า chính trị, triết học, kiến trúc และ thuyết trình โดยทั้ง 4 คำนี้เป็นคำประสมประกอบจากหน่วยคำกึ่งอิสระกับหน่วยคำกึ่งอิสระที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน สามารถแยกเป็นส่วนย่อยได้ คือ chính (การปกครอง) + trị (การบริหาร) = "การเมือง" และ triết (ปราดเปรื่อง, ปัญญา) + học (เรียน, วิชา) = "ปรัชญา" และ kiến (สร้าง) + trúc (ก่อสร้าง) = "สถาปัตยกรรม" และ thuyết (อธิบาย, กล่าว) + trình (เสนอ, แสดง) = "นำเสนอ, บรรยาย" คำประสมทั้ง 4 คำนี้กลายเป็นคำศัพท์สมบูรณ์ (lexicalized compound) สามารถใช้เป็นคำเดี่ยวได้ในภาษาเวียดนามปัจจุบันและถือเป็นหน่วยคำอิสระที่สามารถมาประสมกับหน่วยคำกึ่งอิสระเพื่อแสดงความหมายถึงบุคคลเชิงนามธรรม ด้านสาขาวิชา กิจกรรม หรือระบบความคิด

หน่วยคำ gia, sĩ และ viên เป็นหน่วยคำกึ่งอิสระที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน โดยเหงวียน (Nguyễn,1997) พิจารณาว่าเป็นหน่วยคำเติมท้ายในภาษาเวียดนาม แต่จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าทั้ง 3 หน่วยคำมีการปรากฏในตำแหน่งต้นคำของคำที่มีความหมายถึงบุคคล ไม่ว่าจะเป็นคำว่า gia chủ "เจ้าภาพ, เจ้าบ้าน", sĩ phu "ปัญญาชน", viên chức "พนักงานภาครัฐ" ซึ่งทั้ง 3 หน่วยคำมีการปรากฏในตำแหน่งต้นคำมากกว่า 1 คำที่มีความหมายแสดงถึงบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่าหน่วยคำทั้ง 3 คำนี้ไม่ได้เป็นหน่วยคำเติมท้าย แต่เป็นหน่วยคำที่พบการประสมอยู่ท้ายคำเป็นจำนวนมาก

หน่วยคำ giả และ sư ถึงแม้จะปรากฏท้ายคำอย่างสม่ำเสมอและมีลักษณะเหมือนหน่วยคำเติมท้าย แต่หากพิจารณาจะพบว่ามีข้อจำกัดในการใช้คือไม่สามารถใช้ประกอบกับคำอื่นได้อย่างกว้างขวาง จึงอาจกล่าวได้ว่าหน่วยคำทั้ง 2 นี้เป็น Semi-affix ซึ่งหมายถึงหน่วยคำที่มีต้นกำเนิดเป็นคำอิสระ แต่ได้พัฒนาให้มีการใช้ซ้ำอย่างเป็นแบบแผนในตำแหน่งหลังคำ (suffix-like) โดยมีความหมายค่อนข้างคงที่และมีการใช้ที่ค่อนข้างจำกัด จึงไม่อิสระเต็มที่และยังไม่เป็นหน่วยคำเติมทางไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์

ข้อมูลจากการศึกษายังพบว่าการประกอบคำของคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนระหว่างหน่วยคำกึ่งอิสระกับหน่วยคำอิสระโดยมีรูปแบบหน่วยคำอิสระปรากฏอยู่ในตำแหน่งท้ายคำด้วยเช่นกัน ซึ่งรูปแบบโครงสร้างคำจะเป็นรูปแบบดังนี้

5.2.2.2) [หน่วยคำขยาย] + [หน่วยคำหลัก] => คำนามบุคคล

Khách “แขก, ผู้มาเยือน”

(43) du (ท่องเที่ยว, เดินทาง) + khách => du khách “นักท่องเที่ยว”

(44) hành (เดินทาง, เคลื่อนที่) + khách => hành khách “ผู้โดยสาร”

คำว่า khách เป็นคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน แต่เป็นหน่วยคำอิสระที่สามารถปรากฏเดี่ยว ๆ ได้และถูกนำมาสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลตามรูปแบบที่รับมาจากภาษาจีน

นอกเหนือจากนี้ยังพบว่าการประกอบคำของคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนที่เป็นหน่วยคำอิสระกับหน่วยคำกึ่งอิสระมีรูปแบบโครงสร้างคำที่หน่วยคำหลักปรากฏอยู่ในตำแหน่งต้นคำด้วย ดังรูปแบบต่อไปนี้

5.2.2.3) [หน่วยคำหลัก] + [หน่วยคำขยาย] => คำนามบุคคล

Quan “เจ้าหน้าที่รัฐ”

(45) quan + chức (ตำแหน่ง, หน้าที่) => quan chức “ข้าราชการ, เจ้าหน้าที่รัฐ”

(46) quan + tòa (ศาล) => quan tòa “ผู้พิพากษา”

ตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าคำว่า quan ซึ่งเป็นคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน แต่มีรูปแบบประสมที่ขึ้นต้นด้วยคำหลักและตามด้วยคำขยายตามแบบของภาษาเวียดนาม ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งข้อมูลที่สนับสนุนว่าภาษาเวียดนามยืมหน่วยคำมาจากภาษาจีนและได้นำมาปรับใช้ในรูปแบบของตนเองเพื่อสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคล

5.2.3 การประสมของหน่วยคำกึ่งอิสระกับหน่วยคำกึ่งอิสระ

จากข้อมูลพบว่าหน่วยคำที่มาประกอบเป็นคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนโดยหน่วยคำเหล่านี้ไม่ปรากฏแบบเดี่ยว ๆ แต่มีความหมายของตนเอง รูปแบบโครงสร้างคำจะเป็นรูปแบบดังนี้

5.2.3.1) [หน่วยคำกึ่งอิสระ] + [หน่วยคำกึ่งอิสระ] => คำนามบุคคล

การประสมคำรูปแบบนี้เป็นการประกอบของหน่วยคำกึ่งอิสระ พบว่ามีความลื่นไหลในการนำมาสร้างคำ กล่าวคือสามารถนำหน่วยคำมารวมกับหน่วยคำอื่นได้ทั้งในตำแหน่งต้นคำและท้ายคำและมีความหมายถึงบุคคล โดยคำเหล่านี้ส่วนใหญ่จะแสดงความหมายในบริบททางวิชาชีพ สถานะ หรือบทบาททางสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน่วยคำ công “ขุนนาง, สาธารณะ, ของรัฐ”

(47) công + an (ความสงบ, ปลอดภัย) => công an “ตำรวจ”

(48) quốc (ประเทศ, รัฐ) + công => quốc công “ตำแหน่งขุนนางระดับสูง (สมัยโบราณ)”

หน่วยคำ nhân “คน”

(49) nhân + viên (ผู้ปฏิบัติหน้าที่) => nhân viên “พนักงาน”

(50) công (งาน, แรงงาน) + nhân => công nhân “กรรมกร, คนงาน”

หน่วยคำ phu “สามี, ชาย”

(51) phu + thê (ภรรยา) => phu thê “คู่สมรส”

(52) hôn (สมรส) + phu => hôn phu “คู่หมั้น (ช)”

หน่วยคำ phủ “ผู้ปฏิบัติงาน (ช), ผู้ประกอบอาชีพ (ช)”

(53) phủ + thừa (รอง, ผู้ช่วย) => phủ thừa “ผู้ช่วยผู้ว่าการ”

(54) ngư (ปลา, การประมง) + phủ => ngư phủ “ชาวประมง”

หน่วยคำ thủ “ลงมือ, ผู้ปฏิบัติ”

(55) thủ + hạ (เบื้องล่าง, ใต้) => thủ hạ “ลูกน้อง, ผู้ใต้บังคับบัญชา”

(56) thủy (น้ำ, ทะเล) + thủ => thủy thủ “กะลาสี, ลูกเรือ”

หน่วยคำ tử “บุตรชาย”

(57) tử + tôn (หลาน) => tử tôn “ทายาท”

(58) thái (ใหญ่, สูงสุด) + tử => thái tử “รัชทายาท, มกุฎราชกุมาร”

ตัวอย่าง (57) และ (58) หน่วยคำ tử ยืมคำมาจากคำว่า 子 ในภาษาจีนซึ่งแปลว่าบุตรชาย แต่ในภาษาเวียดนามพบว่ายังมีคำที่ใช้หน่วยคำ tử อีกเช่นกัน คือ คำว่า tử sĩ “วีรชนผู้พลีชีพ, ผู้สละชีวิต” ซึ่งหน่วยคำ tử ในคำนี้ยืมมาจากคำที่แตกต่างกัน คือ ยืมมาจากคำว่า 死 ในภาษาจีนซึ่งแปลว่าตาย ความตาย แต่ในภาษาเวียดนามมีการออกเสียงและเขียนแบบเดียวกัน ถึงแม้จะยืมมาจากหน่วยคำที่แตกต่างกัน จึงอาจทำให้เกิดความสับสนได้

การสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนาม มีการนำคำประสมที่มีความหมายถึงบุคคลอยู่แล้วมาขยายเพิ่มเติมโดยนำคำขยายมาประกอบเพื่อสร้างคำใหม่ที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ตัวอย่างเช่น คำว่า nhà du hành vũ trụ “นักบินอวกาศ” มาจากคำว่า nhà (ผู้รู้) + du (ท่องเที่ยว, เดินทาง) + hành (เดินทาง, เคลื่อนที่) มีความหมายว่านักเดินทาง นักสำรวจ กับคำว่า vũ trụ ที่มีความหมายว่าอวกาศ จักรวาล

นอกเหนือจากนี้ในภาษาเวียดนามยังมีการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลขึ้นมารองรับยุคโซเชียลอีกหลายคำ เช่น คำว่า cư dân mạng “ชาวเน็ต” มาจากคำว่า cư (อาศัย) + dân (ประชาชน) มีความหมายว่าประชากร นำมาประสมกับคำว่า mạng (เครือข่าย, อินเทอร์เน็ต) ซึ่งการสร้างคำนี้อิงจากคำภาษาอังกฤษ netizen และมาปรับใช้ในรูปแบบของภาษาเวียดนาม หรือคำว่า dân mạng toxic “ชาวเน็ตที่นิสัยไม่ดี” มาจากคำว่า dân (ประชาชน) + mạng (เครือข่าย, อินเทอร์เน็ต) + toxic (พิษ) ซึ่งเป็นการสร้างคำจากคำที่มีรากจากภาษาจีนและคำภาษาอังกฤษ ซึ่งถือว่าเป็นการปรับรูปแบบการสร้างคำเพิ่มขึ้นตามยุคสมัยและคำว่า anh hùng bàn phím “วีรบุรุษคีย์บอร์ด, เกรียนคีย์บอร์ด” มาจากคำว่า anh hùng (วีรบุรุษ) + bàn phím (คีย์บอร์ด) ซึ่งมีการนำคำว่าวีรบุรุษมาใช้ในเชิงประชดและเปรียบเปรยโดยไม่ได้มีความหมายถึงวีรบุรุษที่แท้จริง

6. สรุปและอภิปรายผล

การสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามพบว่ามีวิธีการสร้าง 2 วิธี คือ การยืมคำและการประสมคำ แต่วิธีการประสมคำมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของภาษาเวียดนามเองที่เป็นการสร้างคำแบบคำหลักและตามด้วยส่วนขยาย หรือจะเป็นการประกอบคำตามรูปแบบภาษาจีนที่มีส่วนขยายอยู่ข้างหน้าและคำหลักอยู่ข้างหลัง

การศึกษาพบว่ามีหน่วยคำหรือคำที่ประกอบในตำแหน่งหน้าคำ กลางคำและท้ายคำ หรือประกอบได้ทั้งตำแหน่งหน้าหรือท้ายคำที่มีความหมายถึงบุคคลอยู่จำนวน 12 หน่วยคำ และ 11 คำ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

สรุปหน่วยคำและคำที่นำมาประกอบเป็นคำที่มีความหมายถึงบุคคล

หน่วยคำ	คำ	ตำแหน่งที่ประกอบสร้างคำ		
		ต้นคำ	ท้ายคำ	กลางคำ
Công		✓		
	Chủ	✓		
	Dân	✓	✓	
Gia		✓	✓	
Giả			✓	
	Kẻ	✓		
	Khách	✓	✓	
	Người	✓		
	Nhà	✓		
Nhân		✓	✓	
Phu		✓	✓	
Phủ		✓	✓	
	Quan	✓		
Sĩ		✓	✓	
Sinh		✓	✓	
Sư			✓	
	Tay	✓		
	Tên	✓		
Tử		✓	✓	
	Thầy	✓		
	Thợ	✓		
Thủ		✓	✓	
Viên		✓	✓	✓

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีการนำทั้งหน่วยคำและคำมาประกอบสร้างเป็นคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนาม จากการศึกษาพบว่าคำส่วนใหญ่จะเป็นคำเวียดนามแท้ มีเพียงคำว่า chủ, dân, khách และquan ที่เป็นคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนซึ่งคำเหล่านี้เดิมเป็นหน่วยคำไม่อิสระแต่ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาทางภาษาจนสามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยคำอิสระหรือคำในภาษาเวียดนามปัจจุบันได้ กล่าวคือหน่วยคำเหล่านั้นสามารถปรากฏเป็นคำเดี่ยวๆ หรือทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการสร้างคำใหม่ กระบวนการนี้อธิบายในเชิงภาษาศาสตร์ว่าเป็นกระบวนการเป็นอิสระทางศัพท์ lexical emancipation หรือ lexicalization of Sino-Vietnamese

morphemes ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของหน่วยคำยืมเพื่อให้สอดคล้องกับระบบโครงสร้างคำและการใช้ภาษาในสังคมเวียดนาม

หน่วยคำ viên เป็นหน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนและพบคำที่สร้างจากหน่วยคำนี้หลากหลายมากในภาษาเวียดนาม โดยหน่วยคำ viên ปรากฏทั้งในตำแหน่งต้นคำและท้ายคำของคำที่แสดงความหมายถึงบุคคล เช่น ตำแหน่งต้นคำ viên quan “ขุนนาง” (คำโบราณ) และตำแหน่งท้ายคำ diễn viên “นักแสดง, ดารา” การที่หน่วยคำ viên มีการกระจายตำแหน่งทั้งต้นคำและท้ายคำสะท้อนให้เห็นถึงสถานะเชิงพลวัตของหน่วยคำนี้ในภาษาเวียดนาม กล่าวคือเริ่มจากการยืมคำจากภาษาจีนและมีการนำมาบูรณาการเข้าสู่ระบบภาษา (integration) โดยปรับรูปแบบเป็นแบบของภาษาเวียดนามเอง ซึ่งหน่วยคำ viên สามารถนำมาประกอบสร้างคำได้ทั้งต้นคำและท้ายคำ โดยส่วนใหญ่จะพบแบบท้ายคำมากกว่า

นอกเหนือจากนี้ หากพิจารณาจากรูปคำยังพบว่ามีหน่วยคำ viên ปรากฏอยู่ในตำแหน่งกลางคำของคำที่แสดงความหมายถึงบุคคลด้วย เช่น คำว่า phát thanh viên truyền hình “ผู้ประกาศข่าว” หรือคำว่า tiếp viên hàng không “พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน” หากพิจารณาถึงรายละเอียดการสร้างคำจะพบว่าแท้จริงแล้วหน่วยคำ viên ประกอบอยู่ท้ายคำของคำแรกที่เป็นคำนามบุคคลและมีการเสริมคำขยายต่อท้ายคำเพื่อระบุให้ชัดเจนขึ้น จากตัวอย่างคำว่า phát thanh viên truyền hình “ผู้ประกาศข่าว” มาจากคำว่า phát thanh (ออกอากาศ, กระจายเสียง) + viên (ผู้ปฏิบัติหน้าที่) = “ผู้ประกาศ (วิทยุ, โทรทัศน์)” เสริมคำขยาย truyền hình (โทรทัศน์) รวมกันมีความหมายว่าผู้ประกาศข่าวทางสถานีโทรทัศน์ ซึ่งเป็นการสร้างคำนามบุคคลที่ใช้คำนามบุคคลมาขยายความต่อเพื่อระบุตำแหน่งหน้าที่ให้ชัดเจนมากขึ้น และอีกตัวอย่าง คำว่า tiếp viên hàng không “พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน” มาจากคำว่า tiếp (ต้อนรับ) + viên (ผู้ปฏิบัติหน้าที่) = “พนักงานต้อนรับ” ซึ่งเป็นคำประสมที่มีความหมายถึงบุคคลอยู่แล้วและนำมาประกอบกับคำว่า hàng không “การบิน, อากาศยาน” ทำให้มีความหมายที่เจาะจงมากขึ้น คือ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน จึงอาจกล่าวได้ว่าหน่วยคำ viên ที่พบอยู่กลางคำคือการสร้างคำใหม่ที่อิงจากคำนามบุคคลเดิมแล้วประกอบคำขยายเพิ่มเพื่อต้องการจะระบุให้ชัดเจนหรือมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

ผลการศึกษาของลี (Lee, 2021) พบว่าภาษาเวียดนามมีการผสมผสานระหว่างคำยืมจีนโบราณกับคำเวียดนามแท้ รูปแบบ [คำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน] + [คำเวียดนามแท้] ตัวอย่างเช่น dân cày “ชาวไร่, ชาวนา” คำว่า dân เป็นคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนหมายความว่าประชาชน ประสมกับคำว่า cày ซึ่งเป็นคำเวียดนามแท้หมายความว่าไถนา ประสมกันเป็นคำว่าชาวไร่, ชาวนา แต่การศึกษาครั้งนี้ยังพบรูปแบบเพิ่มเติม คือ รูปแบบ [คำเวียดนามแท้] + [คำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีน] ตัวอย่างเช่น คำว่า kẻ thù “ศัตรู”โดยคำว่า kẻ เป็นคำเวียดนามแท้หมายถึงคนและมักแฝงแง่ลบไว้ ส่วนคำว่า thù เป็นคำที่มีรากคำจากภาษาจีน หมายถึง ศัตรูหรือปฏิปักษ์ ประสมกันแปลว่าศัตรู จากตัวอย่างที่แสดงอาจกล่าวได้ว่าในภาษาเวียดนามมีวิธีการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลทั้งรูปแบบการสร้างคำแบบจีน [หน่วยคำขยาย] + [หน่วยคำหลัก] และรูปแบบการสร้างคำแบบเวียดนาม [หน่วยคำหลัก] + [หน่วยคำขยาย]

ผลการศึกษาของลี (Lee, 2021) ยังพบว่าวิธีการสร้างคำนามบุคคลที่มาจากคำยืมจีนโบราณในภาษาเวียดนามจะมีการใช้วิธีการขยายความเชิงอุปมา (figurative expansion) ตัวอย่างเช่น sĩ (士) เดิมหมายถึงบัณฑิต, ชนชั้นนักรบ มีการขยายความเชิงอุปมาเป็น “ผู้ปฏิบัติหน้าที่เฉพาะด้าน” โดยนำมาสร้างคำใหม่ เช่น คำว่า nhạc sĩ “นักดนตรี”, chiến sĩ “นักรบ” การศึกษาครั้งนี้พบว่าการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามมีการใช้วิธีขยายความเชิงอุปมากับคำเวียดนามแท้ในการสร้างคำใหม่อีกด้วย คำว่า nhà, tay และ tên กล่าวคือคำว่า nhà

“บ้าน” มีการขยายความหมายเปรียบเป็น “ผู้รู้” ส่วน tay “มือ” มีการขยายความหมายเปรียบเป็น “บุคคลหรือผู้กระทำ” และ คำว่า tên “ชื่อ” ก็มีการขยายความหมายเปรียบเป็น “คน” แต่คำว่า tên มักจะใช้ในลักษณะชี้เฉพาะและใช้ในบริบทลบ ซึ่งการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลของ 3 คำนี้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการขยายความเชิงอุปมาและนำมาสร้างคำใหม่ที่ใช้ครอบคลุมทั้งคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนและคำเวียดนามแท้

นอกเหนือจากนี้ยังพบว่ามีหน่วยคำ sinh (生) ซึ่งเป็นหน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนหมายความว่าเกิดและหน่วยคำนี้มีการขยายความเชิงอุปมา หมายถึง บุคคลที่อยู่ในกระบวนการหนึ่ง เช่น คำว่า học sinh “นักเรียน” หรือคำว่า nghiên cứu sinh “นักวิจัย, นักศึกษาระดับปริญญาเอก” อีกทั้งยังพบคำที่หน่วยคำนี้ปรากฏในตำแหน่งต้นคำด้วย เช่น คำว่า sinh viên “นักศึกษา” ซึ่งทั้ง 3 คำนี้แสดงความหมายถึงผู้อยู่ในกระบวนการเรียนหรือการวิจัยเหมือนกัน แต่หน่วยคำ sinh ที่ถูกนำมาสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลมีค่อนข้างจำกัด พบเพียงไม่กี่คำ โดยพบว่ามีการนำไปสร้างกับคำอื่นที่มีความหมายถึงการเกิดและมีชีวิตมากกว่า เช่น คำว่า sinh vật “สิ่งมีชีวิต”, sinh sống “ดำรงชีวิต”, hồi sinh “ฟื้นคืนชีพ” จึงอาจกล่าวได้ว่าหน่วยคำ sinh มีการขยายความเชิงอุปมาที่แสดงความหมายถึงคน แต่ยังมีการใช้อย่างจำกัด

หากพิจารณาถึงโครงสร้างคำจะพบว่ามีรูปแบบที่หลากหลาย มีทั้งการประสมกันระหว่างหน่วยคำกับหน่วยคำประสมกันเป็นคำที่แสดงความหมายถึงบุคคล เช่น คำว่า nhân viên “พนักงาน” หรือการประสมกันของคำกับหน่วยคำ เช่น คำว่า chính trị gia “นักการเมือง” หรือการประสมกันระหว่างคำกับวลี เช่น คำว่า người giúp việc “แม่บ้าน” หรือการประสมกันระหว่างคำประสมกับคำขยายเพื่อระบุให้ชัดเจนขึ้น เช่น คำว่า hướng dẫn viên du lịch “มัคคุเทศก์” เพื่อแสดงความหมายถึงบุคคล

ภาษาเวียดนามมีรูปแบบการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลที่หลากหลาย เนื่องมาจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์ภาษา โครงสร้างทางสัณฐานวิทยาและบริบททางสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลจากภาษาจีนได้ก่อให้เกิดหน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนในภาษาเวียดนามโดยหน่วยคำเหล่านั้นมีพัฒนาการแตกต่างกัน บางหน่วยคำยังคงมีสถานะเป็นหน่วยคำกึ่งอิสระ ขณะที่บางหน่วยคำได้ผ่านกระบวนการเป็นอิสระทางศัพท์จนสามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยคำอิสระและเป็นแกนกลางของคำนามได้ นอกจากนี้ ลักษณะของภาษาเวียดนามในฐานะภาษาคำโดดซึ่งเน้นการสร้างคำในระดับคำ (word-based morphology) มากกว่าการเติมปัจจัย ซึ่งทำให้หน่วยคำบางคำทำหน้าที่คล้ายตัวบ่งชี้บุคคลโดยไม่กลายเป็นหน่วยคำไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์ประกอบกับความต้องการทางสังคมในการจำแนกบทบาท สถานะและอัตลักษณ์ของบุคคลในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอส่งผลให้ระบบการสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามมีความหลากหลายเป็นพิเศษ

ความคิดเห็นของเหงวียน (Nguyễn,1997) ที่พิจารณาว่าภาษาเวียดนามมีการใช้หน่วยคำเติมท้าย จากการศึกษานี้พบข้อมูลที่แสดงได้ว่าหน่วยคำเหล่านั้นไม่ใช่หน่วยคำเติมท้าย แต่เป็นการใช้หน่วยคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนและใช้รูปแบบการประสมคำที่เวียดนามรับมาจากภาษาจีนเท่านั้นดังรายละเอียดที่กล่าวไว้ข้างต้นในหัวข้อผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลคำที่มีความหมายถึงบุคคลว่าเป็นการประสมคำ ทั้งๆ ที่การสร้างคำบางคำเกิดจากการประกอบของหน่วยคำกึ่งอิสระ ผู้วิจัยพิจารณาจากข้อมูลพบว่าหน่วยคำกึ่งอิสระเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นคำที่มีรากศัพท์จากภาษาจีนซึ่งมีความหมายของตนเองแต่สูญเสียลักษณะทางไวยากรณ์ คือ การปรากฏอย่างอิสระในภาษาเวียดนาม นักวิชาการต่างชาติและนักวิชาการเวียดนามหลายคนไม่ว่าจะเป็นลอเรนซ์ (Laurence,1985) โด๊ะ (Đỗ,1999) และเหงวียน (Nguyễn, 2009) ก็จัดว่าเป็นคำประสมเช่นกัน โดยพิจารณาว่าเป็นการประสมรูปคำ

แบบหน่วยขยาย ผู้วิจัยไม่ได้วิเคราะห์ว่าเป็นคำประสานเหมือนภาษาไทยเพราะหน่วยคำกึ่งอิสระในภาษาเวียดนามมีความแตกต่างกับคำว่า *นัก ผู้ ชาว* และ *-กร* ซึ่งเป็นหน่วยคำไม่อิสระในภาษาไทย แต่หน่วยคำกึ่งอิสระในภาษาเวียดนามสามารถไปร่วมกับหน่วยคำอื่นและปรากฏในตำแหน่งที่แตกต่างจากเดิมได้ รวมถึงหน่วยคำกึ่งอิสระสามารถปรากฏด้วยกันเองก็เป็นคำที่มีความหมายถึงบุคคลได้

การศึกษาคำที่มีความหมายถึงบุคคลทำให้รู้ถึงประวัติของคำที่ถูกนำมาสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลและยังช่วยให้เข้าใจวิธีการสร้างคำของภาษาเวียดนาม การสร้างคำที่มีความหมายถึงบุคคลในภาษาเวียดนามน่าจะมีการขยายเพิ่มเติมไปเรื่อยๆ ปรับให้เข้ากับยุคสมัยและอาจจะมีรูปแบบการสร้างคำใหม่ๆ ที่น่าสนใจเพิ่มเติมขึ้นมาอีก

รายการอ้างอิง

พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2560). การสร้างคำใหม่ในภาษาไทถิ่นในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษา. *วารสารมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, *14*(2), 1-15.

โสภนา ศรีจำปา. (2561). *ไวยากรณ์เวียดนาม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

เหงียน ถิ กิม เจา. (2546). *การวิเคราะห์เปรียบต่างการสร้างคำในภาษาเวียดนามและภาษาไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2561). การประสมสร้างคำในภาษาไทยใหญ่: ไวยากรณ์ การสื่อสาร และการกลายเป็นคำไวยากรณ์. ใน *รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ "วลัยลักษณ์วิจัย" ครั้งที่ 10* (น. 1-12). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

Bùi, M. T. (2005). *Từ vựng học tiếng Việt.* Nhà xuất bản Giáo dục.

Congdongviet. (n.d.). *Từ điển Hán-Việt.* https://hanviet.congdongviet.net

Đỗ, H. C. (1999). *Từ vựng - ngữ nghĩa tiếng Việt (In lần thứ 2).* Nhà xuất bản Giáo dục.

Dryer, M. S. (2013). Order of adjective and noun. In M. S. Dryer & M. Haspelmath (Eds.), *The world atlas of language structures online*. Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. http://wals.info/chapter/87

Enfield, N. J. (2005). Areal linguistics and mainland Southeast Asia. *Annual Review of Anthropology*, *34*, 181-206. https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.34.081804.120406

Glosbe. (n.d.). *Vietnamese-Thai dictionary*. https://th.glosbe.com/vi/th

Hồ, L. (1976). *Vấn đề cấu tạo tiếng Việt hiện đại.* Nhà xuất bản Khoa học Xã hội.

Hoàng, V. H. (2002). *Từ láy tiếng Việt.* Nhà xuất bản Khoa học Xã hội.

Laurence, C. T. (1985). *A Vietnamese reference grammar*. University of Washington Press & University of Hawaii Press.

Lee, J. (2021). A comparative study on the formation of Sinoxenic personal nouns in Korean, Chinese, Japanese, and Vietnamese. *Journal of Chinese Writing Systems*, *5*(1), 53-62. https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2513850221984548

Nguyễn, C. T. (2001). *Từ điển Thái Lan-Việt*. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Nguyễn, Đ. H. (1997). *Vietnamese: Tiếng Việt không son phấn*. Southern Illinois University Press.

Nguyễn, H. Q. (2001). *Ngữ pháp tiếng Việt.* Nhà xuất bản Từ điển Bách khoa.

Nguyễn, T. G. (2009). *Từ vựng học tiếng Việt.* Nhà xuất bản Giáo dục.

Phạm, Q. M. (2013). *Từ điển Việt–Thái* [Vietnamese-Thai dictionary]. Nhà xuất bản Tổng Hợp TP. HCM.

SEAlang. (n.d.). *Vietnamese corpus*. http://sealang.net/vietnamese/corpus.htm

Vdict. (n.d.). Viên. *Vietnamese-English dictionary*. https://vdict.com

Viện Ngôn ngữ học Việt Nam. (n.d.). *Từ điển Hán-Việt.* http://hvdic.thivien.net

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย*

Received: 3 November 2025
Revised: 10 February 2026
Accepted: 17 March 2026

ทัศน์พล อัศภัย**
เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต***

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยสมัยต่าง ๆ โดยใช้แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) และศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย โดยใช้แนวคิดของฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเชิงประวัติตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบัน พบคำว่า “ชอบ” จำนวน 680 คำ ผลการวิจัยพบว่าคำว่า “ชอบ” ปรากฏหน้าที่ทางไวยากรณ์ 2 ประเภท คือ คำกริยาและคำกริยาช่วย และปรากฏความหมาย 4 ลักษณะ คือ ‘ถูกต้อง’ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความถี่’ และ ‘บ่งความถี่’ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” มีจุดเริ่มต้นจากการปรากฏนำหน้าในหน่วยสร้างกริยาเรียงซึ่งส่งผลให้เกิดความคลุมเครือจึงเอื้อให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ จากเดิมคำว่า “ชอบ” เป็นคำกริยากลายไปสู่ลักษณะของคำกริยาช่วยมากขึ้น ซึ่งทำให้คำว่า “ชอบ” เกิดการอนุมานความหมายผ่านกระบวนการนามนัยและส่งผลให้เกิดการเทียบแบบซึ่งขยายบริบทการใช้กว้างขึ้น จนกระทั่งมีลักษณะเป็นคำกริยาช่วยชัดเจนขึ้น คือ 1) การขยายคุณสมบัติทางความหมายของประธาน 2) การขยายกลุ่มความหมายของคำกริยา 3) การขยายไปปรากฏร่วมกับกริยาวลีที่ไม่เอื้อต่อความพอใจ และ 4) การขยายไปปรากฏในตำแหน่งของคำบ่งการณ์ลักษณะประจำและกาลประจำ คำว่า “ชอบ” จึงสูญลักษณะของหมวดคำเดิม นอกจากนี้คำว่า “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ได้เกิดกระบวนการอุปลักษณ์จากการเชื่อมโยงความหมายที่เป็นรูปธรรมไปสู่ความหมายที่เป็นนามธรรมมากขึ้น

คำสำคัญ

คำว่าชอบ;
การกลายเป็นคำไวยากรณ์;
ไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิชา 157710 ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ปีการศึกษา 2568

** นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ติดต่อได้ที่: taspol.asapai@gmail.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ติดต่อได้ที่: pennapa.kl@up.ac.th

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Grammaticalization of the Word /chô:p/ in Thai *

Received: 3 November 2025
Revised: 10 February 2026
Accepted: 17 March 2026

Taspol Asapai**
Pennapa Klaisingto***

Research Article

Abstract

This research aims to study the function and meaning of the word /chô:p/ in various periods of the Thai language, using Unchalee Singnoi Wongwattana's Functional-Typological Grammar (2012, 2022) and examining the grammaticalization process of the word /chô:p/ in Thai, based on grammaticalization of Hopper and Traugott (2003). The data were historical and collected from different periods from the Sukhothai to the present, and the word /chô:p/ was found 681 times. The exploration shows that the word /ch ô:p/ performs two functions: as a verb and as an auxiliary verb; and that its meaning appears in four variations: "correct," "liked" or "pleased," "liked or pleased and indicating frequency," and "indicating frequency." The grammaticalization of /ch ô:p/ begins with its appearance at the beginning of a verb construction unit, which results in ambiguity. This prompts a reanalysis, shifting the word /ch ô:p/ from being a main verb to more closely resembling an auxiliary verb. This allows meaning inference through metonymy process and results in a comparison that broadens the context of use until it clearly takes on 4 characteristics of auxiliary verbs: 1) expanding the semantic properties of the subject, 2) expanding the semantic group of the verb, 3) co-occurring verb phrases tending to unpleasure, and 4) replacing regular aspect markers and tense markers. Thus, the word /ch ô:p/ loses its original word category. Additionally, the word /ch ô:p/ which conveys the meaning of 'liked' or 'pleased' undergoes metaphorical transformation, linking concrete meanings to more abstract meanings.

Keywords

the word /chô:p/; grammaticalization; functional-typological grammar

* This research article is part of the course 157710 Research Methodology in Humanities and Social Sciences, Master of Arts Program in Applied Linguistics, School of Liberal Arts, University of Phayao, Academic Year 2025.

** Master's student, Applied Linguistics Program, School of Liberal Arts, University of Phayao, e-mail: taspol.asapai@gmai.com

*** Associate Professor, English Department, School of Liberal Arts, University of Phayao, e-mail: pennapa.kl@up.ac.th

1. บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดด (isolating language) คำหนึ่งคำอาจมีหลายความหมายหรือหลายหน้าที่ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ (คุณบรรจบ พันธุเมธา, 2562, น. 2) เพื่อบ่งกาล (tense) การณ์ลักษณะ (aspect) หรือทัศนะภาวะ (modality) ในภาษาไทยการบ่งหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายจะใช้วิธีการการปรากฏร่วมกับคำหลัก เช่น “เขา**จะ**ไปโรงเรียน” คำว่า “จะ” ในที่นี้ปรากฏร่วมกับคำกริยา “ไป” เพื่อแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นคำบ่งกาลและแสดงความหมายว่า ‘ในอนาคตอันใกล้’

คำว่า “ชอบ” เป็นคำหนึ่งที่มีหลายความหมายและอาจมีหลายหน้าที่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตสถาน, 2556, น. 364) อธิบายหน้าที่และความหมายคำว่า “ชอบ” ไว้ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 เป็นคำกริยา หมายถึง ถูกใจ ถูกกัน พอใจและทำบ่อยๆ และประการที่ 2 เป็นคำกริยา หมายถึง ถูกต้อง เหมาะ หรือมีสิทธิ์ จะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่า “ชอบ” ล้วนเป็นความหมายในเชิงบวก หน้าที่และความหมายดังที่กล่าวมาอาจไม่ครอบคลุมความหมายประจำคำว่า “ชอบ” ตามบริบทการใช้ภาษาทั้งหมด ซึ่งพิจารณาได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(1) ก. บริษัทผู้ซื้อใช้เงินสกุลใด มาจากที่ใด ***ชอบ***ด้วยกฎหมายหรือไม่
ข. ผู้ชายน่ะเขา***ชอบ***ผู้หญิงสวย
ค. เขามีความถนัดเรื่องเครื่องยนต์กลไก แต่เขา***ชอบ***เที่ยวกลางคืน
(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)
ง. เมื่อถึงบ้านสวนนั้นพบหลวงดำริห์ผู้พิพากษานอกราชการซึ่ง***ชอบ***หัวเราะบ่อย
(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ก)
จ. บางพวกก็เกาะอยู่ตามปการัง ที่***ชอบ***อยู่ในภาชนะ เช่น พวกเพศปลาไหลก็เอาหม้อแตกๆ บิ่นๆ ทิ้งลงไปไว้ให้ขดอยู่
(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)
ฉ. ฉัน***ชอบ***เดินหกล้ม
(อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 55)

เมื่อพิจารณาหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” จากตัวอย่างข้างต้นแล้ว อธิบายได้ว่าตัวอย่างที่ (1ก.) คำว่า “ชอบ” เป็นคำกริยา แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ เนื่องจากมีบริบทที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนหรือแนวทางการปฏิบัติ ตัวอย่างที่ (1ข.) คำว่า “ชอบ” เป็นคำกริยา แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เนื่องจากเป็นกริยาที่บอกสภาพทางจิตใจหรือบอกความรู้สึก ตัวอย่างที่ (1ค.) และ (1ง.) คำว่า “ชอบ” ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verbs) เมื่อพิจารณาคำว่า “ชอบ” ในตัวอย่างที่ (1ค.) จะมีความหมายคลุมเครือระหว่าง ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กับมีนัยแฝง ‘บ่งความถี่’ เนื่องจากอาจตีความได้ว่า ชอบกระทำเหตุการณ์นั้นหรือกระทำเหตุการณ์นั้นบ่อยๆ ก็ได้ ส่วนในตัวอย่างที่ (1ง.) มีนัย ‘บ่งความถี่’ เด่นชัดกว่าความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เนื่องจากปรากฏกริยาวิเศษณ์ “บ่อย” แสดงเวลาและลักษณะเวลาเป็นความถี่ (frequency) ร่วมด้วย ทั้งตัวอย่างที่ (1ค.) และ (1ง.) คำว่า “ชอบ” ยังคงเป็นคำกริยา ตัวอย่างที่ (1จ.) คำว่า “ชอบ” ปรากฏร่วมกับประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย [-มนุษย์] คือ คำว่า “ที่” แทนนามวลี “ปลา” ทำให้คำว่า “ชอบ” ไม่ได้แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ อีกต่อไป เนื่องจากประธาน “ปลา” ไม่สามารถเป็นผู้รับรู้ (experiencer) ประสบการณ์ความพอใจได้ และตัวอย่างที่ (1ฉ.) คำว่า “ชอบ” ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง กริยาวลีที่ปรากฏตามหลังคำว่า “ชอบ” มีความหมายไม่เอื้อต่อ

ความพอใจ หรือมีความหมายในเชิงลบ ทำให้คำว่า “ชอบ” ไม่ได้แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ซึ่งเป็นความหมายหลักอีกต่อไป ผู้วิจัยสังเกตว่า ตัวอย่างที่ (1จ.) และ (1ฉ.) *ไม่สามารถอธิบายหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้อย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้เกิดความคลุมเครือทั้งหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมาย*

เมื่อผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย พบว่าใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่หลากหลาย งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดไวยากรณ์โครงสร้างของวิจินตน์ ภาณุพงศ์ (2543) เช่น กนกวรรณ วารีเขตต์ และวิภาส โพธิแพทย์ (2556) ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำนาม “ผม” สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2560) ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ยัง” บางงานวิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของผู้อื่นที่ศึกษาไว้แล้ว เช่น สัณห์ธวัช ธัญวงษ์ (2567) ศึกษากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ “มัก” โดยใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์-ความหมายของเอนฟิลด์ (Enfield, 2007) ที่ศึกษาคำว่า “มัก” ในภาษาลาว และแนวคิดอาร์กิวเมนต์ (argument) ของทราสก์ (Trask, 1993) นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่ามีงานวิจัย 1 เรื่องที่ใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ (Functional-Typological Grammar) ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2558) คือ วิยะดา มีศรี และอัญชลี วงศ์วัฒนา (2563) ศึกษาเชิงประวัติการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “อัน” การใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกันอาจพบหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่แตกต่างกันได้ ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ (Functional-Typological Grammar) ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) เนื่องจากแนวคิดนี้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกหมวดหมู่ของคำไว้ 3 เกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์ทางอรรถศาสตร์ เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ และเกณฑ์ทางไวยากรณ์หน่วยคำ ในการพิจารณาคำศัพท์จะไม่ได้พิจารณาโดยใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งอย่างแนวคิดไวยากรณ์อื่น แต่จะพิจารณาเกณฑ์ทั้ง 3 เกณฑ์ร่วมกันในลักษณะเป็นชุด (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 9) ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดนี้ครอบคลุมทั้งบริบททางวิทยาหน่วยคำ วากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ จึงเหมาะที่จะใช้จำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ เพื่อชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชอบ”

จากตัวอย่างที่ (1จ.) และ (1ฉ.) ผู้วิจัยเห็นว่าความหมายของคำว่า “ชอบ” อาจมีนัย ‘บ่งความถี่’ ซึ่งมีหน้าที่คล้ายกับหมวดหมู่คำกริยาวิเศษณ์ที่มีลักษณะทางอรรถศาสตร์แสดงเวลาและลักษณะเวลาที่มีนัย ‘บ่งความถี่’ เช่น ไป***บ่อย*** ออกกำลังกาย***บ้าง*** ฯลฯ (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 24) แต่ตำแหน่งของคำในประโยคแตกต่างกัน โดยคำว่า “ชอบ” จะปรากฏในตำแหน่งหน้าหน่วยสร้างกริยาเรียง ส่วนคำกริยาวิเศษณ์จะปรากฏตามหลังคำกริยาหรือกริยาวลี ในภาษาไทยมีคำกริยาบางคำที่มีลักษณะคลุมเครือและเอื้อให้แสดงนัย ‘บ่งความถี่’ เช่นเดียวกับคำว่า “ชอบ” คือ คำว่า “มัก” สัณห์ธวัช ธัญวงษ์ (2567) ได้ศึกษากระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ “มัก” ผลปรากฏว่าคำกริยา “มัก” กลายหน้าที่ทางไวยากรณ์จาก “คำกริยา” แสดงความหมาย ‘ชอบ’ ไปสู่คำกริยาช่วย-วิเศษณ์ มีนัย ‘บ่งความถี่’ คำนี้เป็นที่ยอมรับจากผู้ใช้ภาษาแล้ว ดังแสดงให้เห็นในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 895) โดยแสดงหน้าที่และความหมายของคำว่า “มัก” ไว้ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 เป็นคำกริยา มีความหมายว่า ‘ชอบ’ หรือ พอใจ’ และประการที่ 2 เป็นคำวิเศษณ์ มีความหมายว่า ‘โดยมาก’ ‘ค่อนข้าง’ หรือ ‘เนือง ๆ’ ในตัวอย่างที่ (1จ.) และ (1ฉ.) คำว่า “ชอบ” อาจเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายไปสู่คำกริยาวิเศษณ์ หรือคำกริยาช่วยเช่นเดียวกับคำว่า “มัก” ก็ได้ ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาโดยใช้แนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization) เพื่อให้เห็นพัฒนาการหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชอบ”

การวิเคราะห์หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายในตัวอย่างที่ (1) ผู้วิจัยพบว่าคำว่า “ชอบ” มีหน้าที่ทางไวยากรณ์และมิติทางความหมายที่หลากหลาย เมื่อสำรวจหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 แล้ว ผู้วิจัยสังเกตว่าชนิดของคำและความหมายที่พบในพจนานุกรมยังไม่ครอบคลุมกับหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายที่ผู้วิจัยพบในตัวอย่างที่ (1) เมื่อศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาคำว่า “ชอบ” ไว้ 2 เรื่อง ได้แก่ กานดาภร เจริญกิตบวร (Jaroenkitboworn, 2009) ได้ศึกษาพหุความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย โดยใช้แนวคิดแรงจูงใจเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic motivation) และคเชนทร์ ตัญศิริ และคณะ (Tansiri et al., 2024) ได้ศึกษาการขยายหน้าที่ของคำกริยา “ชอบ” ในภาษาไทย โดยใช้แนวคิดการขยายหน้าที่ของคำ (functional extension) แต่งานวิจัยทั้งสองเรื่องนี้ยังไม่ได้ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” โดยใช้ข้อมูลเชิงประวัติ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” โดยใช้แนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) และแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยแต่ละสมัย
2. เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย

3. สมมุติฐานของการวิจัย

คำว่า “ชอบ” มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์จากคำกริยาหลักไปสู่คำกริยาช่วยบ่งการณ์ลักษณะและกาล

4. การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดเรื่องหมวดหมู่คำ[1] ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์และแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังนี้

[1] ในการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “หมวดหมู่ไวยากรณ์” “หมวดหมู่คำ” ตามต้นฉบับที่ผู้วิจัยอ้างถึง ส่วนประเด็นอื่นๆ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “หน้าที่ทางไวยากรณ์”

4.1 แนวคิดเรื่องหมวดหมู่คำตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์

1. หมวดหมู่ไวยากรณ์หลักหรือคำเนื้อหา (content word) เป็นคำที่มีความหมายเป็นอรรถลักษณ์ (semantic feature) ซึ่งสามารถแสดงมโนทัศน์ทางวัฒนธรรมหรือประสบการณ์ของผู้พูดภาษานั้นๆ ได้อย่างชัดเจน แบ่งออกได้เป็น 4 หมวดหมู่ ได้แก่ คำนาม (noun) คำกริยา (verb) คำนามวิเศษณ์ (adjective) และคำกริยาวิเศษณ์ (adverb) (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 9)

2) หมวดหมู่หน่วยคำหน้าที่ (functional morpheme) เป็นคำที่ไม่มีความหมายซึ่งสามารถแสดงเป็นอรรถลักษณ์ได้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หน่วยคำไวยากรณ์ (grammatical morpheme) และหน่วยคำแปลง (derivational morpheme) ในภาษาไทยมีหมวดหมู่หน่วยคำหน้าที่ที่สำคัญแบ่งออกเป็น 7 หมวดหมู่ ได้แก่ คำสรรพนาม (pronoun) คำลักษณนาม (classifier) คำบ่งกลุ่มนาม (class term) คำกริยาช่วย (auxiliary) คำอุทาน (interjection) ตัวบ่งตำแหน่ง (addposition) ตัวกำหนด (determiner) และตัวเชื่อม (conjunction) (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 27)

เมื่อพิจารณาคำว่า “ชอบ” จากตัวอย่างที่ (1) ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ จัดเป็นคำกริยาในหมวดหมู่ไวยากรณ์หลักหรือคำเนื้อหา หรือเป็นคำกริยาช่วยในหมวดหมู่หน่วยคำหน้าที่ก็ได้ โดยสามารถอธิบายตามลักษณะทางอรรถศาสตร์ ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และลักษณะทางหน่วยคำตามแนวคิดของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2565, น. 17-18) ได้ ดังนี้

1) ลักษณะทางอรรถศาสตร์ คำว่า “ชอบ” จัดอยู่ในกลุ่มความหมายแสดงสภาพการณ์

2) ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ คำว่า “ชอบ” เป็นกริยาหลายหมวดหมู่ กล่าวคือเป็นได้ทั้งกริยาสกรรม เช่น “เขา***ชอบ***ฉัน” ประโยคนี้มีผู้กระทำ คือ “เขา” แสดงสภาพการณ์ “ชอบ” และมีผู้ทรงสภาพ คือ “ฉัน” เป็นกรรมตรงกริยาอกรรม เช่น “ฉัน***ชอบ***มาก” กริยาประเภทนี้จะปรากฏหน่วยนามร่วมเพียงหน่วยเดียว คือ ประธาน หรือเป็นกริยารับส่วนเติมเต็ม เช่น “ฉัน***ชอบ***อ่านหนังสือ” ตามแนวคิดนี้กรรมของประโยค คือ “อ่านหนังสือ” ซึ่งเรียกอีกอย่างว่า “ส่วนเติมเต็มกริยา”

3) ลักษณะทางหน่วยคำ ตามแนวคิดนี้จะพิจารณาหน่วยคำไวยากรณ์และหน่วยคำแปลงที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาและใช้บ่งกริยาได้ คำว่า “ชอบ” ในบางบริบทอาจเป็นหน่วยคำไวยากรณ์บ่งกาล (tense) การณ์ลักษณะ (aspect) ได้ (ดังจะกล่าวต่อไปในผลการวิจัย)

จากแนวคิดการจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นคำเนื้อหาและหมวดหมู่หน่วยคำหน้าที่ตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ ผู้วิจัยสังเกตข้อมูลคำว่า “ชอบ” แล้วพบว่าหากใช้แนวคิดนี้ในการวิเคราะห์ จะทำให้จำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้ละเอียดมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะจำแนกหมวดหมู่ของคำว่า “ชอบ” ตามแนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1

การจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” จากการสังเกตข้อมูล (ดังตัวอย่างที่ (1)) อาจจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มตามแนวไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ คือ คำเนื้อหากับหน่วยคำหน้าที่ ข้อสังเกตนี้อาจสอดคล้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังที่คูรีโลวิช (Kurylowicz, 1965, p. 52) กล่าวว่าการกลายเป็นคำไวยากรณ์เกิดจากการเพิ่มขอบเขตหน้าที่จากคำเนื้อหาไปสู่หน่วยคำหน้าที่ หรือคำที่เป็นหน่วยคำหน้าที่อยู่แล้วกลายไปเป็นคำที่มีความเป็นหน่วยคำหน้าที่มากขึ้น ดังจะกล่าวต่อไป

4.2 แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

4.2.1 กระบวนการทางวากยสัมพันธ์

1. การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) เป็นกลไกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับคำศัพท์และระดับโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ ในการเปลี่ยนแปลงระดับคำศัพท์นั้น ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, p. 50) กล่าวว่าความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารในเรื่องรูปคำอาจส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ได้ เช่น ผู้ส่งสารต้องการแสดงวิธีเรียกชื่ออาหารซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเมือง [Hamburg] ด้วยวิธีการเติม [er] ท้ายคำ แต่ผู้รับสารเข้าใจว่าคำดังกล่าวเกิดจากการประสมคำว่า [Ham] และ [burger] จะเห็นได้ว่าความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในรูปคำระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารอาจนำมาสู่การวิเคราะห์รูปคำใหม่ได้

นอกจากนี้ แลงแอคเคอร์ (Langacker, 1977, p. 58) และฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, pp. 50-55) มีความเห็นสอดคล้องกันว่ากลไกการวิเคราะห์ใหม่เป็นกลไกที่ทำให้คำซึ่งเป็นองค์ประกอบของหน่วยสร้างหนึ่งถูกวิเคราะห์ใหม่ให้เป็นหน่วยสร้างอื่น ส่งผลให้หน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของคำดังกล่าวเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

2. การเทียบแบบ (analogy) ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, p. 67) กล่าวว่าการเทียบแบบเป็นกลไกที่ส่งผลให้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใหม่ขยายบริบทการใช้ออกไปกลายเป็นโครงสร้างที่ใช้โดยทั่วไป นอกจากนี้ กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (2559, น. 50) กล่าวว่าการเทียบแบบเป็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่ใช้รูปภาษาอื่นเป็นตัวอย่างในการเปลี่ยนแปลง จึงถือว่าการเทียบแบบเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบปรากฏชัด เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปภาษาในระดับผิว เช่น (1) be going [to visit Bill] (2) [be going to] visit Bill (3) [be going to] like Bill (Hopper & Traugott, 2003, p. 93) ในประโยคที่ (3) จะเห็นว่าคำว่า “be going to” ปรากฏร่วมกับกริยาตัวอื่นได้ หรือปรากฏได้ในบริบทที่กว้างขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการเทียบแบบในประโยคที่ (1)-(2) ลักษณะนี้เป็นกลไกการเทียบแบบ หรือการนำกฎมาใช้โดยทั่วไป

3. การสูญลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorialization) ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, p. 106) กล่าวว่าการสูญลักษณะของหมวดคำเดิมเป็นกระบวนการสูญลักษณะหรือคุณสมบัติของหมวดคำเดิมไปและกลายเป็นสมาชิกของหมวดคำใหม่ที่มีคุณสมบัติทางไวยากรณ์มากขึ้น เช่น คำว่า “while” ในภาษาอังกฤษโบราณเป็นคำนาม มีความหมายแสดงความยาวของเวลา ในภาษาอังกฤษสมัยใหม่คำนี้กลายเป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ด้านเวลา เนื่องจากคำว่า “while” ได้สูญเสียคุณสมบัติของการเป็นคำนามไป

4.2.2 กระบวนการทางอรรถศาสตร์

1. กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป (generalization) ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, pp. 100-106) กล่าวว่าการทำให้มีความหมายทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การทำให้คำมีความหมายกว้างขึ้นและการทำให้คำปรากฏในบริบทที่หลากหลายขึ้น ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการทำให้คำมีความหมายกว้างขึ้นซึ่งเป็นการทำให้คำไม่ได้มีความหมายประจำรูปคำที่เฉพาะเจาะจงดังเดิม เช่น คำว่า “go” เดิมมีความหมายแสดงการเคลื่อนที่ ต่อมาเปลี่ยนแปลงความหมายเป็นการแสดงความตั้งใจซึ่งเป็นนามธรรมและกลายเป็นคำแสดงอนาคตกาล

2. กระบวนการนามนัย (metonymic) ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, pp. 84-87) กล่าวว่ากระบวนการนามนัยเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายจากความหมายหนึ่งไปสู่อีกความหมายหนึ่งด้วยการเชื่อมโยงหรือใกล้ชิดกันและอยู่ในวงมโนทัศน์เดียวกัน ซึ่งเกิดจากการอนุมาน (inference) ในบริบทที่เอื้อให้เกิดการตีความได้ เช่น ตัวอย่างในหัวข้อการเทียบแบบ กระบวนการนามนัยจะเกิดขึ้นระหว่างประโยคที่ (1) กับ (2) รูปภาษา “be going to visit Bill” มีความหมายแสดงการณ์ลักษณะ คือ “be going” และความหมายแสดงวัตถุประสงค์ คือ “to visit Bill” ความหมายทั้งสองส่วนนี้เอื้อให้เกิดการอนุมานความหมายว่า ‘เหตุการณ์ที่มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวยังไม่เกิดขึ้นขณะกล่าวถ้อยคำ’ ทำให้รูปภาษา “be going to” แสดงความหมายว่า ‘อนาคตอันใกล้’

3. กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor) ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003, p. 84) กล่าวว่า กระบวนการอุปลักษณ์เป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายของสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่าไปสู่ความหมายของสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งความหมายทั้งสองความหมายอยู่ต่างวงมโนทัศน์กัน เช่น ตัวอย่างในหัวข้อการเทียบแบบ กระบวนการอุปลักษณ์จะเกิดขึ้นระหว่างประโยคที่ (2) กับ (3) ส่งผลให้รูปภาษา “be going to” ขยายประเภทของคำกริยาที่ปรากฏร่วม ในที่นี้คือแต่เดิมปรากฏร่วมกับกริยาแสดงการกระทำ “visit” ต่อมาขยายไปปรากฏร่วมกับกริยาแสดงสภาพการณ์ “like” ซึ่งคำกริยาที่ปรากฏร่วมทั้งสองคำอยู่ต่างวงมโนทัศน์กัน

จากการทบทวนแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ผู้วิจัยสังเกตข้อมูลคำว่า “ชอบ” แล้วพบว่าคำนี้อาจเกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ด้วยกระบวนการทางวากยสัมพันธ์และกระบวนการทางอรรถศาสตร์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์คำว่า “ชอบ” ตามแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 การแบ่งช่วงสมัยของข้อมูล แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูลและปริมาณข้อมูล

การเก็บข้อมูลคำว่า “ชอบ” จะเริ่มเก็บข้อมูลเฉพาะงานเขียนร้อยแก้วจากคลังข้อมูลหรือฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ในบางสมัยที่มีเอกสารจำนวนมาก ผู้วิจัยจะคัดเลือกข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกเก็บข้อมูลเอกสารประเภทวิชาการหรือสารคดี และเอกสารประเภทบันเทิงคดี ประเภทละ 1 เรื่อง เพื่อให้ข้อมูลคำว่า “ชอบ” มีบริบทการใช้ที่หลากหลายและหากเอกสารใดปรากฏปริมาณคำว่า “ชอบ” มากกว่า 100 คำ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูล 100 คำแรกเท่านั้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวทางการแบ่งช่วงสมัยของข้อมูลของภคภต เทียมทัน และมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2562) โดยแบ่งช่วงสมัยของข้อมูลคำว่า “ชอบ” ออกเป็น 6 สมัย ดังนี้

1. สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จะเก็บข้อมูลจากฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทยของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เฉพาะจารึกที่เป็นภาษาไทย ซึ่งปรากฏปริมาณคำว่า “ชอบ” ค่อนข้างน้อย จำนวน 5 คำ

2. สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ โดยคัดเลือกเอกสารจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ พระราชกำหนดเก่าครั้งกรุงศรีอยุธยาและปูมราชธรรม ปรากฏคำว่า “ชอบ” จำนวน 22 คำ

3. สมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ โดยคัดเลือกเอกสารจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ สามก๊กของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) และพระราชปุจฉาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏคำว่า “ชอบ” จำนวน 103 คำ

4. สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ โดยคัดเลือกเอกสารจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ไกลบ้าน พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และความพยาบาท ของแม่วัน (นามปากกาของพระยาสุรินทราชา) ปรากฏคำว่า “ชอบ” จำนวน 177 คำ

5. สมัยที่ 5 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6-8 (พ.ศ. 2453-2489) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ โดยคัดเลือกเอกสารจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ สาส์นสมเด็จ พ.ศ. 2480 และความไม่พยาบาท ภาค 1 ของครูเหลี่ยมหรือหลวงวิลาศปริวัตร ปรากฏคำว่า “ชอบ” จำนวน 173 คำ

6. สมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) จะเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ หรือ Thai National Corpus (TNC) (Third Edition) ซึ่งปรากฏเอกสาร 6 ประเภท ข้อมูลที่เก็บได้แก่ บันเทิงคดี วิชาการและกฎหมาย รวมทั้งสิ้น 200 คำ โดยแบ่งเป็นเอกสารประเภทบันเทิงคดี 100 คำ และเอกสารประเภทวิชาการกับกฎหมาย 100 คำ

จากการรวบรวมข้อมูลคำว่า “ชอบ” ตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) พบจำนวนข้อมูลในแต่ละช่วงสมัยรวมทั้งสิ้น 680 คำ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้จะวิเคราะห์คำว่า “ชอบ” ที่เป็นคำเดี่ยวเท่านั้น หากปรากฏร่วมกับคำอื่น เช่น ความชอบ เห็นชอบ ชอบกล ฯลฯ ผู้วิจัยจะไม่นำมาวิเคราะห์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกหน้าที่ทางไวยากรณ์ โดยใช้*แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์* ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) และกำหนดความหมายของคำว่า “ชอบ” โดยใช้ความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ประกอบกับบริบทการใช้คำว่า “ชอบ” และพิจารณาความหมายของประธานและกริยาวลีที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “ชอบ” ในแต่ละบริบทเพื่อชี้ให้เห็นว่าบริบทที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา “ชอบ” มี*ประธาน*$_{มนุษย์}$หรือ*ประธาน*$_{ไม่ใช่มนุษย์}$และ*กริยาวลีที่มีความหมายเอื้อต่อความพอใจ หรือไม่เอื้อต่อความพอใจ* จากนั้นนำมาวิเคราะห์ตาม*แนวคิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์* ของฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003)

6. ผลการวิจัย

6.1 หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายคำว่า “ชอบ”

จากการรวบรวมข้อมูลคำว่า “ชอบ” ตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยที่ 6 รัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) ผู้วิจัยพบหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชอบ” มีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 คำกริยา “ชอบ”

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าคำกริยา “ชอบ” แสดงความหมายที่เห็นได้ชัดเจน 2 ความหมาย ได้แก่ ความหมาย ‘ถูกต้อง’ และความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ แต่ละความหมายหลักอาจมีความหมายย่อยร่วมด้วย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’

คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ มีความหมายย่อยว่า ‘เหมาะ’ *ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568)* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981)

(2) ชื่อศรีสุริยพงศ์รามมหาธรรมราชาธิราชเสวยราชย์***ชอบ***ด้วยทศพิธราชธรรม

(ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2550)

ตัวอย่างที่ (2) คำกริยา “ชอบ” มีบุพบทวลี “ด้วยทศพิธราชธรรม” ปรากฏตามหลัง อาจพิจารณาได้ 2 ความหมาย ได้แก่ ความหมาย ‘ถูกต้อง’ ถอดความได้ว่า ‘ศรีสุริยพงศ์รามมหาธรรมราชาธิราชเสวยราชย์ (พระมหาธรรมราชาที่ 1) ทรงขึ้นครองราชย์ (ปฏิบัติตน) ถูกต้องตามทศพิศราชธรรม’ อีกความหมายหนึ่ง ‘เหมาะ’ ถอดความได้ว่า ‘พระมหาธรรมราชาที่ 1 ทรงขึ้นครองราชย์ (ปฏิบัติตน) เหมาะกับทศพิศราชธรรม’

2. คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’

คำกริยา “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นคำเดี่ยว แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ *ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568)* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394)

(3) จำเดิมแต่ได้เสวยซึ่งวิบูลราชสมบัติมา จะได้มีความประมาทหามิได้ อุสาหะบำเพ็ญศีลทานการกุศลมิได้ขาด ได้ฐาปนาการพระอารามทั้งหลายไว้เป็นอันมาก แล้วได้อุทิศส่วนกุศลให้แก่ชนทั้งหลาย มีพระราชบุตรแลพระราชธิดาเป็นอาทิ ที่***ชอบ***อัชฌาศรัยจะได้เป็นที่ปฤกษารักษาซึ่งแผ่นดินสืบไป

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ง)

ตัวอย่างที่ (3) บุพบทวลี “ที่ชอบอัชฌาศรัย” ทำหน้าเป็นส่วนขยายนามวลี “พระราชบุตรแลพระราชธิดาเป็นอาทิ” ซึ่งเป็นประธานของประโยค คำว่า “ชอบ” ในที่นี้ปรากฏนำหน้านามวลี “อัชฌาศรัย” ถอดความได้ว่า ‘ถูกใจในนิสัยใจคอ’

3. คำกริยา “ชอบ” ที่ปรากฏคลุมเครือเป็นหน่วยคำหน้าที่-คำเนื้อหา แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ร่วมกับ ‘บ่งความถี่’

คำกริยา “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นหน่วยคำหน้าที่-คำเนื้อหา หมายถึง มีความหมายส่วนหนึ่งแสดงความหมายหลัก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ และมีนัย ‘บ่งความถี่’ *ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568)* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(4) สุลต่านคุยว่าได้ไปเอกแซมิเนชั่นที่ปารีส แก***ชอบ***รื้อเครื่อง คุมเครื่อง

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)

ตัวอย่างที่ (4) คำว่า “ชอบ” ปรากฏนำหน้าในหน่วยสร้างกริยาเรียง “ชอบ-รื้อ” ตีความความหมายได้ 2 ประการ คือ ประการที่ 1 ตีความได้ว่า ‘สุลต่านชอบรื้อเครื่อง คุมเครื่อง’ เป็นความหมายในแง่ความพึงพอใจ และประการที่ 2 ตีความได้ว่า ‘สุลต่านรื้อเครื่อง คุมเครื่องเป็นประจำ’ เป็นความหมายในแง่ความบ่อยของการกระทำหรือบ่งความถี่

6.1.2 คำกริยาช่วย “ชอบ”

จากการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าคำกริยาช่วย “ชอบ” ที่มีนัย ‘บ่งความถี่’ ซึ่งเป็นความหมายที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ *ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568)* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453)

(5) ปลาบางพวก***ชอบ***ซุกๆ นอนซ้อนๆ กัน

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)

ตัวอย่างที่ (5) เมื่อพิจารณาจากบริบทจะเห็นได้ว่า คำว่า “ชอบ” ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง “ชอบ-ซุกๆ-นอน-ซ้อนๆ” และปรากฏร่วมกับประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$ (ปลาบางพวก) ซึ่งมีผู้รับรู้ (dative) เป็นมนุษย์และเป็นผู้กล่าวประโยคข้างต้นขึ้นจากการสังเกต ฉะนั้น ตัวอย่างข้างต้น ประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$ ไม่ได้เป็นผู้รับรู้หรือแสดงความรู้สึกว่า ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ คำว่า “ชอบ” จึงมีนัย ‘บ่งความถี่’ ว่า ‘ปลามักจะซุกๆ นอนซ้อนๆ กันเป็นประจำ’

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นสรุปหน้าที่ทางไวยากรณ์ ความหมาย การปรากฏของคำกริยา “ชอบ” และการปรากฏร่วมกับประธานได้ดังตารางต่อไปนี้

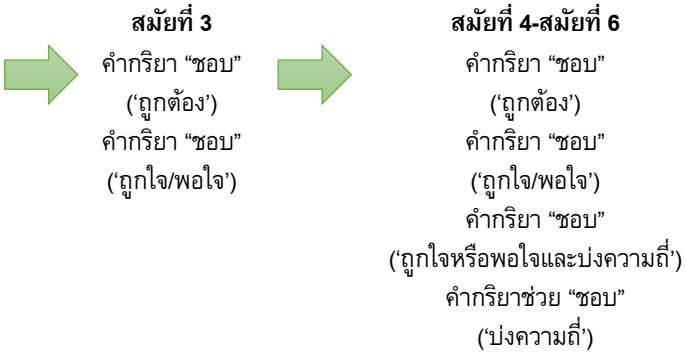
ตารางที่ 1
หน้าที่ทางไวยากรณ์ ความหมาย การปรากฏของคำกริยา “ชอบ” และการปรากฏร่วมกับประธาน

หน้าที่ทางไวยากรณ์	**ความหมาย**	**การปรากฏของคำกริยา “ชอบ”**	**การปรากฏ ร่วมกับประธาน**
คำกริยา (คำเนื้อหา)	‘ถูกต้อง’	ปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว	ปรากฏกับประธาน$_{มนุษย์}$
	‘ถูกใจ/พอใจ’		
คำกริยา (ปรากฏเป็นหน่วยคำหน้าที่-คำเนื้อหา)	‘ถูกใจ/พอใจ’ ปรากฏร่วมกับความหมาย ‘บ่งความถี่’	ปรากฏนำหน้ากริยาเรียงในหน่วยสร้างกริยาเรียง	ปรากฏกับประธาน$_{มนุษย์}$
คำกริยาช่วย (หน่วยคำหน้าที่)	‘บ่งความถี่’	ปรากฏนำหน้ากริยาเรียงในหน่วยสร้างกริยาเรียง (กริยาช่วย-กริยาหลัก)	ปรากฏกับประธาน$_{มนุษย์}$ หรือประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$

จากตารางข้างต้นสรุปได้ว่า คำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นคำกริยา (คำเนื้อหา) จะแสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เมื่อปรากฏเป็นคำกริยาเดี่ยวและปรากฏร่วมกับประธาน$_{มนุษย์}$ ผู้วิจัยสังเกตจากการเก็บข้อมูลพบว่าความหมาย ‘ถูกต้อง’ มักมีบุพบทวลีปรากฏตามหลัง เช่น ชอบด้วยธรรมทุกคน ชอบด้วยกฎหมาย ฯลฯ และมักจะเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ทางสังคม คำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงจะมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นคำกริยาที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความถี่’ และจะปรากฏร่วมกับประธาน$_{มนุษย์}$ และคำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นคำกริยาช่วย (หน่วยคำหน้าที่) มีนัย ‘บ่งความถี่’ จะปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียง (กริยาช่วย-กริยาหลัก) และปรากฏร่วมกับประธาน$_{มนุษย์}$ หรือประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$ ก็ได้ ผู้วิจัยสังเกตว่าความแตกต่างของหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมาย การปรากฏของคำกริยา “ชอบ” และการปรากฏร่วมกับประธานที่มีคุณสมบัติแตกต่างกันส่งผลให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์

6.2 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ”

เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงประวัติและพัฒนาการหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ชอบ” ผู้วิจัยพบว่าคำว่า “ชอบ” มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายจากคำกริยาหลักไปสู่คำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’ ดังแสดงได้เป็นเส้นทางต่อไปนี้

ภาพที่ 1. เส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ”

จากภาพข้างต้นสรุปได้ว่าคำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) ได้ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ในสมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394) จากนั้นขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความถี่’ และกลายเป็นคำไวยากรณ์คำกริยาช่วย “ชอบ” มีนัย ‘บ่งความถี่’ ในสมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) แต่ยังคงหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำกริยาหลักอยู่

เส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่แสดงตามภาพที่ 1 พบว่าคำกริยา “ชอบ” มีเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์เพียงเส้นทางเดียว คือ คำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ซึ่งเป็นหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายต้นทางเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่คำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’ ซึ่งเป็นหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายปลายทาง ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการที่ทำให้คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ และกระบวนการที่ทำให้คำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กลายเป็นคำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’ ดังนี้

6.2.1 กระบวนการที่ทำให้คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’

การขยายความหมายส่งผลให้คำว่า “ชอบ” เริ่มกลายเป็นคำหลายความหมาย (polysemous word) กล่าวคือ รูปคำ 1 รูป สามารถแสดงความหมายได้มากกว่า 1 ความหมายและความหมายเหล่านั้นต้องสัมพันธ์กัน (กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 256) คำว่า “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เกิดจากการอนุมานความหมายตามการใช้ภาษาซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) (จะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 6.2.2) เทราก็อตต์และแดชเชอร์ (Traugott & Dasher, 2002) ได้เสนอแนวคิดการอนุมานความหมายตามบริบท (Invited Inferencing Theory) ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าในแต่ละรูปภาษาจะมีความหมายประจำคำ (conventional meaning) ดั้งเดิมกลายไปเป็นความหมายประจำคำใหม่ (new coded meaning) จนเกิดเป็นคำหลายความหมาย การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากการใช้ภาษาในบริบทเฉพาะบางบริบทซ้ำๆ จนบริบทนั้นเชื้อเชิญ (invited) ให้เกิดการอนุมานความหมายใหม่ตามสถานการณ์ ทำให้เกิดความหมายรองของรูปภาษาหรือความหมายโดยนัยซึ่งเป็นความหมายเชิงวัจนปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่าเป็นความหมายที่เกิดจากการอนุมานตามการใช้ภาษา (usage-based)

การขยายความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงความหมายจากความหมายดั้งเดิม ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ซึ่งเป็นความหมายประจำคำใหม่ แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2
คำว่า “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ขยายความหมายไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’

<table>
<tr><th>ตัวอย่าง</th><th colspan="2">ความหมาย</th></tr>
<tr><td>สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310)
(6) อนึ่งให้เจ้าเมือง ผู้รั้งและยกระบัตรพิจารณาดูตราซึ่งจะออกมาเอากระทรวงความทั้งปวงนั้น และ<u>ชอบ</u>ด้วยพระราชกำหนด
(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ข)</td><td colspan="2">‘ถูกต้อง’</td></tr>
<tr><td>สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310)
(7) กล่าวโทษหาอุทธรณ์อาชญาแก่ตุลาการว่ากลบเกลื่อนเนื้อความเสียบ้าง และเขียนเอาแต่<u>ชอบใจ</u>[2] บ้าง
(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ข)</td><td>‘ถูกต้อง’
(ตามความรู้สึก)</td><td>‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’</td></tr>
<tr><td>สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453)
(8) เขาเห็นพ่อ<u>ชอบ</u>เด็กจึงมาเล่นให้ดู
(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)</td><td colspan="2">‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’</td></tr>
</table>

ตัวอย่างที่ (6) คำกริยา “ชอบ” มีบุพบทวลี “ด้วยพระราชกำหนด” ปรากฏตามหลัง แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ที่กำหนด ตัวอย่างที่ (7) คำกริยา “ชอบ” ปรากฏร่วมกับคำนาม “ใจ” เป็นกริยาประสม “ชอบใจ” คำนี้ปรากฏการใช้ตั้งแต่สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) ในบริบทนี้อาจอนุมาน

[2] ในวิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยกล่าวว่าจะวิเคราะห์คำว่า “ชอบ” ที่เป็นคำเดี่ยวเท่านั้น แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับกริยาประสม “ชอบใจ”

ความหมายได้ 2 แบบ คือ ประการที่หนึ่ง อนุมานความหมายได้ว่า ‘ถูกต้อง’ ในเชิงความรู้สึกทางใจ (ยังคงเค้าความหมายเดิมบ้าง) แทนที่จะแสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ที่เกี่ยวเนื่องกับกฎเกณฑ์ทางสังคมดังตัวอย่างที่ (6) ประการที่สอง อนุมานความหมายได้ว่าแสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ในเชิงความรู้สึกว่า ‘เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถูกใจหรือพอใจ’ และตัวอย่างที่ (8) คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ในเชิงความรู้สึก เนื่องจากมีผู้ทรงสภาพ “เด็ก” เป็นกรรม

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ซึ่งเป็นความหมายเดิม มักมีบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ที่กำหนด (ดังตัวอย่างที่ (6)) ต่อมาความหมายของคำกริยา “ชอบ” เริ่มขยายขอบเขตจาก ‘ถูกต้องตามกฎเกณฑ์’ ไปสู่ ‘ถูกต้องตามความรู้สึก’ และ ‘บ่งบอกความรู้สึก’ ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาในบางบริบทจนบริบทนั้นเชื้อเชิญให้เกิดการอนุมานได้ เห็นได้จากกริยาประสม “ชอบใจ” (ดังตัวอย่างที่ (7)) ต่อมาคำกริยา “ชอบ” ได้สูญเสียความหมาย ‘ถูกต้องตามกฎเกณฑ์’ และ ‘ถูกต้องตามความรู้สึก’ ไปอย่างสิ้นเชิง *กลายเป็นความหมายประจำคำใหม่ว่า ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’* [3] เพื่อบ่งบอกความรู้สึก (ดังตัวอย่างที่ (8))

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเกิดจากการอนุมานความหมายผ่านกระบวนการเชื่อมโยงทางความคิดของมนุษย์ด้วย กล่าวคือเมื่อมนุษย์เห็นว่า ‘สิ่งหนึ่งสิ่งใดถูกต้องหรือเหมาะสม’ สิ่งนั้นย่อมนำมาซึ่งการยอมรับและเมื่อเกิดการยอมรับ มนุษย์ก็จะเกิดความรู้สึก ‘ถูกใจหรือพอใจต่อสิ่งนั้น’

6.2.2 กระบวนการที่ทำให้คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กลายเป็นคำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’

1. กระบวนการทางวากยสัมพันธ์

1.1 การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis)

คำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ในภาษาไทยเมื่อปรากฏเป็นคำเดี่ยวจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาหลักของประโยคมักมีโครงสร้าง *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ + กรรม]* หรือ *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ]* หรือ *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ + กริยาวิเศษณ์]* แต่เมื่อถูกจัดเรียงเข้าในหน่วยสร้างกริยาเรียง คำกริยา “ชอบ” จะปรากฏนำหน้าและเริ่มแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ ผู้วิจัยพบ*ลักษณะการใช้ภาษานี้ตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453)* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(9) เธอ***<u>ชอบ</u>***กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูกๆ

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

ตัวอย่างที่ (9) คำว่า “ชอบ” ปรากฏเป็นหน่วยสร้างกริยาเรียง “ชอบ-กิน” มีลักษณะคลุมเครือระหว่างคำกริยากับคำกริยาช่วยและคลุมเครือด้านความหมายด้วย ลักษณะนี้จะเอื้อให้คำว่า “ชอบ” ผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังนี้

[3] ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เกิดจากการลดรูปคำจากคำว่า “ชอบใจ” เป็น “ชอบ” เนื่องจากผู้วิจัยพบการใช้คำว่า “ชอบใจ” ก่อนคำว่า “ชอบ” (บ่งบอกความรู้สึก)

รูปผิว	**เธอ**	**ชอบ**	**กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูกๆ**
ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ก่อนการวิเคราะห์ใหม่	[ประธาน$_{มนุษย์}$]	[กริยาหลัก$_{ส่วนหลัก}$]	[ส่วนเติมเต็มกริยา]
	⇩	⇩	⇩
ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์หลังผ่านการวิเคราะห์ใหม่	[ประธาน$_{มนุษย์}$]	[กริยาช่วย]	[กริยาวลี$_{ส่วนหลัก}$]

ภาพที่ 2. การวิเคราะห์ใหม่ในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ”
(ดัดแปลงจากสัณห์ธวัช ธัญวงษ์, 2567, น. 226)

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ของคำกริยา “ชอบ” ที่ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงที่มีความคลุมเครือ ซึ่งอาจตีความโครงสร้างและความหมายได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) ลักษณะที่ 1 เป็นความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ก่อนการวิเคราะห์ใหม่ แสดงผ่านโครงสร้าง *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ + ส่วนเติมเต็มกริยา$_{ที่เอื้อต่อความพอใจ}$]*

เธอ$_{ประธาน}$***<u>ชอบ</u>***$_{กริยาหลัก}$กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูกๆ $_{ส่วนเติมเต็มกริยา}$

คำว่า “ชอบ” ข้างต้นเป็นคำกริยาหลักซึ่งมีส่วนเติมเต็ม “กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูกๆ” ซึ่งทำหน้าที่เสมือนกรรมตรงของคำกริยาหลัก ลักษณะนี้คำกริยา “ชอบ” จะแสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ โดดเด่นกว่านัย ‘บ่งความถี่’ ประโยคนี้จึงแสดงความหมาย ‘เธอถูกใจเมื่อกินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูกๆ’

2) ลักษณะที่ 2 เป็นความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์หลังการวิเคราะห์ใหม่ แสดงผ่านโครงสร้าง *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ$_{กริยาช่วย}$ + กริยาวลี$_{ที่เอื้อต่อความพอใจ}$]*

เธอ$_{ประธาน}$***<u>ชอบ</u>***$_{กริยาช่วย}$กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูกๆ $_{กริยาวลี}$

คำว่า “ชอบ” เมื่อผ่านการวิเคราะห์ใหม่จะเปลี่ยนแปลงหน้าที่เสมือนเป็นคำกริยาช่วย ‘บ่งความถี่’ ในทางกลับกันส่วนเติมเต็ม “กินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูกๆ” จะเปลี่ยนแปลงหน้าที่เป็นกริยาวลี ประโยคนี้จึงแสดงความหมาย ‘เธอกินไส้กรอกอีสานที่เป็นลูกๆ บ่อย’

ผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่ากระบวนวิเคราะห์ใหม่ในการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” จะพบในโครงสร้าง *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ + ส่วนเติมเต็มกริยา/กริยาวลี$_{ที่เอื้อต่อความพอใจ}$]* และมักจะเอื้อให้เกิดการตีความหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายเป็น 2 ลักษณะ ดังตัวอย่างที่ (9) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยังเกิดขึ้นโดยไม่สมบูรณ์ เพราะตามความเป็นจริง มนุษย์สามารถแสดงสภาพการณ์ทางความรู้สึก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กับเหตุการณ์ที่ตนเองปรารถนาได้ ความเป็นจริงนี้บ่งชี้ได้ว่าคำว่า “ชอบ” ยังคงสถานะเป็นกริยาหลักของประโยค แต่มีนัยแฝง ‘บ่งความถี่’ ปรากฏร่วมด้วย อาจกล่าวได้ว่าคำว่า “ชอบ” ยังไม่สูญหน้าที่ทางไวยากรณ์เดิม จึงต้องอาศัยการเทียบแบบในการวิเคราะห์ต่อไป

1.2 การเทียบแบบ (analogy)

กลไกการเทียบแบบจะทำให้คำกริยา “ชอบ” ที่แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เปลี่ยนแปลงหน้าที่ทางไวยากรณ์ไปสู่คำกริยาช่วย “ชอบ” มีนัย ‘บ่งความถี่’ อธิบายได้ดังนี้

1.2.1 การขยายคุณสมบัติทางความหมายของประธานที่เกิดร่วมกับคำว่า “ชอบ”

จากตัวอย่างที่ (9) คำว่า “ชอบ” ที่เกิดร่วมกับประธาน$_{มนุษย์}$ จะเกิดการเทียบแบบทำให้เกิดการขยายคุณสมบัติทางความหมายของประธาน ผู้วิจัยพบการขยายคุณสมบัติทางความหมายของประธานจากประธาน$_{มนุษย์}$ ไปสู่คุณสมบัติประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$ *ตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568)* ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(10) เสาเช่นนี้***ชอบ***ตั้งอยู่บนฟุตปาถ

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)

ตัวอย่างที่ (10) คำว่า “ชอบ” เกิดการเทียบแบบทำให้ขยายที่เกิดไปปรากฏร่วมกับนามวลี “เสาเช่นนี้” ซึ่งเป็นประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$ จะเห็นได้ว่าคุณสมบัติทางความหมายของประธานที่ปรากฏร่วมกับคำว่า “ชอบ” ได้ขยายคุณสมบัติจากประธาน$_{มีชีวิต/มนุษย์}$ ไปสู่ประธาน$_{ไม่มีชีวิต/ไม่ใช่มนุษย์}$ ส่งผลให้คำว่า “ชอบ” มีคุณสมบัติเป็นคำกริยาช่วยมากยิ่งขึ้น แสดงเป็นโครงสร้างได้ว่า *[ประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต/ไม่ใช่มนุษย์}$ + ชอบ + กริยาวลี]*

1.2.2 การขยายกลุ่มความหมายของคำกริยา

กลไกการเทียบแบบแสดงให้เห็นว่าคำว่า “ชอบ” ขยายขอบเขตการปรากฏร่วมจากคำกริยากลุ่มความหมายแสดงการกระทำ (action) ไปปรากฏร่วมกับคำกริยากลุ่มความหมายอื่นในหน่วยสร้างกริยาเรียงได้ ผู้วิจัยพบว่าคำกริยาช่วย “ชอบ” ขยายขอบเขตไปปรากฏร่วมกับคำกริยากลุ่มความหมายแสดงเหตุการณ์ (event) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(11) มัน***ชอบ***ตกแถวๆ ภูเขา ถ้ามันไม่อยากตกละ มันจะลอยไปถึงไหน

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

ตัวอย่างที่ (11) ประธานของประโยคคือ “มัน” ในที่นี้หมายถึง ฝน เขียนเป็นโครงสร้างได้ว่า *[ประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต}$ + ชอบ + กริยาวลี]* ในหน่วยสร้างกริยาเรียง “ชอบ-ตก” คำกริยาช่วย “ชอบ” ปรากฏร่วมกับกริยาแสดงเหตุการณ์ “ตก” นอกจากประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต}$ แล้ว กริยาวลี “ตกแถวๆ ภูเขา” ก็ไม่เอื้อให้เกิดความหมายหลัก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ แต่มีนัย ‘บ่งความถี่’ เด่นชัดมากกว่า จึงแสดงความหมายว่า ‘ฝนตกแถวๆ ภูเขาเป็นประจำ’ คำกริยาช่วย “ชอบ” ในความหมายนี้จึงเป็นคำช่วยกริยาบ่งการณ์ลักษณะประจำหรือกาลประจำ ซึ่งบ่งบอกว่าเหตุการณ์ฝนตกแถวๆ ภูเขาเกิดประจำเป็นปกติวิสัยหรือเกิดในสถานที่ซ้ำๆ คือ แถวๆ ภูเขา

1.2.3 การขยายไปปรากฏร่วมกับกริยาวลีที่ไม่เอื้อต่อความพอใจ

คำกริยา “ชอบ” เป็นคำที่สื่อความหมายเชิงบวก เมื่อเกิดการเทียบแบบส่งผลให้คำกริยา “ชอบ” ขยายขอบเขตการใช้ออกไป โดยปรากฏร่วมกับกริยาวลีที่มีความหมายเชิงลบ ซึ่งไม่เอื้อต่อความพอใจ หรือไม่สมเหตุสมผลตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(12) ไอ้พวก***ชอบ***แย่งของชาวบ้าน

(ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.)

ตัวอย่างที่ (12) เขียนเป็นโครงสร้างได้ว่า *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ + กริยาวลี$_{ที่ไม่เอื้อต่อความพอใจ}$]* ในประโยคนี้ปรากฏคำว่า “ชอบ” ร่วมกับกริยาวลี “แย่งของชาวบ้าน” ซึ่งมีความหมายเชิงลบ ไม่เอื้อต่อความพอใจ หรือไม่สมเหตุสมผลตามความเป็นจริงของธรรมชาติ เพราะความเป็นจริงของมนุษย์ไม่มีผู้ใดที่ถูกใจหรือพอใจกับการแย่งของของผู้อื่น แต่อาจกระทำไปเพราะความสะใจหรือสาแก่ใจ ฉะนั้น คำว่า “ชอบ” ในประโยคนี้จึงเป็นคำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’ โดดเด่นมากกว่า ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ จึงแสดงความหมายว่า ‘ไอ้พวกแย่งของชาวบ้านเป็นประจำ’

1.2.4 การขยายไปปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของคำบ่งการณ์ลักษณะประจำและกาลประจำ[4]

การณ์ลักษณะประจำ (habitual/repetitive aspect) เป็นเหตุการณ์ สภาพการณ์ หรือการกระทำที่ปรากฏเป็นประจำ หรือซ้ำไปซ้ำมา (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 117) ส่วนกาลประจำ (habitual tens) คือ เหตุการณ์ สภาพการณ์ หรือการกระทำที่เกิดประจำเป็นปกติวิสัย หรือเกิดซ้ำไปซ้ำมา ไม่ระบุเวลาเหตุการณ์ (อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา, 2565, น. 114)

การณ์ลักษณะหรือกาลโดยมากมักปรากฏนำหน้ากริยาหลักของประโยค เช่น <u>จะ</u>นอนละ (บ่งกาล) ***<u>กำลัง</u>***ดู (บ่งการณ์ลักษณะ) เมื่อคำกริยา “ชอบ” ผ่านกลไกการเทียบแบบแล้ว ส่งผลให้กลายเป็นคำกริยาช่วยปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์เดียวกับการณ์ลักษณะประจำหรือกาลประจำ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, น. 49) เรียกว่า คำกริยาช่วยบ่งการณ์ลักษณะหรือกาลประจำ พิจารณาได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

(13) ปลาเช่นนี้***<u>ชอบ</u>***ว่ายทวนน้ำอยู่เสมอ

(วัชรญาณ, ม.ป.ป.ค)

ตัวอย่างที่ (13) คำว่า “ชอบ” แสดงในโครงสร้าง *[ประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต}$ + ชอบ + กริยาวลี]* ซึ่งปรากฏเป็นคำกริยาช่วยและสื่อความหมายเช่นเดียวกับคำกริยาช่วยบ่งการณ์ลักษณะหรือกาลประจำ กล่าวคือปรากฏนำหน้ากริยาหลัก “ว่าย” และมีนัยว่าการกระทำนั้นปรากฏเป็นประจำ หรือซ้ำไปซ้ำมาและไม่ระบุเวลาการกระทำที่แน่นอน

นอกจากนี้ คำกริยาช่วย “ชอบ” อาจได้รับอิทธิพลผ่านการเทียบแบบจากคำกริยาอื่นที่เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไปสู่คำกริยาช่วยบ่งการณ์ลักษณะและกาล เช่น คำว่า “มัก” ดังตัวอย่าง

(14) ออกทุนไปแล้ว***<u>มัก</u>***ไม่ได้คืน

(สัณห์ธวัช ธัญวงษ์, 2567, น. 244)

ตัวอย่างที่ (13) กับ (14) มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากคำกริยาช่วย “มัก” มีนัย ‘บ่งความถี่’ ประโยคนี้จึงแสดงความหมาย ‘ออกทุนไปแล้วไม่ได้คืนเป็นประจำ’ การกระทำเช่นนี้อาจเกิดซ้ำไปซ้ำมาโดยไม่ระบุเวลาที่แน่นอน

[4] คำกริยา “ชอบ” ที่ขยายไปปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของคำบ่งการณ์ลักษณะประจำและกาลประจำ ผู้วิจัยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2565, น. 145)

กลไกการเทียบแบบเป็นขั้นตอนที่ผลักดันให้คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไปสู่คำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’ โดยสมบูรณ์ ซึ่งแสดงเป็นโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ได้ว่า *[ประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต/ไม่ใช่มนุษย์}$ + ชอบ + กริยาวลี]*

1.3 การสูญลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorialization)

ด้วยกลไกการเทียบแบบทำให้คำกริยา “ชอบ” สูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม กล่าวคือสูญเสียลักษณะเดิมของคำกริยากลายไปสู่ลักษณะของคำกริยาช่วย เนื่องจากคำกริยาช่วย “ชอบ” ไม่สามารถปรากฏร่วมกับประธาน$_{มนุษย์}$ ได้ และความหมายระหว่างประธาน$_{วัตถุ}$ หรือประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$ กับคำกริยา “ชอบ” ไม่เอื้อให้เกิดความหมายหลัก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เนื่องจากสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ไม่สามารถเป็นผู้รับรู้คำกริยา “ชอบ” ได้ นอกจากนี้ คำกริยาช่วย “ชอบ” ไม่สามารถปรากฏร่วมกับกริยาวลี$_{ที่เอื้อต่อความพอใจ}$ ได้ หากปรากฏร่วมกันจะสื่อความหมายเป็นคำกริยาหลัก

จากที่กล่าวมาข้างต้น คำว่า “ชอบ” จึงกลายเป็นคำกริยาช่วยบ่งการณ์ลักษณะประจำหรือกาลประจำ ซึ่งบ่งบอกว่าเหตุการณ์ สภาพการณ์ หรือการกระทำเกิดประจำเป็นปกติวิสัย หรือเกิดซ้ำไปซ้ำมาไม่สิ้นสุด ซึ่งเป็นหน่วยสร้างกริยาเรียงลดความเป็นต้นแบบในลักษณะกริยาช่วย-กริยาหลัก

2. กระบวนการทางอรรถศาสตร์

2.1 การทำให้มีความหมายทั่วไป

เมื่อเกิดการเทียบแบบจะทำให้คำกริยา “ชอบ” สูญเสียความหมายที่เฉพาะเจาะจงไป เพื่อทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ในบริบทใหม่ ในที่นี้คำว่า “ชอบ” สูญเสียความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ไปสู่ความหมายทางไวยากรณ์ ‘บ่งความถี่’ เนื่องจากในบริบทใหม่ประธานเป็นสิ่งไม่มีชีวิตและไม่ใช่มนุษย์ จึงไม่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้รับรู้ความรู้สึก ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ได้ แต่มีนัย ‘บ่งความถี่’ ดังตัวอย่างที่ (10) แสดงความหมาย ‘เสาต้นนี้ตั้งอยู่บนฟุตปาธประจำ’

2.2 กระบวนการนามนัย

กระบวนการนามนัยจะสัมพันธ์กับการวิเคราะห์ใหม่ เนื่องจากความคลุมเครือด้านโครงสร้างจะพิจารณาโดยใช้การวิเคราะห์ใหม่ ส่วนความคลุมเครือด้านความหมายจะพิจารณาโดยใช้กระบวนการนามนัย ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างที่ (9) ความคลุมเครือทางความหมายระหว่าง ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กับนัย ‘บ่งความถี่’ เกิดขึ้นจากบริบทการใช้ภาษาที่เอื้อให้เกิดการอนุมานความหมายได้ 2 แบบ คือ ความหมายแรก ‘เมื่อเธอพอใจการกินไส้กรอกเป็นลูกๆ’ (มนุษย์มีความพอใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง) และความหมายที่สอง ‘เธอกินไส้กรอกที่เป็นลูกๆ บ่อยๆ’ (สิ่งนั้นย่อมเกิดขึ้นบ่อยครั้ง) ความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ กับ ‘บ่งความถี่’ จึงมีความสัมพันธ์กันด้วยกระบวนการนามนัยเช่นเดียวกับงานวิจัยของสัณห์ธวัช ธัญวงษ์ (2567, น. 240) ที่กล่าวว่าความถูกใจหรือความพอใจและการบ่งความถี่ต่างเป็นมโนทัศน์ที่อยู่ในวงมโนทัศน์ “แนวโน้มของการบ่งความถี่”

2.3 กระบวนการอุปลักษณ์

กระบวนการอุปลักษณ์จะสัมพันธ์กับการเทียบแบบ จากตัวอย่างที่ (9) คำว่า “ชอบ” จะปรากฏร่วมกับประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย ‘ประธาน$_{สิ่งมีชีวิต}$’ หรือ ‘ประธาน$_{มนุษย์}$’ แต่ในตัวอย่างที่ (10)-(11) จะปรากฏร่วมกับประธานที่มีคุณสมบัติทางความหมาย ‘ประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต}$’ หรือ ‘ประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$’ คำว่า “ชอบ” ที่แต่เดิมปรากฏกับประธาน$_{มนุษย์}$ กลายไปปรากฏร่วมกับประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต}$ หรือประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$ ด้วยกระบวนการอุปลักษณ์ เนื่องจากประธาน$_{มนุษย์}$ มีลักษณะเป็นสิ่งมีชีวิต และประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต}$ หรือประธาน$_{ไม่ใช่มนุษย์}$ มีลักษณะตรงข้ามกับมนุษย์ ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกัน จึงเกิดการถ่ายโอนความหมายเชิงเนื้อหาหรือความหมายที่เป็น

รูปธรรมไปสู่ความหมายที่เป็นนามธรรมมากกว่า ในที่นี้คือวงความหมาย ‘มนุษย์’ ไปสู่วงความหมาย ‘ไม่ใช่มนุษย์’ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ ดังตัวอย่างที่ (10) หรือเป็นสภาพอากาศ ดังตัวอย่างที่ (11) ลักษณะดังกล่าวเป็นการจางลงทางความหมาย (desemanticization) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไฮเนและคณะ (Heine et al., 1991, p. 48) ที่กล่าวถึงขั้นตอนการเกิดประเภทมโนทัศน์ (conceptual category) ไว้ว่ามนุษย์ (PERSON) > วัตถุ (OBJECT) > การกระทำ (ACTIVITY) > พื้นที่ (SPACE) > เวลา (TIME) > คุณสมบัติ (QUALITY)

7. บทสรุป

การศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยสมัยต่างๆ โดยใช้แนวคิดไวยากรณ์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์ของอัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, 2565) และศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทยโดยใช้แนวคิดของฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper & Traugott, 2003) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเชิงประวัติตั้งแต่สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) พบคำว่า “ชอบ” จำนวน 680 คำ ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่าคำว่า “ชอบ” มีหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมาย ได้แก่ คำเนื้อหาเป็นคำกริยา แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ หมวดหมู่คำหน้าที่-คำเนื้อหาเป็นคำกริยา แสดงความหมาย ‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความถี่’ และหมวดหมู่คำหน้าที่เป็นคำกริยาช่วย มีนัย ‘บ่งความถี่’

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ชอบ” ตามเส้นทางที่เริ่มต้นจากคำกริยา “ชอบ” (‘ถูกต้อง’) > คำกริยา “ชอบ” (‘ถูกใจ/พอใจ’) > คำกริยา “ชอบ” (‘ถูกใจหรือพอใจและบ่งความถี่’) > คำกริยาช่วย “ชอบ” (‘บ่งความถี่’) ซึ่งแสดงให้ทราบถึงการเป็นคำหลายความหมายและคำหลายหน้าที่ของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย

สิ่งที่พบในการวิจัยนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ โครงสร้างที่ปรากฏร่วมกับหน้าที่และความหมายของคำว่า “ชอบ” ซึ่งสามารถใช้ระบุได้ว่าคำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏในแต่ละบริบทเป็นคำชนิดใดและมีความหมายอย่างไร อีกประการหนึ่งคือ กระบวนการทางอรรถศาสตร์ที่เชื่อมโยงความหมายของคำว่า “ชอบ” ไปสู่นัย ‘บ่งความถี่’

ในด้านโครงสร้าง คำว่า “ชอบ” ที่ปรากฏเป็นคำกริยาแสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ มักปรากฏในโครงสร้าง *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ + บุพบทวลี]* พบตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1981) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) ส่วนคำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ มักจะปรากฏในโครงสร้าง *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ+กรรม]* หรือ *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ]* หรือ *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ+ กริยาวิเศษณ์]* พบตั้งแต่สมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-3 (พ.ศ. 2325-2394) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568) เมื่อเกิดการวิเคราะห์ใหม่จะปรากฏในโครงสร้าง *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ+ ส่วนเติมเต็มกริยา/กริยาวลี$_{ที่เอื้อต่อความพอใจ}$]* ในกระบวนการนี้ทำให้คำว่า “ชอบ” มีนัยแฝง ‘บ่งความถี่’ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ พบตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568)

เมื่อคำว่า “ชอบ” ผ่านกลไกการเทียบแบบจะปรากฏในโครงสร้าง *[ประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต/ไม่ใช่มนุษย์}$ + ชอบ + กริยาวลี]* หรือ *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ + กริยาวลี$_{ที่ไม่เอื้อต่อความพอใจ}$]* จึงส่งผลให้คำกริยา “ชอบ” สูญเสียลักษณะเดิมของ

คำกริยากลายไปสู่ลักษณะของคำกริยาช่วยบ่งการณ์ลักษณะประจำและกาลประจำ มีนัย ‘บ่งความถี่’ พบตั้งแต่สมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) จนถึงสมัยที่ 6 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9-ปัจจุบัน (พ.ศ. 2489-2568)

กระบวนการทางอรรถศาสตร์ คำกริยา “ชอบ” แสดงความหมาย ‘ถูกต้อง’ ซึ่งเป็นความหมายเดิมมักมีบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ที่กำหนด ต่อมาความหมายของคำกริยา “ชอบ” เริ่มขยายขอบเขตไปสู่ ‘ถูกต้องตามความรู้สึก’ และ ‘บ่งบอกความรู้สึก’ เห็นได้จากกริยาประสม “ชอบใจ” ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาที่เชื้อเชิญให้เกิดการอนุมานได้ ต่อมาคำกริยา “ชอบ” ได้สูญเสียความหมาย ‘ถูกต้องตามกฎเกณฑ์’ และ ‘ถูกต้องตามความรู้สึก’ ไปสู่ความหมายประจำคำใหม่ว่า ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’

ความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ เมื่อผ่านกระบวนการนามนัยทำให้ความหมายอยู่ในวงมโนทัศน์เดียวกัน คือ “แนวโน้มการบ่งความถี่” ต่อมาเมื่อผ่านกระบวนการอุปลักษณ์อีกครั้งหนึ่งความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ จึงเกิดการจางลงทางความหมายเมื่อเกิดร่วมกับโครงสร้าง *[ประธาน$_{ไม่ใช่สิ่งมีชีวิต/ไม่ใช่มนุษย์}$ + ชอบ + กริยาวลี]* หรือ *[ประธาน$_{มนุษย์}$ + ชอบ + กริยาวลี$_{ที่ไม่เอื้อต่อความพอใจ}$]* ซึ่งมีนัย ‘บ่งความถี่’ ส่งผลให้คำว่า “ชอบ” สูญความหมาย ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ไป

8. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ปรากฏในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าคำว่า “ชอบ” เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จากคำเนื้อหา “คำกริยา” ไปสู่หมวดหมู่คำหน้าที่ “คำกริยาช่วย” โดยมีสาเหตุประการสำคัญมาจากการปรากฏนำหน้าในหน่วยสร้างกริยาเรียงในสมัยที่ 4 สมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4-5 (พ.ศ. 2394-2453) ส่งผลให้เกิดความคลุมเครือด้านโครงสร้างและความหมาย อีกประการหนึ่งคือการเป็นคำที่มีความหมายกว้าง กล่าวคือเมื่อคำว่า “ชอบ” ขยายความหมายจาก ‘ถูกต้อง’ ไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ทำให้มีความหมายกว้างขึ้นซึ่งสามารถถูกใจหรือพอใจได้ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมและขยายความหมายไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น คือ ‘บ่งความถี่’ การขยายความนี้ใช้กระบวนการอุปลักษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของกิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (2559, น. 61) ที่กล่าวว่าอุปลักษณ์เป็นกระบวนการทางปริชานกระบวนการหนึ่งที่ผลักดันให้เกิดกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์

คำกริยา “ชอบ” ที่ขยายความหมาย ‘ถูกต้อง’ ไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ส่งผลให้เป็นคำหลายความหมาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของกานดาภร เจริญกิตบวร (Jaroenkitboworn, 2009) ที่ศึกษาพหุความหมายของคำว่า “ชอบ” ในภาษาไทย ซึ่งพบว่าคำว่า “ชอบ” ได้ขยายความหมายจาก ‘ถูกต้อง’ ไปสู่ ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ แนวโน้มนี้เกิดขึ้นจากแรงจูงใจเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic motivation) มากกว่าปัจจัยทางโครงสร้าง ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับงานวิจัยของกานดาภร เจริญกิตบวร (Jaroenkitboworn, 2009) เพียงแต่ใช้แนวคิดในการศึกษาต่างกัน โดยผู้วิจัยพบว่าการขยายความหมายนี้เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงมโนทัศน์จากมโนทัศน์ต้นทาง ‘ถูกต้อง’ ไปสู่มโนทัศน์ปลายทาง ‘ถูกใจ’ หรือ ‘พอใจ’ ซึ่งเกิดขึ้นจากการถ่ายโอนความหมาย ‘เมื่อปฏิบัติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดถูกต้อง’ ไปสู่ ‘ย่อมเกิดความชอบหรือพอใจต่อสิ่งนั้น’

ผลการวิจัยพบว่าคำว่า “ชอบ” ที่มีนัย ‘บ่งความถี่’ ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นคำกริยาช่วยบ่งการณ์ลักษณะประจำสอดคล้องกับงานวิจัยของคเชนทร์ ตัญศิริ และคณะ (Tansiri et al., 2024) ที่ศึกษาการขยายหน้าที่ของคำกริยา “ชอบ” ในภาษาไทย งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาการใช้คำว่า “ชอบ” ในสื่อสังคมผ่านแพลตฟอร์ม X ซึ่งพบว่าคำว่า “ชอบ” ได้ขยายหน้าที่ไปสู่การณ์ลักษณะแบบเกิดซ้ำ (frequentative aspect) สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่พบว่าคำว่า “ชอบ” เมื่อเกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะขยายไปปรากฏในตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของคำกริยาช่วยบ่งการณ์ลักษณะ แต่ในงานวิจัยนี้พบเพิ่มเติมว่าคำว่า “ชอบ” ได้ขยายไปสู่ตำแหน่งทางวากยสัมพันธ์ของคำกริยาช่วยบ่งกาลประจำด้วย ดังตัวอย่างที่ (10) ผลการวิจัยนี้อาจช่วยยืนยันผลการวิจัยของคเชนทร์ ตัญศิริ และคณะ (Tansiri et al., 2024) ได้ว่าคำว่า “ชอบ” ได้ขยายหน้าที่ไปสู่คำกริยาช่วยบ่งการณ์ลักษณะประจำและพบเพิ่มเติมว่าขยายหน้าที่ไปสู่คำกริยาช่วยบ่งกาลประจำ

ข้ออภิปรายอีกประการหนึ่ง คือ ขอบเขตของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนี้มีเอกสารในปริมาณที่จำกัด จึงไม่อาจสรุปผลได้อย่างชัดเจน การไม่พบตัวอย่างคำว่า “ชอบ” บางหน้าที่ทางไวยากรณ์ในบางสมัยนั้นอาจไม่ได้หมายถึงการไม่ปรากฏใช้หน้าที่ทางไวยากรณ์ดังกล่าว แต่อาจมีการใช้ในเอกสารประเภทอื่นที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของการวิจัย ดังนั้น ข้อสรุปและผลการวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงที่พบภายใต้กรอบข้อมูลที่กำหนดไว้เท่านั้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต อาจารย์ผู้สอนวิชา 157710 ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่กรุณาให้ความรู้ ชี้แนะแนวทาง ตรวจแก้ไขจนทำให้บทความนี้เสร็จสมบูรณ์ ที่สำคัญคือเป็นกำลังใจ เชื่อมั่นและผลักดันศิษย์อยู่เสมอ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิภาส โพธิแพทย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่กรุณาสละเวลาให้ความรู้และชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเรื่องนี้

รายการอ้างอิง

กนกวรรณ วารีเขตต์, และวิภาส โพธิแพทย์. (2556). การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำนาม “ผม”. *วรรณวิทัศน์, 12*(2), 196-212.

กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. (2559). *กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์.* โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ฝ่ายวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรจบ พันธุเมธา, คุณ. (2562). *ลักษณะภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 24). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภคภต เทียมทัน, และมิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. (2562). คำว่า “บน” ในภาษาไทย: พัฒนาการด้านชนิดคำ. *มนุษยศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 20*(1), 86-118.

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). *คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ.* https://www.arts.chula.ac.th/ling/tnc3/

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบัณฑิตยสถาน.

วัชรญาณ. (ม.ป.ป.ก). *ความไม่พยาบาท.* https://vajirayana.org/ความไม่พยาบาท

วัชรญาณ. (ม.ป.ป.ข). *พระราชกำหนดเก่าครั้งกรุงศรีอยุธยา.* https://vajirayana.org/พระราชกำหนดเก่า-ครั้งกรุงศรีอยุธยา

วัชรญาณ. (ม.ป.ป.ค). *พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน.* https://vajirayana.org/พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน

วัชรญาณ. (ม.ป.ป.ง). *พระราชปุจฉาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว.* https://vajirayana.org/ประชุมพระราชปุจฉา-ภาคปกิรณกะ/พระราชปุจฉา-ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิจินตน์ ภาณุพงศ์. (2543). *โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิยะดา มีศรี, และอัญชลี วงศ์วัฒนา. (2563). การศึกษาเชิงประวัติการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “อัน”. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, *17*(2), 97-120.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2550). *จารึกวัดป่ามะม่วง (ภาษาไทย) หลักที่ 1.* https://db.sac.or.th/inscriptions/inscribe/detail/130

สัณห์ธวัช ธัญวงษ์. (2567). กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ของคำ “มัก”. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 31*(1), 226-249.

สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ. (2560). การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ยัง”. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์, 35*(2), 97-120.

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2555). ชุดกริยาในภาษาไทย: กริยาเรียงหรืออื่นใด?. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 31*(2), 35-66.

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2558). *เอกสารคำสอน วจีวิภาคและวากยสัมพันธ์: ภาษาศาสตร์ในแนวหน้าที่นิยมแบบลักษณ์ภาษา.* ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2565). *ไวยากรณ์ไทยเชิงสื่อสาร: การวิเคราะห์แนวภาษาศาสตร์หน้าที่นิยมเชิงแบบลักษณ์.* มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Enfield, N. (2007). *A grammar of Lao*. De Gruyter Mouton.

Heine, B., Claudi, U., & Hünnemeyer, F. (1991). *Grammaticalization: A conceptual framework*. University of Chicago Press.

Hopper, E. C., & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization* (2nd ed.). Cambridge University Press.

Jaroenkitboworn, K. (2009). The polysemy of “chɔ̂ɔp” in Thai: A pragmatically motivated phenomenon. *MANUSYA: Journal of Humanities, 12*(3), 75-82.

Kurylowicz, J. (1965). *The inflectional categories of Indo-European*. Winter.

Langacker, R. (1977). Syntactic reanalysis. In C. Li (Ed.), *Mechanisms of syntactic change* (pp. 57-140). University of Texas Press.

Tansiri, K., Thepkanjana, K., & Kaenmuang, J. (2024). Functional extension of the verb for ‘to like’ in Thai to a frequentative aspectual marker. *Journal of Mekong Societies, 20*(3), 28-46.

Trask, R. L. (1993). *A dictionary of grammatical terms in linguistics*. Routledge.

Traugott, E. C., & Dasher, R. B. (2002). *Regularity in semantic change.* Cambridge University Press.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

บริบทกับมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ*: การศึกษาตามทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยายของ Kövecses*

Received: 14 January 2026
Revised: 9 March 2026
Accepted: 30 March 2026

ป๋าย เหยี้ยนเหมย**
ขนิษฐา ใจมโน***
กิติมา อินทรัมพรรย์****
ธนพร หมูคำ*****

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

ทฤษฎีมโนอุปลักษณ์ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยหนึ่งในแนวคิดสำคัญคือทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยายของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) ซึ่งเน้นบทบาทของบริบทด้านสถานการณ์ วาทกรรม ร่างกายและมโนทัศน์-ปริชานต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่ประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในการศึกษาข้อมูลภาษาไทยอย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบริบทที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีคำสอนเรื่อง*โคลงโลกนิติ*โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางภาษาศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) ผลการวิจัยพบว่าการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ*ได้รับอิทธิพลจากบริบท 4 ด้าน ได้แก่ 1) บริบทด้านสถานการณ์ (สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สถานการณ์ทางสังคมและสถานการณ์ทางวัฒนธรรม) 2) บริบทด้านวาทกรรม (ข้อความแวดล้อม ปริจเฉทก่อนหน้า และความรู้เกี่ยวกับผู้ส่งสาร หัวข้อและผู้รับสาร) 3) บริบทด้านร่างกาย (ความเชื่อมโยงเชิงประสบการณ์ที่คงที่และสภาวะของร่างกายชั่วคราว) และ 4) บริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน (ระบบมโนทัศน์เชิงมโนอุปลักษณ์และอุดมการณ์) ปัจจัยเหล่านี้บทบาทสำคัญ

คำสำคัญ

บริบท;
มโนอุปลักษณ์;
การสร้าง;
จินตเขต;
โคลงโลกนิติ

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุษฎีนิพนธ์เรื่อง*การศึกษามโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีคำสอนเรื่องโคลงโลกนิติ*

** นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ติดต่อได้ที่: 303551303@qq.com

*** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ติดต่อได้ที่: kanita.chaimano@ gmail.com

**** รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: kitima.i@ku.th

***** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ติดต่อได้ที่: thanapornnai@ gmail.com

ต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในระดับจินตเขต ซึ่งช่วยสื่อความหมายเชิงนามธรรมให้เข้าใจได้ผ่านมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยายของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) สามารถใช้อธิบายลักษณะการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีภาษาไทยได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของบริบทต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีไทย ตลอดจนชี้ให้เห็นความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวกับข้อมูลภาษาไทยประเภทอื่นๆ ต่อไป

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Context and Conceptual Metaphors in *Khlong Lokanit*: A Study Based on Extended Conceptual Metaphor Theory of Kövecses*

Received: 14 January 2026
Revised: 9 March 2026
Accepted: 30 March 2026

Bai Yanmei**
Kanita Chaimano***
Kitima Indrambarya****
Thanaporn Mukham*****

Research Article

Abstract

Conceptual Metaphor Theory has undergone continuous development, and one of its important advancements is the Extended Conceptual Metaphor Theory proposed by Kövecses (2020), which emphasizes the roles of situational, discourse, bodily, and conceptual-cognitive contexts in the construction, selection, and interpretation of conceptual metaphors. However, no study has systematically applied this framework to Thai-language data. This study therefore aims to investigate the contextual factors influencing the construction, selection, and interpretation of conceptual metaphors in *Khlong Lokanit* by adopting a qualitative linguistic approach based on Kövecses's (2020) framework. The findings reveal that the construction, selection, and interpretation of conceptual metaphors in *Khlong Lokanit* are influenced by four contextual dimensions: (1) situational context, including the physical environment, social situations, and cultural situations; (2) discourse context, including co-text, preceding discourse, and knowledge concerning the speaker, topic, and audience; (3) bodily context, including stable experiential

Keywords

context;
conceptual metaphor;
construction;
mental space;
Khlong Lokanit

---

* This article is part of the doctoral dissertation entitled *"A Study on the Conceptual Metaphor in Klong Lokanit."*

** Doctoral student, Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, e-mail: 303551303@qq.com

*** Associate Professor, Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, e-mail: kanita.chaimano@gmail.com

**** Associate Professor, Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: kitima.i@ku.th

***** Assistant Professor, Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, e-mail: thanapornnai@gmail.com

correlations and temporary bodily states; and (4) conceptual-cognitive context, including conceptual metaphor systems and ideology. These contextual factors play a significant role in the construction, selection, and interpretation of conceptual metaphors at the mental space level, enabling abstract meanings to be understood through more concrete conceptualizations. The findings demonstrate that Kövecses's Extended Conceptual Metaphor Theory can be applied to explain the construction, selection, and interpretation of conceptual metaphors in Thai literary works to a certain extent. Moreover, this study contributes to a deeper understanding of the role of context in Thai literature and highlights the potential applicability of this framework to other types of Thai-language data.

1. บทนำ

มโนอุปลักษณ์ (conceptual metaphor) หมายถึงกระบวนการทำความเข้าใจประสบการณ์เชิงนามธรรมผ่านประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Lakoff & Johnson, 1980, p. 3) ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน โดยแนวคิดของเลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff & Johnson) ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการศึกษามโนอุปลักษณ์อย่างเป็นระบบ และได้เปลี่ยนมุมมองจากการมองอุปลักษณ์เป็นเพียงกลวิธีทางวรรณศิลป์ไปสู่การมองว่าอุปลักษณ์เป็นกลไกพื้นฐานของการคิดและการรับรู้ของมนุษย์ แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาต่อเนื่องจนเกิดกรอบการศึกษาที่หลากหลาย โดยโคเวกเซส (Kövecses) เป็นนักวิชาการสำคัญที่ขยายทฤษฎีมโนอุปลักษณ์ให้ครอบคลุมมิติด้านบริบทและวัฒนธรรมและเป็นนักวิชาการที่ถูกอ้างอิงมากที่สุดรองจากเลคอฟฟ์ (Lakoff) ในช่วงปี ค.ศ. 2010-2020 (Yuan & Sun, 2023, p. 231)

โคเวกเซส (Kövecses, 2020) เสนอทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยาย (Extended Conceptual Metaphor Theory) ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดจากทฤษฎีมโนอุปลักษณ์ (Conceptual Metaphor Theory: CMT) ของเลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) โดยเลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff & Johnson) มุ่งศึกษามโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันและระบบมโนทัศน์ของมนุษย์เป็นสำคัญและเน้นมโนอุปลักษณ์ที่มีพื้นฐานจากประสบการณ์ทางร่างกาย (embodied experience) และความเชื่อมโยงเชิงประสบการณ์ (correlation in experience) ระหว่างประสบการณ์ทางร่างกายกับมโนทัศน์เชิงนามธรรม (Kövecses, 2020, pp. 18-22) ส่วนโคเวกเซส (Kövecses, 2020) เสนอว่าการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ได้รับอิทธิพลจากบริบทหลายมิติ โดยแบ่งบริบทที่เกี่ยวข้องออกเป็นสี่ประการ ได้แก่ (1) บริบทด้านสถานการณ์ (situational context) (2) บริบทด้านวาทกรรม (discourse context) (3) บริบทด้านร่างกาย (bodily context) และ (4) บริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน (conceptual-cognitive context) บริบทเหล่านี้ทำงานร่วมกันกำหนดการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์แต่ละยุคสมัย สะท้อนว่ามโนอุปลักษณ์เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทหลายมิติ (Kövecses, 2020, p. 116) เมื่อพิจารณาในบริบทของวรรณกรรม นักประพันธ์ย่อมถือเป็นสมาชิกของสังคมผู้ใช้ภาษานั้นๆ ดังนั้น มโนอุปลักษณ์ที่กวีหรือนักประพันธ์สร้างสรรค์ขึ้นจึงสามารถสะท้อนความคิดเชิงอุปลักษณ์ที่ผู้ใช้ภาษาในสังคมมีร่วมกันได้ (ปิยภรณ์ อบแพทย์, 2563, น. 28) ฉะนั้น มโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมจึงอาจสะท้อนให้เห็นความคิดเชิงอุปลักษณ์ของผู้คนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง กรอบแนวคิดของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) จึงเหมาะสำหรับใช้ในการวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์ในวรรณกรรม

ในวงวิชาการไทย การศึกษามโนอุปลักษณ์เริ่มมาตั้งแต่ปี 2539 (ศุภชัย ต๊ะวิชัย, 2561, น. 207) แต่งานวิเคราะห์กระบวนการสร้างยังมีจำกัด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบริบทที่มีอิทธิพลต่อการสร้างมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีไทย

ทั้งนี้ วรรณคดีเรื่อง*โคลงโลกนิติ* ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร ได้รับยกย่องเป็น “ยอดสุภาษิตอมตะ” (สุปาณี พัดทอง, 2545, น. 71-72) มีลักษณะเด่นด้านการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบเชิงอุปลักษณ์ (ปถวีธร เพชรสุริยา, 2553) ซึ่งอธิบายได้ด้วยแนวภาษาศาสตร์ปริชาน (Wang, 2006, p. 415) อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ* โดยมุ่งวิเคราะห์บทบาทของบริบทที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทและปัจจัยย่อยที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง*โคลงโลกนิติ* โดยใช้กรอบแนวคิดของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) ในการศึกษาวิจัย

2. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำความเข้าใจมโนอุปลักษณ์จำเป็นต้องอิงกับกรอบแนวคิดและงานวิจัยก่อนหน้าเพื่อสร้างรากฐานทางทฤษฎีและบริบทการศึกษา สำหรับมโนอุปลักษณ์เชิงภาษาศาสตร์ แนวคิดสำคัญเริ่มจากเลคอฟฟ์และจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980, p. 3) ซึ่งเสนอว่ามโนอุปลักษณ์คือการรับรู้และทำความเข้าใจประสบการณ์นามธรรมผ่านประสบการณ์เชิงรูปธรรม ต่อมานักวิชาการอย่างโคเวกเซส (Kövecses) ได้สืบต่อและขยายแนวคิดดังกล่าว โดยเสนอทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยาย ซึ่งให้ความสำคัญกับมิติของบริบทและลำดับชั้น (Kövecses, 2020) ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยเกี่ยวกับมโนอุปลักษณ์ในภาษาไทยเริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2539 (ศุภชัย ต๊ะวิชัย, 2561, น. 207) โดยศึกษามโนอุปลักษณ์ทั้งในสื่อสมัยนิยมและวรรณกรรม อย่างไรก็ดี งานวิจัยที่มุ่งศึกษามโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีเชิงกวีนิพนธ์ยังมีจำนวนจำกัดและงานที่เจาะลึกถึงกระบวนการสร้างมโนอุปลักษณ์ก็พบไม่มากนัก ความจำกัดนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาบริบทที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีไทย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยายของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) เป็นฐานในการวิเคราะห์ โดยมุ่งพิจารณาบทบาทของ “บริบท” ที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการทำความเข้าใจมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีเรื่อง*โคลงโลกนิติ*

ตามกรอบของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) บริบทที่เกี่ยวข้องกับมโนอุปลักษณ์สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประการ ได้แก่ บริบทด้านสถานการณ์ บริบทด้านวาทกรรม บริบทด้านร่างกายและบริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน รวมถึงปัจจัยเฉพาะของแต่ละบริบท ทั้งนี้ โคเวกเซส (Kövecses, 2020, p. 165) สรุปปัจจัยของบริบท 4 ประเภท ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1
บริบท 4 ประการและปัจจัยของแต่ละบริบท

ประเภทบริบท	บริบทย่อย
บริบทด้านสถานการณ์	1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment); 2. สถานการณ์ทางสังคม (Social Situation); 3. สถานการณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Situation)
บริบทด้านวาทกรรม	1. ข้อความแวดล้อม (Surrounding Discourse (co-text)); 2. ปริจเฉทก่อนหน้า (Previous Discourse); 3. ความรู้เกี่ยวกับผู้ส่งสาร หัวข้อและผู้รับสาร (Knowledge about Speaker, Topic, Hearer); 4. รูปแบบวาทกรรมที่ครอบงำ (Dominant Forms of Discourse)
บริบทด้านร่างกาย	1. ความเชื่อมโยงเชิงประสบการณ์ที่คงที่ (Correlations in Experience); 2. สภาวะของร่างกายชั่วคราว (Bodily Conditions); 3. ความจำเพาะทางร่างกาย (Body Specificities)
บริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน	1. ระบบมโนทัศน์เชิงอุปลักษณ์ (Metaphorical Conceptual System); 2. อุดมการณ์ (Ideology); 3. ความกังวลและความสนใจของผู้ใช้ภาษา (Concerns and Interests); 4. ประวัติศาสตร์ (History)

โดยโคเวกเซส (Kövecses, 2020, pp. 96-100) อธิบายบริบท 4 ประเภทดังต่อไปนี้

(1) บริบทด้านสถานการณ์ ซึ่งครอบคลุมปัจจัยย่อย 3 ประการ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งอิทธิพลต่อการสื่อสาร เช่น แสงแดดหรือเสียงรบกวน) สถานการณ์ทางสังคม (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร รวมทั้งสถานภาพทางสังคมของบุคคลเหล่านั้น) และสถานการณ์ทางวัฒนธรรม (ค่านิยมและประเพณีของชุมชนที่ผู้ส่งสารเป็นส่วนหนึ่ง)

(2) บริบทด้านวาทกรรม ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อย 4 ประการ ได้แก่ ข้อความแวดล้อม (ข้อความที่อยู่รอบๆ ถ้อยคำอุปลักษณ์) ปริจเฉทก่อนหน้า (ข้อความที่ปรากฏก่อนหน้าในวาทกรรมเดียวกัน) ความรู้เกี่ยวกับผู้ส่งสาร หัวข้อและผู้รับสาร (ความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับหัวข้อและตัวตนของผู้ส่งสารและผู้รับสาร) และรูปแบบวาทกรรมที่ครอบงำ (รูปแบบวาทกรรมที่มีอิทธิพลในชุมชน เช่น วาทกรรมทางศาสนา)

(3) บริบทด้านร่างกายหรือประสบการณ์ของร่างกาย โดยมีปัจจัยย่อย 3 ประการ ได้แก่ ความเชื่อมโยงเชิงประสบการณ์ที่คงที่ (ประสบการณ์ทางร่างกายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เช่น การเดินหรือนอน) สภาวะของร่างกายชั่วคราว (สภาพร่างกายในขณะสื่อสาร เช่น ปวดศีรษะหรืออิ่มจัด) และความจำเพาะทางร่างกาย (ลักษณะเฉพาะของร่างกายแต่ละบุคคล เช่น การถนัดซ้ายหรือถนัดขวา)

(4) บริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน โดยมีปัจจัยย่อย 4 ประการ ได้แก่ ระบบมโนทัศน์เชิงอุปลักษณ์ (ระบบมโนอุปลักษณ์ที่ฝังอยู่ในความคิด เช่น [ความเข้มข้น คือ ความร้อน]) อุดมการณ์ (อุดมการณ์และค่านิยมที่ผู้ส่งสารยึดถือ) ความกังวลและความสนใจของผู้ใช้ภาษา (สิ่งที่ผู้ส่งสารให้ความสำคัญหรือให้ความสนใจ) และประวัติศาสตร์ (ความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีตที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการคิด)

นอกจากนี้ โคเวกเซส (Kövecses, 2020, pp. 96-100, 104) ยังเสนอว่าปัจจัยด้านบริบทมีบทบาทสำคัญต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรม โดยปัจจัยด้านบริบทเหล่านี้สามารถทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้น (prime) ที่ส่งผลให้ผู้ใช้ภาษาสร้าง เลือกใช้และตีความมโนอุปลักษณ์บางประเภทในการสื่อสารในสถานการณ์หนึ่งๆ ได้ อิทธิพลของบริบทดังกล่าวมักปรากฏเด่นชัดในระดับจินตเขต โดยที่โคเวกเซส (Kövecses, 2020, p. 89) อธิบายว่าระดับจินตเขต (mental-space level) เป็นระดับของมโนอุปลักษณ์ที่เกิดขึ้นในการใช้ภาษาจริงในวาทกรรม ซึ่งสะท้อนการใช้ภาษาของผู้พูดแต่ละคนในบริบทเฉพาะ กล่าวคือเป็นระดับที่แสดงการใช้ภาษาเชิงอุปลักษณ์อย่างเฉพาะเจาะจงในสถานการณ์การสื่อสารจริง ภายใต้กรอบแนวคิดนี้ โคเวกเซส (Kövecses) เสนอว่ามโนอุปลักษณ์สามารถอธิบายได้ในหลายระดับของความเป็นแบบแผน (schematicity) ตั้งแต่ระดับที่มีลักษณะนามธรรมสูงไปจนถึงระดับที่มีความเฉพาะเจาะจงมากที่สุดคือระดับจินตเขต ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาในบริบทของวาทกรรมจริง (Kövecses, 2020, p. 90)

สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งของทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยาย คือ บริบททั้งสี่ประการดังกล่าว รวมถึงปัจจัยย่อยภายในแต่ละบริบทล้วนมีบทบาทในการนำผู้สร้างมโนอุปลักษณ์ (conceptualizer) ให้สร้างหรือเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ในลักษณะต่างๆ โดยไม่รู้ตัว (unconsciously) โดยบริบทหลายประการ (multiple context types) หรือปัจจัยย่อยหลายประการอาจทำงานร่วมกันภายในบริบทเดียวกัน (Kövecses, 2020, p. 116)

แนวคิดดังกล่าวเปิดโอกาสให้มีการวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์โดยพิจารณาบทบาทของบริบทที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในตัวบท ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงใช้กรอบแนวคิดของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) เพื่อวิเคราะห์บริบทและปัจจัยย่อยที่มีอิทธิพลต่อมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง*โคลงโลกนิติ*

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาด้านมโนอุปลักษณ์ในภาษาไทยได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ตลอดจนมีการนำแนวคิดมโนอุปลักษณ์ไปใช้วิเคราะห์วรรณกรรมหลากหลายประเภท เช่น อิสระ ชูศรี (2557) ที่วิเคราะห์มโนอุปลักษณ์ทางการเมืองในกวีเรื่อง “เบี้ย” ฟาริส โยธาสมุทร (2558) ที่ศึกษามโนอุปลักษณ์ในสุภาษิตสอนหญิงคำกลอน และณฐา จิรอนันตกุล (2556) ที่ศึกษาค่านิยมไทยผ่านการวิเคราะห์เนื้อสารเชิงอุปลักษณ์ในวรรณคดีประเภทบทละครจากหนังสือ *วรรคทองในวรรณคดีไทย* ของราชบัณฑิตยสถาน งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแนวคิดมโนอุปลักษณ์สามารถนำมาใช้ในการอธิบายมโนอุปลักษณ์ที่สะท้อนผ่านภาษาในวรรณกรรมประเภทต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการระบุประเภทหรือการตีความมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในตัวบทเป็นสำคัญและยังไม่พบงานวิจัยที่วิเคราะห์บทบาทของบริบทที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดี

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์บริบทหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้ หรือการตีความมโนอุปลักษณ์ยังมีจำนวนจำกัด ตัวอย่างเช่น งานของศรณ์ชนก ศรแก้ว (2560) ซึ่งพบว่าความเชื่อบรรทัดฐานทางสังคมและปัจจัยทางจิตวิทยาเป็นตัวกำหนดการเลือกใช้มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับ “บุคคลที่สามของความรัก” ในเพลงไทย ส่งผลให้ภาพของบุคคลที่สามถูกนำเสนอในฐานะผู้รุกรานความสัมพันธ์อันบริสุทธิ์ ส่วนงานของหลิน ฉายจวิน (2565) ซึ่งวิเคราะห์ความสามารถในการเข้าใจอุปลักษณ์ภาษาจีนของนักศึกษาไทยพบว่าประสบการณ์ทางวัฒนธรรมและพื้นฐานการรับรู้มีอิทธิพลต่อการตีความความหมายอย่างมีนัยสำคัญ และปัญจพล บุญมา (2565) เสนอว่าชนิดของคำอุปลักษณ์ บริบทและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญต่อการทำความเข้าใจความหมายของผู้เรียน

งานวิจัยก่อนหน้าชี้ให้เห็นว่าปัจจัยต่างๆ เช่น ความเชื่อ บรรทัดฐานทางสังคม ปัจจัยทางจิตวิทยา ประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ตลอดจนบริบททางภาษามีอิทธิพลต่อการเลือกใช้หรือการตีความมโนอุปลักษณ์ แต่จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาปัจจัยบางประการในบริบทเฉพาะ อีกทั้งยังไม่พบงานวิจัยที่นำกรอบแนวคิดเชิงระบบอย่างทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยายของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) มาประยุกต์ใช้เพื่อวิเคราะห์บทบาทของบริบทหลายมิติที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในข้อมูลภาษาไทยอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นช่องว่างของการวิจัย

สำหรับวรรณคดีเรื่อง*โคลงโลกนิติ* สังคมไทยในปัจจุบันซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักยังคงให้ความสำคัญกับหลักจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องนี้ อีกทั้ง*โคลงโลกนิติ*ยังถือเป็นวรรณกรรมคำสอนที่ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายที่สุดเรื่องหนึ่ง (เรณู เย็นใจ, 2539, น. 82) จึงมีผู้ศึกษาจำนวนหนึ่งได้ศึกษา*โคลงโลกนิติ* ครอบคลุมงานที่ศึกษาที่มา (นิยะดา เหล่าสุนทร, 2542) งานที่มุ่งศึกษาด้านเนื้อหาสาระของเรณู เย็นใจ (2539) และสุรีย์พร แซ่เอี๊ยบ (2560; 2561) เป็นต้น อีกทั้งมีงานที่ศึกษาลักษณะการประพันธ์ เช่น งานของปถวีธร เพชรสุริยา (2553) ล่าสุดยังพบงานที่ศึกษาการเรียนการสอน*โคลงโลกนิติ* เช่น งานของชลดา นันทะน้อย (2563)

อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษามโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ*โดยตรงภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีมโนอุปลักษณ์ ทั้งที่*โคลงโลกนิติ*ถือเป็นวรรณคดีคำสอนสำคัญที่สะท้อนภูมิปัญญาและโลกทัศน์ของสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง ผ่านการใช้ถ้อยคำเชิงมโนอุปลักษณ์อย่างหลากหลาย อีกทั้ง*โคลงโลกนิติ*มีที่มาหลากหลายแหล่ง

ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาประเด็น “บริบทที่มีบทบาทต่อมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏใน*โคลงโลกนิติ*” เพื่อทำความเข้าใจว่าบริบททั้งสี่ประเภทตามกรอบแนวคิดของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) ได้แก่ บริบททางสถานการณ์ บริบททางภาษา บริบททางสังคมวัฒนธรรมและบริบททางความรู้ รวมทั้งปัจจัยย่อยในแต่ละบริบทนั้น มีอิทธิพลต่อการสร้าง การใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ*อย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อวิเคราะห์บริบทและปัจจัยย่อยที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง*โคลงโลกนิติ* โดยใช้กรอบแนวคิดของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) ในการศึกษาวิจัย

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทางภาษาศาสตร์ โดยมุ่งวิเคราะห์บริบทและปัจจัยย่อยที่มีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง*โคลงโลกนิติ* ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยบทโคลงจำนวน 427 บท จากเรื่อง*โคลงโลกนิติ* พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเดชาดิศร ซึ่งได้รับการคัดสรรและจัดพิมพ์ไว้ในหนังสือ*วรรคทองในวรรณคดีไทย* ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดมโนอุปลักษณ์แบบขยายของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) มาใช้เป็นแนวทางสำคัญ โดยแบ่งขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การระบุถ้อยคำเชิงอุปลักษณ์: ผู้วิจัยคัดเลือกถ้อยคำหรือวลีในโคลงที่มีลักษณะเป็นการใช้ภาษาเชิงอุปลักษณ์จากข้อมูลทั้งหมด 427 บท โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบระหว่างแวดวงความหมายต้นทางกับแวดวงความหมายปลายทาง

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์: ผู้วิจัยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแวดวงความหมายต้นทางกับแวดวงความหมายปลายทางของมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏเพื่อระบุรูปแบบของมโนอุปลักษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์บริบทและปัจจัยย่อย: ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดบริบทของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) เพื่อพิจารณาบริบททั้ง 4 ประเภท ได้แก่ บริบทด้านสถานการณ์ บริบทด้านวาทกรรม บริบทด้านร่างกายและบริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน เพื่ออธิบายบทบาทของบริบทต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในระดับจินตเขต

4. ผลการวิจัย

จากการพิจารณาข้อมูล พบว่าบริบททั้งสี่บริบทดังกล่าวล้วนมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการสร้าง การเลือกใช้หรือการตีความมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตในวรรณคดีคำสอนเรื่อง*โคลงโลกนิติ* โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 บริบทด้านสถานการณ์

บริบทด้านสถานการณ์ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สถานการณ์ด้านสังคมและสถานการณ์ด้านวัฒนธรรม (Kövecses, 2020, p. 96) โดยแต่ละปัจจัยครอบคลุมปัจจัยย่อยหลายด้าน บริบทด้านสถานการณ์ถือเป็นปัจจัยสำคัญมีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการเข้าใจมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตในวรรณคดีคำสอนเรื่อง*โคลงโลกนิติ*

4.1.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพครอบคลุมพืชพันธุ์ สัตว์ป่า ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศและปัจจัยอื่นๆ (Kövecses, 2020, p. 96) ประเทศไทยตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีภูมิอากาศมรสุมเขตร้อน อุดมด้วยพืชและสัตว์หลากหลายชนิด ปัจจัยเหล่านี้อาจมีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการเข้าใจมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ* ซึ่งสามารถสังเกตได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

๏ อย่าเอื้อมเด็ดดอกฟ้า	มาถนอม
สูงสุดมือมักตรอม	อกไข้
เด็ดแต่ดอกพะยอม	ยามยาก ชมนา
สูงก็สอยด้วยไม้	อาจเอื้อมเอาถึง

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 252)

โคลงข้างต้นนำ “ดอกพะยอม” มาทำความเข้าใจมโนทัศน์ผู้หญิงที่มีฐานะต่ำต้อยพอๆ กับชาย จึงสะท้อนมโนอุปลักษณ์ **[ผู้หญิงที่มีฐานะต่ำต้อยพอ ๆ กับชาย คือ ดอกพะยอม]** ทั้งนี้ ดอกพะยอมเป็นไม้ต้นใบขนาดกลางที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย (จิรศักดิ์ สุจริต และสมศักดิ์ ปัญหา, 2551, น. 147) ดังนั้น การเลือกใช้ดอกพะยอมเป็นแวดวงความหมายต้นทางจึงมิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หากแต่สะท้อนอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของไทยที่กวีและผู้อ่านหลัก ซึ่งเป็นคนไทยมีประสบการณ์และความคุ้นเคยโดยเฉพาะในด้านพืชพันธุ์

จากการพิจารณาข้อมูลเบื้องต้น ยังพบแนวโน้มว่าองค์ประกอบอื่นของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น สัตว์และภูมิอากาศอาจมีบทบาทต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ* อย่างไรก็ตาม บทความนี้มุ่งนำเสนอเฉพาะตัวอย่างที่เด่นชัดบางประการเท่านั้น

4.1.2 สถานการณ์ทางสังคม

สถานการณ์ทางสังคม หมายถึง คุณลักษณะของผู้สร้างหรือผู้ใช้มโนอุปลักษณ์ เช่น เพศ ระดับชนชั้น อาชีพและบทบาททางสังคม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลต่อประสบการณ์ชีวิตและโลกทัศน์ของผู้สร้าง ทำให้มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้แวดวงความหมายต้นทางในการสร้างมโนอุปลักษณ์ (Kövecses, 2020, pp. 96-97) สำหรับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร ผู้ทรงพระนิพนธ์*โคลงโลกนิติ* พระองค์ทรงดำรงสถานะทั้งในฐานะสมาชิกของราชสำนักและชนชั้นนำในสังคมต้นรัตนโกสินทร์ คุณลักษณะทางสังคมดังกล่าวย่อมมีอิทธิพลต่อประสบการณ์และโลกทัศน์ของกวี ซึ่งสะท้อนผ่านการเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ในโคลง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

◎ สารซับมันร้ายขี่ ขาดขอ
โคกระบือขาดปอ ป่านร้อย
เรือค้าขาดสมอ จักทอด ไฉนนา
ข้าทาสขาดนายน้อย หนึ่งปล้อนไปมา

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 263)

โคลงบทนี้สะท้อนมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตว่า **[การควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา คือ การยึดเรือไว้ด้วยสมอ]** ภาพความสัมพันธ์ระหว่างนายกับข้าทาสในโคลงบทนี้สะท้อนโครงสร้างลำดับชั้นทางสังคมในสังคมไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสถานการณ์ทางสังคมตามกรอบของโคเวกเชส (Kövecses, 2020) ที่ชี้ให้เห็นว่าสถานภาพ บทบาทและความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้ใช้ภาษาสามารถมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้แวดวงความหมายต้นทางในการสร้างมโนอุปลักษณ์ นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ซึ่งทรงดำรงสถานะเป็นสมาชิกของราชสำนักและชนชั้นนำในสังคมย่อมมีประสบการณ์และโลกทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างลำดับชั้นและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมร่วมสมัย ดังนั้น การเลือกใช้ภาพ “เรือ” และ “สมอ” ซึ่งสะท้อนการควบคุมและการยึดเหนี่ยวไม่ให้เคลื่อนที่จึงสามารถตีความได้ว่าอาจสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับความจำเป็นของการควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อรักษาระเบียบของสังคม ทั้งนี้ การใช้ภาพจากประสบการณ์ที่คุ้นเคยในสังคม เช่น การเดินเรือยังช่วยทำให้มโนทัศน์เชิงนามธรรมเกี่ยวกับการควบคุมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจสามารถเข้าใจได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

4.1.3 สถานการณ์ทางวัฒนธรรม

สถานการณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง สถานการณ์ทางวัฒนธรรมที่ครอบคลุมทั้งบริบทสากล (global context) ซึ่งสะท้อนองค์ความรู้ร่วมกันในระบบมโนทัศน์และบริบทเฉพาะถิ่น (local context) ซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานการณ์การสื่อสารเฉพาะกรณี (Kövecses, 2020, p. 97) อย่างไรก็ตาม การจำแนกเช่นนี้เป็นการจัดประเภทเชิงทฤษฎี เนื่องจากในการสื่อสารจริงมักไม่สามารถแยกขอบเขตบริบททั้งสองได้ชัดเจน (Kövecses, 2020, p. 100) บริบทวัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้าง การใช้ หรือการตีความมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ* ดังจะเห็นได้ต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

๏ ปลาร้าพันห่อด้วย	ใบคา
ใบก็เหม็นคาวปลา	คละคลุ้ง
คือคนหมู่ไปหา	คบเพื่อน พาลนา
ได้แต่ร้ายร้ายฟุ้ง	เฟื่องให้เสียพงศ์

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 183)

โคลงข้างต้นสะท้อนมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตว่า **[เพื่อนเลว คือ ปลาร้า]** ทั้งนี้ เนื่องจากปลาร้าเป็นอาหารหมักดองที่แพร่หลายในสังคมไทยและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการบริโภคของคนไทยมาเป็นเวลานาน การเลือกใช้ปลาร้าเป็นแวดวงความหมายต้นทางจึงช่วยให้ผู้อ่านในบริบทวัฒนธรรมไทยเข้าใจมโนทัศน์เรื่อง “เพื่อนเลว” ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น จนเกิดมโนอุปลักษณ์ **[เพื่อนเลว คือ ปลาร้า]** และสะท้อนอิทธิพลของวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นไทย

จากการพิจารณาข้อมูลเบื้องต้น ยังพบแนวโน้มว่าองค์ประกอบอื่นของสถานการณ์ทางวัฒนธรรม เช่น วิถีชีวิตคนไทย ศาสนาและความเชื่อพื้นบ้านอาจมีบทบาทต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ* อย่างไรก็ตาม บทความนี้มุ่งนำเสนอเฉพาะตัวอย่างที่เด่นชัดบางประการเท่านั้น

4.2 บริบทด้านวาทกรรม

บริบทด้านวาทกรรมรวมถึงบริบทย่อย 4 ประการ ได้แก่ ข้อความแวดล้อม ปริจเฉทก่อนหน้า ความรู้เกี่ยวกับผู้ส่งสาร หัวข้อและผู้รับสาร รูปแบบวาทกรรมที่ครอบงำ (Kövecses, 2020, p. 165) จากการพิจารณาข้อมูลพบว่าพบปัจจัยย่อย 3 ประการแรกของบริบทด้านวาทกรรมมีบทบาทกระตุ้นให้เกิดมโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีคำสอนเรื่อง*โคลงโลกนิติ* อย่างชัดเจน โดยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

4.2.1 ข้อความแวดล้อม

ข้อความแวดล้อม หมายถึง องค์ประกอบทางภาษา โดยเฉพาะคำหรือโครงสร้างไวยากรณ์ที่อยู่ใกล้กันและเกี่ยวข้องกับผู้ส่งสาร (conceptualizer 1) หรือผู้รับสาร (conceptualizer 2) ซึ่งสามารถส่งผลต่อการเลือกใช้ถ้อยคำและมโนอุปลักษณ์อย่างไม่รู้ตัวในข้อความต่อมา (Kövecses, 2020, p. 97) โคลงใน*โคลงโลกนิติ* มักมีคู่บาท โดยบาทต้นมักแสดงความหมายตามตัวอักษร ส่วนบาทต่อมาจะทำหน้าที่ขยายความในเชิงมโนอุปลักษณ์ รวมทั้งใช้คำซ้ำและโครงสร้างขนานทำให้เกิดการเชื่อมโยงทางภาษาและความหมายเชิงมโนอุปลักษณ์โดยอัตโนมัติ ซึ่งถือเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของอิทธิพลจากบริบทร่วม ดังปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

๏ พิษร้อนในโลกนี้	มีสาม
พิษหอกดาบเพลิงลาม	ลวกไหม้
ร้อนจริงก็มียาม	หยุดหย่อน เย็นนา
ร้อนสิ่งเดียวร้อนไร้	ยิ่งร้อนฤาวาย

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 223)

โคลงในตัวอย่างที่ 4 มีการใช้คำว่า “ร้อน” ซ้ำหลายครั้ง แสดงให้เห็นการสร้างความหมายผ่านบริบทร่วม ตามแนวคิดของโคเวกเชส (Kövecses, 2020) โดยถ้อยคำที่รายล้อม “ร้อน” เช่น “พิษ” “หอกดาบ” “เพลิง” และ “ลามลวกไหม้” ล้วนช่วยขยายและกำหนดความหมายของคำดังกล่าวให้มีนัยทางอารมณ์และความทุกข์ทรมาน มิได้จำกัดเพียงสภาวะอุณหภูมิสูงเชิงกายภาพ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับองค์ประกอบสามประการของ context-induced metaphor ตามทฤษฎีของโคเวกเชส (Kövecses, 2020, p. 97) ได้แก่ (1) ตัวชี้นำทางภาษา (การใช้คำซ้ำ) (2) โครงสร้างไวยากรณ์ (โครงสร้างขนาน) และ (3) การอนุมานโดยอัตโนมัติ ดังนั้น การสร้างและการเข้าใจมโนอุปลักษณ์ **[ความทุกข์ คือ ความร้อน]** ที่สะท้อนผ่านคำว่า “ร้อน” ในบาทที่สี่ของโคลงจึงเกิดขึ้นจากบริบทร่วม

จากการพิจารณาข้อมูล พบว่าข้อความแวดล้อมมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างและการเข้าใจมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ* โดยเฉพาะผ่านการใช้คำซ้ำ โครงสร้างขนานและการอนุมานความหมายเชิงมโนอุปลักษณ์โดยอัตโนมัติ ปัจจัยเหล่านี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงความหมายเชิงรูปธรรมกับมโนทัศน์เชิงนามธรรมได้อย่างเป็นระบบ

4.2.2 ปริจเฉทก่อนหน้า

ปริจเฉทก่อนหน้า หมายถึง การนำมโนอุปลักษณ์ที่เคยปรากฏมาก่อนมาใช้ซ้ำหรือปรับใช้ใหม่ โดยสามารถขยายความ ต่อยอด ตั้งคำถาม ปฏิเสธ สะท้อนความคิดหรือเหน็บแนม เป็นต้น (Kövecses, 2020, pp. 97-98) จากมุมมองนี้ มโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตจำนวนมากใน*โคลงโลกนิติ* ไม่ว่าจะนำมาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา หรือจากแหล่งที่มาอื่นๆ รวมถึงการประยุกต์ใช้มโนอุปลักษณ์เหล่านี้ในเชิงขยาย ต่อยอดหรือสะท้อนความคิด ทั้งหมดเป็นผลจากอิทธิพลของบริบทก่อนหน้า สามารถสังเกตปรากฏการณ์ดังกล่าวได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

๏ คนพาลผู้บาปแท้	ทุรจิต
ไปสู่หาบัณฑิต	ค่ำเช้า
ฟังธรรมอยู่เนืองนิตย์	บ่อทราบ ใจนา
คือจวักตักเข้า	ห่อนรู้รสแกง

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 184)

โคลงในตัวอย่างนี้มีที่มาจาก*ธรรมนีติ*และ*พระสุตตันตปิฎก* (นิยะดา เหล่าสุนทร, 2542, น. 63) โดยยังคงใช้มโนอุปลักษณ์เดิมคือ **[ธรรม คือ อาหาร]** ที่ปรากฏอยู่แล้วในพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา การนำมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวมาใช้ซ้ำใน*โคลงโลกนิติ* แสดงให้เห็นการสืบทอดและการคงไว้ซึ่งกรอบมโนทัศน์เดิม จึงสะท้อนอิทธิพลของปริจเฉทก่อนหน้าในการกำหนดการใช้มโนอุปลักษณ์ในวรรณกรรม

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ* บางส่วนเกิดจากการสืบทอดมโนอุปลักษณ์ที่มีอยู่เดิมในพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือกวีได้นำกรอบมโนทัศน์เดิมมาใช้ซ้ำและประยุกต์ใช้ในบริบทของโคลง จึงสะท้อนอิทธิพลของปริจเฉทก่อนหน้าต่อการสร้างและการใช้มโนอุปลักษณ์ในวรรณกรรมเรื่องนี้

4.2.3 ความรู้เกี่ยวกับผู้ส่งสาร หัวข้อและผู้รับสาร

ความรู้เกี่ยวกับผู้ส่งสาร หัวข้อและผู้รับสารมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างและการใช้มโนอุปลักษณ์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะในกรณีของ*โคลงโลกนิติ* ผู้ประพันธ์จำเป็นต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับคาถา สำนวนและหัวข้อคำสอน เพื่อคัดเลือกเนื้อหาและมโนอุปลักษณ์ที่สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 2-3 และเพื่อปรับมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตให้เข้ากับประสบการณ์ร่วมและความคุ้นเคยของผู้อ่านคนไทยในยุคนั้น สามารถสังเกตจากตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

◎ แม้บุญยังอย่าได้	ขวนขวาย
อย่าตื่นตีตนตาย	ก่อนไข้
ลูกพร้าวอยู่ถึงปลาย	สูงสุด ยอดนา
ใครพร่ำน้ำตักให้	หากรู้เต็มเอง

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 227)

โคลงบทนี้มีที่มาจาก*จาราชนิติ* บทที่ 126 ซึ่งกล่าวว่า *“คนมีบุญไม่ต้องขวนขวายก็บรรลุประโยชน์ เหมือนงูเหลือมนอนอยู่กับที่ก็มีอาหารมาให้ถึงปาก”* (นิยะดา เหล่าสุนทร, 2542, น. 151) กวีปรับตัวแบบจาก “งูเหลือม” มาเป็น “ลูกพร้าว” ซึ่งสะท้อนว่ากวีคำนึงถึงความรู้และประสบการณ์ของผู้รับสารในสังคมไทย เนื่องจากผู้อ่านย่อมเข้าใจวงจรการเจริญเติบโตของมะพร้าวและการสุกงอมตามธรรมชาติได้เป็นอย่างดี การเลือกใช้ “ลูกพร้าว” แทน “งูเหลือม” จึงช่วยให้มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวสื่อความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้นสำหรับผู้รับสารในบริบทไทย การเปลี่ยนตัวแบบดังกล่าวช่วยให้มโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตมีความเป็นรูปธรรมและใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของผู้อ่านไทยมากขึ้น โดยสะท้อนมโนอุปลักษณ์เชิงกระบวนการว่า **[การให้ผลของบุญ คือ การสุกงอมและตกลงมาของลูกมะพร้าว]** อันแสดงให้เห็นว่ากวีมิได้เพียงดัดแปลงภาพเปรียบเทียบให้เหมาะกับบริบทไทยเท่านั้น หากแต่ยังเข้าใจแนวคิดเรื่อง “บุญ” อย่างลึกซึ้งและนำประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของผู้อ่านมาประกอบการสร้างมโนอุปลักษณ์ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทการรับสารในสังคมไทยอย่างชัดเจน

จากการพิจารณาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าความรู้เกี่ยวกับผู้ส่งสาร หัวข้อและผู้รับสารมีอิทธิพลโดยตรงต่อการสร้างและเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขต กวีจึงมิได้คัดลอกตัวแบบจากแหล่งเดิมมาใช้โดยตรง หากแต่ปรับให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรม ประสบการณ์ร่วมและความคุ้นเคยของผู้รับสารไทย เพื่อให้มโนอุปลักษณ์ทำหน้าที่ทางความหมายและจริยศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.3 บริบทด้านร่างกาย

บริบทด้านร่างกายถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ในบริบท ซึ่งโคเวกเซส (Kövecses, 2020, p. 180) ได้เสนอว่าบริบททางร่างกายนี้สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็นสามมิติ ได้แก่ ความเชื่อมโยงเชิงประสบการณ์ที่คงที่ สภาวะของร่างกายชั่วคราวและลักษณะเฉพาะทางกายภาพของแต่ละบุคคล จากการพิจารณาวรรณคดีคำสอนเรื่อง*โคลงโลกนิติ* พบว่าความเชื่อมโยงเชิงประสบการณ์ที่คงที่และสภาวะของร่างกายชั่วคราวแสดงอิทธิพลต่อการสร้างและการเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

4.3.1 ความเชื่อมโยงเชิงประสบการณ์ที่คงที่

ความเชื่อมโยงเชิงประสบการณ์ทางกายภาพที่คงที่ หมายถึง ประสบการณ์พื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีร่วมกัน โดยประสบการณ์ทางกายภาพเหล่านี้เชื่อมโยงกับมโนทัศน์เชิงนามธรรมผ่านการรับรู้ของมนุษย์ (Kövecses, 2020, p. 45) ใน*โคลงโลกนิติ* พบว่ามโนอุปลักษณ์แบบมีระบบส่วนใหญ่เกิดจากความเชื่อมโยงเชิงประสบการณ์ทางกายภาพ ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 7

๏ ไม้ล้มควรข้ามได้ โดยหมาย
คนล้มจักข้ามกราย ห่อนได้
ทำชอบชอบห่อนหาย ชอบกลับ สนองนา
ทำผิดผิดจักให้ โทษแท้ถึงตน

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 201)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ “คนล้ม” ในโคลงข้างต้นสะท้อนมโนอุปลักษณ์ **[การประกอบอาชีพให้รอด คือ ร่างกายตั้งตรง]** กล่าวคือในประสบการณ์ทางกายภาพ มนุษย์รับรู้ว่าการยืนหรือการทรงตัวในท่าตั้งตรงสัมพันธ์กับความสามารถในการดำเนินชีวิตและกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ตามปกติ ขณะที่การ “ล้ม” สื่อถึงการสูญเสียการควบคุมหรือความล้มเหลวในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การกล่าวถึง “คนล้ม” จึงไม่ได้หมายถึงการล้มทางกายภาพโดยตรง แต่ใช้เพื่อสื่อถึงบุคคลที่ไม่สามารถดำรงชีวิตหรือประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จได้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับตัวอย่างมโนอุปลักษณ์ที่โคเวกเชส (Kövecses, 2020, p.182) กล่าวถึง ซึ่งใช้ประสบการณ์ทางกายภาพของท่าทางร่างกายมาอธิบายสถานการณ์ทางสังคมหรือศีลธรรม

สรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตใน*โคลงโลกนิติ* จำนวนหนึ่งเกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ทางกายภาพกับแนวคิดเชิงนามธรรม ดังที่เห็นจากภาพ “คนล้ม” ซึ่งใช้ประสบการณ์ของร่างกายในการทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีวิตและศีลธรรม แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ทางกายภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างและการตีความมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีเรื่องนี้

4.3.2 สภาวะของร่างกายชั่วคราว

สภาวะของร่างกายชั่วคราว หมายถึง สภาวะร่างกายที่เกิดขึ้นในชั่วเวลาหนึ่ง เช่น อาการเจ็บป่วย ความเหนื่อยล้าหรือการเสื่อมถอยทางกายภาพ ซึ่งส่งผลเฉพาะบุคคลต่อการสร้างและเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ในบางบริบท (Kövecses, 2020, p. 99) จากการพิจารณา พบว่ามโนอุปลักษณ์จำนวนหนึ่งในวรรณคดีคำสอนเรื่อง*โคลงโลกนิติ*มีที่มาจากสภาวะทางร่างกายชั่วคราว โดยเฉพาะมโนอุปลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึก ดังสังเกตได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8

๏ คับอกออมอยู่ได้ โดยหวัง
คับแคบเคียงคนชัง อยู่ช้ำ
คับจิตเจ็บประนัง เนายาก ยิ่งแฮ
แค้นคับเข็ญใจล้ำ เร่งร้อนฤๅเสบย

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 286)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ “ช้ำ” และ “เจ็บ” ในโคลงบทนี้สะท้อนมโนอุปลักษณ์ **[ความเจ็บช้ำทางใจ คือ ความเจ็บปวดทางกาย]** กล่าวคือในประสบการณ์ของมนุษย์ ความเจ็บปวดทางร่างกายเป็นประสบการณ์ที่รับรู้ได้อย่างชัดเจนและความเจ็บปวดทางร่างกายเป็นปัจจัยหนึ่งทำให้มนุษย์เกิดความทุกข์ได้โดยตรง จึงมักถูกนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจสภาวะทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นชั่วคราว เช่น ความทุกข์ ความคับข้องใจหรือความแค้น การเชื่อมโยงดังกล่าวทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ความรุนแรงของอารมณ์ผ่านประสบการณ์ทางร่างกายได้อย่างเป็นรูปธรรม

สรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ*บางส่วนเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสภาวะทางร่างกายชั่วคราวกับอารมณ์ความรู้สึก ดังที่ปรากฏในภาพ “ช้ำ” และ “เจ็บ” ซึ่งใช้ประสบการณ์ความเจ็บปวดทางกายเพื่อทำความเข้าใจความทุกข์ทางใจ แสดงให้เห็นว่าสภาวะทางร่างกายชั่วคราวมีบทบาทต่อการสร้างและการเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตในวรรณคดีเรื่องนี้

จากการพิจารณาข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่ามโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตใน*โคลงโลกนิติ* โดยเฉพาะมโนอุปลักษณ์แบบมีระบบจำนวนหนึ่งเกิดขึ้นจากบริบททางกายภาพของมนุษย์ ทั้งจากประสบการณ์พื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนมีร่วมกันและจากสภาวะร่างกายชั่วคราว เช่น ความเจ็บป่วย ความเหนื่อยล้าหรือการเสื่อมถอยทางกายภาพ ปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้าง การใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขต ทำให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจแนวคิดเชิงนามธรรม เช่น ศีลธรรมหรืออารมณ์ความรู้สึกผ่านประสบการณ์ทางร่างกายได้อย่างเป็นรูปธรรม

4.4 บริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน

บริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน หมายถึง บริบทที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางความคิดและระบบความรู้ที่ผู้ใช้ภาษาอาศัยในการสร้างและทำความเข้าใจมโนอุปลักษณ์ กล่าวคือมโนอุปลักษณ์มิได้เกิดจากการเปรียบเทียบเชิงภาษาเพียงอย่างเดียว หากแต่มีพื้นฐานอยู่ในระบบมโนทัศน์และกระบวนการทางปริชานของมนุษย์ ซึ่งกำหนดความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงมโนทัศน์ต่างๆ ในการสร้างมโนอุปลักษณ์ ดังนั้น บริบทประเภทนี้จึงครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา ได้แก่ ระบบมโนทัศน์เชิงมโนอุปลักษณ์ อุดมการณ์ ประวัติศาสตร์และความกังวลหรือความสนใจของผู้ส่งสาร (Kövecses, 2020, p. 98) จากการพิจารณาข้อมูล พบว่าระบบมโนทัศน์เชิงมโนอุปลักษณ์ อุดมการณ์และความกังวลหรือความสนใจของผู้ส่งสารทำหน้าที่เป็นบริบทด้านมโนทัศน์-ปริชานที่สำคัญ ซึ่งกำหนดทั้งการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ใน*โคลงโลกนิติ*

4.4.1 ระบบมโนทัศน์เชิงมโนอุปลักษณ์

ในความทรงจำระยะยาว มโนทัศน์ต่างๆ สามารถเชื่อมโยงกันผ่านมโนอุปลักษณ์ เช่น **[ชีวิต คือ การเดินทาง]** หรือ **[การโต้แย้ง คือ สงคราม]** การมีหรือไม่มีความเชื่อมโยงนี้กำหนดว่าผู้ใช้ภาษาจะสร้างหรือเข้าใจมโนอุปลักษณ์นั้นได้หรือไม่ (Kövecses, 2020, p. 98) ดังนั้น ระบบมโนทัศน์เชิงมโนอุปลักษณ์จึงทำหน้าที่เป็นบริบทส่งผลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขต

จากการวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตใน*โคลงโลกนิติ* พบว่ามโนอุปลักษณ์แบบมีระบบล้วนได้รับอิทธิพลจากระบบมโนทัศน์เชิงมโนอุปลักษณ์ ซึ่งต้องมีรากฐานความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ต้นทางกับมโนทัศน์ปลายทางในระดับมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมมากกว่าของมโนอุปลักษณ์ ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 9

๏ ซ่อนเงื่อนงำน้ำขุ่น ขังใน
ภายนอกทำแจ่มใส สดหน้า
ดุจหินบ่เห็นไฟ ฝังอยู่
ต่อประหารจึ่งจ้า จับไหม้เป็นจุณ

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 246)

โคลงข้างต้นสะท้อนมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขต **[ความโกรธ คือ น้ำสกปรกในใจ]** การเลือกใช้มโนอุปลักษณ์นี้ขึ้นอยู่กับระบบมโนทัศน์-ปริชานของคนไทยที่มีมโนอุปลักษณ์ระดับเฟรม **[ความโกรธแค้น คือ สิ่งสกปรก]** จึงเกิดความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ต้นทางกับปลายทาง ทำให้ทั้งกวีและผู้อ่านสามารถสร้างและเข้าใจมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตได้

ดังนั้นระบบมโนทัศน์เชิงมโนอุปลักษณ์จึงเป็นบริบทสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการเข้าใจมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตใน*โคลงโลกนิติ* เนื่องจากระบบดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกรอบมโนทัศน์พื้นฐานที่ช่วยให้ผู้สร้างและผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจมโนอุปลักษณ์ได้ แม้มีที่มาจากบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

4.4.2 อุดมการณ์

อุดมการณ์เป็นอีกปัจจัยสำคัญส่งผลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการเข้าใจมโนอุปลักษณ์ในบริบทโดยเฉพาะอุดมการณ์เกี่ยวกับประเด็นสำคัญทางสังคมและการเมือง ซึ่งอาจกำหนดการเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขต (Kövecses, 2020, p. 98) ดังสังเกตได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 10

๏ นกเพลินพึ่งพุ่มไม้ ใบบัง
ปลาย่อมยินดียัง ย่านกว้าง
จระเข้คิดแสวงวัง เย็นชื่น
น้ำจิตคนบ่ร้าง ร่มเกล้าโพธิ์ทอง

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 259)

โคลงข้างต้นใช้ภาพสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติซึ่งต่างต้องพึ่งพาแหล่งที่อยู่อาศัยของตนตามกฎธรรมชาติ เช่น นกพึ่งพุ่มไม้ ปลาอาศัยแหล่งน้ำกว้างและจระเข้แสวงหาวังน้ำเย็นชื่น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น ปรากฏการณ์ธรรมชาติดังกล่าวถูกเชื่อมโยงมายัง *“น้ำจิตคนบ่ร้าง ร่มเกล้าโพธิ์ทอง”* ซึ่งสื่อถึงการที่สามัญชนต้องพึ่งพิงพระมหากษัตริย์ (ที่เปรียบด้วย “ร่มเกล้าโพธิ์ทอง”) ในการคุ้มครองดูแลและหล่อเลี้ยงชีวิต จากการเชื่อมโยงดังกล่าวสามารถตีความได้ว่า ผู้ประพันธ์เลือกใช้แวดวงความหมายต้นทางจาก “ธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตที่ต้องพึ่งพาแหล่งอาศัย” เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน ก่อให้เกิดมโนอุปลักษณ์ **[ผู้ปกครอง คือ แหล่งธรรมชาติที่ให้ความร่มเย็น]** และ **[ประชาชน คือ สิ่งมีชีวิตที่พึ่งพาแหล่งธรรมชาตินั้น]** การเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของอุดมการณ์เกี่ยวกับระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎร ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในสังคมไทยแบบจารีต

จากตัวอย่างดังกล่าวเห็นได้ว่าอุดมการณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างและการเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตใน*โคลงโลกนิติ* โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคมและการเมือง

ทั้งนี้ อุดมการณ์ดังกล่าวอาจมีรากฐานมาจากคัมภีร์หรือความเชื่อดั้งเดิมของสังคมและสะท้อนผ่านการเลือกใช้ภาพเปรียบจากธรรมชาติเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ทางสังคม

สรุปได้ว่าบริบทด้านมโนทัศน์-ปริชานทำหน้าที่เป็นบริบทสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการเข้าใจมโนอุปลักษณ์ระดับจินตเขตใน*โคลงโลกนิติ*

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาบริบทกับมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีคำสอนเรื่อง*โคลงโลกนิติ*ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยายของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) แสดงให้เห็นว่ามโนอุปลักษณ์ในตัวบทมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระ หากแต่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับบริบทหลายด้าน โดยเฉพาะบริบททั้งสี่ประเภท ได้แก่ บริบทด้านสถานการณ์ บริบทด้านวาทกรรม บริบทด้านร่างกายและบริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน ซึ่งล้วนมีบทบาทร่วมกันในการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีดังกล่าว กล่าวคือบริบทด้านสถานการณ์มีส่วนกำหนดการเลือกใช้แวดวงความหมายต้นทางของมโนอุปลักษณ์ ขณะที่บริบทด้านวาทกรรมมีบทบาทเชื่อมโยงความหมายของอุปลักษณ์กับเนื้อความในตัวบท ส่วนบริบทด้านร่างกายสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทางร่างกายของมนุษย์กับการทำความเข้าใจแนวคิดเชิงนามธรรมและบริบทด้านมโนทัศน์-ปริชานทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานที่กำกับการเชื่อมโยงความหมายระหว่างแวดวงความหมายต้นทางกับแวดวงความหมายปลายทาง

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์กับงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง พบว่าผลการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานของศรณ์ชนก ศรแก้ว (2560) ซึ่งมุ่งศึกษาการเลือกใช้มโนอุปลักษณ์ในเพลงรัก ขณะที่งานของหลิน ฉายจวิน (2565) และปัญจพล บุญมา (2565) มุ่งศึกษาการตีความมโนอุปลักษณ์ของผู้เรียน ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ามโนอุปลักษณ์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ประสบการณ์ ความเชื่อ บรรทัดฐานทางสังคมและบริบททางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยก่อนหน้าส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยบางประการภายใต้บริบทเฉพาะหรือเน้นเพียงการสร้างหรือการตีความของมโนอุปลักษณ์เพียงด้านใดด้านหนึ่ง งานวิจัยครั้งนี้จึงประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีมโนอุปลักษณ์แบบขยายของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) เพื่อวิเคราะห์บริบทหลายมิติอย่างเป็นระบบ ได้แก่ บริบทด้านสถานการณ์ บริบทด้านวาทกรรม บริบทด้านร่างกายและบริบทด้านมโนทัศน์-ปริชาน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสามารถนำไปพิจารณาเปรียบเทียบกับงานวิจัยด้านมโนอุปลักษณ์ในบริบทวัฒนธรรมอื่นๆ ได้ เช่น งานของณรงค์กรรณ รอดทรัพย์ และคณะ (Rodsap et al., 2025) ที่ศึกษามโนอุปลักษณ์ของ “ความกลัว” และ “ความเศร้า” ในภาษาไทยและภาษาเกาหลี ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสร้างความหมายเชิงอุปลักษณ์มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางอารมณ์และกรอบการรับรู้ทางวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา เช่นเดียวกับณรงค์กรรณ รอดทรัพย์ และคณะ (Rodsap et al., 2026) ที่ศึกษามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับอวตารหิมพานต์ในวัฒนธรรมไทย โดยพบว่าการทำความเข้าใจความหมายของอุปลักษณ์จำเป็นต้องพิจารณาบริบททางวัฒนธรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย ผลการศึกษาครั้งนี้จึงสอดคล้องกับข้อค้นพบดังกล่าวในแง่ที่ว่าการตีความมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดี*โคลงโลกนิติ*ไม่สามารถแยกออกจากบริบททางสังคม วัฒนธรรมและระบบความคิดของสังคมไทยในช่วงเวลานั้นได้

ขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับงานศึกษาที่เกี่ยวกับ*โคลงโลกนิติ*ที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคติธรรม แนวคิดทางศีลธรรม ตลอดจนลักษณะทางวรรณศิลป์ของตัวบทเป็นสำคัญ ขณะที่งานวิจัยครั้งนี้นำเสนออีกมุมมองหนึ่ง โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของบริบทต่อการสร้าง การเลือกใช้และการตีความมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีดังกล่าว ซึ่งช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกทางมโนทัศน์ที่อยู่เบื้องหลังการสื่อสารคติธรรมใน*โคลงโลกนิติ*ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในงานวิจัยครั้งนี้จะไม่พบปัจจัยย่อยบางประการ ได้แก่ วาทกรรมที่ครอบงำ ซึ่งสังกัดบริบทด้านวาทกรรม ความจำเพาะทางร่างกายซึ่งสังกัดบริบทด้านร่างกาย ตลอดจนปัจจัยด้านประวัติศาสตร์และความกังวลของผู้ส่งสารซึ่งสังกัดบริบทด้านมโนทัศน์-ปริชานปรากฏอย่างชัดเจนในข้อมูลที่ศึกษา แต่ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่ากรอบแนวคิดมโนอุปลักษณ์แบบขยายของโคเวกเซส (Kövecses, 2020) สามารถนำมาใช้อธิบายลักษณะของมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีไทยได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของบริบทในการกำหนดมโนอุปลักษณ์ในวรรณคดีไทย โดยเฉพาะในวรรณคดีคำสอนอย่าง*โคลงโลกนิติ* นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นศักยภาพของกรอบแนวคิดดังกล่าวในการประยุกต์ใช้กับข้อมูลภาษาไทยประเภทอื่นๆ ต่อไป ซึ่งอาจช่วยเปิดมุมมองใหม่ในการศึกษามโนอุปลักษณ์ในภาษาไทยในอนาคต

รายการอ้างอิง

จิรศักดิ์ สุจริต, และสมศักดิ์ ปัญหา. (2551). *หอมกลิ่นดอกไม้ในเมืองไทย*. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. https://www.nstda.or.th/brt/images/book/139.pdf

ชลดา นันทะน้อย. (2563). *การใช้เกมคำศัพท์ร่วมกับการสอนการอ่านแบบ DR-TA เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่องโคลงโลกนิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณฐา จิรอนันตกุล. (2556). *ศึกษาค่านิยมไทยผ่านการวิเคราะห์เนื้อสารเชิงอุปลักษณ์ (Metaphor) ในหนังสือ "วรรคทองในวรรณคดีไทย" ฉบับราชบัณฑิตยสถาน: กรณีศึกษาวรรณคดีประเภทบทละคร* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

นิยะดา เหล่าสุนทร. (2542). *โคลงโลกนิติ: การศึกษาที่มา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). แม่คำผาง.

ปถวีธร เพชรสุริยา. (2553). *การวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ในโคลงโลกนิติ* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปัญจพล บุญมา. (2565). อิทธิพลของชนิดในการใช้คำอุปลักษณ์ บริบทและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการตีความของผู้เรียน. *วารสารภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 11*(2), 31-54.

ปิยภรณ์ อบแพทย์. (2563). *มโนอุปลักษณ์เพศชาย เพศหญิงและเพศทางเลือกในวาทกรรมสาธารณะ: กรณีศึกษาบทละครโทรทัศน์และเพลงไทยสากล* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฟาริส โยธาสมุทร. (2558). อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในสุภาษิตสอนหญิงคำกลอน. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53: สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ และสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* (น. 951-959). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *วรรคทองในวรรณคดีไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. ราชบัณฑิตยสถาน.

เรณู เย็นใจ. (2539). *โคลงโลกนิติ: วิเคราะห์ในแง่จริยธรรม* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศรณ์ชนก ศรแก้ว. (2560). *อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับบุคคลที่สามของความรักในเพลงไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศุภชัย ต๊ะวิชัย. (2561). สถานภาพงานวิจัยอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ในภาษาไทย. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, *40*(2), 202-254.

สุปาณี พัดทอง. (2545). โคลงโลกนิติ: อมตะวรรณกรรมคำสอน. *วรรณวิทัศน์*, *2*(2), 64-81.

สุรีย์พร แซ่เอี๊ยบ. (2560). ฆราวาสธรรมในโคลงโลกนิติ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, *13*(ฉบับพิเศษ 3), 113-123.

สุรีย์พร แซ่เอี๊ยบ. (2561). การวิเคราะห์อริยทรัพย์ที่ปรากฏในโคลงโลกนิติ. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, *38*(3), 57-72.

หลิน ฉายจวิน. (2565). การวิจัยด้านความสามารถในการเข้าใจอุปลักษณ์ภาษาจีนและปัจจัยที่มีอิทธิพลของนักศึกษาไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 22*(3), 294-323.

อิสระ ชูศรี. (2557). “เบี้ย” บนกระดานการเมือง: อุปลักษณ์และการผสานมโนทัศน์ในกวีนิพนธ์. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, *2*(1), 13-24.

Kövecses, Z. (2020). *Extended conceptual metaphor theory*. Cambridge University Press.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.

Rodsap, N., Simuang, K., Siriwat, M., Meesri, W., & Jaiyote, S. (2025). Conceptual metaphors of fear and sadness in Thai and Korean. *Cogent Arts & Humanities*, *12*(1), 1-13. https://doi.org/10.1080/23311983.2025.2553165

Rodsap, N., Siriwat, M., Leelathawornchai, S., & Chartiyaranont, U. (2026). Conceptual metaphors of HIMMAPAN AVATARS IN THAI. *SCIENTIFIC CULTURE*, *12*(1.1), 616-634. https://doi.org/10.5281/zenodo.11425138

Wang, Y. (2006). *Cognitive linguistics* [认知语言学]. Shanghai Foreign Language Education Press.

Yuan, G., & Sun, Y. (2023). A bibliometric study of metaphor research and its implications (2010-2020). *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, *41*(3), 227-247. https://doi.org/10.2989/16073614.2022.2113413

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: มโนทัศน์เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาในยุคสยามสมัยใหม่*

Received: 12 January 2026
Revised: 16 March 2026
Accepted: 30 March 2026

ปัทมา ทีมประเสริฐกุล**

บทความวิจัย
บทคัดย่อ
คำสำคัญ

สุโขทัยและอยุธยา; สยามสมัยใหม่; พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและศึกษาความสัมพันธ์ของมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยากับบริบทสังคมในยุคสยามสมัยใหม่ โดยศึกษาจากบทพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) *เที่ยวเมืองพระร่วง* 2) *ตำนานเสือป่า* 3) *บทละครรำเรื่องพระร่วงหรือขอมดำดินและแถลงเรื่อง* 4) *พระร่วงละครพูดคำกลอนแสดงตำนานไทย* 5) *พระร่วงบทละครร้อง* 6) *บทละครดึกดำบรรพ์เรื่องท้าวแสนปมและพระราชวิจารณ์* ผลการศึกษาพบว่าพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้ง 6 เรื่องนำเสนอมโนทัศน์เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยา 4 มโนทัศน์ ได้แก่ มโนทัศน์อาณาจักรแห่งอิสรภาพ มโนทัศน์อาณาจักรที่เกิดขึ้นและดำเนินมาอย่างยาวนาน มโนทัศน์อาณาจักรแห่งความเจริญรุ่งเรืองและมโนทัศน์อาณาจักรที่มั่นคงและมีความสัมพันธ์กับเมืองต่างๆ มโนทัศน์เหล่านี้สัมพันธ์กับสังคมในช่วงเวลาสยามสมัยใหม่ที่บ้านเมืองต้องสร้างตัวตนและความเป็นชาติในภาวะของการล่าอาณานิคม มโนทัศน์ทั้ง 4 ประการมีความสัมพันธ์กับสังคมสยามสมัยใหม่ใน 4 ลักษณะ ได้แก่ การสร้างความจริงและความเป็นเหตุเป็นผลในเรื่องเล่าสมัยเก่า การสร้างรากเหง้า “สยามสมัยใหม่” ด้วยเรื่องเล่าสมัยเก่า การสร้างมิติความสัมพันธ์ของเรื่องเล่าเพื่อแสดงความคิดการรวมศูนย์อำนาจ และการสร้างความหมายระหว่างตัวบทตามรูปแบบการพิมพ์สมัยใหม่

* บทความวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยภายใต้หัวข้อยุคสมัยและการเปลี่ยนผ่าน จากกองทุนสนับสนุนการวิจัยนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2568

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ติดต่อได้ที่: pattamathee@hotmail.com

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

King Rama VI's Literary Works: The Concept of Sukhothai and Ayutthaya in the Modern Siam Period*

Received: 12 January 2026
Revised: 16 March 2026
Accepted: 30 March 2026

Pattama Theekaprasertkul**

Research Article

Abstract

This research article aims to study the concepts of Sukhothai and Ayutthaya as presented in the royal compositions of King Vajiravudh (King Rama VI), as well as the relationships between these concepts and the social context of modernizing Siam. In this endeavor, six compositions of King Vajiravudh are closely examined: *Tiew Muang Phra Ruang* (*A Tour around Sukhothai*), *Tamnan Sua Paa* (*The Pageant of Wild Tiger Traditions*), *Bot Lakhon Rum Rueang Phra Ruang Rue Khom Dum Din Lae Thalaeng Rueang* (*Phra Ruang, or Khom Dum Din, a Lakhon Rum Script with Annotations*), *Phra Ruang Lakhon Pud Kamklon Sadaeng Tamnan Thai* (*Phra Ruang, a Lakhon Pud Script with Thai Folklore-focused Annotations*), *Phra Ruang Bot Lakhon Rong* (*Phra Ruang, a Lakhon Rong Script*), and *Bot Lakhon Duekdamban Rueang Thao Saen Pom Lae Phraratchavichan* (*Phra Ruang, a Lakhon Duekdamban Script with Royal Commentary*). The findings show that King Vajiravudh's six compositions collectively introduce the following four concepts of Sukhothai and Ayutthaya: the kingdom of freedom, the kingdom of early establishment and extensive history, the kingdom of prosperity, and the kingdom of security and relations with various principalities. These concepts are related to the social context of modernizing Siam, a period when the country needed to construct its collective identity and instill nationalism under the threat of colonialism. The four concepts are linked to modern Siamese society in four ways: the conception of truth and reason in old narratives; the construction of the roots of "modern Siam" based on old narratives; the creation of complex relationships among old narratives, all of which contribute to the centralization of power; and the construction of intertextual meaning through modern print formats.

Keywords

Sukhothai and Ayutthaya; the modern Siam period; King Rama VI

* This article is a research project which is supported by a research grant under the theme "'Eras and Transitions" from the Innovation and Creativity Research Support Fund, Faculty of Arts, Silpakorn University in 2025.

** Assistant Professor, Department of Thai, Faculty of Arts, Silpakorn University, e-mail: pattamathee@hotmail.com

1. บทนำ

ยุคสยามสมัยใหม่เป็นช่วงเวลาที่สยามเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยตามแบบประเทศตะวันตก ในช่วงเวลานั้นชาติตะวันตกเข้ามาล่าอาณานิคมในดินแดนเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พระมหากษัตริย์และชนชั้นปกครองของสยามต้องปรับตัวและหาทางประนีประนอมกับประเทศตะวันตกที่มีอำนาจเหนือกว่าทั้งการทูตและการทหาร (ภารดี มหาขันธ์, 2518, น. 94) ความเป็นสมัยใหม่ภายใต้การล่าอาณานิคม (Colonial Modernity) ของสยามเกิดขึ้นเมื่อต้องเผชิญหน้ากับลัทธิจักรวรรดินิยม ทั้งนี้ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมชัดเจนครั้งแรกในลักษณะของสนธิสัญญาที่ไม่เป็นธรรม จุดนี้เองทำให้สยามเริ่มกระบวนการเปลี่ยนผ่านในหลากหลายระดับทั้งทางกฎหมาย เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและสังคมของสยามอย่างต่อเนื่อง (Loos, 2006, p. 3) การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ของสยามในช่วงเวลานั้นเป็นความพยายามพัฒนาตนเองให้เป็น “ศิวิไลซ์” หรือ “ความเจริญ” ตามแบบเจ้าอาณานิคม ซึ่งก็คือยุโรป การแสดงความศิวิไลซ์ของชนชั้นนำสยามตามแบบเจ้าอาณานิคมในช่วงเวลานั้นคือการเดินทาง การเขียนงานเกี่ยวกับชาติพันธุ์และการจัดงานแสดงนิทรรศการและพิพิธภัณฑ์ ก่อนช่วงศตวรรษที่ 19 สยามไม่มีงานเขียนประเภทวรรณกรรมบันทึกการเดินทางที่ให้ความรู้เกี่ยวกับโลก งานเขียนที่ใกล้เคียงที่สุดก็คืองานประเภทนิราศ ซึ่งเป็นงานเขียนที่ชายเขียนถึงคนรักเมื่อต้องพลัดพรากจากกัน งานเขียนนิราศแตกต่างกับงานเขียนบันทึกการเดินทางตามแบบเจ้าอาณานิคม (Winichakul, 2000, p. 534)

นอกจากการเดินทางภายในประเทศแล้ว ชนชั้นนำสยามยังเดินทางออกนอกประเทศเพื่อสำรวจและเรียนรู้โลกภายนอกอีกด้วย ทำให้สยามได้เห็นความเจริญและการพัฒนาด้านต่างๆ ของประเทศตะวันตก สยามจึงประจักษ์ถึงความแตกต่างระหว่างสยามกับตะวันตกและทำให้สยามกลับมาเห็นตัวตนของตัวเองได้ชัดขึ้น เห็นถึงข้อจำกัดของศักยภาพตนเองในการก้าวสู่สมัยใหม่แบบตะวันตก (พิเชฐ แสงทอง, 2564, น. 297) การเดินทางของพระมหากษัตริย์และชนชั้นนำสยามทำให้สยามยอมรับความเจริญในแบบตะวันตกที่พัฒนาไปมาก แล้วกลับมาพัฒนาและปฏิรูปประเทศให้เป็นอารยะทัดเทียมกับประเทศตะวันตก จึงกลายเป็นภารกิจสำคัญที่พระมหากษัตริย์และราชสำนักดำเนินการอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว[1] หรือรัชกาลที่ 6 ทรงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนด้านวรรณกรรมในช่วงสยามสมัยใหม่ พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์งานวรรณกรรมไว้จำนวนมาก ตั้งแต่เมื่อครั้งทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารและเมื่อทรงครองราชย์แล้ว พระราชนิพนธ์ของพระองค์ส่วนหนึ่งมีความเชื่อมโยงกับความคิดเกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยา เช่น หนังสือสารคดีเรื่อง*เที่ยวเมืองพระร่วง* พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อครั้งเสด็จขึ้นไปประพาสเมืองกำแพงเพชร เมืองสุโขทัย เมืองสวรรคโลก เมืองอุตรดิตถ์และเมืองพิษณุโลก เมื่อ พ.ศ. 2450 และตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2451 เนื้อหาในหนังสือ*เที่ยวเมืองพระร่วง*แสดงให้เห็นความสำคัญของสุโขทัยในการเดินทางประพาสครั้งนั้น เช่น *“...แต่เมื่อนึกดูว่ากำแพงเพชรนี้ก็มีอะไรๆ คล้ายที่สุโขทัยและที่สวรรคโลกโดยมาก ก็รู้สึกว่าไม่จำจะต้องมาเสียเวลาที่กำแพงเพชรนี้ให้มากนัก สู้เลยไปดูที่สุโขทัยและสวรรคโลกต่อไปไม่ได้...แต่ครั้นเมื่อได้ไปดูเมืองสุโขทัยแล้วก็ยิ่งมีความเชื่อแน่ขึ้นว่า กำแพงเพชรเป็นเมืองลูกหลวงของสุโขทัย”* (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564,

[1] เนื้อความต่อจากนี้ ผู้วิจัยจะพิมพ์คำว่า “รัชกาลที่ 6” แทนการเรียกพระนาม “พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว”

น. 58) หรือ “*เมืองสุโขทัยก็จะเป็นเมืองบริบูรณ์ มั่งคั่งดีตั้งแต่ครั้งพระเจ้ารามคำแหงตลอดมาจนกาลปัตยุบันนี้ได้*” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. 111) แม้การเสด็จประพาสหัวเมืองทางเหนือในครั้งนั้นจะเสด็จไปหลายเมือง แต่เส้นทางสำรวจนั้นมีสุโขทัยเป็นหมุดหมาย เป็นศูนย์กลางสำคัญและเป็นจุดเชื่อมสัมพันธ์ของหัวเมืองทางเหนือ

รัชกาลที่ 6 ไม่ได้ทรงนำเสนอความคิดเกี่ยวกับสุโขทัยผ่านพระราชนิพนธ์ประเภทสารคดีเท่านั้น หากแต่ในบทละครก็มีเรื่องราวของพระร่วง ปฐมกษัตริย์แห่งสุโขทัย นำมาเล่าในลักษณะของทั้งตำนานและบทละคร เช่น *ตำนานเสือป่าเรื่องขอมดำดิน บทละครร้องเรื่องพระร่วง บทละครรำเรื่องพระร่วง* และ*บทละครพูดคำกลอนเรื่องพระร่วง* เรื่องราวของพระร่วงผู้ได้รับการสถาปนาให้เป็นปฐมกษัตริย์ของสุโขทัยถูกนำมาผลิตซ้ำในหลายรูปแบบจนน่าสนใจว่าเหตุใดต้องทรงเน้นย้ำและผลิตซ้ำเรื่องสุโขทัยผ่านเรื่องราวของพระร่วงหลายครั้งและหลายรูปแบบ

ไม่เพียงแต่เรื่องราวของพระร่วง ผู้เป็นปฐมกษัตริย์ของสุโขทัยเท่านั้น รัชกาลที่ 6 ทรงให้ความสำคัญกับอยุธยาด้วยเช่นกัน โดยทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องท้าวแสนปม อันมีที่มาจากตำนานที่เล่าเรื่องเกี่ยวกับปฐมกษัตริย์ของอยุธยา รวมทั้งพระองค์ทรงมีนามแฝงว่า “ศรีอยุธยา” สำหรับพระราชนิพนธ์งานเขียนประเภทบทละครพูดและบทความต่างๆ ในหนังสือพิมพ์ แสดงให้เห็นความสนพระทัยนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยา

การนำเรื่องราวของสุโขทัยและอยุธยา ซึ่งเป็นโบราณราชธานีของไทยมานำเสนอให้สังคมรับรู้เรื่องราวในอดีตผ่านรูปแบบของสารคดี บทละครและตำนานเป็นไปตามความตื่นตัวของสังคมสยามสมัยใหม่ที่เปิดรับเอาวิทยาการความรู้จากชาติตะวันตกเข้ามาเรียนรู้ แล้วทำให้เกิดวิถีการสำรวจตัวตนของตนเอง เพื่อค้นหาว่าชาติของตนนั้นเริ่มต้นมาจากที่ใด สมัยใดและดำเนินมายาวนานต่อเนื่องอย่างไร การสำรวจค้นหาที่มาของชาติตนเองทำให้เกิดการสร้างประวัติศาสตร์ของชาติขึ้นมาให้เป็นระบบมากขึ้น

นอกจากนี้ สุโขทัยและอยุธยายังแสดงถึงเรื่องพื้นที่ อันเป็นเขตแดนของอาณาจักรโบราณของไทย ภูมิกายาของความเป็นชาติทำให้เห็นว่าแผนที่สมัยใหม่จะให้ความสำคัญกับการกำหนดเส้นเขตแดนด้วยวิธีวิทยาศาสตร์และปฏิเสธการวัดพื้นที่ที่เกี่ยวกับศาสนาหรือจักรวาลวิทยาของศาสนา เส้นเขตแดนเป็นเรื่องสำคัญมากของแผนที่เพราะเส้นเขตแดนจะช่วยให้เรารับรู้ถึงความเป็นชาติได้ (Winichakul, 1995, pp. 55-56) เมื่อรัชกาลที่ 6 ทรงเล่าถึงการเดินทางไปหัวเมืองทางเหนือในหนังสือ*เที่ยวเมืองพระร่วง* พระองค์ทรงแสดงให้เห็นเรื่องของเขตแดนของเมืองต่างๆ ทางเหนือด้วยวิธีการวัดพื้นที่และเส้นทางตามความรู้สมัยใหม่ เช่น “*เมื่อแรกออกเดินก็ได้เลียบไปตามถนนพระร่วง ไปได้ราว 30 เส้น ข้ามคลองวังขนานซึ่งเป็นพรมแดนเมืองกำแพงเพชรกับสุโขทัยต่อกัน*” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. 74) ดังนั้นสุโขทัยจึงถูกนำเสนอด้วยการบรรยายเส้นเขตแดนอันเป็นภูมิกายาสมัยใหม่ได้อย่างน่าสนใจ

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีการศึกษาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในแง่มุมต่างๆ แต่ยังไม่มีงานที่ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จะมีการศึกษาเฉพาะบทพระราชนิพนธ์บางเรื่องที่เกี่ยวกับสุโขทัย คือบทละครเรื่อง*พระร่วง* และสารคดีเรื่อง*เที่ยวเมืองพระร่วง* เช่น สมศรี ชัยวณิชยา (2536) เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “*คติความเชื่อเรื่องพระร่วงในงานเขียนประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2325-2468)*”

มุ่งศึกษาวิวัฒนาการของคติความเชื่อเรื่องพระร่วงในงานเขียนประวัติศาสตร์ พบว่าเรื่องพระร่วงตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-3 เป็นการนำเสนอเรื่องราวตามจารีต สมัยรัชกาลที่ 4-5 เป็นการเน้นเรื่องการเป็นผู้นำที่มีสติปัญญา ลดเรื่องอภินิหารแบบจารีต ส่วนสมัยรัชกาลที่ 6 พระร่วงเป็นสัญลักษณ์ของรัฐชาติ บทความของมณรดา ศิลปบรรเลง และคณะ (2562) เรื่อง "*คติความเชื่อเรื่องพระร่วงในสังคมไทย: บทบาทและการดำรงอยู่*" ก็มีการศึกษาคติเรื่องพระร่วงในงานเขียนประวัติศาสตร์เช่นกัน แต่เพิ่มเติมเรื่องเล่าทางคติชนเข้ามา ทำให้เห็นพระร่วงเป็นวีรบุรุษที่มีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นในการอธิบายสถานที่ต่างๆ มีความสำคัญกับศิลปกรรมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน งานวิจัยทั้ง 2 เรื่องเป็นการศึกษาที่นำพระราชนิพนธ์เรื่อง*พระร่วง*ของรัชกาลที่ 6 มาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการศึกษาเท่านั้น และข้อมูลการศึกษาหลักเป็นงานทางประวัติศาสตร์และคติชน รวมทั้งมุ่งศึกษาพระร่วงที่เป็นพระมหากษัตริย์ ไม่ใช่มิติพื้นที่คือความเป็นเมืองสุโขทัย

ส่วนบทความที่ศึกษาเรื่องพื้นที่สุโขทัยมีปรากฏในบทความของมณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ (2539) เรื่อง "*ชมเมืองพระร่วงตามพระราชนิพนธ์เรื่องเที่ยวเมืองพระร่วง*" ได้อธิบายสถานที่และหลักฐานทางโบราณคดีในหนังสือ*เที่ยวเมืองพระร่วง*ว่ารัชกาลที่ 6 ทรงอธิบายสถานที่และภูมิปัญญาของท้องถิ่นไว้ โดยมุ่งอธิบายเนื้อหาสาระ คุณค่าของหนังสือและพระปรีชาสามารถของรัชกาลที่ 6 นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาเกี่ยวกับยุคสมัยช่วงสยามสมัยใหม่ไว้ เช่น พิเชฐ แสงทอง (2564) เขียนบทความเรื่อง "*ณ ธรณีประตูแห่งสมัยใหม่: การกลายเป็น "สยามยุคใหม่" ของหัวเมืองใต้ในทศวรรษ 2440-2460*" มุ่งศึกษาประวัติศาสตร์ภาคใต้ที่เปลี่ยนแปลงในสยามยุคใหม่ บทความเรื่องนี้ไม่ได้ศึกษากลุ่มข้อมูลตัวบทวรรณคดี แต่ก็ทำให้เห็นมิติความเป็นสมัยใหม่ที่เข้าไปเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ภาคใต้ งานวิชาการทั้ง 2 เรื่องนี้แม้จะศึกษาในมิติสถานที่และมิติเวลาของยุคสยามสมัยใหม่ แต่ก็ไม่ได้อธิบายเจาะจงถึงสุโขทัยและอยุธยาในมิติสยามสมัยใหม่

นอกจากนั้น จากการสำรวจยังพบงานวิจัยอีกจำนวนมากที่ศึกษาแนวคิดชาตินิยมในประเทศไทย ซึ่งศึกษาจากข้อมูลทั้งทางประวัติศาสตร์และวรรณกรรมในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะช่วงสมัยรัชกาลที่ 5-6 อาทิ หนังสือของเวลลา (Vella, 1978) กล่าวถึงรัชกาลที่ 6 กับการพัฒนาแนวคิดชาตินิยมไทย โดยศึกษาตั้งแต่รัชกาลที่ 6 ยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารจนกระทั่งขึ้นครองราชย์ พระราชกรณียกิจและพระราชนิพนธ์ของพระองค์ เช่น กิจการลูกเสือ การทหาร เสือป่า ประวัติศาสตร์และการใช้สื่อต่างๆ ล้วนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างแนวคิดเรื่องชาตินิยมของไทย อันประกอบด้วยชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ วิทยานิพนธ์ของสตูร์ม (Sturm, 2006) ศึกษาเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการของชาติและชาตินิยมในประเทศไทย งานศึกษานี้พบพัฒนาการความเป็นชาติตั้งแต่ช่วงตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ที่เกิดจากรากวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งเป็นชาติที่แตกต่างกับแนวคิดเรื่องชาติสมัยใหม่ ส่วนช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ชนชั้นนำประกอบสร้างชาติในลักษณะของกษัตราชาตินิยม ซึ่งจะมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางสำคัญ ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 แนวคิดชาตินิยมในประเทศไทยมี 3 ลักษณะ คือ กษัตราชาตินิยม รัฐนิยมและราชาชาตินิยม ส่วนสมัยรัชกาลที่ 9 กษัตราชาตินิยมถูกนำกลับมาอีกครั้ง ส่วนวิทยานิพนธ์ของอัญชลี ภู่ผะกา (2553) มุ่งศึกษาเรื่องพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 กับการสร้างชาติ ทำให้เห็นลักษณะสำคัญของพระราชนิพนธ์ทั้ง 2 พระองค์ มุ่งปลูกฝังเรื่องชาติเพื่อสร้างความรู้และปัญญาให้แก่ประชาชน จะเห็นได้ว่างานวิจัยเหล่านี้นำพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 หลายเรื่องมาศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นแนวคิดเรื่องชาตินิยมของรัชกาลที่ 6 ที่ทรงใช้พระราชนิพนธ์ของพระองค์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรักชาติ แม้ว่ากลุ่มข้อมูลบางส่วนที่งานวิจัยทั้ง 3 ชิ้นนี้ใช้ในการศึกษาจะเป็นพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6 แต่จุดเน้นอยู่ที่การศึกษาเรื่องชาตินิยมในเชิง

พัฒนาการของสังคมไทยเป็นสำคัญ ส่วนบทความวิจัยเรื่องนี้มุ่งแสดงให้เห็นความคิดเกี่ยวกับพื้นที่สุโขทัยและอยุธยาในอดีตที่ถูกนำมาประกอบสร้างความหมายใหม่ในยุคสยามสมัยใหม่ผ่านมโนทัศน์ของรัชกาลที่ 6

รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์ผลงานไว้จำนวนมากทั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและรัชสมัยของพระองค์เอง ซึ่งอยู่ในบริบทสังคมในยุคสยามสมัยใหม่ วรรณกรรมไม่ได้เป็นเพียงตัวรับเพื่อสะท้อนภาพสังคมเท่านั้น แต่หากยังเป็นปฏิบัติการสำคัญที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนสังคมยุคสยามสมัยใหม่ โดยการเชื่อมโยงตัวตนในยุคสยามสมัยใหม่กับความเป็นอดีตคือสุโขทัยและอยุธยาเข้าไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวภายใต้บริบทสังคมยุคสยามสมัยใหม่ เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีความสำคัญในช่วงเวลาสยามสมัยใหม่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามโนทัศน์เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับบริบทสังคมในยุคสยามสมัยใหม่

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้จะประยุกต์ใช้แนวคิด 2 แนวคิดเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. แนวคิดเรื่องภูมิกายา (The geo-body) ธงชัย วินิจจะกูล (Winichakul, 1995) อธิบายให้เห็นว่าภูมิศาสตร์สมัยใหม่เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับพื้นที่ของความเป็นชาติและแผนที่สมัยใหม่ แผนที่สมัยใหม่จะให้ความสำคัญกับเรื่องของเขตแดนและการระบุตำแหน่งแห่งที่ของประเทศ เขตแดนในความรับรู้ของสยามนั้นเป็นเขตแดนที่แสดงพื้นที่อำนาจเป็นจุดๆ โดยมีเมืองต่างๆ ในอาณาจักรขอบเขตอำนาจ ทั้งที่ระหว่างเมืองต่างๆ นั้นยังมีพื้นที่ว่างห่างกัน เส้นชายแดนไม่อาจระบุได้แน่ชัด การกำหนดเขตแดนของสยามมักจะกล่าวถึงจุดที่มีถนนหรือมีทางที่ผู้คนสัญจร รวมถึงการตั้งด่านต่างๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่เข้าดูแลพื้นที่นั้นๆ ได้ ดังนั้น “เขตแดน” จึงมักสัมพันธ์กับด่านและเส้นทางสัญจร

นอกจากนี้ ภูมิกายาถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญทั้งในงานวรรณกรรมและงานเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ เพื่อสร้างวาทกรรมที่ปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนให้ลุกขึ้นมาหวงแหนขอบเขตหรือเขตแดนประเทศของตนเอง ภูมิกายาเข้ามาสร้างประวัติศาสตร์ใหม่ให้แก่สยามจนเกิดสิ่งที่เรียกว่า “การสร้างอดีตขึ้นใหม่” (the past remade) ทำให้เกิดการนิยามตัวตนความเป็นชาติไทยและการนิยามความเป็นอื่นที่ไม่ใช่ชาติไทย ภูมิกายาจึงเข้ามาควบคุมผู้คนให้จงรักภักดีต่อชาติด้วยเช่นกัน

2. แนวคิดเรื่องปริบทหรือปรบท (paratext) เป็นแนวความคิดการศึกษาวรรณกรรมโดยพิจารณาตัวบทแวดล้อมรอบตัวบทที่ศึกษา เช่น คำนำของผู้เขียน คำนำการตีพิมพ์และประวัติการตีพิมพ์ โดยเชอเน็ต (Genette, 1991) มองว่าปริบทเป็นข้อมูลที่สัมพันธ์และสามารถทำให้เกิดการตั้งคำถามกับตัวบทได้ การศึกษาปริบทหรือ paratext ประกอบไปด้วยสองส่วนหลัก ส่วนแรกคือเพริเท็กซ์ (peritext) ซึ่งเป็นส่วนที่อยู่ในตัวหนังสือ เช่น ชื่อเรื่อง คำนำ ชื่อบท หมายเหตุ ส่วนที่สองคือเอพิเท็กซ์ (epitext) ซึ่งเป็นส่วนที่อยู่นอกหนังสือ เช่น การสัมภาษณ์หรือการพูดคุยผ่านช่องทางสื่อสารมวลชนต่างๆ รวมไปถึงการสื่อสารส่วนบุคคลผ่านจดหมาย บันทึกส่วนตัว เป็นต้น (Genette, 1991 อ้างถึงใน รสลินน์ ทวีกิตติกุล, 2561, น. 150-151) ผู้วิจัยเห็นว่ามโนทัศน์เรื่องสุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ได้ปรากฏในตัวบทเท่านั้น แต่ยังปรากฏในข้อมูลแวดล้อม จึงต้องพิจารณาปรบทหรือ paratext ประกอบกับตัวบทด้วย ผู้วิจัยใช้แนวคิดปรบท (paratext) มาใช้สำหรับการพิจารณากำหนดขอบเขตข้อมูลที่ศึกษา ซึ่งโดยปกติทั่วไปเมื่อศึกษาตัวบท (text) ก็จะมุ่งวิเคราะห์เฉพาะตัวบทเท่านั้น แต่ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำคำนำและคำปรารภในหนังสือพระราชนิพนธ์มาศึกษาวิเคราะห์ร่วมด้วย โดยเฉพาะการวิเคราะห์ในหัวข้อ 8.2.4

4. ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาจากกลุ่มข้อมูลที่เป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งในขณะยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) และในช่วงเวลาที่ทรงครองราชสมบัติเป็นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทั้งนี้จะศึกษาเฉพาะพระราชนิพนธ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับสุโขทัยและอยุธยา จำนวน 6 เรื่อง ดังนี้ 1) *เที่ยวเมืองพระร่วง* 2) *ตำนานเสือป่า* 3) *บทละครรำเรื่องพระร่วงหรือขอมดำดิน*และ*แถลงเรื่อง* 4) *พระร่วงละครพูดคำกลอนแสดงตำนานไทย* 5) *พระร่วงบทละครร้อง* 6) *บทละครดึกดำบรรพ์เรื่องท้าวแสนปมและพระราชวิจารณ์*

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยนี้จะใช้คำว่า “สุโขทัย” หมายรวมทั้งเรื่องอาณาเขต สังคม วัฒนธรรม พระมหากษัตริย์และผู้คนที่อยู่ในเขตแดนหรือขอบเขตของอาณาจักรสุโขทัยและคำว่า “อยุธยา ก็หมายรวมทั้งเรื่องอาณาเขต สังคม วัฒนธรรม พระมหากษัตริย์และผู้คนที่อยู่ในเขตแดนหรือขอบเขตของอาณาจักรอยุธยา

6. ระเบียบวิธีวิจัย

1. รวบรวมบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีความเกี่ยวข้องกับสุโขทัยและอยุธยาทั้งในด้านที่มาของการสร้างพระราชนิพนธ์ เนื้อหาและแนวคิด
2. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. สรุปผลและนำเสนอตามรูปแบบบทความวิจัย

7. ประโยชน์จากงานวิจัย

1. ทำให้เข้าใจการสร้างมโนทัศน์เรื่องสุโขทัยและอยุธยาในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์เรื่องสุโขทัยและอยุธยาในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับบริบทสังคมสยามสมัยใหม่
3. ทำให้ต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

8. ผลการวิจัย

จากการศึกษาพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวด้านมโนทัศน์เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาและความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยากับบริบทสังคมในยุคสยามสมัยใหม่ ผู้วิจัยได้ผลการวิจัย 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

8.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6: ตัวตนแห่งอิสรภาพ ความยาวนาน ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคง

สุโขทัยและอยุธยาเป็นราชธานีเดิมของสยาม ความเชื่อมโยงต่อเนื่องระหว่างสุโขทัย อยุธยาและรัตนโกสินทร์เกิดขึ้นจากการสืบค้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีอย่างกว้างขวางในช่วงสยามสมัยใหม่ ความตื่นตัวทางวิชาการความรู้เพื่อสืบค้นความเป็นมาและความสัมพันธ์กับอดีตของสยามสมัยใหม่เป็นส่วนหนึ่งในการเสริมฐานรากของบ้านเมืองให้มั่นคงขึ้น รัชกาลที่ 6 ทรงสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ต่างๆ และนำข้อมูลที่สืบค้นได้มาถ่ายทอดผ่านงานทางอักษรศาสตร์ พระราชนิพนธ์ของพระองค์หลายเรื่องนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาไว้ ทำให้เห็นมโนทัศน์ของพระองค์ที่มีต่อสุโขทัยและอยุธยา ดังนี้

8.1.1 มโนทัศน์อาณาจักรแห่งอิสรภาพ

รัชกาลที่ 6 ทรงนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาโดยการย้อนกลับไปสำรวจเรื่องราวในยุคสมัยสุโขทัยและอยุธยาผ่านหลักฐานต่าง ๆ ที่ยังคงหลงเหลือมา ไม่ว่าจะเป็นพงศาวดาร ตำนาน ศิลาจารึกและโบราณสถาน มโนทัศน์หนึ่งที่พระองค์ทรงเน้นย้ำให้เห็นอย่างเด่นชัดนั่นคือการเป็นรัฐที่มีอิสรภาพ พระราชนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับสุโขทัยและอยุธยาแสดงให้เห็นการเริ่มต้นก่อตั้งอาณาจักรทั้งสุโขทัยและอยุธยานั้นจากการที่ทั้งสองอาณาจักรยังอยู่ภายใต้อำนาจของอาณาจักรที่มีความรุ่งเรืองมาก่อน สำหรับสุโขทัยมีอาณาจักรขอมที่มีอำนาจอยู่เหนือ ส่วนอยุธยามีกล่าวถึงอาณาจักรสุโขทัยที่มีอำนาจมาก่อน

ในบทละครชุดพระร่วงเป็นเรื่องราวที่เล่าเกี่ยวกับ “พระร่วง” ผู้เป็นกษัตริย์พระองค์สำคัญของสุโขทัย เรื่องราวใน*บทละครพระร่วง*และ*พระบรมราชาธิบายเกี่ยวกับขอมดำดิน* เป็นเรื่องราวก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ที่เมืองสุโขทัย สิ่งที่น่าสนใจในเรื่องราวของพระร่วงที่รัชกาลที่ 6 ทรงเน้นย้ำ คือการตกเป็นทาสของขอม ต้องถูกกดขี่จากอำนาจขอม เช่น ใน*บทละครรำเรื่องพระร่วง* ระบุว่า *“...จวบเวลาส่วยน้ำน่าช้ำใจ อนิจจาเป็นข้าเจ้ากรุงขอม ต้องยินยอมสารพัดขัดมิได้ อกเอ๋ยอกกูดูอะไร* ***เกิดเป็นไทยต้องเป็นทาสอนาถนัก*** *จำต้องยอมให้****ขอมจิกหัวใช้ยิ่งคิดไปฟูมฟกอกแทบหัก*** *ทำไฉนจะได้พันเงื้อมมือยักษ์ ให้ขื้นชื่อประจักษ์ได้สักครา”* (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2521, น. 18) การนำเสนอให้เห็นภาพการตกเป็นทาสของเมืองอื่นเป็นความทุกข์ใจอย่างสาหัส ต้องยอมให้คนอื่นกดขี่ข่มเหง ความหวังของผู้ไร้อิสรภาพย่อมปรารถนาอิสรภาพ รัชกาลที่ 6 ทรงพยายามนำเสนอให้พระร่วงต่อสู้ให้ละโว้หลุดพ้นจากอำนาจของขอม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระร่วงเป็นกษัตริย์เมืองละโว้ก็จริง แต่ดูเหมือนว่ารัชกาลที่ 6 จะทรงทำให้เห็นว่าละโว้และสุโขทัยก็ล้วนเป็น “ไทย” เช่นกัน ดังนั้นจุดเน้นสำคัญจึงไม่ได้อยู่ที่ว่าเมืองใดจะหลุดพ้นจากอำนาจขอม แต่หากเป็นการหลุดพ้นของทั้ง 2 เมือง เพราะเป็นการทำให้เมืองเข้มแข็งมากขึ้นและขอมไม่สามารถมายึดครองได้ เมื่อรัชกาลที่ 6 กล่าวถึงพระร่วงในขณะเป็นกษัตริย์เมืองละโว้หรือเป็นกษัตริย์เมืองสุโขทัย พระองค์จะทรงใช้คำเรียกเป็นพวกเดียวกัน คือ “ไทย” ดัง*บทละครร้องเรื่องพระร่วง* ตอนที่พระร่วงกล่าวถึงชาวเมืองละโว้ที่ต้องเผชิญภัยของขอมว่า

ดูเอาเถิด! **ชาวไทย**ใจหาญฮึก;
นึก นึก ก็แสนจะสงสาร,
จะต่อสู้ทัพขอมชัยชาญ,
จะทนทานได้เพียงสักเท่าไร?

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2521, น. 65)

ในตอนท้ายที่พระร่วงจะเสด็จกลับไปครองเมืองละโว้ ก็ได้กล่าวกับมหาราชครูของเมืองสุโขทัยที่มาทูลเชิญให้ครองราชย์ที่สุโขทัยด้วย ดังเนื้อความว่า

ถ้าช่วยกันต่อสู้ศัตรูขอม
พรักพร้อม**ชาวไทย**ให้เต็มที่
ประชาไทยจะได้พ้นอสุรี
ให้สมที่ชื่อ**ไทย**แต่เดิมมา.

....
แม้**ไทย**จำนงคงอยู่มั่น,
จงพร้อมกันร่วมจิตสโมสร,
ฝ่ายเราหัวหน้านรากร
จะนำ**ไทย**ไล่รอนศัตรู**ไทย.**

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2521, น. 124, 127)

การเน้นย้ำ “ความเป็นไทย” ร่วมกันของสุโขทัยและละโว้ทำให้เห็นการเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันของทั้ง 2 เมือง ดังนั้นการที่ “ประชาไทย” จะได้พ้นอสุรีก็เป็นการหลุดพ้นจากอำนาจคุกคามของศัตรู จะต้องร่วมแรงร่วมใจกันปกป้องแผ่นดิน ทั้งนี้ความคิดเรื่องการรวมเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันนี้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดเรื่อง “ความเป็นชาติ” พระราชทัศนะของรัชกาลที่ 6 ทรงแสดงให้เห็นว่าความเป็นชาติเดียวกันคือการมีความสัมพันธ์แบบครอบครัว สมาชิกของชาติจะต้องอยู่ร่วมกันด้วยความตกลงร่วมกันและผสมผสานเป็นหนึ่งเดียวกัน (Vella, 1978, p. 186) ความเป็นชาติเดียวกันของรัชกาลที่ 6 จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของการมีเชื้อชาติเดียวกันหรือเกิดบนแผ่นดินไทยเท่านั้น หากแต่ “ความเป็นชาติไทยโดยแท้ (true Thai)” เกิดขึ้นได้จากความสำนึกความเป็นไทย ไม่ว่าจะเป็นการพูดภาษาไทยและความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ศาสนาและชาติ ซึ่งเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ให้มีตัวละครชาวจีนในบทละคร เช่น เรื่อง*วิวาหพระสมุท*และเรื่อง*มหาตมะ* ตัวละครชาวจีนในบทพระราชนิพนธ์ทั้ง 2 เรื่องนี้แสดงตนเข้ากับความเป็นชาติไทย ทั้งความพยายามจะพูดสื่อสารด้วยภาษาไทย แม้ว่าจะออกเสียงได้ไม่ชัดเจนและความพร้อมที่จะสลับมาเป็นคนฝั่งชาติไทย (Vella, 1978, pp. 203-204)

ในหนังสือเรื่อง*ตำนานเสือป่า*กล่าวถึงสุโขทัยและอยุธยาไว้ โดยแสดงให้เห็นมิติเดียวกันคือการมี “อิสรภาพ” จากศัตรู เช่น กล่าวถึงสุโขทัยไว้ว่า “*พระร่วงนี้ได้เป็นทั้งพระเจ้าแผ่นดินและเป็นวีรบุรุษ เพราะไม่มีที่สงสัยในข้อที่พระร่วงนี้ได้เป็นหัวหน้าทำการสงครามรบพุ่งชิงชัย จนไทยได้เป็น**อิสรภาพ**พ้นจากอำนาจขอม*” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2522, น. 42) ส่วนที่กล่าวถึงอยุธยานั้น ได้กล่าวถึงตอนพระเจ้าอู่ทองตั้งเมืองอยุธยาเป็นราชธานีไว้ว่า “*เมืองสุวรรณภูมิเคยเป็นประเทศราชขึ้นกรุงสุโขทัย แต่ครั้งสมเด็จพระร่วงรามกำแหงมาแต่ก่อนในเวลานั้นพระเจ้าศรีสุริยพงษ์รามมหาธรรมราชาครองกรุงสุโขทัยมีอานุภาพอ่อนแอ บ้านเมืองกระด้างกระเดื่อง พระเจ้าอู่ทองคิดจะตั้งพระองค์เป็น**อิสรภาพ** จึงเลือกหาที่ตั้งพระนครเป็นราชธานี*” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2522, น. 13) นอกจากนี้ ยังได้ยกเหตุการณ์ครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 พม่าให้พระมหาธรรมราชาปกครองโดยมีกองทัพพม่าเหลือกำกับอยู่ เนื้อความระบุว่า “*ฝ่ายข้างไทยตั้งใจจะแก้แค้นคืนเมืองเป็น**อิสรภาพ***” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2522, น. 16)

เนื้อความส่วนที่แสดงให้เห็นความคิดเรื่อง “อิสรภาพ” ในพระราชนิพนธ์เป็นพระราชทัศนะสำคัญของรัชกาลที่ 6 ที่ทรงตั้งพระทัยนำเรื่องราวเกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยามานำเสนอไว้ในบทพระราชนิพนธ์ โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการต่อสู้เพื่อให้บ้านเมืองได้มีอิสรภาพ ซึ่งทั้งสองอาณาจักรก็สามารถทำได้สำเร็จ สุโขทัยและอยุธยาจึงเป็นเมืองต้นแบบที่สำคัญของผู้ต่อสู้จนบ้านเมืองและประชาชนได้อยู่อย่างมี “อิสรภาพ”

“อิสรภาพ” ในมโนทัศน์ของรัชกาลที่ 6 ไม่เพียงแต่ปรากฏผ่านการไม่ตกเป็นทาสหรืออยู่ใต้อำนาจของใคร พระองค์ยังทรงนำเสนอมโนทัศน์เรื่องอิสรภาพในมิติของเขตแดนด้วย ในหนังสือ*เที่ยวเมืองพระร่วง* เมื่อรัชกาลที่ 6 ทรงเดินทางถึงเมืองสวรรคโลกหรือเมืองศรีสัชนาลัย อันเป็นเมืองรบพุ่งสำคัญในสมัยอยุธยา รัชกาลที่ 6 ทรงอธิบาย

อำนาจที่อยุธยาครอบครองเมืองสวรรคโลก แต่ไม่ได้ลิดรอน “อิสรภาพ” ของเมืองไป เพราะยังให้มีพระมหากษัตริย์ปกครองอยู่ ดังเนื้อความว่า

> เมืองสวรรคโลกนี้ ถึงแม้เมื่อกรุงศรีอยุธยามีอำนาจขึ้นแล้ว **ใช่ว่าจะเสียอิสรภาพ** ยังคงเป็นเมืองมีกษัตริย์ครองเรื่อยมา แม้พระมหาธรรมราชาได้ออกมาถวายบังคมขุนหลวงพงัวแล้ว เมืองก็ยังคงเป็นเมือง**มีอิสรภาพ**อยู่ เพราะในสมัยนั้นไม่สู้จะฝักใฝ่ในเรื่องอาณาเขตนัก ต้องการแต่เรื่องคนเท่านั้น แต่วงศ์กษัตริย์ครองสวรรคโลกจะได้สูญไปเมื่อใดแน่ก็ไม่ปรากฏ
>
> (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. 179)

มิติเรื่องอิสรภาพในเที่ยวเมืองพระร่วงข้างต้นเป็นมิติที่สัมพันธ์กับเรื่องของเขตแดน อันเป็นประเด็นสำคัญที่มาพร้อมเจ้าอาณานิคมตะวันตกที่ล่าอาณานิคมในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และกำหนดเขตแดนของบ้านเมืองต่างๆ ดังนั้นเมื่อสวรรคโลกและอยุธยาในยุคโบราณไม่ได้ยึดถือเรื่องพื้นที่เขตแดน ก็นับได้ว่ายังเป็นบ้านเมืองที่มี “อิสรภาพ” อยู่นั่นเอง อิสรภาพของรัฐในมโนทัศน์ของรัชกาลที่ 6 จึงเป็นรัฐที่ไม่ได้ถูกขีดหรือจำกัดเรื่องของเขตแดน

8.1.2 มโนทัศน์อาณาจักรที่เกิดขึ้นและดำเนินมาอย่างยาวนาน

ในช่วงเวลาสมัยรัชกาลที่ 5-6 ซึ่งอยู่ในภาวะสยามสมัยใหม่ สยามต้องปรับตัวและพัฒนาบ้านเมืองให้ทันสมัยและเป็นศิวิไลซ์ตามแบบชาติตะวันตก แต่สิ่งหนึ่งที่สยามพยายามนำเสนอและเน้นย้ำเสมอคือสยามเป็นชาติเก่าแก่ที่มีอยู่มายาวนานแล้ว เพื่อยืนยันรากฐานอันมั่นคงบางประการ การหันกลับไปมองดูเส้นทางของชาติที่ยาวนานและเป็นสายธารเชื่อมโยงต่อกันจึงเป็นแนวทางการสร้างตัวตนความเป็นชาติที่ดำเนินมายาวนานให้ทั้งตนเองและผู้คนได้รับรู้

ในคำนำหนังสือเรื่อง*เที่ยวเมืองพระร่วง* ได้แสดงจุดมุ่งหมายของการพระราชนิพนธ์หนังสือเล่มนี้ไว้ว่าให้คนไทยรู้สึกถึงความเป็นชาติว่าไม่ใช่ชาติใหม่ ไม่ใช่คนป่าและเป็นตัวอย่างให้คนสมัยใหม่เห็นฝีมือของบรรพบุรุษ ดังเนื้อความที่ว่า

> ...หวังใจว่าหนังสือเล่มนี้จะมีผลอย่างอื่นบ้างคือ ประการหนึ่งบางทีจะทำให้คนไทยรู้สึกขึ้นมาบ้างว่า **ชาติไทยเราไม่ใช่ชาติใหม่และไม่ใช่ชาติที่เป็นคนป่า หรือที่เรียกตามภาษาอังกฤษ “อันซิวิไลซ์” ชาติไทยเราได้เจริญรุ่งเรืองมามากแล้ว** เพราะฉะนั้นควรรู้สึกอายแก่ใจว่า ในกาลปัตยุบันนี้อย่าว่าแต่จะสู้ผู้อื่น แม้แต่จะสู้คนที่เป็นต้นโคตรของเราเองก็ไม่ได้ ฝีมือช่างหรือความอุตสาหะของคนครั้งพระร่วงดีกว่าคนสมัยนี้ปานใด ถ้าอ่านหนังสือนี้แล้วบางทีจะรู้สึกหรือเดาได้บ้างไม่มากก็น้อย ถ้าอ่านแล้วคงจะเห็นความเรียวของคนเราเพียงไร **คนไทยโบราณมีแต่คิดและอุตสาหะทำสถานที่ใหญ่โตงดงามขึ้นไว้ให้มั่นคง** คนไทยสมัยนี้มีแต่จะรื้อถอนของเก่าหรือทิ้งให้โทรม เพราะมัวหลง

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
Journal of Studies in the Field of Humanities Vol.33 No.1 (January-June 2026)

> นิยมในของใหม่ไปตามแบบของชาวต่างประเทศ ไม่รู้จักเลือกสรรว่าสิ่งไรจะเหมาะจะควรใช้ในเมืองเรา สักแต่เขาใช้ก็ใช้บ้าง มีแต่ตามอย่างไปประดุจทารกฉะนั้น
>
> (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. คำนำ)

ความยาวนานของชาติเป็นเครื่องแสดงให้เห็นความเข้มแข็งและความแข็งแกร่งที่สามารถดำรงชาติมาได้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้สืบค้นประวัติศาสตร์ของชาติบ้านเมือง ดังปรากฏใน *พระราชวิจารณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องพระราชพงศาวดาร* (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2532, น. 1-2) ที่แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงสนพระทัยที่จะสืบหาประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองและความเป็นอิสรภาพของบ้านเมืองว่า

> ...จะว่าด้วยการเดินล่วงขึ้นไปหลายร้อยปีหรือพันปีเศษ กรุงสยามอันนี้ไม่ปรากฏในเรื่องใดว่าได้เป็นชาติยืนยาว มีเจ้าแผ่นดินปกครองมาเกิน 1,300 ปี นับแต่ปีฉลูนพศกนี้ขึ้นไป ที่ได้ความว่ามีชื่อกรุงสยามขึ้น ตั้งแต่พงศาวดารเหนือเป็นอย่างช้า...แต่จะต้องถือว่าพระเจ้าแผ่นดิน ผู้ปกครองราชอาณาเขตซึ่งเป็นชาติชาวสยามนี้ได้มีขึ้นไม่ต่ำกว่า 1,239 ปี จนถึงปีฉลูนพศกนี้ คงนับเอาพระเจ้าอรุณมหาราชคือสมเด็จพระร่วงเป็นต้น ว่าเป็นพระเจ้าแผ่นดินสยามตั้งอยู่ในเมืองศรีสัชนาลัยคือเมืองสุโขทัย เป็นราชธานีมหานครใหญ่ ในกรุงสยามฝ่ายเหนือต่อนั้นมาอำนาจใหญ่ ซึ่งเป็นอิสรภาพทั่วไปในแผ่นดินสยาม...แต่คงเข้าใจว่าชาติชาวสยามได้ตั้งขึ้นแล้ว เป็นพระราชอาณาจักรอันหนึ่งสืบมาบัดนี้

ความสนพระทัยดังกล่าวเป็นรูปธรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนจากการตั้ง “โบราณคดีสโมสร” ขึ้น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าชาติไทยมีรากความเป็นมาที่ยาวนาน ความเกี่ยวโยงระหว่างรัตนโกสินทร์ย้อนกลับไปสู่ธนบุรีและอยุธยามีหลักฐานที่ชัดเจนว่ามีความสืบเนื่องและเกี่ยวโยงกันมา โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ทรงเป็นผู้ที่มีกำเนิดและเริ่มรับราชการตั้งแต่ช่วงปลายสมัยอยุธยา ต่อเนื่องมาสมัยธนบุรีและทรงเป็นปฐมกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่หากจะสืบค้นความเชื่อมโยงไปสู่อาณาจักรสุโขทัยนั้นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ในหลายส่วน เนื่องจากความต่อเนื่องของอาณาจักรสุโขทัยและอยุธยาไม่ได้มีลักษณะเดียวกันกับอาณาจักรอยุธยาล่มสลายแล้วมาเป็นอาณาจักรธนบุรี หรืออาณาจักรธนบุรีสิ้นสุดลงแล้วจึงเกิดอาณาจักรรัตนโกสินทร์ อาณาจักรสุโขทัยยังคงมีลักษณะเป็นอาณาจักรอยู่ ไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่ออาณาจักรอยุธยากำเนิดขึ้น

อาณาจักรสุโขทัยมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับอาณาจักรอยุธยาในลักษณะที่อาณาจักรอยุธยาสามารถรวมเอาเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรสุโขทัยเข้าไว้กับอาณาจักรอยุธยาได้ รวมทั้งเมืองสุโขทัยที่เปลี่ยนสถานะจากเมืองศูนย์กลางของอาณาจักรมาเป็นเมืองหนึ่งในอาณาจักรอยุธยา แต่ในช่วงเวลาสยามสมัยใหม่ เมืองสุโขทัยที่เคยเป็นเมืองหนึ่งของอาณาจักรอยุธยาและอาณาจักรรัตนโกสินทร์ได้กลายมาเป็นรากประวัติศาสตร์เริ่มต้นของชาติไทย จึงเกิดการสืบค้นประวัติศาสตร์ตั้งต้นของราชวงศ์พระร่วงแห่งกรุงสุโขทัยให้เป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์ชาติไทย ทำให้ชาติไทยเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์ที่มีความต่อเนื่องและยาวนานมากยิ่งขึ้น

ในหนังสือ*เที่ยวเมืองพระร่วง* รัชกาลที่ 6 ทรงยกเรื่องราวในพงศาวดารเหนือที่เล่าเรื่องตำนานพระร่วงโดยกล่าวถึงพระยาอภัยคามณีเมืองหริภุญชัยออกไปจำศีลและได้เสพเมถุนกับนางนาคจนนางนาคตั้งครรภ์และ

ให้กำเนิด “เจ้าอรุณกุมาร” ภายหลังพระยาอภัยคามณีได้ให้เจ้าอรุณกุมารไปปกครองเมืองศรีสัชนาลัยและใช้พระนามว่า “พระร่วง” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. 77) การพยายามผูกเรื่องราวของสุโขทัยในเชิงเรื่องเล่าตำนานที่อาจมีน้ำหนักเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่มากนัก เนื่องจากมีเรื่องราวอิทธิปาฏิหาริย์ค่อนข้างมาก แต่ก็ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นเรื่องราวที่อาจเกิดก่อนจะมีการบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในศิลาจารึกอันเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของสุโขทัย ประวัติศาสตร์ของสุโขทัยจึงยาวนานมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังปรากฏการกล่าวถึงศิลาขอมดำดิน ซึ่งเรื่องเล่าขอมดำดินก็เป็นเชิงตำนานเช่นกัน รัชกาลที่ 6 ทรงเชื่อมโยงก้อนหินศิลาที่พบในวัดมหาธาตุเข้ากับเรื่องเล่าตำนานขอมดำดินและเชื่อมโยงว่าอาจเป็นกษัตริย์สุโขทัยพระองค์ใดพระองค์หนึ่งสร้างไว้

> ...อย่างไรๆ ก็เชื่อว่าไม่ใช่ศิลาที่เกิดอยู่ในพื้นที่นั้นเอง เพราะที่อื่นๆ ก็ไม่เห็นมีก้อนศิลาเช่นนั้น จึงต้องเข้าใจว่ามีผู้นำมาปักไว้ จึงเกิดเป็นปัญหาขึ้นว่าเอามาปักไว้ทำไม นึกอยากจะเดาว่ามาปักไว้ทำหลักเมือง เพราะที่ตรงนั้นก็ดูเป็นที่เกือบจะกลางเมือง การที่เข้าไปอยู่ในเขตวัดเช่นนั้นก็มีหนทางที่อาจจะเป็นไปได้ทางหนึ่ง คือพระเจ้ากรุงสุโขทัยองค์ใดองค์หนึ่งจะใคร่สร้างวัดที่ไว้พระมหาธาตุเลือกได้ที่เหมาะกลางเมือง จึงสร้างลงไปริมหลักเมืองซึ่งไม่เป็นข้อขัดข้องประการใด
>
> (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. 88)

การเล่าประวัติเมืองสุโขทัยผ่านตำนานที่ไม่อาจกำหนดอายุของเรื่องเล่าได้ผนวกกับเรื่องเล่านั้นเป็นเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ เช่น การสังวาสกันระหว่างมนุษย์กับนางนาค ทำให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นมายาวนานมาก การเชื่อมโยงชาติไทยเข้ากับประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัยได้ทำให้เห็นระยะเวลาที่ยาวนานมากขึ้นของชาติ สยามจึงไม่ใช่ชาติที่เพิ่งเกิดขึ้นมาใหม่ แต่หากมีเรื่องราวที่ผูกสัมพันธ์กับตำนานหรือเรื่องเล่าโบราณมายาวนานแล้ว

8.1.3 มโนทัศน์อาณาจักรแห่งความเจริญรุ่งเรือง

การนำเสนอความเจริญรุ่งเรืองของสุโขทัยในด้านกายภาพของบ้านเมืองนั้น รัชกาลที่ 6 ทรงเลือกนำเสนอเรื่องของ “ถนนพระร่วง” อย่างชัดเจนที่สุด ในหนังสือ*เที่ยวเมืองพระร่วง* เน้นให้เห็นเรื่องของ “ถนนพระร่วง” ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับภายในเมืองสุโขทัย รัชกาลที่ 6 ทรงให้ความสำคัญกับเส้นทางเชื่อมโยงในการเสด็จประพาสหัวเมืองเหนือครั้งนี้ เส้นทางที่ทรงใช้เสด็จพระราชดำเนินเป็นเส้นทางที่เรียกว่า “ถนนพระร่วง” และเชื่อตามข้อสันนิษฐานทางโบราณคดีว่าเป็นเส้นทางเดิมที่มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย ดังที่ระบุเนื้อความไว้ว่า

> ...พอได้ทราบข่าวว่าจะได้เดินไปตามถนนพระร่วง ข้าพเจ้าช่างรู้สึกยินดีเสียจริงๆ เพราะตั้งแต่ข้าพเจ้าไปเมืองกำแพงเพชรเมื่อปลายศก 124 นั้นแล้ว ข้าพเจ้าได้ปรารภอยู่ว่าอยากจะเดินไปตามถนนพระร่วงจนถึงสุโขทัย แต่ในเวลานั้นไม่ได้คาดหมายเลยว่าจะได้สมประสงค์...แต่ข้าพเจ้าได้บอกพระวิเชียรปราการไว้ว่าขอให้ลองค้นดู เพราะฉะนั้นจึงมีความยินดีเป็นอันมาก เมื่อได้ทราบข่าวจากพระยาวิเชียรปราการมาว่าได้ค้นถนนพบแล้ว และภายหลังได้ทราบต่อไปว่า

> ถนนพระร่วงมีติดต่อตลอดไป ตั้งแต่กำแพงเพชรถึงสุโขทัย และตั้งแต่สุโขทัยถึงสวรรคโลก
>
> (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. 61-62)

จากเนื้อความข้างต้น จะเห็นว่าถนนพระร่วงมีทั้งเส้นทางระหว่างกำแพงเพชรถึงสุโขทัยและเส้นทางสุโขทัยถึงสวรรคโลกหรือศรีสัชนาลัย เมื่อรัชกาลที่ 6 ทรงเสด็จจากสุโขทัยไปเมืองสวรรคโลกก็ได้เดินทางไปบนถนนพระร่วง แต่เส้นทางสุโขทัยถึงสวรรคโลกจะเป็นถนนที่ดูได้ชัดเจนมากกว่าเส้นทางกำแพงเพชรถึงสุโขทัย ดังที่ระบุว่า

> ...เดินไปตามถนนโบราณซึ่งยังเรียกอยู่ว่าถนนพระร่วงอีก ถนนแถบนี้ดูแน่นหนาดีกว่าทางที่มาจากเมืองกำแพงเพชร ที่ยังสูงเป็นคันเห็นได้ถนัดอยู่ก็มี ที่ราบไปเสียยังคงเห็นแต่ทิวไม้ก็มี ที่ราบไปเสียนั้นสังเกตว่าเป็นที่ดอน เพราะฉะนั้นคงจะไม่ได้ตั้งใจถมให้สูงหรือให้แน่นหนาเหมือนที่ลุ่ม...
>
> ...บางทีจะเดินทางจากสุโขทัยไปสวรรคโลกในวันเดียวได้ หรือถ้าจะให้สบายหน่อย ก็นอนกลางทางคืนหนึ่ง ถนนพระร่วงนั้นที่จริงต้องนับว่ายังดีอยู่มาก ถ้าจะทำให้เป็นถนนดีขึ้นอีกก็ไม่ยากอันใด
>
> (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. 153-154, 159)

ถนนเป็นเครื่องแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับเมืองทั้งภายในและภายนอก การเคลื่อนที่ของผู้คนทำให้บ้านเมืองเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการค้า พื้นที่ที่มีผู้คนสัญจรไปมาทำให้เห็นความเจริญทางกายภาพของพื้นที่นั้นอย่างชัดเจน รัชกาลที่ 6 จึงทรงระบุอย่างชัดเจนว่าถนนพระร่วงเป็นถนนที่แสดงถึงความเจริญของชาติไว้ในหนังสือ*เที่ยวเมืองพระร่วง*ว่า *“ถ้าขืนปล่อยให้คนทำลายถนนไปด้วยความเขลาเช่นนี้ ไม่ช้าถนนพระร่วงจะสูญจริง ๆ จะไม่มีใครชี้ได้ถูกอีกต่อไปว่าอยู่ตรงไหน และ**พยานแห่งความเจริญรุ่งเรืองของชาติไทย**เราในโบราณกาลก็จะหมดไปอีกอย่างหนึ่ง”* (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. 66)

หากพิจารณาในมิติของภูมิกายาแล้ว ถนนนับเป็นเขตแดนของบ้านเมืองที่สยามยอมรับในช่วงแรกของการเริ่มให้ความสำคัญกับแผนที่ ความรับรู้ของสยามมองว่าเขตแดนเป็นการแสดงพื้นที่อำนาจเป็นจุดๆ โดยมีเมืองต่างๆ และด่านต่างๆ เป็นจุดกำหนด โดยการเชื่อมต่อกันของเขตแดนต่างๆ จะใช้ถนนเป็นเครื่องแสดงว่าบริเวณนั้นเป็นพื้นที่แห่งอำนาจของอาณาจักร (Winichakul, 1995, pp. 75-76) ดังนั้นถนนไม่ได้แสดงความเจริญของบ้านเมืองเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับเรื่องเขตแดนของชาติไปด้วย พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 จึงเน้นเรื่อง “ถนน” อย่างมาก เพราะการทำลายถนนพระร่วงอันเป็นเครื่องแสดงความรุ่งเรืองของชาติไทยจะเป็นการทำลายหลักฐานอันเป็นเขตแดนอันสำคัญของชาติด้วยเช่นกัน

นอกจากการแสดงเรื่องถนนหนทางอันทำให้เห็นความเจริญของชาติในอดีตแล้ว รัชกาลที่ 6 ยังทรงแสดงให้เห็นว่าสุโขทัยเป็นดินแดนแห่งวัฒนธรรม สิ่งที่เป็นความงอกงามและเจริญรุ่งเรืองของสุโขทัยประการหนึ่งก็คือความรุ่งเรืองของศาสนาพุทธ ดังจะเห็นได้จากวัดวาอารามทั้งที่ปรากฏร่องรอยในพื้นที่ต่างๆ และวัดที่ยังคงมีอยู่ในช่วงสมัยสยามสมัยใหม่ที่รัชกาลที่ 6 ได้เสด็จประพาสผ่านไป พระองค์ทรงระบุถึงวัดต่างๆ ในหนังสือ*เที่ยวเมืองพระร่วง*ไว้ตลอดเส้นทางที่เสด็จพระราชดำเนิน ทั้งนี้วัดที่พระองค์ระบุชื่อไว้ที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองกำแพงเพชร เมืองสุโขทัยและเมืองสวรรคโลก รวมแล้วมี 38 แห่ง โดยทรงระบุให้เห็นทั้งเรื่องที่ตั้งและลักษณะสิ่งก่อสร้างภายใน

วัด เช่น วิหาร โบสถ์ เจดีย์และกำแพงวัด รวมทั้งยังแสดงประวัติของวัดบางแห่งไว้ด้วย การให้พื้นที่และความสำคัญกับวัดมากมายหลายแห่งเช่นนี้เป็นสิ่งที่ช่วยแสดงความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในอาณาจักรสุโขทัยในอดีตและต่อเนื่องมาจนถึงยุคสมัยที่เสด็จประพาสหัวเมืองทางเหนือ

ส่วนความเจริญรุ่งเรืองของอยุธยา รัชกาลที่ 6 ทรงนำเสนอในมิติอื่นคือเรื่องของวัฒนธรรมการทูต ดังปรากฏใน*ตำนานเสือป่า* ทรงแสดงให้เห็นวัฒนธรรมทางการทูตของอยุธยาที่ต้อนรับราชทูตจากฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ว่ามีการตระเตรียมสถานที่และพิธีการรับคณะราชทูตอย่างยิ่งใหญ่ การต้อนรับคณะราชทูตในครั้งนั้นแสดงให้เห็นความเจริญและความยิ่งใหญ่ของบ้านเมืองและขนบธรรมเนียมการต้อนรับราชทูต เช่น สมเด็จพระนารายณ์ทรงรับสั่งให้จัดเรือยาวมีพลพาย 70 คน ไว้สำหรับราชทูต 1 ลำ สำหรับขุนนางที่มากับราชทูต 4 ลำ และสำหรับผู้คนบ่าวไพร่ที่มากับราชทูตอีก 12 ลำ รวมเรือที่เตรียมรับราชทูตทั้งหมด 66 ลำ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2522, น. 63) หรือการเชิญพระราชสาส์นของราชทูตเข้ามาถวายสมเด็จพระนารายณ์ ก็เชิญพระราชสาส์นขึ้นราชรถทอง มีกระบวนแห่ทางบก ซึ่งประกอบด้วยกระบวนช้างเขน 20 ช้าง พลอาสาถือทวนและปืนเดินแซง 2 ข้าง กระบวนตามราชรถมีทหารแตรฝรั่งเศสขี่ม้านำราชทูต 3 คน ส่วนราชทูตนั่งเสลี่ยงโถงปิดทอง มีคนหาม 10 คน (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2522, น. 65)

รัชกาลที่ 6 ทรงตั้งพระทัยบรรยายเหตุการณ์การรับราชทูตจากฝรั่งเศสของอยุธยาอย่างละเอียด ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการจนถึงคณะราชทูตเดินทางเข้ามาและได้ดำเนินกิจกรรมและขั้นตอนต่างๆ ทำให้เห็นวัฒนธรรมการทูตของอยุธยาในสมัยนั้นอย่างชัดเจน อันแสดงให้เห็นความเจริญและความมีอารยะของอยุธยาที่มีธรรมเนียมการต้อนรับราชทูตที่มีบทบาทสำคัญในช่วงเวลานั้น ซึ่งต้องดำเนินการให้สมพระเกียรติของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส

แม้ว่าอาณาจักรสุโขทัยและอยุธยาจะสลายไปแล้ว แต่ร่องรอยของความเจริญรุ่งเรืองยังปรากฏในหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์อยู่ รัชกาลที่ 6 ทรงเลือกข้อมูล นำมาเรียบเรียงและผลิตซ้ำในพระราชนิพนธ์ของพระองค์อย่างมีนัยความหมายที่สัมพันธ์กับบริบทสังคมสยามสมัยใหม่ในช่วงเวลานั้น ความเจริญของสุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์ของพระองค์จึงอาจไม่ใช่ความเจริญในมโนทัศน์แห่งยุคสมัยสุโขทัยและอยุธยา หากแต่เป็นความเจริญตามรูปแบบสายตาของสยามสมัยใหม่ อันประกอบด้วยการมีถนนหนทางระหว่างกัน การมีศาสนา และการมีขนบธรรมเนียมประเพณี

8.1.4 มโนทัศน์อาณาจักรที่มั่นคงและมีความสัมพันธ์กับเมืองต่างๆ

รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์ถึงสุโขทัยใน*บทละครร้องเรื่องพระร่วง*ว่าเป็นพื้นที่ที่ข้าศึกเข้าโจมตีได้ลำบาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเป็นเมืองที่มีความมั่นคงแห่งหนึ่ง ดังเช่นตอนที่พญาเดโชกล่าวว่าจะติดตามพระร่วงไปที่สุโขทัยเพียงลำพัง หากจะยกกองทัพไปโจมตี ก็เป็นเมืองที่เข้าตีได้ยาก ดังคำประพันธ์ว่า

แต่อ้ายร่วงหลบลี้หนีไป
สู่แดนสุโขทัยธานี,
ซึ่งอยู่ภายนอกอาณาจักร,
จะฮึกฮักตะบึงไปถึงที่,

สุโขทัยกำลังสะพรั่งดี,
จะต่อตีคงยากลำบากนัก,

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2521, น. 226)

ใน*ตำนานเสือป่า* รัชกาลที่ 6 ทรงนำเสนอเหตุการณ์พระเจ้าหงสาวดียกทัพมาตีอยุธยาแต่ไม่สามารถเอาชนะได้ว่า "*พระเจ้าหงสาวดียกมาคราวนั้น**เข้าตีพระนครหลายครั้งไม่แตก** รออยู่จนจวนฤดูฝนก็ต้องเลิกทัพกลับไป*" (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2522, น. 17)

นอกจากจะเป็นอาณาจักรที่มีความมั่นคง ข้าศึกศัตรูเกรงกลัวที่จะเข้าทำศึก หรือทำศึกหลายครั้งก็ไม่สามารถยึดครองได้แล้ว รัชกาลที่ 6 ทรงแสดงให้เห็นว่าสุโขทัยและอยุธยาต่างก็มีความสัมพันธ์กับเมืองต่างๆ เช่น ใน*บทละครเรื่องพระร่วง* รัชกาลที่ 6 ทรงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองด้วยการหลอมรวมเมืองทั้ง 2 เข้าไว้ด้วยกัน คือเมืองละโว้และเมืองสุโขทัย ส่วนในเรื่อง*เที่ยวเมืองพระร่วง* รัชกาลที่ 6 ทรงกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองสุโขทัยกับศรีสัชนาลัยและสุพรรณบุรีกับอยุธยาไว้ว่าเป็นลักษณะเมืองที่มีความสัมพันธ์ที่ปรองดองกัน ว่า "*กรุงสุโขทัยกับเมืองศรีสัชนาลัยเกี่ยวข้องกันเท่าๆ กับกรุงทวาราวดีกับเมืองสุพรรณเมื่อสมัยพระเจ้าอู่ทอง ฉะนั้น คือศรีสัชนาลัยก็ไม่ได้เป็นข้าสุโขทัยและสุพรรณก็ไม่ได้เป็นข้ากรุงทวาราวดี เป็นแต่ปรองดองเป็นพวกเดียวกันเพื่อประโยชน์แห่งกันและกัน*" (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2564, น. 163) นอกจากนี้ ใน*ตำนานเสือป่า* รัชกาลที่ 6 ก็ทรงเลือกนำเสนอการต้อนรับคณะราชทูตจากฝรั่งเศสของอยุธยาว่าเป็นงานใหญ่ที่ต้องมีการเตรียมตัวมาก "*การรับราชทูตครั้งนั้น ที่กรุงศรีอยุธยาจัดการตระเตรียมเป็นการใหญ่*" (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2522, น. 62) ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์กับบ้านเมืองอื่นนับเป็นความมั่นคงของอาณาจักรด้วยเช่นกัน

8.2. มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6: การสร้างเรื่องเล่าสมัยเก่าในบริบทสยามสมัยใหม่

มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้ง 4 ประการถูกนำเสนอผ่านพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่มีกรอบความคิดแบบสยามสมัยใหม่เข้ามามีอิทธิพล พระราชนิพนธ์เหล่านั้นมีลักษณะเป็นเรื่องเล่าสมัยเก่าในมิติมุมมองของสยามสมัยใหม่ การนำเสนอมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาผ่านเรื่องเล่าสมัยเก่านี้ทำให้เห็นมิติความสัมพันธ์กับบริบทสังคมสยามสมัยใหม่ที่น่าสนใจ 3 ประการ ดังนี้

8.2.1 มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยากับสยามสมัยใหม่: การสร้างความจริงและความเป็นเหตุเป็นผลในเรื่องเล่าสมัยเก่า

ในช่วงเวลา "ยุคสยามสมัยใหม่" เป็นช่วงเวลาที่ก้าวตามประเทศตะวันตกที่ได้ปฏิวัติวิทยาศาสตร์และปฏิวัติอุตสาหกรรม ทำให้เกิดวิทยาการสมัยใหม่มากมายเพื่อขับเคลื่อนสังคม การตั้งคำถามต่อสรรพสิ่งเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการอธิบายยุคแสงสว่างแห่งปัญญา (enlightenment) การตอบคำถามต่อสิ่งที่มีอยู่และสรรพสิ่งต้องใช้กระบวนการของการสืบค้นและสร้างองค์ความรู้

เพื่ออธิบายสิ่งต่าง ๆ นั้นให้เป็นเชิงประจักษ์ตามแนวทางประจักษ์นิยม (empiricism) แนวทางสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้อธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดความประจักษ์แจ้งได้คือการเข้าไปเห็นและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในความเคลื่อนไหวแบบสมัยใหม่นั้นคือการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลตามความคิดแบบเหตุผลนิยม (rationalism) ซึ่งเป็นความเชื่อว่าสรรพสิ่งเป็นเรื่องของธรรมชาติและของมนุษย์ที่สามารถรับรู้ อธิบายและคาดการณ์ได้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่สิ่งเร้นลับหรือถูกกำกับโดยพระเจ้า ทั้งนี้รวมถึงเรื่องของเวลาที่ผู้คนจะอธิบายความแตกต่างของสังคมเป็นความแตกต่างกันของสมัย ทำให้เกิดสำนึกถึงยุคสมัยใหม่ที่แตกต่างกับสมัยเก่า (ธงชัย วินิจจะกูล, 2566, น. 55) ดังนั้นข้อเขียนที่แสดงการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะการอธิบายเรื่องราวในอดีตที่เกิดขึ้นผ่านไปแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างกับสมัยใหม่ทั้งนี้รัชกาลที่ 6 ทรงใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ในการเล่าเรื่องให้สอดรับกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

*บทละครเรื่องพระร่วง*และ*บทละครเรื่องท้าวแสนปม*ของรัชกาลที่ 6 เป็นพระราชนิพนธ์ที่ประกอบสร้างมาจากเรื่องเล่าในอดีตประเภทตำนาน ซึ่งมักจะมีเหตุการณ์เหนือจริงประกอบอยู่ด้วย เช่น ในตำนานเกี่ยวกับพระร่วง มีเหตุการณ์เรื่องขอมดำดินมาพบพระร่วง แล้วกลายเป็นหินดังวาจาสิทธิ์ของพระร่วง หรือตำนานเรื่องท้าวแสนปมก็มีเหตุการณ์พระธิดาเสวยมะเขือที่นายแสนปมปัสสาวะรดจนตั้งครรภ์ ความเหนือจริงเช่นนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในตำนาน รัชกาลที่ 6 มีพระราชวินิจฉัยในคำอธิบายเรื่องว่าทรงปรับเปลี่ยนเรื่องเหนือจริงในตำนานเหล่านั้นให้มีความสมจริงที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังในแถลงเรื่องพระร่วงหรือขอมดำดินใน*บทละครเรื่องพระร่วง*ที่ทรงระบุไว้ว่า

> แต่ตามความเห็นของข้าพเจ้าเองเห็นว่าจะว่าเปนนิทานไปหมดทีเดียวไม่ได้ คงจะมีเรื่องจริง แต่หากเล่าต่อเติมเพิ่มความอัศจรรย์ต่าง ๆ ขึ้น ตามวิสัยของคนในชั้นหลังที่ชอบเล่าเรื่องอะไรให้วิเศษแปลกปลาดเปนอภินิหารของเจ้านายที่ตนนับถือ **ความจริงอันควรเชื่อได้ในเรื่องนี้นั้นคือ พระร่วงนี้ได้เปนทั้งพระเจ้าแผ่นดินและเปนวีรบุรุษ เปนผู้มีสติปัญญาไหวพริบ** เช่นการคิดภาชนะอย่างใหม่ขึ้นใช้ตักน้ำ... คือพระร่วงเปนผู้คิดทำกระออมฤๅครุขึ้น เปนของที่คิดขึ้นใหม่จึ่งพากันตื่นเต้นเห็นเปนผู้วิเศษ ที่ว่าวาจาสิทธิ์นั้นน่าก็จะอธิบายได้ว่าพระร่วงเปนผู้ที่พลเมืองนิยมนับถือมาก จะมีบัญชาสั่งอะไรก็เปนไปตามบัญชาทุกประการ...ส่วนนายทหารที่ส่งมานั้น ก็คงจะเปนผู้มีฝีมือ และทั้งจะให้อภินิหารพระร่วงมากหนักขึ้น จึ่งต้องกล่าวว่ามีฤทธิ์มีเดชมาก ส่วนข้อที่ว่าดำดินมาจากเมืองขอมนั้นน่าจะมากเกินไป อันที่จริงคงจะยกเข้ามาตรง ๆ ก่อน พระร่วงจึ่งได้ทราบเหตุและหลบไปบวชเสียที่ศุโขทัย...ขอมจึ่งต้องหันลงใช้อุบายเพื่อล้างผลาญพระร่วง ฝ่ายพระร่วงคงจะเห็นผิดสังเกต เพราะคนแต่งเปนไทยแต่พูดสำเนียงแปร่งเปนขอม จึ่งกล่าวประวิงไว้ แล้วไปตามโยมวัดออกมาจับตัวได้...
>
> (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2521, น. 23-24)

ส่วนในคำปรารภ*บทละครเรื่องท้าวแสนปม* รัชกาลที่ 6 มีพระราชวินิจฉัยและทรงสืบค้นอธิบายเรื่องท้าวแสนปมเพื่อแสดงให้เห็นว่าเรื่องมะเขือที่ทำให้พระธิดาทรงพระครรภ์ในตำนานอาจไม่เป็นเช่นนั้นและเรื่องราวที่เป็นไปได้อาจเป็นว่า

> ฝ่ายพระชินเสนกลับไปถึงที่พักแล้ว ไตร่ตรองดูเห็นท่าทางว่านางจะมีความรักใคร่บ้าง แต่ยังไม่แน่ใจแท้ จึ่งใช้อุบายเอาเหล็กแหลมจารเป็นหนังสือบนมะเขือ เป็นถ้อยคำเกี้ยวเลียบเคียงเป็นในๆ แล้วนำมะเขือกับผักอื่นๆ ส่งไปให้นางฝ่ายนางได้เห็นหนังสือแล้ว ก็เขียนหนังสือตอบใส่ห่อหมากฝากไปให้นายแสนปม พระชินเสนได้รับหนังสือตอบ เข้าใจได้ว่านางสมัครรักใคร่ในตนเป็นแน่แล้ว จึ่งเข้าไปหานางที่ในวัง...
>
> ต่อนั้นมาก็คงจะได้พบปะกันอีก ที่สวนเป็นพื้น และวิธีมีหนังสือไปมาคงใช้เขียนบนมะเขือ จึ่งเกิดปรากฏขึ้นว่านางนั้นโปรดเสวยมะเขือนัก...
>
> ...ท้าวไตรตรึงษ์ผู้เป็นตาจึ่งอยากจะใคร่ทรงทราบว่าใครเป็นบิดาแห่งหลานนั้น ถามพระธิดาก็ไม่ให้การอย่างไรทั้งสิ้น ถามพวกข้าหลวงก็ไม่มีใครรู้เรื่องอะไรหมด คงเป็นแต่โจษกันว่าตั้งแต่ได้เสวยมะเขือซึ่งนายแสนปมถวายแล้วก็ทรงครรภ์ดังนี้...
>
> (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2493, น. 15-16)

การปรับเปลี่ยนตำนานอันเป็นเรื่องเล่าต้นทางให้มีเนื้อหาเช่นนี้เพราะทรงต้องการให้เรื่องเล่าพระร่วงและท้าวแสนปมมีความสมเหตุสมผลและมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นได้จริง รวมทั้งยังทำให้พระร่วงและท้าวแสนปมในตำนานอาจมีตัวตนจริงได้ผ่านพระราชวินิจฉัยของพระมหากษัตริย์ การแสวงหาและสืบค้นความจริงรวมถึงการอธิบายสิ่งต่างๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผลนี้เป็นอิทธิพลสำคัญของวิธีวิทยาความรู้ในช่วงสยามสมัยใหม่ การทำความเข้าใจสรรพสิ่งด้วยหลักวิทยาศาสตร์ที่เน้นความสมเหตุสมผลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดกรอบมโนทัศน์ของสังคมสยามสมัยใหม่ การสร้างเรื่องเล่าสมัยเก่าที่เคยอยู่ในรูปแบบตำนานที่สามารถเล่าเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ได้จึงถูกปรับเปลี่ยนให้มีเหตุผลและเป็นความจริงได้ โดยเฉพาะเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับบูรพมหากษัตริย์ การสร้างเรื่องเล่าให้น่าเชื่อถือจึงเป็นเรื่องสำคัญ

8.2.2 มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยากับสยามสมัยใหม่: การสร้างรากเหง้าของ “สยามสมัยใหม่” ด้วยเรื่องเล่าสมัยเก่า

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นช่วงเวลาที่มีการสืบค้นทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ไทยอย่างกว้างขวาง เพื่อค้นหาข้อมูลและทำความเข้าใจความเป็นมาและตัวตนของความเป็นชาติไทย พระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในขณะนั้น เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเดินทางสำรวจและสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี พระองค์ทรงเดินทางไปสำรวจโบราณสถานทั่วราชอาณาจักรและทรงพระนิพนธ์หนังสือบันทึกความรู้เรื่องต่างๆ ไว้จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นพระนิพนธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว อาทิ *เที่ยวตามทางรถไฟ* ที่ทรงเดินทางด้วยรถไฟตามจังหวัดต่างๆ เช่น พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก พิจิตร เมื่อทรงเดินทางไปจังหวัดใดจะทรงพระนิพนธ์ตำนานเมืองนั้นและสิ่งสำคัญต่างๆ ของเมืองนั้นไว้ พระนิพนธ์ในลักษณะของตำนานเป็นลักษณะงานที่โดดเด่นและปรากฏหลายเรื่อง เช่น *ตำนานพระพุทธเจดีย์ ตำนานวังน่า* และ*ตำนานเมืองพิจิตร* นอกจากนี้ยังมีงานชุมนุมพระนิพนธ์ที่เป็นข้อเขียน

ทั้งด้านการปกครอง ประเพณี วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ต่างๆ อาทิ *เรื่องเมืองอู่ทอง เรื่องพระร่วง* รวมถึงพระนิพนธ์เอกสารตรวจราชการเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ร.ศ.119-131 (พ.ศ. 2443-2455)

การสืบค้นหารากเหง้าของชาติได้นำกระบวนการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมเข้ามาเป็นแนวทางในการสร้างตัวตนด้วยรากเหง้าทางวัฒนธรรม แนวทางการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมมีปรากฏในยุโรปและส่งผ่านมาสู่สยามสมัยใหม่ ธงชัย วินิจจะกูล (2566, น. 62) อธิบายว่าความเคลื่อนไหวของการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมในยุโรปเป็นการเคลื่อนไหวทางปัญญาที่ดำเนินไปพร้อมกับ “บุราณนิยม” (antiquarianism) คือความสนใจนิยมสืบหาเรื่องราวอดีต ความเป็นมาของสิ่งต่างๆ และแสวงหาสะสมข้าวของเก่าๆ โดยเฉพาะหนังสือ วัตถุ ผลงานศิลปะของยุคสมัย จะเห็นได้ว่าในช่วงตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ชนชั้นนำของสยามได้ค้นพบโบราณวัตถุและเอกสารจำนวนมาก เช่น ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งรัชกาลที่ 4 ทรงเป็นผู้ค้นพบและทรงอธิบายว่าเป็นจารึกบันทึกเหตุการณ์สมัยสุโขทัย

บุราณนิยมในสยามอาจนับได้ว่าเริ่มก่อตัวในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 แล้วเติบโตอย่างมากในสมัยรัชกาลที่ 5 เห็นได้จากการตั้งหอพระสมุดวชิรญาณ การจัดทำวารสารวชิรญาณและวชิรญาณวิเศษ กิจกรรมบุกเบิกความรู้และการศึกษาสาขาวิชาใหม่ๆ เช่น ประวัติของเมือง สถานที่ วัตถุโบราณ รวมทั้งยังให้ข้าราชการชั้นสูงเขียนและรวบรวม “พงศาวดาร” เมืองต่างๆ ส่งเข้ามาที่กรุงเทพฯ กลุ่มชนชั้นสูงจึงเริ่มสืบสวนหาหลักฐานเพื่อสร้างความรู้ประวัติศาสตร์ การไต่สวนแบบนี้ได้ผลลัพธ์ที่เรียกกันในช่วงต้นว่า “โบราณคดี” ซึ่งแปลตรงตัวก็คือเรื่องโบราณ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 บุราณนิยมเฟื่องฟูอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการยกระดับให้สุโขทัยมีสถานะเป็นอารยธรรมสูงส่ง (antiquity of Siamese civilization) ของสยามยุคโบราณ การศึกษาค้นคว้าด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะในสยามขยายตัวมากขึ้นไปอีกในช่วงนี้ เพราะเป็นวิทยาการที่ทันสมัยสอดคล้องกับอิทธิพลของลัทธิอาณานิคม (ธงชัย วินิจจะกูล, 2566, น. 64-66) การสืบค้นและสร้างเรื่องราวเพื่ออธิบายประวัติศาสตร์ของตนเองจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายและหลายลักษณะ ทั้งการเขียนเป็นพระราชพงศาวดาร พงศาวดารและตำนาน ข้อเขียนเกี่ยวกับเรื่องราวสมัยเก่าหรืออดีตเหล่านั้นไม่ได้เพียงบอกว่าในอดีตเกิดอะไรขึ้นบ้าง หากแต่ยังแสดงให้เห็นว่าคนสมัยหลังหรือสมัยใหม่ (ในขณะนั้น) กำลังทอดสัมพันธ์ตัวเองกับอดีตที่ผ่านมา ดังนั้นภาวะสยามสมัยใหม่ที่ปรากฏจึงอาจไม่ใช่เพียงการโหยหาอดีต (nostalgia) แต่ตัวตนของตนเองในวันนี้ (ปัจจุบันในขณะนั้น) ก็ไม่อาจอยู่เพียงลำพังได้ แต่จำต้องเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงสิ่งต่างๆ ไว้ โดยเฉพาะอดีตที่ผ่านมา

กรอบความคิดสมัยใหม่ทำให้เกิดการประกอบสร้างเรื่องเล่าสมัยเก่าขึ้นมาใหม่ โดยเฉพาะการใช้และสร้าง “พงศาวดาร” และ “ตำนาน” เพื่อเน้นให้เห็นความยาวนานของการมีอยู่ของชาติไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย (หรืออาจก่อนหน้านั้น) จนต่อเนื่องมาถึงสมัยอยุธยา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 ที่นำเสนอมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาที่เป็นอาณาจักรที่เกิดขึ้นมายาวนานนั้น พระองค์ทรงเน้นย้ำในบทละครเสมอว่าเป็นเมืองที่มีความยาวนาน แต่เนื้อความไม่ได้กล่าวถึงความยาวนานนั้นว่าเริ่มต้นเมื่อใดหรือจุดใด หรือแสดงให้เห็นต้นทางของอาณาจักรว่าเกิดขึ้นและดำรงอยู่มายาวนานได้อย่างไร รัชกาลที่ 6 ทรงใช้ส่วนปรบทของบทละครมาอธิบายขยายความ โดยการนำเรื่องเล่าสมัยเก่าหรือเรื่องเล่าในอดีตมาอธิบายบทละครซึ่งเป็นเรื่องเล่าใหม่ แหล่งข้อมูลสำคัญที่รัชกาลที่ 6 ทรงนำมาใช้คือเรื่องเล่าสมัยเก่าจำพวกพงศาวดารและตำนาน

รัชกาลที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์อธิบายนำเรื่อง*บทละครเรื่องพระร่วง*และ*บทละครเรื่องท้าวแสนปม* โดยนำพงศาวดารและตำนานมาอธิบายบทละคร เช่น พระราชนิพนธ์*แถลงเรื่องพระร่วงหรือขอมดำดินตามตำนานและโดยสันนิษฐานโบราณคดี* อธิบายถึงที่มาของพระราชนิพนธ์*บทละครเรื่องพระร่วง*ว่ามาจากพงศาวดารเหนือที่เล่าเรื่องพระร่วงไว้ ส่วนเรื่องท้าวแสนปม รัชกาลที่ 6 ทรงสืบค้นจากพงศาวดารกรุงเก่าและพงศาวดารโยนกและทรงสันนิษฐานว่าท้าวแสนปมอาจจะเป็นเจ้านายเชื้อสายกษัตริย์ที่มีต้นวงศ์จากท้าวไชยศิริ ซึ่งมีกษัตริย์สืบเชื้อสายมาอีก 4 ชั่วคน จนมาถึงกษัตริย์ที่ชื่อ “ชินเสน” พระราชบิดาของท้าวแสนปม รัชกาลที่ 6 ทรงสันนิษฐานเรื่องราว โดยทรงเล่าในลักษณะระบุจุลศักราชไว้อย่างชัดเจน เช่น *“เมื่อราวจุลศักราช 550 พ.ศ. 1731 มีพระเจ้าแผ่นดินไทยองค์ 1 เป็นเชื้อวงศ์ของพระเจ้าพรหมมหาราช ทรงพระนามว่าท้าวไชยศิริ... ครั้นเมื่อราวปีฉลู จุลศักราช 675 พ.ศ. 1857 พระชินเสนมีความปรารถนาจะใครเห็นตัวนางธิดาไตรตรึงษ์”* (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2493, น. 13-14) การระบุช่วงศักราชให้เห็นชัดเจนเพื่อให้เห็นถึงช่วงเวลาที่เกิดขึ้นในอดีตมานานตั้งแต่ พ.ศ. 1731 ที่เป็นช่วงเริ่มต้นของเชื้อวงศ์กษัตริย์อยุธยา

การสืบค้นเรื่องเล่าในอดีตเพื่ออธิบายอดีตความเป็นมาของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในสังคมสยามสมัยใหม่ เมื่อสืบค้นพบตำนานหรือเรื่องเล่าในอดีตที่สามารถนำมาอธิบายตัวตนได้ การสืบค้นและสร้างรากเหง้าของบูรพกษัตริย์ของชาติทำให้เห็นความสืบเนื่องอันยาวนานตั้งแต่ครั้งสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยา แม้จะเป็นคนละยุคสมัย แต่รัชกาลที่ 6 ทรงเลือกที่จะสร้างรากจากพระมหากษัตริย์ต้นราชวงศ์ของสุโขทัยและอยุธยา เพื่อตอกย้ำการมีอยู่จริงของปฐมวงศ์ ความยาวนานที่ส่งต่อความเจริญและความมั่นคงให้แก่บ้านเมือง

8.2.3 มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยากับสยามสมัยใหม่: การสร้างมิติความสัมพันธ์ของเรื่องเล่าเพื่อแสดงความคิดการรวมศูนย์อำนาจ

มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 ถูกนำเสนอในเรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นความพยายามเชื่อมโยงกับอดีตหลายร้อยปี หลักฐานที่นำมาประกอบสร้างมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาเป็นเรื่องเล่าสมัยเก่าที่เล่าเกี่ยวกับตำนานเมืองและกษัตริย์ ดังเช่นตำนานและพงศาวดารเหนือ ซึ่งก็เล่าต่อเนื่องกันมาจนไม่อาจสืบค้นช่วงเวลาเริ่มต้นของเรื่องเล่าได้อย่างแน่นอน อดินันท์ พรหมพันธ์ใจ (2567, น. 70-71) อธิบายลักษณะของการสร้างประวัติศาสตร์ชาติไทยว่ามีทัศนะแบบเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางด้วยความรู้แบบจักรวรรดิที่เหนือกว่าคนอื่นและมองว่าประวัติศาสตร์ชาติไทยมีลักษณะโดดเดี่ยวไม่เชื่อมโยงกับดินแดนอื่น มีการเขียนหรือเล่าประวัติศาสตร์แบบไม่ยึดโยงกับสังคม มุมมองดังกล่าวนี้คล้ายการนำเสนอว่าชาติไทยได้เขียนประวัติศาสตร์ของตนเองขึ้น โดยไม่แสดงมิติความสัมพันธ์กับรัฐ ชาติ หรือบ้านเมืองอื่น

แนวทางการสร้างประวัติศาสตร์ชาติไทยในยุคสยามสมัยใหม่อาจจะมีลักษณะดังกล่าว แต่เมื่อพิจารณาจากการนำเสนอมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 แล้ว จะเห็นมิติการรวมศูนย์อำนาจของสยามที่ไม่ได้มุ่งแสดงทัศนะว่ายิ่งใหญ่และเหนือกว่าเมืองใดๆ แต่เป็นการสร้างอาณาจักรขึ้นมาจากความเป็นรองและการด้อยอำนาจกว่า ดังใน*บทละครเรื่องพระร่วง*ที่กำหนดให้พระร่วงเป็นกษัตริย์เมืองละโว้ ซึ่งเป็นเมืองขนาดเล็กและอยู่ใต้อำนาจของขอม พระร่วงไม่มีอำนาจใดไปต่อสู้กับอำนาจของขอม จนต้องยอมหนีออกจากเมืองละโว้ไปเมืองสุโขทัยที่มีขนาดใหญ่และเข้มแข็งกว่า การสร้างเรื่องเล่าของพระร่วงให้มีอำนาจด้อยกว่า คือการตั้งต้นประวัติศาสตร์ชาติจากความด้อยอำนาจกว่า การตั้งต้นยอมรับว่าตนด้อยกว่าและยอมหลบหลีกภัยเพื่อรักษา

ประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองเป็นยุทธวิธีหนึ่งของสยามสมัยใหม่เพื่อดำรงบ้านเมืองให้พ้นจากภัยมหาอำนาจชาติตะวันตก ความคิดดังกล่าวนี้ปรากฏชัดเจนตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 สยามยอมรับว่าตนเองไม่สามารถต่อสู้ทำสงครามกับชาติตะวันตกได้โดยตรง ดังปรากฏในคำกราบบังคมทูล ร.ศ. 103 ของพระองค์เจ้าปฤษฎางค์และเจ้านายรวมถึงขุนนางจำนวนหนึ่งได้ลงชื่อและกราบบังคมทูลว่ากองทัพสยามยังคงอ่อนด้อยประสิทธิภาพทั้งในแง่อาวุธยุทโธปกรณ์และกำลังพล แม้สยามจะทำสงครามกับชาติตะวันตกและได้รับชัยชนะแต่ก็อาจส่งผลเสียต่อความเจริญของบ้านเมืองได้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช และขัตติยา กรรณสูต, 2530, น. 45) แนวทางดังกล่าวส่งผลให้สยามสมัยใหม่แสดงตนว่ามีอำนาจน้อยกว่า ขณะเดียวกันก็มีความกล้าหาญที่จะดำรงรักษาชาติตนไว้อย่างที่สุด

นอกจากนี้ รัชกาลที่ 6 ยังทรงแสดงให้เห็นมิติความสัมพันธ์กับบ้านเมืองอื่น เนื่องจากละโว้เป็นเมืองที่ไม่สามารถอยู่ลำพังได้ พระองค์จึงทรงกำหนดให้เมืองสุโขทัยมาผนวกรวมกับเมืองละโว้ โดยมีพระร่วงเป็นกษัตริย์ปกครองเพียงพระองค์เดียว จากสุโขทัยและละโว้ที่ต่างเป็นเมืองเอกเทศ เมื่อผนวกรวมความสัมพันธ์กันทำให้สุโขทัยกลายเป็นแผ่นดินขนาดใหญ่มากขึ้น รัชกาลที่ 6 ทรงพยายามแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างสุโขทัยกับเมืองอื่นจนสามารถดำรงรักษาอิสรภาพของเมืองทั้งสองไปด้วยกัน ความมั่นคงของบ้านเมืองจึงเกิดขึ้นจากกษัตริย์ที่เป็นศูนย์รวมสำคัญของบ้านเมือง ดังใน*บทละครพูดคำกลอนเรื่องพระร่วง*ที่ว่า

ถ้าแม้พระร่วงขึ้นทรงราชย์
เถลิงอาสน์สุโขทัยหรรษา,
พระเกียรติจะกระเดื่องเรืองเดชา -
นุภาพทั่วทิศานุทิศ.
ส่วนเมืองละโว้มารวม
ร่วมอาณาจักร์สถิต
มั่นคง, เพราะองค์พระบพิตร

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2521, น. 183)

การรวมศูนย์อำนาจในบทละครพระร่วงข้างต้นแสดงให้เห็นมิติรวมศูนย์อำนาจของรัชกาลที่ 6 ที่แตกต่างกับรัชกาลที่ 5 ที่ทรงปฏิรูปการปกครองอย่างชัดเจน ในสมัยรัชกาลที่ 6 การรวมศูนย์อำนาจเป็นไปในลักษณะอำนาจของ “ความเป็นชาติ” การรวมเมืองสุโขทัยและละโว้เข้าไว้ด้วยกันเป็นการยินยอมพร้อมใจของประชาชนที่จะรวมกันเป็นหนึ่งเดียวตามความคิดชาตินิยม ในบทละครพระร่วงจึงพยายามเน้นให้เห็นการประชุมกันของเหล่าขุนนางและประชาชนในการทูลเชิญพระร่วงมาปกครองสุโขทัย นับเป็นการแสดงความยินยอมพร้อมใจที่จะรวมอำนาจเข้าด้วยกัน โดยมีพระร่วงเป็นผู้นำและศูนย์รวมของคนในชาติ ทั้งนี้จะเห็นว่ารัชกาลที่ 6 ทรงส่งเสริมภาพลักษณ์ของราชวงศ์เป็นเหมือนผู้ยืนยันอิสรภาพของชาติ (Sturm, 2006, p. 145) ดังนั้นการรวมศูนย์อำนาจของรัชกาลที่ 6 ผ่านเรื่องเล่าเกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาจึงเป็นมิติความคิดที่มุ่งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเมืองต่าง ๆ ให้เป็นกลุ่มก้อน (ความเป็นชาติ) เดียวกัน เพราะเป็นหนทางในการสร้างความเข้มแข็งของบ้านเมือง จากความเป็นรองหรือด้อยกว่า เมืองที่เล็กและมีกำลังน้อยกว่าจะอยู่รอดได้ก็เพราะการรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวเพื่อให้มีอำนาจต่อสู้กับเมืองมหาอำนาจ ซึ่งในบทละครพระร่วงหมายถึงอาณาจักรขอม แต่ในบริบทสังคมสยามสมัยใหม่ก็คือชาติตะวันตก

8.2.4 มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยากับสยามสมัยใหม่: การสร้างความหมายระหว่างตัวบทตามรูปแบบการพิมพ์สมัยใหม่

ในยุคสยามสมัยใหม่เกิดวัฒนธรรมการจัดพิมพ์หนังสือขึ้นอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการจัดพิมพ์หนังสือของหอพระสมุดวชิรญาณ การจัดพิมพ์หนังสือที่ผ่านการตรวจสอบของหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนครจะมีสิ่งที่ปรากฏในหนังสือนอกจากตัวบทที่ผ่านการชำระและตรวจสอบก็คือการให้ความรู้เกี่ยวกับหนังสือที่จัดพิมพ์ขึ้นหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าคำนำและคำอธิบาย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระองค์ทรงเป็นผู้ที่ตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับภูมิหลังและความเป็นมาของหนังสือที่จัดพิมพ์ขึ้น (สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ, 2568, น. 139) คำนำและคำอธิบายรวมถึงเชิงอรรถที่ใช้อธิบายข้อมูลเพิ่มเติมในหนังสือช่วงเวลานั้นเป็นตัวบทสำคัญที่ชนชั้นนำสยามช่วยกันสืบค้นข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และประวัติวรรณคดี เพื่อนำมาตีพิมพ์ประกอบกับตัวบทวรรณคดี ข้อมูลในคำนำและคำอธิบายเหล่านั้นเป็นปรบท (paratext) ที่ทำหน้าที่ให้ข้อมูลที่ตัวบท (text) ไม่สามารถบอกทั้งหมดได้ ในยุคสมัยใหม่ที่สื่อมีบทบาทจะมีการสร้างวาทกรรมขึ้นรอบตัวบท ความหมายของปรบทจะถูกปรับเปลี่ยนไปไม่สิ้นสุดตามยุคสมัย วัฒนธรรม ประเภทวรรณคดี ผู้เขียน ตัวงานเขียน และการพิมพ์ซ้ำในแต่ละฉบับ (Genette, 1991, p. 262)

การนำเสนอมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงแสดงให้เห็นมิติความสัมพันธ์ระหว่างตัวบท (text) กับปรบท (paratext) ของพระราชนิพนธ์ตามรูปแบบการพิมพ์สมัยใหม่และสังคมสยามสมัยใหม่ กล่าวคือการจะเข้าใจมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์ของพระองค์ได้นั้นไม่สามารถเข้าใจได้เฉพาะเนื้อหาหลักของตัวบทเท่านั้น แต่ต้องทำความเข้าใจและอ่านองค์ประกอบอื่นๆ ภายในของหนังสือด้วย เช่น คำนำและคำอธิบายเพิ่มเติม

เมื่อพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องราวเกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยา พระองค์ไม่ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพียงตัวบท (text) ที่เป็นบทละครเท่านั้น แต่ทรงพระราชนิพนธ์ส่วนประกอบอื่นที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าตัวบท นั่นคือเนื้อความแวดล้อมตัวบทที่เรียกว่า “ปรบท” (paratext) ไม่ว่าจะเป็นคำนำ คำปรารภ แถลงเรื่องและข้อสันนิษฐานต่างๆ อันเป็นการประกอบความเข้าใจของผู้อ่าน ก่อนที่ผู้อ่านจะอ่านตัวบท ผู้อ่านต้องอ่านเนื้อความแวดล้อมหรือปรบทของตัวบทนั้นๆ เสียก่อน จึงจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาของรัชกาลที่ 6 ได้ชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้เห็นได้อย่างชัดเจนใน*บทละครเรื่องท้าวแสนปม* หากพิจารณาเฉพาะตัวบทละครท้าวแสนปมเท่านั้นจะพบว่าไม่มีเนื้อความส่วนใดเชื่อมโยงมิติความสัมพันธ์ระหว่างท้าวแสนปมกับอยุธยาได้ เพราะเนื้อหาส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างท้าวแสนปมกับอยุธยาคือคำปรารภและอธิบายสืบค้น รวมทั้งการตั้งข้อสันนิษฐานเรื่องพระราชบิดาของพระเจ้าอู่ทอง ผู้เป็นปฐมกษัตริย์อยุธยา

ส่วนเรื่องพระร่วงนั้น การแถลงเรื่องพระร่วงหรือขอมดำดินในตอนต้นก่อนเข้าสู่ตัวบทของบทละครเป็นการยืนยันให้เห็นว่าพระร่วงเป็นกษัตริย์สุโขทัยที่มีอยู่จริงผ่านกระบวนการสืบค้นในลักษณะแบบวิชาการ แม้ต้นทางของเรื่องพระร่วงและท้าวแสนปมจะมาจากตำนาน ซึ่งประกอบด้วยเหตุการณ์อัศจรรย์ตามลักษณะของเรื่องเล่าตำนาน เมื่อรัชกาลที่ 6 ทรงสืบค้นและมีพระราชวินิจฉัยนำทางเรื่อง ผู้ชมหรือผู้อ่านบทละครย่อมได้รับแนวคิดเรื่องพระร่วงคือกษัตริย์สุโขทัยและท้าวแสนปมคือบิดาของปฐมกษัตริย์อยุธยา ลักษณะตัวละครทั้ง 2 ตัวในบทละครก็จะเชื่อมโยงไปสู่มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาได้ในที่สุด

ดังนั้นข้อมูลในส่วนคำนำและคำอธิบายต่างๆ ในหนังสือพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 ซึ่งเป็นข้อมูลแวดล้อมเพิ่มเติมหรือปรบท (paratext) จึงเป็นการสร้างความหมายกับตัวบท (text) ที่เป็นเนื้อหาหลัก ตัวบทอยู่ในฐานะเรื่องแต่งที่ผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์และต้องใช้จินตนาการในการรับสารเป็นสำคัญ แต่ปรบทซึ่งอยู่ในฐานะเรื่องสืบค้นข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นเรื่องข้อเท็จจริงถูกนำมาสร้างความหมายร่วมกันและเอื้อต่อกัน วัฒนธรรมการพิมพ์ที่รับมาจากชาติตะวันตกในยุคสยามสมัยใหม่จึงส่งผลต่อการเชื่อมโยงความหมายระหว่างตัวบทในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6

9. สรุปผลและอภิปรายผล

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงพระราชนิพนธ์งานหลายเรื่องที่เกี่ยวโยงกับสุโขทัยและอยุธยา ทำให้เห็นมโนทัศน์ที่ทรงมีต่อสุโขทัยและอยุธยา 4 ลักษณะ ได้แก่ การเป็นอาณาจักรแห่งอิสรภาพ การเป็นอาณาจักรที่เกิดขึ้นและดำเนินมาอย่างยาวนาน การเป็นอาณาจักรแห่งความเจริญรุ่งเรืองและการเป็นอาณาจักรที่มั่นคงและมีความสัมพันธ์กับเมืองต่างๆ

มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในบทพระราชนิพนธ์มีความสัมพันธ์กับบริบทสยามสมัยใหม่ 4 ลักษณะ คือ การสร้างความจริงและความเป็นเหตุเป็นผลในเรื่องเล่าสมัยเก่า การสร้างรากเหง้า “สยามสมัยใหม่” ด้วยเรื่องเล่าสมัยเก่า การสร้างมิติความสัมพันธ์ของเรื่องเล่าเพื่อแสดงความคิดการรวมศูนย์และการสร้างความหมายระหว่างตัวบทตามรูปแบบการพิมพ์สมัยใหม่ ทั้งนี้มิติทางสังคมสยามสมัยใหม่ที่ผูกโยงอยู่กับช่วงเวลาการล่าอาณานิคมที่ชาติตะวันตกส่งอิทธิพลแนวความคิดทางเหตุผลนิยมไปในดินแดนต่างๆ และการปรับเปลี่ยนพัฒนาความเป็น “ชาติ” ให้ทันสมัยแบบชาติตะวันตก ทำให้พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6 ที่นำเสนอเรื่องสุโขทัยและอยุธยานำเรื่องเล่าเก่าโดยเฉพาะตำนานและการสืบค้นทางโบราณคดีมานำเสนอให้เห็นทั้งรากเหง้าของชาติสยามที่ไม่ได้อยู่เพียงลำพัง แต่การสร้างสัมพันธ์กับเมืองต่างๆ จะช่วยให้เมืองที่ตกเป็นรองหรือด้อยกว่ามีหนทางต่อสู้กับมหาอำนาจได้มากขึ้น รวมทั้งการตั้งอยู่บนหลักความเป็นเหตุเป็นผลก็จะลดทอนความเหนือจริงของเรื่องเล่าสมัยเก่า ทำให้เรื่องเล่าสมัยใหม่น่าเชื่อถือมากขึ้น นอกจากนี้ วัฒนธรรมการพิมพ์หนังสือในยุคสยามสมัยใหม่ยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้รัชกาลที่ 6 สามารถนำเสนอมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาตามพระราชประสงค์ ทั้งนี้เพราะคำนำและคำอธิบายเป็นส่วนแสดงมโนทัศน์ได้ไม่น้อยไปกว่าตัวบทละคร

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือในบทพระราชนิพนธ์นำเสนอมโนทัศน์สุโขทัยที่ชัดเจนกว่ามโนทัศน์อยุธยา รัชกาลที่ 6 ทรงให้ความสำคัญกับพระร่วงอย่างมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากพระร่วงเป็นมิติของการเริ่มจากความอ่อนด้อยกว่า แต่สามารถนำพาบ้านเมืองพ้นจากภัยมหาอำนาจเหนือตนไปได้ด้วยสติปัญญาและความกล้าหาญ ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชบายในการขับเคลื่อนประเทศ ส่วนมโนทัศน์อยุธยาอาจจะปรากฏในบทละครท้าวแสนปมเป็นสำคัญและปรากฏในหนังสือ*เที่ยวเมืองพระร่วง*และ*ตำนานเสือป่า*อยู่บางส่วน จึงทำให้เห็นน้ำหนักที่อาจยังไม่ชัดเจนมากนัก

นอกจากนั้น มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 นี้อาจอภิปรายเพิ่มเติมให้เห็นมิติที่น่าสนใจอีก 2 ประการ กล่าวคือ *ประการแรก* มโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาในพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 ทำให้เห็น

ความสำคัญของพื้นที่หรือความเป็นเมืองมากขึ้น แม้ว่าพระมหากษัตริย์จะทรงเป็นหัวใจสำคัญของชาติ แต่พื้นที่ของเมืองเป็นภูมิกายาที่สำคัญในยุคสมัยใหม่ เพราะเป็นหลักฐานที่สามารถนำมาใช้ต่อสู้กับภัยคุกคามเรื่องดินแดนได้ อีกทั้งมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยายังเน้นให้เห็นความสัมพันธ์ของความเป็นเมืองกับผู้คนและความเป็นชาติไว้อย่างแนบแน่น เพราะไม่ว่าผู้คน ศาสนาและพระมหากษัตริย์จะแสดงความเป็นชาติอย่างไร แต่หากไร้พื้นที่อันเป็นภูมิกายาสำคัญ ความเป็นชาติย่อมปรากฏในตำแหน่งแห่งที่อันชัดเจนไม่ได้

ประการที่ 2 คือยุคสยามสมัยใหม่เป็นยุคที่ความรู้และปัญญาเฟื่องฟู การทำความเข้าใจมโนทัศน์สุโขทัยและอยุธยาไม่สามารถอ่านจากเนื้อหาของตัวบท (text) เท่านั้น แต่ต้องทำความเข้าใจส่วนประกอบอื่นๆ ของหนังสือที่อธิบายความเพิ่มเติมด้วยและต้องเข้าใจความหมายของอดีตที่ตั้งใจนำมาเล่าใหม่ ทุกส่วนจะต้องนำมาเชื่อมโยง ปะติดปะต่อและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน จึงจะทำให้เข้าใจมโนทัศน์และความมุ่งหมายของการถ่ายทอดมโนทัศน์นั้นได้ ดังนั้นพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6 เกี่ยวกับสุโขทัยและอยุธยาจึงเป็นเครื่องแสดงยุคแห่งความรู้และปัญญาได้อย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2532). *พระราชวิจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องพระราชพงศาวดาร*. สหประชาพาณิชย์.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช, และขัตติยา กรรณสูต. (2530). *เอกสารการเมืองการปกครองไทย (พ.ศ. 2417-2477)*. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ธงชัย วินิจจะกูล. (2566). ยุคสมัยอย่างใหม่และกษัตริย์แบบใหม่ในพระราชพิธีสิบสองเดือน. ใน คงสัจจา สุวรรณเพ็ชร์ (บ.ก.), *ยุคสมัยอย่างใหม่และกษัตริย์แบบใหม่ในพระราชพิธีสิบสองเดือน* (น. 3-114). อิลลูมิเนชันส์ เอดิชันส์.

พิเชฐ แสงทอง. (2564). ณ ธรณีประตูแห่งสมัยใหม่: การกลายเป็น “สยามยุคใหม่” ของหัวเมืองใต้ในทศวรรษ 2440-2460. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์, 4*(1), 294-326.

ภารดี มหาขันธ์. (2518). *การปฏิรูปการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2493). *บทละครท้าวแสนปมกับหนามยอกเอาหนามบ่ง*. ม.ป.พ. (พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหญิงไผ่ เกษมศุขการี ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม วันที่ 27 กรกฎาคม พุทธศักราช 2493).

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2521). *รวมเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*. มูลนิธิมหามกุฎราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2522). *ตำนานเสือป่า*. สหประชาพาณิชย์.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2564). *เที่ยวเมืองพระร่วง*. ศรีปัญญา.

มณรดา ศิลปบรรเลง, ภารดี มหาขันธ์, และเยาวลักษณ์ แสงจันทร์. (2562). คติความเชื่อเรื่องพระร่วงในสังคมไทย: บทบาทและการดำรงอยู่. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, *27*(54), 298-319.

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (2539). ชมเมืองพระร่วงตามพระราชนิพนธ์เรื่องเที่ยวเมืองพระร่วง. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, *18*(1-2), 54-64.

รสลินน์ ทวีกิตติกุล. (2561). การเมืองเรื่องการแปลซ้ำ กรณีศึกษาการแปลนวนิยายเรื่อง Animal Farm ของจอร์จ ออร์เวลล์ เป็นภาษาไทยผ่านพาราเท็กซ์ (Paratext) ในสำนวนแปลหกฉบับ. *วารสารการแปลและการล่าม*, *3*(2), 138-197.

สมศรี ชัยวณิชยา. (2536). *คติความเชื่อเรื่องพระร่วงในงานเขียนประวัติศาสตร์ตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2325-2468)* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ. (2568). พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพกับวรรณคดีไทย. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, *33*(1), 138-155.

อดินันท์ พรหมพันธ์ใจ. (2567). *ธำรงรัฐกษัตรา: เบื้องหลังอำนาจประวัติศาสตร์ความมั่นคงไทย.* มติชน.

อัญชลี ภู่ผะกา. (2553). *พระราชนิพนธ์ในพระบาทมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: วรรณคดีกับการสร้างชาติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Genette, G. (1991). Introduction to the paratext. *New Literary History*, *22*(2), 261-272.

Loos, T. (2006). *Subject Siam family, law, and colonial modernity in Thailand* (2nd ed.). Silkworm Book.

Sturm, A. (2006). *The king's nation: A study of the emergence and development of nation and nationalism in Thailand* [Doctoral dissertation]. University of London.

Vella, W. F. (1978). *Chaiyo!: King Vajiravudh and the development of Thai nationalism*. University of Hawaii Press.

Winichakul, T. (1995). *Siam mapped: A history of the geo-body of nation*. (2nd ed.). Silkworm Book.

Winichakul, T. (2000). The quest for "Siwilai": A geographical discourse of civilizational thinking in the late nineteenth and early twentieth-century Siam. *The Journal of Asian Studies*, *59*(3), 528-549.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

Received: 5 March 2026
Revised: 10 May 2026
Accepted: 27 May 2026

ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับชาติตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 16-17: มุมมองจากหลักฐานโปรตุเกส อังกฤษและฝรั่งเศส

ปรีดี พิศภูมิวิถี*

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ด้านการต่างประเทศของอาณาจักรอยุธยากับชาติตะวันตกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 เป็นการศึกษาเชิงเอกสารโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าอยุธยาเริ่มเปิดความสัมพันธ์อันดีกับราชสำนักโปรตุเกสใน พ.ศ. 2054 หลังจากที่โปรตุเกสเดินทางมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากนั้นมีบาทหลวงสเปนเดินทางเข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนา ตามมาด้วยบริษัทการค้าของฮอลันดาและบริษัทการค้าของอังกฤษที่เข้ามาทำการค้าและชาวฝรั่งเศสเข้ามาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยเข้ามาเผยแผ่ศาสนา การค้าและการทูต ทำให้อาณาจักรอยุธยามีความเป็นสังคมนานาชาติที่ได้รับการบันทึกไว้ในเอกสารภาษาโปรตุเกส อังกฤษและฝรั่งเศสอย่างละเอียดและในหลายแง่มุมที่เอกสารไทยมิได้บันทึกไว้ นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่าการดำเนินนโยบายทั้งส่วนของอาณาจักรอยุธยาและชาติตะวันตกนั้นต่างกัน โดยประเทศตะวันตกเป็นการดำเนินนโยบายแบบผสมผสาน บางครั้งนโยบายการต่างประเทศถูกกำหนดโดยรัฐศูนย์กลาง เช่น ราชสำนักโปรตุเกส บางครั้งกำหนดโดยบริษัทการค้า เช่น กรณีของบริษัทการค้าของฮอลันดา ส่วนอาณาจักรอยุธยานั้นการดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งของการคลัง ดังนั้นผู้รับผิดชอบหลักคือเสนาบดีพระคลัง จึงต้องดูแลการต่างประเทศไปพร้อมกันด้วยและมองว่าทุกชาติเป็นลูกค้าที่เข้ามาติดต่อค้าขาย จึงต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกันตามแนวคิดของจักรวาทินที่พระเจ้าแผ่นดินเป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง

คำสำคัญ

อยุธยา;
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ;
คริสต์ศตวรรษที่ 16-17

* รองศาสตราจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ติดต่อได้ที่: predee.phi@mahidol.ac.th

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

International Relations between Ayutthaya and Western Countries during the 16th-17th Centuries: Perspective from Portuguese, English and French Sources

Received: 5 March 2026
Revised: 10 May 2026
Accepted: 27 May 2026

Predee Phisphumvidhi*

Research Article

Abstract

The research aims to study the history of international relations between Ayutthaya and Western countries during the 16th-17th centuries. This documentary research is conducted using historical method. The finding demonstrates that Ayutthaya Kingdom initially formed the alliance with Portugal in 1511 A.D. after Portugal arrived in Southeast Asia. Later, the arrival of Spanish missionaries for evangelism, the Dutch Company and British Company for trading, and the French for missionary work, trading and diplomacy in the reign of King Narai the Great molded the kingdom into an international community as interestingly recorded in Portuguese, English and French documents. Moreover, it is found that the policy administration of Ayutthaya and that of Western countries were different. Mixed policy administration was practiced by Western countries. Sometimes foreign policy such as that of Portugal was directed by the central government or by trading company like the policy of Holland. On the contrary, Ayutthaya administered its policy by regarding every country as a trading partner who must comply with the same regulations in accordance with the concept of Chakravartin, which regarded the monarch as the central ruler.

Keywords

Ayutthaya; international relations; 16th-17th centuries

* Associate Professor, Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, e-mail: predee.phi@mahidol.ac.th

1. บทนำ

การศึกษาประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี (พ.ศ. 1893-2310) มีข้อจำกัดด้านเอกสารหลักฐานมาก เพราะเอกสารที่เป็นภาษาไทยส่วนหนึ่งนั้นเรียบเรียงผ่านราชสำนัก ผู้ใช้ประโยชน์จึงได้รับข้อมูลและมุมมองเฉพาะส่วน ทำให้หนังสือวิชาการด้านประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาเน้นที่หลักฐานพระราชพงศาวดารและเอกสารของฝ่ายไทยเป็นหลัก อย่างไรก็ดีตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา ชาวตะวันตกเข้ามามีบทบาทและบันทึกเรื่องเกี่ยวกับเมืองอยุธยาไว้อย่างหลากหลาย เอกสารประวัติศาสตร์ชิ้นแรกๆ ในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นเอกสารของโปรตุเกส ต่อมาคือเอกสารของฮอลันดา อังกฤษและฝรั่งเศสตามลำดับ เอกสารภาษาตะวันตกเหล่านี้บางฉบับเป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มนักวิชาการประวัติศาสตร์ เพราะมีฉบับแปลเป็นภาษาไทย แต่อีกจำนวนมากยังไม่ได้รับการแปลและยังไม่ได้มีการนำข้อมูลจากเอกสารตะวันตกนั้นๆ มารวมเรียบเรียงเป็นหนังสือประวัติศาสตร์อยุธยาจากหลักฐานภาษาตะวันตกที่สมบูรณ์ ซึ่งหากมีการประมวลความรู้ด้านประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยาจากเอกสารดังกล่าวก็จะเป็นประโยชน์มิใช่น้อย

การบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์อยุธยาที่ปรากฏในเอกสารต่างชาตินั้นอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่1 เป็นการบันทึกที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเดินทางเข้ามาในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกลุ่มพ่อค้าหรือผู้ที่เดินทางทั่วไป ดังปรากฏตัวอย่างของเอกสารภาษาโปรตุเกสรุ่นแรกที่ผู้เขียนเดินทางเข้ามายังเมืองมะละกาหรือดินแดนใกล้เคียง ลักษณะการบันทึกกลุ่มนี้สืบเนื่องมาจนสมัยอยุธยาตอนกลางและตอนปลายที่ชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาในพื้นที่และรับข้อมูลต่างๆ เพื่อรายงานสิ่งที่พบเห็น

กลุ่มที่ 2 เป็นการรวบรวมข้อมูลจากสยาม โดยที่ผู้เขียนไม่ได้เดินทางเข้ามา แต่ประมวลข้อสังเกตจากพ่อค้า นักเดินเรือ หรือผู้ที่มีโอกาสเดินทางเข้ามา แล้วรวบรวมขึ้นเป็นเอกสารในลักษณะสารานุกรมที่มีความนิยมในโลกตะวันตก

ข้อมูลประวัติศาสตร์อยุธยาในเอกสารกลุ่มแรกถือว่ามีความสำคัญมาก เพราะเป็นหลักฐานชั้นปฐมภูมิและเป็นการสะท้อนความสนใจของชาวตะวันตก ในขณะเดียวกันก็มีร่องรอยของประวัติศาสตร์อยุธยา เช่น พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ การก่อสร้างบ้านเมือง ตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวตะวันตกแทรกอยู่

สำหรับหนังสือประวัติศาสตร์ไทยที่ใช้ในปัจจุบันนี้มีความหลากหลายของเนื้อหาและการตีความมากขึ้น อย่างไรก็ดี การพิจารณาจัดกลุ่มหนังสือเรียนประวัติศาสตร์อยุธยาก็อาจทำได้โดยแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นหนังสือเรียนทั่วไป หมายถึงหนังสือเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีเนื้อหาส่วนหนึ่งเป็นประวัติศาสตร์อยุธยา หนังสือเหล่านี้จะใช้การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลาและรัชกาลเป็นหลัก เพราะวัตถุประสงค์หลักคือการให้ผู้เรียนได้ทราบข้อมูลทั่วไปของยุคสมัย พระราชกรณียกิจสำคัญบางประการของพระมหากษัตริย์และเหตุการณ์สำคัญของอยุธยา

กลุ่มที่ 2 เป็นหนังสือประวัติศาสตร์เฉพาะด้าน เป็นหนังสือหรือตำราในระดับอุดมศึกษา เน้นการศึกษาเฉพาะประเด็นหรือข้อถกเถียง โดยประมวลหลักฐานต่างๆ และมีการวิพากษ์ ตีความเพื่อนำเสนอมุมมองใหม่

หนังสือประวัติศาสตร์อยุธยาที่มีในปัจจุบันนั้น หากพิจารณาจากเนื้อหาอาจแบ่งได้เป็นการเรียบเรียงจากเอกสารฝ่ายไทยหรือพระราชพงศาวดารฉบับต่างๆ ผสมกับตำนานและหนังสือที่อ้างอิงหลักฐานต่างประเทศ

อย่างไรก็ดี หนังสือกลุ่มหลังนี้มีจำนวนน้อย เพราะข้อจำกัดของเอกสารเนื่องจากอุปสรรคเรื่องภาษาต่างประเทศ และแม้ว่าจะมีการแปลเอกสารตะวันตกจำนวนหนึ่งแล้ว แต่ก็ยังไม่แพร่หลาย สอดคล้องกับที่ อุษณีย์ ธงไชย (2543, น. 142) แสดงให้เห็นความสำคัญของหลักฐานประวัติศาสตร์อยุธยาไว้ว่า

> การปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของหลักฐานในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยใดก็ตามมีความจำเป็นที่มาก่อนอื่นใด เพราะหลักฐานต่างๆ เป็นที่มาของความรู้เกี่ยวกับสมัยที่เราปวารณาตัวเองที่จะศึกษา ภาพอดีตของอยุธยาถูกสร้างขึ้นจากหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรองที่หลากหลาย เช่น โบราณคดีและศิลปกรรม จารึก พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา กฎหมาย วรรณกรรมเก่าและเอกสารต่างชาติ หลักฐานแต่ละประเภทมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือต่างกันและบางครั้งความเชื่อที่ว่าหลักฐานชั้นต้น (แม้แต่เอกสารร่วมสมัย) น่าเชื่อถือกว่าหลักฐานชั้นรองก็ใช้ไม่ได้ในทุกกรณีไป เพราะหลักฐานแต่ละชิ้นมีภูมิหลังและทัศนคติที่แฝงอยู่ นักประวัติศาสตร์ไม่ควรนำข้อมูลมาใช้อย่างที่ได้อ่านได้เห็น แต่จะต้องอ่านหาความหมายระหว่างบรรทัดเสมอ

ในปัจจุบันอาจเห็นได้ว่าหนังสือที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยามีทั้งหนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ (Garnier, 2004) ทั้งยังมีนักวิชาการไทยและเทศที่ให้ความสนใจในการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาพอสมควร (Baker & Phongpaichit, 2017) เนื้อหาของหนังสือเหล่านี้คือการเรียบเรียงขึ้นจากพระราชพงศาวดาร ซึ่งให้มุมมองในลักษณะหนึ่ง มีการตีความและใช้เอกสารหลักฐานอื่นเข้ามาประกอบ หนังสือเหล่านี้บางเล่มได้ใช้เป็นคู่มือในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในระดับต่างๆ หรือเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมด้วย

การวิจัยประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของอยุธยากับชาติตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 จากหลักฐานโปรตุเกส อังกฤษและฝรั่งเศสเกิดขึ้นจากแนวคำถามว่าความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับประเทศตะวันตกมีลำดับเวลาทางประวัติศาสตร์อย่างไรและราชสำนักอยุธยาได้ดำเนินนโยบายการต่างประเทศด้วยวิธีการใด รวมทั้งเอกสารที่ชาวตะวันตกเรียบเรียงขึ้นร่วมสมัยมีเนื้อหาที่กล่าวถึงประวัติศาสตร์และได้พรรณนาความเป็นพระนครศรีอยุธยาในมิติต่างๆ อย่างไร หากได้รวบรวมเอกสาร แปลเอกสารที่น่าสนใจเป็นภาษาไทย สังเคราะห์เนื้อหา ก็จะได้หนังสือประวัติศาสตร์อยุธยาที่ชาวต่างชาติในสมัยนั้นๆ เขียนขึ้น นับเป็นการเปิดพรมแดนการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาได้ในอีกมิติหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในอนาคต ดังนั้นการวิจัยเรื่องนี้จะเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยศึกษาเอกสารตะวันตกที่เกี่ยวกับอยุธยา 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 เอกสารตะวันตกที่มีการแปลเป็นภาษาไทยแล้ว เช่น เอกสารของวันวลิต หรือฟานฟลีต (Jeremias van Vliet) เอกสารของเฟอร์เนา เมนเดส ปินโต (Fernao Mendes Pinto) เอกสารของราล์ฟ ฟิต (Ralph Fitch) เอกสารของลาลูแบร์ (La Loubère) เอกสารของบาทหลวงเดอ ชัวซี (De Choisy) เอกสารของบาทหลวงตาชาร์ด (Tachard) เอกสารของอเล็กซานเดอร์ ฮามิลตัน (Alexander Hamilton) เป็นต้น ซึ่งเอกสารเหล่านี้มีการแปลเป็นภาษาไทยแล้วและใช้เป็นหลักฐานชั้นต้นในการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยามาเป็นลำดับ

กลุ่มที่ 2 เอกสารตะวันตกที่ยังไม่ได้แปลเป็นภาษาไทย เช่น เอกสารภาษาโปรตุเกสของอันโตนิโย โบการู (António Bocarro) เอกสารภาษาสเปนของบาทหลวงริบาเดอไนรา (Ribadeneira) เอกสารภาษาฝรั่งเศสของบาทหลวงคณะมิสซังต่างประเทศ กรุงปารีส (Missions Etrangères de Paris) เอกสารการค้าของบริษัทการค้าอังกฤษในภูมิภาค (Farrington & Na Pombejra, 2007) หรือเอกสารภาษาดัตช์ที่เกี่ยวกับการค้าและการเมืองอยุธยา

(Ruangsilp, 2007) เอกสารในกลุ่มนี้มีจำนวนมากและกระจัดกระจาย แต่มีรายละเอียดของประวัติศาสตร์อยุธยาในแง่มุมต่างๆ ที่น่าสนใจ

ดังนั้น การวิจัยประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของอยุธยากับชาติตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 จากหลักฐานโปรตุเกส อังกฤษและฝรั่งเศสจึงเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์การดำเนินนโยบายด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศของอยุธยากับประเทศตะวันตกและคัดเลือกเอกสารภาษาตะวันตกที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยาเพื่อแปลเป็นภาษาไทย จากนั้นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา เรียบเรียงประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับชาติตะวันตก โดยพิจารณาตามช่วงเวลาที่เข้ามามีบทบาทในกรุงศรีอยุธยา เพื่อทำให้มิติของการศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยานั้นมีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมหลักฐานตะวันตกที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยาและแปลเอกสารตะวันตกบางฉบับที่มีความสำคัญสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับชาติตะวันตกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17

3. ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ (historical methods) 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดเรื่องที่จะศึกษา โดยเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอยุธยา
2. การรวบรวมเอกสารหลักฐานตะวันตก โดยพิจารณาเลือกเอกสารภาษาต่างประเทศ 3 ภาษาที่สำคัญที่มีการบันทึกเกี่ยวกับอยุธยา
3. การประเมินคุณค่าของหลักฐาน โดยพิจารณาจากผู้เขียนและเนื้อหาของหลักฐานนั้นๆ
4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของอยุธยากับประเทศตะวันตก
5. การเรียบเรียงและนำเสนอข้อมูล

4. ขอบเขตของเอกสาร

คัดเลือกเอกสารภาษาโปรตุเกส ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส เพื่อดำเนินการแปลเป็นภาษาไทย รวม 9 ฉบับ โดยพิจารณาว่าเอกสารภาษาตะวันตกทั้ง 3 ภาษานี้เป็นเอกสารสำคัญที่บางฉบับยังไม่ได้แปลเป็นภาษาไทยและจัดเป็นเอกสารชั้นต้น (primary source) ดังนี้

เอกสารภาษาโปรตุเกส จำนวน 4 รายการ ได้แก่

1. จดหมายของรุย ดือ อาเราชู
2. บันทึกคำสั่งของอัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอ ถึงอันโตนิโย มิรันดา ดือ อาเซเวดู
3. บันทึกของโตเม ปีเรส (แปลเป็นภาษาไทยแล้ว)
4. บันทึกของดูอาร์เต บาร์โบซา

เอกสารภาษาอังกฤษ จำนวน 2 รายการ ได้แก่

1. จดหมายของวิลเลียม โซม พ่อค้าอังกฤษ ว่าด้วยการปฏิวัติ ปี ค.ศ. 1688
2. เอกสารนิรนามเรื่องการสังหารหมู่ในสยามหลังจากการสวรรคตของพระเจ้าแผ่นดินและการต่อต้านอย่างเข้มแข็งของชาวฝรั่งเศสที่ป้อมในราชอาณาจักร

เอกสารภาษาฝรั่งเศส จำนวน 3 รายการ ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเอเชีย ปฐมบรรพในโลก: จักรวรรดิ อาณาจักร รัฐและสาธารณรัฐ
2. ข้อมูลเพิ่มเติมเล่ม 3 ว่าด้วยประวัติศาสตร์อันน่าสนใจของประวัติศาสตร์ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งรวมถึงธรรมชาติ
3. บันทึกการเดินทางของบาทหลวงตาแวร์นิเยร์

5. ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้รายชื่อเอกสารหลักฐานตะวันตกที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยาเพิ่มเติมมากขึ้น
2. ได้เอกสารตะวันตกที่แปลเป็นภาษาไทยใหม่ที่มีความสำคัญสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยและใช้ข้อมูลนั้นในการศึกษาต่อไปในอนาคต
3. ได้บทวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับชาติตะวันตก โดยเห็นลักษณะเด่นของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและภารกิจที่ประเทศตะวันตกได้ดำเนินการกับอยุธยาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 และการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศของอาณาจักรอยุธยา

6. ผลการวิจัย

6.1 แหล่งของเอกสารประวัติศาสตร์

6.1.1 เอกสารภาษาโปรตุเกส

โปรตุเกสเป็นชาติตะวันตกชาติแรกที่เดินทางเข้ามาในอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2054 ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 และได้ค้าขายติดต่อกับสยามอยู่ราว 150 ปี (สถาบันเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ, 2562, น. 11) ก่อนที่อิทธิพลของโปรตุเกสในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะลดลงเพราะการเดินทางเข้ามา

ของพ่อค้าฮอลันดา เอกสารโปรตุเกสแสดงให้เห็นข้อมูลการติดต่อในเบื้องต้นกับอาณาจักรสยามทั้งทางด้านการทูตและการค้าขาย นับว่าเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่ามาก เอกสารภาษาโปรตุเกสที่เลือกศึกษามีดังนี้

1. จดหมายของรุย ดือ อาเราชู

จดหมายของรุย ดือ อาเราชู (Rui de Araujou) ถึงอัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอ (Afonso de Albuquerque) ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1510 เขียนที่เมืองมะละกา เป็นเอกสารโปรตุเกสฉบับแรกที่เกี่ยวกับสยาม ปัจจุบันไม่ปรากฏต้นฉบับของเอกสาร เพราะว่าเอกสารส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 ได้สูญเสียไปหมดเมื่อคราวเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่เมืองลิสบอนเมื่อ พ.ศ. 2298 จดหมายฉบับนี้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2435 ในหนังสือ “เอกสารบางฉบับที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติตอร์ ดือ ตอมบู (Torre de Tombo) ที่เกี่ยวกับการเดินเรือและการยึดครองของโปรตุเกส” และพิมพ์อีกครั้งในหนังสือจดหมายของอัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอ เมื่อ พ.ศ. 2446 (กรมวิชาการ, 2531, น. 67-68)

รุย ดือ อาเราชู เป็นชาวโปรตุเกสที่เดินทางมาตะวันออกไกลพร้อมกับกองเรือของอัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอ ที่ออกจากโปรตุเกสเมื่อราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 และเข้ายึดครองเมืองกัว (Goa) ของอินเดีย แต่รุย ดือ อาเราชู เดินทางต่อมายังเมืองมะละกาและถูกจับเป็นเชลย ช่วงเวลานี้รุยเขียนจดหมายรายงานเรื่องสถานที่ต่าง ๆ ไปให้อัลฟงซูทราบ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจติดต่อด้านการค้าและการสงครามในสยาม (Phisphumvidhi, 2007, p. 185)

2. บันทึกคำสั่งของอัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอ ถึงอันโตนิโย มิรันดา ดือ อาเซเวดู

อันโตนิโย มิรันดา ดือ อาเซเวดู (António Miranda de Azevedo) เป็นผู้แทนของอัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอ ที่ประจำอยู่ที่เมืองมะละกา มีความสามารถในด้านการทูต ซึ่งแนวนโยบายของราชสำนักโปรตุเกสที่ส่งคนออกเดินทางมาพร้อมกับกองเรือโปรตุเกสนั้นจะคัดเลือกผู้ดีมีตระกูล (fidalgos) ให้เข้ามาร่วมเดินทางด้วย ชาวโปรตุเกสกลุ่มนี้ถือว่าเป็นผู้มีความรู้และเรียนรู้วิธีการในการเก็บข้อมูลเพื่อการค้าให้กับราชสำนัก

เมื่ออัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอ ต้องการที่จะสร้างไมตรีกับราชสำนักสยามและแจ้งให้ทางสยามทราบว่าโปรตุเกสได้เข้ามายึดครองเมืองมะละกา จึงส่งมิรันดาเป็นผู้แทนพร้อมด้วยชาวโปรตุเกสอีกจำนวนหนึ่งเดินทางไปสยามใน พ.ศ. 2055 คณะทูตชุดนี้นอกจากจะถือสาส์นของอัลฟงซูไปแล้ว ยังนำเครื่องบรรณาการจำนวนหนึ่งไปถวายสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยาด้วย นับได้ว่าเป็นการรับรองคณะทูตตะวันตกเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์อยุธยาและบันทึกคำสั่งนี้ต้องเรียบเรียงขึ้นก่อน พ.ศ. 2055 เพื่อใช้เป็นข้อปฏิบัติภารกิจในครั้งนั้น (Phisphumvidhi, 2007, pp. 185-186)

3. บันทึกของโตเม ปิเรส

โตเม ปิเรส เกิดเมื่อ พ.ศ. 2011 หรือเอกสารบางฉบับว่า พ.ศ. 2013 ที่เมืองลิสบอน ประเทศโปรตุเกส บิดาเป็นนักพฤกษศาสตร์ในราชสำนักพระเจ้าดง จูอาว ที่ 2 (Dom João II) พ.ศ. 2023 ได้เข้าทำงานในราชสำนักโปรตุเกสภายใต้การอุปถัมภ์ของเจ้าชายดง อัลฟงซู (Dom Alfonso) บทบาทหน้าที่ของโตเม ปิเรส เด่นชัดขึ้นพร้อมกับภารกิจที่ต้องปฏิบัติในกองทัพเรือโปรตุเกสในประเทศอินเดียเมื่อ พ.ศ. 2054 ต่อมาเมื่ออัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอ สามารถยึดเมืองมะละกาได้แล้วนั้น ก็ได้ส่งปิเรสไปประจำที่เมืองมะละกาอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีหน้าที่เรียบเรียงบันทึกการค้าและการขายสินค้าของบริษัท (Phisphumvidhi, 2007, pp. 205-208)

บันทึกเรื่องซูมา โอเรียลทัล (Suma Oriental) ของโตเม ปิเรส ในส่วนที่ว่าด้วยสยามและเมืองท่า รวมทั้งสินค้าต่างๆ เขียนขึ้นราว พ.ศ. 2055-2058 ได้รับการพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2487 โดย Armando Cortesão ใน

The Suma Oriental of Tomé Pires and the Book of Francisco Rodrigues, Vol. 1 จัดพิมพ์โดย The Hakluyt Society กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ครั้งนั้นบรรณาธิการได้พิมพ์เอกสารของโตเม ปิเรส ที่เป็นภาษาโปรตุเกสไว้ด้วย ส่วนฉบับแปลภาษาไทยมี 3 สำนวน คือ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2553) สำนวนแปลของพัฒนพงศ์ ประคัลภ์พงศ์ โดยให้ชื่อว่า “จดหมายเหตุการเดินทางของโตเม ปิเรส ตอนที่เกี่ยวกับสยาม” พิมพ์ในข้อมูลประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาจากเอกสารไทยและต่างประเทศ เผยแพร่โดยภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2528) สำนวนแปลของลินจง สุวรรณโภคิน เรื่อง “ข้อความบางตอนจากเรื่อง “A Suma Oriental” ของโตเม ปิเรส (Tomé Pires)” พิมพ์ในหนังสือ *470 ปี สัมพันธไมตรีระหว่างไทยและโปรตุเกส* เผยแพร่โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2531, น. 75-82) และสำนวนแปลของนันทนา ตันติเวสส เรื่อง *470 ปี แห่งมิตรสัมพันธ์ระหว่างไทยและโปรตุเกส* เผยแพร่โดยกรมศิลปากร (กรมศิลปากร, 2528, น. 42-48)

4. บันทึกของดูอาร์เต บาร์โบซา

ดูอาร์เต บาร์โบซา (Duarte Barbosa) เป็นนักเดินทางชาวโปรตุเกสที่ได้บันทึกเรื่องราวของตะวันออก บาร์โบซาเกิดราว พ.ศ. 2023 ในตระกูลขุนนาง แต่ก็ไม่ปรากฏเรื่องราวชีวประวัติมากนัก ทราบเพียงว่าได้เดินทางมาตะวันออกพร้อมกับกองเรือของจูอาว ดือ โนวา (Joao de Nova) ขณะอายุได้ 20 ปี ได้เรียนรู้เรื่องวิถีชีวิตของคนตะวันออกพื้นเมืองจนชำนาญ หลังจากที่ได้เดินทางกลับโปรตุเกสใน พ.ศ. 2049 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นเสมียนบริษัทการค้าประจำเมืองคานานอร์ (Cananor) และไปประจำที่เมืองโคชิน (Cochin) เมืองกาลิกัต (Galicut) ในประเทศอินเดียต่ออีกหลายปี จนกลับไปประจำที่โปรตุเกส ต่อมาใน พ.ศ. 2060 ได้เดินทางไปประเทศฟิลิปปินส์พร้อมกับกองเรือของสเปนและถึงแก่กรรมที่เกาะเซบู (Zébu) ใน พ.ศ. 2064 (Phisphumvidhi, 2007, pp. 208-209)

บันทึกของดูอาร์เต บาร์โบซา มีชื่อว่าสิ่งที่พบเห็นและได้ยินในถิ่นตะวันออก (Livro em que dá relação do que viu e ouviu no Oriente Duarte Barbosa) โดยลูอิส ดือ อัลบูแกร์เกอ สำนักพิมพ์ Alfa พิมพ์ที่เมืองลิสบอน เมื่อ พ.ศ. 2532 เฉพาะเรื่องอาณาจักรสยามไม่เป็นที่รู้จักมากนักในบรรดานักประวัติศาสตร์ไทย

6.1.2 เอกสารภาษาอังกฤษ

กลุ่มพ่อค้าอังกฤษเดินทางเข้ามาในอาณาจักรสยามเป็นครั้งแรกในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม เพราะมีการก่อตั้งบริษัทการค้าของอังกฤษขึ้นในเมืองอยุธยาและมีพ่อค้าอังกฤษที่เข้ามาค้าขายจนสามารถก่อตั้งโรงสินค้าของตนได้ สำหรับเอกสารภาษาอังกฤษที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 2 รายการ ได้แก่

1. จดหมายของวิลเลียม โซม พ่อค้าอังกฤษ ว่าด้วยการปฏิวัติ ปี ค.ศ. 1688

วิลเลียม โซม (William Soame) เป็นพ่อค้าของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ได้ส่งจดหมายถึงเพื่อนที่เมืองมัทราส (Madras) ในประเทศอินเดีย เล่าเรื่องการปฏิวัติในสยาม รวมทั้งเหตุการณ์ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2231 โดยที่ผู้เขียนไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์การปฏิวัติโดยตรง แต่อาจจะได้ข้อมูลต่างๆ มาจากพ่อค้าจร สันนิษฐานว่าวิลเลียมน่าจะได้ประจำการที่เมืองท่ามะริด แถบชายฝั่งอันดามัน เพราะเป็นสถานีการค้าที่ติดต่อกับบริษัทที่อินเดียโดยตรง (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2563, น. 120-135)

ต้นฉบับของจดหมายเป็นลายมือเขียนจำนวน 7 หน้ากระดาษ ต่อมาได้รับการปริวรรตเป็นภาษาอังกฤษโดยมาร์ติน อี. ฮาร์ดี (Martin E. Hardy) ผู้ช่วยผู้อำนวยการแผนกเอกสารตะวันตก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับการตรวจแก้ไขจากบรรณาธิการกิตติมศักดิ์ของวารสารสยามสมาคม และเวอร์จิเนีย เอ็ม. ดิ ครอกโก (Virginia M. Di Crocco)

2. เอกสารนิรนามเรื่องการสังหารหมู่ในสยามหลังจากการสวรรคตของพระเจ้าแผ่นดินและการต่อต้านอย่างเข้มแข็งของชาวฝรั่งเศสที่ป้อมในอาณาจักร

บันทึกภาษาอังกฤษฉบับนี้พิมพ์ในหนังสือ *The Journal of the Siam Society* เล่ม 5 เรื่อง *The massacre in Siam: After the death of the King and the vigorous resistance of the French in the fortress of the Bangkok, written by an officer of the French troops who served in these fortresses to one of his friend* เป็นเรื่องการปฏิวัติในปีสุดท้ายของรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งนายทหารฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาพร้อมกับลาลูแบร์ (La Loubère) กระจายกลุ่มอยู่ตามเมืองต่างๆ ทั้งเมืองบางกอก เมืองลพบุรี เมืองสงขลา เมืองมะริด ครั้นเกิดการปฏิวัติใน พ.ศ. 2231 ต่างก็บันทึกเรื่องที่เกิดขึ้นตามมุมมองของตนไว้ เนื้อความในบันทึกหรือจดหมายแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนเป็นนายทหารที่มีส่วนในการต่อสู้กับพระเพทราชาและกล่าวถึงเหตุการณ์ก่อนการปฏิวัติรวมทั้งการเมืองภายในราชสำนักด้วย (The Journal of the Siam Society, 1908, pp. 41-46)

6.1.3 เอกสารภาษาฝรั่งเศส

เอกสารฝรั่งเศสมีจำนวนมากตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นต้นมา เพราะมีชาวฝรั่งเศสเดินทางเข้ามามากกว่าแต่ก่อน เอกสารภาษาฝรั่งเศสที่ผู้วิจัยเลือกศึกษามีจำนวน 3 รายการ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเอเชีย ปฐมบรรพในโลก: จักรวรรดิ อาณาจักร รัฐและสาธารณรัฐ โดยปิแอร์ ดาวิตี

หนังสือสารานุกรมเล่มนี้ชื่อ *Description générale de l'Asie, première partie du monde avec tous ses empires, royaumes, états et républiques* ผู้เขียนคือ Pierre Davity พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2203 ตรงกับต้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมา Jean Baptise de Rocoles ซึ่งเป็นบาทหลวงและนักประวัติศาสตร์ประจำราชสำนักได้ตรวจทานแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียด นับได้ว่าเป็นสารานุกรมเมืองต่างๆ ในเอเชียที่มีข้อมูลมากที่สุดเล่มหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสยามนั้นปรากฏในชื่อ “Royaume de Sian” เป็นข้อมูลที่เรียบเรียงขึ้นจากเอกสารภาษาโปรตุเกส เอกสารอังกฤษ และภาษาอื่นๆ (Davity, 1660, pp.754-757)

2. ข้อมูลเพิ่มเติมเล่ม 3 ว่าด้วยประวัติศาสตร์อันน่าสนใจของประวัติศาสตร์ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งรวมถึงธรรมชาติ

หนังสือสารานุกรมประวัติศาสตร์ *Supplément ou troisième volume du grand dictionnaire historique ou mélange curieux de l'histoire sacrée et profane qui contient des matières de même nature, tôme troisième* พิมพ์ที่ Denys Thierry Paris เมื่อ พ.ศ. 2231 เป็นสารานุกรมประวัติเมืองต่างๆ ในโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 17 โดยรวบรวมเนื้อหาข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ เช่น บันทึกการเดินทาง จดหมายราชการ เอกสารสัญญาการค้า ฯลฯ และประมวลรวมเป็นความรู้สำหรับผู้ที่สนใจ ซึ่งในเล่ม 3 มีเรื่องอาณาจักรสยามและเมืองอยุธยารวมอยู่ด้วย (Supplément ou troisième volume du grand dictionnaire historique ou mélange curieux de l'histoire sacrée et profane qui contient des matières de même nature, 1689, pp. 1109-1119)

3. บันทึกการเดินทางของบาทหลวงตาแวร์นิเยร์

ฌอง-บัพติส ตาแวร์นิเยร์ (Jean-Baptise Tavernier) เป็นชาวฝรั่งเศส เกิดเมื่อ พ.ศ. 2148 ในครอบครัวคริสต์ศาสนา นิกายโปรเตสแตนต์ ได้รับการศึกษาแบบใหม่ ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ ทั้งนี้บาทหลวงตาแวร์นิเยร์ได้ศึกษาเรื่องราวของโลกจากผู้เป็นอา คือ เมลชิออร์ ตาแวร์นิเยร์ (Melchior Tavernier) ซึ่งเป็นนักแผนที่ที่มีชื่อเสียง ดังที่เขาเองได้ระบุไว้ในคำนำของหนังสือชุดแรกในเรื่อง *Voyages* ว่าขณะที่มีอายุได้ 22 ปี ได้มีโอกาสเห็นภาพแผนที่ของยุโรปอันงดงามและสำหรับตะวันออกแล้วเป็นภูมิภาคที่มั่งคั่งและมีชื่อเสียงมาก

บาทหลวงตาแวร์นิเยร์มีผลงานเขียนสำคัญคือหนังสือว่าด้วยเรื่องการเดินทาง 6 ครั้ง (*Les six voyages de Jean-Baptise Tavernier*) ซึ่งเป็นบันทึกสำคัญที่มีข้อมูลเส้นทางการค้า ลักษณะการค้า เงินตรา มาตราชั่งตวงวัด ตลอดจนกฎเกณฑ์การเก็บภาษีและวัฒนธรรมประเพณีของเมืองต่างๆ อย่างไรก็ดี สันนิษฐานว่าบาทหลวงตาแวร์นิเยร์ไม่ได้เดินทางเข้ามายังอยุธยาในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่ได้เดินทางเข้ามาที่เมืองตะนาวศรีและได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเมืองอยุธยา ตลอดจนเรื่องราวของผู้คน ประเพณีจากพ่อค้าและลูกค้าวาณิชที่เดินทางเข้าออกเมืองอยุธยาอย่างสม่ำเสมอ (หม่อมราชวงศ์ศุภวัฒย์ เกษมศรี, 2555, น. 267)

6.2 การประเมินคุณค่าของเอกสารตะวันตก

เอกสารตะวันตกทั้ง 9 ฉบับที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันมากนักและเป็นเอกสารชั้นต้นร่วมสมัย ซึ่งเขียนขึ้นหลังจากเหตุการณ์ไม่นานนักหรือหลังจากการเดินทางเข้ามาในอาณาจักรอยุธยา จึงนับได้ว่ามีความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของเอกสารทั้ง 9 ฉบับ ตามหัวข้อดังนี้

6.2.1 ผู้เขียนเอกสาร สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1
รายชื่อผู้เขียน ชื่อเอกสารและการประเมินความน่าเชื่อถือผ่านการเดินทางเข้ามาในอยุธยา

ชื่อเอกสาร	ผู้เขียน	ประวัติการเดินทางเข้ามาในอยุธยา		
		เคย	ไม่เคย	อาจจะ
จดหมายของรุย ดือ อาเราชู	รุย ดือ อาเราชู	✓		
บันทึกคำสั่งของอัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอฯ	อัลฟงซู ดือ อัลบูแกร์เกอ	✓		
บันทึกของโตเม ปิเรส	โตเม ปิเรส		✓	
บันทึกของดูอาร์เต บาร์โบซา	ดูอาร์เต บาร์โบซา		✓	
จดหมายของวิลเลียม โซม พ่อค้าอังกฤษ ว่าด้วยการปฏิวัติ ปี ค.ศ. 1688	วิลเลียม โซม			✓
เอกสารนิรนามเรื่องการสังหารหมู่ในสยามฯ	ไม่ปรากฏผู้แต่ง	✓		
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเอเชียฯ	ปีแอร์ ดาวิตี		✓	
ข้อมูลเพิ่มเติมเล่ม 3ฯ	ไม่ปรากฏผู้แต่ง		✓	
บันทึกการเดินทางของบาทหลวงตาแวร์นิเยร์	บาทหลวงตาแวร์นิเยร์			✓

จากตาราง ผู้วิจัยจัดแบ่งเอกสารตามบริบทของผู้เขียนหรือที่มาของเอกสารได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้เขียนที่ไม่เคยเดินทางเข้ามาในอยุธยา แต่ใช้ข้อมูลจากพ่อค้า นักเดินทาง หรือบุคคลอื่นๆ ที่เดินทางมาในภูมิภาคในการประมวลข้อมูลและเรียบเรียงเนื้อหาเกี่ยวกับอยุธยาขึ้น ซึ่งแสดงว่าข้อมูลจากอยุธยามีปริมาณและเป็นที่รับรู้กันทั่วไปด้วย ผู้เขียนในกลุ่มนี้นับว่าเป็นผู้มีความรู้และเป็นนักอ่าน หรือมีความสัมพันธ์กับการพิมพ์ เช่นมีโรงพิมพ์เป็นของตนเองและนิยมพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับการเดินทางรอบโลกหรือการค้นพบสิ่งแปลกใหม่ที่ชาวยุโรปในขณะนั้นมีความสนใจใคร่รู้ออกมานำเสนอ

2. กลุ่มผู้เขียนที่อาจจะเคยเดินทางเข้ามาในอยุธยาอาจเป็นชาวตะวันตกที่เข้ามาในภูมิภาคหรือดินแดนใกล้เคียง เช่น คาบสมุทรมะละกา กัมพูชา บริเวณเมืองท่ามะริด ทวาย ตะนาวศรี เป็นต้น ทั้งนี้อาจมีโอกาสเข้ามาในสยามหรืออาจจะเป็นพระนครศรีอยุธยาด้วยก็ได้ ซึ่งข้อมูลจากกลุ่มนี้เน้นที่การค้าซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของภารกิจ

3. กลุ่มผู้เขียนที่มีโอกาสเดินทางเข้ามาในอยุธยาด้วยตนเองและมีประสบการณ์ตรงในการรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอยุธยา ซึ่งอาจสะท้อนภาพราชสำนัก ผู้คนและวัฒนธรรมประเพณี

อย่างไรก็ดี การที่ปรากฏผู้เขียนทั้งที่เคยเดินทางเข้ามาและได้รับข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ นั้นอาจก่อให้เกิดความมีอคติของผู้เขียน (author's bias) ได้ด้วยเช่นกัน เพราะชาวตะวันตกที่เข้ามาในอยุธยาต่างมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางต่างกันไป หากภารกิจในอยุธยาประสบความสำเร็จก็จะมีมุมมองที่เป็นบวก แต่ในทางกลับกันหากภารกิจล้มเหลวก็มักสะท้อนมุมมองด้านลบต่ออยุธยาด้วย

6.2.2 ระยะเวลาที่เขียน

ผู้วิจัยพบว่าเอกสารภาษาโปรตุเกสกลุ่มแรกที่เข้ามาในอยุธยาคือเอกสารช่วง พ.ศ. 2054 อันเป็นปีแรกที่โปรตุเกสเข้ามาตั้งมั่นที่เมืองมะละกาและรับรู้ว่าดินแดนคาบสมุทรนั้นเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม จึงส่งผู้แทนเข้ามายังเมืองอยุธยา เอกสารสุดท้ายที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาคือเอกสารของบาทหลวงตาแวร์นิเยร์ซึ่งเป็นช่วงรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อันเป็นยุคสมัยที่นักประวัติศาสตร์พิจารณาว่าเป็นช่วงสุดท้ายของอยุธยาตอนกลาง ดังนั้นระยะเวลาของเอกสารที่ผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้จึงเริ่มต้นที่ พ.ศ. 2054 ถึงประมาณ พ.ศ. 2231 โดยครอบคลุมช่วงเวลาของรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ถึงรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งนับว่าเป็นช่วงยุคทองด้านการต่างประเทศของอยุธยา

6.2.3 เนื้อหาที่เขียน

จากการที่ชาวตะวันตกที่เดินทางเข้ามาในอยุธยาช่วง พ.ศ. 2054-2231 ได้บันทึกเรื่องต่างๆ ในรูปแบบเอกสารราชการ บันทึกด้านการค้าหรือจดหมายส่วนบุคคล เป็นช่วงเวลาที่อยุธยามีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นมากมายทั้งการสงคราม การสร้างวัด การติดต่อกับต่างประเทศ การค้าพาณิชย์ โดยสังเกตได้ว่าชาติตะวันตกพยายามบันทึกข้อมูลเรื่องที่ตนสนใจเป็นอันดับแรก เช่น ที่ตั้งของเมือง การค้า การสู้รบและแทรกข้อมูลที่พบเห็นลงไปในเอกสารนั้นๆ ผู้วิจัยพบว่ามีการบรรจุเนื้อหาของเมืองอยุธยาลงไปในหนังสือประเภทสารานุกรม ซึ่งเป็นเสมือนคู่มือสำหรับชาวตะวันตกที่จะเดินทางไปยังภูมิภาคอื่นๆ ผู้รวบรวมเนื้อหาของเมืองอยุธยาในสารานุกรมนี้จะแบ่งหัวข้อย่อยในหนังสือเป็นเรื่องภูมิศาสตร์ที่ตั้ง ประวัติศาสตร์ การปกครอง ตำแหน่งขุนนางและเรื่องทางวัฒนธรรม โดยเนื้อหาจะมาจากบันทึกชาวตะวันตกที่ได้เคยเดินทางมายังอยุธยาก่อนหน้านั้นแล้ว

สรุปได้ว่าเอกสารประวัติศาสตร์อยุธยาที่ผู้วิจัยได้ศึกษา 9 ฉบับเป็นเอกสารชั้นต้น ซึ่งหมายถึงผู้เขียนเอกสารมีโอกาสเดินทางเข้ามาในอาณาจักรอยุธยาเพื่อภารกิจต่างๆ และบางฉบับผู้เขียนอาจไม่เคยเดินทางเข้ามาในอยุธยา หรืออาจเดินทางเข้ามาในหัวเมืองใกล้เคียงและได้รับข้อมูลจากแหล่งอื่น ระยะเวลาการเขียนเอกสารตะวันตกนี้ครอบคลุมช่วง พ.ศ. 2054-2231 ประมาณ 170 ปี ซึ่งตรงกับสมัยที่นักประวัติศาสตร์กำหนดว่าเป็นสมัยอยุธยาตอนกลางและนับว่าเป็นสมัยที่โดดเด่นของอาณาจักรอยุธยา เพราะการค้าและการต่างประเทศได้เจริญสูงสุด มีการติดต่อกับต่างประเทศ การสู้รบที่ได้รับการบันทึกไว้มากกว่าช่วงอื่น ดังปรากฏการจำแนกข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

การประเมินจุดเด่นของเอกสาร

เอกสาร	คุณค่าของเอกสาร	เนื้อหาที่โดดเด่น					
		การทูต	การค้า	การเมือง	ภูมิศาสตร์	ประชากร	วัฒนธรรม
จดหมายของ รุย ดือ อาเราชู	เอกสารชั้นต้น ร่วมสมัย ค.ศ. 1511 ผู้เขียนเคยเดินทางเข้ามา	✓					
บันทึกคำสั่งของอัลฟงซูฯ	เอกสารชั้นต้น ร่วมสมัย ค.ศ. 1511 ผู้เขียนเคยเดินทางเข้ามา	✓	✓				
บันทึกของ โตเม ปิเรส	เอกสารชั้นต้น ร่วมสมัย ผู้เขียนไม่เคยเดินทางเข้ามา		✓		✓	✓	
บันทึกของ ดูอาร์เต บาร์โบซ่า	เอกสารชั้นต้น ร่วมสมัย ผู้เขียนไม่เคยเดินทางเข้ามา		✓		✓	✓	
จดหมายของ วิลเลียม โซม พ่อค้าอังกฤษ ว่าด้วยการปฏิวัติ ปี ค.ศ. 1688	เอกสารชั้นต้น ร่วมสมัย ผู้เขียนอาจจะเคยเดินทางเข้ามา		✓	✓			
เอกสานิรนามเรื่อง การสังหารหมู่ในสยามฯ	เอกสารชั้นต้น ร่วมสมัย ผู้เขียนเคยเดินทางเข้ามา		✓	✓			
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเอเชียฯ	เอกสารชั้นต้น ร่วมสมัย ผู้เขียนไม่เคยเดินทางเข้ามา		✓	✓	✓	✓	✓
ข้อมูลเพิ่มเติม เล่ม 3ฯ	เอกสารชั้นต้น ร่วมสมัย ผู้เขียนไม่เคยเดินทางเข้ามา		✓	✓	✓	✓	✓

เอกสาร	คุณค่าของเอกสาร	เนื้อหาที่โดดเด่น					
		การทูต	การค้า	การเมือง	ภูมิศาสตร์	ประชากร	วัฒนธรรม
บันทึกการเดินทางของบาทหลวงตาแวร์นิเยร์	เอกสารชั้นต้นร่วมสมัย ผู้เขียนอาจจะเคยเดินทางเข้ามา				✓	✓	✓

เอกสารภาษาต่างประเทศทั้ง 9 ฉบับที่ได้นำมาศึกษาเพิ่มเติมนี้เป็นเอกสารชั้นต้นที่มีทั้งกลุ่มผู้เขียนที่เคยเดินทางเข้ามาในอาณาจักรอยุธยาหรือมีโอกาสเดินทางเข้ามาในพื้นที่ใกล้เคียง หรือแม้ผู้เขียนจะไม่ได้เดินทางเข้ามาก็ตาม แต่ก็ยังได้ใช้เอกสารชั้นต้นอื่นเป็นเอกสารร่วมในการเรียบเรียง

7. สรุป

7.1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับชาติตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 16-17

เมื่ออาณาจักรอยุธยาได้สถาปนาขึ้นใน ค.ศ. 1350 หรือกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 นั้น อาณาจักรอยุธยาได้เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นมหานครใหญ่ที่เป็นที่รู้จักกันดีเพราะเป็นเมืองท่าการค้าสำคัญของภูมิภาค การติดต่อระหว่างชาติต่าง ๆ ในยุคแรกเกิดจากการทำสงครามและการค้าตามแนวชายแดนและขยายขอบเขตไปยังพื้นที่ใกล้เคียง เช่น จีน ญี่ปุ่นและดินแดนในคาบสมุทร หมู่เกาะทั้งชวาและสุมาตรา ระบบการค้าสำเภาและการค้าใบแดงหรือตราแดงเป็นลักษณะการค้าสำคัญระหว่างอยุธยากับอาณาจักรริวกิว (Ryukyu) (อิชิอิ โยเนะโอะ และโยชิกาวะ โทชิฮารุ, 2542, น. 29) เมื่อกองเรือและผู้แทนโปรตุเกสเดินทางสำรวจโลกในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 ได้เดินทางเลียบชายฝั่งทะเลจากแหลมกู๊ดโฮปมายังอินเดียและในที่สุดได้มายังเมืองมะละกาใน พ.ศ. 2053 และได้เริ่มติดต่อกับอาณาจักรอยุธยาในที่สุด (ปรีดี พิศภูมิวิถี, 2557, น. 31-33)

เมื่อโปรตุเกสรับข้อมูลว่าเมืองมะละกาเป็นเมืองในอาณัติดูแลของอยุธยา จึงส่งผู้แทนเข้ามาติดต่อขอเป็นไมตรีและสังเกตท่าทีการค้า เมื่อเห็นว่าราชสำนักอยุธยาไว้วางใจ กอปรกับสินค้าที่พ่อค้าโปรตุเกสเสนอเป็นที่ต้องการเพื่อการสงคราม ทำให้การเจรจาในเบื้องต้นของทั้ง 2 ชาติเป็นไปอย่างง่ายดาย ในที่สุดก็เกิดการลงนามในสนธิสัญญาทางการค้าขึ้นเป็นชาติตะวันตกแรก จากนั้นพ่อค้าโปรตุเกสได้เดินทางเข้ามาทำการค้า ผ่านเมืองท่าการค้าต่าง ๆ โดยใช้เมืองมะละกาเป็นศูนย์กลางในการรับส่งและขนถ่ายสินค้า ทำให้พ่อค้าและนักเดินทางโปรตุเกสที่เดินทางเข้าออกหรือสัญจรไปมาระหว่างทวีปมีโอกาสเก็บข้อมูลเกี่ยวกับอาณาจักรอยุธยาในหลากหลายมิติและเรียบเรียงเป็นหนังสือหรือเอกสารส่วนบุคคลขึ้น นอกจากนี้ สินค้าเกี่ยวกับอาวุธสงครามและการสร้างขุนนางสยามให้มีความชำนาญในการรบแบบใหม่เป็นสิ่งที่ชาวอยุธยาได้เรียนรู้จากชาวโปรตุเกสในช่วงแรกนี้

ส่วนผู้แทนสเปนนั้น แม้ว่าจะได้รับอนุญาตจากสมเด็จพระสันตะปาปาให้ออกเดินทางสำรวจดินแดนใหม่พร้อมกับกองเรือของราชสำนักโปรตุเกส แต่บทบาทของชาวสเปนในอยุธยาไม่ปรากฏมากนัก มีเฉพาะกลุ่มบาทหลวงมิชชันนารีที่เผยแผ่คริสต์ศาสนาเป็นหลัก ดังที่ปรากฏบทบาทของบาทหลวงสเปนในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเพื่อสืบทอดกิจการเผยแผ่ศาสนาที่บาทหลวงรุ่นก่อนได้วางไว้ (จันทร์ฉาย ภัคอธิคม, 2532, น. 10-11)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-16 เริ่มปรากฏชาติตะวันตกเดินทางเข้ามาในอยุธยา และให้ความสนใจเรื่องที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ประชากรและระบบการค้าเป็นหลัก อาจมีความสนใจเรื่องความเชื่อและศาสนาที่ชาวสยามนับถือแทรกอยู่ในบันทึกบ้าง

หลังจากที่อาณาจักรอยุธยาได้ติดต่อกับชาติตะวันตกมาแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ชื่อเสียงของอาณาจักรอยุธยาในฐานะเมืองท่าการค้าในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ได้รับการเผยแพร่ในวงกว้าง โดยปรากฏเรื่องราวของอาณาจักรอยุธยาในหนังสือสารานุกรมประวัติศาสตร์ เป็นเหตุให้ชาติตะวันตกอื่นเดินทางเข้ามาในอาณาจักรอยุธยาเพื่อการค้าด้วยเช่นกัน นับแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา บริษัทการค้าของประเทศอังกฤษและฮอลันดาได้เติบโตขึ้นในยุโรป เพื่อค้นหาเส้นทางการค้าและมีการพัฒนาการเดินเรือที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้บริษัทการค้าตะวันออกของทั้ง 2 ประเทศเห็นว่าการค้าในยุโรปนั้นถูกผูกขาดโดยกลุ่มพ่อค้าอาหรับ ทำให้สินค้าต่างๆ มีราคาสูงมาก กอปรกับที่กองเรือโปรตุเกสและสเปนได้ทดลองเดินทางไปยังภูมิภาคอื่นในโลกนี้ได้แล้ว จึงเป็นเหตุให้บริษัทการค้าฯ ได้พยายามเดินทางเพื่อแสวงหาดินแดนที่มีทรัพยากรธรรมชาติเพื่อทำการค้าต่อไป

ชาวฮอลันดา ชาวอังกฤษและชาวฝรั่งเศสที่ประกอบอาชีพต่างๆ ได้เดินทางเข้ามาในพระนครศรีอยุธยาในช่วงอยุธยาตอนกลางและมีบทบาทมากในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 17 ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพราะมีการติดต่อทางการค้า การทูต รวมถึงแนวคิดในการขอดินแดนเมืองท่าเพื่อประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ บริษัทการค้าของฮอลันดาและอังกฤษต่างมีโรงสินค้าของตนที่พระนครศรีอยุธยาและมีขุนนางที่เข้ารับราชการในราชสำนักสยาม เมื่อบทบาทของชาวฝรั่งเศสเพิ่มมากขึ้นทางด้านการทูต ทำให้เกิดความบาดหมางกันระหว่างบริษัทการค้าประเทศต่างๆ ที่ต้องการผลประโยชน์จากราชสำนักสยามให้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ดีในช่วงเวลานี้เองที่อาณาจักรอยุธยาได้รับประโยชน์อย่างมากจากการติดต่อกับต่างประเทศเพราะได้รับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ การเดินเรือ การค้า การก่อสร้างและด้านวัฒนธรรมต่างๆ ทำให้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 จนถึงสิ้นกรุงศรีอยุธยาในคริสต์ศตวรรษที่ 18 พระนครศรีอยุธยาจึงมีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง (วรพร ภู่พงศ์พันธุ์, 2542, น. 164-166)

เมื่อศึกษาวิเคราะห์เอกสารตะวันตกที่เกี่ยวข้องกับอาณาจักรอยุธยาแล้ว พบว่านอกจากเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแล้ว ในบันทึกของเอกสารตะวันตกได้แสดงข้อมูลเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ที่ตั้งของอาณาจักรอยุธยา โครงสร้างการปกครอง พระมหากษัตริย์ ขุนนาง การค้า ประชากรและวัฒนธรรมไว้อย่างน่าสนใจและเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏในเอกสารของฝ่ายไทย

7.2 ลักษณะการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของอาณาจักรอยุธยา

การดำเนินนโยบายการต่างประเทศของอาณาจักรอยุธยาในคริสต์ศตวรรษ 16-17 มีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นปัจจัยที่กำหนดความมั่นคงของอาณาจักรที่คู่ขนานกับระบบการค้า สิ่งที่สรุปได้ชัดเจนคือในยุคสมัยดังกล่าวการต่างประเทศและการค้าเป็นสิ่งเดียวกันและมีความผูกพันกันอย่างแยกไม่ออก เพราะทั้งการดำเนินงานตลอดจนเสนาบดีผู้รับผิดชอบก็เป็นบุคคลเดียวกัน คือ เจ้าพระยาโกษาธิบดี มีหน้าที่กำกับดูแลกรมท่า คือการคลังและการต่างประเทศ ลักษณะการค้าดั้งเดิมนั้นราชสำนักอยุธยาเป็นผู้กำหนดการดำเนินงานทั้งหมด ทั้งราคา สินค้า ปริมาณและการเสียภาษี ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับภาพลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งหรือระบบจักรวาทิน (Chakravatin) อันเป็นแนวคิดของระบบกษัตริย์ (Kingship) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การค้านั้นนำมาซึ่งความมั่งคั่งของพระคลังหรือสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้สามารถใช้จ่ายเงิน

เพื่อการอื่น เช่น การสงคราม การสร้างวัด ฯลฯ ได้ง่าย ต่อมาเมื่อการต่างประเทศเข้ามามีบทบาท ราชสำนักอยุธยาก็ยังให้ความสำคัญกับระบบการค้าอยู่เช่นเดิม แต่ผนวกบทบาทของการต่างประเทศเข้าไปในการค้าด้วย เช่น ให้ขุนนางที่รับผิดชอบการค้า คือ พระคลังโกษาธิบดี กรมท่า ดูแลการค้าและการต่างประเทศ ตลอดจนมีการว่าจ้างชาวต่างประเทศมาดูแลกำกับการค้าโดยตรง ต่อมาเมื่อการค้าและการต่างประเทศซับซ้อนมากขึ้น จึงต้องแยกการค้าออกเป็นกรมท่าขวามีออกพระจุฬาราชมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบและกรมท่าซ้ายมีออกพระโชฎึกราชเศรษฐีเป็นผู้รับผิดชอบ แต่ก็ยังมีเจ้าพระยาโกษาธิบดีเป็นเสนาบดีกลาง

สรุปได้ว่าเฉพาะการต่างประเทศนั้น ราชสำนักอยุธยาพิจารณาว่าชาติตะวันตกหรือตะวันออกทั้งหมดล้วนอยู่ภายใต้บริบทอำนาจของพระมหากษัตริย์อยุธยา ดังที่เรียกว่าอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร ทุกคนจึงต้องขึ้นตรงและอยู่ภายใต้การกำกับของกฎหมายอยุธยา จึงต้องตราพระอัยการนาพลเรือนเพื่อกำหนดศักดินาของชาวต่างชาติที่ถูกจ้างวานเข้ามาในระบบการค้าและการเมือง เพื่อเป็นการกำหนดบทบาทและข้อลงโทษในกรณีที่กระทำความผิด ราชสำนักอยุธยาให้ความสำคัญกับการเจริญพระราชไมตรีกับต่างประเทศ แต่ยังคงรักษาไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของกษัตริย์คือ พระมหากษัตริย์อยุธยาเป็นศูนย์กลาง ดังที่ปรากฏชัดเจนเมื่อชาวโปรตุเกสเดินทางเข้ามาเจริญพระราชไมตรียังคงปฏิบัติในรูปแบบเดิม แต่เมื่อแนวคิดของมหาอำนาจที่มีกองเรือหรืออาวุธที่ร้ายแรงปรากฏชัดขึ้น เช่น กองเรือฝรั่งเศสได้ส่งทหารและอาวุธเข้ามาในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้น การรับรองทูตในรูปแบบตะวันตกจึงเริ่มเกิดขึ้น สันนิษฐานว่าราชสำนักอยุธยาได้พิจารณาตามข้อมูลของรัฐที่บริเวณคาบสมุทรที่คุ้นเคยกับชาวตะวันตกมาก่อนหน้านี้ ทั้งในราชสำนักเอง กระบวนการแปลพระราชสาส์นหรือภาษาที่ใช้เป็นภาษากลางก็เป็นภาษาโปรตุเกสและภาษามลายูด้วย จากหลักฐานประวัติศาสตร์บันทึกว่าคณะทูตเชอวาลิเยร์ เดอ โชมองต์ ได้รับการปฏิบัติที่ผิดแผกไปจากธรรมเนียมเดิม เช่น การยืนเข้าเฝ้าฯ การมีพระราชปฏิสันถาร สิ่งเหล่านี้สะท้อนแนวคิดว่าการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของราชสำนักอยุธยาในคริสต์ศตวรรษที่ 17 เป็นการพยายามเรียนรู้และรู้เท่าทันประเทศตะวันตกโดยมิได้แสดงว่าอยู่เหนือชาติตะวันตกแต่อย่างใด

รายการอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2531). *470 ปี สัมพันธไมตรีระหว่างไทยและโปรตุเกส*. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมศิลปากร. (2528). *470 ปี แห่งมิตรสัมพันธ์ระหว่างไทยและโปรตุเกส*. กรมศิลปากร.

จันทร์ฉาย ภัคอธิคม. (2532). *กรุงศรีอยุธยาในหลักฐานสเปน*. สมาคมประวัติศาสตร์ในพระราชูปถัมภ์ฯ.

ปรีดี พิศภูมิวิถี. (2557). *Olà Sião สวัสดีสยามจากเพื่อนโปรตุเกส*. มิวเซียมสยาม.

ปรีดี พิศภูมิวิถี. (2563). 332 ปี ปฏิวัติสมเด็จพระนารายณ์ฯ ในจดหมายพ่อค้าอังกฤษ. *ศิลปวัฒนธรรม, 41*(5), 121-135.

วรพร ภู่พงศ์พันธุ์. (2542). *ความเป็นสังคมนานาชาติของพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ถึง ค.ศ. 1767*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2528). *ข้อมูลประวัติศาสตร์ไทยสมัยอยุธยาจากเอกสารไทยและต่างประเทศ*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2553). *100 เอกสารสำคัญ: สรรพสาระประวัติศาสตร์ไทย เล่ม 1*. สามลดา.

ศุภวัฒย์ เกษมศรี, หม่อมราชวงศ์. (2555). *80 ทัศ พลตรี หม่อมราชวงศ์ศุภวัฒย์ เกษมศรี*. เดือนตุลา

สถาบันเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ. (2562). *ประวัติศาสตร์การทูตไทย*. อมรินทร์ พริ้นติ้ง.

อิชิอิ โยเนะโอะ, และโยชิกาวะ โทชิฮารุ. (2542). *ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น 600 ปี*. มูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย.

อุษณีย์ ธงไชย. (2543). ความรู้สัณฐานประวัติศาสตร์อยุธยา. ใน ประเสริฐ ณ นคร (บ.ก.), *ประวัติศาสตร์ไทย: จะเรียนจะสอนกันอย่างไร* (น. 141-185). กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

Baker, C. & Phongpaichit, P. (2017). *A history of Ayutthaya*. Silkworm.

Davity, P. (1660). *Description générale de l'Asie, première partie du monde avec tous ses empires, royaumes, états et républiques*. D. Bechet et L. Billaine.

Farrington, A. & Na Pombejra, D. (2007). *The English factory in Siam 1612-1685*. The British Library.

Garnier, D. (2004). *Ayutthaya: Venice of the East*. Riverbooks.

Phisphumvidhi, P. (2007). *La société d'Ayutthaya aux XVIe et XVIIe siècles: Aspects culturels, sociaux, économiques et politiques* [Thèse de Doctorat]. Universidade de Porto.

Ruangsilp, B. (2007). *Dutch East Indian Company, merchants at the court of Ayutthaya: Dutch perceptions of the Thai Kingdom c.1604-1765*. Hotei.

Supplément ou troisième volume du grand dictionnaire historique ou mélange curieux de l'histoire sacrée et profane qui contient des matières de même nature, tôme troisième. (1689). Denys Thierry.

The Journal of the Siam Society. (1908). *The massacre in Siam: After the death of the King and the vigorous resistance of the French in the fortress of the Bangkok, written by an officer of the French troops who served in these fortresses to one of his friend*. The Siam Society.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

ผิวเนื้อแนบขนหนัง: ก้น คน สัตว์ สัมพันธ์เร้น(ไม่)ลับในป่าเควียร์*

Received: 16 December 2025
Revised: 10 February 2026
Accepted: 2 March 2026

พัชรพร ศุภผล*
รวิตะวัน โสภณพนิช**

บทความวิจัย
บทคัดย่อ
คำสำคัญ

บทความนี้พิจารณาภาพมนุษย์เปลือยกันและสัตว์ที่ถูกวาดประกอบส่วนท้ายของหน้า (bas de page) บน *The Rutland Psalter* (1260) ต้นฉบับลายมือตัวเขียนวิจิตร (Illuminated Manuscript) ซึ่งบันทึกข้อความทางศาสนา เช่น บทสวดสรรเสริญพระเจ้า (Psalms) โดยอ่านผ่านกรอบทฤษฎีเควียร์ (Queer Theory) และทฤษฎีหลังมานุษยนิยม (Post-human Theory) ผลการศึกษาพบว่าภาพมนุษย์เปลือยกันและสัตว์สะท้อนแรงปรารถนาแบบเควียร์ใน 7 ลักษณะ คือ 1) แรงปรารถนาที่ต้องการหลอมรวมร่างกายกันอย่างแนบแน่นเพื่อสลายเส้นแบ่งระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำ 2) แรงปรารถนาอันลึกซึ้งในหมู่อัศวินชาย 3) แรงปรารถนาที่ต้องการสร้างความเจ็บปวดเพื่อสร้างความผูกพันทางอารมณ์ 4) แรงปรารถนาร่วมกันระหว่างคน พืชและสัตว์ 5) แรงปรารถนาในการค้นหาและทดลองอัตลักษณ์ใหม่ 6) แรงปรารถนาทางเพศที่ไม่จำกัดไว้เพื่อผลิตเผ่าพันธุ์เพียงอย่างเดียว และ 7) แรงปรารถนาของการกลายเป็นไปเรื่อยๆ (Becoming) โดยผู้ศึกษาเสนอว่าการพิจารณาภาพคนเปลือยกันที่เผชิญหน้ากับสัตว์บน *The Rutland Psalter* โดยใช้ทฤษฎีเควียร์ได้เปิดเผยให้เห็นความปรารถนาแบบเควียร์ที่ไม่จำกัดให้อยู่ในร่างกายของมนุษย์และเพศวิถีแบบปัจจุบัน แต่พร่าเลือนเส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์อย่างท้าทายและลื่นไหล ซึ่งนำไปสู่แรงปรารถนาที่ทลายกรอบคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์และบรรทัดฐานทางเพศในยุคกลาง

แรงปรารถนาแบบเควียร์;
ทฤษฎีเควียร์;
อังกฤษยุคกลาง;
เพลงสวดสดุดีรัตแลนด์

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณกรรมและการศึกษาเปรียบเทียบ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง *"ก้น" บนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ความคิด ชีวิตและชุมชนเควียร์ในสังคมยุคกลางอังกฤษบน The Rutland Psalter (1260)* โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2568

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวรรณกรรมและการศึกษาเปรียบเทียบ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ติดต่อได้ที่: pachcharaporn.sup@dome.tu.ac.th

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาและวรรณคดีอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ติดต่อได้ที่: rsppnich@gmail.com

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Flesh Against Fur: Buttocks, Bodies, Beasts, and the (Un)Hidden Relations in the Queer Forest*

Received: 16 December 2025
Revised: 10 February 2026
Accepted: 2 March 2026

Pachcharaporn Supaphol*
Rawitawan Sophonpanich**

Research Article

Abstract

This article explores the depictions of bare-buttocked human figures and beasts that inhabit the bas-de-page (the lower margins) of The Rutland Psalter (1260), an illuminated manuscript containing religious texts such as the Psalms. Read through the frameworks of queer theory and post-human theory, the study finds that the depictions of bare-buttocked human figures and animals articulate queer desire in seven distinct modes: (1) a desire for intimate bodily fusion that seeks to dissolve the boundary between agent and recipient; (2) profound desire among male knights; (3) a desire to inflict pain as a mechanism for producing emotional bonds; (4) shared desire among humans, plants, and animals; (5) a desire oriented toward the exploration and experimentation of alternative identities; (6) sexual desire not confined solely to the reproduction of lineage; and (7) a desire structured as ongoing becoming. The study argues that a queer reading of the depictions of bare-buttocked human figures confronting animals in *The Rutland Psalter* reveals forms of queer desire that are not confined to the human body or to contemporary sexual paradigms. Rather, these images provocatively and fluidly blur the boundaries between humans and animals, generating modes of desire that unsettle and destabilize medieval constructions of identity and sexual normativity.

Keywords

queer desire;
queer theory;
medieval England;
The Rutland Psalter

---

* This article is part of a Master's thesis for the Literary and Comparative Studies program, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, titled *"Ass" in the Sacred Space: Thoughts Life and Queer Community on The Rutland Psalter (1260)*. This project is funded by National Research Council of Thailand (NRCT). Fiscal Year 2025.

* Graduate Student, Literary and Comparative Studies Program, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, e-mail: pachcharaporn.sup@dome.tu.ac.th

** Assistant Professor, English Language and Literature Department, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, e-mail: rsppnich@gmail.com

1. บทนำ

ในยุโรปยุคกลาง ต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตร (Illuminated Manuscripts) กลายเป็นสื่อหลักที่มิได้ทำหน้าที่บันทึกข้อความเพียงอย่างเดียว แต่ยังถ่ายทอดความคิดและชีวิตของผู้คนยุคกลางไว้ด้วย โดย Manuscript หมายถึง “ลายมือ” จากคำในภาษาละตินว่า manus (มือ) และ scriptus (เขียน) อันบ่งบอกกระบวนการทำต้นฉบับที่ต้องคัดลอกด้วยมือที่กระทำโดยอาลักษณ์ (scribe) ซึ่งมักเป็นนักบวชในอารามที่เป็นผู้รู้หนังสือ ก่อนจะขยายมาสู่การผลิตในเวิร์กช็อป[1]โดยนักเขียนที่ไม่ใช่นักบวช ทั้งนี้เนื้อหาส่วนใหญ่ของต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนาและองค์ความรู้ที่ใช้เข้าใจโลก อย่างการแพทย์ ภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ อนุกรมวิธาน ฯลฯ กระบวนการคัดลอกทำซ้ำดังกล่าวทำให้การมีอยู่ของต้นฉบับตัวเขียนสีวิจิตรเป็นเครื่องมือสำคัญของวัฒนธรรมการส่งต่อความรู้ในช่วงยุคกลางที่ไร้ซึ่งวัฒนธรรมการพิมพ์ การแกะรอยต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรจึงทำให้ใกล้ชิดกับความคิดและชีวิตของคนยุคกลางข้ามกาลเวลา

นอกเหนือจากกระบวนการคัดลอกข้อความแล้ว “ภาพและการตกแต่ง” ได้กลายมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลิตต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรในช่วงศตวรรษที่ 12 โดยเริ่มมีการวาดภาพประกอบที่เป็นภาพขนาดย่อ (miniature) และภาพที่ส่วนขอบของหน้า (Marginalia) แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายการรับรู้จากเดิมที่เป็นเพียงข้อความซึ่งจำกัดอยู่เพียงชนชั้นสูงและพระในอารามไปสู่การรับรู้ด้วยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 13 ที่ขนบการตกแต่งต้นฉบับลายมือตัวเขียนวิจิตรเริ่มมีการทำงานส่วนภาพและข้อความออกจากกันระหว่างอาลักษณ์กับจิตรกร ทำให้พื้นที่ของต้นฉบับลายมือตัวเขียนวิจิตรเป็นพื้นที่แห่ง “ความไม่ลงรอย” และ “ความไม่เข้ากัน” ของสองระบบที่แข่งขันกันระหว่างภาพกับข้อความเพื่อแย่งความสนใจจากผู้อ่านและก่อให้เกิดความหมายแบบซับซ้อนขึ้นในกระบวนการนี้ ทั้งนี้ในภาพประกอบดังกล่าวมีทั้งภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหา เช่น ภาพขนาดย่อที่เล่าเรื่องราวในคัมภีร์ไบเบิลไปจนถึงภาพขอบที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหา ซึ่งมีตั้งแต่ภาพสะท้อนวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในยุคกลาง ภาพสัตว์ ไปจนถึงภาพที่มีความพิลึกพิสดาร (Groteasq) เช่น สิ่งมีชีวิตลูกผสม คนที่มีร่างกายแปลกประหลาด ภาพที่มีความลามก (Profane) เป็นต้น

ในบรรดาต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรที่ผลิตภาพขอบแปลกประหลาดชวนขบขันที่ผลิตขึ้นในอังกฤษช่วงศตวรรษที่ 13 *The Rutland Psalter (1260)* ต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรประเภทเพลงสวดสดุดี (Psalter) ซึ่งคาดว่าถูกอุปถัมภ์โดยกษัตริย์เฮนรีที่สามและราชินีเอเลนอร์แห่งโพรวองซ์ (British Archaeological Association, 2025) ได้นำเสนอภาพคนเปลือยกันจำนวนมากลงบนขอบของต้นฉบับในลักษณะขบขัน หมิ่นเหม่ต่อข้อความทางศาสนารบกวนความศักดิ์สิทธิ์ของถ้อยคำบนผืนแผ่นหนังเดียวกันและอาจปั่นป่วนความจดจ่อของการสดุดีพระเจ้า ในยุคสมัยที่การสวดสดุดีคือการอ่านศักดิ์สิทธิ์และการถือครองต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรเป็นเครื่องยืนยันอำนาจความศรัทธาและรสนิยมของผู้ถือครองโดยเฉพาะชนชั้นปกครอง ความย้อนแย้งดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ภาพคนเปลือยกันบน *The Rutland Psalter* เป็นวัตถุที่น่าศึกษา เพราะอาจแสดงให้เห็นถึงการพยายามจัดการกับอำนาจของความรู้ ความศักดิ์สิทธิ์ผ่านการใช้อวัยวะที่ได้ชื่อว่าเป็นส่วนที่น่ารังเกียจ หยาบคายของร่างกายเป็นภาชนะในการส่งสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงศตวรรษที่ 13 ที่เกิดความตึงเครียดจากการต่อรองอำนาจระหว่างสถาบันกษัตริย์ ขุนนางและศาสนจักรหลังลงนามในมหากฎบัตร Magna Carta ซึ่งจำกัดพระราชอำนาจของกษัตริย์อังกฤษไม่ให้ขัดต่อกฎหมายและได้รับความเห็นชอบจากขุนนาง แม้จะไม่ทำให้อังกฤษเป็นประชาธิปไตยตามความหมาย

[1] สตูดิโอที่ศิลปินหลายคนทำงานร่วมกัน โดยทั่วไปอยู่ภายใต้การดูแลของอาจารย์ผู้สอน

ปัจจุบัน แต่การเกิดขึ้นของกฎบัตรดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการต่อรองอำนาจระหว่างศักดินา เช่น การศึกษาของบราวน์ (Brown, 2017) ที่เสนอว่าภาพสคิโอพอด (Sciopod) ยกก้นที่ขอบของ *The Rutland Psalter* เป็นการปะทะกันระหว่างจิตรกรผู้ไม่รู้หนังสือที่ต้องการละเมิดพื้นที่ของอาลักษณ์ผู้รู้หนังสือและเจ้าของผู้อุปถัมภ์

ในทางศาสนา การสังคายนาสภาลาเทรันครั้งที่ 4 (Lateran IV) ในปี 1215 นำมาซึ่งการควบคุมร่างกายอย่างเข้มงวดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการบังคับคริสตศาสนิกชนให้สารภาพบาปและรับศีลมหาสนิทอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (Camille, 1992, p. 77) ตลอดจนการกำหนดการแต่งกายเพื่อแยกชาวยิวและคริสเตียนออกจากกัน ภายใต้ระเบียบดังกล่าว พื้นที่ส่วนตัวโดยเฉพาะร่างกายและความปรารถนาแปรสภาพจากเรื่องส่วนตัวไปสู่เรื่องของศาสนจักรที่ต้องถูกจ้องมอง กำกับและตรวจสอบ ภาพของร่างกายที่แปลกประหลาด ลามก หรือหยาบคายบนต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรจึงมิได้ทำหน้าที่เพียงความตลกขบขันหรือล้อเลียนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนแรงปรารถนาและความตึงเครียดที่เกิดขึ้นจากการที่ร่างกายถูกกำกับให้อยู่ภายใต้อำนาจของศีลธรรมตลอดเวลา

ภายใต้กรอบดังกล่าว การอ่านภาพคนเปลือยกันบน *The Rutland Psalter* จึงช่วยให้มองเห็นแรงขับหรือแรงปรารถนาบางประการที่พยายามแทรกตัวออกมาในพื้นที่ที่ถูกถือครองด้วยข้อความศักดิ์สิทธิ์อย่างเข้มข้น บทความนี้จึงจะมุ่งตอบคำถามว่าภาพกันบน *The Rutland Psalter* จะสะท้อนแรงปรารถนาแบบใดภายในบริบทสังคมและศาสนาของอังกฤษในช่วงศตวรรษที่ 13 โดยมีขอบเขตของการศึกษาอยู่ที่ภาพคนเปลือยกันกับสัตว์จำนวน 4 ภาพ ซึ่งเป็นกลุ่มภาพที่มีลักษณะเฉพาะตัวคือเป็นคนเปลือยกันมีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ในท่าทางคลุมเครือที่อาจเป็นได้ทั้งการหลีกหนี ไล่ล่า ต่อสู้ ซ่อนเร้น หรือการเย้ายวน ซึ่งอาจนำไปสู่การสั่นคลอนความหมายเดิมของ “สัตว์สัญลักษณ์” อันเป็นขนบการอ่านโดยทั่วไปของการศึกษาภาพสัตว์ในยุคกลาง ทำให้สัตว์มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ตายตัว เช่น สิงโตเป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ เป็นต้น การที่ภาพคนเปลือยกันเข้ามาปะทะกับสัตว์ในลักษณะคลุมเครือ ทำให้เกิดการเผยช่องว่างของความหมายที่ไม่อาจตีความได้โดยอาศัยการถอดสัญลักษณ์แบบเดิมๆ

ในบทความนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ร่างกายลูกผสม (hybrid body) วิเคราะห์ภาพคนเปลือยกันกับสิงโต บนข้อเสนอว่าการเปลือยกันปะทะกันระหว่างสิงโตเปิดให้แรงปรารถนาที่ต้องการแนบชิดร่างกายเพื่อสลายเส้นแบ่งระหว่างผู้กระทำ-ถูกกระทำ นอกจากนี้ การอ่านเปรียบเทียบกับวรรณกรรมเรื่อง *Yvain*, *The Knight of the Lion* ยังสะท้อนแรงปรารถนาอันลึกซึ้งในหมู่อัศวินชาย 2) เปลือยปืนเพื่อกลับกลาย: พืช เขตแดนใหม่ของความปรารถนา วิเคราะห์ภาพคนเปลือยกันกับหมี ซึ่งสะท้อนแรงปรารถนาร่วมกันระหว่างคน พืชและสัตว์ ซึ่งนำไปสู่การค้นหาและทดลองอัตลักษณ์ใหม่ และ 3) “กัน” รู้รั่วของความเป็นมนุษย์ วิเคราะห์ภาพคนเปลือยกันกับหมาป่า ผู้ศึกษาเสนอว่าการเปิดกันทำให้มนุษย์ย้ายจากศูนย์กลางของสรรพสิ่งแล้วหวนกลับมาเป็นสรรพสัตว์และเกิดความหวาดกลัว ไม่มั่นคงปลอดภัยในร่างกายของตนอีกต่อไป โดยมีสมมติฐานของงานชิ้นนี้ว่าภาพคนเปลือยกันกับสัตว์บน *The Rutland Psalter* จะสะท้อนแรงปรารถนาแบบเควียร์ให้รั่วไหลออกมา พร้อมกับพร่าเลือนเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับสัตว์ให้หายไป

2. การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

2.1 การศึกษาภาพขอบ (Marginalia) ในต้นฉบับตัวเขียนยุคกลาง

คามิลล์ (Camille, 1992) เสนอว่าภาพขอบในต้นฉบับตัวเขียนยุคกลางไม่ได้เป็นเพียงการตกแต่ง แต่เป็นพื้นที่แห่งกระบวนการต่อรอง หรือท้าทายความหมายทางตัวอักษร ต่อมาคามิลล์ (Camille, 1992) ขยายข้อเสนอโดยใช้แนวคิด “liminality” อธิบายว่าภาพพิสดารบนขอบเป็นพื้นที่ก้ำกึ่งที่มีความคลุมเครือเป็นธรรมชาติ ซึ่งอยู่ระหว่างความกลายเป็น (Becoming) มากกว่าภาวะที่เป็นอยู่แล้ว (Being) ภาวะดังกล่าวจะหลีกหนีการจำแนกหมวดหมู่และจัดระเบียบ ซึ่งจะหลีกเลี่ยงการถูกทำให้มีความหมายหรือชะลอการให้ความหมาย ทั้งยังทำให้ความหมายไหลเลื่อนและไม่แน่นอน

ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดพื้นที่ก้ำกึ่งของคามิลล์มาเป็นกรอบในการมองภาพคนเปลือยกันที่ปะทะกับสัตว์ว่าเป็นภาพที่มีลักษณะคลุมเครือ ก่อกวนการให้ความหมาย ทำให้การอ่านหลุดออกจากกรอบของเหตุผลการนิยามที่ตายตัว อย่างไรก็ตาม งานของคามิลล์นั้นมุ่งไปที่การอ่านแบบล้อเลียน เสียดสี หรือโลกกลับด้าน (World Turn Upside Down) เพื่อพลิกกลับลำดับชั่วคราวก่อนเข้าสู่สภาวะปกติ ทั้งยังไม่ได้เชื่อมโยงกับทฤษฎีเควียร์อย่างเป็นระบบ ในกรอบการอ่านของผู้ศึกษาจึงจะขยายภาพความคลุมเครือไปสู่การอ่านแบบเควียร์ที่มุ่งเน้นไปที่ความลื่นไหลคลุมเครือและตั้งคำถามต่อสภาวะปกติ ทำให้เส้นแบ่งระหว่างความปกติกับไม่ปกตินั้นไม่เสถียร

2.2 ทฤษฎีเควียร์กับการอ่านภาพยุคกลาง

ทฤษฎีเควียร์ในการศึกษายุคกลางมีหลายแนวทาง ดินชอว์ (Dinshaw, 1999) เสนอว่าการอ่านแบบเควียร์ไม่ได้มุ่งค้นหา “อัตลักษณ์เควียร์” ในอดีต แต่เป็นการยอมรับการละเมิดของเส้นตรงของสรรพสิ่ง รวมถึงเส้นตรงของกาลเวลา โดยเปิดพื้นที่ให้ความรู้สึกผูกพันความคลุมเครือ ความไม่เข้าที่คงอยู่ ภาพคนเปลือยกันและสัตว์จึงมีศักยภาพที่จะทำให้ผู้จ้องมองในยุคสมัยปัจจุบันรู้สึกใกล้ชิด สับสน อึดอัด ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้ความเป็นเควียร์รั่วไหลนอกตัวบทโดยไม่จำเป็นต้องจัดวางให้อยู่ในระเบียบอัตลักษณ์ที่แน่นอน ในทางคล้ายคลึงกัน วาชวารี (Vasvári, 2006) เสนอว่าเควียร์ควรเข้าใจในฐานะ “แรงปรารถนา” มากกว่าอัตลักษณ์ เควียร์ไม่ควรถูกจำกัดอยู่แค่อัตลักษณ์ของกลุ่มคน หรือการมุ่งหาว่าสิ่งใดเป็นเพศเดียวกันหรือรักต่างเพศ เควียร์สามารถเกิดขึ้นกับในหมู่คนรักต่างเพศได้เช่นกัน โดยอาจเป็นผู้ที่กล้าท้าทายธรรมเนียมการแต่งงาน ผู้ที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีอายุต่างกันมากกว่าตนเองมาก หรือผู้ที่กล้าแสดงออกถึงความปรารถนาต้องห้ามและล่วงละเมิด หรือไม่มีความปรารถนาเลย และเรื่องสัตว์ ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ความปรารถนามากกว่าอัตลักษณ์

ในการวิเคราะห์เควียร์ให้มีศูนย์กลางอยู่ที่ความปรารถนานี้ เดสมอนด์และไชน์กอร์น (Desmond & Sheingorn, 2001) ใช้ทฤษฎีเควียร์วิเคราะห์ภาพพาซิฟาอี (Pasiphae) ใน *The Epistre Othea* ของ Christine de Pizan ซึ่งแสดงให้เห็นศักยภาพของการกู้คืนความปรารถนาของผู้หญิงจากตำนานดั้งเดิมที่พาซิฟาอีเป็นตัวแทนของความมักมากในกามล่วงประเวณีกับสัตว์ (วัวตัวผู้) การวาดภาพให้พาซิฟาอีลูบไล้วัวอย่างอ่อนโยนท่ามกลางฝูงวัวที่เล็มหญ้าอย่างมีความสุขแทนภาพตามขนบที่แสดงออกในเชิงกามารมณ์และถูกครอบงำโดยวัว ทำให้สตรีมีสถานะเป็นประธานของความปรารถนาที่น่ายินดีมากกว่าความอัปยศ เดสมอนด์และไชน์กอร์นยังเสนอว่า

วัวตัวผู้อาจเป็นชายที่มีสถานะต่ำกว่า ซึ่งเป็นการย้ายบาปที่ผิดธรรมชาติไปสู่การละเมิดชนชั้นทางสังคมแทน การอ่านภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นอำนาจของภาพในการรื้อถอนความหมายเดิมที่ถูกกำกับโดยอุดมการณ์ทางศาสนา

อย่างไรก็ตาม งานดังกล่าวยังผูกพันกับการตีความภาพควบคู่กับตัวบทของ Christine de Pizan บทความนี้จึงมุ่งขยายวิธีการศึกษาโดยการนำทฤษฎีเควียร์เข้ามาอ่านภาพในฐานะสื่อที่มีอำนาจในตัวเอง ซึ่งไม่ถูกผูกมัดด้วยกรอบการตีความแบบตายตัว โครงสร้างแบบทวิลักษณ์หรือบรรทัดฐานของความปกติ แต่เอื้อให้เกิดการตีความที่นอกกรอบ ลื่นไหล ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องหรือยืนยันความหมายของตัวบทเสมอไป โดยจะมุ่งเน้นไปที่ความปรารถนาเป็นศูนย์กลางตามแนวทางของวาซวารี (Vasvári, 2006) ซึ่งขยับขยายทฤษฎีเควียร์ให้พ้นจากความผูกพันระหว่างคนกับคน แต่ขยายไปสู่ความปรารถนาระหว่างคน สัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่น สอดคล้องกับการวิพากษ์การเปลี่ยนแปลงร่างกายของสัตว์ให้กลายเป็นเพียงความว่างเปล่า โดยใช้สัตว์เป็นเพียงกระจกและภาพสะท้อนของโคเฮน (Cohen, 2003, p. 44) ที่เสนอว่าเป็นอุปมานิทัศน์ที่มนุษย์ใช้ทำความเข้าใจตัวเองทำให้เรามองข้ามสิ่งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างสัตว์กับมนุษย์ กระบวนการ ความปรารถนาและอัตลักษณ์อื่นใดที่อาจหมุนเวียน ดังนั้นการหวนกลับมาพิจารณาภาพการปะทะกันระหว่างคนเปลือยก้นกับสัตว์บน *The Rutland Psalter* จึงจะใช้ทฤษฎีหลังมานุษยนิยมเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ควบคู่กับการอ่านแบบเควียร์ เพื่อให้เห็นการผลิตความปรารถนาระหว่างคน สัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่น โดยมี “ก้น” เป็นพื้นที่คลุมเครือที่เข้ามาพร่าเลือนเส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์ ซึ่งทำให้เกิดแรงสะเทือนต่อผู้จ้องมอง เชื้อเชิญให้เห็นความปรารถนาระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในมุมมองใหม่ที่ไม่ผลิตอัตลักษณ์มนุษย์โดยมีสัตว์เป็นเงื่อนไขประกอบอีกต่อไป

2.3 ทฤษฎีหลังมานุษยนิยมและร่างกายลูกผสม

โคเฮน (Cohen, 1996) เสนอแนวคิด “monster theory” โดยมองว่าสัตว์ประหลาดเป็น “ลูกผสมที่ก่อกวน” (disturbing hybrids) ซึ่งมักปรากฏในลักษณะเรือนร่างลูกผสมของมนุษย์ สัตว์และวัตถุอื่น สัตว์ประหลาดปฏิเสธที่จะมีส่วนร่วมในลำดับชั้นของสรรพสิ่ง ร่างกายภายนอกที่ไม่สอดคล้องกันของมันต่อต้านความพยายามที่จะรวมพวกมันไว้ในโครงสร้างใดๆ ก็ตาม ดังนั้นสัตว์ประหลาดจึงเป็นอันตราย เป็นรูปแบบที่ถูกแขวนไว้ระหว่างรูปแบบต่างๆ ซึ่งคุกคามที่จะทำลายความแตกต่าง งานของโคเฮนไม่ได้พยายามแจกแจงว่าสิ่งใดคือสัตว์ประหลาด แต่แนวคิดเรื่อง “hybrid body” ของเขาชี้ให้เห็นว่าการพยายามจัดหมวดหมู่ให้กับความปกติ-ไม่ปกติของเรือนร่างของคนและสัตว์ต่างหากที่กำลังเป็นภัยคุกคามต่อตัวเราเอง ต่อมาโคเฮน (Cohen, 2003) พัฒนาแนวคิด “hybrid body” และ “machinic assemblage” เพื่ออธิบายร่างกายในฐานะพื้นที่แห่งการไหลเวียน แลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงกันจนก่อให้เกิดแรงปรารถนาแบบใหม่ โดยที่แรงปรารถนานั้นอาจเป็นแรงปรารถนาของอวัยวะใดอวัยวะหนึ่งในฐานะ “เครื่องจักร” ที่เข้ามามีส่วนร่วมในร่างกายแบบลูกผสมนี้ก็ได้

การอ่านเรือนร่างของคนและสัตว์บน *The Rutland Psalter* จึงพิจารณาผ่านกรอบของเรือนร่างแบบลูกผสม (hybrid body) เพื่อยืนยันว่าการสอดประสานระหว่างมนุษย์เปลือยก้นกับสัตว์ เป็นการนำเสนอพื้นที่ไฮบริดของอัตลักษณ์ที่ไม่เสร็จสมบูรณ์ ไม่ถูกแช่แข็งให้กลายเป็นหมวดหมู่ใหม่อีกครั้ง จนทำให้การตีความลดเหลือเพียงแค่อะไรคือร่างกายที่ปกติ-ไม่ปกติ ซึ่งคำตอบอาจพาหวนกลับไปยังเส้นทางของโลก Heteronormativity ที่แสวงหาเส้นแบ่งอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น “ก้น” ในภาพสิ่งมีชีวิตลูกผสมนี้จึงไม่อาจเป็นเพียงเนื้อหนังของกายวิภาคเพื่อให้ความหมายกับมนุษย์เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่เป็นพื้นที่หนึ่งที่ดำรงอยู่และเชื่อมโยงคนและสัตว์เข้าด้วยกัน กล่าวคือการเปิดเปลือยก้นของมนุษย์อาจไม่ได้หมายถึงการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภาพแทน

ของผู้ไร้สติปัญญา หรือการผิดศีลธรรมตามที่สถาบันศาสนามักเชื่อมโยงกันกับบาปไว้ด้วยกัน รวมถึงการกำหนดอัตลักษณ์ทางเพศ แต่ “ก้น” ในที่นี้เป็นพื้นที่ที่เข้ามาสลายความเป็นมนุษย์กับสัตว์ที่มนุษย์ไม่อาจเข้าไปควบคุมได้ด้วยภาษาและเหตุผล ทั้งยังต้องสยบยอมต่อภาษาของกันที่สร้างความหมายใหม่ขึ้นมาเอง

แนวคิดของโคเฮนสอดคล้องกับข้อเสนอของฮาราเวย์ (Haraway, 2008) เรื่อง “companion species” ที่มุ่งสลายเส้นแบ่งระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ซึ่งแต่เดิมมักถูกจัดแบ่งจำแนกหมวดหมู่ด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างการกำหนดสายพันธุ์ ความเป็นเครือญาติ หรือหมวดหมู่ที่ใหญ่ที่สุดอย่างสิ่งใดเป็นมนุษย์/ไม่ใช่มนุษย์ ความเป็นมิตรสหายร่วมสายพันธุ์จะนำเรากลับมาสู่วิธีการมองความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในฐานะสิ่งมีชีวิตแห่งโลก (terrans) ที่ไม่สามารถอยู่เพียงลำพัง แต่ต้องพัวพัน เชื่อมโยง ดำรงอยู่ร่วมกันบนโลกใบนี้

ไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์เท่านั้น ไมเออร์ส (Myers, 2017) ยังเสนอแนวคิด “Planthroposcene” ที่ขยายความสัมพันธ์ไปยังพืช ไมเออร์สเรียกร้องวิธีวิทยาใหม่ที่เรียกว่าพืชพรรณวิทยา (Planthropology) ซึ่งคำนึงถึงความรู้สึก จังหวะและความปรารถนาของพืชอย่างจริงจังและแสวงหาอนาคตที่หลากหลายที่มีพื้นฐานมาจากการอยู่ร่วมกัน ไม่ใช่การครอบงำ โดยเสนอว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องเข้าถึงความปรารถนาของพืช ซึ่งอาจเป็นความปรารถนาที่ไม่ได้มีไว้เพื่อพวกมนุษย์

> เช่นรากของพืชที่มีลักษณะพันเกี่ยว เป็นผู้หล่อเลี้ยง มีกลิ่นหอม ไวต่อความรู้สึกและมีจิตรับรู้ พืชล่อลวงสิ่งมีชีวิตทั้งระบบนิเวศให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและการแพร่พันธุ์ของมัน พวกมันมีความรู้ (know-how) ที่จะพาผู้อื่นเข้าสู่จังหวะ กลอุบายและแรงปรารถนาของตน (entrain others in service of their rhythms, their wiles, and desires) ซึ่งอาจไม่ได้อยู่ในกรอบทางเพศแบบมนุษย์ แต่ก็มีพลังเชิญชวนให้สิ่งมีชีวิตอื่นมาพัวพันกับพวกมันในระดับกายภาพและอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นการผสมเกสร การแพร่พันธุ์ การเจริญเติบโต (Myers, 2017)

เพื่อทำเช่นนี้มนุษย์อาจต้องการหาวิธีที่จะทำให้ประสาทสัมผัสของมนุษย์ที่มีมากจนเกินไปของเราในตอนนี้ให้กลายเป็นพืช (vegetalize our all-too-human sensorium) เพื่อให้สามารถและเรียนรู้วิธีการพัวพันกับพืช (Myers, 2017) ดังนั้นการพิจารณาภาพของคนเปลือยกัน สัตว์และพืชบน *The Rutland Psalter* ด้วยกรอบคิดของร่างกายลูกผสม (hybrid body) และพืชพรรณวิทยา (Planthropology) การสอดประสานกันของร่างกายลูกผสมเหล่านี้อาจเป็นสิ่งเดียวกันกับที่ไมเออร์ส (Myers, 2017) เรียกว่า “แขนขาเทียมทางเทคโนโลยี” (extensive technological prostheses) เพื่อให้มนุษย์ได้เข้าไปพัวพันกับพืชในเงื่อนไขที่ไม่ได้กำหนดโดยมนุษย์

2.4 ช่องว่างทางวิชาการ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่ายังไม่มีการศึกษาที่ผสานทฤษฎีเควียร์เข้ากับแนวคิดหลังมานุษยนิยมเพื่อวิเคราะห์ภาพคนเปลือยกันและสัตว์ในต้นฉบับลายมือเขียนวิจิตรอย่างเป็นระบบ บทความนี้จึงมุ่งใช้ทฤษฎีเควียร์และทฤษฎีหลังมานุษยนิยมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ภาพ โดยอาศัยแนวคิดเรื่องร่างกายลูกผสม (hybrid body) เป็นกรอบแนวคิดหลัก เพื่ออ่านภาพคนเปลือยกันที่ปะทะกับสัตว์บน *The Rutland Psalter* ในฐานะพื้นที่คลุมเครือที่เกิดจากการสอดประสานกันระหว่างร่างกายของคน สัตว์และสิ่งมีชีวิตอื่นอย่างไม่เสถียรและทำให้แรงปรารถนาไหลเวียน

ขณะเดียวกัน บทความนี้จะนำแนวคิด Companion Species ของฮาราเวย์ และ Planthroposcene ของไมเออร์ส มาเป็นกรอบเสริม เพื่อขยายการอ่านภาพกันในฐานะพื้นที่หนึ่งที่ไม่ได้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ แต่เป็นพื้นที่ที่มนุษย์ไม่สามารถใช้อำนาจควบคุมได้ เช่น มนุษย์ไม่สามารถควบคุมการไหลออกของอุจจาระ กลิ่น และเสียงของการผายลมได้ หรือมนุษย์ก็อาจไม่ทันรู้สึกตัวเมื่อกันแสดงภาษาของตัวเอง เช่น การหดเกร็ง การขมิบ แม้จะบีบบังคับอำนาจของกันไว้ได้ชั่วคราว แต่ก็ไม่อาจควบคุมได้เบ็ดเสร็จ ไม่ว่าจะด้วยคำสั่ง ความรุนแรง หรือการครอบงำด้วยวัฒนธรรมก็ตาม การอ่าน “กัน” ในงานชิ้นนี้จึงจะพาออกนอกเส้นทางของการกำหนดศีลธรรม ความ “ดี-ชั่ว” ให้กับกัน แต่เปิดพื้นที่ให้มนุษย์ได้ฟังเสียงอื่นของ “กัน” ในฐานะพื้นที่หนึ่งที่ใกล้ชิดกับเรา ซึ่งอาจผลิตแรงปรารถนาด้วยตัวเอง ไม่ใช่เพียงส่วนประกอบที่ควบคุมได้ด้วยเจตจำนงของมนุษย์

บทความนี้จะอาศัยการอ่านภาพเชิงวิเคราะห์ (Visual analysis) ด้วยการวิเคราะห์การจัดวางวัตถุภายในภาพ เช่น ตำแหน่งของกัน คน สัตว์ ท่าทางและองค์ประกอบอื่นๆ ของภาพ เช่น ใบหน้า สายตา สี ฯลฯ จากนั้นจึงพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ พืชและกัน เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่อาจทำให้ความเป็นเควียร์รั่วไหล ในที่นี้ไม่ใช่การมุ่งระบุอัตลักษณ์ทางเพศของตัวละคร แต่เป็นการอ่านเพื่อวิเคราะห์พื้นที่คลุมเครือที่ระเบียบเรื่องเพศและความเป็นมนุษย์ถูกทำให้พร่าเลือน เช่น ท่าทางที่เบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของเพศ การสอดประสานกันระหว่างร่างกายมนุษย์กับสัตว์ โดยอาศัยโครงสร้างภาพและตัวบททางวรรณกรรมเป็นเกณฑ์ในการตีความ

3. ร่างกายลูกผสม (hybrid body)

การจ้องมองร่างกายของมนุษย์และสัตว์ในลักษณะของร่างกายที่หยุดนิ่งและปิดตายไม่ว่าจะเป็นเชิงกายภาพหรือจินตภาพเอื้อให้เกิดการกำหนดระบบสัญลักษณ์ที่ตายตัว เช่น กล้ามเนื้อที่แข็งแรงของสิงโตถูกเข้ารหัสกับความเป็นชาย โดยมักสร้างแบบจำลองของสัตว์ดุร้ายและเส้นแบ่งระหว่างวีรบุรุษในอุดมคติกับชายสามัญไว้บนพื้นที่เดียวกัน กล่าวคือมนุษย์เพศชายที่เผชิญหน้ากับสิงโต หากไม่เป็นวีรบุรุษแข็งแกร่งอย่าง “เฮอร์คิวลีส (hercules)” ที่สามารถเอาชนะสิงโตดุร้ายจนถลกหนังของมันมาสวมใส่ต่างผ้าคลุม หรือเป็นวีรบุรุษทางจิตวิญญาณเช่นพระคริสต์ ก็ต้องตกเป็นเพียงชายสามัญธรรมดาที่มีแนวโน้มเป็นเหยื่อจากสิ่งมีชีวิตชนิดนี้ เช่น การศึกษาของแฮร์ริส (Harris, 1995, pp. 185-213) ที่มุ่งศึกษาสัญลักษณ์ของสิงโตในยุคกลางของยุโรปตะวันตกผ่านวรรณกรรม งานศิลปะและประเพณีท้องถิ่นในบริบทเวลาเดียวกันทางประวัติศาสตร์และสรุปสัญลักษณ์ของสิงโตในยุคกลางของพื้นที่ยุโรปตะวันตกไว้ 5 แบบ คือสิงโตในฐานะสัตว์ป่าอันตราย คุกคามมนุษย์ สิงโตคริสเตียนในฐานะสัตว์ที่เชื่อมโยงกับพระเจ้าหรือตัวแทนของพระเจ้า สิงโตที่เป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นปกครอง กษัตริย์ ขุนนาง อัศวิน สิงโตที่สื่อถึงบาปและความชั่วร้าย และสุดท้ายคือสิงโตในฐานะผู้มีปัญญา แม้แฮร์ริสจะยืนยันว่า *“สิงโตมีความหลากหลายและความแปรปรวนที่ดำรงอยู่ภายในตัวมันเองในฐานะสัตว์สัญลักษณ์แห่งยุคกลาง”* (Harris, 1995, p. 187) แต่การเลื่อนเคลื่อนย้ายความหมายของสิงโตในการศึกษาดังกล่าวกลับวนเวียนอยู่บนความเป็นชาย ทั้งในแง่ความแข็งแกร่ง ศักดิ์สิทธิ์ หรือทรงปัญญา อันเป็นฐานคิดของการมองร่างกายว่าเป็นพื้นที่ปิดและมีเสถียรภาพทางความหมาย

เพื่อหลีกเลี่ยงการนำเสนอร่างกายของคนและสิงโตแบบปิดตาย ผู้ศึกษาจึงอ่านเรือนร่างของคนและสัตว์บน *The Rutland Psalter* ผ่านกรอบของเรือนร่างแบบลูกผสม (hybrid body) ของโคเฮน (Cohen, 1996, p. 4) เพื่อเสนอว่าภาพคนเปลือยกันกับสิงโตบน folio 70v (Figure 1) และ folio 46v (Figure 2) เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ที่ไม่เสร็จสมบูรณ์และยากแก่การจัดหมวดหมู่ โดยเชื่อมผสานสองเรือนร่างไว้ด้วยกันผ่าน “กัน” และ “อาวุธ”

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
Journal of Studies in the Field of Humanities Vol.33 No.1 (January-June 2026)

ภาพที่ 1. ภาพสิงโตตัวผู้ที่คร่อมทับมนุษย์
(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 70V.)

ภาพคนเปลือยกันกับสิงโตบน folio 70v ที่ปรากฏมนุษย์เปลือยกันกับสิงโตเพศผู้ที่คลับคล้ายการต่อสู้ของสองสิ่งมีชีวิต จะเห็นได้ว่าลำตัวของสิงโตที่พาดคร่อมร่างกายมนุษย์ได้ประสานเนื้อหนังของตนเองผ่าน "กรงเล็บ" ที่แตะต้องเข้าไปในก้นของมนุษย์ โดยที่กรงเล็บนั้นเองก็เป็นพื้นที่แห่งความกำกวม เพราะมันเป็นทั้งร่างกาย อาวุธของสิงโตและความไม่แน่นิ่ง เพราะกรงเล็บเป็นสิ่งที่สามารถพับเก็บเข้าออกอยู่ระหว่างภายในกับภายนอกร่างกายได้ตลอดเวลา เช่นเดียวกับ "ก้น" ของมนุษย์ที่เป็นอวัยวะที่อยู่ระหว่างการเข้ากับการออกของสสาร แม้จะถูกปกปิดในร่มผ้าแต่ก็ไม่อาจควบคุมการรั่วไหลได้ ก้นจึงอิสระจากเรือนร่างของมนุษย์และเชื่อมตัวเองเข้ากับกรงเล็บของสิงโตที่อาจถูกมองว่าเป็นสัญลักษณ์ของพลังอำนาจ ความแข็งแกร่งหรือพละกำลัง เมื่อกรงเล็บไม่ได้ขย้ำจิกลงบนร่างมนุษย์ ทว่าแตะต้องลงบนก้นเพียงเฉยๆ จึงไม่ได้แสดงพลังอำนาจของการบังคับหรือต้านทาน แต่แสดงให้เห็นความกำกวมของการอยู่ร่วมกันแบบสอดประสาน ในขณะเดียวกัน มนุษย์เองก็สอดแทรกเรือนร่างผ่านดาบที่หลอมรวมเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายเช่นคมเล็บของสิงโต โดยแทงทะลุผ่านลำตัวของสิงโต ทว่าปราศจากบาดแผลหรือหยดเลือด แต่แทรกผ่านกันเพียงเฉยๆ เช่นกรงเล็บกับก้น หางของสิงโตยังเชื่อมกับหางของงูที่ขอบซ้ายของภาพที่มีร่างกายแห่งความไม่คงที่ที่สามารถเลื้อยรัดได้อิสระและระบุกายภาพได้ยาก แม้จะมีลักษณะของการเกี่ยวรัด แต่ส่วนหางของมันกลับแตะอยู่กับหางของสิงโตเพียงเฉยๆ ก่อให้เกิดร่างกายใหม่ที่ไหลเวียนกันโดยอาศัยอวัยวะส่วนท้ายอย่าง "ก้น" และ "หาง" ของคนและสัตว์

ภาพบน folio 70v ยังเป็นด้านกลับหัวของ *Yvain*, *The Knight of the Lion*[2] กวีนิพนธ์ฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 12 โดยเครเตียง เดอ ทรัวส์ (Chrétien de Troyes, 1914) ที่เล่าเกี่ยวกับการผจญภัยเพื่อพิสูจน์เกียรติยศอัศวินของ Yvain ซึ่งภายหลังถูกภรรยาขับไล่ออกจากปราสาท เพราะผิดสัญญาที่ไม่กลับมาหาเธอภายในหนึ่งปีหลังจากออกผจญภัยอีกครั้ง ระหว่างที่ Yvain เร่ร่อน เสียใจอยู่ในป่า เขาเจอสิงโตตัวหนึ่งที่กำลังถูกงูยักษ์รัดส่วนหางของมัน เขาตัดสินใจช่วยสิงโตแม้จะลังเลว่าสิงโตอาจจะกลับมาทำร้ายเขา ด้วยการถือดาบเข้าไปตัดปลายหางของสิงโตเพื่อสับงูเป็นชิ้นๆ จากนั้นสิงโตก็ได้แสดงความเคารพต่อเขาด้วยใบหน้าเปื้อนน้ำตา (Chrétien de Troyes, 1914) สิงโตอยู่เคียงข้าง Yvain ในการผ่านภารกิจต่างๆ จนสามารถกลับไปครองรักกับภรรยาในตอนท้ายของเรื่อง

[2] ในการอ้างถึงฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษนี้ ไม่ใช่ข้อเสนอทางประวัติศาสตร์ (historical argument) แต่เป็นการอ่านเชิงสหบทที่เปิดพื้นที่ให้ตัวบทข้ามยุคสมัย ข้ามกาลเวลาเข้ามาสัมผัสกันผ่านการวิเคราะห์ร่วมกันตามแนวคิด queer temporality

ความสัมพันธ์ระหว่าง Yvain นั้นมีความน่าสนใจที่เขามองว่าสิงโตและตัวเขานั้นไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ เขาจัดวางความสัมพันธ์ของเขากับสิงโตอยู่ในระนาบเดียวกัน โดยไม่มองว่าสิงโตเป็นสัตว์เลี้ยงหรือทรัพย์สินของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างเขากับสิงโตยังผูกพันใกล้ชิดเสมือนเป็นคนคนเดียวกัน ดังฉากที่เขาบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างเขากับสิงโตต่อหน้าผู้คนว่า *"โปรดเชื่อฉัน ที่ฉันกล่าวว่าเขาเป็นของฉันและฉันเป็นของเขา เราต่างเป็นมิตรสหายร่วมทางกันและกัน" (Believe me, please, when I say that he is mine, and I am his, and we are both companions.)* (Chrétien de Troyes, 1914, p. 76) สิ่งนี้ทำให้ชื่อ The Knight of the Lion เป็นมากกว่าสมญาของอัศวิน แต่ยังสะท้อนอัตลักษณ์ใหม่ที่เกิดจากการหลอมรวมร่างกายของคนและสิงโตไว้รวมกัน "companions" ในประโยคของ Yvain ให้ความหมายของมิตรสหายที่ผ่านการร่วมประสบการณ์กันมา ซึ่งใกล้เคียงกับสิ่งที่ฮาราเวย์ (Haraway, 2008) เรียกว่า Companion Species หรือมิตรสหายร่วมสายพันธุ์ เพื่อสลายเส้นแบ่งของสิ่งมีชีวิตที่มักถูกจัดแบ่งจำแนกหมวดหมู่ด้วยวิธีต่างๆ อย่างการกำหนดสายพันธุ์ ความเป็นเครือญาติ หรือหมวดหมู่ที่ใหญ่ที่สุดอย่างสิ่งใดเป็นมนุษย์/ไม่ใช่มนุษย์ ความเป็นมิตรสหายร่วมสายพันธุ์จะนำเรากลับมาสู่วิธีการมองความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งในฐานะสิ่งมีชีวิตแห่งโลก (terrans) ที่ไม่สามารถอยู่เพียงลำพัง แต่ต้องพัวพัน เชื่อมโยง ดำรงอยู่ร่วมกันบนโลกใบนี้

เมื่อพิจารณาแรงปรารถนาที่สะท้อนบนความสัมพันธ์ระหว่าง Yvain กับสิงโตก็อาจสะท้อนแรงปรารถนาของเหล่าอัศวินชาย เมื่อ Yvain ถูกภรรยาขับไล่ เขาได้เดินทางออกจากความสัมพันธ์แบบชายหญิงและเร่ร่อนไปในป่าซึ่งเป็นพื้นที่นอกการจัดระบบของสังคม งูที่มักเป็นสัญลักษณ์ของการล่อลวง ความผิดบาปและความปรารถนา โดยเฉพาะเรื่องทางเพศในคริสเตียนถูกตัดขาดเสมือนการยุติแรงปรารถนาเดิมและนำเขาไปสู่แรงปรารถนาแบบใหม่ที่ถึงแม้จะกลัวและกังวลในตอนแรก แต่เขาก็ *"สู้ตามใจปรารถนา" (he too shall have all the fight he wishes; but whatever may happen afterwards he makes up his mind to help him now)* (Chrétien de Troyes, 1914, p. 42) เพื่อเติมเต็มความต้องการนั้น แม้ในภายหลังจะหวนกลับไปสู่หญิงคนรักเช่นเดิม ซึ่งเป็นรูปแบบของเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นซ้ำในเรื่องเล่าประเภทอัศวินตลอดช่วงยุคกลางที่เดินทางผจญภัยไปกับเพื่อนชายในพื้นที่ป่า มีการเผชิญความยากลำบากและความลึกซึ้งทางอารมณ์ร่วมกัน ก่อนจะกลับสู่สังคมเดิมคือการมีความสัมพันธ์ในรูปแบบชาย-หญิง ซึ่งอาจเป็นภาพสะท้อนของแรงปรารถนาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างการเดินทางไปรบของเหล่าอัศวินในช่วงศตวรรษที่ 12 โดยหนึ่งในข่าวลือที่สำคัญเกี่ยวกับรักระหว่างสงครามกล่าวถึงกษัตริย์ริชาร์ดใจสิงห์ (Richard the Lionheart) หรือริชาร์ดที่ 1 แห่งอังกฤษ ในพงศาวดารของโรเจอร์แห่งฮาวเดน (Roger of Howden, 1853) ที่สื่อว่ามีความใกล้ชิดอย่างมากกับฟิลิปที่ 2 แห่งฝรั่งเศส (Philip II) โดยระบุว่าทั้งสองนอนร่วมเตียงกันในยามราตรี *(they ate at the same table and from the same dish, and at night the bed did not separate them.)* (Roger of Howden, 1853, p. 64)

ในขณะที่ Yvain ต้องตัดงูให้สะบั้นเพื่อเดินตามแรงปรารถนาของตนเอง งูในภาพ folio 70v ไม่ได้ถูกกำจัดออกไป แต่กลายเป็นผู้มีส่วนร่วมของการหลอมรวมร่างกายนี้ เปิดเผยความต้องการโอบรับแรงปรารถนาในหลากรูปแบบ ดาบที่มนุษย์ใช้เสียบแทงเนื้อหนังสิงโตไม่ได้ทำให้เกิดภาพของบาดแผลหรือเนื้อหนังที่ถูกเจาะทะลวง ทว่ากลับแนบสนิทกับเนื้อหนังราวกับอวัยวะหนึ่งของมนุษย์ที่ใช้ในการเชื่อมต่อกับเรือนร่างของสิงโต การสอดแทรกผ่านกันเช่นนี้ทำให้เห็นการกลืนกันจนกลายเป็นร่างกายลูกผสมของคน สัตว์ อาวุธที่ไม่มีสิ่งใดเป็นผู้ควบคุมกัน ทำให้การประกบกันของสองร่างนี้ไม่ได้แสดงภาพของความรุนแรงทางกายภาพแบบแข็งตัว แต่เป็นจุดบรรจบของแรงปรารถนาต่อกันที่ไม่เสถียร เพราะสลายซึ่งเส้นแบ่งของมนุษย์-สัตว์ ผู้กระทำ-ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง-ความปรารถนา หรือการแบ่งอำนาจทางเพศแบบรับ-รุกตามขนบของการจำแนกหมวดหมู่แบบ

ทวิลักษณ์ (binary oppositions) นอกจากนี้หาก Yvain ปลดปล่อยสิงโตจากการกอดรัดของงูยักษ์และตำนานของนักบุญเจอโรม (Jerome) ที่ถอดเสี้ยนหนามออกจากเท้าของสิงโตเป็นความปรารถนาที่ต้องการไถ่ถอนอีกฝ่ายจากความเจ็บปวด ร่างกายของคนและสิงโตในภาพ folio 70v ก็อาจเป็นการผสานกันของแรงปรารถนาที่รุนแรงที่ต้องการสร้างความเจ็บปวดเพื่อตอบความปรารถนา ทว่าไม่ได้ต้องการควบคุมหรือทำร้ายอีกฝ่าย แต่เป็นความปรารถนาที่ต้องการกลืนร่างกายให้แนบชิดเป็นเนื้อเดียวกันให้มากที่สุด

คล้ายคลึงกับวัตรปฏิบัติของนักบุญหญิงในช่วงศตวรรษที่ 13-14 ซึ่งปรากฏในบันทึกประเภทชีวประวัติเกี่ยวกับความนิยมทำร้ายร่างกายตัวเองให้เจ็บปวดอย่างการอดอาหาร เฆี่ยนตีตัวเอง กรีดร่างกาย คุกเข่าภาวนาเป็นเวลานานและสวดภาวนาเพื่อให้พระเจ้าประทานโรคและความโศกเศร้าให้พวกเธอ การกระทำดังกล่าวเป็นไปด้วยความเต็มใจเพื่อเติมเต็มความปรารถนาที่จะได้เข้าใกล้พระคริสต์ให้มากที่สุด โดยเชื่อมโยงบาดแผลและความเจ็บปวดของพระคริสต์กับบาดแผลของตัวเองให้มากที่สุด (Tudesko, 2022) แรงปรารถนาดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงแรงปรารถนาของความศรัทธาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นแรงปรารถนาที่ต้องการสัมผัสถึงร่างกายทางจิตวิญญาณไร้เนื้อหนังของพระคริสต์ เนื่องจากนักบุญหญิงมักถูกมองว่าไม่สามารถเชื่อมต่อกับพระคริสต์ผ่านจิตวิญญาณ หรือปัญญาเช่นนักบุญชายได้ (Tudesko, 2022) นัยหนึ่งจึงเป็นแรงปรารถนาแบบเควียร์ที่ต้องการเชื่อมต่อกับร่างกายในจินตภาพและเพื่อต่อต้านการผูกขาดความปรารถนาไว้ที่เพศชายฝ่ายเดียว โดยแปรเปลี่ยนร่างกายทางโลกของตัวเองให้เป็นพื้นที่เชื่อมต่อแรงปรารถนานั้น

ภาพที่ 2. ภาพสิงโตตัวผู้และมนุษย์ถือกริช
(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 46V.)

ภาพของสิงโตกับมนุษย์เปลือยกันปรากฏซ้ำอีกครั้งบน folio 46v โดยจัดวางสิ่งมีชีวิตในระนาบแนวตั้งต่างจากอีกภาพ คือในขณะที่สิงโตและมนุษย์บน folio 70v สอดประสานกันคร่อมทับกันในแนวนอน ในภาพนี้มนุษย์และสัตว์เสมอหน้ากันเชิงกายภาพด้วยการยืนสองขา สิงโตที่เป็นสัตว์สี่เท้าถูกทำให้อยู่ในสภาวะกึ่งสัตว์กึ่งคนด้วยท่าทางดังกล่าว ในขณะที่มนุษย์เพศชายก็มีสภาวะความเป็นมนุษย์ที่กำกวมด้วยการสวมลิริไพพ์ (liripipe) ซึ่งเป็นเสื้อคลุมที่มีฮู้ดหางยาวปกคลุมศีรษะและผ้าปกคลุมไหล่ครึ่งตัว ซึ่งเป็นการแต่งกายที่ได้รับความนิยมสำหรับผู้ชายทุกชนชั้นในช่วงศตวรรษที่ 12 แตกต่างที่คุณภาพและความประณีตของการเย็บปักถักร้อยเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ชายในภาพจึงไม่เพียงแต่กำกวมด้วยชนชั้นที่ไม่อาจจำแนกได้ ทว่าการเลือกสวมใส่เพียงท่อนบนแต่เปลือยกันให้อยู่นอกร่มผ้า ทำให้ตัวตนของเขากลายเป็นกึ่งคน กึ่งสัตว์ สองเรือนร่างในภาพนี้จึงสลายพรมแดนของความเป็นมนุษย์และสัตว์จนหมดสิ้นและยังคงการเชื่อมประสานร่างกายผ่านกริช (Dagger) ที่กลายเป็น

ส่วนขยายของร่างกายมนุษย์ ซึ่งยื่นเข้าไปในปากของสิงโต โดยไม่ปรากฏร่องรอยของบาดแผล หรือการบาดเจ็บ และเช่นเดียวกับกันของชายในภาพก่อนหน้า “ปาก” ของสิงโตอันเป็นพื้นที่ของความกำกวมระหว่างการเข้า-ออกของสสาร การเปิดหรือปกปิด คมเขี้ยวที่อยู่ในปากเป็นได้ทั้งการคุกคามทำลายและการหล่อเลี้ยงเมื่อพวกมันใช้ในการคาบลูกๆ เมื่อเรือนร่างลูกผสมเหล่านี้สอดประสานเข้าหากันโดยไม่ก่อให้เกิดการเจ็บปวด สิ่งที่ปรากฏจึงไม่ใช่ความรุนแรง แต่เป็น “ความปรารถนา” ที่มีเป้าหมายไม่ใช่เพื่อครอบครอง แต่เพื่อหลอมรวมกันและกันอย่างแนบแน่น อย่างไรก็ตาม การที่ “กัน” ของมนุษย์ไม่ได้เป็นพื้นที่ที่ถูกเชื่อมต่อโดยตรงกับเรือนร่างของสิงโตเช่นภาพสิงโตกับมนุษย์บน folio 70v ก็อาจเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อเชื้อเชิญให้ความเป็นอื่นนั้นเข้ามาหาตน พร้อมกับที่ตนก็เสนอความเป็นอื่นเข้าไปในปากของสิงโต เพื่อนำไปสู่การกลายเป็นสิ่งใหม่ที่มีความปรารถนาต่อกัน

4. เปลือยปีนเพื่อกลับกลาย: พืช เขตแดนใหม่ของความปรารถนา

ภาพที่ 3. ภาพมนุษย์และหมีปีนต้นไม้
(ที่มา: Use of Sarum (the ‘Rutland Psalter’), British Library, Add MS 62925, fol. 53r.)

หากการหลอมรวมระหว่างมนุษย์กับสัตว์ นำไปสู่ร่างกายลูกผสมที่เปิดเผยความปรารถนาแบบใหม่ หรือการกลายไปสู่สิ่งใหม่ ภาพของมนุษย์เปลือยกันที่กำลังปีนป่ายต้นไม้ โดยมี “หมี” ที่ปีนตามขึ้นมาอยู่ด้านล่างใน folio 53r (Figure 3) ก็เชื้อเชิญให้เข้าไปพิจารณา “ต้นไม้” ที่อยู่ระหว่างเรือนร่างของมนุษย์กับสัตว์ในฐานะเขตแดนใหม่ของความปรารถนาที่เปิดพรมแดนร่างกายให้กับสัตว์ พืชและมนุษย์ได้สอดประสานกันในรูปแบบลูกผสม ซึ่งเป็นกระบวนการที่คล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงรูปร่างในเมตาร์มอร์โฟซีส (Metamorphosis) ของปกรณัมกรีก ที่มักกล่าวถึงการเปลี่ยนร่างกายให้กลายเป็นพืช เช่น การกลายร่างของดาฟเน (Daphne)[3] เป็นต้นลอเรล (Laurel) เพื่อหนีจากอะพอลโล ซึ่งเป็นการใช้ธรรมชาติเข้ามาปฏิเสธความปรารถนา หรือการถูกปรารถนา โดยเปลี่ยนร่างกายที่เป็น “ภาชนะแห่งความปรารถนา” ไปสู่ “ร่างกายไร้เพศของธรรมชาติ” ที่ความเป็นชายไม่สามารถเข้าไปบงการเพื่อเติมเต็มความปรารถนาได้อีกต่อไป หรือการกลายร่างเป็นดอกไม้ของนาร์ซิสซัส[4] (Narcissus) ชายหนุ่ม

[3] ดาฟเนเป็นนางไม้ที่ถูกอะพอลโลไล่ตามหลังจากที่สบตากับความงามของเธอ เพื่อหลีกหนีจากอะพอลโล ดาฟเนได้อธิษฐานต่อพ่อของเธอ ซึ่งเป็นเทพแห่งแม่น้ำเพเนอุสเพื่อขอความช่วยเหลือ เขาจึงเปลี่ยนเธอให้เป็นต้นลอเรล (Mandelbaum, 1995)

[4] นาร์ซิสซัสเป็นพรานหนุ่มที่ทะนงในรูปลักษณ์ของตนเอง วันหนึ่งขณะเข้าป่านางไม้เอคโค่ตกหลุมรักเขา แต่เพราะถูกสาปให้ต้องพูดตามคนอื่น นาร์ซิสซัสจึงดูหมิ่นและขับไล่เธอ ต่อมาเขาตกหลุมรักกับเงาของตัวเองที่สะท้อนอยู่ในสระน้ำขณะกัมดื่มน้ำและหมกมุ่นอยู่กับเงาของตัวเองจนกลายร่างเป็นดอกไม้ชื่อว่านาร์ซิสซัสอยู่ข้างสระน้ำ (Mandelbaum, 1995)

ที่ไม่ปรารถนาในความรักของนางไม้เอคโค่ที่ใช้พืชเป็นพื้นที่หลบหนีความปรารถนา การพรรณนาถึงความลุ่มหลงในตนเองของนาร์ซิสซัสอาจแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาต่อเพศเดียวกันผ่านการมองเงาของตนเองในน้ำ การกลายเป็น “พืชไร้เพศ” จึงไม่เป็นเพียงการหลบเลี่ยงความปรารถนา แต่เป็นการใฝ่หาพื้นที่ที่ร่างกายจะสามารถเข้าไปดำรงอยู่ได้ ที่เดียวที่ร่างกายจะหนีเข้าไปดำรงอยู่ได้ในระเบียบของโลกรักต่างเพศ

ตรงกันข้ามกับดาฟเนและนาร์ซิสซัส ภาพของคนเปลือยกันปีนขึ้นต้นไม้หนีหมีใน folio 53r กลับไม่ได้หลอมรวมจนกลายเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ต้นลอเรล หรือดอกนาร์ซิสซัส แต่ยังไว้ซึ่งภาวะความกำกวมของคน สัตว์และพืช ต้นไม้ที่คนกำลังป่ายปีนไม่ใช่จุดสิ้นสุดของการเป็นมนุษย์ แต่เป็น “ระนาบ” ที่มนุษย์ปีนขึ้นไป “พืช” ในภาพนี้จึงเป็นพื้นที่ของการกำลังกลับกลายอยู่ตลอดเวลา กิ่งของต้นไม้ยังถูกวาดในตำแหน่งเดียวกับอวัยวะเพศชายอย่างเห็นได้ชัด แม้กระทั่งสีก็แปลกแยกจากกิ่งอื่นๆ จนเป็นเสมือนอวัยวะเพศชายที่กำลังแข็งตัว ซึ่งอาจสะท้อนความปรารถนาอันแรงกล้าที่ไม่อาจระบุได้ว่าเป็นความปรารถนาของพืชที่มีต่อคน สัตว์ หรืออาจเป็นความปรารถนาร่วมกันของทั้งคน สัตว์และพืชก็ได้ เพราะความใกล้ชิดระหว่างมนุษย์กับพืชนั้นอาจนำไปสู่ความปรารถนาที่ไร้ชื่อเรียก (unnamable desire) ซึ่งเป็นแรงปรารถนาตามแนวคิด Planthroposcene ของไมเออร์ส (Myers , 2017) ที่ชี้ชวนให้มนุษย์คิดใหม่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพืช นอกเหนือจากการดึงเอาระบบทุนนิยม เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์หรืออรรถประโยชน์ที่มีมานุษยวิทยาเป็นศูนย์กลาง เช่นการอ้างว่ามนุษย์สามารถเข้าใจหรือรับฟังความต้องการของพืชได้ ทว่าเป็นความรู้ความเข้าใจที่เกิดจากเงื่อนไขของมนุษย์ ไม่ใช่เงื่อนไขของพืช ไมเออร์ส์เสนอว่า Planthroposcene จะทำให้มนุษย์กลับมาตระหนักถึงความพัวพันอันลึกซึ้งระหว่างมนุษย์กับพืช ที่ซึ่งพืชและผู้คนร่วมกันหล่อหลอมชีวิตของกันและกันผ่านการกระทำที่มีส่วนร่วม เอาใจใส่และร่วมมือ เพราะการล่มสลายของพืชก็เป็นการล่มสลายของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

ต้นไม้ตามแนวคิดของไมเออร์ส ในภาพ folio 53r จึงเป็นพื้นที่ทางอารมณ์และความปรารถนาที่เชื่อมต่อกับคนและสัตว์อย่างพัวพัน โดยอาศัย “ก้น” ของมนุษย์เป็นช่องเปิด ซึ่งมีความพรุนที่เอื้อให้เกิดการเชื่อมต่อเรือนร่างและสลายเส้นแบ่งว่าสิ่งใดคือคน พืชและสัตว์ โดยจัดวางไว้อย่างใกล้ชิดกับ “ปาก” ของหมีที่เป็นอีกหนึ่งช่องเปิดที่กำลังคืบคลานไปถึง ปากของหมียังเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับบทบาททางเพศอย่างใกล้ชิด ในต้นฉบับยุคกลางที่เขียนและผลิตในอังกฤษช่วงต้นศตวรรษที่ 13 เรื่อง *The Aberdeen Bestiary* บันทึกองค์ความรู้เกี่ยวกับสัตว์และกล่าวถึงหมีว่าเป็นสัตว์ที่มีความคล้ายคลึงกับมนุษย์มาก เพราะมันสามารถยืนตัวตรงและมีเพศสัมพันธ์ด้วยท่าทางเดียวกับมนุษย์ ตัวผู้ยังให้เกียรติตัวเมียเมื่อพวกมันตั้งท้องอีกด้วยและเมื่อตัวเมียคลอดลูก ลูกของมันจะเป็นเพียงก้อนเนื้อสีขาวเล็กๆ ไร้รูปร่างและดวงตา ตัวเมียจะต้องใช้ปากของมันเลียก้อนเนื้อนั้นไปเรื่อยๆ เพื่อปั้นลูกมันให้เป็นตัว (University of Aberdeen, n.d.) เมื่อปากของหมีที่เชื่อมโยงกับการให้กำเนิดกำลังประสานเชื่อมต่อกับก้นของมนุษย์ที่ไม่มีศักยภาพในการให้กำเนิด ในมุมนี้คนเปลือยกันที่กำลังหนีหมีจึงไม่ได้สะท้อนเพียงความหวาดกลัวการถูกกัดกิน แต่อาจสะท้อนความหวาดกลัวที่จะเผชิญกับแรงปรารถนาแบบใหม่ แรงปรารถนาทางเพศที่เปิดกว้างและไม่จำกัดไว้เพื่อผลิตเผ่าพันธุ์เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้แรงปรารถนาดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายในการมีเพศสัมพันธ์ของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่ยังรวมถึงการมีเพศสัมพันธ์นอกขนบที่สังคมมองว่าไม่ถูกต้อง เช่น การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อให้กำเนิดแต่เป็นไปเพื่อตอบสนองอารมณ์ก็เป็นได้ แม้จะเป็นการหลีกหนีด้วยความกลัว การปีนป่ายต้นไม้โดยที่ก้นยังคงอยู่กึ่งกลางระหว่างการตกลงไปในแรงปรารถนากับการหนีรอดก็อาจสะท้อนให้เห็นว่าภายใต้ความหวาดกลัวนั้น มนุษย์อาจอาศัยพืชซึ่งเป็นเปี่ยมไปด้วยแรงปรารถนาเพื่อทดลอง ค้นหาและเผชิญหน้ากับแรงปรารถนาอันแปลกประหลาดนี้

ไม่จำกัดอยู่ที่ต้นไม้หนึ่งต้น วรรณกรรมหลายเรื่องในยุคกลางแสดงให้เห็นว่ามนุษย์อาศัยป่าเป็นพื้นที่สำหรับการแสดงออกและค้นหาซึ่งอัตลักษณ์และแรงปรารถนาของตัวเอง ป่าที่เต็มไปด้วยความรกร้าง ความยุ่งเหยิง และการเจริญเติบโตที่ไม่อาจควบคุมได้ อยู่นอกการจัดการของมนุษย์ ป่าจึงเป็นภูมิทัศน์แห่งความเป็นเควียร์ที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงความปรารถนาของตัวเอง เช่น อัศวินผู้กลายร่างเป็นหมาป่าจากวรรณกรรมฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 12 เรื่อง *Bisclavret* หนึ่งในชุดเรื่องเล่าสั้นสิบสองเรื่องของมารี เดอ ฟรองซ์ (Marie de France) แม้เขาจะเป็นอัศวินที่เพียบพร้อมด้วยเกียรติยศและภรรยาที่สวยงาม แต่ทุกสัปดาห์เขาจะต้องแอบภรรยาเข้าไปในป่าเพื่อเปลือยกายและกลายเป็นมนุษย์หมาป่าโดยไม่มีเหตุผล หลังจากนั้นเขาจะสวมใส่เสื้อผ้าเพื่อคืนร่างมนุษย์และกลับมาหาภรรยา ป่าใน *Bisclavret* กลายเป็นพื้นที่ให้อัศวินผู้นั้นได้หลบหนีจากระเบียบโลกปกติและเป็นพื้นที่ในการทดลองอัตลักษณ์ใหม่ เขาไม่ต้องเป็นอัศวินที่มีเกียรติ เป็นสามีของภรรยา หรือผู้ปกป้องกษัตริย์ เขากลายร่างเป็นหมาป่าไร้เพศและไร้สถานะทางสังคม จนอาจกล่าวได้ว่าการกลายร่างเป็นหมาป่าของเขานั้นไร้เหตุผลรองรับและเป็นไปเพื่อตอบความปรารถนาของตัวเอง ภรรยาของเขายังเป็นภาพแทนของผู้ที่ไม่ยอมรับอัตลักษณ์อื่นที่นอกเหนือจากอัตลักษณ์ตามกรอบสังคม เพราะเธอนำเสื้อผ้าของอัศวินขณะกลายร่างเป็นหมาป่าไปซ่อนและแต่งงานใหม่กับอัศวินที่หลงรักเธอ ในตอนท้ายของเรื่องที่เขาสามารถคืนร่างเป็นมนุษย์อีกครั้ง เธอโดนเนรเทศออกจากเมืองในฐานะคนทรยศ มีเรื่องเล่าต่อกันว่าลูกหลานที่เธอให้กำเนิดนั้น “ไม่มีจมูก” ซึ่งเป็นการหยิบเอาร่างกายที่ไม่เป็นไปตามแบบแผนมากำหนดคุณค่าทางศีลธรรมให้ตัวละคร หรืออาจพิจารณาใหม่ในร่างกายแบบลูกผสมได้ว่ามนุษย์ไม่สามารถปฏิเสธการกลายเป็นอื่นได้ การที่ลูก ๆ ของเธอไม่มีจมูกนั้นเป็นการเน้นย้ำให้เรายอมรับในร่างกายที่ไม่เข้ารูป ไม่สืบทอดและไม่เป็นไปตามแบบแผน

ในเรื่องเล่าสิบสองเรื่องของมารี เดอ ฟรองซ์ ยังปรากฏเรื่องของ Lanval อัศวินหนุ่มที่ถูกมองข้ามในราชสำนักของกษัตริย์อาเธอร์ ในระหว่างที่เขาขี่ม้าเข้าไปในป่า เขาได้พบกับหญิงงามลึกลับที่เสนอตัวเป็นคนรักให้กับเขา พร้อมกับคำสัญญาว่าจะทำให้เขาเป็นอัศวินที่ร่ำรวยและสามารถเรียกหาเธอได้เสมอ ภายใต้เงื่อนไขว่าเขาต้องไม่บอกใครเกี่ยวกับเธอ ในจุดจบของเรื่อง Lanval ถูกใส่ร้ายจนต้องขึ้นศาล เขาถูกบังคับให้เปิดเผยความสัมพันธ์ระหว่างเขากับหญิงลึกลับ หญิงสาวปรากฏตัวและพา Lanval ขึ้นหลังม้าเพื่อไปครองคู่กันในดินแดนลึกลับ ท่ามกลางความชื่นชมของผู้ที่ได้เห็น สัมพันธ์ลึกลับในป่าของ Lanval แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของป่าในการพลิกกลับบทบาททางเพศที่ไม่เป็นไปตามขนบของโลกรักต่างเพศ อัศวินในเรื่องเล่านี้ไม่ได้เป็นผู้ปกป้องหรือขอความรักจากสตรี กลับกันเขาต้องอาศัยสตรีเพื่อกอบกู้สถานะของตัวเองและต้องพึ่งสตรีในการแก้ไขวิกฤติในตอนท้ายของเรื่อง หญิงลึกลับในป่าไม่ได้เป็นหญิงสาวตามขนบที่รอคอยความรักของบุรุษ แต่ใช้ชีวิตตามแรงปรารถนาของตัวเอง เธอเสนอตัวเองเป็นคนรักให้เขาและไม่ต้องการให้ใครรับรู้ สิ่งนี้สวนทางกลับสังคมที่เรียกร้องให้ชายหญิงต้องแต่งงานเพื่อประกาศความสัมพันธ์ต่อหน้าสาธารณชน เพื่อให้ความรักนั้นถูกต้องเสียก่อน เมื่อ Lanval ขึ้นศาล ซึ่งหลุดออกจากอำนาจของป่า ศาลยังเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยการจัดระเบียบของมนุษย์ด้วยกฎหมาย จารีต ศีลธรรมและกระบวนการในศาล รูปแบบความสัมพันธ์ที่ไร้เงื่อนไขในป่ากลับถูกตั้งคำถามเมื่อมนุษย์หวนคืนสู่พื้นที่ของเมือง การเรียกร้องให้ประกาศความสัมพันธ์ต่อหน้าผู้คน ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินผิดถูกของ Lanval ไม่ต่างจากการเรียกร้องให้เกิดการแต่งงาน อย่างไรก็ตาม เมื่อหญิงลึกลับปรากฏตัวขึ้นอีกครั้ง เธอขี่ม้าและให้อัศวินนั่งไปบนหลังม้าของเธอก่อนจากไปในดินแดนลึกลับ สิ่งนี้เป็นการยืนยันว่าที่ที่เธอจากมาและที่ที่พวกเขากำลังจะไปนั้นไร้ซึ่งการกำหนดบทบาททางเพศและเป็นอิสระจากกฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น

5. “ก้น” รูรั่วของความเป็นมนุษย์

ภาพของมนุษย์เปลือยกันและสัตว์ไม่ได้สะท้อนเพียงความปรารถนาเพียงอย่างเดียว แต่การเปลือยกันของมนุษย์ใน *The Rutland Psalter* ยังย้ำเตือนถึงความไม่เสถียรของลำดับชั้นมนุษย์และสัตว์ ซึ่งอาจแปรเปลี่ยนได้เสมอเมื่อเนื้อหนังอันเปลือยเปล่าปรากฏต่อสายตา การเปลือยกันทำให้สภาวะความเป็นมนุษย์ไม่ได้สูงส่งเหนือสัตว์อีกต่อไป ทำให้มนุษย์ย้ายจากศูนย์กลางของสรรพสิ่งแล้วหวนกลับมาเป็นสรรพสัตว์และเกิดความหวาดกลัวไม่มั่นคงปลอดภัยในร่างกายของตนอีกต่อไป เพราะรับรู้ได้ว่าตนเองก็เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตหนึ่งที่ต้องอยู่ร่วมกับสิ่งมีชีวิตอื่น ซึ่งในการอยู่ร่วมนั้น ตนเองก็สามารถถูกคุกคามหรือทำให้ตายได้ ความหวาดกลัวนี้ปรากฏให้เห็นในภาพคนเปลือยกันกับหมาป่าใน folio 109r (Figure 4) ซึ่งแม้หมาป่าจะเป็นภัยคุกคาม แต่มนุษย์กลับเลือกที่จะปกปิดเพียงส่วน “ก้น” ของตน ซึ่งเป็นการหวาดกลัวทั้งเชิงกายภาพ คือ ถูกกัด ถูกดมและการหวาดกลัวว่าร่างกายตัวเองจะเปิดเผยความเป็นสัตว์ต่อหน้าหมาป่าที่กำลังทำหน้าที่เป็นผู้จ้องมอง ซึ่งเป็นพยานตาสำคัญที่จะยืนยันว่ามนุษย์ไม่ได้สูงส่งอีกต่อไป “ก้น” จึงเป็นรูรั่วใหญ่ที่มนุษย์พยายามจะปกปิดไม่ให้สถานะของตัวเองรั่วไหลออกไปผ่านการสวมใส่เสื้อผ้าและขัดเกลากันให้อยู่ในพื้นที่ที่มนุษย์ควบคุมได้ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดบทลงโทษให้ตีก้นเมื่อกระทำผิด การกำหนดความหมายในเชิงศีลธรรม การจัดพื้นที่สำหรับขับถ่าย สำหรับในปัจจุบันก็มีการพยายามส่งเสียงแทนกัน เช่น การพยายามอธิบายเสียงของการผายลมว่าหมายความว่าอย่างไร

ภาพที่ 4. ภาพมนุษย์เอามือปิดก้นจากหมาป่า
(ที่มา: Use of Sarum (the ‘Rutland Psalter’), British Library, Add MS 62925, fol. 109r.)

การเผชิญหน้าระหว่างมนุษย์ผู้หวาดกลัวที่เปลือยเปล่ากับหมาป่ายังเป็นการกลับหัวโครงสร้างความรุนแรงระหว่างคนกับหมาป่าที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 12 ของอังกฤษที่ราชสำนักอังกฤษประกาศให้พื้นที่ขนาดใหญ่ของอาณาจักรเป็น “เขตป่า” และอ้างสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการใช้ความรุนแรงต่อสัตว์ในเขตเหล่านั้น พร้อมทั้งจัดตั้งกลุ่มนักล่าหมาป่า (luparii) อีกด้วย ซึ่งในบางกรณี หมาป่ายังถูกปล่อยเข้าไปในเขตล่าสัตว์ ไม่ใช่เพื่อลดจำนวนสัตว์กินพืช แต่เพื่อให้มนุษย์สามารถล่า “หมาป่า” เองได้ การล่าประเภทนี้มีเป้าหมายหลักเพื่อ “ย้ำเตือน” ว่ามนุษย์โดยเฉพาะชนชั้นสูงมีสถานะเป็น “เจ้าของความรุนแรง” อย่างแท้จริง (Steel, 2011, p. 63) ดังนั้นเมื่อมนุษย์ไร้ซึ่งเสื้อผ้าก็มีสถานะไม่ต่างกับหมาป่าที่ไร้กฎหมายควบคุม เกราะของมนุษย์ที่สร้างขึ้นทั้งหมดเพื่อจัดการตัวเองและควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่นจึงสลายไป เหลือไว้แต่ความเปลือยเปล่าทางชีวภาพระหว่างผิวเนื้อกับขนหนังที่ต่างเปราะบางและตายได้ทั้งสิ้น

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
Journal of Studies in the Field of Humanities Vol.33 No.1 (January-June 2026)

ภาพที่ 5. ภาพมนุษย์แต่งกายมิดชิดนำสุนัขออกล่ากระต่าย
(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 57V.)

ภาพที่ 6. ภาพมนุษย์แต่งกายมิดชิดถือไม้เท้านำหน้าหมี
(ที่มา: Use of Sarum (the 'Rutland Psalter'), British Library, Add MS 62925, fol. 56r.)

การปิดรูรั่วผ่านกันเรียกคืนอำนาจให้กับมนุษย์เช่นภาพ folio 57v ซึ่งเป็นภาพมนุษย์ที่แต่งกายมิดชิดถือคันธนูและนำสุนัขออกล่ากระต่าย (Figure 5) เป็นภาพที่จัดวางมนุษย์ให้อยู่ข้างอารยธรรม เครื่องแบบ อาวุธ และการครอบครองอำนาจเหนือสัตว์ ไม่เพียงแต่ร่างกายถูกปกปิด แต่ยังถูกทำให้กลายเป็นกลไกของอำนาจที่พร้อมควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่นผ่านเทคโนโลยีการล่า (คันธนู) และระบบพันธมิตรสัตว์ (หมาล่าสัตว์) ทิศทางที่สวนกลับของคนที่สวมใส่เสื้อผ้านี้ยังเกิดซ้ำในภาพคนกับหมีใน folio 56r (Figure 6) ซึ่งไม่ได้มีทีท่าของความหวาดกลัวหลบหนีเช่นชายเปลือยกันปืนต้นไม้ในภาพ folio 53r โดยนำเสนอภาพของชายสวมเสื้อคลุมยาวและถือไม้เท้าอยู่ด้านหน้าของหมีที่บัดนี้ไม่ได้ยืนสองขาท้าทายเส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์อีกต่อไป แต่เป็นเพียงการคลานสี่ขาที่แสดงถึงการกลับไปอยู่ในหมวดหมู่ของความเป็นสัตว์อีกครั้ง การสวมเสื้อผ้าของมนุษย์ โดยเฉพาะการปิดกันให้มิดชิดจึงเป็นการเรียกคืนระเบียบแบบอารยธรรมของมนุษย์ เช่นเดียวกับที่มนุษย์หมาป่า (Bisclavret) สามารถสลัดความเป็นสัตว์ (Werewolf) ออกไปได้เมื่อกลับมาสวมใส่เสื้อผ้าอีกครั้งผ่านการช่วยเหลือของพระราชา ซึ่งเป็นตัวแทนของการสถาปนาวัฒนธรรม กันที่ถูกปกปิดใต้ร่มผ้าจึงกลายเป็นสัญญะของความบริสุทธิ์ของมนุษย์ที่สามารถควบคุมและจัดการร่างกายของตัวเองไม่ให้รั่วไหลออกไปปะปนกับธรรมชาติได้อีก

6. สรุป

การพิจารณาภาพคนเปลือยก้นที่เผชิญหน้ากับสัตว์บน *The Rutland Psalter* โดยใช้ทฤษฎีเควียร์ ได้เปิดเผยให้เห็นความปรารถนาแบบเควียร์ที่ไม่จำกัดให้อยู่ในร่างกายของมนุษย์และสัตว์แบบเดิม โดยพร่าเลือนเส้นแบ่งระหว่างคนกับสัตว์อย่างท้าทายและลื่นไหลใต้ข้อความศักดิ์สิทธ์บน *The Rutland Psalter* โดยอาศัยกระบวนการสร้างร่างกายแบบลูกผสม (hybrid body) ที่หลอมรวมกัน คน สัตว์และพืชเป็นเครื่องจักรที่เอื้อให้แรงปรารถนาแบบเควียร์นั้นรั่วซึมออกมาในโลกที่ผู้คนมุ่งจัดหมวดหมู่ให้สรรพสิ่ง โดยแรงปรารถนาดังกล่าวไม่เท่ากับแรงปรารถนาทางเพศอย่างเดียว แต่อาจเป็นความปรารถนาที่ต้องการแนบชิด ความปรารถนาที่ต้องการผูกพันทางอารมณ์หรือจิตวิญญาณ ความปรารถนาที่เกิดจากความหวาดกลัว ความปรารถนาที่ต้องการหลุดจากขนบของสังคม ความปรารถนาที่ต้องการกลายเป็นไปเรื่อย ๆ ไม่หยุดนิ่ง หรือความปรารถนาที่ไม่ต้องการปรารถนา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “ความปรารถนาแบบเควียร์” ไม่หยุดนิ่งและยังคงกลายไปตลอดเวลา ชุมชนเควียร์ที่จิตรกรนำเสนอผ่านภาพจึงไม่ใช่แค่ชุมชนทางเพศสภาพที่ต้องใฝ่หาอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่ง แต่เป็นชุมชนของสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตอันหลากหลายที่อยู่ร่วมกัน โดยกลายเป็นสิ่งอื่นร่วมกันหรือเป็นสิ่งอื่นร่วมกันชั่วคราวแล้วสลายไปเพื่อตอบความปรารถนา/ไม่ปรารถนาของตนเอง โดยมี “ก้น” ที่เปิดเปลือยเป็นช่องเปิดให้เกิดการพัวพันนั้น เช่นที่ฮาราเวย์เสนอว่ามิตรสหายร่วมสายพันธุ์จะทำให้เราตระหนักได้ว่าเราต่างประกอบสร้างไปด้วยเยื่อหุ้ม ช่องทวารหนัก อวัยวะและส่วนต่อขยายซึ่งเป็นกระบวนการไหลเวียนและต่อเนื่อง ไม่ได้มีจุดเริ่มและจุดจบอย่างแท้จริง (Haraway, 2008)

รายการอ้างอิง

British Archaeological Association. (2025, October 1*). The Rutland Psalter and the Rise of Gothic Marginalia* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=l0sq9zNUw5c

British Library. (ca.1260). *Additional MS 62925* [Manuscript collection]. British Library, London, United Kingdom.

Brown, K. (2017). Positioning, place, and penetration: The marginal sciopod of the Rutland Psalter. *Bowdoin Journal of Art*, (3), 1-14.

Camille, M. (1992). *Image on the edge: The margins of Medieval art*. Reaktion Books Limited.

Chrétien de Troyes. (1914). *Romances arthuriennes* [Arthurain romances]. Everyman’s Library.

Cohen, J. J. (1996). Monster culture (seven theses). In J. J. Cohen (Ed.), *Monster theory: Reading culture* (pp. 3-25). University of Minnesota Press.

Cohen, J. J. (2003). *Medieval identity machines*. University of Minnesota Press.

Desmond, M., & Sheingorn, P. (2001). Queering ovidian myth: Bestiality and desire in Christine de Pizan's Epistre Othea. In Glenn Burger & Steven F. Kruger (Eds.), *Queering the Middle Ages* (pp. 3-28). The University of Minnesota Press.

Dinshaw, C. (1999). *Getting Medieval: Sexualities and communities.* Duke University Press.

Haraway, D. J. (2008). *When species meet.* University of Minnesota.

Harris, N. (1995). The lion in Medieval Western Europe: Toward an interpretive history. *Journal of Medieval History*, *21*(4), 365-386.

Mandelbaum, A. (Trans.). (1995). *The Metamorphoses of Ovid*. Harcourt Brace & Company.

Marie de France. (1996). *Bisclavret* [Bisclavret]. University of Florida.

Myers, N. (2017). From the anthropocene to the planthroposcene: Designing gardens for plant/people involution. *History and Anthropology, 28*(3), 297-315.

Roger of Howden. (1853). *Chronica Magistri Rogeri de Houedene*. Longman.

Steel, K. (2011). *How to make a human: Animals and violence in the Middle Ages*. Ohio State University Press.

Tudesko, J. L. (2022). *Blood and body: Women's religious practices in late Medieval Europe* [Master's thesis]. California State University, Sacramento.

University of Aberdeen. (n.d.). *The Aberdeen bestiary: Folio 15r – De monocero; The monceros. De urso; The bear.* https://www.abdn.ac.uk/bestiary/ms24/f15

Vasvári, L. O. (2006). Queer theory and discourses of desire. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture, 8*(1). https://doi.org/10.7771/1481-4374.1290

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

การศึกษาเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทย*

Received: 7 March 2026
Revised: 16 April 2026
Accepted: 22 May 2026

อิสริยา พาที**

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบทเพลงยอดนิยมภาษาเกาหลีและภาษาไทยอย่างละ 80 เพลง รวม 160 เพลง วิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยกรอบภาพพจน์ 16 ประเภท และนับความถี่การปรากฏของภาพพจน์ในเนื้อเพลง ผลการวิจัยพบว่าบทเพลงภาษาเกาหลีพบภาพพจน์รวม 522 ครั้ง และบทเพลงภาษาไทยพบ 512 ครั้ง ทั้งสองภาษามีอุปลักษณ์เป็นภาพพจน์หลักร่วมกัน อย่างไรก็ตาม บทเพลงภาษาเกาหลีมีแนวโน้มเด่นด้านการใช้สัญลักษณ์ รวมถึงการเลียนลักษณะและสัทพจน์มากกว่าบทเพลงภาษาไทย สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างอารมณ์ผ่านบรรยากาศและภาพรวมที่เปิดพื้นที่ให้ตีความ ขณะที่บทเพลงภาษาไทยมีแนวโน้มเด่นในการใช้บุคลาธิษฐานและอติพจน์มากกว่า ถ่ายทอดอารมณ์อย่างตรง ชัดและเข้มข้น นอกจากนี้ ภาพพจน์บางประเภท เช่น การแฝงนัย อวพจน์ สัมพจนัย อุปมานิทัศน์และการอ้างถึง พบว่าเป็นภาพพจน์ที่บทเพลงทั้งสองภาษาไม่นิยมใช้เป็นกลไกหลักในการขับอารมณ์ของบทเพลง โดยสรุปแล้วงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นทั้งลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงของสองภาษาและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาภาษาศาสตร์และการเรียนการสอนภาษาเกาหลีสำหรับผู้เรียนชาวไทยได้

คำสำคัญ

โวหารภาพพจน์;
เพลงเกาหลี;
เพลงไทย

* งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนพัฒนาอาจารย์ใหม่/นักวิจัยใหม่ กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเกาหลี ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดต่อได้ที่: isariya.p@chula.ac.th

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

A Comparative Study of Figures of Speech in Korean and Thai Songs*

Received: 7 March 2026
Revised: 16 April 2026
Accepted: 22 May 2026

Isariya Patee**

Research Article

Abstract

This study examines and compares the use of figures of speech in Korean and Thai songs. The dataset consists of 160 popular songs, including 80 Korean songs and 80 Thai songs. A quantitative approach was adopted using a framework of 16 categories of figures of speech, and the frequency of each category was analyzed based on song lyrics. The results show that Korean songs contain 522 instances of figures of speech, while Thai songs contain 512 instances. Metaphor is the most frequently used figure of speech in both languages. However, Korean songs exhibit a stronger tendency toward symbolism, as well as mimetic expressions and onomatopoeia, indicating that emotions are often conveyed through atmosphere and holistic imagery that allows greater interpretive openness. On the other hand, Thai songs tend to emphasize the use of personification and hyperbole, reflecting a more direct, explicit, and emotionally intensified mode of expression. Other figures of speech, such as irony, understatement, synecdoche, allegory, and allusion, appear infrequently in both languages and do not function as primary mechanisms for emotional expression in songs. Overall, this study indicates both shared characteristics and language-specific tendencies in the use of figures of speech, which offers important implications for linguistic research and for Korean language teaching and learning among Thai learners.

Keywords

figures of speech;
Korean songs;
Thai songs

* This research project was funded by the New Faculty/Young Researcher Development Grant, Ratchadaphiseksomphot Endowment Fund, Chulalongkorn University, Fiscal Year 2025.

** Lecturer, Korean Section, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, e-mail: isariya.p@chula.ac.th

1. บทนำ

ภาพพจน์ หมายถึง การใช้คำหรือสำนวนที่มีลักษณะเฉพาะในการสร้างความหมาย โดยการเปรียบเทียบหรือสร้างภาพที่สามารถกระตุ้นอารมณ์และจินตนาการของผู้รับสาร ซึ่งมักใช้ในงานวรรณกรรมและบทเพลง เพื่อเสริมสร้างความงามและความลึกซึ้งให้กับเนื้อหา การใช้ภาพพจน์ช่วยให้ข้อความมีชีวิตชีวาและน่าสนใจยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจและรู้สึกได้ถึงความหมายหรืออารมณ์ที่ต้องการสื่ออย่างชัดเจน ภาพพจน์มีบทบาทสำคัญในการทำให้นามธรรม เช่น ความรัก ความเศร้า หรือความคิดถึง กลายเป็นภาพที่ผู้รับสารสามารถรับรู้และเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ทั้งยังสะท้อนมุมมองและวิธีคิดของผู้ใช้ภาษาในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้อีกด้วย

บทเพลงเป็นศิลปะที่ผสมผสานทั้งด้านภาษาและดนตรี เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและประสบการณ์ของมนุษย์ นอกจากเนื้อเพลงจะทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราวแล้ว ยังมีบทบาทในการสร้างความหมายและอารมณ์ผ่านการใช้ภาษาอีกด้วย ผู้แต่งเพลงมักใช้ภาพพจน์เป็นกลไกสำคัญในการสื่อความหมายและอารมณ์ การศึกษาภาพพจน์ในบทเพลงจึงช่วยให้เข้าใจกลวิธีการใช้ภาษาในการสร้างสุนทรียภาพของภาษาได้อย่างลึกซึ้ง

ในปัจจุบัน วัฒนธรรมสมัยนิยมเกาหลีโดยเฉพาะเพลงเกาหลี (K-pop) ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสังคมไทย ส่งผลให้บทเพลงภาษาเกาหลีไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อเพื่อความบันเทิงเท่านั้น หากยังเป็นสื่อกลางสำคัญในการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมเกาหลีของผู้เรียนชาวไทยอีกด้วย ส่วนบทเพลงภาษาไทยก็สะท้อนอารมณ์และความคิดของสังคมไทยได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมสำหรับการศึกษาในเชิงภาษาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีหรือบทเพลงภาษาไทยอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการวิเคราะห์ภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือจำกัดอยู่เพียงภาพพจน์บางประเภทเท่านั้น อีกทั้งยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทยในลักษณะเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาและเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงของทั้งสองภาษา เพื่อวิเคราะห์ทั้งลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย

การใช้ภาพพจน์ไม่ได้เป็นเพียงกลวิธีทางภาษาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนวิธีคิดและกระบวนการสร้างความหมายของผู้ใช้ภาษาในแต่ละสังคม แม้ว่าภาพพจน์บางประเภทจะปรากฏร่วมกันในทั้งสองภาษา แต่รูปแบบการใช้ ความถี่และบริบทในการใช้อาจแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางวัฒนธรรมและลักษณะการสื่อสาร การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบจึงช่วยให้เห็นทั้งความเหมือนและความแตกต่างของการใช้ภาพพจน์ของทั้งสองภาษาอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาเกาหลีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความถี่ของการใช้ภาพพจน์แต่ละประเภทในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทย

3. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 คำนิยามและการจำแนกภาพพจน์

มีนักวิชาการจำนวนมากได้ให้คำนิยามและจำแนกประเภทของภาพพจน์ (Figures of Speech) ในมุมมองที่แตกต่างกัน โดยเพอร์รีน (Perrine, 1956) อธิบายว่าภาพพจน์เป็นกลวิธีทางภาษาที่ช่วยเพิ่มมิติของความหมายและอารมณ์ให้แก่ข้อความและจำแนกประเภทสำคัญ เช่น อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน นามนัย สัญลักษณ์ ส่วนเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) เสนอแนวคิดอุปมาเชิงมโนทัศน์ว่ามนุษย์ทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น “Time is money (เวลาเป็นเงินเป็นทอง)” ซึ่งสะท้อนทั้งกลไกทางภาษาและระบบความคิดเชิงวัฒนธรรมที่มองว่าเวลามีคุณค่า

ในบริบทของภาษาไทย ราชบัณฑิตยสถาน (2552) ให้นิยามของคำว่า “ภาพพจน์” ว่าเป็นการกล่าวถึงสิ่งหนึ่งเพื่อสื่อถึงอีกสิ่งหนึ่งและได้จำแนกประเภทที่ใช้บ่อย เช่น อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัญลักษณ์ สอดคล้องกับสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2548) และวิเชียร เกษประทุม (2558) ที่ชี้ว่าภาพพจน์กลุ่มดังกล่าวเป็นประเภทที่ปรากฏบ่อยในงานวรรณกรรมไทย

ส่วนภาษาเกาหลี สถาบันเกาหลีศึกษา (Academy of Korean Studies, 1991) ได้จำแนกภาพพจน์ออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่มีลักษณะการเปรียบเทียบ เช่น อุปมา อุปลักษณ์ สัทพจน์ การเลียนลักษณะ ซึ่งสะท้อนลักษณะเด่นของภาษาเกาหลีที่ให้ความสำคัญกับเสียงและการเคลื่อนไหว ส่วนกลุ่มที่สอง คือ กลุ่มภาพพจน์ที่เน้นย้ำความหมาย เช่น อติพจน์ การแฝงนัย ปฏิพจน์

3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทย

จากการสำรวจงานวิจัยที่นำบทเพลงเกาหลีมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ พบว่างานวิจัยที่มุ่งศึกษาภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีโดยตรง โดยไม่เปรียบเทียบกับภาษาอื่นยังมีจำนวนค่อนข้างจำกัด งานส่วนใหญ่ในสาขานี้มักอยู่ในลักษณะการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างภาษา อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยบางส่วนที่วิเคราะห์ข้อมูลภายในภาษาเกาหลีเพียงภาษาเดียว เช่น อี (Lee, 2020) ศึกษาการใช้อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตและการเดินทางในเพลงคริสเตียนภาษาเกาหลี พบว่ามีการใช้อุปลักษณ์เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ คิมและช็อง (Kim & Chung, 2023) วิเคราะห์เนื้อเพลงของนักร้องนักแต่งเพลงชาวเกาหลีชื่อ IU ซึ่งพบว่ามีการใช้ภาพพจน์หลากหลายประเภท โดยเฉพาะอุปลักษณ์ ส่วนอูเมมูรา (Umemura, 2018) ได้วิเคราะห์บทเพลงภาษาเกาหลีของนักร้องชื่อชินซึงฮุนและแพ็กจียอง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการใช้มโนอุปลักษณ์ด้านความรักในบทเพลงมีความสัมพันธ์กับบริบททางเศรษฐกิจและสังคม

ในบริบทของภาษาไทย มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพพจน์ในบทเพลงภาษาไทยมาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมหลากหลายแนวเพลง โดยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกัน คือ มีการใช้อุปมาและอุปลักษณ์เป็นภาพพจน์หลักในการสร้างความหมายและถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลง เช่น ชุติมา เพ็งสุทธิ์ (2545) สินีนาฏ วัฒนสุข (2549) ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของภาพพจน์ทั้งสองประเภท โดยเฉพาะในบทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ส่วนงานวิจัยของตันหยง วงวาน และคณะ (2560) ภัทรพงศ์ สืบเพ็ง และคณะ (2563) และพีรพงษ์ เคนทรภักดิ์

และโสภี อุ่นทะยา (2564) ต่างสะท้อนให้เห็นว่าการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาไทยนั้นมีความหลากหลายและสัมพันธ์กับบริบททางวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษา โดยยังคงมีอุปมาและอุปลักษณ์เป็นประเภทที่ปรากฏเด่นที่สุด นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์บทเพลงต่างๆ ของศิลปินคนเดียวกัน เช่น การศึกษาของกนิษฐา ปันตา และคณะ (2566) ศึกษาวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงของกระต่าย พรรณนิภา พบว่าภาพพจน์ที่ปรากฏจำนวนมาก คือ อติพจน์ นอกจากนี้ จุฑามาส เอมสุ่น และคณะ (2567) ศึกษาภาษาในบทเพลงไทยสากลร่วมสมัยของเจฟ ซาเตอร์ ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้ภาพพจน์หลากหลายประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์และบุคลาธิษฐาน โดยอุปมาเป็นประเภทที่พบมากที่สุด จากงานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าอุปมาและอุปลักษณ์มักเป็นภาพพจน์หลักที่ปรากฏในบทเพลงภาษาไทย อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีก็ปรากฏอติพจน์อย่างโดดเด่นเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและบริบทของบทเพลง ส่วนภาพพจน์ประเภทอื่นมีบทบาทรองและแปรผันไปตามลักษณะของบทเพลง

3.3 งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างภาษา

ในด้านงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างภาษา มีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาพพจน์ในบริบทต่างๆ เช่น โน (Noh, 2009) ศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตของการใช้ภาษาอังกฤษและภาษาเกาหลี โดยใช้ข้อมูลจากการเขียนเรียงความของผู้ให้ข้อมูล พบว่ามีการใช้อุปลักษณ์เพื่อสะท้อนประสบการณ์และบริบททางวัฒนธรรมของผู้พูด ส่วนแพ็ก (Baek, 2009) ศึกษาเปรียบเทียบอุปลักษณ์ความรักในเพลงภาษาเกาหลีและภาษาอังกฤษ โดยมุ่งวิเคราะห์อุปลักษณ์ผ่านการใช้แนวคิดที่เป็นรูปธรรมเพื่ออธิบายแนวคิดนามธรรม พบว่าทั้งสองภาษามีกรอบมโนทัศน์ร่วมกัน แต่รายละเอียดของการนำเสนอแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการศึกษาของคว็อน (Kwon, 2014) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบมโนอุปลักษณ์ความรักในเพลงภาษาเกาหลีและภาษาอังกฤษ โดยเน้นการจัดประเภทอุปลักษณ์ที่พบและวิเคราะห์มิติทางอารมณ์ เช่น การเน้นด้านบวกหรือด้านลบของความรัก จากผลการศึกษาพบทั้งลักษณะร่วมเชิงสากลและลักษณะเฉพาะของแต่ละภาษา นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณ์เกี่ยวกับอารมณ์ ได้แก่ ความเศร้าและความสุขในภาษาเกาหลีและภาษาไทย โดยใช้ข้อมูลจากคลังภาษาในชีวิตประจำวัน (Rukprakobkij, 2015) รวมถึงการวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์ความรักระหว่างภาษาเกาหลีกับภาษาเวียดนาม โดยใช้บทสนทนาในละครโทรทัศน์เป็นข้อมูล (Phan Thi Hong Ha, 2019) และการศึกษาอุปลักษณ์ความรักในเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทย ซึ่งชี้ให้เห็นทั้งกรอบมโนทัศน์ร่วมและความแตกต่างเชิงวัฒนธรรม (Maneepairoj, 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว พบว่าแม้จะมีการศึกษาภาพพจน์ในหลากหลายบริบทและมีงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างภาษามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการใช้ภาพพจน์เป็นกลไกสากลที่มีบทบาทสำคัญต่อการสื่อสารและการสร้างความหมาย แต่โดยส่วนใหญ่งานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการศึกษาภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์เป็นหลักและยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ต่างๆ ในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทยอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ในงานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทยและวิเคราะห์เปรียบเทียบความถี่และลักษณะการใช้ภาพพจน์ เพื่อให้เห็นทั้งลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของการใช้ภาษาในบริบทวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 เครื่องมือในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะบทเพลงที่มีเนื้อหาเป็นภาษาเกาหลีและภาษาไทย โดยเลือกบทเพลงภาษาเกาหลีจำนวน 100 เพลงจากเว็บไซต์ Melon (https://www.melon.com/chart) ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมเพลงยอดนิยมในสาธารณรัฐเกาหลี โดยได้เก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ 2568 และเลือกบทเพลงภาษาไทยจำนวน 100 เพลงจากเว็บไซต์ Billboard Thailand (https://billboardth.com/ thai_song) ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมเพลงไทยยอดนิยม โดยได้เก็บข้อมูลในเดือนมีนาคม 2568

จากนั้นผู้วิจัยได้นำเพลงที่ติดอันดับ 100 อันดับแรกจากแต่ละแหล่งมาคัดกรอง โดยพิจารณาเฉพาะเพลงที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาเกาหลีหรือภาษาไทยและตัดเพลงที่มีเนื้อร้องเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมดออก สำหรับบทเพลงภาษาไทย ผู้วิจัยเลือกเฉพาะเพลงที่ใช้ภาษาไทยภาคกลาง จากเกณฑ์ดังกล่าว ได้บทเพลงภาษาเกาหลีจำนวน 80 เพลง และบทเพลงภาษาไทยจำนวน 80 เพลง รวมทั้งสิ้น 160 เพลง เพื่อนำไปวิเคราะห์และเปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในทั้งสองภาษา

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อหาค่าความถี่ในการใช้โวหารภาพพจน์ต่างๆ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ภาพพจน์ที่ปรากฏในเนื้อเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทย โดยใช้กรอบการจำแนกภาพพจน์จำนวน 16 ประเภทที่กำหนดไว้ในงานวิจัยนี้ ดำเนินการวิเคราะห์โดยการอ่านเนื้อเพลงทั้งหมดและคัดแยกข้อความที่ปรากฏภาพพจน์ จากนั้นจึงจำแนกประเภทของภาพพจน์และบันทึกความถี่ของแต่ละประเภทเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างภาษาเกาหลีกับภาษาไทย ในการนับความถี่ของภาพพจน์ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ว่าหากในเนื้อเพลงเดียวกันปรากฏภาพพจน์มากกว่าหนึ่งประเภท จะนับภาพพจน์ทุกประเภทที่ปรากฏ ส่วนกรณีที่มีการร้องท่อนซ้ำจะไม่นับซ้ำในท่อนที่มีเนื้อร้องเหมือนกัน

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทยทั้งหมดด้วยตนเองในขั้นต้น จากนั้นเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ จึงได้ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยซึ่งเป็นชาวไทยและผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาเกาหลีซึ่งเป็นชาวเกาหลีตรวจสอบความถูกต้องของการจำแนกภาพพจน์ดังกล่าว หลังจากนั้น ผู้วิจัยจะนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้งสองคนมาทบทวนและปรับแก้เพื่อให้การจำแนกข้อมูลมีความแม่นยำยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์บทเพลงภาษาเกาหลี ผู้วิจัยใช้เนื้อเพลงต้นฉบับภาษาเกาหลีเป็นหลักเพื่อรักษาความถูกต้องของความหมายและการใช้ภาษา อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ผู้อ่านที่ไม่เข้าใจภาษาเกาหลีสามารถติดตามเนื้อหาได้ ผู้วิจัยได้จัดทำคำแปลภาษาไทยประกอบ โดยคำแปลดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อหาโดยรวมของบทเพลงและใช้ประกอบการวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์เท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาษา (ภาษาเกาหลีและภาษาไทย) กับรูปแบบการเลือกใช้ภาพพจน์

โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ในการประมวลผลข้อมูล เพื่อตรวจสอบว่าการใช้ภาพพจน์ระหว่างบทเพลงภาษาเกาหลีกับภาษาไทยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

4.3 เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการรวบรวมและเปรียบเทียบการจัดจำแนกโวหารภาพพจน์ในงานของนักวิชาการไทยและต่างประเทศ ได้แก่ เพอร์รีน (Perrine, 1956), วิเชียร เกษประทุม (2558), สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2548), ราชบัณฑิตยสถาน (2552), สถาบันเกาหลีศึกษา (Academy of Korean Studies, 1991) คิมและช็อง (Kim & Chung, 2023) พบว่ามีความหลากหลายมากกว่า 25 ประเภท แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเภทที่ใช้วิเคราะห์ทั้งหมด 16 ประเภท เป็นเกณฑ์ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากภาพพจน์ทั้ง 16 ประเภทนี้มีการกล่าวถึงในวงกว้าง ครอบคลุมถึงลักษณะสำคัญของการสร้างภาพพจน์ในบทเพลงและเหมาะสมกับลักษณะของบทเพลงที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึก อีกทั้งมีคำจำกัดความที่ชัดเจน สามารถระบุเกณฑ์และจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ภาพพจน์ทั้ง 16 ประเภท ได้แก่ อุปมา (직유법[1]) อุปลักษณ์ (은유법) อติพจน์ (과장법) อวพจน์ (완서법) บุคลาธิษฐาน (의인법) สัทพจน์ (의성법) การเลียนลักษณะ (의태법) นามนัย (환유법) สัมพจนัย (제유법) สมมุติภาวะ (돈호법) สัญลักษณ์ (상징법) อุปมานิทัศน์ (풍유법) การอ้างถึง (암시법) การแฝงนัย (반어법) ปฏิพจน์ (모순어법) และปฏิทรรศน์ (역설법) โดยอธิบายความหมายของภาพพจน์ต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้

อุปมา หมายถึง การเปรียบเทียบโดยการนำสิ่งสองสิ่งที่ต่างพวกกันมาเปรียบเทียบกัน มีการนำความคล้ายคลึงของคำหลักมาเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่ง มักมีคำว่า “เหมือน ดั่ง ดุจ เฉก ราว(กับ) ปาน ประหนึ่ง เพียง กล คล้าย” เป็นคำเชื่อม เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจภาพหรือความหมายได้ชัดเจนมากขึ้น เช่น “ความรักของแม่ยิ่งใหญ่ดั่งท้องฟ้า” เป็นการเปรียบความรักของแม่กับความยิ่งใหญ่ของท้องฟ้า ส่วนในภาษาเกาหลีมักปรากฏในรูปแบบโครงสร้าง เช่น “B 같은 A” และนิยมใช้คำว่า “-같이” “-처럼” เช่น “그의 눈은 별처럼 빛난다” (ดวงตาของเขาเปล่งประกายเหมือนดาว) ซึ่งใช้คำว่า “처럼” (หมายถึง เหมือน เหมือนกับ ราวกับ) เพื่อเปรียบเทียบดวงตากับดวงดาว

อุปลักษณ์ หมายถึง การเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง อุปลักษณ์มีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับอุปมาแต่ไม่ได้เปรียบเทียบตรงและไม่ใช้คำเชื่อม “เหมือน ดุจ ดั่ง ฯลฯ” แต่จะใช้คำเปรียบเป็นสิ่งนั้น เช่น “เป็น คือ เท่า” หรือบางกรณีก็ไม่มีคำเชื่อมโยง จุดเด่นของอุปลักษณ์คือการแทนที่คุณลักษณะของสิ่งหนึ่งให้กลายเป็นอีกสิ่งหนึ่งทันที เช่น “เธอคือดวงอาทิตย์ของชีวิตฉัน” ในภาษาเกาหลีมักจะใช้ในรูปแบบ “A 는 B 이다”, “B 인 A”, “B 의 A” เช่น “그대는 나의 태양이다.” (เธอคือดวงอาทิตย์ของฉัน)

อติพจน์ หมายถึง การกล่าวเกินความจริงเพื่อเน้นย้ำอารมณ์หรือความรู้สึก เช่น “คิดถึงใจจะขาดอยู่แล้ว” ในภาษาเกาหลี ตัวอย่างเช่น “보고 싶어 죽겠다.” (คิดถึงจะตายอยู่แล้ว) ซึ่งเป็นการใช้ถ้อยคำเกินจริงเพื่อแสดงความคิดถึงอย่างมาก ส่วนภาพพจน์ที่มีความหมายตรงข้ามกับอติพจน์ คือ อวพจน์ ซึ่งหมายถึงการกล่าวลดทอนความหมายเพื่อลดน้ำหนักของถ้อยคำหรือความหมายให้เบาลง บางครั้งใช้เพื่อการเสียดสีหรือสร้างอารมณ์ขัน มักใช้ในการพูดคุยธรรมดาในชีวิตประจำวัน โดยการกล่าวให้น้อยกว่าความเป็นจริงหรือลดทอนน้ำหนักของ

[1] เนื่องจากงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาไทยและภาษาเกาหลี ชื่อระบุประเภทของภาพพจน์เป็นภาษาไทยและภาษาเกาหลีเท่านั้น

ถ้อยคำลง เช่น หากกิจกรรมหนึ่งจัดได้ดีมาก ก็พูดเพียงว่า “ก็จัดได้ดีนะ” หมายถึงการจัดงานหรือจัดกิจกรรมได้ดี หรือใช้พูดหยอกล้อว่า “คนอย่างเธอสอบผ่านก็ใช้ได้แล้ว” ในภาษาเกาหลี ตัวอย่างเช่น “나쁘지 않다.” (ไม่เลว) “그의 재능은 평범하지 않다.” (ความสามารถของเขานั้นไม่ธรรมดา) หมายถึง มีความสามารถมาก แต่กลับใช้คำว่า “ไม่ธรรมดา” เพื่อสื่อความหมายดังกล่าว

บุคลาธิษฐาน หมายถึง การทำให้สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ทำกิริยาอาการหรือมีความรู้สึกเหมือนกับมนุษย์ เช่น “พระจันทร์อิงแอบแนบซบก้อนเมฆ” ในภาษาเกาหลี ตัวอย่างเช่น “꽃이 웃는다.” (ดอกไม้ยิ้ม) ซึ่งเป็นการให้ดอกไม้มีพฤติกรรมของมนุษย์

สัทพจน์ หมายถึง การเลียนเสียงธรรมชาติหรือเสียงต่างๆ เช่น “เสียงฟ้าร้องครืนๆ” ในภาษาเกาหลี เช่น “아기가 응애응애 운다.” (เด็กร้องอุแว้อุแว้) ส่วนการเลียนลักษณะ หมายถึง การใช้คำเพื่อเลียนแบบกิริยาท่าทาง ลักษณะ หรือสภาพของสิ่งต่างๆ เช่น การเคลื่อนไหว การเดิน เช่น “ส่องแสงระยิบระยับ” คำว่า “ระยิบระยับ” หมายถึงส่องแสงวับๆ เป็นจุดเล็กๆ หรือในภาษาเกาหลี เช่น “철수가 비틀비틀 걸었다.” (ช็อลซูเดินตุปัดตุเป๋) “비틀비틀” หมายถึง ลักษณะการเดินที่ราวกับจะล้มลงอย่างต่อเนื่องโดยไม่สามารถทรงตัวได้

นามนัย คือ การใช้ชื่อส่วนประกอบที่เด่นของสิ่งหนึ่งแทนสิ่งนั้นๆ ทั้งหมดและส่วนประกอบดังกล่าวกับสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน นามนัยมีความคล้ายคลึงกับสัมพจนัยมาก แต่การแทนของนามนัยนั้นมีความชัดเจนและตรงตัวมากกว่า เช่น “ปากกามีพลังมากกว่าดาบ” หมายความว่านักเขียนมีอานุภาพยิ่งกว่านักรบ หรือการเอ่ยชื่อคนเพื่อหมายถึงผลงานของเขา ตลอดจนการเอ่ยชื่อสถานที่เพื่อหมายถึงคนที่อยู่ในสถานที่นั้นก็จัดว่าเป็นนามนัย ส่วนในภาษาเกาหลี เช่น “백의의 천사” (นางฟ้าในชุดขาว) เป็นการพูดถึงเสื้อผ้าเพื่อแทนบุคคลที่สวมใส่ชุดนั้น หมายถึง นางพยาบาล

สัมพจนัย คือ การใช้ส่วนย่อยที่สำคัญแทนส่วนใหญ่ทั้งหมดหรือใช้ส่วนใหญ่ทั้งหมดแทนส่วนย่อย เช่น “เขาแล่นใบไปรอบโลก” เป็นการพูดถึงใบเรือแทนการพูดถึงเรือทั้งลำ หรือ “เขาอาศัยชายคาฉันอยู่” มีการพูดถึงชายคาแทนการพูดถึงบ้านทั้งหลัง ส่วนในภาษาเกาหลี เช่น “손이 더 필요하다.” (ต้องการมือเพิ่ม) ซึ่งเป็นการพูดถึงมือแทนที่จะกล่าวถึงคน ประโยคนี้หมายถึงต้องการคนมาช่วยเพิ่มหรือต้องการแรงงานเพิ่ม

สมมุติภาวะ คือ การกล่าวกับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น สถานที่ สิ่งของ ธรรมชาติ สัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ หรือแม้แต่บุคคลที่ตายไปแล้วหรือไม่ได้อยู่ตรงนั้น หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น “โอ้ จันทร์เจ้าขา ใยข้าจึงเจ็บปวดในรัก” ในภาษาเกาหลี ตัวอย่างเช่น “오, 사랑이여!” (โอ้ ความรักเอ๋ย!) ซึ่งเป็นการกล่าวกับนามธรรมโดยตรง หรือ “아, 아름다운 저녁노을이여!” (อา ยามอาทิตย์อัสดงอันงดงามเอ๋ย!)

สัญลักษณ์ คือ การใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่งโดยมีความหมายร่วม สัญลักษณ์สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งเสมอ เช่น “เขาโบกธงขาว” นอกจากหมายถึงการโบกธงขาวจริงๆ แล้ว ยังหมายถึงการยอมแพ้ได้อีกด้วย หรือ “หมาแก่สอนยากกว่าหมาหนุ่ม” คำว่า “หมาแก่ หมาหนุ่ม” มีความหมายตรงตัวว่าเป็นสุนัขที่อายุมากกับสุนัขยังที่อ่อนวัย หรือหมายถึงคนสูงวัยกับคนวัยเยาว์ได้ด้วย ในภาษาเกาหลี ตัวอย่างเช่น “하얀 비둘기가 날아갔다.” (นกพิราบสีขาวบินไป) ซึ่งสามารถตีความสัญลักษณ์ของนกพิราบขาวว่าหมายถึงสันติภาพได้ด้วย

อุปมานิทัศน์ หมายถึง เรื่องเล่าที่มีความหมายสองชั้น คือความหมายตรงและความหมายแฝง เช่น เรื่องราวที่มีการพูดถึงเสือซ่อนเล็บใช้แทนคนที่ปกปิดความสามารถจริงไว้ ในภาษาเกาหลี ตัวอย่างเช่นเรื่อง “흥부와 놀부” (ฮึงบูกับนลบู) เป็นเรื่องราวของพี่น้องสองคนที่มีนิสัยแตกต่างกันอย่างสุดขั้ว สะท้อนถึงการประพฤติตนที่แตกต่างกันได้ผลต่างกัน คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

การอ้างถึง คือ การเอ่ยถึงบุคคล เหตุการณ์ หรือวรรณกรรมที่ผู้ฟังรู้จักอยู่แล้วเพื่อเสริมความหมาย เช่น “เขาเหมือนโรบินฮูด” หรือในภาษาเกาหลีที่ว่า “그는 마치 로빈 후드 같다 (เขาเหมือนโรบินฮูด)” ประโยคนี้ไม่ได้หมายถึงว่าเขาเป็นโรบินฮูดจริงๆ แต่เป็นการอ้างถึงตัวละครโรบินฮูด เพื่อสื่อว่าเขาเป็นคนที่ปล้นคนรวยมาช่วยคนจนหรือยืนหยัดเพื่อความยุติธรรม การใช้ชื่อโรบินฮูดจึงช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ผู้ฟังเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องอธิบายยาว

การแฝงนัย คือ การกล่าวตรงข้ามกับความจริง ซึ่งไม่ต้องการว่าให้ขมขื่นหรือเจ็บใจและไม่ตั้งใจเสียดสีรุนแรง แต่จะมีลักษณะยั่วล้อหรือเย้าแหย่เสียมากกว่า เช่น “ข่าวร้าย ทุกคนสอบผ่าน” ในภาษาเกาหลี ตัวอย่างเช่น “민주주의가 정말 잘도 굴러간다. ” (ประชาธิปไตยช่างดำเนินไปได้ดีเสียจริง) ซึ่งที่จริงแล้วมีความหมายสื่อถึงการประชดประชันตรงข้ามกับคำที่กล่าว

ปฏิพจน์ คือ การใช้คำหรือวลีที่มีความหมายตรงข้ามกันในตัวเพื่อสร้างความหมายใหม่ เช่น “ความสุขที่ขมขื่น” หรือ “ความเจ็บปวดอันหวานชื่น” ในภาษาเกาหลี ตัวอย่างเช่น “소리 없는 아우성” (เสียงตะโกนที่ไร้เสียง) ซึ่งเป็นการใช้ถ้อยคำที่ขัดแย้งกันแต่ก่อให้เกิดความหมายลึกซึ้ง ส่วนปฏิทรรศน์ คือ ข้อความที่ดูเหมือนขัดแย้งกันจนไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกแล้ว ข้อความนั้นหรือสถานการณ์นั้นกลับสามารถเป็นไปได้ เช่น “ยิ่งรีบก็ยิ่งช้า” หรือ “เขาตายเพื่อปลุกให้คนตื่น” ในภาษาเกาหลี เช่น “당신은 갔지만 나는 당신을 보내지 않았다” (คุณจากไปแล้ว แต่ฉันยังไม่ปล่อยคุณไป) ซึ่งสื่อว่าผู้พูดรับรู้การจากไปของอีกฝ่ายแล้ว แต่ยังไม่สามารถตัดใจได้

5. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์จากบทเพลงรวม 160 เพลง พบว่าทั้งภาษาเกาหลีและภาษาไทยใช้ภาพพจน์อย่างหลากหลาย โดยพบในบทเพลงภาษาเกาหลี 522 ครั้ง และภาษาไทย 512 ครั้ง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

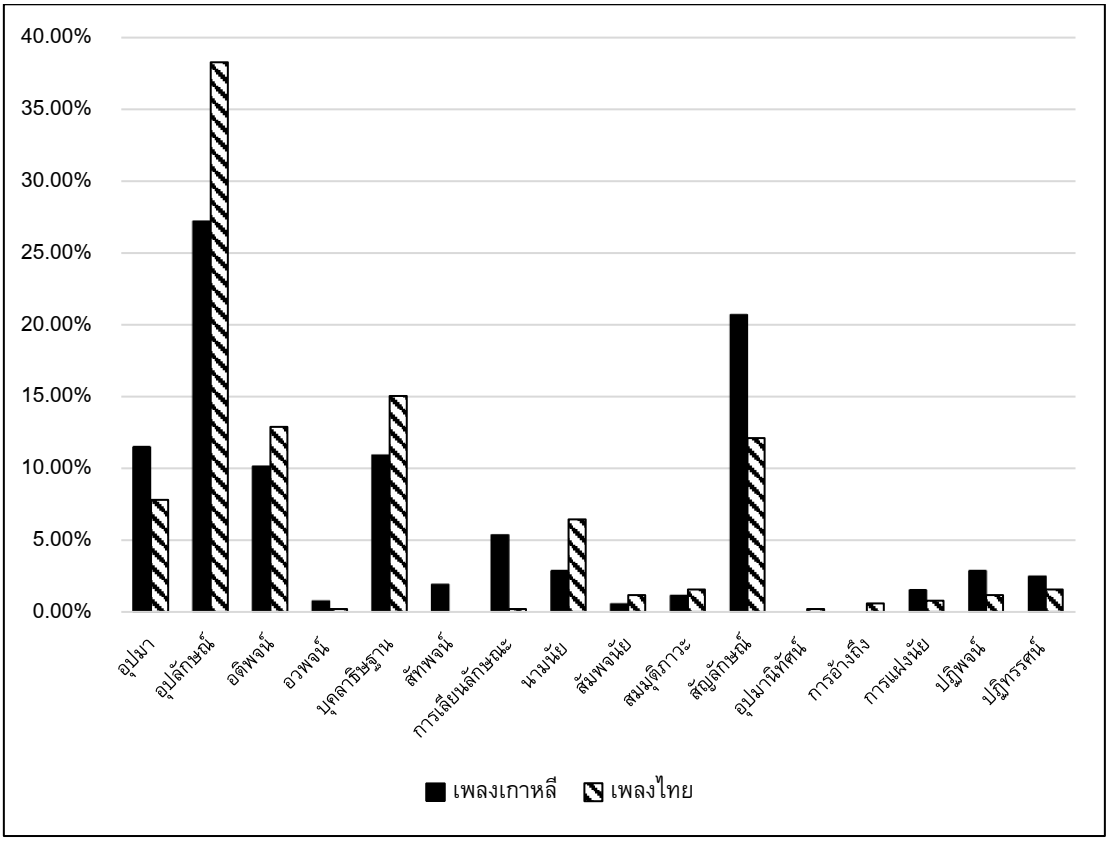
ตารางที่ 1

ความถี่และสัดส่วนการใช้ภาพพจน์ต่างๆ ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย

ประเภทภาพพจน์		บทเพลงเกาหลี		บทเพลงไทย	
		ความถี่ (ครั้ง)	สัดส่วน	ความถี่ (ครั้ง)	สัดส่วน
1	อุปมา	60	11.49%	40	7.81%
2	อุปลักษณ์	142	27.20%	196	38.28%
3	อติพจน์	53	10.15%	66	12.89%
4	อวพจน์	4	0.77%	1	0.20%
5	บุคลาธิษฐาน	57	10.92%	77	15.04%
6	สัทพจน์	10	1.92%	0	0.00%
7	การเลียนลักษณะ	28	5.36%	1	0.20%
8	นามนัย	15	2.87%	33	6.45%

ประเภทภาพพจน์		บทเพลงเกาหลี		บทเพลงไทย	
		ความถี่ (ครั้ง)	สัดส่วน	ความถี่ (ครั้ง)	สัดส่วน
9	สัมพจนัย	3	0.57%	6	1.17%
10	สมมุติภาวะ	6	1.15%	8	1.56%
11	สัญลักษณ์	108	20.69%	62	12.11%
12	อุปมานิทัศน์	0	0.00%	1	0.20%
13	การอ้างถึง	0	0.00%	3	0.59%
14	การแฝงนัย	8	1.53%	4	0.78%
15	ปฏิพจน์	15	2.87%	6	1.17%
16	ปฏิทรรศน์	13	2.49%	8	1.56%
รวมทั้งสิ้น		522	100.00%	512	100.00%

เพื่ออธิบายความแตกต่างเชิงปริมาณของการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากตารางที่ 1 มาสร้างแผนภูมิเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ภาพพจน์ของทั้งสองภาษาได้ดังนี้

ภาพที่ 1. แผนภูมิเปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ภาพพจน์ต่างๆ ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย

จากตารางที่ 1 และภาพที่ 1 พบว่าอุปลักษณ์เป็นภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุดในทั้งสองภาษา โดยบทเพลงภาษาไทยมีความถี่และสัดส่วนสูงกว่าภาษาเกาหลี (ภาษาเกาหลี 142 ครั้ง คิดเป็น 27.20% และภาษาไทย 196 ครั้ง คิดเป็น 38.28%) รองลงมาในบทเพลงภาษาเกาหลี ได้แก่ สัญลักษณ์ (108 ครั้ง, 20.69%) และอุปมา (60 ครั้ง, 11.49%) ตามลำดับ ส่วนบทเพลงภาษาไทย ภาพพจน์ที่ปรากฏรองลงมาจากอุปลักษณ์ ได้แก่ บุคลาธิษฐาน (77 ครั้ง, 15.04%) และอติพจน์ (66 ครั้ง, 12.89%) ตามลำดับ

สำหรับภาพพจน์ประเภทอื่นๆ ในบทเพลงภาษาเกาหลี เรียงตามลำดับความถี่ ได้แก่ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ การเลียนลักษณะ นามนัย ปฏิพจน์ ปฏิทรรศน์ สัทพจน์ การแฝงนัย สมมุติภาวะ อวพจน์และสัมพจนัย ทั้งนี้ไม่พบอุปมานิทัศน์และการอ้างถึงในบทเพลงภาษาเกาหลี ส่วนบทเพลงภาษาไทย เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปน้อยได้เป็นสัญลักษณ์ อุปมา นามนัย ปฏิทรรศน์ สมมุติภาวะ สัมพจนัย ปฏิพจน์ การแฝงนัย การอ้างถึง อวพจน์ การเลียนลักษณะและอุปมานิทัศน์ตามลำดับ ทั้งนี้ไม่พบสัทพจน์ในบทเพลงภาษาไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1 เพื่อยืนยันความแตกต่างดังกล่าวในเชิงสถิติ ผู้วิจัยได้ใช้การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) โดยนำข้อมูลภาพพจน์ทั้งหมดมาวิเคราะห์ร่วมกัน ทั้งนี้ได้จัดกลุ่มภาพพจน์ที่มีความถี่ต่ำจำนวน 5 ประเภท ได้แก่ อวพจน์ สัมพจนัย อุปมานิทัศน์ การอ้างถึงและการแฝงนัย รวมไว้ในกลุ่ม “ภาพพจน์อื่นๆ” ก่อนวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของการทดสอบทางสถิติที่ต้องการให้ค่าความถี่คาดหวังในแต่ละกลุ่มไม่ต่ำเกินไป ผลการวิเคราะห์พบว่าการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($\chi^2 = 76.61$, $df = 11$, $p < .001$) แสดงให้เห็นว่าภาษามีความสัมพันธ์กับรูปแบบการเลือกใช้ภาพพจน์อย่างชัดเจนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ต่อไปเป็นการวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงไทย โดยการสังเกตลักษณะเด่นร่วมที่พบจากบทเพลงที่ศึกษา ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2
ตัวอย่างเนื้อเพลงที่ปรากฏการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย[2]

ภาพพจน์	ตัวอย่างบทเพลงภาษาเกาหลี	ตัวอย่างบทเพลงภาษาไทย
1. อุปลักษณ์	- ***“그대는 선물입니다 (เธอคือของขวัญ)”*** <소나기 - ECLIPSE>[3] - ***“돌고 돌아 종착지는 결국 you (วนไปวนมา ปลายทางสุดท้ายก็คือเธอ)”*** <오늘만 I LOVE YOU - BOYNEXTDOOR> - ***“그대가 비 (เธอคือฝน)”*** <소나기 - ECLIPSE>	- ***“เธอนั้นคือความสุขที่เคยกอดไว้”*** <ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว - เล็ก รัชเมศฐ์> - ***“ถ้าให้เธอเป็นเสื้อคงเป็น Baby Tee”*** <Baby Tee - GALCHANIE> - ***“ก็เธอนั้นเป็นสิ่งเดียวที่ฉันนั้นตามหา”*** <เป็นไปได้ไหม - WanMai>

[2] ในตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้จัดเรียงลำดับภาพพจน์ที่ปรากฏในบทเพลงภาษาเกาหลีจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด โดยอาศัยผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 1 เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทยผ่านตัวอย่างเนื้อเพลงต่อไป ทั้งนี้การนำเสนอเนื้อเพลงบางส่วนในงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ทางวิชาการโดยมิได้แสวงหากำไร จึงไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของประเทศไทยและสอดคล้องกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของสาธารณรัฐเกาหลีที่อนุญาตให้มีการอ้างอิงงานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อการวิจัยและศึกษาได้ตามขอบเขตที่เหมาะสม

[3] การยกตัวอย่างเนื้อเพลงใช้รูปแบบ ***“เนื้อเพลงภาษาเกาหลี (คำแปลภาษาไทย)”*** <ชื่อเพลง - ชื่อศิลปิน>

ภาพพจน์	ตัวอย่างบทเพลงภาษาเกาหลี	ตัวอย่างบทเพลงภาษาไทย
	- ***"지금 이 순간이 한 페이지 (ช่วงเวลานี้เป็นหนึ่งหน้า)"*** <한 페이지가 될 수 있게 - DAY6> - ***"나는 내가 빛나는 별인 줄 알았어요 … 몰랐어요 난 내가 벌레라는 것을 (ฉันคิดว่าฉันเป็นดาว... ไม่รู้ว่าฉันเป็นแมลง)"*** <나는 반딧불 - 황가람> - ***"내 삶은 너뿐인데 (ชีวิตของฉันคือเธอเท่านั้น)"*** <천상연 - 이창섭>	- ***"ให้ความรักเป็นเข็มทิศที่จะนำทางไป"*** <ตามใจ OST. Deepnight The Series คืนนี้มีแค่เรา - fellow fellow> - ***"เธอคือความรักที่ฉันตามหามานาน"*** <เรื่องราวความรักในตำนาน - YOUNGOHM ft. GAVIN.D> - ***"เธอคือรักที่ลมพัดมา ช่วงเวลาแค่เพียงสั้น ๆ"*** <ว่าว - มีนตรา อินทิรา>
2. สัญลักษณ์	- ***"여긴 온종일 비가 왔어 (ที่นี่ฝนตกทั้งวัน)"*** <Drowning - WOODZ> - ***"다른 문을 열어 따라 갈 필요는 없어 (ไม่จำเป็นต้องเปิดประตูบานอื่นแล้วเดินตามไป)"*** <I AM - IVE> - ***"이 세상에서 제일 높은 곳을 향해서 뛰어오르자 (มาวิ่งกระโดดขึ้นไปสู่ที่ที่สูงที่สุดในโลกกันเถอะ)"*** <청춘만화 - 이무진> - ***"추운 겨울 끝을 지나 다시 봄날이 올 때까지 꽃피울 때까지 (ผ่านพ้นปลายฤดูหนาว อันหนาวเหน็บไป จนกว่าวันฤดูใบไม้ผลิจะหวนกลับมา จนกว่าดอกไม้จะผลิบาน)"*** <봄날 - 방탄소년단>	- ***"เพราะฉันคิดว่าเพลงรักที่มอบให้เธอนั้นมันควรจะมีได้แค่เพลงเดียวเท่านั้นพอ"*** <เพลงรัก - Three Man Down> - ***"มองไปบนฟ้าก็มีแต่หมอกควัน"*** <CURSE รักใครไม่เป็น - Z9 FT. 2K, SARAN> - ***"มองเวลา..ที่ผ่านพ้นไป..ในวันที่ฟ้ามืดมน"*** <ผ่านมา..ไม่เคยผ่านไป - ไทยตรง> - ***"ดอกไม้ดอกนั้นที่ฉันปลูกมันกับเธอ"*** <ดอกไม้ที่รอฝน - THE TOYS x NONT TANONT> - ***"ในคืนบางคืนที่ฟ้าไม่มีแสงใด มันจะมีดาวดวงนึงที่ยังอยู่ตรงนั้นให้ตามไป"*** <ตามใจ OST. Deepnight The Series คืนนี้มีแค่เรา - fellow fellow>
3. อุปมา	- ***"지금 이 순간은 꿈만 같아 (ตอนนี้เหมือนฝัน)"*** <한 페이지가 될 수 있게 - DAY6> - ***"연기처럼 네가 사라질까 봐 (กลัวเธอหายไปเหมือนควัน)"*** <살기 위해서 - 순순희> - ***"잠근 화면같이 우리 사이 정말 어두컴컴해 (ระหว่างเรามืดสนิทจริง ๆ เหมือนหน้าจอที่ถูกล็อกไว้)"*** <네모네모 - 최예나>	- ***"ความเจ็บช้ำดั่งมีดกรีดย้ำหัวใจ"*** <หายใจแล้วไปต่อ - LABANOON x NUM KALA> - ***"ใจเธอดังทะเลที่กว้างยิ่งนัก"*** <โง่ (Feat. Rim Silly Fools) - Ebola> - ***"เธออาจอยู่สูงเหมือนดาวบนฟากฟ้า"*** <นครดารา - YOUNGOHM>
4. บุคลาธิษฐาน	- ***"세탁기는 … 빨래를 토해내고 (เครื่องซักผ้าสำรอกผ้าออกมา)"*** <오늘만 I LOVE YOU - BOYNEXTDOOR> - ***"벚꽃마저 바쁘고 (แม้แต่ดอกพ็อดก็ยังยุ่ง)"*** <오늘만 I LOVE YOU - BOYNEXTDOOR> - ***"행운은 늘 내 편인 걸 (ความโชคดีอยู่ข้างฉันเสมอ)"*** <ATTITUDE - IVE>	- ***"หวังเอาไว้สักวันว่าโลกจะพาเราโคจรกลับมาพบกันสักวัน"*** <CURSE รักใครไม่เป็น - Z9 FT. 2K, SARAN> - ***"กาลเวลาคงหาวิธีเยียวยาฉันไม่เจอ"*** <ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว - เล็ก รัชเมศฐ์>

ภาพพจน์	ตัวอย่างบทเพลงภาษาเกาหลี	ตัวอย่างบทเพลงภาษาไทย
	- ***"하늘이 우리를 갈라 놓지만 (แม้ฟ้าจะพรากเราออกจากกัน)"*** <천상연 - 이창섭> - ***"그리움이 쫓아 사랑은 늘 도망가 (ความคิดถึงไล่ตาม ส่วนความรักก็หนีไปเสมอ)"*** <사랑은 늘 도망가 - 임영웅>	- ***"แผลในใจคอยบอก อย่าให้ใครเข้ามาทำถลอกได้อีก"*** <ล้มแชมป์ - Tilly Birds x POLYCAT> - ***"เมื่อลมหนาวมา มาพัดแล้วก็พาเธอจากฉันไป"*** <ท้ายปี - Only Monday> - ***"เคยหวังเวลาคงเยียวยาทุกสิ่ง"*** <จากกันโดยสมบูรณ์ - Guncharlie feat. Max The Darkest Romance>
5. อติพจน์	- ***"더 깊이 빠져 죽어도 되니까 (ถึงจะตกลงไปลึกกว่านี้ ต่อให้ตายก็ยอม)"*** <Drowning - WOODZ> - ***"네가 없으면 죽을 것 같아서 (เพราะถ้าไม่มีเธอฉันเหมือนจะตาย)"*** <살기 위해서 - 순순희> - ***"아주 가끔 가끔 미치게 그리워서 (บางครั้งบางคราว ฉันคิดถึงจนแทบจะบ้า)"*** <미치게 그리워서 - 황가람>	- ***"แน่นอนว่าฉันจะรอ อย่างเดิมและทุก ๆ วัน แม้จะทรมานแทบขาดใจ"*** <วันที่นาฬิกาของเราหมุนไปพร้อมกัน - No One Else> - ***"ทั้งเงินทั้งทองทั้งความดัง ฉันให้เธอได้ทุกสิ่ง"*** <เรื่องราวความรักในตำนาน - YOUNGOHM ft. GAVIN.D> - ***"ผมอาจจะดูไม่เหมือนดูไม่เหมือนว่าคิดถึงเธอเท่าไร แต่ว่าภายในใจผมมีเป็นล้านคำ"*** <ONE GIRL - SARAN Feat. BLACKHEART, 2T FLOW>
6. การเลียนลักษณะ	- ***"땀이 주르르륵 (เหงื่อไหลพรั่งพรู)"*** <TOO BAD - G-DRAGON feat. Anderson.Paak>	- ***"ปล่อยให้ลอย ละ ลอย ละ ลอยให้ความรักพัดพาฉันไป"*** <ว่าว - มีนตรา อินทิรา>
7. นามนัย	- ***"네 번의 계절을 너와 함께 할게 (ฉันจะใช้ทั้งสี่ฤดูกาลไปกับเธอ)"*** <사막에서 꽃을 피우듯 - 우디>	- ***"ไม่จำเป็นต้องมีรถเปิดประทุน ตอนนั้นฉันยังมีแค่ Toyota Yaris"*** <รออยู่อย่างนั้น - SARAN Feat. Z9, SIMON>
8. ปฏิพจน์	- ***"아무 말 없는 대화 나누며 (แบ่งปันบทสนทนาที่ไร้ถ้อยคำด้วยกัน)"*** <어떻게 이별까지 사랑하겠어, 널 사랑하는 거지 - 악뮤>	- ***"ฉันจะยืนรอทั้งฉากหน้าและฉากหลัง"*** <อยู่กับฉันก่อน - SARAN ft. Thaowanz> - ***"ซอบตอนที่เธอทำร้าย"*** <สาริกาลิ้นทอง - Paper Planes x โจอี้ ภูวศิษฐ์>
9. ปฏิทรรศน์	- ***"날 사랑해서 떠난다며 (บอกว่ารักฉันเพราะอย่างนั้นถึงได้จากไป)"*** <그대만 있다면 - 여름날 우리 X 너드커넥션>	- ***"แต่เมื่อฉันยิ่งเข้าไป กลับเหมือนยิ่งห่างไกลทุกที จากเธอ"*** <กำแพงหัวใจ - Mirrr> - ***"เวลาหมุนต่อไป แต่ทำไมใจฉันยังเดินกลับหลัง"*** <สักวันฉันจะหายดี - INK WARUNTORN>

ภาพพจน์	ตัวอย่างบทเพลงภาษาเกาหลี	ตัวอย่างบทเพลงภาษาไทย
10. สัทพจน์	- ***"째깍 째깍 둥근 시곈 우리 눈칠 보고 (똑딱똑딱 똑딱똑딱 นาฬิกาทรงกลมคอยมองเราอยู่)"*** <모래 알갱이 - 임영웅>	(ไม่ปรากฏ)
11. การแฝงนัย	- ***"넌 참 대단해 (เธอนี่เก่งจริง ๆ นะ)"*** <Congratulations - DAY6>	- ***"ใช่สิ ฉันมันก็เป็นได้แค่คนงั่ง"*** <อยู่กับฉันก่อน - SARAN ft. THAOWANZ>
12. สมมุติภาวะ	- ***"사랑아 왜 도망가 (ความรักเอ๋ย ทำไมเธอถึงหนีไป)"*** <사랑은 늘 도망가 - 임영웅>	- ***"อธิษฐานบอกกับฟ้า ขอเธอคืนกลับมาได้ไหม"*** <วันนี้ปีที่แล้ว - Meyou> - ***"โอใจไยเจ้าจึง ไม่ลืม ไม่ลืม"*** <ลืมไปแล้วว่าลืมยังไง - Jeff Satur >
13. อวพจน์	- ***"사소한 두려움이 (ความหวาดกลัวเพียงเล็กน้อย)"*** <미치게 그리워서 - 황가람>	- ***"เคยร้องขอเสี้ยวเวลาทั้ง ๆ ที่เธอไม่เห็นค่า"*** <วิงวอน - BOWKYLION>
14. สัมพจนัย	- ***"그래도 내 손 놓지 않겠다면 (ถึงอย่างนั้นหากเธอจะไม่ปล่อยมือฉัน)"*** <Welcome to the Show - DAY6>	- ***"อยู่กันจนผิวเราหย่อนยาน"*** <เรื่องราวความรักในตำนาน - YOUNGOHM ft. GAVIN.D> - ***"ใครมันจะไปคิดว่าเธอจะทำน้ำตากระเด็น"*** <CURSE รักใครไม่เป็น - Z9 FT. 2K, SARAN>
15. อุปมานิทัศน์	(ไม่ปรากฏ)	- ***"บุษบาตาคมไว้ผมยาว เริ่มโตเต็มสาวบ่าวหมายปอง ใครใครก็อยากจะลิ้มลองบุษบาทรวดทรงสวยเกินใคร"*** <บุษบา - เมนทอล>
16. การอ้างถึง	(ไม่ปรากฏ)	- ***"แม้ว่าฉันจะกลายเป็น Superman ที่ดูทรงพลังและแสนแข็งแรง Baby มันก็คงไม่พอ"*** <Kryptonite - Pun>

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาควบคู่กับความถี่ในการใช้ภาพพจน์ในตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ามีภาพพจน์หลักบางประเภทที่ปรากฏในทั้งสองภาษาเหมือนกัน แต่มีความต่างชัดเจนทั้งในด้านสัดส่วนการใช้และลักษณะการนำไปสร้างความหมาย จากผลการวิเคราะห์พบว่าอุปลักษณ์เป็นภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุดในบทเพลงทั้งภาษาเกาหลีและภาษาไทย สะท้อนว่าอุปลักษณ์ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการสร้างความหมายและถ่ายทอดอารมณ์ในบทเพลงของทั้งสองภาษา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเชิงเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่าทั้งสองภาษามีแนวโน้มการใช้อุปลักษณ์ที่แตกต่างกันทั้งในด้านรูปแบบและน้ำหนักของอารมณ์ ในบทเพลงภาษาเกาหลี อุปลักษณ์มักถูกใช้เพื่อทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมกลายเป็นภาพที่เป็นรูปธรรมและมีพลวัต เช่น การเปรียบคนรักเป็นของขวัญ ฝน หรือปลายทาง ตลอดจนการเปรียบช่วงเวลาหนึ่งเป็นหนึ่งหน้าของหนังสือ อุปลักษณ์เหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงระบุอารมณ์รักหรือความคิดถึงเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหว การเปลี่ยนผ่านและกระบวนการของชีวิต เช่น การเดินทาง ส่วนบทเพลงภาษาไทยมีการใช้อุปลักษณ์ในลักษณะที่เน้นความชัดเจนและความเข้มข้นทางอารมณ์ โดยมักใช้อุปลักษณ์เพื่อย้ำสารหลักของเพลงอย่างตรงไปตรงมา

เช่น การเปรียบคนรักเป็นความสุข สิ่งเดียวที่ตามหา หรือการเปรียบความรักเป็นเข็มทิศนำทางชีวิต อุปลักษณ์ในภาษาไทยจึงทำหน้าที่เน้นย้ำความหมายสิ่งที่กล่าวถึง อีกลักษณะเด่นของอุปลักษณ์ในบทเพลงภาษาไทยคือการเชื่อมโยงอารมณ์เข้ากับร่างกายหรือจิตใจของคน โดยเฉพาะการกล่าวถึงใจหรือหัวใจซึ่งสื่อถึงความรัก ความเจ็บปวดและความทรงจำ การใช้อุปลักษณ์เช่นนี้ทำให้อารมณ์ถูกถ่ายทอดอย่างตรงและหนักแน่น ส่งผลให้ผู้ฟังรับรู้ความรู้สึกของผู้พูดได้โดยไม่ต้องอาศัยการตีความเชิงสัญลักษณ์มากนัก

ส่วนการใช้สัญลักษณ์มีปรากฏในบทเพลงภาษาเกาหลีมากกว่าบทเพลงภาษาไทยอย่างเห็นได้ชัด จุดร่วมที่สำคัญของทั้งสองภาษา คือ การนำธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมาใช้เป็นสัญลักษณ์แทนสภาวะทางอารมณ์และประสบการณ์ชีวิตของผู้พูด เช่น ฝน ฟ้า ฤดูกาล ความมืด แสง หรือดอกไม้ สัญลักษณ์เหล่านี้ช่วยทำให้ความรู้สึกนามธรรมอย่างความรัก ความเศร้า หรือความหวังถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบที่ผู้ฟังสามารถจินตนาการและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองได้

เมื่อพิจารณาการใช้อุปมาในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย พบว่ามีการใช้อุปมาในบทเพลงภาษาเกาหลีมากกว่าบทเพลงภาษาไทย โดยทั้งสองภาษามีการใช้อุปมาเพื่อเชื่อมโยงอารมณ์นามธรรมกับประสบการณ์ที่มนุษย์คุ้นเคย เช่น ความฝัน ควัน ความมืด หรือทะเล มาเปรียบเทียบกับความรัก ความเจ็บปวด หรือความไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม อุปมาที่ปรากฏในบทเพลงภาษาเกาหลีมีแนวโน้มเน้นการเปรียบเทียบที่สะท้อนสภาพหรือบรรยากาศของอารมณ์ เช่น ความรู้สึกที่เหมือนความฝันหรือความสัมพันธ์ที่มืดเหมือนหน้าจอที่ถูกล็อกไว้ ซึ่งช่วยสร้างภาพรวมของสถานการณ์ทางอารมณ์อย่างค่อยเป็นค่อยไป ในขณะที่บทเพลงภาษาไทยมักใช้อุปมาเพื่อขยายความรุนแรงของอารมณ์โดยตรง ผ่านการเปรียบกับสิ่งที่ส่งผลต่อร่างกายหรือความรู้สึกอย่างชัดเจน เช่น ความเจ็บปวดที่เหมือนถูกกรีด หรือใจที่กว้างดังทะเล ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นว่าอุปมาในบทเพลงภาษาเกาหลีทำหน้าที่สร้างบรรยากาศและอารมณ์โดยรวม ขณะที่อุปมาในบทเพลงภาษาไทยทำหน้าที่เน้นความเข้มข้นและความรู้สึกส่วนตัวของผู้พูด

เมื่อพิจารณาการใช้บุคลาธิษฐานในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย พบว่าบทเพลงภาษาไทยมีแนวโน้มใช้บุคลาธิษฐานมากกว่าบทเพลงภาษาเกาหลี ทั้งสองภาษามีการนำสิ่งรอบตัวหรือสิ่งที่เป็นธรรมชาติมาทำหน้าที่เป็นผู้กระทำแบบมนุษย์ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์และประสบการณ์ภายในของผู้พูด เช่น ฟ้าที่สามารถพรากคนออกจากกัน ลมที่พัดพาคนรักจากไป หรือเวลาและความคิดถึงที่มีความสามารถในการเยียวยาหรือไล่ตาม การทำให้ธรรมชาติและนามธรรมมีพฤติกรรมแบบมนุษย์ช่วยทำให้อารมณ์ที่จับต้องได้ยากกลายเป็นสิ่งที่มีชีวิตชีวาและมีการเคลื่อนไหวทั้งในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย

ส่วนการใช้อติพจน์ บทเพลงภาษาไทยมีการใช้อติพจน์มากกว่าบทเพลงภาษาเกาหลี ทั้งสองภาษาต่างใช้อติพจน์เป็นกลวิธีในการขยายระดับอารมณ์ให้เกินความเป็นจริง โดยมีจุดร่วมที่เหมือนกันของทั้งสองภาษาคือการกล่าวเกินจริงเกี่ยวกับความรัก ความคิดถึงและความเจ็บปวด เพื่อเน้นความรุนแรงของอารมณ์และความรู้สึกในบทเพลง

นอกจากนี้ ภาพพจน์ที่น่าสนใจ คือ การใช้การเลียนลักษณะและสัทพจน์ พบว่าภาพพจน์ทั้งสองประเภทปรากฏในบทเพลงภาษาเกาหลีมากกว่าบทเพลงภาษาไทยอย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าบทเพลงภาษาเกาหลีมีแนวโน้มในการใช้การเลียนลักษณะและสัทพจน์เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ผ่านการแสดงลักษณะหรือเสียง เพื่อทำให้ผู้ฟังสามารถรับรู้ความรู้สึกของเหตุการณ์นั้นได้ ราวกับได้เห็นการเคลื่อนไหวหรือได้ยินเสียงนั้นจริง ขณะที่บทเพลงภาษาไทยที่เลือกมาศึกษานี้แทบไม่ปรากฏใช้การเลียนลักษณะและไม่มีการใช้สัทพจน์เลย ความแตกต่างนี้

สะท้อนให้เห็นว่าบทเพลงภาษาเกาหลีให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศเชิงเสียงและการเคลื่อนไหว ส่วนบทเพลงภาษาไทยมุ่งเน้นการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านความหมายเชิงถ้อยคำและใช้ภาพพจน์ประเภทอื่นเป็นหลัก

ส่วนการใช้นามนัยในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย พบว่าบทเพลงภาษาไทยมีแนวโน้มใช้นามนัยมากกว่าบทเพลงภาษาเกาหลี โดยทั้งสองภาษามีการให้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่งโดยอาศัยประสบการณ์ชีวิตหรือบริบททางวัฒนธรรมเพื่อสื่ออารมณ์และความหมายอย่างกระชับ เช่น การใช้ฤดูกาลแทนช่วงเวลาแห่งความรัก หรือการใช้สิ่งของและองค์ประกอบแวดล้อมแทนความทรงจำและความสัมพันธ์

ส่วนการใช้ปฏิพจน์และปฏิทรรศน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย จะเห็นว่าเมื่อเทียบกับภาพพจน์หลักประเภทอื่นแล้ว ภาพพจน์ทั้งสองประเภทนี้ปรากฏไม่มากนักในทั้งสองภาษา แต่บทเพลงภาษาเกาหลีมีแนวโน้มใช้ปฏิพจน์และปฏิทรรศน์มากกว่าบทเพลงภาษาไทยเล็กน้อย โดยทั้งสองภาษามีการใช้ความขัดแย้งทางความหมายเพื่อสะท้อนความซับซ้อนทางอารมณ์ โดยเฉพาะในบริบทของความรักและการจากลา

การใช้สมมุติภาวะในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทยมีลักษณะใกล้เคียงกัน กล่าวคือมีการเรียกขานหรือสื่อสารกับสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือธรรมชาติ เช่น ความรัก ฟ้า ดวงดาว เพื่อสะท้อนอารมณ์ภายในของผู้พูด อย่างไรก็ตาม บทเพลงภาษาเกาหลีมักใช้สมมุติภาวะในลักษณะกระชับและแทรกเป็นช่วงๆ เพื่อเน้นอารมณ์เฉพาะจุด ส่วนบทเพลงภาษาไทยมีแนวโน้มใช้สมมุติภาวะต่อเนื่องกว่า ส่งผลให้การถ่ายทอดความรู้สึกส่วนตัวมีความชัดเจนและเข้มข้นมากขึ้น

นอกจากนี้ ภาพพจน์กลุ่มที่ปรากฏเป็นจำนวนน้อยทั้งในทั้งบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทย ได้แก่ การแฝงนัย อวพจน์ สัมพจนัย อุปมานิทัศน์และการอ้างถึง ชี้ให้เห็นว่าภาพพจน์เหล่านี้ไม่ใช่กลไกหลักในการถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงทั้งสองภาษา

6. อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงภาษาเกาหลีและบทเพลงภาษาไทยจากกลุ่มตัวอย่างรวม 160 เพลง แสดงให้เห็นว่าทั้งสองภาษาใช้ภาพพจน์อย่างหลากหลายและมีภาพพจน์หลักร่วมกัน โดยเฉพาะอุปลักษณ์ซึ่งพบในสัดส่วนสูงในทั้งสองภาษา สะท้อนว่าการถ่ายทอดความรัก ความคิดถึงและประสบการณ์ชีวิตในบทเพลงสมัยนิยมมักอาศัยการทำให้นามธรรมกลายเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างภาพและอารมณ์ให้ผู้ฟังเข้าถึงได้ง่าย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบ พบว่าบทเพลงภาษาเกาหลีมีแนวโน้มใช้สัญลักษณ์มากกว่า อีกทั้งยังใช้การเลียนลักษณะและสัทพจน์ในสัดส่วนที่สูงกว่าบทเพลงภาษาไทยอย่างชัดเจน ในขณะที่บทเพลงภาษาไทยมีแนวโน้มใช้บุคลาธิษฐานและอติพจน์มากกว่าบทเพลงภาษาเกาหลี ส่งผลให้แนวทางการสื่ออารมณ์ของบทเพลงทั้งสองภาษามีลักษณะแตกต่างกันอย่างเด่นชัด

ความแตกต่างดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากทั้งลักษณะของระบบภาษาและบริบททางวัฒนธรรม กล่าวคือภาษาเกาหลีมีระบบคำเลียนเสียงและคำเลียนลักษณะที่พัฒนาอย่างเด่นชัดและใช้ในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย จึงเอื้อต่อการสร้างภาพ เสียงและบรรยากาศในบทเพลงได้อย่างละเอียดและมีชีวิตชีวา ประกอบกับสังคมเกาหลีมีลักษณะเป็นสังคมแบบบริบทสูง ซึ่งให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายโดยนัยและการตีความผ่านบริบทมากกว่าการสื่อสารโดยตรง (Kang, 2018) ลักษณะดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นได้จากแนวคิด “นุนชี่”

(눈치) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการรับรู้และตีความความรู้สึกหรือเจตนาของผู้อื่นจากบริบท เช่น สีหน้า น้ำเสียง หรือสถานการณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีการกล่าวออกมาโดยตรง (Heo et al., 2012) ส่งผลให้ผู้ใช้ภาษามีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมาและเลือกใช้การสื่อสารเชิงอ้อมผ่านถ้อยคำ บรรยากาศ หรือสัญลักษณ์

นอกจากนี้ การกล่าวถึงธรรมชาติ เช่น ฟ้า ฝน ฤดูกาล หรือแสงสว่างในบทเพลงภาษาเกาหลีมักปรากฏในฐานะสัญลักษณ์เพื่อถ่ายทอดอารมณ์และประสบการณ์เชิงนามธรรมอย่างลึกซึ้ง ด้วยเหตุนี้ บทเพลงภาษาเกาหลีจึงมีแนวโน้มสร้างอารมณ์ผ่านภาพรวม บรรยากาศและความหมายโดยนัยที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังตีความได้หลากหลาย

ในด้านบริบททางวัฒนธรรม ประเทศไทยก็จัดอยู่ในกลุ่มสังคมแบบบริบทสูงเช่นเดียวกัน โดยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารที่อาศัยบริบท (Muir et al., 2018) อย่างไรก็ตาม ในการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงพบว่าบทเพลงภาษาไทยมีแนวโน้มใช้บุคลาธิษฐานและอติพจน์ในระดับสูงมากกว่าบทเพลงภาษาเกาหลี ซึ่งสะท้อนลักษณะการสื่อสารที่เน้นความชัดเจนและการกระทบอารมณ์โดยตรง กล่าวคือ อติพจน์ทำหน้าที่ขยายระดับอารมณ์ให้เข้มข้นหรือเกินจริง ส่วนบุคลาธิษฐานช่วยทำให้สิ่งไม่มีชีวิตมีความรู้สึกและเพิ่มความมีชีวิตชีวาให้กับเนื้อเพลง ขณะที่อุปลักษณ์ซึ่งเป็นภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุด ทำหน้าที่เชื่อมโยงสิ่งที่เป็นนามธรรมกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงความหมายได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งการใช้ธรรมชาติในบทเพลงไทยมักมีลักษณะเป็นรูปธรรมและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมากกว่าการใช้ในเชิงสัญลักษณ์ จึงทำให้การสื่อความหมายมีความชัดเจนและเข้าถึงได้ง่าย

กล่าวโดยสรุป แม้บทเพลงภาษาเกาหลีและภาษาไทยต่างใช้อุปลักษณ์เป็นภาพพจน์หลักเช่นเดียวกัน แต่มีแนวโน้มการใช้ภาพพจน์ต่างๆ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยบทเพลงภาษาเกาหลีเน้นการสร้างอารมณ์ผ่านสัญลักษณ์ บรรยากาศและการตีความเชิงบริบท ส่วนบทเพลงภาษาไทยเน้นการถ่ายทอดอารมณ์อย่างเข้มข้นผ่านบุคลาธิษฐานและอติพจน์ ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนแนวทางการสื่อสารอารมณ์ของแต่ละภาษาและชี้ให้เห็นว่าภาพพจน์ไม่ได้เป็นเพียงกลวิธีทางภาษาเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงภาษาเข้ากับโลกทัศน์และประสบการณ์ของผู้ใช้ภาษาในบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

ในเชิงการประยุกต์ใช้ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาเกาหลีสำหรับผู้เรียนชาวไทย โดยเฉพาะการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการตีความภาพพจน์ เช่น อุปลักษณ์ สัญลักษณ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจทั้งในระดับภาษาและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านการใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะบทเพลงยอดนิยมและการวิเคราะห์เชิงปริมาณเป็นหลัก ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรขยายประเภทของข้อมูลและเพิ่มการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมรอบด้านและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมบทเพลงหลากหลายประเภท หรือคัดเลือกบทเพลงที่มีแนวหรือธีมเดียวกัน เช่น เพลงรัก เพลงอกหัก หรือเพลงช้า เพื่อให้สามารถวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ได้ทั้งในภาพรวมและเชิงลึก

2. ควรศึกษาการรับรู้และการตีความภาพพจน์ภาษาเกาหลีของผู้เรียนชาวไทย เพื่อวิเคราะห์ว่าภาษาแม่และบริบททางวัฒนธรรมของผู้เรียนมีผลต่อการรับรู้และการตีความภาพพจน์ภาษาเกาหลีอย่างไร

รายการอ้างอิง

กนิษฐา ปันตา, จิราพร ภูวรัตนาวิวิธ, และประภัสสรา ห่อทอง. (2566). กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงของกระต่าย พรรณนิภา. ใน *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ 3* (น. 979-990). มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

จุฑามาส เอมสุ่น, นิติยา บุญรอด, ปาณิศา ธรรมชาติ, วิทยา ทาต้อง, ยู่ หม่า, และจุนหลี่ เผิง. (2567). กลวิธีทางภาษาในบทเพลงไทยสากลร่วมสมัยของเจฟ ซาเตอร์. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6*(6), 1555-1566.

ชุติมา เพ็งสุทธิ์. (2545). *การวิเคราะห์เนื้อหาเพลงไทยสากลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตันหยง วงวาน, ศรชัย มุ่งไธสง, และณัฏฐพล สันธิ. (2560). การวิเคราะห์ภาษาภาพพจน์ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง: กรณีศึกษาบทเพลงของนักร้องหญิง ต่าย อรทัย. *สังคมศาสตร์วิชาการ, 10*(3), 249-261.

พีรพงษ์ เคนทรภักดิ์, และโสภี อุ่นทะยา. (2564). กลวิธีทางภาษาในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย. *Journal of Arts Management, 5*(2), 442-457.

ภัทรพงศ์ สืบเพ็ง, ทิฆัมพร รัตนพิทักษ์, และกนกวรรณ วารีเขตต์. (2563). การศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลงของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รำไพพรรณี, 1*(1), 30-40.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย*. ราชบัณฑิตยสถาน.

วิเชียร เกษประทุม. (2558). *หลักภาษาไทย (ฉบับสมบูรณ์)*. พ.ศ.พัฒนา.

สินีนาฏ วัฒนสุข. (2549). *อุปลักษณ์แสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลสำหรับวัยรุ่นไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2548). *เจิมจันทน์กังสดาล: ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Academy of Korean Studies. (1991). *Encyclopedia of Korean culture*. Academy of Korean Studies.

Baek, K. (2009). A comparison of korean ‘sarang’ and english ‘love’ in conceptual metaphor [Master's thesis]. Pusan National University.

Heo, J., Park, W., & Kim, S. (2012). Conceptualization of nunchi. *Studies in Humanities, 33*, 557-581.

Kang, H. (2018). Traits of high-context culture in Koreans’ communication. *Discourse and Cognition, 25*(2), 1-24.

Kim, J., & Chung, J. (2023). The aspect of rhetorics in IU's song lyrics. *Journal of the Korea Entertainment Industry Association*, *17*(4), 107-118.

Kwon, Y. (2014). Aspects of 'love' metaphors in Korean and English popular songs. *Journal of Language Sciences, 21*(4), 1-20.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press.

Lee, J. (2020). A study on LIFE IS A JOURNEY metaphor expressed in CCM. *Korean Cultural Studies, 87*, 341-364.

Maneepairoj, N. (2019). *A comparative study on conceptual metaphors of love in Korean and Thai pop song*. [Master's thesis]. Hanyang University.

Muir, J. A., Braudt, D. B., Swindle, J., Flaherty, J., & Brown, R. B. (2018). Cultural antecedents to community: An evaluation of community experience in the United States, Thailand, and Vietnam. *City & Community*, *17*(2), 485-503.

Noh, J. (2009). Variation in conceptual metaphor related to life in English and Korean. *The New Korean Journal of English Language & Literature, 51*(4), 209-228.

Perrine, L. (1956). *Sound and sense: An introduction to poetry*. Harcourt, Brace & World.

Phan Thi Hong Ha. (2019). Conceptualization of love metaphor in Vietnamese and Korean language focusing on the illness metaphor. *Journal of Korean Language Education, 14*(1), 146-164.

Rukprakobkij, N. (2015). *A study on metaphorical expression of Korean language and Thai language about 'sad and joy'* [Doctoral dissertation]. Chonnam National University.

Umemura, M. (2018). A study on the shift within Korean culture on 'love' metaphor conceptualize: Focusing on the songs of Shin Seung Hun and Baek Ji Young. *The Language and Culture, 14*(3), 123-145.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

การศึกษาความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานชาวไทย: กรณีศึกษานักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Received: 9 March 2026
Revised: 22 April 2026
Accepted: 27 May 2026

ธวัช คำทองทิพย์*
มาซาโตะ อีจิมะ**

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจาก 2 ส่วน ได้แก่ 1) การเก็บแบบสอบถามปลายเปิดจากตัวแทนสถานประกอบการประเภทโรงแรมแบบญี่ปุ่น (เรียวกัง) จำนวน 5 คน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลการฝึกงานย้อนหลังของนักศึกษาชาวไทยที่ไปฝึกงานในช่วง พ.ศ. 2562-2568 จำนวน 18 ชุด ผลการวิจัยพบว่าสิ่งที่สถานประกอบการต้องการประกอบด้วย 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะการประยุกต์ใช้ภาษาเชิงบูรณาการที่ครอบคลุมทักษะการประสานงานในองค์กรตามหลัก “โฮเรนโซ” และการสนทนาโต้ตอบในสถานการณ์ทำงานจริงมากกว่าเพียงผลคะแนนสอบวัดระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่น 2) การปรับตัวต่อวัฒนธรรมและระเบียบวินัยเฉพาะตัวแบบญี่ปุ่น โดยเฉพาะมารยาททางธุรกิจและกฎเกณฑ์การใช้ชีวิตร่วมกันที่ต้องปฏิบัติจนเป็นนิสัย และ 3) คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความยืดหยุ่นและทัศนคติเชิงรุกในการพึ่งพาตนเองเพื่อทำงานให้สำเร็จตามมาตรฐานญี่ปุ่น ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางสำคัญในการวิเคราะห์และพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษาฝึกงานให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่น

คำสำคัญ

ความต้องการ; สถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่น; นักศึกษาฝึกงานชาวไทย; สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ; มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ติดต่อได้ที่: tawat.k@chandra.ac.th

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ติดต่อได้ที่: masato.i@chandra.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

A Study of the Needs of Japanese Enterprises in Japan Regarding Thai Interns: A Case Study of Business Japanese Majors at Chandrakasem Rajabhat University

Received: 9 March 2026
Revised: 22 April 2026
Accepted: 27 May 2026

Tawat Khamthongthip*
Masato Iijima**

Research Article

Abstract

This qualitative research aimed to investigate the needs of enterprises in Japan regarding interns from the Business Japanese Program at Chandrakasem Rajabhat University. Data were analyzed from two primary sources: 1) open-ended questionnaires collected from five representatives of Japanese-style inn (Ryokan) enterprises, and 2) content analysis of 18 retrospective internship evaluation records of Thai students who participated in internships between 2019 and 2025. The findings revealed that the needs of enterprises in Japan comprise three primary areas: 1) integrated language application competency, which encompasses organizational coordination skills based on the “Ho-Ren-So” principle and the ability to conduct smooth conversational interactions in real work situations, rather than focusing solely on Japanese Language Proficiency Test scores; 2) adaptability to specific Japanese culture and discipline, particularly the internalized practice of business etiquette and communal living regulations; and 3) non-cognitive skills, including responsibility, flexibility, and a proactive attitude towards self-reliance to achieve goals according to Japanese standards. These findings serve as essential guidelines for analyzing and developing the learning outcomes of Japanese language programs in Thailand, as well as for preparing and enhancing the potential of interns to align with the actual needs of enterprises in Japan.

Keywords

needs;
enterprises in Japan;
Thai interns;
business Japanese program;
Chandrakasem Rajabhat University

* Assistant Professor, Business Japanese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University, e-mail: tawat.k@chandra.ac.th

** Instructor, Business Japanese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University, e-mail: masato.i@chandra.ac.th (corresponding author)

1. บทนำ

ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนวัยทำงานในประเทศญี่ปุ่นส่งผลให้รัฐบาลดำเนินนโยบายเชิงรุกผ่าน “แผนการรับนักศึกษาต่างชาติ 300,000 คน ค.ศ. 2008” และกำหนดให้แรงงานต่างชาติทักษะสูงเป็นส่วนหนึ่งของ “ยุทธศาสตร์การฟื้นฟูประเทศ” โดยมีเป้าหมายเพิ่มการจ้างงานนักศึกษาต่างชาติเป็นร้อยละ 50 ต่อมาใน ค.ศ. 2017 กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่นได้ริเริ่ม “โปรแกรมส่งเสริมการจ้างงานนักศึกษาต่างชาติ” เพื่อบูรณาการ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสอนภาษาญี่ปุ่น 2) การให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพและวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น และ 3) การฝึกงานระยะยาวเข้าด้วยกัน เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาต่างชาติเข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (一般財団法人日本国際協力センター, 2020)

ในบรรดาการบูรณาการทั้ง 3 องค์ประกอบข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า “การฝึกงานระยะยาว” เป็นปัจจัยหลักในการเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนเข้าสู่โลกการทำงานจริง สอดคล้องกับคู่มือการหางานสำหรับนักศึกษาต่างชาติ (日本学生支援機構, 2026) ที่ระบุว่าการฝึกงานช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและเรียนรู้มารยาททางธุรกิจในประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ 正路真一・福岡昌子・松岡知津子 (2019) ยังชี้ให้เห็นว่านักศึกษาจำนวนมากประสบความสำเร็จในการหางานทำผ่านเครือข่ายที่สร้างขึ้นในช่วงการฝึกงาน ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่ากระบวนการสรรหางานตามปกติ ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการฝึกงานมากขึ้น โดยผลสำรวจใน ค.ศ. 2025 พบนักศึกษาญี่ปุ่นเข้าร่วมฝึกงานสูงถึงร้อยละ 90.6 และนักศึกษาต่างชาติร้อยละ 50.5 ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (株式会社キャリタス, 2025)

สำหรับประเทศไทยมีแนวโน้มที่สอดคล้องกัน สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งเล็งเห็นว่าการเรียนภาคทฤษฎีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานจริง (ธวัช คำทองทิพย์, 2564) รวมถึงสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นด้วย สอดคล้องกับผลสำรวจของผู้วิจัยที่พบว่าจากสถาบันที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่น 42 แห่ง (เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ, 2565) มี 34 แห่ง (ร้อยละ 80.95) กำหนดให้การฝึกงานเป็นวิชาบังคับหรือวิชาเลือก สะท้อนว่าการฝึกงานเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาเอกภาษาญี่ปุ่น เช่นเดียวกับหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (มจษ.)[1] ที่มีการวางระบบการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการบ่มเพาะความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับวิชาชีพในวิชา “การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ” (2 หน่วยกิต 90 ชั่วโมง) เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาก่อนจะเข้าสู่การปฏิบัติงานจริงในวิชา “การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ[2]” (5 หน่วยกิต 450 ชั่วโมง) ซึ่งทั้งสองวิชาจัดอยู่ใน “หมวดวิชาเฉพาะ” ที่ออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์วิชาชีพให้แก่นักศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยตั้งแต่ พ.ศ. 2562 ได้ส่งนักศึกษาไปฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นแล้วจำนวน 48 คน ในจำนวนดังกล่าวได้ส่งไปฝึกงานที่โรงแรมแบบญี่ปุ่นหรือภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “ 旅館 (เรียวกัง)” ซึ่งรับนักศึกษาฝึกงานระยะเวลา 4-6 เดือน รวม 21 คน เพื่อตอบโจทย์การฝึกงานระยะยาวตามแนวทางของรัฐบาลญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามประเด็นท้าทายสำคัญคือการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการที่แท้จริงของสถานประกอบการ

---

[1] ชื่อย่อของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมคือ “มจษ.” ต่อไปในบทความวิจัยนี้จะใช้ชื่อย่อดังกล่าว

[2] คำว่า “ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ” ในชื่อวิชาทั้งสองดังกล่าวมีความหมายสอดคล้องกับคำว่า “ฝึกงาน” ซึ่งครอบคลุมทั้งกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกงานและการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการตามบริบทของบทความวิจัยนี้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพนักศึกษาเอกภาษาญี่ปุ่นให้เข้าสู่ตลาดแรงงานในประเทศญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวคิดของ 正路真一・福岡昌子・松岡知津子 (2019) คือกลไกสำคัญในการสนับสนุนนโยบายแก้ปัญหาแรงงานของประเทศญี่ปุ่น แต่จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ และยูมิโกะ ยามาโมโตะ, 2560; ธวัช คำทองทิพย์, 2564; รัตน์ติกุล บัวจันทร์, 2563; วราลี จันทโร และธนภัส สนธิรักษ์, 2563; ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์, 2561, 2565) พบข้อจำกัดสำคัญคือ 1) งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นมุมมองและประสบการณ์ของนักศึกษาและอาจารย์ในประเทศไทยเป็นหลัก 2) ข้อมูลความต้องการของภาคธุรกิจมักมาจากผู้ประกอบการญี่ปุ่นในประเทศไทย และ 3) งานวิจัยที่เก็บข้อมูลจากประเทศญี่ปุ่นโดยตรงยังมีน้อยและมักเป็นเพียงการประเมินผลสัมฤทธิ์รายบุคคลมากกว่าการสำรวจความต้องการเชิงลึกของภาคธุรกิจเฉพาะทาง

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความต้องการของสถานประกอบการประเภทโรงแรมแบบญี่ปุ่น โดยมีนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ. เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากมีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมการบริการเฉพาะตัวแบบญี่ปุ่น หรือภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “โอโมเตนาชิ (おもてなし)[3]” และเป็นกลุ่มที่รับนักศึกษาฝึกงานระยะยาวตามนโยบายของรัฐบาลญี่ปุ่น การเก็บข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่จริงจะช่วยให้ทราบข้อมูลความต้องการที่แท้จริงจากผู้ใช้บัณฑิต เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และพัฒนา “ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes)” ของหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยและพัฒนาศักยภาพนักศึกษาไทยให้ตอบโจทย์ตลาดแรงงานในประเทศญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาที่จะไปฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่น สถาบันอุดมศึกษาไทยที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นและสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นในการเตรียมความพร้อมและสร้างมาตรฐานการฝึกงานร่วมกันในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอุดมคติของนักศึกษาฝึกงานเอกภาษาญี่ปุ่นในสถาบันอุดมศึกษาไทยตามทัศนะของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่น

2. เพื่อวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ.

3. เพื่อเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ. ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นและเป็นแนวทางสำหรับหลักสูตรเอกภาษาญี่ปุ่นในสถาบันอุดมศึกษาไทย

---

[3] “โอโมเตนาชิ” ตามพจนานุกรม デジタル大辞泉 (2025) หมายถึง วิธีการปฏิบัติต่อแขก การต้อนรับ หรือการเลี้ยงรับรองด้วยอาหารและเครื่องดื่ม อันเป็นรูปแบบการบริการที่เป็นเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงของญี่ปุ่น ขณะที่สมาคม “โอโมเตนาชิ” สากล (国際おもてなし協会, 2019) นิยามว่าเป็นการให้เกียรติแก่ฝ่ายตรงข้ามและการใช้จิตวิญญาณความใส่ใจเพื่อดูแลผู้อื่นอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทงานวิจัยในประเทศไทยที่มักสรุปว่าเป็นการบริการด้วยหัวใจที่เน้นความจริงใจในการดูแลลูกค้าเสมือนญาติมิตร โดยมุ่งสร้างความประทับใจผ่านการสังเกตและตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยความใส่ใจ

3. กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความสามารถพื้นฐานสำหรับคนทำงาน (Fundamental Competencies for Working Persons)

"ความสามารถพื้นฐานสำหรับคนทำงาน" หรือภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า "社会人基礎力" เป็นสมรรถนะพื้นฐานที่กระทรวงเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นกำหนดขึ้นใน ค.ศ. 2006 เพื่อใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับบุคลากรในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นสิ่งที่องค์กรญี่ปุ่นคาดหวังจากพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานที่เป็นนักศึกษาจบใหม่ (経済産業省, 2006) ซึ่งประกอบด้วย 3 สมรรถนะหลัก และ 12 ทักษะย่อย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1
ความสามารถพื้นฐานสำหรับคนทำงาน

ลำดับ	สมรรถนะหลัก	ทักษะย่อย
1	ความสามารถในการก้าวออกไปข้างหน้าเพื่อเริ่มทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (前に踏み出す力)	1. ความเป็นตัวของตัวเอง (主体性)
		2. ความสามารถในการกระตุ้นหรือก่อให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (働きかけ力)
		3. ความสามารถในการลงมือปฏิบัติจริง (実行力)
2	ความสามารถในการคิดจนถึงที่สุด (考え抜く力)	4. ความสามารถในการค้นพบหัวข้อของปัญหาที่ต้องเก็บไปแก้ไข (課題発見力)
		5. ความสามารถในการวางแผน (計画力)
		6. ความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้น (創造力)
3	ความสามารถในการทำงานเป็นทีม (チームで働く力)	7. ความสามารถในการส่งสาร (発信力)
		8. ความสามารถในการตั้งใจฟังด้วยใจจดจ่อ (傾聴力)
		9. ความยืดหยุ่น (柔軟性)
		10. ความสามารถในการเข้าใจสภาพการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี (状況把握力)
		11. ความมีวินัย (規律性)
		12. ความสามารถในการควบคุมความเครียด (ストレスコントロール力)

หมายเหตุ เนื้อหาในตาราง ผู้วิจัยแปลและเรียบเรียงจาก 社会人基礎力 ของ 経済産業省 (2006)

ทั้งนี้ ใน ค.ศ. 2017 กระทรวงเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมได้มีการพัฒนากรอบแนวคิดดังกล่าวให้สอดคล้องกับ "ยุคแห่งชีวิต 100 ปี (人生 100 年時代)" โดยเพิ่มมิติการพิจารณาในอีก 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ (ควรเรียนรู้อะไร) 2) ด้านการบูรณาการ (จะเรียนรู้อย่างไร) และ 3) ด้านจุดมุ่งหมาย (จะแสดงศักยภาพอย่างไร) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงสร้างหลักที่ประกอบด้วย 3 สมรรถนะหลักและ 12 ทักษะย่อยยังคงเป็นรากฐานสำคัญที่ไม่เปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจึงยังคงอ้างอิงกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นใน ค.ศ. 2006 ดังกล่าวข้างต้นเป็นเกณฑ์หลักในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้

3.2 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills)

นอกจากเกณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ผู้วิจัยยังอ้างอิงแนวคิดมาตรฐานสากลเรื่อง “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (Trilling & Fadel, 2009; Battelle for Kids, 2019) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยมุ่งเน้นที่ “ทักษะ 4Cs” อันได้แก่ 1) การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) 2) การสื่อสาร (Communication) 3) การร่วมมือ (Collaboration) และ 4) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เพื่อให้นักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับการทำงานในโลกยุคปัจจุบันได้ โดยเฉพาะด้านการสื่อสารและการร่วมมือที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการทำงานแบบญี่ปุ่น เช่น การทำงานเป็นทีม หรือหลักการ “โฮเรนโซ (ホウレンソウ: 報告・連絡・相談)” ซึ่งหมายถึงการรายงาน การติดต่อ การปรึกษา นอกจากนี้แนวคิดดังกล่าวยังสอดรับกับ “นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570” เกี่ยวกับเรื่องการพัฒนากำลังคนให้มีความรู้และทักษะเพื่อการทำงานและการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work-Integrated Learning: WiL) สหกิจศึกษาและการฝึกงานเพื่อให้นักศึกษามี “สมรรถนะหน้าที่ความรับผิดชอบ (Functional Competencies)” และ “ทักษะทางสังคม (Soft Skills)” ที่พร้อมปฏิบัติงานได้จริง (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563) ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกทักษะสำคัญของนักศึกษาฝึกงานที่สอดรับกับทั้งมาตรฐานสากล นโยบายของภาครัฐและวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.3 สมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communicative Competence)

การเตรียมความพร้อมนักศึกษาเพื่อเข้าฝึกงานที่สถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จควบคู่กับทักษะทางภาษา โดยผู้วิจัยอ้างอิงกรอบแนวคิด “สมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม” ของไบรัมและคณะ (Byram et al., 2002) เพื่อมุ่งสร้าง “ผู้สื่อสารระหว่างวัฒนธรรม” ที่สามารถเชื่อมโยงความแตกต่างได้อย่างราบรื่น แนวคิดนี้สอดคล้องกับ “ความฉลาดทางวัฒนธรรม (Cultural Intelligence)” ของอังและคณะ (Ang et al., 2011) ในมิติด้านพฤติกรรมที่เป็นตัวแปรสำคัญต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนการแสดงออกทางคำพูดและท่าทางให้เหมาะสมกับกาลเทศะของชาวญี่ปุ่น เช่น การรักษาลำดับอาวุโส หรือการบริการแบบ “โอโมเตนาชิ” นอกจากนี้ ปนัดดา ศิริพานิช และนูราฮิมะ โมเอ็ด ยูโซฟ (2561) และฮาร์เพอร์ (Harper, 2023) ยังเน้นย้ำว่าทัศนคติและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมเป็นหัวข้อที่สถาบันอุดมศึกษาควรบูรณาการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาเพื่อสร้างความพร้อมให้นักศึกษาก่อนออกไปทำงานจริงในสถานประกอบการต่างชาติ

3.4 คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคม (Non-cognitive skills)

นอกจากสมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมแล้ว “คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคม” ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สถานประกอบการให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน โดยเฮกแมนและเคาต์ซ (Heckman & Kautz, 2012) ได้ระบุว่า “ทักษะทางอารมณ์และสังคม” เช่น ความรับผิดชอบและความมานะอุตสาหะมีผลต่อความสำเร็จในการทำงานมากกว่าระดับสติปัญญา (IQ) เนื่องจากทักษะเหล่านี้สะท้อนถึงวินัยและการควบคุมตนเองอันเป็นหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมการทำงานในสังคมญี่ปุ่น ในขณะเดียวกัน ดักเวิร์ทและคณะ (Duckworth et al., 2007) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง “ความทรหดอดทน (Grit)” หรือความมุ่งมั่นในเป้าหมาย

ระยะยาว โดยพบว่าบุคคลที่มีค่าความทรหดอดทนสูงจะสามารถรักษาความมุ่งมั่นและทำงานได้อย่างต่อเนื่อง แม้ต้องเผชิญกับอุปสรรคหรือความเครียดจากการปรับตัวในต่างประเทศ ทักษะเชิงพฤติกรรมเหล่านี้จึงเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวและทำงานร่วมกับชาวญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางสภาวะความกดดันสูง

จากการทบทวนแนวคิดทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นได้ เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยมี “ความสามารถพื้นฐานสำหรับคนทำงาน” เป็นแกนหลักในการกำหนดสมรรถนะที่จำเป็นในบริบทการทำงานแบบญี่ปุ่น ซึ่งสอดรับกับมาตรฐานสากลของ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” โดยเฉพาะด้านการสื่อสารและการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น ในขณะเดียวกัน “สมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม” ทำหน้าที่สำคัญในการช่วยให้นักศึกษาฝึกงานสามารถประยุกต์ใช้ทักษะทางภาษาญี่ปุ่นให้เหมาะสมกับกาลเทศะและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่น นอกจากนั้นยังมี “คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคม” เช่น ความรับผิดชอบและความทรหดอดทน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาฝึกงานสามารถแสดงศักยภาพและการปรับตัวภายใต้สภาวะความกดดันในการทำงานจริงในต่างประเทศได้ การบูรณาการกรอบแนวคิดเหล่านี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถมองเห็นภาพรวมของศักยภาพนักศึกษาฝึกงานที่สถานประกอบการต้องการได้อย่างครอบคลุม ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติในการทำงาน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม (สวพ.067/2568) เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2568 และเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากตัวแทนโรงแรมแบบญี่ปุ่น จำนวน 2 แห่ง ที่เคยรับนักศึกษาเข้าฝึกงาน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ตอบแบบสอบถามหลัก จำนวน 5 คน ซึ่งมีอายุงานไม่ต่ำกว่า 1 ปี และมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับนักศึกษาฝึกงาน และ 2) ผู้ให้ข้อมูลผ่านบันทึกผลการประเมินย้อนหลัง ซึ่งเป็นพนักงานพี่เลี้ยงชาวญี่ปุ่น 2 คน (ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่ 1) โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลการฝึกงาน แบบสะท้อนพฤติกรรมและแบบบันทึกความคิดเห็นที่มีต่อนักศึกษาฝึกงาน รวม 18 คน[4] ซึ่งเป็นผลการประเมินย้อนหลังรายปี (พ.ศ. 2562-2568) ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

[4] แม้ใน “บทนำ” จะระบุจำนวนนักศึกษาฝึกงานที่โรงแรมแบบญี่ปุ่นไว้ 21 คน แต่มีนักศึกษา 18 คนที่ได้รับการประเมินผลการฝึกงานเสร็จสิ้นแล้ว ส่วนอีก 3 คนยังอยู่ระหว่างการฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นในขณะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล

ตารางที่ 2
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล

ลำดับ	เพศ	ช่วงอายุ	ตำแหน่งงาน (หน้าที่รับผิดชอบ)	วิธีการให้ข้อมูล
1	ชาย	30 ปี	รองผู้จัดการทีมการตลาด (รับผิดชอบด้านการสรรหาบุคลากร)	แบบสอบถามปลายเปิด/ บันทึกผลการประเมินย้อนหลัง
2	หญิง	50 ปี	หัวหน้างานฝ่ายบริการ (รับผิดชอบงานต้อนรับส่วนหน้า และงานบริการอาหารและเครื่องดื่ม)	แบบสอบถามปลายเปิด
3	หญิง	60 ปี	หัวหน้างานฝ่ายทรัพยากรบุคคล (รับผิดชอบงานบุคคล)	แบบสอบถามปลายเปิด/ บันทึกผลการประเมินย้อนหลัง
4	ชาย	30 ปี	หัวหน้างานฝ่ายครัว (รับผิดชอบด้านการประกอบอาหาร)	แบบสอบถามปลายเปิด
5	หญิง	40 ปี	หัวหน้างานส่วนปฏิบัติการห้องพัก (รับผิดชอบการจัดเตรียมความพร้อม ของห้องพัก)	แบบสอบถามปลายเปิด

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสำรวจคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอุดมคติของนักศึกษาฝึกงานเอกภาษาญี่ปุ่นในสถาบันอุดมศึกษาไทย จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและความต้องการของสถานประกอบการที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ. 2) บันทึกผลการประเมินย้อนหลัง (พ.ศ. 2562-2568) ของนักศึกษารวม 18 คน โดยพนักงานพี่เลี้ยงชาวญี่ปุ่นชุดเดิม 2 คน ซึ่งรวบรวมจาก (1) “แบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ” (คณะมนุษยศาสตร์ฯ มจษ.) ครอบคลุมด้านการทำงานและบุคลิกภาพ (2) แบบสะท้อนผลด้านพฤติกรรมตามเกณฑ์มาตรฐาน “ความสามารถพื้นฐานสำหรับคนทำงาน” ของประเทศญี่ปุ่น (3 สมรรถนะหลัก 12 ทักษะย่อย) และ (3) แบบบันทึกความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานจาก “บันทึกการปฏิบัติงาน” รายสัปดาห์หรือรายเดือนอย่างต่อเนื่อง[5]

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

(1) สร้างแบบสอบถามปลายเปิดและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาก่อนนำมาปรับปรุงและจัดส่งไฟล์ให้กลุ่มตัวอย่างทางอีเมล

[5] เนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่ในการนำเสนอ ผู้วิจัยจึงสรุปรายละเอียดของเครื่องมือวิจัยไว้พอสังเขป ทั้งนี้ ผู้ที่สนใจศึกษาโครงสร้างและเนื้อหาโดยละเอียดของเครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์ในแต่ละประเภทสามารถติดต่อสอบถามผู้วิจัยได้ตามข้อมูลการติดต่อที่ระบุไว้ในบทความวิจัยนี้

(2) รวบรวมข้อมูลด้านการทำงานและบุคลิกภาพของนักศึกษาจากแบบประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะฯ

(3) รวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความสามารถพื้นฐานสำหรับคนทำงานจากแบบสะท้อนผลด้านพฤติกรรมเพื่อวิเคราะห์ความสามารถที่สถานประกอบการคาดหวังก่อนเข้าฝึกงานจริง

(4) ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานจาก “บันทึกการปฏิบัติงาน” ในคู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะฯ เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์จากพนักงานพี่เลี้ยงชาวญี่ปุ่น

(5) นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจำแนกประเด็นสำคัญและใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในการเรียบเรียงและอธิบายศักยภาพของนักศึกษาฝึกงานที่พบจากข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เพื่อให้เห็นภาพรวมความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อนักศึกษาฝึกงาน โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) การสำรวจมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอุดมคติ (Ideal Standards) ของนักศึกษาเอกภาษาญี่ปุ่นในสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (Benchmark) จากแบบสอบถามปลายเปิด 2) การวิเคราะห์ศักยภาพปัจจุบัน เพื่อระบุจุดเด่น ปัญหา หรือจุดที่ควรพัฒนา และ “ช่องว่างสมรรถนะ (Competency Gap)” ระหว่างทักษะที่นักศึกษามีอยู่จริงกับทักษะที่สถานประกอบการคาดหวังจากบันทึกผลการประเมินย้อนหลัง และ 3) การสังเคราะห์ความต้องการเชิงพัฒนา โดยเชื่อมโยงข้อมูลส่วนที่ 1 และ 2 เพื่อสรุปความต้องการเชิงลึกของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่น

(6) นำผลการวิเคราะห์มาทบทวนและอภิปรายผล เพื่อสรุปเป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ. ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการก่อนไปฝึกงานจริงที่ประเทศญี่ปุ่นและเป็นแนวทางสำหรับหลักสูตรเอกภาษาญี่ปุ่นในสถาบันอุดมศึกษาไทย

5. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยและอภิปรายผลเรียงลำดับตาม 3 หัวข้อ ที่ระบุไว้ในขั้นตอน (5) ของหัวข้อ 4.3 เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงจากเกณฑ์มาตรฐานในอุดมคติสู่แนวทางการปฏิบัติจริง ดังนี้

5.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอุดมคติของนักศึกษาฝึกงานเอกภาษาญี่ปุ่นในสถาบันอุดมศึกษาไทยตามทัศนะของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่น

ผลจากแบบสอบถามพบมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอุดมคติ 3 ประการสำคัญ ดังนี้

5.1.1 คุณลักษณะนิสัยและทัศนคติ

จากการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยภายในที่สถานประกอบการให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือ “ความสามารถในการพึ่งพาตนเองและความรับผิดชอบ” ดังที่ผู้ตอบแบบสอบถามเน้นย้ำไว้ในแบบสอบถามว่า *“เนื่องจากนักศึกษาต้องใช้ชีวิตเพียงลำพังในต่างประเทศ จึงต้องบริหารจัดการตนเองและเวลาอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องรับผิดชอบภาระหน้าที่เสมือนเป็นบุคลากรจริง”* ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮอลล์ (Hall, 1977, อ้างถึงใน 石井, 2004)

เกี่ยวกับ “วัฒนธรรมที่เน้นระเบียบเวลาแบบเป็นเส้นตรง (Monochronic Time)” ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความไว้วางใจในสังคมญี่ปุ่น

นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามยังกล่าวว่า *“(พวกเรา) ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการที่นักศึกษาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมใหม่ ๆ ได้อย่างยืดหยุ่นและมีความพร้อมที่จะน้อมรับคำชี้แนะอย่างตรงไปตรงมา”* แสดงให้เห็นว่าสถานประกอบการประสงค์ให้นักศึกษามี “ความซื่อตรงและความยืดหยุ่น” เพื่อยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและกฎระเบียบในงานบริการแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นโดยปราศจากอคติ และพร้อมรับฟังคำชี้แนะอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน ประการสุดท้ายคือ “ความร่วมมือร่วมใจและการทำงานเป็นทีม” ซึ่งสถานประกอบการมุ่งหวังให้นักศึกษาสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานที่มาจากหลากหลายสัญชาติและหลายช่วงวัย โดยเน้น “ความปรองดอง” หรือที่ภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “和” และไม่แยกตัวโดดเดี่ยวออกจากเพื่อนร่วมงาน

5.1.2 ทักษะทางภาษา

ผลการสำรวจพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามระบุถึงความคาดหวังด้านทักษะทางภาษาไว้ว่า *“ไม่จำเป็นต้องสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้อย่างคล่องแคล่วในระดับดีเยี่ยม แต่อยากให้นักศึกษามีทักษะการสื่อสารในระดับที่สามารถทักทาย ขานรับและทำงานตามหลักการ ‘โฮเรนโซ’ ได้”* และ *“ต้องการนักศึกษาที่มีทักษะภาษาญี่ปุ่นในระดับที่สามารถเข้าใจคำศัพท์พื้นฐานที่ใช้ในงานบริการและการทำงานภายในโรงแรมได้”* ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าสถานประกอบการให้ความสำคัญกับทักษะภาษาญี่ปุ่นในระดับสนทนาพื้นฐานถึงเทียบเท่าระดับ N3 ของการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น (JLPT) ซึ่งเป็นระดับที่สามารถแจ้งข้อมูลที่จำเป็นตามหลักการ “โฮเรนโซ” ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นธุรกิจโรงแรมแบบญี่ปุ่น สถานประกอบการจึงมีความคาดหวังด้านการใช้ “ภาษาสุภาพ” ทั้งรูปยกย่อง ถ่อมตัวและรูปสุภาพ รวมทั้งสำนวนมาตรฐานในงานบริการ เช่น「～をお願いします。」หรือ「失礼します。」เพื่อความเป็นมืออาชีพ

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่านักศึกษาต้องมีความรู้ระดับ N3 ขึ้นไปจึงจะสามารถโต้ตอบตามสถานการณ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ JLPT ระดับ N3 และการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นเชิงธุรกิจมาตรฐาน (STBJ) ระดับ BJ2 ที่ระบุถึงความสามารถในการสื่อสารในชีวิตประจำวันและในสถานที่ทำงาน ในทางกลับกัน “ความคล่องแคล่วในการสื่อสาร” กลับมีความสำคัญน้อยกว่า “ความสามารถในการทำความเข้าใจคำสั่ง” และ “ความสามารถในการโต้ตอบได้อย่างเหมาะสม” สถานประกอบการเน้นไปที่ “การสื่อสารที่ราบรื่น” เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงมากกว่าความสละสลวยเหมือนเจ้าของภาษา อย่างไรก็ตาม หากนักศึกษามีความคล่องแคล่วควบคู่ไปด้วยจะเป็นประโยชน์ต่อการฝึกงานมากยิ่งขึ้น

5.1.3 ความเข้าใจและการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นจากคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเกี่ยวกับความคาดหวังด้านความเข้าใจและการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมสามารถสรุปได้ว่าสถานประกอบการต้องการให้นักศึกษามี “ความสามารถในการปรับตัว” ต่อบรรทัดฐานทางสังคมและค่านิยมของประเทศญี่ปุ่น โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) “บรรทัดฐานด้านพฤติกรรมในสถานที่ทำงาน” นักศึกษาต้องซึมซับมารยาทการบริการลูกค้าตามแบบฉบับญี่ปุ่น เช่น การโค้งคำนับ การจัดวางรองเท้าและการเอาใจใส่ลูกค้า รวมถึงมาตรฐานงานโรงแรม เช่น การจัดเตียง ผู้วิจัยเห็นว่าการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าจะช่วยลดอุปสรรคและทำให้การเรียนรู้

ในสถานที่จริงราบรื่นขึ้น 2) “ระเบียบวินัยในฐานะสมาชิกขององค์กร” นอกเหนือจากหลักการ “โฮเรนโซ” นักศึกษาต้องได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมเฉพาะในการทำงานที่ประเทศญี่ปุ่น เช่น การเตรียมพร้อมก่อนเริ่มงาน 5 นาที การปรึกษาปัญหาเล็กน้อยตั้งแต่เนิ่นๆ และการรายงานความผิดพลาดทันที เพื่อให้กลายเป็นนิสัยโดยธรรมชาติ และ 3) “ความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิตร่วมกัน” สถานประกอบการเน้นความเป็นระเบียบภายในหอพัก เช่น การรักษาความสะอาด การแยกขยะและการระมัดระวังเรื่องเสียงรบกวน นอกจากนี้ทักษะการจัดการความเครียดภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต การยอมรับและทำความเข้าใจกฎเกณฑ์ที่แตกต่างจากประเทศไทยจะช่วยรักษาความมั่นคงทางจิตใจและป้องกันข้อพิพาทกับผู้อื่นได้

5.2 จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ. ตามทัศนะของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่น

ผลการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของนักศึกษาฝึกงานจากข้อความแสดงความคิดเห็นภาษาญี่ปุ่น[6] ของสถานประกอบการในบันทึกผลการประเมินย้อนหลังมีดังนี้

5.2.1 จุดเด่นของนักศึกษาจากผลการประเมินเชิงบวก (Positive Feedback)

จากการวิเคราะห์ผลการประเมินเชิงบวกพบจุดเด่นของนักศึกษาใน 3 ด้านหลัก ดังนี้

5.2.1.1 การทำงานเชิงรุกและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

ผลการวิเคราะห์พบว่านักศึกษามีจุดเด่นด้านการทำงานเชิงรุกและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง โดยมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและขับเคลื่อนงานได้ด้วยตนเองและแสดงออกถึงความใส่ใจ ไม่รอเพียงคำสั่ง แต่รู้จักเสนอตัวเข้าช่วยงาน เช่น การสอบถามว่า *“มีสิ่งอื่นใดให้ช่วยอีกหรือไม่”* รวมถึงริเริ่มลงมือทำในส่วนที่จัดการได้เองและรู้จักปรับลำดับความสำคัญของงานให้เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันยังมีทัศนคติเชิงบวกในการแก้ปัญหาภายใต้สถานการณ์ที่คลุมเครือ โดยเฉพาะการจัดการประเด็นที่ไม่เข้าใจ ซึ่งนักศึกษาไม่ปล่อยผ่านแต่เลือกคิดทบทวนอย่างถี่ถ้วนก่อนตรวจสอบยืนยันความถูกต้อง ดังที่ผู้ประเมินระบุว่า *“นักศึกษาไม่ปล่อยผ่านเรื่องที่ไม่เข้าใจไว้เช่นนั้น แต่รู้จักเข้ามาตรวจสอบยืนยัน”* สิ่งนี้ถือเป็นคุณลักษณะที่ช่วยให้การฝึกงานประสบความสำเร็จ ทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นและได้รับความไว้วางใจจากสถานประกอบการเป็นอย่างมาก

5.2.1.2 การปรับตัวและการอุทิศตนเพื่อองค์กร

ผลการวิเคราะห์พบว่านักศึกษามีจุดเด่นด้านการสื่อสารเชิงรุกเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับคนในองค์กร โดยไม่เป็นเพียงฝ่าย “รอ” แต่พยายามนำตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มสังคมของพนักงานชาวญี่ปุ่นอย่างกระตือรือร้น ดังที่ผู้ประเมินระบุว่า *“นักศึกษาเข้าไปพูดคุยกับคนรอบข้างอย่างกระตือรือร้น”* สะท้อนถึงความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสมาชิกเดิมในองค์กรท่ามกลางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ขณะเดียวกันยังโดดเด่นด้าน “คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคม” เช่น ความร่าเริงแจ่มใสและความเป็นกันเอง

---

[6] เนื่องจากข้อความต้นฉบับเป็นภาษาญี่ปุ่น ผู้วิจัยจึงแปลเป็นภาษาไทยเพื่อสื่อความหมายและขอนำเสนอเฉพาะข้อความแปลเพื่อความกระชับของบทความวิจัย ทั้งนี้ ผู้อ่านที่สนใจสามารถติดต่อขอดูข้อความต้นฉบับจากผู้วิจัยได้ตามข้อมูลการติดต่อที่ระบุไว้ในบทความวิจัยนี้

ซึ่งทำหน้าที่เสมือน “น้ำมันหล่อลื่น” ที่ช่วยสร้างบรรยากาศเชิงบวกให้มีชีวิตชีวาและส่งผลดีต่อการบริการจนได้รับคำชมเชยจากลูกค้า ดังที่ผู้ประเมินระบุว่า *“นักศึกษาปฏิบัติตัวอย่างร่าเริง ทำให้พนักงานได้รับความกระปรี้กระเปร่าไปด้วย”* สิ่งนี้สะท้อนว่านักศึกษาไม่ได้คำนึงถึงเพียงภาระหน้าที่ส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังอุทิศตนเพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกให้การทำงานในภาพรวมราบรื่น ซึ่งช่วยส่งเสริมทั้งสมรรถนะการทำงานจริงและการเรียนรู้ทักษะภาษาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

5.2.1.3 การมีความซื่อสัตย์จริงใจต่อหน้าที่ผ่านความมุ่งมั่น ความต่อเนื่องและความประณีตเรียบร้อย

ผลการวิเคราะห์พบจุดเด่นของนักศึกษาด้านความขยันและเอาจริงเอาจัง สิ่งนี้สะท้อนว่าสถานประกอบการให้ความสำคัญกับทัศนคติที่มุ่งมั่นในการทำงานมากกว่าความเชี่ยวชาญเชิงเทคนิค ดังที่ผู้ประเมินระบุว่า *“ภาพลักษณ์ความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงานของนักศึกษาทำให้รู้สึกประทับใจอย่างยิ่ง”* ขณะเดียวกัน นักศึกษายังแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องในการจัดการภารกิจแต่ละวันอย่างตั้งใจ ดังที่ระบุว่า *“นักศึกษามองสิ่งต่าง ๆ ในเชิงบวกทุกวันและทำงานได้อย่างประณีตเรียบร้อย”* สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าสถานประกอบการแสวงหาความซื่อสัตย์จริงใจที่มีอย่างต่อเนื่องมากกว่าความกระตือรือร้นชั่วคราวและการรักษาทัศนคติที่มุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องเช่นนี้จะช่วยสร้างความไว้วางใจในระยะยาวให้แก่สถานประกอบการ

นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความละเอียดถี่ถ้วนและความประณีตเรียบร้อยในการทำงานโดยปราศจากความสะเพร่า ซึ่งช่วยให้ผลงานมีมาตรฐานและไม่เกิดข้อผิดพลาด แม้จะขาดประสบการณ์ทำงานหรือมีกำแพงด้านภาษา ดังข้อความที่ว่า *“นักศึกษาทำงานอย่างกระปรี้กระเปร่าและประณีตเรียบร้อย”* จึงสรุปได้ว่า “ความซื่อสัตย์จริงใจต่อหน้าที่” ซึ่งประกอบด้วยความมุ่งมั่น ความต่อเนื่องและความประณีตเรียบร้อยคือปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการฝึกงาน แม้จะยังขาดประสบการณ์ทำงานและความเชี่ยวชาญเชิงเทคนิค

5.2.2 จุดที่ควรพัฒนาจากผลการประเมินเชิงวิพากษ์ (Critical Feedback)

นอกจากจุดเด่นในหัวข้อ 5.2.1 ผลการวิเคราะห์ยังพบประเด็นเชิงวิพากษ์ที่สถานประกอบการคาดหวังให้นักศึกษาพัฒนา 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

5.2.2.1 การขาดความกล้าในการสื่อสารและการมีพฤติกรรมเชิงรับในการทำงาน

แม้ผลการประเมินในหัวข้อ 5.2.1.1 จะสะท้อนภาพการทำงานเชิงรุกของนักศึกษาอยู่บ้าง แต่ข้อมูลอีกส่วนกลับชี้ให้เห็น “ทัศนคติเชิงรับ” ที่เด่นชัดผ่านการขาดความกล้าในการสื่อสาร นักศึกษามักมีพฤติกรรมแบบ “ตั้งรับ” และปกป้องตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์ในสภาวะต่างวัฒนธรรม ดังข้อความประเมินที่ว่า *“ไม่ค่อยพบสถานการณ์ที่นักศึกษาเป็นฝ่ายเริ่มต้นเข้าไปพูดคุยก่อน”* หรือ *“มีบางครั้งที่นักศึกษาคนนี้มักจะหลบอยู่ข้างหลังเพื่อน”* ซึ่งอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าวอาจมาจากปัจจัยด้านจิตใจและบุคลิกภาพมากกว่าทักษะทางภาษา สถานประกอบการจึงแนะนำให้นักศึกษาเพิ่มความพยายามในการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานเพื่อแสดงความประสงค์ที่จะสร้างความสัมพันธ์ให้มากขึ้น แม้จะยังไม่สามารถสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้อย่างคล่องแคล่วก็ตาม

ในขณะเดียวกันยังพบพฤติกรรมการทำงานแบบรอคำสั่ง โดยนักศึกษามักทำงานตามขอบเขตหน้าที่ขั้นต่ำและลังเลที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง ดังข้อความที่ว่า *“นักศึกษาส่วนใหญ่จะทำเพียงแค่สิ่งที่ได้รับคำสั่งเท่านั้น”* หรือ *“นักศึกษาไม่มีความกระตือรือร้นที่จะทำอะไรนอกเหนือไปจากสิ่งที่ทำได้อยู่แล้ว”* สิ่งนี้สะท้อนว่านักศึกษายังขาดทักษะการสังเกตเพื่อริเริ่มงานเชิงรุก หรือภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “気づき” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมการทำงานแบบญี่ปุ่น การยึดติดกับ “พื้นที่ปลอดภัย (Comfort Zone)” เช่นนี้ไม่เพียงขาดการตอบสนองความคาดหวังของสถานประกอบการที่ต้องการให้นักศึกษามีอิสระในการทำงานเท่านั้น แต่ยังทำให้สูญเสียโอกาส

ในการพัฒนาทักษะทางภาษาและวัฒนธรรมด้วยตนเองอีกด้วย การปรับทัศนคติสู่การเป็น “ฝ่ายรุก” จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยลดช่องว่างในการทำงานและเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่

5.2.2.2 การขาดทักษะทางภาษา

ผลการวิเคราะห์พบว่านักศึกษายังมีข้อจำกัดด้านทักษะภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการทำงานและการสร้างความสัมพันธ์เชิงลึกกับผู้อื่น นักศึกษาบางส่วนยังไม่สามารถก้าวข้าม “เกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐานทางภาษา” ที่จำเป็นต่อสภาพแวดล้อมการทำงานจริง หรือขาดทักษะการประยุกต์ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเชิงลึกแม้จะมีความสามารถในการสนทนาขั้นต้น ดังข้อความที่ระบุว่า *“นักศึกษาควรศึกษาเล่าเรียนภาษาญี่ปุ่นอย่างจริงจัง”* หรือ *“หากนักศึกษาสามารถสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้มากกว่านี้อีกสักหน่อย เราคงจะสามารถสนทนากันในเรื่องต่าง ๆ ได้หลากหลายขึ้น”* ข้อจำกัดนี้ไม่เพียงลดทอนประสิทธิภาพในการทำความเข้าใจคำสั่ง แต่ยังเป็นกำแพงอุปสรรคที่ขัดขวางการสร้างความสัมพันธ์และการเรียนรู้วัฒนธรรมญี่ปุ่นอย่างลึกซึ้งผ่านการสนทนาแลกเปลี่ยนทางความคิดในหัวข้อที่หลากหลายกับบุคลากรในองค์กร

จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าทักษะภาษาญี่ปุ่นไม่ได้มีผลเพียงแค่ความถูกต้องของการทำงานเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับการสร้างความสัมพันธ์และการเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง สาขาวิชาจึงจำเป็นต้องทบทวนระบบการจัดการเรียนการสอนและเกณฑ์การคัดเลือกนักศึกษาอย่างจริงจัง โดยไม่ควรตัดสินจากเพียงผลการสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่นเท่านั้น แต่ต้องเพิ่มการคัดกรองอย่างเข้มงวดผ่านการสัมภาษณ์เพื่อประเมินว่านักศึกษาสามารถจับใจความและโต้ตอบตามสถานการณ์จริงได้หรือไม่ นอกจากนี้ ควรปรับปรุงการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกงานให้เข้มข้นขึ้น โดยเน้นทักษะการประยุกต์ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารระดับสูงควบคู่กับการเตรียมความพร้อมทางจิตใจเพื่อให้นักศึกษาสามารถรับมือกับความกดดันและฝึกงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2.2.3 การขาดจิตสำนึกในการทำงาน

ผลการวิเคราะห์สะท้อนว่าจิตสำนึกในการทำงานเป็นประเด็นท้าทายในการเปลี่ยนผ่านสถานะจาก “นักศึกษา (แขกผู้มาเยือน)” สู่การเป็น “บุคลากรมืออาชีพ” โดยเฉพาะด้านการควบคุมอารมณ์และสมาธิจดจ่ออยู่กับงาน ซึ่งการแสดงออกทางสีหน้าท่าทางตามความชอบส่วนตัวและการขาดสมาธิในการทำงานสะท้อนถึงการขาด “คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคม” ที่ขัดกับวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นที่เน้นความมั่นคงทางอารมณ์และความเป็นอันหนึ่งเดียวกัน นักศึกษามักมองการฝึกงานเป็นเพียงการทำหน้าที่ให้เสร็จสิ้นไปในแต่ละวัน โดยไม่คิดถึงความพึงพอใจของลูกค้าหรือผลกระทบต่อเพื่อนร่วมงาน ซึ่งขัดกับหลักการบริการแบบญี่ปุ่นที่เน้นความละเอียดรอบคอบถึงส่วนที่มองไม่เห็นด้วย ส่งผลให้ถูกประเมินว่าทำงานไม่เรียบร้อยและขาดความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังพบความหย่อนยานด้านระเบียบวินัย การรักษาเวลาและความพากเพียรที่ยังไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน ดังข้อความที่สะท้อนว่า *“บางครั้งนักศึกษาไม่สามารถทำงานให้เสร็จสิ้นได้”* สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่านักศึกษายังขาดความจริงใจและจิตสำนึกรับผิดชอบงานอันเป็นหัวใจสำคัญของงานบริการแบบญี่ปุ่น

จากประเด็นวิพากษ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึง “ช่องว่างของความคาดหวัง” ระหว่างมาตรฐานความเป็นมืออาชีพแบบญี่ปุ่นกับจิตสำนึกพื้นฐานเดิมของนักศึกษาที่ยังคงยึดติดกับบทบาทการเป็น “ผู้รับ (นักศึกษา)” ที่คาดหวังการอะลุ้มอล่วยมากกว่าบทบาท “ผู้ส่งมอบ (บุคลากรมืออาชีพ)” ที่ต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของงานอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมนักศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนจิตสำนึกให้มีความละเอียดรอบคอบ มีความจริงใจต่อมาตรฐานการทำงานและอดทนต่อแรงกดดันจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้สถานประกอบการยอมรับในตัวนักศึกษาได้อย่างแท้จริง

5.3 ความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ.

จากการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอุดมคติของนักศึกษาเอกภาษาญี่ปุ่นในสถาบันอุดมศึกษาไทย (หัวข้อ 5.1) และผลการประเมินนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ. (หัวข้อ 5.2) ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ความต้องการของสถานประกอบการได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

5.3.1 สมรรถนะการประยุกต์ใช้ภาษาเชิงบูรณาการ

ผลการสำรวจของ 株式会社キャリタス ใน ค.ศ. 2026 ระบุว่า “ทักษะในการสื่อสาร” และ “ทักษะภาษาญี่ปุ่น” คือคุณสมบัติอันดับต้นที่สถานประกอบการต้องการจากบุคลากรต่างชาติ อย่างไรก็ตาม ในบริบทการฝึกงานในภาคธุรกิจที่พักและบริการซึ่งเป็นเป้าหมายของงานวิจัยนี้พบว่าทักษะดังกล่าวมีความเฉพาะเจาะจงและซับซ้อนยิ่งกว่าการสื่อสารทั่วไป โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าทักษะทางภาษาที่สถานประกอบการต้องการมีลักษณะเป็น “โครงสร้างสองระดับ” ที่เชื่อมโยงกัน ดังนี้

1. ระดับฐานราก ความรู้ภาษาญี่ปุ่นพื้นฐานและสมรรถนะการนำไปใช้จริง นักศึกษาต้องเผชิญกับภาระงานที่หลากหลายตั้งแต่การเตรียมสถานที่ที่เน้นปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานไปจนถึงงานบริการส่วนหน้าที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าโดยตรง ซึ่งสถานประกอบการไม่ได้ต้องการเพียงผลสอบวัดระดับ N3 หรือ N2 เท่านั้น แต่ต้องการทักษะการนำภาษาญี่ปุ่นไปประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์จริง เช่น การฟังจับใจความคำสั่งเพื่อตัดสินใจทำงานได้อย่างถูกต้อง การยึดถือหลักการ “โฮเรนโซ” อย่างเคร่งครัดและการใช้ภาษาสุภาพที่เหมาะสม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการขับเคลื่อนธุรกิจที่พักและบริการ

2. ระดับประยุกต์ ทักษะทางภาษาระดับสูงเพื่อการสร้างความสัมพันธ์กับคนในองค์กร สถานประกอบการคาดหวังให้นักศึกษาก้าวข้ามการมีปฏิสัมพันธ์เพียงผิวเผินในงานประจำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์เชิงลึกที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจกันผ่านการสนทนา ทักษะระดับนี้เป็นกุญแจสำคัญในการเรียนรู้วัฒนธรรมและป้องกันการสูญเสียโอกาสในการพัฒนาตนเอง ดังนั้น นักศึกษาจึงจำเป็นต้องสื่อสารให้ได้มากกว่าระดับฐานรากที่สามารถตีความบทสนทนาและบริบทของคู่สนทนาได้อย่างลึกซึ้ง

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าทักษะทางภาษาที่สถานประกอบการคาดหวังไม่ได้หมายถึงเพียงผลสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น แต่คือ “สมรรถนะการประยุกต์ใช้ภาษาเชิงบูรณาการแบบโครงสร้างสองระดับ” ซึ่งเชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะระดับฐานรากที่เน้นการส่งสารและการตั้งใจฟังเพื่อทำงานผ่านหลักการ “โฮเรนโซ” และภาษาสุภาพภายใต้กรอบแนวคิด “ความสามารถพื้นฐานสำหรับคนทำงาน” ไปสู่สมรรถนะการสร้างความสัมพันธ์เชิงลึกในระดับประยุกต์เพื่อการปรับตัวและพัฒนาตนเองผ่านการสนทนาที่ก้าวข้ามการสื่อสารเพียงผิวเผิน ซึ่งสอดรับกับทักษะการสื่อสารของ “ทักษะ 4Cs” ที่เป็นมาตรฐานสากลของ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” การเชื่อมโยงนี้สะท้อนว่าทักษะภาษาในหน้างานจริงคือการแปลงความรู้ภาคทฤษฎีไปสู่ภาคปฏิบัติที่ใช้งานได้จริงมากกว่าเพียงความคล่องแคล่วในการพูด ซึ่งสอดคล้องกับหัวใจสำคัญของนโยบายการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) ที่มุ่งเน้นให้นักศึกษามีทักษะทางภาษาที่พร้อมสำหรับการทำงานจริงในระดับสากลได้อย่างเป็นรูปธรรม

5.3.2 การปรับตัวต่อวัฒนธรรมและระเบียบวินัยเฉพาะตัวแบบญี่ปุ่น

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านอกจากความสามารถทางภาษาแล้ว สถานประกอบการยังคาดหวังให้นักศึกษาปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมและระเบียบวินัยเฉพาะตัวของประเทศญี่ปุ่นที่ครอบคลุมทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต (สอดคล้องกับหัวข้อ 5.1.3) โดยมี 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. มารยาทในการบริการลูกค้า นักศึกษาถูกคาดหวังให้ยอมรับ “แบบแผน (型)” ที่เคร่งครัดในภาคธุรกิจที่พักและบริการซึ่งสะท้อนผ่านทัศนคติและพฤติกรรม เช่น การโค้งคำนับ การจัดวางรองเท้าให้เป็นระเบียบ หรือความประณีตในการปูเตียง สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เพียงขั้นตอนการทำงานทั่วไป แต่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติเพื่อสร้างภาพลักษณ์การต้อนรับและบริการด้วยใจที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวญี่ปุ่น นักศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัยเดิมเพื่อเปิดใจยอมรับและปฏิบัติตามแบบแผนนี้อย่างจริงจัง

2. การปรับตัวเข้าสู่โหมด “มารยาททางธุรกิจและการบริหารจัดการองค์กร” การทำงานในองค์กรญี่ปุ่นต้องการระเบียบวินัยสูง โดยเฉพาะการยึดถือหลักการ “โฮเรนโซ” และ “การบริหารจัดการเวลา” เช่น การเตรียมพร้อมก่อนเริ่มงาน 5 นาที ซึ่ง 茂住和世 (2004) และ 岡村郁子 (2023) ระบุไว้ว่าบรรทัดฐานที่ท้าทายชาวต่างชาติคือ ความเคร่งครัดในหลักการ “โฮเรนโซ” การตรงต่อเวลาและมารยาทในการอ่านบรรยากาศรอบข้าง การปรับตัวดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิด “สมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม” ของไบรัมและคณะ (Byram et al., 2002) และ “ความฉลาดทางวัฒนธรรม” ของอังและคณะ (Ang et al., 2011) ซึ่งช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับกาลเทศะและลำดับอาวุโสเพื่อสร้างความไว้วางใจให้คนในองค์กร

3. กฎระเบียบการใช้ชีวิตร่วมกัน สิ่งที่สถานประกอบการคาดหวังไม่ได้จำกัดเพียงเรื่องในเวลางานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การคัดแยกขยะ การรักษาความเป็นระเบียบภายในหอพักและการระมัดระวังเรื่องเสียงรบกวน พฤติกรรมเหล่านี้เป็นตัวชี้วัด “การตระหนักถึงผู้อื่น” และ “จิตสำนึกในการร่วมมือร่วมใจกัน” ซึ่งสถานประกอบการมองว่าหากนักศึกษาละเลยกฎระเบียบในพื้นที่ส่วนกลางย่อมมีแนวโน้มที่จะละเลยรายละเอียดในงานด้วยเช่นกัน การปฏิบัติตามบรรทัดฐานเช่นนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและสะท้อนความเป็นมืออาชีพที่พร้อมเข้าสู่การทำงานและการดำเนินชีวิตในสังคมญี่ปุ่นได้อย่างแท้จริง

บรรทัดฐานทางพฤติกรรมข้างต้นสอดคล้องกับกรอบแนวคิด “ความสามารถพื้นฐานสำหรับคนทำงาน” กล่าวคือพฤติกรรมการโค้งคำนับหรือการรักษาความสะอาดสะท้อนถึงทักษะย่อยด้าน “ความมีวินัยและความยืดหยุ่น” ขณะที่การเตรียมพร้อมก่อนเวลา 5 นาทีและการจัดการความเครียดท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรมสะท้อนถึง “ความสามารถในการเข้าใจสภาพการณ์และการควบคุมความเครียด” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความสามารถในการทำงานเป็นทีม อีกทั้งยังสอดรับกับทักษะ “การสื่อสารและการร่วมมือ” ของ “ทักษะ 4Cs” ที่เป็นมาตรฐานสากลของ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” อีกด้วย สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าการปรับตัวของนักศึกษาไม่ใช่เพียงการจดจำขั้นตอนทำงาน แต่คือ “ความสามารถในการปรับตัวเชิงบูรณาการ” ผ่าน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) แบบแผนการบริการลูกค้า 2) หลักการ “โฮเรนโซ” และการจัดการเวลา และ 3) กฎระเบียบการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างสมรรถนะการปรับตัวในภาพรวมและพัฒนาตนเองจากสถานะ “นักศึกษา (แขกผู้มาเยือน)” ไปสู่ “สมาชิกขององค์กร” ที่ได้รับความไว้วางใจอย่างเต็มตัว

นอกจากนี้ การเตรียมความพร้อมที่ครอบคลุมประเด็นดังกล่าวยังเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะที่สอดรับกับนโยบายการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

(2563) เพื่อให้นักศึกษามีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรฐานสากลและลดความขัดแย้งจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสู่การเป็นบุคลากรที่มี “จิตสำนึกแบบสากล” สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ ปนัดดา ศิริพานิช และนูราฮิมะ โมเอ็ด ยูโซฟ (2561) และฮาร์เพอร์ (Harper, 2023) ที่ระบุว่าควรบูรณาการการอบรมด้านทัศนคติและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ตลอดจนพัฒนา “สมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม” เข้ากับหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาก่อนออกไปทำงานจริงในระดับสากล

5.3.3 คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคม

ปัจจัยสำคัญประการสุดท้ายที่กำหนดความสำเร็จในการฝึกงานคือ “คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคม” ซึ่งมีความสำคัญควบคู่ไปกับสมรรถนะการประยุกต์ใช้ภาษา (หัวข้อ 5.3.1) และการปรับตัวต่อวัฒนธรรมและระเบียบวินัย (หัวข้อ 5.3.2) จากการสังเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปความต้องการของสถานประกอบการออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ความรับผิดชอบและความสามารถในการทำงานให้สำเร็จลุล่วง ผลการประเมินพบปัญหาของนักศึกษา 2 ด้าน คือ 1) การขาดความคงเส้นคงวาในการทำงานเนื่องจาก “อารมณ์แปรปรวน” ซึ่งสะท้อนถึงการขาดทักษะการจัดการตนเองทั้งด้านอารมณ์ ร่างกายและจิตใจ และ 2) การขาดความมุ่งมั่นในผลลัพธ์การทำงาน เช่น *“นักศึกษาทำงานไม่เรียบร้อย”* หรือ *“นักศึกษาไม่สามารถจัดการงานให้เสร็จสิ้นจนถึงที่สุดได้”* ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงการขาด “ความทรหดอดทน” ตามแนวคิดของดักเวิร์ทและคณะ (Duckworth et al., 2007) ซึ่งนักศึกษาจำเป็นต้องปลูกฝังความรับผิดชอบโดยไม่ให้อารมณ์ส่วนตัวมากระทบต่อการทำงานเพื่อพัฒนาตนเองจากผู้ทำงานตามคำสั่งไปเป็นบุคลากรมืออาชีพที่ได้รับความไว้วางใจจากสถานประกอบการ

2. ความสามารถในการพึ่งพาตนเองที่ครอบคลุมทั้งด้านการทำงานและการใช้ชีวิตส่วนตัว นักศึกษาที่มี “ทัศนคติเชิงรุก” จะรู้จักคิดและลงมือทำเองได้โดยไม่ต้องรอคำสั่ง รวมถึงพยายามมองหางานในลำดับถัดไปมาทำ หรือที่เรียกว่า “ความสามารถในการขับเคลื่อนงานได้ด้วยตนเอง” ในทางตรงกันข้าม พฤติกรรมเชิงรับหรือความเฉื่อยชาที่รอเพียงคำสั่ง ตามที่ถูกประเมินว่า *“นักศึกษาฝึกงานมักจะทำงานตามคำบอกกล่าวของคนรอบข้างเท่านั้น”* เป็นการแสดงออกถึงการที่นักศึกษายังไม่สามารถก้าวพ้นความรู้สึกที่คิดว่าตัวเองเป็นเพียง “แขกผู้มาเยือน (นักศึกษา)” ซึ่งกลายเป็นปัจจัยขัดขวางการเติบโตในฐานะพนักงานขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของเฮกแมนและเคาต์ซ (Heckman & Kautz, 2012) ที่ระบุว่าทักษะทางอารมณ์และสังคม เช่น ความรับผิดชอบและความมานะอุตสาหะมีผลต่อความสำเร็จมากกว่าระดับสติปัญญา การพัฒนาความสามารถในการพึ่งพาตนเองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมสู่การเป็นมืออาชีพตามความคาดหวังของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่น

3. ความยืดหยุ่นและความร่วมมือร่วมใจเพื่อปรับตัวเข้าสู่โครงสร้างองค์กร นักศึกษาต้องเปิดใจรับคำชี้แนะจากผู้อื่นอย่างถ่อมตัวและไม่ยึดติดกับกรอบวัฒนธรรมเดิม ซึ่งสอดรับกับแนวคิด “สมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม” ของไบรัมและคณะ (Byram et al., 2002) และ “ความฉลาดทางวัฒนธรรม” ของอังและคณะ (Ang et al., 2011) ในมิติด้านทัศนคติและพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น นอกจากนี้ ความร่วมมือร่วมใจกับพนักงานที่มีความหลากหลายเรื่องวัยและสัญชาติยังเป็นสิ่งสำคัญในภาคธุรกิจที่พักและบริการซึ่งขับเคลื่อนด้วยการทำงานเป็นทีม ดังนั้น ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ที่กลมเกลียวจึงมีความหมายอย่างยิ่งในการสร้างความไว้วางใจและเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในสถานที่ทำงาน

คุณลักษณะทั้ง 3 ประการข้างต้นสอดคล้องกับสมรรถนะหลักของกรอบแนวคิด “ความสามารถพื้นฐานสำหรับคนทำงาน” ด้านความสามารถในการก้าวออกไปข้างหน้าเพื่อเริ่มทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การคิดจนถึงที่สุดและการทำงานเป็นทีม กล่าวคือการทำงานเชิงรุกที่รู้จักคิดและลงมือทำคือหัวใจของการก้าวไปข้างหน้าและการคิดจนถึงที่สุด ความอ่อนน้อมและความร่วมมือร่วมใจคือส่วนสำคัญของการทำงานเป็นทีม ส่วนความรับผิดชอบต่อหน้าที่คือรากฐานสำคัญของการเป็นบุคลากรมืออาชีพ นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงทักษะ “การสื่อสารและการร่วมมือ” ของ “ทักษะ 4Cs” ที่เป็นมาตรฐานสากลของ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” การบ่มเพาะทัศนคติเหล่านี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเตรียมความพร้อมตามนโยบายการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) เพื่อสร้างบัณฑิตที่มีทักษะทางสังคมที่เข้มแข็งและได้รับความไว้วางใจในฐานะบุคลากรมืออาชีพจากสถานประกอบการอย่างแท้จริง

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะสำคัญที่สถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญเป็นพิเศษสามารถจำแนกได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะการประยุกต์ใช้ภาษาเชิงบูรณาการ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงผลคะแนนสอบวัดระดับความรู้ภาษาญี่ปุ่น แต่ครอบคลุมถึงทักษะการประยุกต์ใช้ภาษาเพื่อการประสานงานภายในองค์กร “โฮเรนโซ” และการสนทนาโต้ตอบเพื่อการบริการลูกค้าได้อย่างราบรื่นในสถานการณ์การทำงานจริง 2) การปรับตัวต่อวัฒนธรรมและระเบียบวินัยเฉพาะตัวแบบญี่ปุ่น ซึ่งหมายถึงการก้าวข้ามความเข้าใจในเชิงทฤษฎีไปสู่การยอมรับและนำกฎระเบียบที่เข้มงวดมาปฏิบัติตามจนเป็นนิสัย ทั้งในด้านมารยาททางธุรกิจและกฎเกณฑ์การใช้ชีวิตร่วมกัน และ 3) คุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคม ซึ่งได้แก่การมีความรับผิดชอบ มีความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีทัศนคติเชิงรุกในการพึ่งพาตนเองเพื่อมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามมาตรฐานของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่น

สำหรับสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ. สิ่งที่ปรารถนามากที่สุดคือการที่นักศึกษาสามารถฝึกงานสำเร็จได้อย่างราบรื่น มีการพัฒนาตนเองสู่การเติบโตอย่างเห็นได้ชัดและเดินทางกลับประเทศไทยพร้อมด้วยความสำเร็จและความภูมิใจ ด้วยเหตุนี้ การแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญทั้ง 3 ประเด็นในงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้สาขาวิชาสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้แก่นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงจุดยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างศักยภาพของนักศึกษาฝึกงานกับความต้องการของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นที่อาจเกิดขึ้น ในขณะเดียวกัน นักศึกษาที่ประสงค์จะไปฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นสามารถใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการทำความเข้าใจถึงคุณลักษณะที่สถานประกอบการคาดหวังเพื่อเตรียมความพร้อมและฝึกฝนตนเองให้เกิดความเชี่ยวชาญก่อนเดินทางไปฝึกงานจริง ในส่วนของสถานประกอบการ การได้รับนักศึกษาฝึกงานที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการจะช่วยให้การสอนงานและการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาเป็นไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการเตรียมความพร้อมที่สอดประสานกันเช่นนี้จะช่วยลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังกับสภาพความเป็นจริงในการฝึกงานให้เหลือน้อยที่สุดสำหรับทุกฝ่าย ซึ่งจะช่วยยกระดับการขับเคลื่อนโครงการส่งนักศึกษาไปฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้อย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับผู้รับผิดชอบหลักสูตรในการนำผลการวิจัยดังกล่าวไปวิเคราะห์ร่วมกับ “ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes)” ทั้งในระดับหลักสูตร (PLO) ระดับชั้นปี (YLO) และระดับรายวิชา (CLO) เพื่อหาแนวทางปิด “ช่องว่างสมรรถนะ” ให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำข้อมูลความต้องการของสถานประกอบการเหล่านี้ไปบูรณาการเข้ากับวิชา “การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ” ซึ่งเป็นวิชาใน “หมวดวิชาเฉพาะ” ที่นักศึกษาต้องเรียนก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการฝึกงานจริงในลำดับถัดไป โดยผู้วิจัยเสนอให้นำประเด็นเรื่องสมรรถนะการประยุกต์ใช้ภาษาเชิงบูรณาการ การปรับตัวต่อวัฒนธรรมและระเบียบวินัยเฉพาะตัวแบบญี่ปุ่นและคุณลักษณะพื้นฐานความเป็นมนุษย์และทักษะทางสังคมที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ไปบูรณาการเข้าเป็นเนื้อหาหลักของกิจกรรมเตรียมความพร้อมในวิชาดังกล่าวเพื่อให้การพัฒนานักศึกษาก่อนออกฝึกงานมีความสอดรับกับมาตรฐานที่สถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นต้องการได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ นอกจากข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติเพื่อบ่มเพาะคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มจษ. ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาอื่นในประเทศไทยที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่นเป็นวิชาเอกยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเตรียมความพร้อมนักศึกษาได้เช่นกัน ดังนี้

1. สาขาวิชาควรจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อสอบวัดระดับภาษาญี่ปุ่น ระดับ N3 ถึง N2 และบูรณาการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมองค์กร ระเบียบวินัยและมารยาทในสังคมญี่ปุ่นเข้าสู่การเรียนการสอนเพื่อปูพื้นฐานความรู้ที่จำเป็นให้แก่นักศึกษาก่อนออกฝึกงานจริง

2. สาขาวิชาควรจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างทักษะเชิงปฏิบัติ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ หรือการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ธุรกิจจำลองตามบริบทของสถานประกอบการในประเทศญี่ปุ่นเพื่อฝึกทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า นอกจากนี้ควรสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงในการต้อนรับและบริการลูกค้าแบบญี่ปุ่น โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือชาวญี่ปุ่นมาร่วมจำลองสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อสร้างความมั่นใจและทักษะการรับมือในสถานการณ์จริงให้แก่นักศึกษา

3. แม้การปรับเปลี่ยนทัศนคติและบุคลิกภาพเฉพาะตัวจะมีความท้าทาย แต่สาขาวิชาควรขัดเกลานักศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วยการสร้างวินัยในชีวิตประจำวัน เช่น การเตรียมพร้อมก่อนเวลา 5 นาที และการส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมภายในสาขาวิชาหรือมหาวิทยาลัยเพื่อฝึกความรับผิดชอบและทักษะการสื่อสารเชิงรุกในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการขยายขอบเขตไปยังสถานประกอบการประเภทอื่น นอกเหนือจากธุรกิจที่พักและบริการ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนหรือความแตกต่างของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในแต่ละประเภทธุรกิจ ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถจำแนกและจัดกลุ่มความต้องการตามทักษะเฉพาะทางให้ครอบคลุมภาคธุรกิจที่หลากหลายของประเทศญี่ปุ่นได้

รายการอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). *นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570*. สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แห่งชาติ.

เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ. (2565). *รายงานผลการสำรวจสถานภาพการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย ประจำปี 2564*. เจแปนฟาวน์เดชั่น.

ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ, และยูมิโกะ ยามาโมโตะ. (2560). การพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพการทำงานในระดับสากล: กรณีการเตรียมความพร้อมสำหรับฝึกงานในต่างประเทศ. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, *7*(2), 83-100.

ธวัช คำทองทิพย์. (2564). การประเมินผลโครงการส่งนักศึกษาไปฝึกงานที่ประเทศญี่ปุ่น: กรณีศึกษานักศึกษาวิชาเอกภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, *38*(1), 56-73.

ปนัดดา ศิริพานิช, และนูราฮิมะ โมเอ็ด ยูโซฟ. (2561). องค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักสูตรการสอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวของมหาวิทยาลัยในภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, *10*(1), 80-119.

รัตน์ติกุล บัวจันทร์. (2563). การศึกษาสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาษาญี่ปุ่น ณ ประเทศญี่ปุ่น ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. *วารสารฟ้าเหนือ*, *1*(2), 60-88.

วราลี จันทโร, และธนภัส สนธิรักษ์. (2563). การวิเคราะห์ปัญหาด้านการใช้ภาษาญี่ปุ่นที่พบในการฝึกงาน: กรณีศึกษาผู้เรียนวิชาเอกภาษาญี่ปุ่น. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, *10*(1), 65-82.

ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์. (2561). ปัญหาการฝึกงานและทักษะในการทำงานของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, *8*(3), 206-218.

ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์. (2565). คุณลักษณะและทักษะที่สำคัญเพื่อการเตรียมความพร้อมก่อนการฝึกงาน กรณีศึกษานักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, *12*(2), 167-186.

Ang, S., Van Dyne, L., & Tan, M. L. (2011). Cultural intelligence. In R. J. Sternberg & S. B. Kaufman (Eds.), *The Cambridge handbook of intelligence* (pp. 582-602). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511977244.030

Battelle for Kids. (2019). *Framework for 21st century learning definitions*. https://static.battelleforkids.org/documents/p21/p21_framework_definitionsbfk.pdf

Byram, M., Gribkova, B., & Starkey, H. (2002). *Developing the intercultural dimension in language teaching: A practical introduction for teachers*. Council of Europe.

Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, *92*(6), 1087-1101. https://doi.org/10.1037/0022-3514.92.6.1087

Harper, J. (2023). Using Byram's savoirs to ensure the incorporation of intercultural communicative competence into language teaching. *Journal of English Language Teaching and Linguistics*, *8*(2), 227-236. http://dx.doi.org/10.21462/jeltl.v8i2.1131

Heckman, J. J., & Kautz, T. (2012). Hard evidence on soft skills. *Labour Economics*, *19*(4), 451-464. https://doi.org/10.1016/j.labeco.2012.05.014

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. John Wiley & Sons.

石井隆之. (2004). M タイムと P タイムの文化論. *近畿大学語学教育部紀要*, *4*(2), 1-17.

一般財団法人日本国際協力センター. (2020). *留学生の就職促進に関する周知及び調査研究（留学生就職促進プログラム）成果報告書*. 文部科学省. https://www.mext.go.jp/content/20200521-mxt_gakushi02-000007326_1.pdf

岡村郁子. (2023). 日本企業における外国人従業員の受入れ―企業への聞き取り調査より―. *国際学報*, (*2*), 73-86.

株式会社キャリタス. (2025). *2026 年卒外国人留学生の就職活動に関する調査*.
https://www.career-tasu.co.jp/wp/wp-content/uploads/2025/09/gaikokujinryugakusei_202508.pdf

株式会社キャリタス. (2026). *「外国人留学生/高度外国人材の採用に関する調査」 (2025 年 12 月調査)*.
https://www.career-tasu.co.jp/wp/wp-content/uploads/2026/01/202512_kigyou-global-report.pdf

経済産業省. (2006). *社会人基礎力*. https://www.meti.go.jp/policy/kisoryoku/index.html

国際おもてなし協会. (2019). 「おもてなし」とは？語源からひもとく本当の意味/サービス・ホスピタリティとの違い.
https://omotenashi.fun/omotenashi/info

正路真一・福岡昌子・松岡知津子. (2019). 企業を対象とした留学生インターンシップ事業の実践：受け入れ企業へのアンケート結果から. *三重大学国際交流センター紀要*, *15*, 53-65.

デジタル大辞泉. (2025). もて成し. 小学館. https://www.weblio.jp/content/もて成し

日本学生支援機構. (2026). *外国人留学生のための就活ガイド 2027*.
https://www.jasso.go.jp/ryugaku/after_study_j/job/__icsFiles/afieldfile/2025/12/12/guide_2027_all.pdf

茂住和世. (2004). 異文化環境に適応する人材に求められるもの～日中合弁企業における社員研修の事例から～.
東京情報大学研究論集, *7*(2), 93-104.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย

Received: 21 July 2025
Revised: 24 July 2025
Accepted: 30 July 2025

ชลลดา ทุยเวียง*
อรพรรณ บุตรกตัญญู**
ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร***

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กชายและเด็กหญิง อายุ 4-5 ปี ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2/8 จำนวน 20 คน 1 ห้องเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบยกกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดกระบวนการละคร 8 อาชีพ ประกอบด้วย 6 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 รู้จักตัวละคร ขั้นที่ 2 เรียนรู้คำศัพท์และบทสนทนาของตัวละคร ขั้นที่ 3 แต่งกายตามคาแรคเตอร์ของตัวละคร ขั้นที่ 4 พูดบทสนทนา ขั้นที่ 5 เล่นบทบาทสมมติ ขั้นที่ 6 สรุปการแสดง 2) แบบประเมินทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษา มีคะแนนของค่าเฉลี่ยของทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษทั้งโดยรวมและรายด้านหลังได้รับการจัดประสบการณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยเด็กสามารถฟังภาษาอังกฤษได้ดีขึ้นจากการเล่นเกมและกิจกรรม จากการฟังคำสั่งเป็นภาษาอังกฤษและปฏิบัติตาม รวมถึงสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดีขึ้นโดยการเรียนรู้คำศัพท์ สามารถออกเสียงคำศัพท์ได้อย่างถูกต้องและพูดเป็นประโยคสั้นๆ ได้ตามบทสนทนาของละครที่กำหนดไว้

คำสำคัญ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง; ละครในการศึกษา; ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ; เด็กปฐมวัย

* นิสิตระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: chollada.tuy@ku.th

** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: oraphan.b@ku.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาปฐมวัยศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: piyanan.h@nontri.ku.ac.th

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Learning Provision of English as a Second Language Using Drama in Education to Promote the English Listening and Speaking Skills of Preschoolers

Received: 21 July 2025
Revised: 24 July 2025
Accepted: 30 July 2025

Chollada Tuyweang*
Oraphan Butkatunyoo**
Piyanan Hirunchalothorn***

Research Article

Abstract

This study aimed to examine the effects of learning provision of English as a second language by using drama to promote English listening and speaking skills of preschoolers. The sample group consisted of 20 boys and girls, aged 4-5 years old, studying in one preschool 2/8 classroom, selected by cluster sampling. The instruments used in the study were: 1) English as a second language lesson plan using the 8 careers drama in education concept, which consisted of six steps: step 1: getting to know the characters; step 2: learning the vocabulary and dialogue of the characters; step 3: dressing up according to the characters; step 4: speaking the dialogue; step 5: role-playing; and step 6: summarizing the performance; and 2) an assessment form of the preschoolers' English listening and speaking skills. The statistics used for quantitative data analysis were mean, standard deviation, and dependent sample t-test. Qualitative data were analyzed using content analysis. The study found that the preschoolers who were provided learning provision of English as a second language through drama had significantly higher mean scores than before the study at the .05 level of significance, both overall and in terms of each aspect, including both listening and speaking skills. They improved their English listening skills

Keywords

English as a second language learning provision experience; drama in education; English listening and speaking skills; preschoolers

* Master's student, Early Childhood Education Program, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, e-mail: chollada.tuy@ku.th

** Associate Professor, Early Childhood Education Program, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, e-mail: oraphan.b@ku.th

*** Assistant Professor, Early Childhood Education Program, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, e-mail: piyanan.h@nontri.ku.ac.th

skills through games and activities, which required them to listen to and follow instructions. Additionally, their speaking skills developed as they learned new vocabulary, they pronounced words correctly and were able to form short sentences based on the given dialogues in the drama.

1. บทนำ

เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่เด็กมีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุดและมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แสดงให้เห็นจากข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองโดยเฉพาะหน้าต่างแห่งโอกาส (window of opportunities) โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาที่สองได้อย่างรวดเร็วและส่งผลดีต่อเด็ก (McCain & Mustard, 1999) โดยประเทศไทยยังคงประสบปัญหาและความท้าทายในการสื่อสารภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของนักเรียนและนักศึกษาไทย แม้จะมีความพยายามพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการ (ชัชรีย์ บุนนาค, 2564) ซึ่งทักษะภาษาอังกฤษเป็นกุญแจสำคัญของการสื่อสารในโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะในบริบทของ Thailand 4.0 จากผลการประเมินความสามารถทางภาษาอังกฤษ ได้แก่ TOEFL และ TOEIC พบว่าเด็กไทยยังมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอาเซียน ส่งผลให้ประเทศเสียเปรียบในการแข่งขันระดับโลก ดังนั้น เพื่อยกระดับทักษะภาษาอังกฤษ การเรียนการสอนควรเน้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเน้นไวยากรณ์เพียงอย่างเดียว และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกพูดกับเจ้าของภาษา รวมถึงเริ่มเรียนรู้ได้ตั้งแต่เด็กปฐมวัยดังข้อมูลที่กล่าวข้างต้น ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจ สร้างแรงบันดาลใจ ตลอดจนความเข้าใจ ประกอบการคิดวิเคราะห์และการถ่ายทอดความคิดเป็นภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ (พาสนา จุลรัตน์, 2561)

แอนดรูว์ กลาส (Andrew Glass) (บริติช เคานซิล ประเทศไทย, 2563) ระบุว่าปัญหาทักษะภาษาอังกฤษของประเทศไทยมีสาเหตุหลัก 4 ประการ ได้แก่ ความสามารถของครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน (A2 หรือต่ำกว่า) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา วิธีการสอนที่เน้นไวยากรณ์และการท่องจำมากกว่าทักษะสื่อสาร และระบบประเมินผลที่ไม่สนับสนุนการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทจริง ส่งผลให้การเรียนภาษาอังกฤษไม่ตอบโจทย์การใช้งานในชีวิตประจำวัน ซึ่งการสอนภาษาที่ให้ประสิทธิผลกับเด็กนั้นควรเริ่มต้นตั้งแต่ระดับปฐมวัยเนื่องจากเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้ภาษาที่สองได้อย่างรวดเร็ว หลักสูตรภาษาอังกฤษในระดับปฐมวัยควรเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อแผนการพัฒนาระบบการศึกษาที่มีคุณภาพตามแผน พ.ศ. 2560-2579 (รวี ศิริปริชยากร, 2567) ซึ่งการเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับปฐมวัยเป็นนโยบายที่ได้รับความนิยมจากหลายประเทศในเอเชีย โดยมีแนวคิดว่าการเริ่มเรียนรู้เร็วจะช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถทางภาษาได้ดียิ่งขึ้น (Zein & Butler, 2023) จะเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษาและการประกอบอาชีพในสังคมโลกปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ครูและผู้เรียนพัฒนาร่วมกันและเปลี่ยนการสอนเป็นแนวทาง “สอนน้อย เรียนมาก” ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติและประสบการณ์จริง (อรรชนิดา หวานคง, 2559)

ละครในการศึกษา (Drama in Education: DIE) จึงเป็นวิธีการสอนที่สอดคล้องกับการพัฒนามนุษย์ทั้งทางสังคมและอารมณ์ ละครเป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทุกด้าน ทั้งทางสังคม อารมณ์และความคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะภาษา (Ozgur Işyar & Akay, 2017) ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการสอนละครในโรงเรียนเกิดขึ้นโดยโดโรธี ฮีธโคต (Dorothy Heathcoat) นักคิด ครูและผู้บุกเบิกการพัฒนาการใช้ละครในการศึกษา ที่มองเห็นคุณค่าทางการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมละครของเด็ก โดยเน้นการใช้บทบาทสมมุติ (Role Play) ผ่านกระบวนการของละคร เน้นความเข้าใจและให้ครูเป็นผู้กำหนดแผนงานกิจกรรมที่มีการสอนละครอย่างมีระบบและแผนหลัก โดยที่มีการวางแผนกิจกรรมทุกขั้นตอนเพื่อให้เด็กพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ นำมาสู่แนวคิดเกี่ยวกับละครกระบวนการเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในเชิงองค์รวม โดยอาศัยการเล่นเกมละครและบทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ (พรรัตน์ ดำรุง, 2557) ซึ่งแนวคิดกระบวนการจัดการเรียนการสอน

โดยใช้บทบาทสมมติ (Role Play) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนและใช้กิจกรรมจูงใจ ได้แก่ เกม นิทาน หรือภาพจำลอง เพื่อกระตุ้นความสนใจ ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์และใช้ภาษาในสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงความเป็นจริง (ชมพูนุท ธนบดี และคณะ, 2548)

ผู้ศึกษานำทฤษฎีการแสดงของคอนสแตนติน สตานิสลาฟสกี (Konstantin Stanislavski) ที่เชื่อว่าการแสดงที่ดีต้องสะท้อนตัวละครอย่างสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ พร้อมเน้นว่าการแสดง คือ การกระทำที่มีเป้าหมายชัดเจนและเกิดจากความรู้สึกภายในที่สมเหตุสมผลสอดคล้องกับความจริงของตัวละครและแนวคิดมนต์สมมติ “Magic If” ที่การใช้จินตนาการในการจำลองตัวเองในสถานการณ์สมมติเพื่อให้เข้าใจและตอบสนองในบทบาทต่างๆ (ธัญญรัตน์ ประดิษฐ์แท่น, 2562) มาปรับใช้ในหลักการสร้างบทบาทของตัวละครสำหรับเด็กในขั้นการรู้จักตัวละครและขั้นการเล่นบทบาทสมมติที่นำไปสู่การสร้างทักษะด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งแนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับเด็กในการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจและเชื่อมโยงกับตัวละครได้อย่างเป็นธรรมชาติ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะทางภาษา

หลักสูตร Nurturing Early Learners (NEL) ของสิงคโปร์ (Ministry of Education, Singapore, 2019) ซึ่งเน้นพัฒนาการของเด็กวัย 4-6 ปี ใน 6 ด้านหลัก ได้แก่ ศิลปะสร้างสรรค์ การสำรวจโลก การสื่อสารภาษา การพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อ การคำนวณและการพัฒนาสังคมอารมณ์ จุดสำคัญอยู่ที่การพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาอังกฤษและภาษาแม่ พร้อมทั้งปลูกฝังความสนใจในภาษาเพื่อสร้างรากฐานการเรียนรู้ในอนาคต ครูได้รับการสนับสนุนให้มีความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถความสนใจและความต้องการของเด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ โดยผู้ศึกษามุ่งพัฒนา 1) ด้านการฟัง ได้แก่ การปฏิบัติตามคำสั่ง การเข้าใจสิ่งที่ได้ฟัง 2) ด้านการพูด ได้แก่ การออกเสียงคำศัพท์ การพูดโต้ตอบเป็นคำหรือประโยค

ผู้ศึกษาได้นำองค์ความรู้และหลักการออกแบบการจัดประสบการณ์เรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษา ซึ่งสามารถช่วยกระตุ้นให้เด็กใช้ทักษะภาษาอังกฤษที่ได้เรียนรู้ผ่านบทบาทสมมติเกี่ยวกับอาชีพ โดยนำศิลปะการละครมาปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การเล่นบทบาทซึ่งการใช้ละครในการศึกษาที่มีกระบวนการที่เน้นการฟังและการพูดสื่อสารรวมเข้ากับการเรียนรู้ภาษาอาจเป็นทางเลือกที่ดีในการช่วยให้เด็กปฐมวัยเกิดการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้วยการทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและเหมาะสมกับธรรมชาติตามวัยของเด็ก

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสอนละครในโรงเรียน

การสอนละครในโรงเรียนโดยโดโรธี ฮีธโคต (Dorothy Heathcoat) มุ่งเน้นการใช้ละครเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมของเด็ก ละครในการศึกษา (Drama in Education: DIE) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ใช้ละครมาเป็นสื่อในการเรียนรู้โดยไม่เน้นการผลิตละคร แต่เน้นการพัฒนาผู้เรียนผ่านการเล่นบทบาทสมมติ (Role play) โดยครูมีบทบาทในการวางแผนกิจกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและสถานการณ์จำลอง ผ่านเทคนิคที่กาวิน โบทตัน (Gavin Bolton) กับฮีธโคต (Heathcoat) ได้ร่วมกันสร้างสรรค์เรียกว่า “ครูในบทบาทสมมติ” (Teacher in Role) ซึ่งครูจะมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมสวมบทบาทเป็นตัวละครสำคัญและนำพาเด็กไปสู่เป้าหมาย ด้วยการตั้งคำถามหรือนำเรื่องราว นำมาสู่แนวคิดเกี่ยวกับละครกระบวนการเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในเชิงองค์รวม โดยอาศัยการเล่นเกมละครและบทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ (พรรัตน์ ดำรุง, 2557) สอดคล้องกับขั้นตอนหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น โดยเริ่มจากการศึกษาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ตามด้วยการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนและการใช้กิจกรรมจูงใจ ได้แก่ เกม นิทาน หรือภาพจำลองเพื่อสร้างความสนใจ จากนั้นจึงวางแผนและออกแบบการแสดงอย่างเป็นระบบ รวมถึงการแสดงบทบาทสมมติจริงในชั้นเรียน ปิดท้ายด้วยการอภิปรายผลและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารและการทำงานร่วมกันของผู้เรียน (ชมพูนุท ธนบดี และคณะ, 2548) ทั้งนี้ ปวีณา แช่มช้อย (2562) อธิบายว่ากระบวนการละคร คือ การนำศิลปะการละครมาประยุกต์ใช้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การเล่นบทบาทสมมติ การเล่าเรื่อง การแสดง เกมเคลื่อนไหวและการใช้ไหวพริบในการสื่อสาร โดยบูรณาการกิจกรรมเหล่านี้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งการใช้ละครในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยเฉพาะผ่านกิจกรรมกลุ่มและการสวมบทบาทที่ต่อเนื่อง (Mar et al., 2021) ซึ่งการแสดงละครเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง ผ่านการมีส่วนร่วมทั้งทางร่างกาย อารมณ์และการกระทำจริงที่พัฒนาทักษะทางสังคม การสื่อสารและความคิดสร้างสรรค์ โดยกระบวนการจัดกิจกรรมประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การเตรียมบทละคร การเลือกบทบาท การฝึกซ้อม การเตรียมอุปกรณ์การแสดงจริงและการอภิปรายสรุปบทเรียน (ทิศนา แขมมณี, 2563)

3.2 ทฤษฎีด้านการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองในเด็กปฐมวัย

วิธีการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองได้พัฒนาขึ้นหลากหลายแนวทางตามทฤษฎีและบริบทการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุค โดยแต่ละวิธีมีเป้าหมายและจุดเน้นที่แตกต่างกัน ตั้งแต่วิธีการแปลไวยากรณ์ที่เน้นความเข้าใจโครงสร้างภาษา วิธีการโดยตรงและวิธีโสตสัมผัสวิทยาที่มุ่งเสริมสร้างทักษะการสื่อสารและการฟังพูดไปจนถึงวิธีการตอบสนองทางกายภาพและการเรียนรู้ภาษาชุมชนที่เน้นความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (ภัทรพงศ์ ธีรา, 2560) หนึ่งในวิธีการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่เริ่มเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคการตอบสนองด้วยท่าทาง (Total Physical Response Technique: TPR) เด็กจะได้

เรียนรู้จากการฟังคำสั่งซ้ำๆ รวมถึงการแสดงออกด้วยท่าทาง ผ่านการใช้สื่อที่หลากหลาย ได้แก่ เพลง เกมและนิทาน ซึ่งช่วยให้เด็กเข้าใจภาษาได้ดีและกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้ภาษาอย่างสนุกสนาน (ศศิภา อุดมพรเทพสกุล และคณะ, 2562)

3.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมติ

การแสดงบทบาทสมมติโดยการใช้จินตนาการเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบทบาทของตัวละครให้น่าสนใจ ซึ่งเทคนิคมนต์สมมติ (Magic If) ของคอนสแตนติน สตานิสลาฟสกี (Constantin Stanislavsky) เชื่อว่านักแสดงจะต้องมีความเชื่อและใช้จินตนาการในการสร้างสถานการณ์ต่างๆ เรื่องราวที่เกิดขึ้นบนเวทีเสมือนกับมีอยู่จริงและสมจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้ชมรับรู้และเข้าใจว่านักแสดงเป็นตัวละครนั้นจริงๆ (มัทนี รัตนิน, 2559) ซึ่งสตานิสลาฟสกีเชื่อว่านักแสดงควรเข้าถึงตัวละครอย่างสมจริงทั้งร่างกายและจิตใจ เขาได้พัฒนา *The Method* ระบบฝึกทักษะการแสดงอย่างมีขั้นตอนเพื่อสร้างตัวละครที่ลึกซึ้ง สตานิสลาฟสกีเน้นว่าการแสดงคือ *“การกระทำที่มีเป้าหมายและเกิดจากความรู้สึกจริง ไม่ใช่เพียงการแสดงออกทางกายภาพเท่านั้น แม้ในความนิ่งนักแสดงยังต้องถ่ายทอดความหมายและอารมณ์อย่างมีเหตุผลและสอดคล้องกับบทบาท”* (ธัญญรัตน์ ประดิษฐ์แท่น, 2562) เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนมีประสบการณ์และสถานการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นจึงไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะสำหรับนักแสดงที่อาจไม่ได้เผชิญเหตุการณ์เดียวกับตัวละครโดยตรง มนต์สมมติเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้นักแสดงเข้าใจอารมณ์และความคิดของตัวละครได้ลึกซึ้งแม้ไม่ได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการจินตนาการว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ช่วยให้การแสดงสมจริงและเข้าถึงใจผู้ชมมากขึ้น (ชนิสรา ศรแผลง, 2566) ความรู้ด้านการแสดงเป็นทักษะเชิงปฏิบัติที่ต้องฝึกจริง โดยผู้เรียนต้องเข้าใจการสื่อสารของมนุษย์ในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด ท่าทาง สีหน้า แววตา หรือแม้แต่ความเงียบที่ล้วนสามารถถ่ายทอดความหมายได้และเข้าถึงธรรมชาติของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง เพื่อถ่ายทอดบทบาทได้อย่างเป็นธรรมชาติและสมจริง (สุธิดา สิงหราช, 2566)

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยครอบคลุมทักษะหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน แต่ในระยะแรกจะเน้นพัฒนาทักษะการฟังและการพูดเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นรากฐานของการเรียนรู้ภาษาที่มีประสิทธิภาพ (Oliver & Nguyen, 2018) การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษสำหรับเด็กควรครอบคลุมทั้งการฟัง พูด อ่านและเขียน โดยเริ่มจากการฟังผ่านเพลงและนิทาน การพูดผ่านกิจกรรมโต้ตอบ ได้แก่ เกมและบทบาทสมมติ การอ่านผ่านหนังสือภาพและคำศัพท์ง่ายๆ และการเขียนผ่านการฝึกเขียนตัวอักษรและคำง่ายๆ โดยใช้กิจกรรมที่สนุกสนานเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในการใช้ภาษาเพื่อปูพื้นฐานสู่การเขียนประโยคที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นในอนาคต (Pinter, 2017) คู่มือนักการศึกษาสำหรับภาษาและการรู้หนังสือ (Educators’ Guide for Language and Literacy) ที่มาจากหลักสูตร Nurturing Early Learners (NEL) ของประเทศสิงคโปร์ที่พัฒนาโดย Ministry of Education, Singapore (2019) เพื่อส่งเสริมการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพสำหรับเด็กอายุ 4-6 ปี ที่เน้นถึงความสำคัญของภาษาอันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาความคิดและการเรียนรู้ของเด็ก ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กปฐมวัย คือ ความสามารถที่เด็กเรียนรู้ที่จะฟังและพูดสนทนากัน ซึ่งจะพัฒนาความเข้าใจทางภาษาผ่านการแสดงออกเกี่ยวกับน้ำเสียง

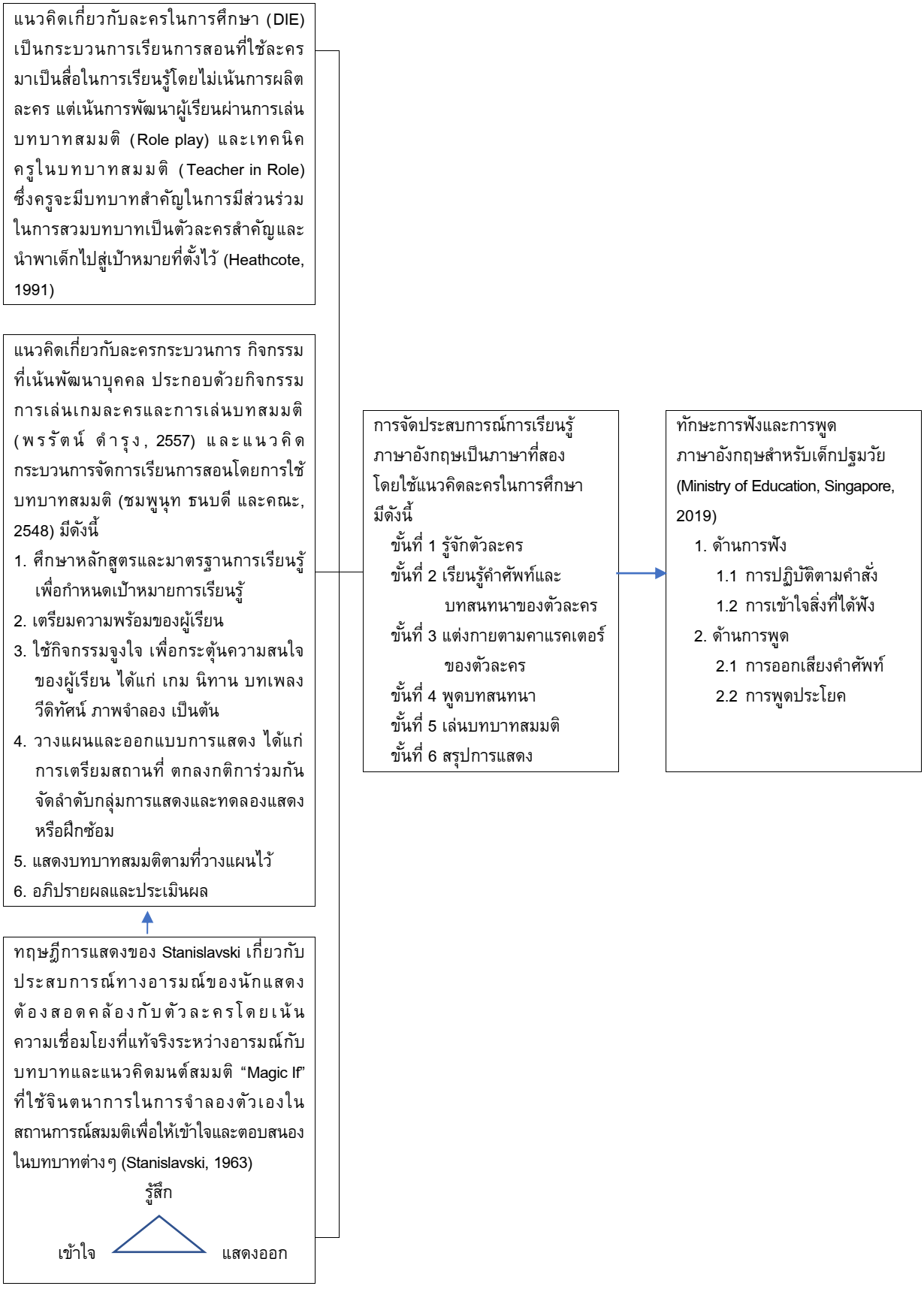
ท่าทาง การแสดงออก ช่วยพัฒนาความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยลักษณะของทักษะการฟังเป็นความสามารถในการตั้งใจฟังและเข้าใจเนื้อหาที่ได้รับ พร้อมทั้งสามารถตอบสนองผ่านภาษากายได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง หรือการปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้ยินอย่างถูกต้อง ได้แก่ การฟังคำสั่งและกระทำตาม การมีปฏิกิริยาต่อบทเพลง นิทาน หรือบทสนทนาอย่างสอดคล้อง ในขณะที่ทักษะการพูดเป็นความสามารถในการสื่อความหมายและถ่ายทอดความต้องการของตนอย่างเหมาะสม โดยเด็กสามารถแสดงออกผ่านคำพูดควบคู่กับภาษากาย ได้แก่ การพูดขอความช่วยเหลือ การตอบคำถามง่ายๆ หรือการเล่าเรื่องราวจากประสบการณ์หรือภาพที่เห็น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาที่เอื้อต่อการสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมั่นใจและมีประสิทธิภาพ (Ministry of Education, Singapore, 2019)

กล่าวโดยสรุป การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัยโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดอย่างเป็นธรรมชาติผ่านกระบวนการละคร ได้แก่ บทบาทสมมติ (Role play) ครูในบทบาท (Teacher in Role) และแนวคิดมนต์สมมติ (Magic If) ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมและจินตนาการที่สมจริง ขณะเดียวกันการใช้เกม นิทานและบทสนทนาในการสอนช่วยพัฒนาทักษะการฟังและการพูดที่เป็นรากฐานสำคัญของการใช้ภาษา โดยเน้นให้เด็กได้สื่อสารอย่างมั่นใจผ่านประสบการณ์ตรงสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่เน้นพัฒนาภาษาพูดและการสื่อสารอย่างสมดุล

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของมาร์และคณะ (Mar et al., 2021) ที่ศึกษาการใช้ละครในกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จากการวิจัยซึ่งมีครูเข้าร่วม 105 คน และสัมภาษณ์เพิ่มเติม 11 คน พบว่าละครช่วยส่งเสริมแรงจูงใจของผู้เรียน โดยเฉพาะกิจกรรมกลุ่มและการสวมบทบาทอย่างต่อเนื่อง เทคนิคการใช้ละครในห้องเรียน ได้แก่ เกมละคร ช่วยแนะนำหัวข้อใหม่ สร้างความมั่นใจและกระตุ้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน แม้จะมีข้อจำกัดบ้าง แต่การใช้ละครยังคงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำประสบการณ์และความคิดเห็นของตนมาใช้ในการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และผลการวิจัยของสุพัสษา บุพศิริ และคณะ (2560) พบว่าการจัดประสบการณ์แสดงบทบาทสมมติประกอบการเล่านิทานช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษาและความกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย โดยผลการเรียนรู้หลังการจัดประสบการณ์มีค่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและเด็กมีความกล้าแสดงออกอยู่ในระดับดีมาก

4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและแนวคิด ทฤษฎีและหลักการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยได้ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดในการศึกษา

5. ข้อมูลและวิธีการศึกษา

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ชั้นอนุบาล 2/1-2/8 รวม 8 ห้อง จำนวน 154 คน โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ชั้นอนุบาล 2/8 จำนวน 20 คน ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ณ โรงเรียนวัดบึงทองหลาง (พิทักษ์วิทยาคาร) สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสุ่มแบบยกกลุ่ม (Cluster sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากจากห้องเรียน 1 ห้องเรียนจากทั้งหมด 8 ห้องเรียน

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษา 2) แบบประเมินทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กปฐมวัย

5.2.1 การสร้างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษา

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดละครในการศึกษา แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองและทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัย อายุ 4-5 ปี เช่น งานวิจัยของชมพูนุท ธนบดี และคณะ (2548) และพรรัตน์ ดำรุง (2557) ที่อธิบายถึงกระบวนการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติส่งเสริมการออกแบบการเรียนรู้ที่ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายไปจนถึงการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะด้านภาษา ความคิดสร้างสรรค์ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งผ่านการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

2. ดำเนินการเขียนแผนและกำหนดจุดประสงค์การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย อายุ 4-5 ปี โดยจัดทำทั้งหมด 8 อาชีพ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรงของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ได้แก่ หมอ ครู ชาวนา นักวาดภาพ พนักงานดับเพลิง นักแสดง พนักงานธนาคารและพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน โดยมีขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ดังนี้ ขั้นที่ 1 รู้จักตัวละคร ขั้นที่ 2 เรียนรู้คำศัพท์และบทสนทนาของตัวละคร ขั้นที่ 3 แต่งกายตามคาแรคเตอร์ของตัวละคร ขั้นที่ 4 พูดบทสนทนา ขั้นที่ 5 เล่นบทบาทสมมติ ขั้นที่ 6 สรุปการแสดง ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการเลือกคำศัพท์และรูปแบบประโยคของบทสนทนาเพื่อใช้ในแผนการจัดประสบการณ์ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองดังนี้

1. คำศัพท์และประโยคที่เด็กควรรู้ในแต่ละอาชีพจะมีรูปแบบดังนี้ ชื่ออาชีพและบุคคลที่เกี่ยวข้อง งานที่เขาทำ อุปกรณ์ที่เขาใช้ทำงาน สิ่งที่เกี่ยวข้องและสถานที่ทำงาน
2. ประโยคที่เด็กควรรู้ในแต่ละอาชีพจะเป็นประโยคที่เด็กต้องรู้ว่า นี่คือใคร ทำอาชีพอะไร
   : Who are you?
   : I am … (ตามด้วยชื่ออาชีพ)

3. บทสนทนาของแต่ละอาชีพตามสถานการณ์ที่กำหนดจะมีรูปแบบของคำศัพท์เกี่ยวกับอาชีพที่กำหนดไว้ โดยเป็นบทสนทนาที่ไม่ยาวจนเกินไป ตามหนังสือ *Macmillan Education* สำนักพิมพ์ระดับโลกที่เน้นด้านภูมิภาคเกี่ยวกับหน่วยงานด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เนื้อหาสำหรับชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดพิมพ์สื่อการสอนภาษาอังกฤษเข้ากับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและให้การสนับสนุนสำหรับครู นักเรียนและผู้ปกครองที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ (Macmillan Education, 2023)

ตารางที่ 1

ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษา เรื่องอาชีพหมอสำหรับเด็กอายุ 4-5 ปี

วันที่ 1	
ขั้นที่ 1 รู้จักตัวละคร	ครูแนะนำให้เด็กรู้จักตัวละครในอาชีพหมอ คุณลักษณะอาชีพ การทำงาน อุปกรณ์เครื่องใช้ สถานที่ทำงาน โดยการทำท่าทางและภาพประกอบ
ขั้นที่ 2 เรียนรู้คำศัพท์และบทสนทนาของตัวละคร	ครูแนะนำให้เด็กรู้จักคำศัพท์ของอาชีพหมอ โดยมีรูปแบบดังนี้ ชื่ออาชีพและบุคคลที่เกี่ยวข้อง งานที่ทำ อุปกรณ์ที่ใช้ทำงานหรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง สถานที่ทำงาน ได้แก่ Doctor, Patient, Check up, headache, Stethoscope, Medicine, Hospital พร้อมให้เด็กพูดตาม และบทสนทนาของอาชีพหมอตามสถานการณ์ที่กำหนดจะมีรูปแบบของคำศัพท์เกี่ยวกับอาชีพหมอที่กำหนดไว้ Doctor: “Hello! I’m Doctor, what’s wrong?” Patient: “I have a headache.” Doctor: “Let me check!” (Pretends to use a stethoscope) Patient: “Thank you, Doctor!” Doctor: “You’re welcome! Feel better soon!”
ขั้นที่ 3 แต่งกายตามคาแรคเตอร์ของตัวละคร	ครูแนะนำให้เด็กรู้จักเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพหมอ โดยเด็กจะได้สวมใส่ชุดและนำอุปกรณ์มาแสดงบทบาทสมมติในฉากที่เตรียมไว้ตามสถานการณ์ที่กำหนด
วันที่ 2	
ขั้นที่ 4 ซ้อมพูดบทสนทนา	เด็กพูดบทสนทนาตามรูปแบบคำศัพท์ที่กำหนดไว้ของอาชีพหมอ โดยที่ครูจะเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นตัวละครที่พูดบทสนทนาตอบโต้ไปพร้อมกับเด็ก
วันที่ 3	
ขั้นที่ 5 เล่นบทบาทสมมติ	เด็กสวมบทบาทเป็นตัวละครในอาชีพหมอ โดยใส่เครื่องแต่งกายตามคาแรคเตอร์และใช้อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้นๆ พร้อมกับแสดงบทบาทสมมติไปตามสถานการณ์ที่กำหนดไว้ โดยมีครูเป็นส่วนหนึ่งของตัวละครที่พูดตอบโต้ไปพร้อมกับเด็กจนเสร็จสิ้นกระบวนการ
ขั้นที่ 6 สรุปการแสดง	หลังจบการเล่นบทบาทสมมติ ครูและเด็กจะมาร่วมกันพูดคุยถึงคำศัพท์และประโยคสนทนาที่ใช้ในการสวมบทบาทของอาชีพนั้นๆ ถึงคุณลักษณะของแต่ละอาชีพ การทำงาน อุปกรณ์เครื่องใช้ สถานที่ทำงาน

3. สื่อและอุปกรณ์

1. บัตรภาพเกี่ยวกับอาชีพหมอ

2. บัตรคำเกี่ยวกับอาชีพหมอและบทสนทนา

3. เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ของหมอ ได้แก่ ชุดกาวน์ เครื่องฟังเสียงของหมอ

4. ฉากในโรงพยาบาล

4. การประเมินผล

1. สังเกตการฟังจากการปฏิบัติตามคำสั่งและความเข้าใจในสิ่งที่ได้ฟัง รวมถึงการพูดเป็นประโยคและการรู้คำศัพท์เกี่ยวกับอาชีพหมอผ่านกระบวนการละคร

2. สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

5. ข้อเสนอแนะ

1. ครูจะเตรียมคำศัพท์ของอาชีพหมอเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้

2. บทสนทนาและคำศัพท์สามารถปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมได้ตามสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในขณะการจัดประสบการณ์ แต่อยู่ในเนื้อหาของอาชีพหมอ

3. ประเมินคุณภาพแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีระดับคุณภาพ 5 ระดับ มีคะแนนเฉลี่ย 4.66 อยู่ในระดับดีมากและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะดังนี้ 1) อธิบายและนิยามคำว่ากระบวนการละครให้ชัดเจนมากขึ้น 2) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สามารถปรับโดยออกแบบได้ตามระดับและความสามารถของเด็ก 3) นำสื่อการเรียนรู้ที่มีภาพประกอบมาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

5.2.2 การสร้างและการหาคุณภาพแบบประเมินทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กปฐมวัย

1. ศึกษาข้อมูลคำศัพท์และบทสนทนาเกี่ยวกับอาชีพ โดยนำข้อมูลมาจากหนังสือ *Macmillan Education* (2023) และข้อมูลทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กปฐมวัยจากหลักสูตรของประเทศสิงคโปร์ (Ministry of Education, Singapore, 2019)

2. สร้างแบบประเมินทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นแบบประเมินเชิงสถานการณ์ที่เกี่ยวกับอาชีพ จำนวน 8 อาชีพ จำนวน 16 ข้อ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การประเมินทักษะการฟัง ได้แก่ การปฏิบัติตามคำสั่งจำนวน 4 ข้อ และความเข้าใจสิ่งที่ได้ฟังจำนวน 4 ข้อ 2) การประเมินทักษะการพูด ได้แก่ การรู้คำศัพท์จำนวน 4 ข้อ และการพูดเป็นประโยคจำนวน 4 ข้อ โดยมีรูปแบบของคำศัพท์เกี่ยวกับอาชีพที่กำหนดไว้เป็นบทสนทนาที่ไม่ยาวจนเกินไป มีลักษณะดังนี้

1. คำศัพท์และประโยคที่เด็กควรรู้แต่ละอาชีพจะมีรูปแบบดังนี้ ชื่ออาชีพและบุคคลที่เกี่ยวข้อง งานที่เขาทำ อุปกรณ์ที่เขาใช้ทำงาน สิ่งที่เกี่ยวข้องและสถานที่ทำงาน

2. ประโยคที่เด็กควรรู้ในแต่ละอาชีพจะเป็นประโยคที่เด็กต้องรู้ว่า นี่คือใคร ทำอาชีพอะไร

เกณฑ์ในการประเมิน

ระดับ 3 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถแสดงทักษะทางการฟังและการพูดได้สมบูรณ์ครบถ้วนถูกต้อง

ระดับ 2 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถแสดงทักษะทางการฟังและการพูดได้บางส่วน

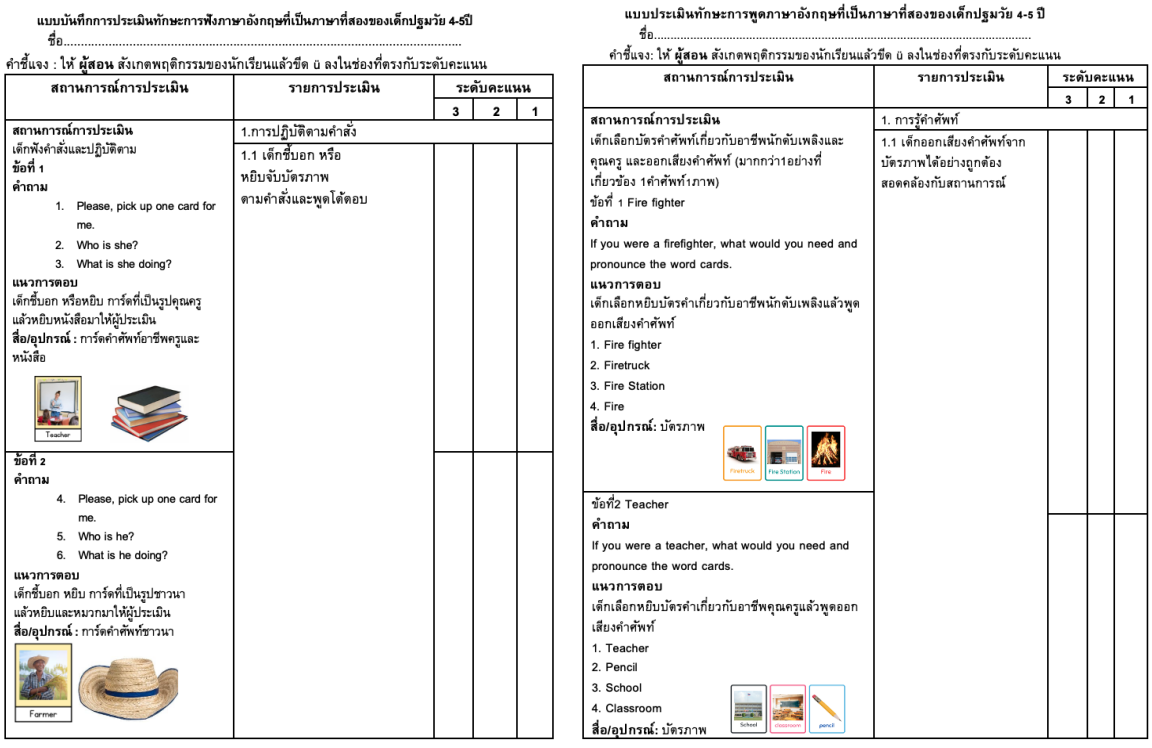
ระดับ 1 คะแนน หมายถึง เด็กสามารถแสดงทักษะทางการฟังและการพูดได้เล็กน้อย

3. ประเมิน IOC ของแบบประเมินความสามารถด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัย อายุ 4-5 ปี ในสถานการณ์ที่เกี่ยวกับอาชีพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีคะแนนความสอดคล้องเท่ากับ 0.89 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะดังนี้

1. ให้ปรับแก้คำว่า Palette เป็นคำว่า Color แทนและควรปรับปรุงรูปภาพของสื่อเนื่องจากเข้าใจยาก

2. ถ้าบทเรียนที่เกี่ยวกับสถานการณ์ในโรงพยาบาล อย่างไรก็ตาม หากนักเรียนไม่เคยฝึกฝนมาก่อน อาจเป็นเรื่องยากเกินไปในการสนทนา ไม่แน่ใจว่าสถานการณ์เหมาะกับนักเรียนอนุบาลหรือไม่ (If the lesson is about the situation in the hospital, this can be working. However, if students never practice this before it might be too hard to from a conversation. Not sure if the situation suits kindergarten students.)

3. จะเกิดอะไรขึ้นถ้านักเรียนบางคนไม่เคยเดินทางโดยเครื่องบินมาก่อน พิจารณาเปลี่ยนสถานการณ์เป็นงานในชีวิตประจำวัน (What if some students haven't traveled by an airplane before? Consider change the situation to daily life jobs.)

แบบบันทึกการประเมินทักษะการฟังภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัย 4-5ปี

ชื่อ.....

คำชี้แจง : ให้ **ผู้สอน** สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแล้วขีด ü ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

สถานการณ์การประเมิน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
สถานการณ์การประเมิน เด็กฟังคำสั่งและปฏิบัติตาม **ข้อที่ 1** **คำถาม** 1. Please, pick up one card for me. 2. Who is she? 3. What is she doing? **แนวการตอบ** เด็กชี้บอก หรือหยิบ การ์ดที่เป็นรูปคุณครู แล้วหยิบหนังสือมาให้ผู้ประเมิน **สื่อ/อุปกรณ์ :** การ์ดคำศัพท์อาชีพครูและหนังสือ 	1.การปฏิบัติตามคำสั่ง 1.1 เด็กชี้บอก หรือ หยิบจับบัตรภาพ ตามคำสั่งและพูดโต้ตอบ			
ข้อที่ 2 **คำถาม** 4. Please, pick up one card for me. 5. Who is he? 6. What is he doing? **แนวการตอบ** เด็กชี้บอก หยิบ การ์ดที่เป็นรูปชาวนา แล้วหยิบและหมวกมาให้ผู้ประเมิน **สื่อ/อุปกรณ์ :** การ์ดคำศัพท์ชาวนา 				

แบบประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัย 4-5 ปี

ชื่อ.....

คำชี้แจง: ให้ **ผู้สอน** สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนแล้วขีด ü ลงในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

สถานการณ์การประเมิน	รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
		3	2	1
สถานการณ์การประเมิน เด็กเลือกบัตรคำศัพท์เกี่ยวกับอาชีพนักดับเพลิงและคุณครู และออกเสียงคำศัพท์ (มากกว่า1อย่างที่เกี่ยวข้อง 1คำศัพท์1ภาพ) ข้อที่ 1 Fire fighter **คำถาม** If you were a firefighter, what would you need and pronounce the word cards. **แนวการตอบ** เด็กเลือกหยิบบัตรคำเกี่ยวกับอาชีพนักดับเพลิงแล้วพูดออกเสียงคำศัพท์ 1. Fire fighter 2. Firetruck 3. Fire Station 4. Fire **สื่อ/อุปกรณ์:** บัตรภาพ 	1. การรู้คำศัพท์ 1.1 เด็กออกเสียงคำศัพท์จากบัตรภาพได้อย่างถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์			
ข้อที่2 Teacher **คำถาม** If you were a teacher, what would you need and pronounce the word cards. **แนวการตอบ** เด็กเลือกหยิบบัตรคำเกี่ยวกับอาชีพคุณครูแล้วพูดออกเสียงคำศัพท์ 1. Teacher 2. Pencil 3. School 4. Classroom **สื่อ/อุปกรณ์:** บัตรภาพ 				

ภาพที่ 2. ตัวอย่างแบบประเมินความสามารถด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัย อายุ 4-5 ปี

ตารางที่ 2

ตัวอย่างเกณฑ์การประเมินทักษะทางภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัย

ความสามารถด้านการฟัง	**สมบูรณ์ครบถ้วน (3)**	**บางส่วน (2)**	**เล็กน้อย (1)**
1. การปฏิบัติตามคำสั่ง หมายถึง เด็กฟังและลงมือปฏิบัติตามคำสั่งแบบหนึ่งถึงสองขั้นตอนในสิ่งที่ผู้อื่นบอกได้อย่างถูกต้องตามสิ่งที่ได้ยิน โดยแสดงออกด้วยการชี้บอก หยิบจับวัตถุ โต้ตอบด้วยคำพูดหรือทำท่าทาง ในสิ่งที่ผู้อื่นบอกได้อย่างถูกต้องตามสิ่งที่ได้ยิน			
1.1 เด็กชี้บอก หรือหยิบจับบัตรภาพตามคำสั่งและพูดโต้ตอบ	เด็กชี้บอก หรือหยิบจับบัตรภาพตามคำสั่งและพูดโต้ตอบได้ถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง	เด็กชี้บอก หรือหยิบจับบัตรภาพตามคำสั่งหรือพูดโต้ตอบได้ถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง	เด็กชี้บอก หรือหยิบจับบัตรภาพตามคำสั่งและพูดโต้ตอบแต่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง
1.2 เด็กทำท่าทางโดยปฏิบัติตามคำสั่งได้สองขั้นตอน	เด็กทำท่าทางโดยปฏิบัติตามคำสั่งได้สองขั้นตอนได้ครบถ้วนถูกต้อง	เด็กทำท่าทางโดยปฏิบัติตามคำสั่งได้อย่างน้อยหนึ่งขั้นตอนได้ถูกต้อง	เด็กทำท่าทางแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้สอดคล้องตามคำสั่ง

ความสามารถด้านการพูด	**สมบูรณ์ครบถ้วน (3)**	**บางส่วน (2)**	**เล็กน้อย (1)**
1. การรู้คำศัพท์ หมายถึง เด็กออกเสียงคำศัพท์ได้อย่างถูกต้องและการพูดตอบคำถามหรือใช้ภาษาแสดงความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์			
1.1 เด็กออกเสียงคำศัพท์จากบัตรภาพได้ถูกต้องสอดคล้องกับสถานการณ์ (1 คำ 1 ภาพ)	เด็กพูดออกเสียงจากบัตรภาพได้ถูกต้องอย่างน้อย 3 คำสอดคล้องกับสถานการณ์	เด็กพูดออกเสียงจากบัตรภาพได้ถูกต้อง 1-2 คำสอดคล้องกับสถานการณ์	เด็กพูดออกเสียงจากบัตรภาพไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์
1.2 เด็กพูดตอบคำถามหรือใช้ภาษาแสดงความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ที่สอดคล้องกับภาพ (ใช้ 1 ภาพหลายคำศัพท์)	เด็กตอบคำถาม ใคร ทำอะไร ที่ไหน ได้ครบถ้วนโดยใช้คำศัพท์ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามภาพ	เด็กตอบคำถาม ใคร และทำอะไร หรือที่ไหนโดยใช้คำศัพท์ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามภาพ	เด็กตอบคำถาม ใคร หรือทำอะไร หรือที่ไหนโดยใช้คำศัพท์ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงตามภาพ

5.3 ขั้นตอนการดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำหนังสือขออนุญาตการเข้าเก็บข้อมูลก่อนการดำเนินการ ซึ่งการดำเนินการแบ่งออกเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

5.3.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผู้ศึกษาทำการประเมินด้วยแบบประเมินทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัย โดยใช้กับเด็กอายุ 4-5 ปี เป็นรายบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน จากข้อคำถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น จำนวน 8 อาชีพ บทสนทนาของแต่ละอาชีพตามสถานการณ์ที่กำหนด

5.3.2 ระยะดำเนินการทดลอง

ผู้ศึกษาดำเนินการตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดกระบวนการละครตามแผนที่วางไว้จำนวน 8 แผน ในสถานการณ์เกี่ยวกับอาชีพ จำนวน 8 อาชีพ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ใช้เวลาทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 60 นาที โดยแบ่งเป็นขั้นตอนย่อยตามช่วงเวลาความสนใจของเด็ก ตั้งแต่เวลา 8.30-9.30 น.

5.3.3 ระยะหลังการทดลอง

เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการทดลอง 8 สัปดาห์ ผู้ศึกษาได้ประเมินทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กอีกครั้ง จากนั้นนำผลคะแนนการประเมินก่อนและหลังการทดลองไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลจากการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการเปรียบเทียบคะแนนความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบ (t-test for Dependent Samples)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการบันทึกหลังได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย

7. ผลการศึกษา

ผู้ศึกษาขอนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

7.1 ผลวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาก่อนและหลังโดยรวม

ตารางที่ 3

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาโดยรวม โดยใช้ค่าแจกแจง t-test for Dependent Samples

(n = 20)

ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	SD	t-test
ก่อนการจัดประสบการณ์	48	7.4	1.82	60.16
หลังการจัดประสบการณ์	48	37.45	3.19	

* p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาก่อนการจัดประสบการณ์การฟังและการพูดภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยเท่ากับ 7.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.82 หลังการจัดประสบการณ์ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 37.45 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.19 กล่าวได้ว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษามีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 แสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาสามารถส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัยได้

7.2 ผลวิเคราะห์คะแนนทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาก่อนและหลัง

ตารางที่ 4

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้านก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษา โดยใช้ค่าแจกแจง t-test for Dependent Samples

(n = 20)

ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย	ก่อนการจัดประสบการณ์		หลังการจัดประสบการณ์		t-test
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
ทักษะด้านการฟัง	5	1.62	20.20	1.77	43.12
ทักษะด้านการพูด	2.4	0.99	17.25	1.97	31.50

* p < .05

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาพบว่าผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยรายด้านพบว่าคะแนนของค่าเฉลี่ยทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยแยกเป็นรายด้าน คือ

ด้านทักษะการฟังภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กมีคะแนนเฉลี่ยหลังได้รับการจัดประสบการณ์เท่ากับ 20.20 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.77 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนได้รับการจัดประสบการณ์เท่ากับ 5.00 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.62

ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กมีคะแนนเฉลี่ยหลังได้รับการจัดประสบการณ์เท่ากับ 17.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.97 สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนได้รับการจัดประสบการณ์เท่ากับ 2.40 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.99

8. อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย ซึ่งเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านทักษะการฟังที่ดีขึ้น โดยสามารถเข้าใจคำสั่งภาษาอังกฤษและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องมากขึ้นกว่าช่วงก่อนเริ่มกิจกรรม โดยเฉพาะเมื่อครูใช้คำสั่งควบคู่กับท่าทาง ได้แก่ *“If you are a doctor, please wear a doctor gown and then come to check me up.”* เด็กสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม ด้านทักษะการพูด เด็กแสดงความสามารถในการเรียนรู้และจดจำคำศัพท์ได้ดี โดยเฉพาะจากการเรียนภาษาอังกฤษกับครูชาวต่างชาติอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม ด้านการพูดเป็นประโยคยังคงเป็นจุดที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม โดยมีเพียงบางคนที่สามารถพูดประโยคภาษาอังกฤษได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง ได้แก่ “*I’m planting rice.*” ในขณะที่เด็กส่วนใหญ่มักพูดเป็นคำหรือวลีสั้นๆ ได้แก่ “*planting*” ทั้งนี้ยังพบพัฒนาการด้านการออกเสียงที่ชัดเจน ได้แก่ คำว่า “*stethoscope*” ที่ในช่วงแรกออกเสียงผิด แต่สามารถแก้ไขได้ในระยะหลัง แสดงให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการของทักษะการฟังและการพูดที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเหมาะสมกับวัย แม้ว่าอาชีพพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและพนักงานธนาคารอาจเป็นประสบการณ์ที่ไกลตัวเด็ก จึงมีการปรับเนื้อหาให้เด็กเรียนรู้ได้ง่าย ทำให้อาจส่งผลต่อการพูดประโยคได้ไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้ยังสะท้อนถึงความสำคัญของการใช้กิจกรรมและบทบาทสมมติและครูในการเป็นส่วนหนึ่งของการสวมบทบาทที่ช่วยพัฒนาทักษะภาษาอย่างเป็นธรรมชาติและมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าหลังจากเด็กปฐมวัยได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษา พบว่ามีค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษทั้งโดยรวมและรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษา ทำให้เด็กได้พัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เริ่มจากขั้นที่ 1 รู้จักตัวละคร เป็นการทำให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตัวละคร ขั้นที่ 2 เรียนรู้คำศัพท์และบทสนทนาของตัวละคร ช่วยให้เด็กเชื่อมโยงระหว่างตัวละคร บทบาทและคำศัพท์ ขั้นที่ 3 แต่งกายตามคาแรคเตอร์ของตัวละคร ทำให้เด็กมีโอกาสเข้าถึงบทบาท

ได้ชัดเจน ขั้นที่ 4 พูดบทสนทนา เป็นการเรียนรู้บทสนทนามาใช้ในเรื่องราวที่แสดง ขั้นที่ 5 เล่นบทบาทสมมติ เด็กได้ใช้คำศัพท์และบทสนทนาจากการสวมบทบาท มีการโต้ตอบทั้งการฟังและการพูดเป็นการฝึกฝนเด็กได้อย่างดี ขั้นที่ 6 สรุปการแสดง ช่วยให้เด็กทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้และการพัฒนาทักษะในขั้นตอนต่าง ๆ เด็กจะมีโอกาสพัฒนาทักษะจากการฟังคำสั่งของครูในการเล่นเกมละครและการฟังกติกาในการทำกิจกรรมแล้วปฏิบัติตาม รวมถึงการพูดบทสนทนาระหว่างการสวมบทบาทสมมติ โดยเด็กมีลักษณะกล้าแสดงออก สนใจในการเรียนรู้และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมถึงมีพื้นฐานในการเรียนรู้คำศัพท์จากการเรียนภาษาอังกฤษกับครูชาวต่างชาติเป็นประจำทุกวันพฤหัสบดีที่ทางโรงเรียนจัดตารางเรียนรู้ให้กับเด็ก ทำให้การเรียนรู้ด้านทักษะการพูดภาษาภาษาอังกฤษโดยใช้ละครในการศึกษาในการสวมบทบาทสมมติเป็นไปได้อย่างราบรื่น การจัดประสบการณ์ครั้งนี้ได้ให้เด็กเรียนรู้คำศัพท์และบทสนทนาใน 8 อาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กและชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์สินี เสถียรธราดล และคณะ (2564) ที่ได้อธิบายว่าการเลือกคำศัพท์สำหรับการสอนควรเน้นคำศัพท์ที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน พบได้บ่อยในหนังสือเรียน เหมาะสมกับวัยและระดับสติปัญญาและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันจะช่วยให้เกิดการจดจำได้ดี ซึ่งผลคะแนนของค่าเฉลี่ยทั้งโดยรวมและรายด้านหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดกระบวนการละครเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัยสอดคล้องกับรวี ศิริปริชยากร (2567) ที่อธิบายว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยให้อยู่ในรูปแบบของการเล่น โดยเฉพาะการใช้การเล่นบทบาทสมมติ ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ซึ่งเด็กได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านการสวมบทบาทที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความสนใจและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ ส่งผลให้สามารถพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพตามธรรมชาติของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริยาพร ทิพย์มงคล (2563) ที่พบว่าการใช้กิจกรรมละครในการจัดการเรียนรู้ช่วยให้เด็กปฐมวัยรู้สึกสนุกสนานและมีส่วนร่วม โดยเด็กสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกและเข้าใจเหตุการณ์หรือตัวละครผ่านทางท่าทาง สีหน้า การเคลื่อนไหวอย่างอิสระ รวมถึงการปฏิบัติตามคำสั่งได้อย่างเป็นธรรมชาติ กิจกรรมละครยังช่วยส่งเสริมการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 และพัฒนาทักษะการฟัง พูดและการรู้หนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้แนวทางการสอนที่เหมาะสม ได้แก่ Total Physical Response (TPR) และ Task-Based Learning (TBL) (Zein & Butler, 2023, pp. 52-54) ซึ่งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษา เด็กได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านการฟังและตอบสนองด้วยการเคลื่อนไหว ได้แก่ เมื่อเด็กสวมบทบาทเป็น “หมอ” แล้วครูสั่งว่า *“Pick up the stethoscope”*, *“Check the patient’s heart”* เด็กจะได้ฝึกการฟังคำสั่งภาษาอังกฤษแล้วลงมือกระทำจริง ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการฟังและการเชื่อมโยงคำศัพท์กับพฤติกรรมได้อย่างเป็นธรรมชาติ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองที่เน้นให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อมอบโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ให้กับเด็ก ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ในการเป็นนักคิดสร้างสรรค์เพื่อออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่น่าสนใจและแปลกใหม่สำหรับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับมูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ (2564) ที่อธิบายว่าบทบาทของครูในยุคปัจจุบันเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็น “นักออกแบบการเรียนรู้” ที่เน้นการสร้างประสบการณ์ตรงและการเรียนรู้อย่างมีความหมายให้กับเด็ก ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทำ ค้นพบด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เพียง 20% และให้เด็กได้มีพื้นที่เรียนรู้ 80% ครูต้องมีทักษะด้านจินตนาการ การอ่านเด็กออก การตั้งคำถามกระตุ้นคิดและการประเมินผลที่เน้นพัฒนาการมากกว่าการวัดความรู้ แนวทาง Active Learning เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สนุกและมีประสิทธิภาพ โดยการทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทีม ครูจะช่วยออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ซึ่งส่งผลต่อ

การเติบโตทั้งทางสติปัญญา อารมณ์และสังคมอย่างสมดุล เนื่องจากละครในการเรียนการสอนเน้นการสื่อสารทั้งทางคำพูดและไม่ใช้คำพูด ได้แก่ ท่าทาง สายตาและการเคลื่อนไหว ซึ่งช่วยให้เข้าใจความหมายได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมการฟังอย่างกระตือรือร้นและการตอบสนองที่เหมาะสม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ภาษา ซึ่งสอดคล้องกับปวีณา แซ่มซ้อย (2562) ที่อธิบายว่าครูที่ใช้ศิลปะการละครในการจัดการเรียนรู้ต้องมีคุณสมบัติสำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจผู้เรียน ความเข้าใจพลวัตกลุ่ม ความคิดสร้างสรรค์และความสนุกกับการคิดและทดลองสิ่งใหม่ๆ รวมถึงครูต้องสามารถสื่อสารและกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้จินตนาการและมีส่วนร่วมกับกระบวนการสร้างสรรค์ของศิลปะการละครได้อย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสนุกสนาน เพราะการเลือกวิธีการสอนภาษาควรยืดหยุ่นและปรับให้เข้ากับความต้องการของผู้เรียนและบริบทการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีความรู้รอบด้าน ปรับตัวได้และใช้เครื่องมือการสอนที่หลากหลายเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและพัฒนาทักษะภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภัทรพงศ์ ธีรา, 2560) โดยในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาที่ใช้กิจกรรมเกมละครที่ครูออกแบบขึ้นตามหัวข้ออาชีพต่างๆ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์และการฟังเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งให้ถูกต้อง เด็กจะได้ฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ ในกิจกรรมสวมบทบาทสมมติ เด็กจะได้ฝึกทั้งทักษะการฟังและการพูดประโยคภาษาอังกฤษอย่างง่ายตามบทสนทนาที่กำหนดไว้ของสถานการณ์นั้นๆ โดยมีครูเป็นหนึ่งในตัวละครสำคัญที่คอยนำเรื่องราวและกระตุ้นให้เด็กพูดบทสนทนาร่วมกัน ละครยังรวมองค์ประกอบของการเล่นและการบำบัด โดยเน้นการด้นสดและการสร้างสถานการณ์ให้เด็กได้สวมบทบาท ฝึกตัดสินใจและเข้าใจผู้อื่นผ่านประสบการณ์จริงในกลุ่มหรือคู่ ส่งเสริมทั้งพัฒนาการทางภาษาและทักษะทางสังคม (Galazka, 2016)

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาช่วยส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 4-5 ปี ได้ในครั้งนี้และอาจเป็นประโยชน์สำหรับผู้สอนภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับชั้นเรียนให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ทางภาษามากยิ่งขึ้น ซึ่งการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษาที่นำการสวมบทบาทสมมติมาเป็นสื่อในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองให้กับเด็กปฐมวัยที่เป็นวัยของการเริ่มเรียนรู้ภาษาได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการสวมบทบาทสมมติเป็นอาชีพต่างๆ ที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์เดิมของเด็กช่วยให้เด็กเรียนรู้คำศัพท์ได้ดีและจดจำได้เร็วยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัสษา บุพศิริ และคณะ (2560) เรื่อง *ผลการจัดประสบการณ์การแสดงบทบาทสมมติประกอบการเล่านิทานเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาและการกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย* ผลการวิจัยพบว่าความสามารถด้านภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การแสดงบทบาทสมมติประกอบการเล่านิทานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การแสดงบทบาทสมมติประกอบการเล่านิทานอยู่ในระดับที่ดีมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิภา อุดมพรเทพสกุล และคณะ (2561) เรื่อง *ผลการจัดกิจกรรมศิลปะผสานแนวการสอนที่ยึดภาระงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย* ซึ่งการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะผสานแนวการสอนที่ยึดภาระงานเป็นฐาน พบว่าเด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้คำศัพท์และประโยคภาษาอังกฤษอย่างง่ายจากการสัมผัสประสบการณ์ตรงขณะทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการฟังเพลง ฟังการแนะนำวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงฟังขั้นตอนการทำภาระงานศิลปะต่างๆ ซึ่งการฟังเหล่านี้บ่อยครั้งทำให้เด็กปฐมวัยพูดตอบคำถามหรือฟังและปฏิบัติได้

9. บทสรุป

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดละครในการศึกษามีคะแนนค่าเฉลี่ยของทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยทั้งโดยรวมและรายด้านหลังการได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้แนวคิดกระบวนการละครสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. เด็กปฐมวัยมีทักษะการฟังภาษาอังกฤษดีขึ้นจากการฟังคำสั่งของครูในการเล่นเกมละครและการฟังกติกาในการทำกิจกรรมแล้วปฏิบัติตาม รวมถึงการพูดบทสนทนาระหว่างการสวมบทบาทสมมติและมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษดีขึ้นจากการรับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองที่มีการสวมบทบาทการแสดงบทละครตามอาชีพต่างๆ ทำให้เด็กเกิดความสนุกสนาน ให้ความสนใจและเพลิดเพลินไปกับการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สามารถนำแนวทางนี้ไปใช้ในการพัฒนาภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้ละครในการศึกษา ซึ่งในขณะนี้ประเทศไทยยังไม่มีการกำหนดนโยบายและรายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยใช้ละครในการศึกษาต้องดำเนินตามขั้นตอนอย่างครบถ้วนและมีลำดับ เพราะแต่ละขั้นตอนถูกออกแบบให้เด็กเรียนรู้จากง่ายไปยาก หากขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งจะส่งผลให้ทักษะการฟังและพูดของเด็กไม่ต่อเนื่อง เด็กสามารถเรียนรู้คำศัพท์ได้มากกว่าที่ครูกำหนด เนื่องจากมีความสนใจและอยากรู้อยากเห็น การเตรียมคำศัพท์เพิ่มเติมจึงเป็นประโยชน์และช่วยให้เด็กสามารถพูดคำศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเตรียมคำศัพท์อย่างรอบคอบและดำเนินกระบวนการตามลำดับจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

10.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการผลิตวีดิทัศน์ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองร่วมกับการใช้ละครในการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของเด็กปฐมวัย

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์โดยการใช้ละครในการศึกษาในการส่งเสริมทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

รายการอ้างอิง

ชนิสรา ศรแผลง. (2566). *การศึกษากระบวนการฝึกฝนการใช้จินตนาการเพื่อสร้างตัวละครเอ็มม่า ในละครเพลงเรื่องเทล มี ออน อะ ซันเดย์ โดยแอนดรูว์ ลอยด์ เวบเบอร์ และดอน แบล็ค ในปี ค.ศ. 1979* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชมพูนุท ธนบดี, จีรนันท์ ชะอุ่มใบ, ศิโรรัตน์ ศรีเกษเพ็ชร, และเบญจมาศ กางการ. (2548). *การใช้บทบาทสมมติในการจัดการเรียนการสอน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.

ชัชรีย์ บุนนาค. (2564). ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยและข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564-2568. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 "GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018"* (น. 235-241). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ทิศนา แขมมณี. (2563). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญญรัตน์ ประดิษฐ์แท่น. (2562). *กระบวนการทางการแสดงของนักแสดงไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บริติช เคานซิล ประเทศไทย. (2563, 10 กุมภาพันธ์). *4 อุปสรรคเรียนรู้ภาษาเด็กไทยต้องแก้ตั้งแต่สอนจนถึงสอบ.* https://www.britishcouncil.or.th/about/press/4-อุปสรรคเรียนรู้ภาษาเด็กไทยต้องแก้ตั้งแต่-สอนจนถึงสอบ

ปวีณา แซ่มซ้อย. (2562). ภูมิทัศน์การใช้ละครในมิติการศึกษา: กระบวนทัศน์ แนวคิดและแนวทางของนักวิชาการและนักปฏิบัติการที่ใช้กระบวนการละครเป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, *12*(2), 90-102.

พรรัตน์ ดำรุง. (2557). *ละครประยุกต์: การใช้ละครเพื่อการพัฒนา.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พาสนา จุลรัตน์. (2561). การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0. *Veridian E-Journal*, *Silpakakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, *11*(2), 2374-2375.

พิชญ์สินี เสถียรธราดล, เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต, นริศา ไพเจริญ, จิตติมาพร ต้นจำปา, เกรียงศักดิ์ ฐานะทอง, พัชรินทร์ สัจจญาติ, ธัญพร มูลกาวิล, ณัฐรา คำขาด, และชาญศักดิ์ เสียงเย็น. (2564). ความคงทนระยะสั้นในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โดยใช้กิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษตามแนวคิดกลวิธีพหุประสาทสัมผัส. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, *28*(1), 72-88.

ภัทรพงศ์ ธีรา. (2560). วิธีการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง รวมถึงแนวทางการสอนภาษา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, *2*(2), 789-797.

มัทนี รัตนิน. (2559). *ศิลปะการแสดงละคอน (Acting): หลักเบื้องต้นและการฝึกซ้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ. (2564). *ครูนักออกแบบการเรียนรู้ (Teacher as a learning designer)*. แปลน พริ้นท์ติ้ง.

รวี ศิริปริชยากร. (2567). การได้มาและการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของเด็กปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, *47*(1), 10-23.

ศศิภา อุดมพรเทพสกุล, ชลาธิป สมาหิโต, และปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร. (2562). การจัดประสบการณ์ภาษาที่สองโดยเทคนิคการตอบสนองด้วยท่าทางในเด็กปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, *12*(1), 38-39.

ศศิภา อุดมพรเทพสกุล, อรพรรณ บุตรกตัญญู, และเพ็ญศรี แสวงเจริญ. (2561). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะผสานแนวการสอนที่ยึดภาระงานเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับเด็กปฐมวัย. *Veridian E-Journal*, *Silpakakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, *11*(2), 3304-3308.

สุธิดา สิงหราช. (2566). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เทคนิคการแสดงแบบเจาะลึกผ่านการออกแบบเนื้อหาบทเรียน. *วารสารนิเทศศาสตรปริทัศน์*, *27*(1), 20-29.

สุพัสษา บุพศิริ, พจมาน ชำนาญกิจ, และสำราญ กำจัดภัย. (2560). ผลการจัดประสบการณ์การแสดงบทบาทสมมติประกอบการเล่านิทานเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางด้านภาษาและการกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย. *วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, *9*(24), 159-165.

สุริยาพร ทิพย์มงคล. (2563). *การพัฒนาพฤติกรรมการรู้หนังสือขั้นต้นของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

อรรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, *7*(2), 303-314.

Galazka, A. (2016). Presentation: Creating emotional awareness through drama in the second language acquisition. *EXPLORE-EXPRESS-EXCHANGE*. *Drama Boreale. 2015*, *33*(61), 131-138.

Heathcote, D. (1991). *Collected writings on education and drama*. Northwestern University Press.

Macmillan Education. (2023). https://www.macmillanenglish.com/th/catalogue/courses/very-young-learners/bebop-and-friends/levels-samples-1

Mar, A. A., San, C. C. L., & Tang, J K.-Y. (2021). Effects of using drama in EFL classroom in a Myanmar context. *Journal of English Language and Linguistics*, *2*(2), 103-104.

McCain, M., & Mustard, F. (1999). *Reversing the real brain drain: Early years study*. Ontario.

Ministry of Education, Singapore. (2019). *Nurturing early learnners framework.* https://www.nel.moe.edu.sg/qql/slot/u143/2022/Nuturing%20Early%20Learners%20Framework%202022_final.pdf

Oliver, R., & Nguyen, B. (2018). *Teaching young second language learners: Practices in different classroom contexts.* Routledge.

Ozgur Işyar, O., & Akay, C. (2017). The use of “drama in education” in primary schools from the viewpoint of the classroom teachers: Mixed method research. *Journal of Education and Practice*, *8*(28), 215-216.

Pinter, A. (2017). *Teaching young language learners.* Oxford University Press.

Stanislavski, K. (1963). *Rabota aktera nad rol’yu* [Creating a role]. Geoffrey Bles.

Zein, S., & Butler, Y. G. (2023). *English education in Asia: Challenges and innovations*. Routledge.

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

A Study of English Reading Strategies Used by Grade 12 Students in Mueang District, Chachoengsao Province*

Received: 19 November 2025
Revised: 26 December 2025
Accepted: 6 February 2026

Nuntiporn Raungsawat**
Suwicha Saengroongpetch***

Research Article

Abstract

The aims of this study were 1) to investigate English reading strategies employed by Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province and 2) to compare English reading strategy use of those with different English reading abilities. One hundred and five Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province participated in this study. Quantitative data collected from Survey of Reading Strategies or SORS (Mokhtari & Sheorey, 2002) and a validated reading comprehension test was analyzed using descriptive statistics. Qualitative data drawn from semi-structured interview was analyzed by content analysis. The findings show that Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province used English reading strategies at a high level. Support strategies were employed mostly, followed by problem solving strategies and global reading strategies, respectively. There was a statistically significant difference between reading strategy use of the students with high and low reading abilities at 0.05 level. The students with high reading ability used English reading strategies at a high level with the highest use of global reading strategies, followed by problem solving strategies and support strategies, respectively.

Keywords

English reading;
English reading strategies;
English reading ability

* This research was funded by Research and Development Institute, Rajabhat Rajanagarindra University, Fiscal Year 2024 and received a COA No. 010/2567 RRU-IRB No.005/2567 from Rajabhat Rajanagarindra University Research Ethics Committee on 25 September 2024.

** Lecturer, English Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University, e-mail: nuntiporn.rau@gmail.com

*** Lecturer, English Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University, e-mail: asgoodasever21@gmail.com (corresponding author)

The students with low reading ability employed English reading strategies at a medium level with the highest use of support strategies, followed by problem solving strategies and global reading strategies, respectively. Content analysis reveals two more reading strategies the students with high reading ability used before reading that is not included in the framework of Mokhtari and Sheorey (2002), namely previewing text from grammatical structures and reading questions before text.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

การศึกษากลวิธีการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา*

Received: 19 November 2025
Revised: 26 December 2025
Accepted: 6 February 2026

นันทิพร เรืองสวัสดิ์**
สุวิชา แสงรุ้งเพชร***

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้กลวิธีการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 2) เปรียบเทียบการใช้กลวิธีการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนรัฐบาลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 105 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วยแบบสอบถามกลวิธีการอ่านภาษาอังกฤษ (Survey of Reading Strategies: SORS) ซึ่งปรับมาจากแบบสอบถามของม็อคทารีและเชียร์รี (Mokhtari & Sheorey, 2002) และแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษที่พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัยโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้กลวิธีการอ่านภาษาอังกฤษในระดับมาก โดยใช้กลวิธีการอ่านที่ใช้สนับสนุน (Support Strategies) สูงที่สุด รองลงมา คือ กลวิธีการอ่านที่ใช้แก้ปัญหา (Problem Solving Strategies) และกลวิธีการอ่านแบบองค์รวม (Global Reading Strategies) การใช้กลวิธีการอ่านของนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษระดับสูงและระดับต่ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นักเรียนกลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ

การอ่านภาษาอังกฤษ; กลวิธีการอ่านภาษาอังกฤษ; ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ

* บทความวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2567 และได้รับหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย COA No. 010/2567 RRU-IRB No. 005/2567 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2567

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ติดต่อได้ที่: nuntiporn.rau@gmail.com

*** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ติดต่อได้ที่: asgoodasever21@gmail.com (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

ระดับสูงใช้กลวิธีการอ่านในระดับมากโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบองค์รวม (Global Reading Strategies) สูงที่สุด รองลงมา คือ กลวิธีการอ่านที่ใช้แก้ปัญหา (Problem Solving Strategies) และกลวิธีการอ่านที่ใช้สนับสนุน (Support Strategies) นักเรียนกลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษระดับต่ำใช้กลวิธีการอ่านในระดับปานกลางโดยใช้กลวิธีการอ่านที่ใช้สนับสนุน (Support Strategies) สูงที่สุด รองลงมา คือ กลวิธีการอ่านที่ใช้แก้ปัญหา (Problem Solving Strategies) และกลวิธีการอ่านแบบองค์รวม (Global Reading Strategies) นอกจากนั้น ผลการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่ามีกลวิธีการอ่านเพิ่มเติมที่ไม่ได้กล่าวถึงตามกรอบทฤษฎีของม็อคทารีและเชียร์รี (Mokhtari & Sheorey, 2002) ที่นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงใช้เมื่อเริ่มอ่าน ได้แก่ การสำรวจบทอ่านจากโครงสร้างไวยากรณ์และการอ่านคำถามก่อนเนื้อหา

1. Introduction

For Thai students at Grade 12, having good English reading skill is essential since they are required to read a wide range of written works in English, such as textbooks, articles, magazines, and newspapers. This can be seen from Grade 12 indicator prescribed by the Ministry of Education in the revised Basic Education Core Curriculum 2017 that secondary school students are supposed to analyze the essence, conclude, interpret, and express opinions from listening and reading feature articles and materials for entertainment purpose, as well as provide justifications and examples for illustration (Office of Academic Affairs and Educational Standards, 2017). Moreover, English reading skill is crucial for students who learn English in the current Thai education system, especially for Grade 12 students who are required to take the Ordinary National Education Testing (O-NET). Importantly, the scores obtained on this test affects admission to higher education (Krungyut, 2019). However, the result of the 2021 National Education Test (O-NET) for the students at Grade 12 in English subject was not satisfactory. Statistically, the students' proficiency in English communication was low, with an average of 25.56% (National Institute of Educational Testing, 2021). This is consistent with the results of Thailand's Programme for International Student Assessment (PISA) in 2023 which revealed that Thai students had an average score of 379 in reading literacy, lower than those of the past year for 14 points. In addition, the average reading score of Thai students tends to decrease when looking back in the past 20 years, and the PISA score of Thai students in reading literacy in the year 2023 is the lowest in Thailand’s record.

To improve English reading ability, educators, experts, and researchers in the field of English reading have suggested learners to use reading strategies (Nisbet & Huang, 2015; Par, 2020; Songsiengchai, 2010; Suraprajit, 2019). Reading strategies play an important role in reading because they are tools that help readers achieve their desired reading goals. Furthermore, reading strategies assist readers to understand what they read more quickly. By using reading strategies, readers can capture as many ideas as possible in the least amount of time. Put it simply, if readers choose appropriate reading strategies, they can achieve their reading purpose faster. To date, most of the existing research on reading strategy use were conducted with undergraduate students. Yet, studies carried out with high school students regarding their English reading strategy use have received less attention. Therefore, the present study aims to examine English reading strategies used by Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province, and to investigate whether those students with different reading ability employed different English reading strategies. The findings of this research would help develop English reading skill of Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province, as well as those in other educational contexts who share similar characteristics.

2. Research Objectives

1. To investigate English reading strategies used by Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province.

2. To compare the use of English reading strategies of Grade 12 students with different English reading ability in Mueang District, Chachoengsao Province.

3. Literature Review

3.1 Reading Strategies

Pritchard (1990) describes reading strategy as “a deliberate action that readers take voluntarily to develop and understanding of what they read” (p. 275). Anderson (1991) defines reading strategies as “deliberate, cognitive steps that learners can take to assist in acquiring, storing, and retrieving new information” (p. 460). Urquhart & Weir (1998) view reading strategies as “ways of getting round difficulties encountered while reading” (p. 95). In conclusion, reading strategies can be defined as cognitive, deliberate operations readers employ while reading to enhance their reading comprehension and overcome reading difficulties.

Researchers have classified reading strategies into different categories. For example, Block (1986) divides reading strategies as general and local strategies. Anderson (1999) classifies reading strategies as cognitive, metacognitive, and compensation strategies. Mokhtari & Sheorey (2002) categorize reading strategies into three major groups that students perceive they use while reading academic materials in English such as textbooks and research articles.

1. Global Reading Strategies (GLOB) refer to intentional, carefully well-planned techniques by which learners monitor or manage their reading. There are 13 sub-strategies in this category: 1) Setting purpose for reading; 2) Using prior knowledge; 3) Previewing the text before reading; 4) Checking how text content fits purpose; 5) Skimming to note text characteristics; 6) Determining what to read; 7) Using text features e.g. tables, figures; 8) Using context clues; 9) Using typographical aids, e.g. italics; 10) Critically evaluating what is read; 11) Resolving conflicting information; 12) Predicting or guessing text meaning and 13) Confirming predictions.

2. Problem Solving Strategies (PROB) involve the actions and procedures that readers use while working directly with the text. These are localized, focused techniques used when problem develop in understanding textual information. There are 8 sub-strategies in this category: 1) Reading slowly and carefully; 2) Trying to stay focused on reading; 3) Adjusting one’s speed of reading; 4) Paying close

attention to reading; 5) Pausing and thinking about reading; 6) Visualizing information read; 7) Re-reading for better understanding and 8) Guessing the meaning of unknown words.

3. Support Strategies (SUP) mean basic support mechanisms intended to aid the reader in comprehending the text. Nine sub-strategies in this category include 1) Taking notes while reading; 2) Reading aloud when text becomes difficult; 3) Underlining or circling information in the text; 4) Using reference materials, e.g. dictionary; 5) Paraphrasing for better understanding; 6) Going back and forth in the text; 7) Asking oneself questions; 8) Translating from English to Thai and 9) Thinking about information both in English and Thai.

Since the main purpose of this study is to investigate reading strategies that English as a Foreign Language (EFL) learners use in reading academic materials. Therefore, the framework of reading strategies proposed by Mokhtari and Sheorey (2002) were employed in this study as a conceptual framework because it fits EFL context best.

3.2 Previous Related Studies

Several studies conducted in Thailand and other countries have investigated English reading strategies by using the framework of Mokhtari & Sheorey (2002). Suebpeng (2017) investigated English reading strategies used by Grade 9 students at Nonkhor School while reading materials in English. The results revealed that on using reference materials (e.g. a dictionary), was used mostly, followed by decoding the meaning and translating the texts into Thai, while transferring information from a text to matrix was least frequently used. Songsiengchai (2010) explored reading strategies used by Thai third-year English major students with high and low English proficiency when they read academic texts. The results revealed that the students used reading strategies at medium level with the prominent use of Support Strategies, followed by Problem Solving strategies and Global Reading Strategies, respectively. Furthermore, high proficient students used more support strategies than low proficient students. Similarly, Suwannaprut & Siriwan (2020) examined reading ability of Thai EFL university students and their reading strategies. It was found that the students had different levels of reading ability. Support Strategies were employed the most at high level, followed by Problem Solving Strategies at medium level, and Global Reading Strategies at medium level, respectively. Rupsong & Saitakham (2020) investigated reading strategies used by first-year English major students from Thai university. The results showed that Problem Solving Strategies were most frequently used, followed by Support Strategies and Global Reading Strategies, respectively.

Karbalaei (2010) compared English reading strategies employed by Indian (ESL) and Iranian (EFL) college students. Overall, it was found that the students mostly used Global Reading Strategies, followed by Problem Solving Strategies and Support Strategies, respectively. Indian students use more reading strategies than Iranian students. Iranian students used Global Reading Strategies at the highest level,

followed by Supportive Reading and Problem Solving Strategies, while Iranian students mostly used Global Reading Strategies, followed by Problem Solving Strategies and Supportive Strategies, respectively. Par (2020) examined the relationship between the use of reading strategies and reading ability among Indonesian students majoring in English. The findings revealed that the students preferred Problem Solving Strategies more than Global and Supporting Strategies. Furthermore, there was a significant correlation between the overall reading strategy use and the students' reading ability. Based on the above related research, most of the participants were university students. However, research conducted with high school students to explore their English reading strategy use by using the framework of Mokhtari & Sheorey (2002) has been rarely found. Therefore, the present study aims to discover English reading strategies of Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province. The results of the study would be use as a guideline for enhancing English reading ability of learners by using reading strategies.

4. Research Methodology

4.1 Participants

The participants in this study were Grade 12 students who are studying in public secondary schools in Mueang District, Chachoengsao Province in the second semester of the academic year 2024. They were selected through purposive sampling because the researchers aimed to elicit English reading strategy use from Grade 12 students. Therefore, the participants in this study included 105 Grade 12 students from one classroom of School A (35 students), one classroom from School B (35 students), and one classroom for School C (35 students) in Mueang District, Chachoengsao Province.

4.2 Research Instruments

1. Survey of Reading Strategies (SORS)

The Survey of Reading Strategies (SORS) was developed by adapting the survey designed by Mokhtari & Sheorey (2002). SORS is used to collect information about techniques the participants use when they read academic materials in English. There were 30 closed statements in a 5- point Likert scale format which were further divided into three categories of reading strategies: Global Reading Strategies (Item 1-13), Problem Solving Strategies (Item 14-21) and Support Strategies (Item 22-30). The participants were asked to rank their level of agreement to the given statements ranging from 1 (Never or almost never do this) to 5 (Always or almost always do this). The statements of SORS were validated according to Index of Item - Objective Congruence (IOC) by three experts in the field of English language teaching. The IOC

value of the survey was 0.92 which signified that the statements were acceptably congruent with the objective.

2. Reading Comprehension Test

A reading comprehension test was constructed by the researchers to determine English reading ability of the participants. After examining English reading section of the Ordinary National Educational Test (O-NET) for Grade 12 in the past 5 years (2019-2023), five types of reading texts regularly appear in the O-NET test include news report, letter, research article, advertisement, and weather forecast. Therefore, the researchers chose five reading passages from both printed and online reading materials that fit with the types of reading texts. The test consisted of 30 questions with 4 multiple choices for each question. The questions in the reading test were designed to cover English reading skills in accordance with English language learning indicators for Grade 12 students as stated in Basic Education Core Curriculum (B.E. 2551) which include finding main idea, finding supporting details, using reference word, defining vocabulary, and making inference. The reading test was sent to three experts in the field of English language teaching to check the content validity. The IOC value of the reading test was 0.90 which indicated that the reading passages and questions were acceptably congruent with the objective.

3. Semi-Structured Interview

The researchers used a semi-structured interview as the qualitative data collection method to elicit in-depth information of English reading strategy used by the participants. The interview questions were developed based on past studies conducted by Songsiengchai (2010) and Suraprajit (2019) which aimed to collect data on the use of English reading strategies in academic materials of Thai EFL students who share similar characteristics to the participants in this study. There are seven interview questions which consisted of four aspects. These include the participants' opinions on 1) reading strategies used before reading (Q1: What do you do first when you read English academic texts?); 2) problems in reading academic texts and what reading strategies used to solve the problems (Q2: What are the problems when you read English academic texts? and Q3: What do you do when you have a problem in understanding what you are reading?); 3) the most and the least reading strategies use (Q4: What reading strategies do you usually use when you read English academic texts? and Q5: What reading strategies do you hardly use when you read the academic texts?); and 4) the most and the least beneficial reading strategies (Q6: In your opinion, what are the useful reading strategies when you read English academic texts? and Q7: In your opinion, what are the useless reading strategies when you read English academic texts?). The draft questions of the interview were given to three experts in the field of English language teaching to confirm the content validity according to IOC. The results indicated that all seven questions were rated with an IOC value of 0.86 which means the interview questions were acceptably congruent with the objective. The interviewees were selected based on scores from Reading Comprehension Test. Top five students were chosen as the representative of high proficient readers and bottom five students were selected as the representative of low proficient readers.

4.3 Data Collection

The data collection process was carried out during the second semester of academic year 2024. Since this study deals with human subjects, the researchers took the ethical issues in research into consideration. Therefore, before collecting the data, the participants were informed the research objectives and data collection procedures. The students who willingly volunteered to participate in the study signed their names on a consent form. To preserve anonymity in the data analysis, the participants' names were substituted with codes provided by the researchers. Then they were asked to complete Survey of Reading Strategies or SORS (Mokhtari & Sheorey, 2002) within 30 minutes and took Reading Comprehension Test for 60 minutes. After checking scores from Reading Comprehension Test, five participants who had highest scores and five ones who had lowest scores were included in the semi-structured interview. The interview was carried out in Thai to eliminate any second language problems. All interview sessions were conducted on an individual basis for 10-20 minutes each. The interview was audio- taped and transcribed verbatim.

4.4 Data Analysis

All data were analyzed in accordance with two research objectives.

Research Objective 1: To investigate English reading strategies used by Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province.

To analyze quantitative data from SORS, descriptive statistics including frequency, mean, percentage, and standard deviation were used. The ranges of the mean scores from the survey were interpreted based on the criteria used in the study conducted by Suwannaprut & Siriwan (2020) as shown in Table 1.

Table 1

Criteria for the Rating Scale Interpretation of SORS (Suwannaprut & Siriwan, 2020)

Ranges of the Mean Scores	Levels of Reading Strategy Use
4.50-5.00	highest
3.50-4.49	high
2.50-3.49	medium
1.50-2.49	low
1.00-1.49	lowest

For qualitative data, the data gathered from audio recordings of ten semi- structured interviews were transcribed, coded, and analyzed through content analysis to elicit the participants' opinions regarding their reading strategy use.

Research Objective 2: To compare the use of English reading strategies of Grade 12 students with different English reading ability in Mueang District, Chachoengsao Province.

After the participants took the Reading Comprehension Test, the researchers mark the scores of the test. For the scoring criteria, one point was given for each correct answer. The total score was 30 points. The scores of the participants were divided into two groups: the participants who received 0-14 points (low proficient readers) and those who got 15-30 points (high proficient readers). To analyze the difference between the mean scores of Reading Comprehension Test of two groups of participants, descriptive statistics, i.e. frequency, mean, percentage, and standard deviation, and *t*- test were applied.

5. Results

5.1 Reading Strategy Use

The overall results regarding reading strategy use are shown in Table 2.

Table 2

Overall Descriptive Statistics of SORS (Mokhtari & Sheorey, 2002) (N = 105)

Rank	Reading Strategy	$\bar{x}$	S.D.	Level	Percentage
1	Support Strategies	3.69	1.02	High	73.8
2	Problem Solving Strategies	3.51	0.98	High	70.2
3	Global Reading Strategies	3.30	1.30	Medium	66.0
	Total	**3.50**	**1.12**	**High**	**70.00**

The data demonstrated in Table 2 indicates that most of the participants employed English reading strategies at high level (Mean 3.50, account for 70%). Support Strategies were used mostly at high level (Mean 3.69, account for 73.8%), followed by Problem Solving Strategies at high level (Mean 3.51, account for 70.2%), and Global Reading Strategies at medium level (Mean 3.30, account for 66 %), respectively.

Table 3 illustrates descriptive statistics of statements in the survey including mean scores, S.D. value, level of reading strategy use, and rank of the item.

Table 3

Descriptive Statistics of Statements in SORS (Mokhtari & Sheorey, 2002) (N = 105)

Item	Statement	$\bar{x}$	S.D.	Level	Rank
Global Reading Strategies					
1	I have a purpose in mind when I read.	3.24	1.16	Medium	21
2	I think about what I know to help me understand what I read.	3.25	1.15	Medium	20
3	I take overall view of the text to see what it is about before reading it.	3.51	1.23	High	13

Item	Statement	$\bar{x}$	S.D.	Level	Rank
4	I think about whether the content of the text fits my reading purpose.	3.23	1.12	Medium	22
5	I review the text first by noting its characteristics like length and organization.	3.15	1.10	Medium	26
6	When reading, I decide what to read closely and what to ignore.	3.28	1.18	Medium	19
7	I use tables, figures, and pictures in text to increase my understanding.	3.19	1.15	Medium	24
8	I use context clues to help me better understand what I am reading.	3.53	1.16	High	12
9	I use typographical features like bold face and italics to identify key information.	3.61	1.23	Medium	25
10	I critically analyze and evaluate the information presented in the text.	3.28	1.04	Medium	19
11	I check my understanding when I come across new information.	3.21	1.17	Medium	23
12	I try to guess what the content of the text is about when I read.	3.66	1.20	High	7
13	I check to see if my guesses about the text are right or wrong.	3.16	1.21	Medium	25
	Total	**3.30**	**1.30**	**Medium**	**-**
Problem Solving Strategies					
14	I read slowly and carefully to make sure I understand what I am reading.	3.58	1.06	High	10
15	I try to get back on track when I lose concentration.	3.54	1.08	High	11
16	I adjust my reading speed according to what I am reading.	3.37	1.13	Medium	16
17	When text becomes difficult, I pay closer attention to what I am reading.	3.58	1.08	High	10
18	I stop from time to time and think about what I am reading.	3.37	1.14	Medium	16
19	I try to picture or visualize information to help remember what I read.	3.49	0.92	Medium	14
20	When text becomes difficult, I re-read it to increase my understanding.	3.79	1.07	High	4
21	When I read, I guess the meaning of unknown words or phrases.	3.36	1.06	Medium	17
	Total	**3.51**	**0.98**	**High**	**-**
Support Strategies					
22	I take notes while reading to help me understand what I read.	3.40	1.15	Medium	15
23	When text becomes difficult, I read aloud to help me understand what I read.	3.77	1.08	High	5
24	I underline or circle information in the text to help me remember it.	3.86	1.10	High	2
25	I use reference materials (e.g., a dictionary) to help me understand what I read.	4.06	0.92	High	1
26	I paraphrase (restate ideas in my own words) to better understand what I read.	3.35	1.18	Medium	18
27	I go back and forth in the text to find relationship among ideas in it.	3.60	0.94	High	8
28	I ask myself questions I like to have answer in the text.	3.59	1.16	High	9
29	When reading, I translate from English into Thai.	3.85	1.06	High	3
30	When reading, I think about information in both English and Thai.	3.75	1.03	High	6
	Total	**3.69**	**1.02**	**High**	**-**
	Overall	**3.50**	**1.12**	**High**	**-**

According to Table 3, the top three English reading strategies that the participants used were Using reference materials, e.g. dictionary at high level with mean score 4.06 (S.D. 0.92), followed by Underlining or circling information in the text at high level with mean score 3.86 (S.D. 1.10), and Translating from English to Thai at high level with mean score 3.85 (S.D. 1.06), respectively. Moreover, bottom three English reading strategies were Using text features e.g. tables and figures at medium level (Mean 3.19, S.D. 1.15), followed by Using typographical aids, e.g. italics at medium level (Mean 3.16, S.D. 1.26) and Confirming predictions at medium level (Mean 3.16, S.D. 1.21), and Skimming to note text characteristics at medium level (Mean 3.15, S.D. 1.10), respectively.

When focusing on individual category of reading strategies, the students employed Global Reading Strategies at medium level (Mean 3.30, S.D. 1.30). The top three reading strategies in this group were Predicting or guessing text meaning at high level (Mean 3.66, S.D. 1.20), followed by Using context clues at high level (Mean 3.53, S.D. 1.16), and Previewing the text before reading at high level (Mean 3.51, S.D. 1.23), respectively. The findings also indicate that the participants used Problem Solving Strategies at high level (Mean 3.51, S.D. 0.98). The top three strategies included Re-reading for better understanding at high level (Mean 3.79, S.D. 1.07), followed by Reading slowly and carefully at high level (Mean 3.58, S.D. 1.06) and Paying close attention to reading at high level (Mean 3.58, S.D. 1.08), and Trying to stay focused on reading at high level (Mean 3.54, S.D. 1.08), respectively. In terms of Support Strategies, the students employed strategies in this group at high level (Mean 3.69, S.D. 1.02). The top three strategies consisted of Using reference materials, e.g. dictionary at high level (Mean 4.06, S.D. 0.92), followed by Underlining or circling information in the text a high level (Mean 3.86, S.D. 1.10), and Translating from English to Thai at high level (Mean 3.85, S.D. 1.06), respectively.

5.2 Reading Strategy Use and Reading Ability

Table 4 shows descriptive statistics of Reading Comprehension Tests of the students. Mean score was 17.85 (S.D. 5.64). There were 56 students with high reading ability (53.30%, Mean score 20.07, S.D. 5.39) whereas there were 49 students with low reading ability (46.67%, Mean score 12.72, S.D. 5.16).

Table 4

Descriptive Statistics of Reading Comprehension Test (N = 105)

Student Groups	No. of Ss (N = 105)	Min (0)	Max (30)	%	$\bar{x}$	S.D.
Ss with high reading ability (scores 15-30)	56	15	29	53.33	20.07	5.39
Ss with low reading ability (scores 0-14)	49	8	14	46.67	12.72	5.16
Total	**105**	**8**	**29**	**100**	**17.85**	**5.64**

Table 5

Overall Reading Strategies Use of Students with High and Low Reading Ability (N = 105)

Reading Strategies	Ss with high reading ability (N = 56)	Ss with low reading ability (N = 49)	$\overline{x}$	t
GLOB	3.60 (High)	2.99 (Medium)	3.30 (Medium)	-1.845*
PROB	3.57 (High)	3.44 (Medium)	3.51 (High)	-4.715*
SUP	3.50 (High)	3.88 (High)	3.69 (High)	-2.857*
Total	**3.56 (High)**	**3.44 (Medium)**	**3.50 (High)**	**-3.912***

* p < .05

Table 5 presents reading strategies use of students with high and low reading ability. The findings showed that 56 students with high reading ability used overall reading strategies at high level (Mean 3.56). Global Reading Strategies were employed mostly at high level (Mean 3.60), followed by Problem Solving Strategies at high level (Mean 3.57), and Support Strategies at high level (Mean 3.50), respectively. Forty-nine students with low reading ability applied overall reading strategies at medium level (Mean 3.44). They frequently used Support Strategies at high level (Mean 3.88), followed by Problem Solving Strategies at medium level (Mean 3.44), and Global Reading Strategies at medium level (Mean 2.99). In addition, the result from *t*-test analysis reveals that there was a statistically significant difference in Reading Comprehension Test scores of the students with high and low reading ability at 0.05 level.

Table 6

Individual Reading Strategy Use of Students with High and Low Reading Ability

	Reading Strategies	Ss with high reading ability (N = 56)		Ss with low reading ability (N = 49)		Total (N=105)	
		$\overline{x}$	S.D.	$\overline{x}$	S.D.	$\overline{x}$	S.D.
GLOB 1	Setting purpose for reading	3.43	1.08	3.04	1.04	3.24	1.16
GLOB 2	Using prior knowledge	3.37	1.25	3.12	1.27	3.25	1.15
GLOB 3	Previewing the text before reading	4.01	1.11	3.01	1.02	3.51	1.23
GLOB 4	Checking how text content fit purpose	3.46	1.18	3.00	1.21	3.23	1.12
GLOB 5	Skimming to note text characteristics	3.25	1.22	3.05	1.05	3.15	1.10
GLOB 6	Determining what to read	3.58	1.15	2.98	1.03	3.28	1.18
GLOB 7	Using text features (e.g. tables, figures)	3.32	1.10	3.05	1.32	3.19	1.15
GLOB 8	Using context clues	4.06	0.97	2.99	1.13	3.53	1.16
GLOB 9	Using typographical aids, e.g. italics	3.44	1.30	2.87	1.45	3.16	1.26
GLOB 10	Critically evaluating what is read	3.55	1.11	3.01	1.32	3.28	1.04
GLOB 11	Resolving conflicting information	3.39	1.57	3.03	1.06	3.21	1.17
GLOB 12	Predicting or guessing text meaning	4.36	1.03	2.95	1.02	3.66	1.20
GLOB 13	Confirming predictions	3.53	1.52	2.79	1.07	3.16	1.21
Total for Global Reading Strategies		**3.60**	**1.23**	**2.99**	**1.25**	**3.30**	**1.30**

	Reading Strategies	Ss with high reading ability (N = 56)		Ss with low reading ability (N = 49)		Total (N=105)	
		$\overline{x}$	S.D.	$\overline{x}$	S.D.	$\overline{x}$	S.D.
PROB 1	Reading slowly and carefully	3.76	0.97	3.39	1.14	3.58	1.06
PROB 2	Trying to stay focused on reading	3.51	1.05	3.57	1.23	3.54	1.08
PROB 3	Adjusting reading speed	3.52	1.52	3.21	1.18	3.37	1.13
PROB 4	Paying close attention to reading	3.80	1.55	3.36	1.57	3.58	1.08
PROB 5	Pausing and thinking about reading	3.28	1.08	3.45	1.06	3.37	1.14
PROB 6	Visualizing information read	3.46	1.15	3.52	1.10	3.49	0.92
PROB 7	Re-reading for better understanding	3.68	0.96	3.89	1.16	3.79	1.07
PROB 8	Guessing meaning of unknown words	3.58	1.12	3.13	1.09	3.36	1.06
Total for Problem Solving Strategies		**3.57**	**1.08**	**3.44**	**1.26**	**3.51**	**0.98**
SUP 1	Taking notes while reading	3.35	1.09	3.44	1.19	3.40	1.15
SUP 2	Reading aloud when text becomes difficult	3.50	1.11	4.04	1.23	3.77	1.08
SUP 3	Underlining or circling information in the text	3.69	1.56	4.03	1.45	3.86	1.10
SUP 4	Using reference materials, e.g. dictionary	3.88	1.24	4.23	0.99	4.06	0.92
SUP 5	Paraphrasing for better understanding	3.18	1.03	3.52	1.45	3.35	1.18
SUP 6	Going back and forth in the text	3.31	1.52	3.88	1.04	3.60	0.94
SUP 7	Asking oneself questions	3.56	1.02	3.62	1.15	3.59	1.16
SUP 8	Translating from English to Thai	3.60	1.14	4.10	1.03	3.85	1.06
SUP 9	Thinking about information both in English and Thai	3.47	1.23	4.02	1.01	3.75	1.03
Total for Support Strategies		**3.50**	**1.01**	**3.88**	**1.23**	**3.69**	**1.02**
Total		**3.56**	**1.13**	**3.44**	**1.36**	**3.50**	**1.12**

Table 6 demonstrates descriptive statistics of individual reading strategy use of students with high and low reading ability. The results indicate that the students with high reading ability employed top three reading strategies at high level. The most frequently used strategy was Confirming predictions (Mean 4.36, S.D. 1.03), followed by Using context clues (Mean 4.06, S.D. 0.97), and Previewing the text before reading (Mean 4.01, S.D. 1.11), respectively. The bottom three reading strategies were used at medium level including Pausing and thinking about reading (Mean 3.28, S.D. 1.08), followed by Skimming to note text characteristics (Mean 3.25, S.D. 1.2), and Paraphrasing for better understanding (Mean 3.18, S.D. 1.03), respectively. The findings also show that the students with low reading ability employed top three reading strategies at high level which included Using reference materials, e.g. dictionary (Mean 4.23, S.D. 0.99), followed by Translating from English to Thai (Mean 4.10, S.D. 1.03), and Reading aloud when text becomes difficult (Mean 4.04, S.D. 1.23), respectively. The bottom three reading strategies were employed at medium level, i.e. Predicting or guessing text meaning (Mean 2.95, S.D. 1.02), followed by Using typographical aids, e.g. italics (Mean 2.87, S.D. 1.45), and Confirming predictions (Mean 2.79, S.D. 1.07), respectively.

Based on the scores of Reading Comprehension Test, top and bottom five scorers were invited to participate in the semi-structured interview. To report the findings from content analysis, the letter H is used to stand for High Proficient Readers and L for Low Proficient Readers, followed by the number 1-5 representing each interviewee. The results are presented according to seven interview questions which are divided into four aspects including 1) Reading strategies use before reading; 2) Reading strategies used for solving reading problems; 3) Most and least frequently used reading strategies; and 4) Most and least beneficial reading strategies.

1. Reading Strategies Use before Reading

The findings reveal that the students with high reading ability mostly used Global Reading Strategies including Previewing the text before reading, Using context clues, Predicting or guessing text meaning, Setting purpose for reading, Using prior knowledge, and Using text features. Furthermore, there were two more strategies used by high proficient readers emerged from the content analysis which were not proposed by Mokhtari & Sheorey (2002). These include 1) Previewing text from grammatical structures and 2) Reading questions before text. For the students with low reading ability, the highest used strategies were Support Reading Strategies including Using reference materials, Going back and forth in the text, and Translating from English to Thai.

2. Reading Strategies Used for Solving Reading Problems

The results show that both students with high and low reading ability had similar reading problems, i.e. vocabulary, grammatical structure, comprehension, and prior knowledge. Most students with high reading ability chose Global Reading Strategies when they encounter reading problems including Using context clues, Previewing the text before reading, Using typographical aids and Setting purpose for reading. For the students with low reading ability, Problem Solving Strategies were employed the most including Reading slowly and carefully, Pausing and thinking about reading, Re-reading for better understanding, and Guessing meaning of unknown words.

3. Most and Least Frequently Used Reading Strategies

The findings show that the students with high reading ability used Global Reading Strategies including Setting purpose for reading, Using prior knowledge, and Previewing the text before reading. Support Strategies were reported to use the least which include Reading aloud when text becomes difficult, Asking oneself questions, and Translating from English to Thai. The students with low reading ability more often applied Support Strategies including Translating from English to Thai, Using reference materials, and Going back and forth in the text. The least frequently used strategies were Global Reading Strategies including Setting purpose for reading and Using prior knowledge.

4. Most and Least Beneficial Reading Strategies

The results discover that the students with high reading ability informed that Global Reading Strategies are the most beneficial. The strategies are Setting purpose for reading, Previewing the text

before reading and Predicting or guessing text meaning. Support Reading Strategies were stated to be the least useful strategies which include Translating from English to Thai, Reading aloud when text becomes difficult, and Going back and forth in the text. The students with low reading ability reported that the most beneficial reading strategies for them are Support Strategies including Using reference materials and Translating from English to Thai. They also indicated that Problem Solving Strategies were the least useful strategies including Adjusting reading speed, Visualizing information read, and Guessing meaning of unknown words.

6. Discussion

This section is divided into two issues: overall reading strategies use and reading strategies used by the students with high and low reading ability.

1. Overall Reading Strategies Use

Overall, Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province employed various English reading strategies at high level (Mean 3.50). The mostly used reading strategies were Support Strategies (Mean 3.69). This finding is in line with previous studies of Suwannaprut & Siriwan (2020) and Songsiengchai (2010). The consistency of the results can be explained based on the limited English exposure of the students. That is to say, the sample group in this study and previous studies were Thai EFL students who normally learn English in teaching and learning context. English is not used frequently in their everyday situations. Furthermore, they do not have much opportunity in practicing English reading outside the classroom. As a result, the learners possibly reach only a basic to intermediate level of English reading ability. Sheorey & Mokhatari (2001) further explain that when EFL students do not understand the reading passages, they more rely on basic support mechanisms to help them comprehend the text than English native speakers because EFL students normally possess lower English reading ability than ESL students who generally use English in classroom contexts as well as in their daily routines. In terms of individual reading strategy, most of the students frequently employed Using reference materials, e.g. dictionary at high level (Mean 4.06). This stems from the insufficient vocabulary knowledge of the students. According to Tsai & Huang (2023), vocabulary is a principal problem for the students in reading English academic texts. While the students with high reading ability normally guess unknown word meaning from contexts, those who have low reading ability often translate individual word by searching word meaning from a dictionary to increase their comprehension.

2. Reading Strategies Used by the Students with High and Low Reading Ability

The findings of this study from SORS (Mokhtari & Sheorey, 2002) reveal that Grade 12 students with high reading ability in Mueang District, Chachoengsao Province used English reading strategies at high level (Mean 3.56) with the most prominent use of Global Reading Strategies at high level (Mean 3.60).

Predicting or guessing text meaning is mostly applied at high level by the students (Mean 4.36). In addition, content analysis based on the interview shows similar results. Most students frequently utilized Global Reading Strategies and reported that Global Reading Strategies are the most useful for them in reading English academic texts. These outcomes are in line with the results from the study of Tsai & Huang (2023) which indicated that the students with high reading ability usually employ Global Reading Strategies when compared to those with low reading ability. The possible reason might be that the students who are proficient in reading pay closer attention to what they are reading and they have well-planned reading techniques. Moreover, they can monitor or manage their reading themselves. As Nisbet & Huang (2015) state, Global Reading Strategies are proved as a predictor of learners' high reading ability.

The results of the interview also show that there were two additional reading strategies the students with high reading ability used before reading English materials which are not mentioned in the framework of Mokhtari & Sheorey (2002). The first one is Previewing text from grammatical structures. The explanation is that this group of students may have sufficient English grammatical knowledge to assist them in reading. Therefore, they brought their knowledge to survey the text before reading and see whether there are any English grammatical structures that they are familiar with, such as the use of tenses or a form of sentence structure. However, it should be noted that Previewing text from grammatical structures is also illustrated as "Analyzing expressions" in Oxford (1990)'s taxonomy which refers to breaking down a new word, a phrase, a sentence, or even a paragraph into its component parts for better understanding. The second strategy is Reading questions before text which is a technique that the students with high reading ability use when they noticed that the purpose of the text is to read for answering questions. Accordingly, students focused more on the questions before the content. After that, they went back to the text content to gain a better understanding of the whole passage. Reading questions before text is also similar to Question (Q) which is one of the strategies indicated in Survey-Question-Read-Recite-Review or SQ3R Model (Robinson, 1970). This strategy allows the students to read questions at the end of the text before reading.

For the students with low reading ability, Support Strategies were reported to mostly used at high level (Mean 3.88). Regarding the content analysis results, they highly employed Support Strategies and described that these strategies were the most beneficial for them. These findings are supported by the study of Tsai & Huang (2023) which identified that the students with low reading ability normally use Support Strategies such as Translating from English to Thai and Reading aloud when text becomes difficult as well as Problem Solving Strategies such as Reading slowly and carefully and Adjusting reading speed. The reason might be that the majority of the students with low reading ability had inadequate vocabulary and grammatical structure knowledge. As a result, they chose Support Strategies and Problem Solving Strategies to tackle with the problems arose while reading English academic texts.

7. Conclusion

This study aimed to investigate English reading strategies used by 105 Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province and compare the way in which those with different English reading ability employed English reading strategies. Research instruments were Survey of Reading Strategies or SORS (Mokhtari & Sheorey, 2002), Reading Comprehension Test and semi-structured interview. The results reveal that the students used English reading strategies at high level with the prominent use of Support Strategies. Furthermore, there was a statistically significant difference between reading strategy used of the students with high and low reading ability at 0.05 level. Overall, the students with high reading ability used English reading strategies at high level with the most frequently use of Global Reading Strategies. However, the students with low reading ability employed English reading strategies at medium level with the highest use of Support Strategies. The findings from content analysis show that there were two more reading strategies that the students with high reading ability used before reading including Previewing text from grammatical structures and Reading questions before text.

8. Pedagogical Implications

Based on the findings of the current study, it can be concluded that Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province with high reading ability employed various reading strategies at high level. Moreover, they used some certain strategies in reading English academic texts which were different from those who have low reading ability. Therefore, it is suggested to apply these reading strategies constantly in order to enhance the students' reading comprehension. This new knowledge (as shown in Figure 1) will be beneficial to English teachers, particularly in English reading, as a guideline for developing reading ability of EFL students. The framework is designed to align with three phases of reading process, namely pre-reading, while-reading, and post-reading to facilitate the teacher to develop appropriate learning activities and teaching materials in each reading phase. Before reading, the students use Global Reading Strategies which are well-planned way to monitor and manage their reading. They begin with previewing the text as a whole picture to predict or guess text meaning by using context clues, setting purpose for reading, using prior knowledge, using text features, and grammatical structures to aid their comprehension. If the purpose of reading is to answer a question, they will read the question first and then return to the text. They will then attempt to make connections between their prior knowledge and experiences that relate to the content of the text to enhance their comprehension. During reading, the students employ Problem Solving Strategies which are procedures or steps students use to solve problems while reading directly. They pay close attention to reading, read slowly and carefully. When they find the reading text is unclear, students will pause and think about what they have read, and reread it to gain a better understanding. When encountering unfamiliar vocabulary, they guess meaning of the unknown word. After

reading, the students utilize Support Strategies which are basic strategies they use to support and enhance their comprehension. They ask themselves questions to identify key points, read back and forth to check their understanding, and use reading aids such as a dictionary when they are not sure the meaning of a word they found in the passage. When they reread, they underline or circle important information. When the text is difficult, they read aloud to review their understanding. If they still do not understand the passage, they translate English-to-Thai aiming to help them better understand the text.

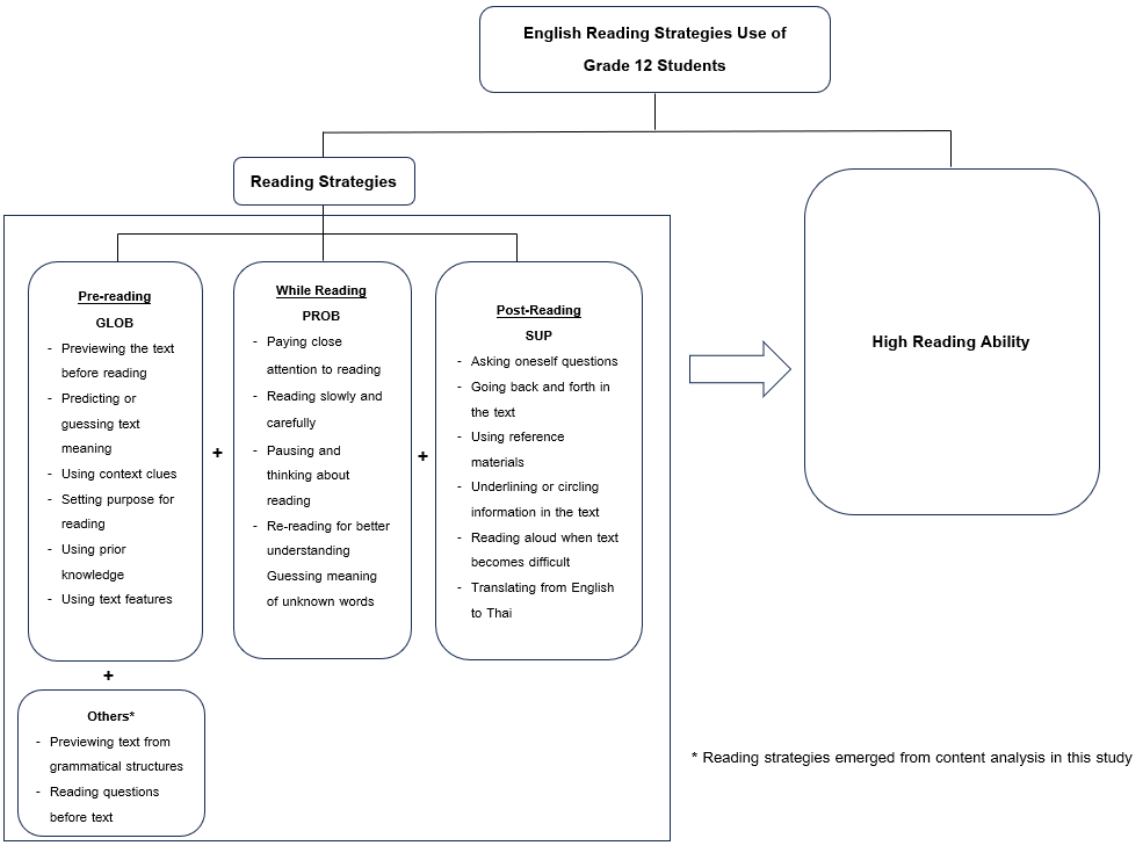

Figure 1. English Reading Strategies Use of Grade 12 Students

9. Recommendations for Further Research

The present study aimed to investigate 105 Grade 12 students in Mueang District, Chachoengsao Province. Further studies should expand the sample size to obtain a clearer picture of reading strategy use and to increase generalizability of the research. Moreover, this study compared reading strategy used by the students with high and low reading ability. The research in the future should explore the relationship between reading strategy use and reading ability to gain more in-depth insights of these two variables. Also, future research should be conducted as experimental research in order to examine the effects of strategy-based reading instruction on students' English reading ability. In addition, the interview conducted in the present study mainly captured on what reading strategy the participants use while reading English texts. Further studies should elicit more information regarding the reasons why they apply those strategies.

References

Anderson, N. J. (1991). Individual differences in strategy use in second language reading and testing. *Modern Language Journal, 75*(4), 460-472. https://doi.org/10.2307/329495

Anderson, N. J. (1999). *Exploring second language reading: Issues and strategies*. Heinle & Heinle.

Block, E. (1986). The comprehension strategies of second language readers. *TESOL Quarterly, 20*(3), 463-494. https://doi.org/10.2307/3586295

Karbalaei, A. (2010). Iranian EFL and Indian ESL college students' beliefs about reading strategies in L2. *PROFILE Issues in Teachers' Professional Development, 12*(2), 51-68.

Krungyut, W. (2019). Development of learning activities by using DR-TA technique with skill training sets to develop reading comprehension ability for Mutthayomsuksa 6 students of Foreign Language Department. *Journal of Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Mahasarakham University*, *2*(6), 34-44.

Mokhtari, K., & Sheorey, R. (2002). Measuring ESL students' awareness of reading strategies. *Journal of Development Education, 25*(3), 2-10.

National Institute of Educational Testing. (2021). *Results of the national basic education test for grade 12 academic year 2021*. https://www.niets.or.th/th/content/view/25308

Nisbet, D. L., & Huang, J. (2015). Reading strategy use and reading proficiency of EFL students in China. *The Asian Journal of Applied Linguistics, 2*(3), 202-212.

Office of Academic Affairs and Educational Standards. (2017). *Indicators and core curriculum for foreign language learning materials, basic education core curriculum*. https://academic.obec.go.th/images/document/1525235513_d_1.pdf

Oxford, R. L. (1990). *Language learning strategies. What every teacher should know.* Heinle & Heinle Publishers.

Par, L. (2020). The relationship between reading strategies and reading achievement of the EFL students. *International Journal of Instruction, 13*(2), 223-237. https://doi.org/10.29333/iji.2020.13216a

Pritchard, R. (1990). The effects of cultural schemata on reading processing strategies. *Reading Research Quarterly, 25*(4), 273-295. https://doi.org/10.2307/747692

Robinson, F. P. (1970). *Effective study* (4th ed.). Harper & Row.

Rupsong, S., & Saitakham, K. (2020). The reading strategies employed by Thai EFL university students majoring in English. *Southeast Bangkok Journal, 6*(2), 45-55.

Sheorey, R., & Mokhtari, K. (2001). Differences in the metacognitive awareness of reading strategies among native and non-native readers. *System, 29*(4), 431-449. https://doi.org/10.1016/S0346-251X(01)00039-2.

Songsiengchai, T. (2010). *Strategies in reading online and printed academic texts of English major students of Srinakharinwirot University* [Master's thesis]. Srinakharinwirot University.

Suebpeng, K. (2017). *Students' use of reading strategies: A survey study of grade 9 EFL students at Nonkhor School* [Master's thesis]. Ubon Ratchathani University.

Suraprajit, P. (2019). An investigation of academic reading strategies among Thai economics students. *International Journal of Language and Linguistics, 6*(3), 84-94. https://doi.org/10.30845/ijll.v6n3p12

Suwannaprut, T., & Siriwan, A. (2020). Reading abilities and online reading strategies of undergraduates enrolled in English for study skills development course. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science), 10*(2), 194-210.

Tsai, R. R., & Huang, S. C. (2023). EFL reading strategies used by high school students with different English proficiency. *Forum for Linguistic Studies (Transferred), 5*(3), 1-17. https://doi.org/10.59400/FLS.v5i3.1855

Urquhart, A. H., & Weir, C. J. (1998). *Reading in a second language: Process, product, and practice*. Addison Wesley Longman. https://doi.org/10.4324/9781315841373

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Applying Role-Play Activities in English for Hotel Business: Enhancing Speaking Skills and Professional Role Awareness among Thai Undergraduate Students

Received: 21 April 2026
Revised: 25 May 2026
Accepted: 16 June 2026

Sureeporn Chinsethagij *
Abhinan Wongkittiporn**

Research Article

Abstract

Confusion often arises regarding the distinct responsibilities of a concierge and a front desk agent within hotel operations. It seems that the students are confused whether they have the same job descriptions, job responsibilities, and language use. To clarify this, this study applied role-play activities two times as a concierge and front desk agent and then investigated Thai undergraduate students' perceptions toward differences of the two positions in different aspects. The research proposal was considered at a board of ethical consideration. This study used qualitative case study. The sampling in the study was purposive. The participants were 11 sophomores enrolled in the subject of English for Hotel Business at a Thai public university. The instruments were role-play activities, close-ended questionnaires, and semi-structured interviews, validated by three experts. The data analysis was a five-Likert scale and thematic analysis. The results showed that role-play activities helped the participants perceived their own development of speaking and analytical thinking skills in the context of hospitality. They could distinguish that the concierge and front desk agent had both similarities and differences in terms of language use, communication skills, characteristics and cultural knowledge. This study shows the new pedagogical implications in that role-play activity is an effective communicative language teaching (CLT) that can enhance a learner's speaking and analytical skills.

Keywords

concierge;
enhancement;
English for hotel business;
front desk agent;
professional role awareness;
role-play activities;
speaking skills

* Lecturer, Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: sureeporn.c@ku.th

** Lecturer, Department of English for Business Communication (EBC), Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus, e-mail: abhinan.w@psu.ac.th (corresponding author)

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

Received: 21 April 2026
Revised: 25 May 2026
Accepted: 16 June 2026

การประยุกต์ใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติในภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจโรงแรม: การสนับสนุนทักษะการพูดและการรับรู้ทางบทบาทอาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยไทย

สุรีย์พร ชินเศรษฐกิจ*
อภินันท์ วงศ์กิตติพร**

ผู้เรียนสับสนว่าพนักงานต้อนรับส่วนหน้าและกองซีแอช (เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกและคอยช่วยเหลือลูกค้าในโรงแรม) เป็นตำแหน่งงานเดียวกัน เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจความแตกต่างของทั้งสองอาชีพนี้ในโรงแรมที่มักสับสนว่าทั้งสองตำแหน่งนี้มีลักษณะงานที่รับผิดชอบและการใช้ภาษาที่เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้ประยุกต์ใช้การสวมบทบาทสมมุติเป็นพนักงานต้อนรับส่วนหน้าและกองซีแอชในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจการโรงแรม หลังจากนั้น นักวิจัยศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรีที่มีต่อความแตกต่างของทั้งสองอาชีพในแง่มุมต่างๆ งานวิจัยนี้ดำเนินการตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาเป็นการเลือกแบบเจาะจง ผู้เข้าร่วมวิจัยคือนักศึกษาชั้นปีที่สองจำนวน 11 คน ซึ่งลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจโรงแรมในมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่งในประเทศไทยในภาคการศึกษา 2/2568 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยคือการสวมบทบาทสมมุติ แบบสอบถามปลายปิดและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้มาตราส่วนลิเคิร์ตแบบห้าระดับและการวิเคราะห์การหาแก่นสาร ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการสวมบทบาทสมมุติเป็นกิจกรรมการฝึกฝนสื่อสารที่มีประสิทธิภาพซึ่งช่วยให้นักศึกษารับรู้ถึงการพัฒนาตนเองในด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษและทักษะการคิดวิเคราะห์ในบริบทงานบริการด้านโรงแรม พวกเขาสามารถแยกแยะได้ว่าพนักงานต้อนรับส่วนหน้า และกองซีแอชเป็นอาชีพที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันในแง่ของการใช้ภาษา

บทความวิจัย
บทคัดย่อ
คำสำคัญ

กองซีแอช;
การสนับสนุน;
ภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจโรงแรม;
พนักงานต้อนรับส่วนหน้า;
การรับรู้บทบาทอาชีพ;
การสวมบทบาทสมมุติ;
ทักษะการพูด

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: sureeporn.c@ku.th

** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่: abhinan.w@psu.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

ลักษณะการสื่อสาร ความรู้ด้านเนื้อหาวัฒนธรรมและคุณลักษณะเฉพาะตำแหน่ง การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงนัยสำคัญของการสอนว่ากิจกรรมการสวมบทบาทสมมุติสามารถทำให้ผู้เรียนสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ในเวลาเดียวกัน

1. Introduction

New graduates who enter to work in hospitality field lack the understanding of job description affecting job performance, confidence in English language speaking, and intercultural communication in workplace. These are general problems for employees in hotel business. Working in a hotel requires integrated skills to service customers. Although concierge and front desk agent both work to service guests, each position has different job description, cultural knowledge, and English language in use. Without being aware of these professional roles, it is difficult for them to enhance their skills and career advancement. The career development in the field of hospitality requires one to have a good command in English. Speaking English remained major problem for Thai EFL learners. Thailand is the context where English is taught in classrooms (Hayes, 2016). Thai students perceive that having English skills would lead to better job opportunities. Although the new generation of Thai students do not fear speaking English with foreigners (Hayes, 2016), due to a focus on grammar-translation methods (Richards & Rodgers, 2014), they do not have adequate practice to promote their communication skills. In addition, Thai learners study English by rule-based learning and memorizing vocabulary instead of contextualizing. This unmotivates them to speak English in everyday life. Consequently, grammar-translation methods are also a barrier for them to master their English-speaking skills. They lack these required speaking skills, which affects getting their preferred jobs that they want after graduation.

Normally, university students practice their English language speaking via academic presentation and group discussion. It is partially agreed with Sirisrimangkorn (2021) in that they are effective ways to improve their English speaking. However, these activities are not enjoyable by every student. For those students who could visualize their future professions in the field of hospitality, such as a front desk agent, giving them a task of academic presentation and group discussion in English might not help them improve their English language speaking skills relating to the real-world practice. In addition to English speaking activities in classrooms, we are now living in a world of intercultural workplaces. Hence, language and culture are intertwined, but the students have not yet been motivated to perceive the importance of intercultural communication in their English language classrooms.

In this study, role-play activities are introduced to eradicate the problem. Role-play activity is not a new teaching method for the English language, but the instructors who could select an appropriate activity of communicative-related language teachers could enhance their students' abilities of their English language speaking more effectively. Role-play activities and the professions of front desk agent and concierge are the right match as employed successfully by previous studies (Amiryousefi et al., 2018; Nirwani et al. 2024). In addition, five-star hotels in Thailand and overseas employed role-play simulation to train their staffs to increase the efficiency and effectiveness of their service.

Advantages of role-play activities are that it contextually provides real-world scenarios to help students study via communicative language teaching (CLT) (Justinio et al., 2026). This study also visualized

that role-play activities could develop the student's analytical skills and intercultural skills that are necessary skills in workplaces at the present time. It was expected that they could explain the similarities and differences between the two jobs in a hotel business, which are concierge and a front desk agent. This could also support them to make a better decision about which profession they would like to pursue after graduating. According to Bloom's taxonomy, comparing and contrasting are classified into the level of analyzing. After the end of the activities, the students could break down their ideas into smaller pieces and see the relationship between variables including its overall picture. The students were instructed to perform role-play activities twice as a concierge and front desk agent in a hotel context. Finally, they were motivated to analyze the similarities and differences between the two professions regarding three perspectives: language and communication styles, cultural knowledge and profession characteristics. This leads to the following research objective of the study.

2. Objective of the Study

To apply role-play activities in an English language classroom to investigate Thai undergraduate students' awareness on the similarities and differences between a concierge and a front desk agent.

3. Research Question

What is Thai undergraduate students' awareness on a concierge and a front desk agent after applying role-play activities in an English language classroom?

4. Literature Review

4.1 Role-Play Activities

According to Börner et al. (2012) and Furunes (2005), the authentic contexts in hotel business apply role play to train their employees. Therefore, adopting this activity into classroom means an advanced preparation before the students enter the workplace. This study visualized that the gap in that role play activity will be productive with a smaller class size. Thus, role play activity will be suitable and appropriate in this current study. Role play activities involve acting out specific characters in simulated situations (Nirwani et al., 2024). It can be used as a strategy that utilizes active learning to stimulate students how to respond in real-life situations (Alshraideh & Alahmadi, 2020). Incorporating role-play activities in English

language learning could support the students to have experiential learning in an authentic context (Purwanto et al., 2024).

Role-play activities encourage the students to speak English confidently because they can disguise themselves to be someone else (Richards & Rodgers, 2014). Role play activity could scaffold the students to gain knowledge of English for Specific Purposes. The students could learn important vocabulary and formulaic expressions since language use in English for Specific Purposes (ESP) is different from general English (Anthony, 2018). For example, the expression like “I’d recommend …?” and “It would be a good idea to…” help students enhance both language use in context and pragmatic competence of politeness (Kusumarini et al. 2021). Consequently, the students are scaffolded both language in use and intercultural competence simultaneously.

Role-play activities in this research consists of scripted and non-scripted role play activities, which are intended to help the students practice English in the hotel business as they act as a front desk agent and a concierge character. As suggested by Nirwani et al. (2024), the students taking part in role play activities showed the progress in their speaking skills in terms of their pronunciation including stress, intonation, rhythm and other suprasegmental features. This also fostered the students’ improvement of their oral skills contextually (Purwanto et al., 2024). Role-play activities are encouraged to be used by several education theories focusing on the direct experience, interaction, and collaboration among people in team and cognitive processes (Rakhimovna & Abdulhamidovna, 2022). As a result, it is thought that applying role-play activities in classrooms would support them to achieve course learning outcomes (CLO) and higher scores.

4.2 Analytical Thinking Skills

According to Bloom’s taxonomy, analytical thinking skills are mastered cognitive skills, including comparing, contrasting, differentiating and assessing certain two or more entities (Pujawan et al., 2022). In addition to comparing different entities, the students could fix the problems they have via their analytical thinking skills. In this context, the students could distinguish the job characteristics, language use, and cultural knowledge between front desk agent and concierge effectively and efficiently.

Concerning the process of analytical-thinking development in education, there are five steps of developing analytical-thinking skills. The first step was defining the problems. The second one was gathering information. The third one is developing possible solution. The fourth one was testing possible solution, and the last one was implementing a solution (Nuroso et al., 2018). To apply these steps into this current study, the problem was that the students were confused about the two positions in hotel business as in a concierge and front desk agent whether they have the same job descriptions, job responsibilities and language use. The second step was that the instructors asked the students to conduct research to seek information. Then, the students were instructed to develop their own solution via the instructions of

role-play activities twice. To test their analytical thinking development, questionnaire and semi-structure interviews were given. Finally, the students could clarify the similarities and differences between the two positions in business hotel themselves.

According to the Ministry of Higher Education in Thailand, Thai undergraduate students are expected to have their analytical thinking skills developed before they graduate from their study program. According to the Ministry of Higher Education, Thailand prototypes the necessary skills in the 21st century as having cross-cultural understanding, communication as well as necessary characteristics such as collaboration and teamwork, and learning skills (www.mhesi.go.th). With these national strategic learning focuses, this study employs role-play activities for the students to analyze these aspects for jobs in the field of hospitality.

4.3 Hospitality in Thailand

It is well-known that Thailand is famous for tourist attractions. The ratio of revisiting Thailand as a tourist destination was found to be high, and visitors show highly positive satisfaction when visiting hotels in Thailand on their trip (Soliman et al., 2025). This shows that Thailand maintains a high level of service quality, and it is a remarkable place for tourists to consider on their holiday trips. It is undoubted that the hotel business is a major drive in the Thailand economy as a source of income and employment. Nevertheless, the two professions in the hotel business that require employees to have a good command in English are a front desk agent and concierge (Supanun & Sornsaruht, 2019). A front desk agent has the responsibility to service their guests in various aspects, such as providing operational services such as checking in and checking out, managing guests' requests and handling complaints. While most people know who the front desk agent is, only some people get familiarized with the position of concierge in hotel business. Concierge is the position offered in luxurious hotels. They are officers who serve to give information to the guests who may ask about restaurant reservations, inbound tour guides, local activities, and coordinating with other third parties. The two jobs have both similar and different language use, cultural knowledge, and characteristics. Altogether, the students who were the participants in this study were able to develop their English speaking and analytical thinking skills via performing role-play activities twice. After that, they were asked to provide information about the similarities and differences between the concierge and front desk agent regarding their language and communication styles, cultural knowledge and characteristics that are necessary to these jobs.

5. Methodology

The ethical number of this study was COE No. COE69/030. In order to answer the above question, this section explained data collection, data validation, and data analysis. The method in this study was purposive sampling. The participants in this study were sophomore students registering in English for Hotel Business (01355274) in the academic year 2/2025 at Kasetsart University, Bangkhen campus. They were 18-22 years old, who voluntarily participated in this research study.

5.1 Data Collection

The data collection of this study followed a qualitative analysis. To avoid the subjectivity, a triangulation process was applied to meet the reliability requirements in conducting a research study. There were semi-structured questions for interviewing and logs from lecturers (Pajo, 2018). To concern this empirical evidence, closed ended questionnaire was distributed to calculate mean score and standard deviation. According to Pajo (2018), the data collection in this study followed *methodological triangulations* referring to the integration of several sources of data collection to avoid personal subjectivity (Bergin, 2018). If the participants felt uncomfortable *before-while-after* the process of data collection, they could ask to withdraw anytime. The data collection will be destroyed after the manuscript is published. It is important to note that the participants in this study were not required to write their name and personal information in the questionnaire. The questionnaire took approximately 15-20 minutes of their time to finish. The data was collected in the classroom after the role-play activities were done twice. The interviews were conducted via the Zoom program where the researchers asked their permission to record their conversation.

Regarding the questionnaire and interview protocol in this study, the questionnaire consisted of three sections. It was the checking of the students' perceptions on their development of language in use and communication styles, content and cultural knowledge, and professional characteristics. These three aspects allowed the students to visualize their own development of study to comply with Ministry of Education in Thailand to focus on communication, culture and characteristics.

In addition, to ensure the reliability and validity of the questionnaires, three experts in the field of English language teaching were asked to validate the instruments in this study via index of item objective congruence (IOC). The IOC score was reported at 97.10 percent.

5.2 Data Analysis

Since the data collection in this study is methodological triangulation, consisting of close-ended questionnaires and semi-structured interviews, the data analysis follows 5 Likert scales and thematic analysis (Bergin, 2018; Pajo, 2018). The 5-Likert scale was interpreted according to the participants'

perceptions via their agreement as follows: 5 *Strongly Agree;* 4 *Agree;* 3 *Neutral;* 2 *Disagree*; 1 *Strongly Disagree.* Once the participants rated the questionnaires via their own perceptions, the scales were calculated by descriptive statistics, such as mean scores and standard deviations. The interpretations of the mean score are as follows: 4.30-5.00 (very high), 3.59-4.29 (high), 2.79-3.58 (moderate), 1.90-2.78 (low), and 1.00-1.89 (Very Low). To support statistically, the participants' interviews were interpreted by thematic analysis (Braun & Clarke, 2006; Clarke & Braun, 2017). The thematic analysis allowed the researchers to catch the main theme systematically. There were six steps of thematic analysis for the researchers to follow. The first step was familiarization. The second step was coding. The third step was initiating themes. The fourth step was developing the themes. The fifth step was defining the themes. The last step was writing the results.

5.3 Instrumental Validation

5.3.1 Role-Play Activity

One of the instruments in this study was role-play activities. Role-play activities are common techniques that hotel business applied to train their staffs (Börner et al., 2012; Furunes, 2005). Role-play activities were reported as the effective techniques to improve working quality including performance, service, and language use at the same time. Following what has been commonly practiced in authentic workplaces into English language learning classrooms results in authenticity and practicality to promote students' communicative competence. This is the first step to prepare the students to be the employees in the field of hospitality after graduating.

Since the role-play activities in this study were scripted-based learning. The students were asked to research information concerning tourist destinations, culture and food. The instruction was that the students should select the tourist destination near their hometown. This allowed them to learn to support their own community tourism.

In terms of questionnaire, the IOC was validated by three experts in the field of English language teaching. The IOC score was reported at 97.10 percent, which was considered very high. Even though some experts suggested that the accuracy and fluency should be categorized into language competence, the researchers in this study decided that they should be placed in the columns of communication because language was defined by grammar, vocabulary and pronunciation. Therefore, the researchers' agreement on these aspects has reached consensus. As the participants were Thai, the questionnaires in this study were distributed in the Thai language to accommodate their understanding and to avoid any language barrier. This methodology leads to the results of the study.

6. Results of the Study

This session reports the descriptive statistical analysis and interviewed excerpts of the second-year students concerning the role-play simulations as a concierge and front desk service. Overall, there are three parts for the results of the study. The first section is language in use and communication styles. The second section is professional characteristics. The third one is cultural activation.

6.1 Language and Communication Styles

This section presents quantitative and qualitative results of language and communication skills.

Table 1

Language in Use

Statements	Mean	S.D.	Interpretations
1. I found that I improved my pronunciation after practicing two role-play activities.	4.000	.4472	High
2. I found that I improved my vocabulary in hotel business after practicing two role-play activities.	4.636	.6742	Very High
3. I found that I improved my grammar after practicing two role-play activities.	3.636	.8090	High
4. I found that I improved necessary sentence structures (i.e., would you mind …) after practicing two role-play activities.	4.363	.6742	Very High
5. I found that I improved ESP vocabulary (i.e., check-in, check-out, refundable) in English for hotel business after practicing two role-play activities.	4.545	.5222	Very High
6. I found that I improved my accuracy in speaking English after practicing two role-play activities.	3.909	.9438	High

The results showed that the students strongly agreed that they improved their vocabulary the most, and they also improved their pronunciation, sentence structures and formulaic expressions in the hotel context. The mean score of the item 1.2 is 4.63, and the mean scores of the items 1.4 and 1.5 are 4.36 and 4.54. These mean scores are interpreted as very high. The mean scores from items 1.1, 1.3, and 1.6 are 4.00, 3.63, and 3.90, respectively, which is considered high. It showed that the students agree that they improved their pronunciation, grammar, and accuracy in language use.

"I've explored more words that I've never known before, for example, tariff, incidental charge, and comp. There are some formulaic expressions that are useful, such as, I'd recommend […], In my opinion, the most interesting place is […]." Participant 10

The result in this section showed that the participants could use the vocabulary for each position. Moreover, the teacher's log showed that they could apply them in their role-play activity accurately and appropriately.

Table 2

Communication Styles

Statements	Mean	S.D.	Interpretations
1. I found that I improved my turn-taking skills in English speaking after practicing two role-play activities.	4.181	.7507	High
2. I found that I improved my politeness strategies in English speaking after practicing two role-play activities. (i.e., Politeness in intercultural communication)	4.272	.7862	High
3. I found that I improved my persuasive strategies in English speaking after practicing two role-play activities. (i.e., I can persuade the guests to use hotel facilities.)	3.909	.8312	High
4. I found that I improved my fluency in speaking English after practicing two role-play activities.	4.090	.8312	High
5. I found that I improved my coherence and cohesion in speaking English after practicing two role-play activities.	4.090	.7006	High

The participants showed a high level of acknowledging and using the politeness strategies in the hotel context. The mean score of items 2.2 is 4.27. The mean scores of items 2.1, 2.3, 2.4 and 2.5 are 4.18, 3.9, 4.09 and 4.09 respectively, which are considered a high level. This means that turn-taking skills, persuasive strategies, fluency and accuracy are necessary for speaking skills as a front desk agent and concierge.

"I feel that the communication style for these two jobs should be properly polite. So, I apply these concepts of politeness when I selected the words to develop my script." Participant 8

"I feel that it is necessary to use appropriate and a polite style of communication to impress customers. They are persuaded to pay attention to our rooms and the food in the restaurant by some advertising language." Participant 6

While front desk agents used some advertising language to present their products and services, the concierge convinced the guests to gain new cultural experiences concerning food, traditions, and tourist attractions.

6.2 Cultural Knowledge

The participants showed a high level of cultural knowledge to transfer to their guests. However, their cultural knowledge was limited to only concrete objects. Table 3 shows the participants' cultural activation after the role-play activities as the front-desk agent and concierge.

Table 3

Cultural Activation

Statements	Mean	S.D.	Interpretations
1. I found that I improved my knowledge of Thai culture through English speaking after practicing two role-play activities.	3.642	.924	High
2. I found that I could transfer my Thai culture in English speaking after practicing two role-play activities.	3.913	.943	High
3. I found that I could correct people's misunderstanding of Thai culture in English speaking after practicing two role-play activities.	3.734	.904	High

The results showed that the participants gained cultural knowledge from this activity. The mean scores of the items 4.1, 4.2 and 4.3 are 3.632, 3.913 and 3.734, respectively. These mean scores are interpreted as being high. These interpretations comply with the participants' interviews. As stated, they learned that the concierge should have Thai cultural knowledge to share with their guests.

> "Before, I did not know about concierges. I knew that they gave information about tourist destinations. He should be a good listener. He needs basic knowledge about places to visit. He should have Thai cultural knowledge to transfer to tourists, such as activities, food and desserts." Participant 3

This role-play activity created new knowledge for the students concerning the concierge's responsibilities. Thai cultural knowledge is fundamental knowledge that Thai concierges, who work with international tourists should have. However, the participants could compare that this might not be so crucial for a front desk agent.

> "Concierges are required to have a deeper knowledge about the culture. Concierges should have Thai cultural knowledge to personalize their services. However, a front desk agent is more operational." Participant 1

Both participants pointed out that Thai cultural knowledge seemed to be a basic requirement for the profession. However, through the interviews, they only transferred culture as something concrete, such as food, desserts, costumes and tourist destinations.

Table 4

Content

Statements	Mean	S.D.	Interpretations
1. I found that I could provide sightseeing information through English speaking after practicing two role-play activities.	4.090	.8312	High
2. I found that I could appropriately provide creative information about impressive celebrations once asked. (i.e. Thai Dance)	4.000	.6324	High
3. I found that I could provide information about local Thai dishes through English speaking after practicing two role-play activities.	4.090	.8312	High

Table 4 shows the results of the content in the participants' role play activities. The content included a place to visit in 5.1, creative information about impressive celebrations in 5.2 and Thai food in 5.3. The mean scores in 5.1, 5.2 and 5.3 are 4.09, 4.00 and 4.09, respectively. They were interpreted as being high. To support this with qualitative data, some students' excerpts were given below.

> "Being concierges needed more encyclopedic knowledge, such as Thai cultural knowledge, places to visit, mannerisms, and food to support their guests. They suggest costumes and how to dress politely when visiting a temple. I had no idea about concierges before. I knew about this job when I was asked to perform this activity." Participant 2

The qualitative data goes along the same line with the above descriptive statistics. A participant addressed that having Thai cultural knowledge, tourist destinations and Thai food helps impress international tourists.

6.3 Characteristics

This section shows the differences between *concierge's characteristics* and front desk agent's characteristics as in Table 5 and Table 6.

Table 5

A Concierge's Characteristics

Statements	Mean	S.D.	Interpretations
1. I found that I gained the characteristics of being service-minded as a concierge after practicing a role-play activity.	4.454	.8202	Very High
2. I found that I gained the characteristics of being supportive as a concierge.	4.000	.8944	High
3. I found that I gained the characteristics of giving advice as a concierge after practicing a role-play activity.	4.181	.6030	High

Table 5 shows the results of the concierge's characteristics in the participants' role-play activities. The mean score of characteristics of being service-minded in 3.1.1 is 4.45 which is considered very high. The mean scores of being supportive and giving advice in 3.1.2 and 3.1.3 are 4.00 and 4.18, which are interpreted as being high.

> "I think service-minded is an important characteristic when working in the concierge position. A concierge should be able to make plans and give specific suggestions to the customers based on their needs and preferences." Participant 6

Thus, it is necessary for a concierge to be service-minded and knowledgeable.

Table 6

Front Desk Agent's Characteristics

Statements	Mean	S.D.	Interpretations
1. I found that I gained the characteristics of being service-minded as a front desk agent.	4.181	.7507	High
2. I found that I gained the characteristics of being supportive as a front desk agent.	4.090	.8312	High
3. I found that I gained the characteristics of being able to solve problems as a front desk agent.	4.090	.9438	High

The result shows that the participants were aware and gained the front desk characteristics of being service-minded, being supportive and being able to solve problems. The mean scores of the items 3.2.1, 3.2.2 and 3.2.3 are 4.18, 4.09 and 4.09 respectively, which are interpreted as high.

> "I think the front desk agent position is the one who makes the first impression of the hotel. This position has to be able to deal with the problems when they receive customer complaints. A front desk agent is the person that suggests the hotel's facilities, and many customers ask the front desk agent about the opening hours and location of the facilities." Participant 9

Even though both front desk agent and concierge are service-minded and supportive, the distinctive characteristics of the front desk agent in the hotel business should be being good at problem solving and having the ability to handle complaints.

7. Discussion

The role-play activities may have influenced the students' perceptions in terms of teacher feedback and limited sample size. It seems that role-play activities are effective communicative-teaching approaches, especially in small-sized classrooms. The role-play activities could make the students relax and enjoyable supporting their English language learning (Janudom, 2026).The students were required to perform two role-play activities to develop their speaking and analytical thinking skills. It was time-consuming, but the results were productive. The activities were implementable as they were not pressured by time limitation. When the instructors' feedback after the activities, it leads to the improvement for the next activity.

7.1 Language and Communication Styles

The participants could perceive that there were both similarities and differences of language use between the concierge and front desk agents. Both professions use formal language. However, the concierge's language use was perceived to be different from the front desk agents in that it is more persuasive and personalized. The front desk agent's language use is gentle and polite as addressed in the following excerpt.

"The language used in hotel business was polite, such as could you and please." Participant 3

"In terms of language, the front desk agent used formal and gentle English language. The concierge used language formally and persuasively." Participant 4

The participants could perceive that the front desk agents speak English with the style of gentle formality while the style of the concierge's use of English language is persuasively formal. The results of this study could be supported by Heinonen & Sthapit (2024) who conducted a research study on language use in hospitality. Persuasive language is used as a communication style of concierges as they would like to give personalized service. The pronoun *we* is usually used in conversation to include himself on the stage as they care for their customers. Passive voice is often avoided as they would like to empathize with people's feelings of hospitality rather than as objects. This persuasive and personalized conversation, therefore, makes the guests feel that the provided information is specifically crafted for them.

7.2 Cultural Knowledge between the Concierge and Front Desk Agent

The results of the study could be interpreted via a cultural iceberg. Food, arts and craft are interpreted as *surface culture* (Shaules, 2019). This shows that the participants' cultural knowledge was limited to transfer. Even though they perceived that they could correct a cultural mistake, correcting other cultural mistakes is limited to only this level.

Through role play activities, cultural aspects that the foreigners could visualize as quickly as possible are tangible objects, such as food, Thai boxing, costumes and temples. They could taste Thai food and desserts. They could touch Thai silk and experience wearing Thai costumes. They could see Thai temples. It seems to be difficult for them to learn Thai people's family orientation on a deeper level of culture (Shaules, 2019) since international tourists visit Thailand for a short period of time. So, what the participants could share was the *do's* and *don'ts* concerning Thai culture. Thus, role-play activities are considered as an appropriate activity for cultural speaking practice concerning *do's* and *don'ts*.

However, through the observation, it seems that the participants could not go into a deeper level of their Thai cultural knowledge. For example, they could not present to their guests the meaning and cultural heritage of Thai boxing. This might be because the subject that the participants were asked to practice in the role-play activities was English for Hotel Business, where the content of Thai cultural fundamental knowledge was not the main focus.

In contrast, the participants perceived that the front desk agent did not require having a strong Thai cultural knowledge since. This could also support them to make a better decision about which profession they would like to pursue after graduating. Jhaiyanuntana & Nomnian (2020) support this idea that the front desk agent needed intercultural awareness regarding a variety of intercultural communication. They need to learn different cultures, and they should respect other cultures. They also need to learn to behave appropriately with foreign guests.

The concepts of cultural knowledge within these two positions in hotels are different. While the concierge should know well about Thai culture to be able to share, where the front desk agent should have intercultural awareness to service different international customers. The participants could partially classify the differences between the two.

In an international context, the ability to have intercultural communication will foster the students' language competence and reduce miscommunication. If understanding culture is visualized as a large mountain hidden under the ocean, how deep can you understand your own culture and intercultural communication? Baker (2011) said that language and culture were interwoven. He classified culture into three levels including level 1, level 2 and level 3. Level one is basic cultural awareness. A person understood his own culture consciously. A person could distinguish between their own culture and other cultures. Level 2 was a mastered cultural awareness. A person who reached level two has specific

knowledge of other cultural awareness. They could apply their communication to avoid misunderstanding between people who belong to different cultures. Certain behaviors that may lead to stereotyping were likely to be avoided. The third level was complex cultural awareness. The third level relates to the use of English as a lingual franca. At this level, there was no word for my culture or your culture. Altogether, role-play activities in this study are used for the students to perceive their own language, communication, the characteristics of the profession and their own cultural activation.

7.3 Characteristics between the Concierge and Front Desk Agents

The results of the study showed the participants' perceptions towards the similarities and differences between the front desk agent and the concierge. Both professions required the characteristics of being service-minded and supportive, whereas the front-desk agent involves problem-solving and the ability to handle the guests' complaints (Bellini & Convert, 2016). Furthermore, it is pointed out that the concierge should be empathetic, communicative and knowledgeable. The participants in this study could catch the important characteristics of the concierge in the hotel business. However, the role-play activity has some limitations in terms of acquiring internal emotions and feelings.

In addition, it is necessary for the front desk agent to be good at problem solving. What is perceived by the participants in this study complies with Meagher (2017). Problem solving is the main characteristic that was found in the selected CV as applying for a front desk agent position. It means that what students perceive here goes along the same lines with the real job description that is sought by HR. Thus, the role-play activity could assist the students to have the characteristics as requested by the employers.

8. Pedagogical Implications

Before the students joined this activity, they did not know concierges before, while front-desk agents were well-known professions. Generally, they thought that both were the same position working in hotels. Thus, doing the role-play activities two times in this related context could allow the students to differentiate language use, job descriptions, and cultural knowledge of the two careers effectively.

Twice role play activities show the students’ enhancement in terms of communicative skill, job performance, and intercultural competence. The students did deeper research on the duty of concierge. They need more information about tourist destinations, food, and culture to explain. This would be theoretically contributed to a given and new information theory. The second role play put the emphasis on the new knowledge scaffolded from what they know as a front desk agent. Finally, differences between the two positions were cognitively learned.

After performing the role-play activities as a front-desk agent and a concierge, the students could distinguish that the English language between the two jobs are both similar and different. Despite being a service language, the students could detect that the front-desk agent's English language is formal and polite. On the other hand, the concierge's English language is persuasive and personalized. Thus, the students could go into the sense of English for Specific Purposes (ESP) through the role-play activities.

Language and culture are intertwined. Cultural knowledge between the two professions is similar and different. Both require intercultural knowledge to apply once communicating with different international guests, such as Chinese, Russian and Turkish to avoid intercultural conflicts. Although the front-desk agent and concierge are Thai employees, the concierge required deeper and wider Thai cultural knowledge to share with their guests. When it comes to the lessons of being a concierge, the narrative storytelling about Thai culture should be given for them to practice, such as cock-flighting and the procession of lady cats. This would increase both content knowledge and the ability to deliver the stories in English. Applying for a front-desk agent and concierge in the hotel business requires the graduate to prepare themselves to have suitable characteristics for the jobs. The role-play activities allow the students to know certain and necessary characteristics as a front-desk agent and concierge. The front-desk agent is helpful, problem-solving and collaborative. It is necessary for them to work with colleagues in different departments. On the other hand, concierges are friendly, heartfelt and trustworthy. The final figure drew a conclusion of the two role-play activities and how they support the students' analytical thinking skills.

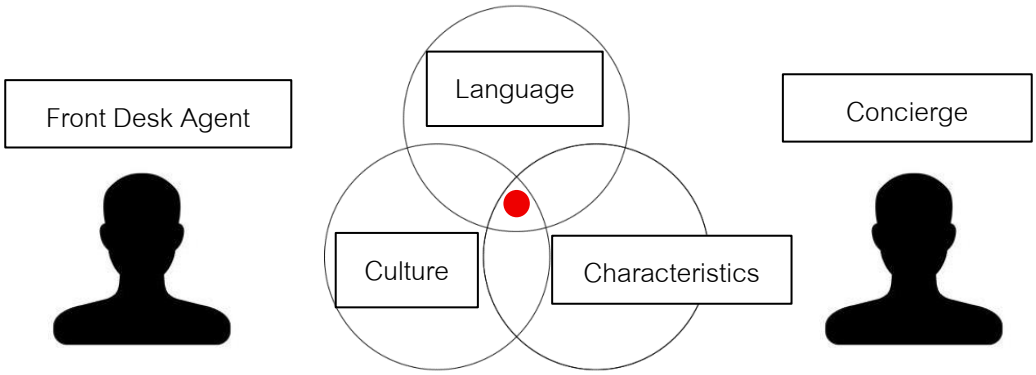

Figure 1. Development of Analytical Thinking Skills

9. Conclusion

This study entitled "applying role-play activities in English for Hotel Business: enhancing speaking skills and professional role awareness among Thai undergraduate students" was to answer the following research question:

What are Thai undergraduate students' perceptions towards their communication skills after having done the role-play activities as a concierge and front desk agent?

The role-play activity is an effective teaching method to master the students' speaking and analytical skills. In terms of language, this activity boosts vocabulary and formulaic expressions that are necessary for the two positions. Moreover, the students could finally distinguish the communication styles. They learned that both positions should speak formally and politely. However, the front desk agent needs informative speaking skills, but the concierge should have directive and expressive speaking skills.

In terms of cultural knowledge, the students show their analytical thinking skills that both professions should have proper Thai cultural manners to create good first impressions to their guests. However, it is necessary for concierges to have content knowledge about Thai culture which they are like assistants to their guests in recommending why they should visit certain places, restaurants and do certain activities.

Regarding characteristics, the students could realize the differences between the two positions. The front desk agent should be strong at problem-solving skills, but the concierge should be knowledgeable and skillfully advisory. These characteristics resulted in the differences between the two positions in the hotel business. Accordingly, the students' analytical thinking skills between the two positions are concluded in the following table:

Table 7

Summary of the Students' Analytical Think Skills after Role-Play Activities

	Front Desk Agent	**Concierge**
Language	Vocabulary	Vocabulary
Communication Styles	Informative Communicative Style	Expressive Communicative Style
Cultural Knowledge	Intercultural Communication Skills	Intercultural Communication Skills + Thai Cultural Knowledge
Career Characteristics	Service-Minded & Problem Solving	Service-Minded Skillfully Advisory

The findings in this study were limited to the students majoring in English at a public university of Thailand. Since the course of the study was an elective course, the limitations of the study was a number of participants in this study. For further studies, it is recommended that role play could be applied to develop the students' speaking and analytical thinking skills such as English for Tourism and English for Food and Beverage Service.

References

Alshraideh, D. S. & Alahmadi, N. S. (2020). Using drama activities in vocabulary acquisition. *International Journal of English Language Teaching, 7*(1), 41-50.

Amiryousefi, M., Sasaninejhad, R., & Amirian, Z. (2018). How Iranian EFL learners, Persian native speakers, and English native speakers attempt to manage rapport in service encounters. *Journal of English Language Teaching and Learning*, *10*(21), 33-57.

Anthony, L. (2018). *Introducing English for specific purposes*. Routledge.

Baker. W. (2011). Intercultural awareness: Modelling an understanding of cultures in intercultural communication through English as a lingua franca, *Language and Intercultural Communication*, *11*(3), 197-214.

Bellini, N., & Convert, L. (2016). Tradition, obsolescence and innovation in tourism. *Symphonya Emerging Issues in Management, 2*, 17-25.

Bergin, T. (2018). *An introduction to data analysis*. SAGE.

Börner, R., Moormann, J., & Wang, M. (2012). Staff training for business process improvement: The benefit of role-plays in the case of KreditSim. *Journal of Workplace Learning*, *24*(3), 200-225.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, *3*(2), 77-101.

Clarke, V., & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, *12*(3), 297-298.

Furunes, T. (2005). Training paradox in the hotel industry. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, *5*(3), 231-248.

Hayes, D. (2016). The value of learning English in Thailand and its impact on Thai: Perspectives from university students. *Asia Pacific Journal of Education*, *36*(1), 73-91.

Heinonen, J., & Sthapit, E. (2024). Service agent driven co-created caring in chat-based customer service encounters. *Services Marketing Quarterly*, *45*(1), 1-24.

Janudom, R. (2026). Exploring students' attitudes toward English reading instruction through drama activities. *The New English Teacher*, *20*(1), 146-163.

Jhaiyanuntana, A., & Nomnian, S. (2020). Intercultural communication challenges and strategies for the Thai undergraduate hotel interns. *PASAA: Journal of Language Teaching and Learning in Thailand*, *59*(1), 204-235.

Justinio, M., Karim, S. A., & Matas, G. (2026). Enhancing students' speaking ability through role play within the communicative language teaching framework. *Acitya: Journal of Teaching and Education*, *8*(1), 21-42.

Kusumarini, I., Simpen, I. W., Budiarsa, M., & Laksana, I. K. D. (2021). Politeness strategy of Japanese hotel staff in Bali. *The International Journal of Language and Cultural (TIJOLAC)*, *3*(1), 9-28.

Meagher, K. A. (2017). An examination of the recruitment selection factors for a front desk agent. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, *16*(2), 171-191.

Nirwani, A., Bela, T., Safitri, D., Malihah, E., & Nurbayani, S. (2024). Role play techniques in improving student competence in processing reservations. *Journal of Tourism Education*, *4*(1), 1-21.

Nuroso, H., Siswanto, J., & Huda, C. (2018). Developing a learning model to promote the skills of analytical thinking. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, *12*(4), 775-780.

Pajo, B. (2018). *Introduction to research methods: A hands-on approach*. Sage Publications.

Pujawan, I. G. N., Rediani, N. N., Antara, I. G. W. S., Putri, N. N. C. A., & Bayu, G. W. (2022). Revised bloom taxonomy-oriented learning activities to develop scientific literacy and creative thinking skills. *Jurnal Pendidikan IPA Indonesia*, *11*(1), 47-60.

Purwanto, M. B., Yuliasri, I., Widhiyanto, W., & Rozi, F. (2024,). Interactive learning for hospitality students: An action research on combining role-play with multimedia technology. *Proceedings of UNNES-TEFLIN National Conference, 6*(1), 635-645.

Rakhimovna, M. T., & Abdulhamidovna, T. T. (2022). The integration of innovative technology with native language and literature education. *Journal of Positive School Psychology*, *6*(10), 1-22.

Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and methods in language teaching*. Cambridge University Press.

Shaules, J. (2019). Edward Hall ahead of his time: Deep culture, intercultural understanding, and embodied cognition. *Intercultural Communication Education*, *2*(1), 1-19.

Sirisrimangkorn, L. (2021). Improving EFL undergraduate learners' speaking skills through project based learning using presentation. *Advances in Language and Literary Studies*, *12*(3), 65-72.

Soliman, M., Buaniew, A., Hassama, A., Assalihee, M., & Adel, R. (2025). Investigating the role of smart hotel technologies in enhancing guest experiences and sustainable tourism in Thailand. *Discover Sustainability*, *6*(1), 1-26.

Supanun, K., & Sornsaruht, A. P. (2019). How service quality, guest trust and guest satisfaction affect a five-star hotel’s reputation in Thailand. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, *8*(5), 1-14.

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

What Drives Tourists to Visit Community Camping Destinations*

Received: 18 December 2025
Revised: 30 March 2026
Accepted: 17 April 2026

Jeerati Poon-Ead**
Yoksamon Jeaheng***

Research Article

Abstract

The purpose of this study was to examine how multiple destination attributes of community camping stays influence tourist satisfaction and, in turn, how satisfaction affects behavioral intentions. To achieve this objective, the study examined the structural components of the attributes of emerging community-based camping tourism destinations by testing 4 hypotheses. Using a sequential mixed-methods design, 20 community stakeholders were interviewed, yielding results that could be categorized into a total of 50 variables spread across 7 elements, namely: 1) environmental and community resources, 2) activities for tourism, 3) service encounter, 4) COVID-19 safety measures and price reasonableness, 5) security and privacy, 6) location and community activities, and 7) food and accommodation facilities. This was followed by a survey of 402 campers measured on a seven-point Likert scale. The research tested four hypotheses related to the impact of the seven standard elements on tourist satisfaction and behavioral intentions. It was found that 4 elements significantly influence tourist satisfaction and behavior: activities for tourism, service encounter, COVID-19 safety measures and price reasonableness, and location and community activities. Moreover, tourist satisfaction levels were found to affect tourists' behavioral intentions. Tourism planners and managers

Keywords

community-based tourism (CBT);
camping;
tourist satisfaction;
behavioral intentions

* This research was funded by Suratthani Rajabhat University under the 2021 fiscal year research grant and was approved by the Human Research Ethics Committee of Suratthani Rajabhat University (Certificate of Ethical Consideration No. SRU-EC2021/026) on April 7, 2021

** Lecturer, Department of Tourism and Hospitality Business Management, International School of Tourism, Surattani Rajabhat University, email: jeerati.poo@sru.ac.th (corresponding author)

*** Assistant Professor, Department of Tourism and Hospitality Management, International School of Tourism, Surattani Rajabhat University, email: yoksamon.jea@sru.ac.th

should prioritize locally rooted activities and host training over facility upgrades alone. Policymakers could adopt the seven-factor framework for campsite certification. Future research could diversify the sample, employ longitudinal designs, and examine other mediators.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

ปัจจัยขับเคลื่อนการเลือกแหล่งท่องเที่ยวแคมป์ปิ้งโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว*

Received: 18 December 2025
Revised: 30 March 2026
Accepted: 17 April 2026

จีรติ พูนเอียด**
ยกสมน เจ๊ะเฮง***

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงคุณลักษณะของที่พักแรมแบบตั้งแคมป์โดยชุมชนที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความพึงพอใจดังกล่าวส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว มุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงโครงสร้างคุณลักษณะแหล่งท่องเที่ยวแบบแคมป์ปิ้งโดยชุมชน โดยการทดสอบสมมติฐานจำนวน 4 ข้อ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน เริ่มจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน 20 คน สังเคราะห์ออกมาเป็นตัวแปร 50 ตัว แบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและชุมชน 2) กิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว 3) การให้บริการ 4) มาตรการด้านความปลอดภัยและความเหมาะสมของราคา 5) ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว 6) ทำเลที่ตั้งและกิจกรรมชุมชน และ 7) อาหารและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าพัก จากนั้นดำเนินการสำรวจนักท่องเที่ยวที่มาพักแรมจำนวน 402 คน โดยใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 7 ระดับ การวิจัยทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลขององค์ประกอบมาตรฐานทั้ง 7 ด้านต่อความพึงพอใจและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า 4 ด้านที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว การให้บริการ มาตรการด้านความปลอดภัยและความเหมาะสมของราคาและทำเลที่ตั้งและกิจกรรมชุมชน นอกจากนี้ ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวยังส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วางแผนและผู้จัดการด้านการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญ

คำสำคัญ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน; แคมป์ปิ้ง; ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว; ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประจำปีงบประมาณ 2564 และได้รับหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย SRU-EC2021/026 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2564

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่: jeerati.poo@sru.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่: yoksamon.jea@sru.ac.th

กับการออกแบบกิจกรรมที่ยึดโยงกับชุมชนและการพัฒนาศักยภาพเจ้าบ้านมากกว่าการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงอย่างเดียว ผู้กำหนดนโยบายสามารถนำกรอบองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านไปใช้เป็นเกณฑ์รับรองมาตรฐานพื้นที่ตั้งแคมป์ในชุมชน งานวิจัยในอนาคตควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น ใช้การวิจัยแบบติดตามระยะยาวและศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอื่นเพิ่มเติมต่อไป

1. Introduction

The tourism industry is one of the world's most dynamic economic sectors, and has a significant, if varied, impact on shaping economic growth (Thullah & Jalloh, 2021). Within this industry, the rural and nature-based tourism sector is expanding rapidly, driven by changing consumer preferences toward authentic, sustainable, and experiential travel. According to the Rural Tourism Market Report 2024, the global rural tourism market is projected to rise from USD 97.84 billion in 2024 to USD 131.47 billion in 2028, a strong compound annual growth rate (CAGR) of 7.7%. This expansion demonstrates an increasing inclination among some travelers toward outdoor activities, eco-friendly accommodations, and immersive cultural experiences—of which camping tourism constitutes a growing and distinctive segment (Lengieza et al., 2023). Recreational camping destinations also play a prominent role in mature tourism markets such as Australia and New Zealand, and enjoy wide popularity across many European countries, as well as in Asian destinations like Sri Lanka, Taiwan, and Thailand. Particularly in Thailand, a developing economy in Southeast Asia, government policies encourage people in villages and urban communities to create and develop community-based tourism (CBT) business organizations (Rungchavalnont, 2022). Within this development, sub-themes have emerged as activities carried out by specific tourism villages along the lines of ecotourism, agricultural tourism, and rural tourism, including camping tourism villages. This phenomenon becomes particularly significant in the context of community-based camping destinations, where local residents operate accommodations that combine natural landscapes with local cultural traditions and hospitality. Although rural tourism has historically dominated the country's tourism profile, these international developments suggest that camping tourism remains an underdeveloped segment and thus holds strong potential to diversify tourism offerings (Abad & Velasquez, 2025).

Camping tourism can be understood through destination attribute frameworks that explain how specific components of a site shape tourists' experiences, satisfaction, and behavioral intentions. Building on Cooper et al. (2000) and Lee (2020) noted 4 elements of attributes; attraction, accessibility, amenities, and ancillary services that together shape tourists' perceptions of service quality and their levels of satisfaction. While these models are well established in broader tourism research, a number of gaps remain in the existing literature on camping tourism. First, existing camping studies primarily concentrate on commercial campsites in developed countries, offering limited insight into community-based camping in developing economies. Second, prior studies have emphasized generic campsite attributes and have not yet operationalized destination frameworks such as the 4A's that apply in this context. Consequently, little is known about how the unique characteristics of community camping sites influence tourists' perceptions, satisfaction, and behavioral intentions, despite extensive work in nature-based tourism; community-based camping remains underexplored. Tourists' preferences have changed as a result of major global health crises such as COVID-19. Although some studies have explored how the COVID-19 crisis affected outdoor recreation and campsite management, they have not empirically analyzed how specific camping attraction

attributes have been shaped since the crisis. This gap is especially pronounced in Thailand, where camping has grown rapidly since the pandemic. Few studies have systematically linked tourists' perceptions of camping attractiveness to campsite management strategies during and after the crisis (Craig, 2021). This makes it necessary to build a comprehensive understanding of camping sites' attributes, which motivate tourists to select and appreciate these destinations (Ling et al., 2024). Such an investigation would make it easier to plan and manage approaches in community tourism settings more effectively and sustainably. A conceptual framework along these lines would also be useful and applicable to unregulated economic activities and small-scale enterprises prevalent in developing countries (Aguilar & Campuzano, 2009).

1.1 Importance and Significance of the Research

Understanding what drives tourists to visit camping destinations is crucial for the sustainable development of rural communities and the strategic management of emerging tourism markets. First, it supports destination competitiveness, enabling communities to design and deliver differentiated experiences based on tourists' preferences. Second, it promotes sustainable local development, empowering residents to manage resources responsibly while benefiting economically from tourism. Third, insights into service quality and behavioral responses can help guide policy and infrastructure planning in ways which will enhance environmental sustainability and visitor satisfaction. In examining these issues, this research contributes to tourism scholarship by applying destination attribute and service quality frameworks to the emerging context of community-based camping in a developing country. The study also provides actionable recommendations for campsite design, activity programming and benefit-sharing to CBT communities that further enhance their position as primary actors of development.

2. Review of the Literature

2.1 Camping Tourism

Broadly speaking, camping refers to an outdoor activity which typically involves spending at least one night in a natural setting in a tent, a recreational vehicle, or a mobile home. This could include temporary living arrangements for groups such as migratory farm workers, nomads, gypsies, explorers, soldiers, and refugees (Ward & Hardy, 1986, p. 2).

With regards to tourism, camping has become a major form of special interest nature-based tourism that emphasizes one's physical presence in a natural environment for recreation, encouraged as a type of sustainable tourism and landscape conservation (Dai & Zhang, 2024). Camping tourism includes sleeping (one night minimum) in a tent, recreational vehicle, camper van, mobile home, car, or other type of temporary accommodation which substitutes for an immobile home such as a house or an apartment

one's home (Brooker & Joppe, 2014; Rogerson & Rogerson, 2020). Cool of the Wild (2021) noted 7 types of camping; glamping ('*glam*orous', or luxury camping), car camping, wild camping, hammock camping, winter camping, RVing, and garden camping. As a form of "community-based tourism" (CBT), in which local communities manage camping grounds to present their culture and local environment while gaining economic benefits from it. This arrangement facilitates mutual learning and exchange between tourists and local communities, allowing tourists to study nature and local cultures and ways of life, such as consuming meals prepared by local people (Trejos et al., 2017). In this way, community-based camping can enhance rural well-being through the creation of economic linkages and ripple effects. Building on community settings, the locally managed communication of natural settings, cultural experiences, and direct interaction with host communities shapes visitors' assessments of service quality and, in turn, their overall satisfaction with the visit (Pasanchay & Schott, 2021).

2.2 Tourist Satisfaction

In tourism research, satisfaction generally refers to feelings of happiness or contentment when one achieves success or receives what one wants (Ashgar, 2022). Satisfaction has been predominantly defined as a post-consumption evaluative judgment that reflects the comparison of prior expectations with perceived performance (Oliver, 1999). Although several researchers have theorized satisfaction, previous definitions focused mainly on whether actual performance is consistent or even exceeds customer expectations and perceptions, generating a state of contentment (Oliver, 2010). According to this logic, satisfaction is not merely a cognitive assessment of experiences but also has an affective component that represents the emotional outcome of tourists' experiences at destinations.

For the community-based camping context, satisfaction is often framed as an outcome of the interaction between destination attributes (e.g., environment, activities, service quality). Recent studies have highlighted experience quality and experiential involvement as key antecedents of trip satisfaction, moving beyond a narrow product–service view to a broader experiential perspective. In Thai CBT, recent studies highlight accessibility, community engagement, and authentic cultural–environmental experiences as strong predictors of satisfaction and continued participation (Auksondee & Darawong, 2024; Rungchavalnont, 2022). Related studies in wellness and special-interest tourism further show that experience quality and satisfaction jointly shape revisit intention and e-word-of-mouth (e-WoM), particularly in the post-COVID era, where many tourists seek restorative, nature-based, and wellness-oriented experiences (Seow et al., 2024). This aligns with evidence from community-based camping, which emphasizes activities with the community, perceived safety, and pricing fairness as key determinants of satisfaction and behavioral intentions (Guo et al., 2024). In this study, tourist satisfaction refers to the positive feelings and contentment experienced when expectations are met or exceeded after destination

visitation. It is an assessment given by tourists based on their experiences regarding the standards or key characteristics of services received, in this case, at local camping stays.

2.3 Behavioral Intentions

Behavioral intentions, grounded in attitude-behavior frameworks and relationship marketing theory, refer to a customer's stated likelihood of engaging in future behaviors such as repurchasing, recommending, and willingness to pay. Foundational work conceptualizes these intentions as the commitment to continue using a service and to communicate one's evaluation to others, serving as a proximal predictor of actual behavior (Oliver, 1999). For Zeithaml et al. (1996), behavioral intentions align with customer repurchase intentions, whereby customers continue to use or buy the same product, communicate their outcomes after purchasing (which may include positive or negative feedback), and demonstrate a willingness to pay for a product or service, including a willingness to pay more than the requested sum as a demonstration of satisfaction. In tourism, behavioral intentions capture loyalty-related responses, including revisit intentions, positive WoM, and willingness to pay more for valued experiences such as in hotels (Lee, 2020) and restaurants (Han & Hyun, 2017).

In camping contexts, evidence indicates that campsite attributes affect behavioral intentions via satisfaction and experience quality, with satisfied campers more likely to return, recommend, and accept higher prices for distinctive experiences (Evangelista & Apritado, 2024). Chaoyi et al. (2025) found that, in emerging camping markets in Asia, relaxation, novelty seeking, and destination image drive satisfaction and well-being, which in turn foster loyalty-related intentions. Within Thai CBT and community camping, findings confirm that satisfaction with local accommodations and community-based experiences significantly predicts revisit intention and positive WoM, although the direct link to willingness to pay remains less systematically explored (Auksondee & Darawong, 2024). Building on this literature, behavioral intentions result from knowledge and emotions, which manifest as observable and measurable actions. Behavioral intentions have three components: 1) Revisit Intentions: The intentions of tourists or customers with prior experience of purchasing goods or receiving services to continue purchasing or using those services in the future; 2) WOM: The willingness of tourists or customers with prior experience to recommend and share positive stories with friends, family, and relatives; and 3) Willingness to Pay: The readiness of tourists or customers to pay for products or services. These components jointly capture attitudinal loyalty outcomes and translate into economically and socially meaningful behaviors for local communities (Jeaheng et al., 2019). Positioning behavioral intentions as responses to satisfaction within a CBT camping setting links campsite attributes and community engagement with both revisitation and supportive economic behavior.

3. Camping Tourism in Thailand

Camping tourism in Thailand has developed into a vital component of the rural, nature-based tourism sector, reflecting the country's diverse landscapes and cultural riches. Within the geographical context, this form of tourism emphasizes the spatial relationships between natural settings, environmental resources, and human activities that shape the overall tourist experience (Dai & Zhang, 2024). There are several distinct forms of camping tourism in the Thai context: national park camping tourism on government-managed protected land, wild camping, commercial glamping (Sukthaworn & Nuangjamnong, 2024); private and farm-based camping on individual landowners' plots; car camping and RV tourism by self-drive travelers; and community-based camping (DASTA, 2019; Rungchavalnont, 2022), where local residents collectively manage sites, embed cultural activities into the guest experience, and share income within the community (Rindrasih, 2010; Pawson et al., 2017). The diverse topography of Thailand—ranging from mountain ranges in the North, such as those around Chiang Mai and Pai, to coastal and riverine environments in the South, such as Surat Thani and Phang Nga—creates distinct opportunities for place-based camping tourism. These destinations attract tourists seeking tranquil natural environments and authentic community interactions, aligning with the experiential and sustainable travel preferences noted by Lengieza et al. (2023). The distribution of community-based camping destinations in Thailand mirrors the accessibility and concentration of rural settlements near protected or scenic landscapes (Choibamroong & Angkananon, 2022). Distinct potentials for campsites attract more revisitation due to convenience and landscape appeal (Department of Tourism, 2019). The spatial component of safety and privacy—two factors identified as statistically significant in influencing satisfaction—reinforces the importance of environmental design and spatial planning in community tourism (Han & Hyun, 2017). Consequently, camping tourism in Thailand exemplifies a deep interconnection between geography, service quality, and behavioral dynamics. According to Thailand's Quality Criteria for Community-Based Camping Activities (Department of Tourism, 2023), the general requirements establish standards for the operation of a camping area based in the community. These criteria are organized into 4 dimensions: area, facilities, management, and activities. Destination planners must responsively consider how the site distribution of amenities, community integration, and natural resource management collectively determine tourist experiences.

4. Relationships among the Variables

The relationship among tourist satisfaction levels and local accommodations and behavioral intentions, including willingness to pay, revisit intentions, and WOM, has been explored in numerous studies (e.g., Ali et al., 2018; Han & Hyun, 2017; Mikulić et al., 2017; Xu et al., 2022). Many of these studies have highlighted how the quality and range of campsite attributes, such as natural settings, facility quality,

accessibility, and recreational activities, play a significant role in shaping tourists' satisfaction levels. Khazami & Lakner's work in Tunisia (2021) found that the physical and experiential elements of local accommodation shape tourists' overall experiences, influencing the perceived value of camping destinations and revisitation intentions.

Tourist satisfaction and behavior intentions are well studied in tourism research. Tourist satisfaction, based on experiences in local accommodations, plays a pivotal role in shaping tourists' future behaviors, such as revisiting the destination, recommending it to others, and being willing to pay when reflecting on the value of a good, a service or an experience (Ali et al., 2018; Kim et al., 2023; Xu et al., 2022). In terms of revisit intentions, it is a core aspect of behavioral loyalty and is heavily influenced by satisfaction. Ali et al. (2018) noted that positive experiences with local accommodations enhance tourists' attachment to a destination, leading to higher revisit rates. Service quality, destination attributes, and emotional connections play crucial roles in fostering these intentions. Moreover, Xu et al. (2022) found that destinations that offer unique and meaningful nature-based experiences often see higher levels of satisfaction and loyalty among visitors. Similarly, Kim et al.'s (2023) study of nature-based camping and tourist behavior revealed that motivations for ecotourism underpin much camping tourism influencing tourist satisfaction and behavior intentions.

Satisfaction also impacts tourists' willingness to pay heed to WOM as a strong reflection of the value derived from an experience. Han & Hyun (2017) emphasized that perceived quality and trust significantly influence both satisfaction and willingness to pay. Other studies have affirmed that service quality and emotional satisfaction correlate strongly with tourists' willingness to pay more for exceptional experiences. Tourist satisfaction not only exhibits increased willingness to pay but also indicates intentions to return or to recommend an accommodation. Following on from this brief discussion, the following hypotheses were devised:

H1: A multitude of attributes in a community camping site affect tourist satisfaction levels

H2: Tourist satisfaction affects behavioral intentions: revisit intentions

H3: Tourist satisfaction affects behavioral intentions: (WOM)

H4: Tourist satisfaction affects behavioral intentions: willingness to pay

5. Research Methodology

This study adopts a mixed-methods research design combining qualitative and quantitative methods to analyze selected camping sites in Thailand. Data generated in a series of semi-structured interviews underwent a comprehensive quantitative analysis of survey data, which also enhanced the generalizability of the study's findings. The qualitative component involved the collection of detailed comments and opinions by stakeholders who have had experience with community campsites

management and frequent experience of travelling and staying at community campsites in Thailand. The quantitative phase took the form of survey data results derived from 402 tourists. An overview of the research design is given in Table 1.

Table 1

Research Design

Research Methodology Applied	**Mixed Methods Research**	
	Phase 1 Qualitative Research	**Phase 2 Quantitative Research**
Data Collection Method	Semi-structured interviews	Survey
Sample Size	20 (5 Stakeholder groups)	402 (Tourists)
Sampling	Purposive	Simple random
Data Analysis Technique	Thematic Analysis	Exploratory Factor Analysis (EFA) Confirmation Factor Analysis (CFA) Structural Equation Modeling (SEM)

(Source Authors)

The questionnaire was developed from a synthesis of prior literature and its content validity was confirmed by three experts. A pilot test with 30 convenience-sampled respondents was then conducted, and all constructs yielded Cronbach's alpha coefficients of at least 0.70, indicating acceptable internal consistency.

5.1 Data Collection

For the qualitative data, a purposive sample of 20 stakeholders in the southern province of Surat Thani was selected, comprising 4 residents, 5 members of a community tourism group, 5 tourists with prior experience of camping in rural communities, 3 accommodation operators, and 3 tourism academics. Semi-structured interviews and observational notes were utilized to gather this data. The interviews inquired about the participants' prior experiences with existing site features and asked about concerns and solutions to any issues raised. The participants were selected by convenience sampling to meet the study's objectives concerning signage design and utilization. A total of 20 semi-structured interviews was sufficient to reach thematic saturation, in line with empirical guidance that most themes in homogeneous samples emerge within 12-24 interviews (Guest et al., 2006; Hennink et al., 2017). For the quantitative data, a total of 402 respondents completed a structured survey. This sample size was determined to achieve a 95% confidence level with a ±5% margin of error. The questionnaire was divided into 4 sections: Research Explanation and Consent, Participants' Profiles, Community-Based Camping, and Tourist Behaviors. The questions used a 7-point Likert scale to determine the level of agreement,

where 1 indicated “least agreement”, and 7 indicated “strongest agreement”. The researchers employed a non-probability convenience sampling technique, where questionnaires were distributed face-to-face to tourists who voluntarily agreed to participate. The research team clearly explained the study and encouraged respondents to complete the questionnaire on-site. As a result, all distributed questionnaires were returned immediately, resulting in a 100% response rate.

5.2 Data Analysis

For qualitative data analysis, the interviews were transcribed and subjected to thematic analysis. The emerging themes focused on tourists’ experiences travelling in local community areas and staying in campsites. In Phase 1, thematic coding produced 76 candidate indicators. Overlapping and weakly worded items were removed, and content validation by three experts (IOC $\geq$ 0.50) reduced the pool to 50 items, which were then organized into 7 domains for the survey instrument. These inductively derived themes were then quantitatively examined in Phase 2 through a structured questionnaire administered to 402 campers, allowing the interview-based insights to be tested via Exploratory Factor Analysis (EFA), identifying and grouping the underlying attributes of community-based camping tourism according to tourists’ preferences. Subsequently, Confirmatory Factor Analysis (CFA) was performed using AMOS version 24 to evaluate model fit and assess the reliability and validity of the proposed factor structure. While CFA assessed the measurement validity and fit of the specified model, Structural Equation Modeling (SEM) was used to test the predefined hypotheses and examine complex structural relationships among constructs linking campsite attributes, tourist satisfaction, and behavioral intentions.

5.3 Ethical Considerations

Ethical approval was granted by the Human Research Ethics Committee of Suratthani Rajabhat University prior to data collection. All the participants were fully informed about the aims of the study and they all gave their explicit consent to take part. The researchers ensured that all data was handled anonymously and confidentially at each stage of the research process. Both interview and survey protocols were designed to exclude any questions that might be deemed sensitive, and the participants were assured they could withdraw at any time without having to provide a reason.

6. Results

6.1 Qualitative Data Results

The qualitative phase used participatory research and interviews with five stakeholder groups—local residents, community tourism group members, tourists, accommodation operators, and tourism academics. Thematic analysis, triangulated with the relevant literature, produced ten dimensions of community-based camping accommodation quality: (1) cleanliness, (2) food and beverages, (3) privacy and safety, (4) environment and location, (5) activities and community engagement, (6) environmental conservation and tourism resource management, (7) amenities and facilities, (8) service quality and hospitality, (9) COVID-19 prevention measures, and (10) pricing. These dimensions align with earlier campsite attribute frameworks (Lee, 2020; Mikulić et al., 2017) and Thai CBT standards (Department of Tourism, 2019) and Quality Criteria for Community-Based Camping Activities (Department of Tourism, 2023). Across nearly all dimensions, community participation and cultural authenticity surfaced as recurring themes, indicating that local ownership and cultural preservation are not separate concerns but embedded in how accommodation quality is understood in community settings.

6.2 Participants by Profile and Campsite Experience

Analysis of the participants' demographic data revealed that the majority (262, or 65.2%) were female, while 133 (33.1%) were male and 7 (1.7%) were of unspecified gender. Regarding age, the majority of the sample (153, or 38.3%) were aged between 21 and 25 years old. In terms of education level, the majority had a bachelor's degree (225, or 56.0%). Regarding monthly income, the majority of the sample earned between 100,000 and 200,000 baht per year (221, or 55.0%). As for occupation, the largest single group comprised students (113, or 28.1%). In terms of the sample group's annual accommodation experiences, the majority (156, or 38.8%) had stayed 2-3 times in the previous year. Regarding accommodation expenses per night, the majority spent more than 501 baht per night (143 respondents, or 35.6%). The average length of stay per visit was 2-3 nights, with 268 respondents (66.7%) selecting this.

6.3 Assessment of the Measurement Model

EFA was conducted on the semi-structured interviews, in combination with a review of the relevant literature (Department of Tourism of Thailand, 2019; Mikulić et al., 2017; Lee, 2020), to identify and explore how the key components of tourism accommodation standards and community participation align with tourists' needs. From analysis of the initial 76 variables, 50 remained and were then categorized into seven

attributes. A correlation matrix was tested using Bartlett's Test of Sphericity, which showed statistical significance, and the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Measure of Sampling Adequacy was calculated at 0.962, with $p < 0.001$. Eigenvalues were greater than 1, and the total variance explained was 75.743%. All components had Cronbach's alpha values greater than 0.7, ranging from 0.935 to 0.963.

Additionally, the unidimensionality of each variable was checked by CFA (see Figure 1). The validity and reliability of indicators were determined. For each factor, the square root of the Average Variance Extracted (AVE) was greater than the Construct Reliability (CR) for all constructs, confirming that each item demonstrated consistency, appropriateness, and empirical validity (Fornell & Larcker, 1981). It is thus reasonable to contend that all the latent constructs achieved sufficient validity and reliability (the corrected item-total correlations for all seven components are detailed in Table 2).

CFA was conducted using AMOS version 24. The model fit indices to assess the goodness of fit of the data were reported as follows: $\chi^2/df = 4.617$, $\chi^2 = 1215.350$, df = 1150, \(p < 0.001 \), RMSEA = 0.095, CFI = 0.840, and NFI = 0.805. All factor loadings exceeded 0.50 for each variable, meeting the criteria suggested by Hair et al. (2019). The normality of the data distribution was tested through skewness and kurtosis analysis. The skewness values ranged from -1.333 to -0.669, and the kurtosis values ranged from -1.493 to 1.540. Based on the normality criteria (skewness and kurtosis between -2.00 and +2.00), the dataset was deemed acceptable for analysis (George & Mallery, 2010). Detailed results are presented in Figure 1.

Goodness of Fit Statistic:
$\chi_2/df = 4.617$,
$\chi_2 = 1215.350$,
df = 1150,
$p < .001$,
RMSEA = .095,
CFI = .840,
NFI = .805

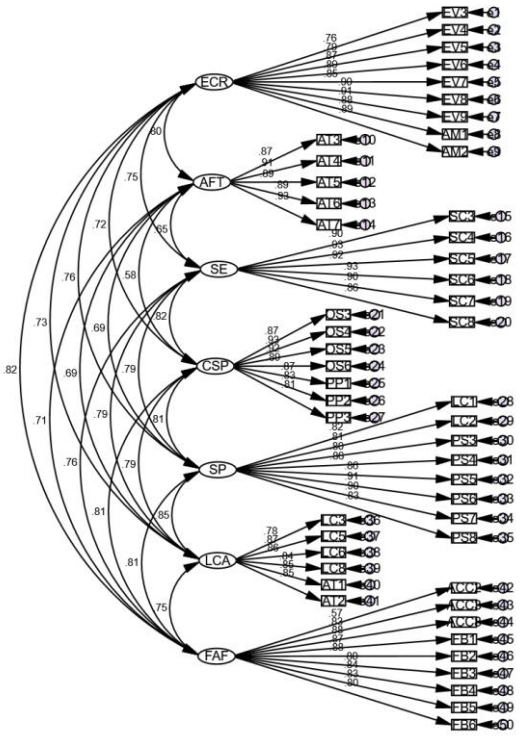

Figure 1. Measurement Model: Confirmation Factor Analysis

Table 2

Correlations among the 7 Factors

	ECR	AFT	SE	CSP	SP	LCA	FAF	AVE
ECR	.861							742
AFT	.797 (.635)	.899						.809
SE	.747 (.558)	.652 (.425)	.905					.820
CSP	.720 (.518)	.579 (.335)	.816 (.665)	.874				.764
SP	.764 (.583)	.687 (.471)	.792 (.627)	.809 (.654)	.850			.723
LCA	.720 (.518)	.682 (.465)	.781 (.609)	.768 (.589)	.836 (.698)	.849		.721
FAF	.817 (.667)	.713 (.508)	.756 (.671)	.804 (.646)	.813 (.660)	.730 (.532)	.721	.669
CR	.963	.955	.965	.958	.954	.939	.947	

Environmental and Community Resources = ECR, Activities for tourism = AFT, Service Encounter = SE, COVID-19 Safety offering and Reasonable Price = CSP, Security and Privacy = SP, Location and Community Activities = LCA, Food and Accommodation Facilities = FAF

6.4 Assessment of the Structural Equation Model

Hypothesis testing was conducted using SEM utilizing AMOS Version 24 to evaluate the model of tourism accommodation standards with community participation. This model includes the following latent variables: Environmental and Community Resources (ECR), Activities for Tourism (AFT), Service Encounter (SE), COVID-19 Safety Offering and Reasonable Prices (CSP), Security and Privacy (SP), Location and Community Activities (LCA), and Food and Accommodation Facilities (FAF). These variables were tested for their impact on tourist satisfaction and behavioral intentions, encompassing Revisit Intentions, WOM, and Willingness to Pay. Model Fit Indices are Chi-square (χ^2) 6,377.567, Degrees of freedom (df): 1,775 Relative Chi-square Ratio (χ^2/df): 3.593, Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA): 0.080, Comparative Fit Index (CFI): 0.865, Normed Fit Index (NFI): 0.823, Incremental Fit Index (IFI): 0.866, and Tucker-Lewis Index (TLI): 0.851. The goodness-of-fit statistics (χ^2/df = 3.593, ($p < .001$), RMSEA = 0.080, CFI = 0.865, NFI = 0.823, IFI = 0.866, TLI = 0.851) indicate an acceptable fit between the model and the observed data (Hu & Bentler, 1999; Hair et al., 2019). Further details of the relationships and path coefficients are illustrated in Figure 2.

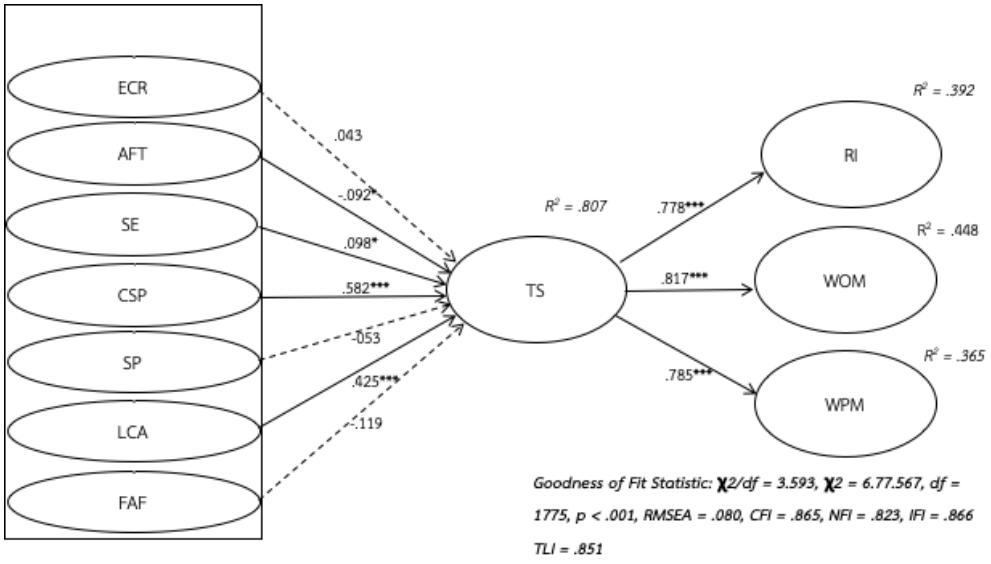

Figure 2. Structural Equation Model

6.5 Hypothesis Examination Results

This study investigates the extent to which camping tourism as a form of CBT and local community participation aligns with tourists' preferences and experiences as means of exploring the relationship between tourist satisfaction with local accommodation and behavioral intentions. The study revealed a number of specific correlations through SEM analysis. In Table 3, the four hypotheses are addressed in sequence as follows:

H1: Each attribute affects tourists' satisfaction levels. The analysis here identified four attributes which significantly affect tourist satisfaction: 1) Activities for Tourism (AFT -> TS): (β beta = -0.092, t = -2.141, p < 0.001); 2) Service Encounters (SE -> TS), (β beta = 0.098, t = 2.223, p < 0.001); 3) COVID-19 Safety Offering and Reasonable Pricing (CSP -> TS), (β beta = 0.582, t = 9.021, p < 0.001); and 4) Location and Community Activities (LCA -> TS), (β beta = 0.425, t = 4.809, p < 0.001). In contrast, three attributes do not significantly influence tourists' satisfaction levels: 1) Environmental and Community Resources (β ECR -> TS = .043, t = .705, p > .05); 2) Security and Privacy (β SP -> TS = -053, t = -737, p > .05); and 3) Food and Accommodation Facilities (β FAF -> TS = -119, t = -1.353, p > .05).

H2: Tourist satisfaction influences behavioral intentions: Revisit Intentions (β TS -> IR = .778, t = 15.302, p < .001) = the hypothesis is supported.

H3: Tourist satisfaction influences behavioral intentions: WOM (β TS -> WOM = .817, t = 14.334, p < .001): the hypothesis is supported.

H4: Tourist satisfaction influences behavioral intention: Willingness to Pay (β TS -> WPM = .785, t = 13.368, p < .001) = the hypotheses is supported.

Table 3

Summary of Outcomes of Hypotheses Testing

Hypothesis/Relationship			Standardized estimates	t-Values	Result
H1: A multitude of attributes in a community camping site affect tourist satisfaction					
ECR	→	TS	.043	.705	Not supported
AFT	→	TS	-.092	-2.141*	Supported
SE	→	TS	.098	2.223*	Supported
CSP	→	TS	.582	9.021***	Supported
SP	→	TS	-.053	-.737	Not supported
LCA	→	TS	.425	4.809***	Supported
FAF	→	TS	-.119	-1.353	Not supported
H2: Tourist satisfaction affects behavioral intentions: Revisit Intentions					
TS	→	IR	.778	15.302***	Supported
H3: Tourist satisfaction affects behavioral intentions: Word-of-Mouth (WOM)					
TS	→	WOM	.817	14.334***	Supported
H4 Tourist satisfaction affects behavioral intentions: Willingness to Pay					
TS	→	WPM	.785	13.368***	Supported
Goodness of Fit Statistic: $\chi 2/df = 3.593$, $\chi 2 = 677.567$, df = 1775, $p < .001$, RMSEA = .080, CFI = .865, NFI = .823, IFI = .866					

Notes: *** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, *$p < 0.05$

7. Discussion

The validation results indicate that the key components of local accommodations aligning with tourist expectations include “Support Activities for Tourism (AFT)”, “Service Encounter (SE)”, “COVID-19 Safety Offering and Pricing Appropriateness (CSP)”, and “Location and Community Activities (LCA)”. The finding that these factors significantly influence tourist satisfaction aligns with previous research findings, such as Guo et al. (2024) and Zeithaml et al. (1996), who emphasized the critical role of service quality in determining customer satisfaction. This highlights that well-designed and consistent services lead to higher satisfaction levels, which is essential for loyalty and revisit intentions. Jeaheng et al. (2019) focused on the importance of perceived quality in accommodations, including aspects like service delivery and pricing fairness. These factors are shown to directly influence tourist satisfaction and behavioral intentions. This aligns with Muskat et al. (2019), who explored how food quality, environmental factors, price, and service quality all contribute positively to customer satisfaction in the tourism industry. These factors embody the experiential and interactional dimensions of service provision and are closely aligned with service-quality

frameworks such as SERVQUAL, wherein responsiveness, assurance, and empathy are central drivers of perceived value, trust, and attitudinal loyalty

By contrast, Environmental and Community Resources (ECR), Safety and Privacy (SP), and Food and Accommodation Facilities (FAF) were not identified as statistically significant antecedents of overall satisfaction. Rather than implying that these dimensions are unimportant, this pattern suggests that they function as hygiene or threshold attributes within the community-based camping setting. In the Thai CBT context, tourists appear to presuppose a minimum standard of site characteristics and management—such as environmental cleanliness and personal security—and facilities, including basic food and lodging provision, as a precondition for considering a rural community campsite. Once these baseline expectations are fulfilled, incremental enhancements in these domains exert only limited marginal effects on satisfaction, whereas deficiencies might plausibly trigger marked dissatisfaction. The salience of these factors is also consistent with post-COVID tourism scholarship, which underscores the growing importance of visible health-safety protocols, transparent and equitable pricing, and authentic community engagement in shaping evaluative judgments of tourism experiences. It should further be acknowledged that the sample composition—dominated by young, price-sensitive campers, many of whom are students—likely amplifies the weight accorded to activity-based experiences, social interaction, and value for money and, correspondingly, attenuates the relative importance attached to comfort- and privacy-oriented attributes. As a consequence, attributes associated with enhanced comfort, seclusion, and higher-end facilities may be systematically underrepresented in the present model and could emerge as more salient predictors of satisfaction among family, older, or higher-income segments, which constitutes a fruitful avenue for subsequent inquiry.

8. Conclusion

This study makes significant theoretical and practical contributions to our understanding of community-based camping as an emerging segment in the tourism industry. The identification and validation of seven key attributes provide a comprehensive framework for evaluating and improving community-based camping offerings, while the strong relationships between satisfaction and behavioral intentions demonstrate the economic viability of this tourism model.

8.1 Theoretical Contributions

The study extends service quality theory to the community-based camping context, revealing unique satisfaction drivers that differ from traditional destination settings. The framework contributes to the growing literature on alternative tourism forms and provides empirical validation for the future

development of CBT. The finding that certain traditionally important factors (environmental resources, privacy, accommodation facilities) do not significantly influence satisfaction challenges existing assumptions and suggests the need for context-specific theoretical development in CBT research. Drawing on experiential tourism, the research develops a model linking satisfaction and behavioral intentions to campground features. Campsite attributes act as environmental stimuli impacting travelers' psychological responses and behavioral choices. This approach reveals how individual-level factors mediate sustainability outcomes. The standard attributes of camping destinations serve both as psychological influences and strategic assets. These findings advance service quality's micro-foundations and suggest future research should examine mediators like tourist behavior, tourist expectations or tourist motivations.

8.2 Practical Implications for the Industry

This study offers several practical implications for community-based camping development. Destination managers and local entrepreneurs should enhance and prioritize service encounter quality, experiential community activities with residents, host training, implement appropriate safety measures, and ensure reasonable pricing strategies. The strong behavioral intention outcomes justify investments in satisfaction-enhancing initiatives as they directly translate to business sustainability through revisitation, positive WOM, and price premium acceptance. Local government, tourism policymakers and local authorities can utilize the key attributes as national standard criteria for selecting, mentoring, and certifying community-based camping sites. This involves facilitating training in safety management, visitor flow and zoning, basic environmental management, and collaborative product development across neighboring communities to create coherent regional camping routes. In doing so, policymakers can position community-based camping as a strategic tool for diversifying rural tourism, strengthening local resilience, and advancing inclusive, low-impact tourism development.

8.3 Implications for Community Development

The study demonstrates that community-based camping can serve as an effective tool for community economic development while at the same time preserving cultural authenticity. This model strengthens local economic retention by operating camping sites and locally-run restaurants that are central to the visitor experience, thereby channeling tourist spending directly to resident households rather than external operators. The emphasis on community-designed tourism activities demonstrates that meaningful economic opportunities for rural communities without requiring significant infrastructure investments can be created. The findings support the sustainable tourism paradigm by showing that authentic, community-integrated experiences can achieve high satisfaction levels without compromising community resources or cultural integrity.

8.4 Limitations of the Research and Future Research Opportunities

This study's limitations include its cross-sectional design, which offers only a single-point view of tourist perceptions at established camping sites in southern Thailand. Future studies might adopt longitudinal and cross-cultural approaches to garner a broader understanding. This would help enhance tourism development strategies, particularly in preparing for an international audience. Additionally, the current research focused solely on tourist satisfaction and behavioral intentions. Future studies might consider other factors influencing tourist behavior, such as tourists' attitudes, perceptions, emotions, or decision-making processes. Apart from repeating this study in other geographic locations, it is highly desirable that future researchers develop a measurement scale for competitive analysis and critical success factor models. Future researchers may expand upon the evaluation criteria to draw upon the rich contributions of these approaches and models. As identified earlier, there is also a need to expand the research on destination competitiveness to other stakeholders (e.g., the tourism industry and government sector).

References

Abad, M. A. H., & Velasquez, R. J. Z. (2025). Attributes of camping tourism in the Philippines as a framework for mapping and enhancing camping destinations. *Eco-Tourism and Sustainable Development, 1*(2), 70-82. https://doi.org/10.63385/etsd.v1i2.59

Aguilar, A. G., & Campuzano, E. P. (2009). Informal sector. In R. Kitchin & N. Thrift (Eds.), *International encyclopedia of human geography* (pp. 446-453). Elsevier.

Ali, F., Kim, W. G., Li, J., & Jeon, H. M. (2018). Make it delightful: Customers' experience, satisfaction and loyalty in Malaysian theme parks. *Journal of Destination Marketing & Management*, *7*, 1-11. https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.05.003

Ashgar, R. I. (2022). Personal satisfaction: A concept analysis. *Nursing Forum, 57*(3), 446-453. https://doi.org/10.1111/nuf.12692

Auksondee, N., & Darawong, C. (2024). Factors towards tourist satisfaction and behavioral intention of community-based tourism in Thailand. *Social Sciences Journal, 14*(2), 563-576. https://doi.org/10.14456/phdssj.2024.40

Brooker, E., & Joppe, M. (2014). A critical review of camping research and direction for future studies. *Journal of Vacation Marketing*, *20*(4), 335-351. https://doi.org/10.1177/1356766714532464

Chaoyi, C., Huijuan, L., & Zhenbin, W. (2025). Influencing factors of tourist loyalty in China camping destinations based on expectation confirmation theory: The mediating role of satisfaction and well-being. *Humanities and Social Sciences Communications, 12*, 1-14. https://doi.org/10.1057/s41599-025-05803-x

Choibamroong, T., & Angkananon, K. (2022). Accessibility barriers in the second-tier tourism cities of thailand for people with visual impairments. *Geojournal of Tourism and Geosites*, *45*, 1683-1692.

Cool of the Wild. (2021). *Types of camping: 7 ways to enjoy sleeping under the stars*. https://coolofthewild.com/types-of-camping

Cooper, C., Fletcher, J., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2000). *Tourism: Principles and practice* (2nd ed.). Pearson.

Craig, C. A. (2020). Camping, glamping, and coronavirus in the United States. *Annals of Tourism Research*, *89*, 1-4.

DASTA (2019). *Criteria for Thailand's community-based tourism development*. Designated Areas for Sustainable Tourism Administration. https://www.dasta.or.th/uploads/file/202108/1629368685_b2ddd72914e81812b5ee.pdf

Dai, X., & Zhang, Q. (2024). Optimizing Spatial Layout of Campsites for Self-Driving Tours in Xinjiang: A Study Based on Online Travel Blog Data. *Sustainability*, *16*(10), 4176. https://doi.org/10.3390/su16104176

Department of Tourism. (2019). *Thai community-based tourism (CBT) standards*. Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports.

Department of Tourism. (2023). *Quality criteria for community-based camping activities*. Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports.

Evangelista, D. G., & Apritado, J. M. (2024). Campsite attributes, travel motivations and behavioral intentions: Basis to enhance camping tourism experience. *International Journal of Research*, *12*(7), 37-48.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, *18*(1), 39-50.

George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (10th ed.). Pearson.

Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, *18*(1), 59-82.

Guo, Q., Yang, X., & Xie, H. (2024). The impacts of mountain campsite attributes on tourists' satisfaction and behavioral intentions: The mediating role of experience quality. *Journal of Destination Marketing & Management*, *32*, 1-13. https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2024.100873

Hair, J. F., Jr., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Black, W. C. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage.

Han, H., & Hyun, S. S. (2017). Customer retention in the medical tourism industry: Impact of quality, satisfaction, trust, and price reasonableness. *Tourism Management*, *46*, 20-29.

Hennink, M. M., Kaiser, B. N., & Marconi, V. C. (2017). Code saturation versus meaning saturation: How many interviews are enough? *Qualitative Health Research*, *27*(4), 591-608.

Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, *6*(1), 1-55.

Jeaheng, Y., Al-Ansi, A., & Han, H. (2019). Halal-friendly hotels: Impact of halal-friendly attributes on guest purchase behaviors in the Thailand hotel industry. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, *36*(6), 729-746.

Khazami, N., & Lakner, Z. (2021). Influence of experiential consumption and social environment of local tourists on the intention to revisit tunisian guesthouses: mediating role of involvement in the experience. *Sustainability*, *13*(12), 1-23. https://doi.org/10.3390/su13126584

Kim, K., Wang, Y., Shi, J., Guo, W., Zhou, Z., & Liu, Z. (2023). Structural relationship between ecotourism motivation, satisfaction, place attachment, and environmentally responsible behavior intention in nature-based camping. *Sustainability*, *15*(11), 1-22.

Lee, C.-F. (2020). Understanding the factors determining the attractiveness of camping tourism: A mixed-methods approach. *Tourism and Hospitality Research*, *20*(1), 76-90. https://doi.org/10.1177/1467358419873109

Lengieza, M. L., Hunt, C. A., & Swim, J. K. (2023). Ecotourism, eudaimonia, and sustainability insights. *Journal of Ecotourism*, *22*(1), 43-58.

Ling, C., Shin, W. J., & Brown, A. (2024). Tourism destination selection attributes, tourist satisfaction and behavioral intentions of multicultural families in South Korea: Focusing on self-efficacy. *Global Business & Finance Review*, *29*(3), 174-188.

Mikulić, J., Prebežac, D., Šerić, M., & Krešić, D. (2017). Campsite choice and the camping tourism experience: Investigating decisive campsite attributes using relevance-determinance analysis. *Tourism Management*, *59*, 226-233.

Muskat, B., Hörtnagl, T., Prayag, G., & Wagner, S. (2019). Perceived quality, authenticity, and price in tourists' dining experiences: Testing competing models of satisfaction and behavioral intentions. *Journal of Vacation Marketing*, *25*(4), 480-498. https://doi.org/10.1177/1356766718822675

Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty? *Journal of Marketing*, *63*, 33-44.

Oliver, R. L. (2010). *Satisfaction: A behavioral perspective on the consumer* (2nd ed.). Routledge.

Pasanchay, K., & Schott, C. (2021). Community-based tourism homestays' capacity to advance the sustainable development goals: A holistic sustainable livelihood perspective. *Tourism Management Perspectives*, *37*, 1-30. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100784

Pawson, S., D'Arcy, P., & Richardson, S. (2017). The value of community-based tourism in Banteay Chhmar, Cambodia. *Tourism Geographies*, *19*(3), 378-397. https://doi.org/10.1080/14616688.2016.1225721

Rindrasih, E. (2018). Tourism and disaster: The review of government policy toward the impact of tsunami in Pangandaran, West Java. *E-Journal of Tourism*, *5*(1), 36-45. https://doi.org/10.24922/eot.v5i1.38442

Rogerson, C. M., & Rogerson, J. M. (2020). Camping tourism: A review of recent international trends. *GeoJournal of Tourism & Geosites*, *28*, 349-359.

Rungchavalnont, P. (2022). *Community-based tourism: Empowering local champions for sustainable tourism in Thailand*. United Nations Development Programme (UNDP).

Seow, A. N., Foroughi, B., & Choong, Y. O. (2024). Tourists' Satisfaction, Experience, and Revisit Intention for Wellness Tourism: E Word-of-Mouth as the Mediator. *Sage Open*, *14*(3). 1-16. https://doi.org/10.1177/21582440241274049

Sukthaworn, M., & Nuangjamnong, C. (2024). Influencing Factor of Price, Facilities, and Destination Image on Customer Satisfaction toward Glamping Revisit Intention in Chiang Mai, Thailand. In Gilitwala B. (Ed.), *AU Hybrid International Conference 2024 on Entrepreneurship & Sustainability in the Digital Era, ICESDE,* 4(1), 508-533.

Thullah, A. & Jalloh, S. A. (2021). A review of the economic, social and environmental impacts of tourism development. *American Journal of Theoretical and Applied Business*, *7*(2), 39-46. https://doi.org/doi: 10.11648/j.ajtab.20210702.12

Ward, C., & Hardy, D. (1986). *Goodnight campers!: The history of the British holiday camp*. Mansell.

Xu, J., Wang, X., Zhang, J., Huang, S. S., & Lu, X. (2022). Explaining customer satisfaction via hotel reviews: A comparison between pre- and post-COVID-19 reviews. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, *53*, 208-213.

Zeithaml, V. A., Berry, L. L., & Parasuraman, A. (1996). The behavioral consequences of service quality. *Journal of Marketing*, *60*(2), 31-46. https://doi.org/10.2307/1251929

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

อัตลักษณ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี*

Received: 12 November 2025
Revised: 19 December 2025
Accepted: 5 March 2026

ภัทรภร พุฒพันธ์**
จุรีรัตน์ หนองหว้า***

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์อัตลักษณ์ประเพณีด้านความเป็นลักษณะเฉพาะ ด้านการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ด้านความภาคภูมิใจในตนเองและความสามารถส่วนตนในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี 2) เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการวางแผน ด้านการจัดการ ด้านการชี้นำและด้านการควบคุมในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจงจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน รวม 40 คน เครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการแบบสามเส้า ผลการวิจัยด้านอัตลักษณ์พบว่าประเพณีจังหวัดอุทัยธานีมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นคือการรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ความสงบเรียบง่ายและประเพณีตักบาตรเทโว ด้านการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องเป็นการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ส่วนด้านความภาคภูมิใจในตนเองและความสามารถส่วนตนมีความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วมพบว่าทุกภาคส่วนมีการบูรณาการความร่วมมือทุกขั้นตอน แต่มีความเห็นเชิงปฏิบัติที่แตกต่างกัน โดยภาครัฐเน้นการประสานงานและกำกับภาพรวมให้เป็นไปตามนโยบาย ภาคเอกชนเน้นการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ส่วนภาคประชาชนให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนกิจกรรม

คำสำคัญ

อัตลักษณ์;
การมีส่วนร่วมของชุมชน;
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม;
การส่งเสริมการท่องเที่ยว

* งานวิจัยนี้ได้รับงบประมาณเพื่อสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund; FF) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รหัสโครงการวิจัย 4778343

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ติดต่อได้ที่: phattaraporn@vru.ac.th

*** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ติดต่อได้ที่: jureerat@vru.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

ในระดับพื้นที่ การระดมความร่วมมือจากคนในชุมชนและการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการบริหารจัดการประเพณีอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในทุกระดับเพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนให้กับพื้นที่

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Cultural Identity and Community Participation in Cultural Management for Promoting Cultural Tourism in Uthai Thani Province*

Received: 12 November 2025
Revised: 19 December 2025
Accepted: 5 March 2026

Phattaraporn Putphun**
Jureerat Nongwa***

Research Article

Abstract

This study aimed to: 1) analyze the cultural identity of traditions regarding their distinctiveness, continuity, self-esteem, and self-efficacy in cultural management to promote cultural tourism in Uthai Thani Province; and 2) examine community participation and stakeholder involvement in planning, organizing, directing, and controlling cultural management to promote cultural tourism in Uthai Thani province. This was a qualitative research, and data were collected through semi-structured in-depth interviews with 40 purposively selected key informants from the public, private, and community sectors, complemented by focus group discussions. Research instruments were validated by three subject-matter experts. Data analysis utilized content analysis with triangulation methods to ensure reliability. Findings regarding cultural identity revealed that Uthai Thani's traditions are distinctive for their preservation of indigenous customs, their simplicity, their tranquility, and the Tak Bat Tevo almsgiving tradition. Continuity emerges through intergenerational transmission and the application of modern technology in dissemination. Expressions of self-esteem and self-efficacy are reflected through multisectoral cooperation in conservation and development. Regarding stakeholder participation, results indicated integrated collaboration among all sectors across all

Keywords

identity;
community participation;
cultural tourism;
tourism promotion

* This research was financially supported by the Fundamental Fund (FF), Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, with the support from the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, Research Project Code: 4778343.

** Lecturer, Department of Marketing, Faculty of Management Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, e-mail: phattaraporn@vru.ac.th

*** Lecturer, Department of Tourism Management, Faculty of Management Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, e-mail: jureerat@vru.ac.th (corresponding author)

stages—from planning and management to leadership and control—although their roles and perspectives differ. The public sector acts as a coordinator, ensuring coherence with governmental policies; the private sector focuses on tourism-oriented activities and operational efficiency; and local communities and leaders prioritize grassroots implementation, community mobilization, and resource management for the benefit of the locality. The research demonstrates that sustainable tradition management requires integrated participation of all stakeholders at every level to preserve cultural heritage.

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะการนำทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชน ซึ่งสามารถกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้หมุนเวียนในชุมชนอย่างยั่งยืน การจัดการวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของท้องถิ่น จังหวัดอุทัยธานีเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูง ด้วยมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและโดดเด่น มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ อาทิ วัดจันทาราม หรือวัดท่าซุง วัดอุโบสถาราม วัดสังกัสรัตนคีรี เรือนแพริมแม่น้ำสะแกกรัง ตลาดเช้าสะแกกรัง ถนนคนเดินตรอกโรงยา รวมถึงชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ ลาวเวียงและลาวครั่ง นอกจากนี้ จังหวัดอุทัยธานียังมีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีบุญเดือนสามและประเพณีแห่ค้างดอกไม้ ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความเป็นเมืองพระชนกจักรีและมีประวัติศาสตร์ที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี, 2562)

ความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานีในมิติเศรษฐกิจ จังหวัดอุทัยธานีมีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 1,281.69 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2565 มีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนรวม 478,773 คน ใน พ.ศ. 2563 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) แม้จะได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่สามารถฟื้นตัวและเติบโต โดยเฉพาะเมืองเก่าอุทัยธานีที่ได้รับการประกาศให้เป็น 1 ใน 100 แหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลกประจำปี 2024 จากโครงการ Top 100 Green Destinations ผ่านเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับสากล (GSTC) (กรุงเทพธุรกิจ, 2567) ความสำเร็จนี้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถยกระดับสู่เวทีโลกในมิติสังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกมิติ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างเป็นธรรม ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ยกระดับคุณภาพชีวิตและรักษาความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมไว้ได้ จากการศึกษาของนพรัตน์ ทรงสายชลชัย (2563) พบว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุทัยธานีในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการพัฒนาองค์ความรู้และความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น แต่จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าแม้งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทยจะมีการศึกษาอย่างกว้างขวาง แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจหรือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ขณะที่การวิเคราะห์อัตลักษณ์ประเพณีในมิติเชิงลึกในฐานะทุนทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตที่เชื่อมโยงกับการจัดการและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นระบบยังมีจำนวนน้อย งานวิจัยที่วิเคราะห์อัตลักษณ์ประเพณีที่ครอบคลุมทั้งลักษณะเฉพาะ การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ความภาคภูมิใจในตนเองและความสามารถส่วนตนที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์เหล่านี้เข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยตรงและบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการจัดการประเพณีอย่างเป็นระบบยังมีอยู่จำกัด โดยเฉพาะในบริบทจังหวัดอุทัยธานีที่ยังขาดงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ถอดบทเรียนจากผู้ปฏิบัติจริงในพื้นที่เพื่ออธิบายการจัดการประเพณีเชิงวัฒนธรรมผ่านมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน นอกจากนี้ยังประสบปัญหาในด้านการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ขาดแผนการจัดการที่ชัดเจนและขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาดการท่องเที่ยว

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาอัตลักษณ์ประเพณีในมิติต่างๆ ได้แก่ ความเป็นลักษณะเฉพาะ การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ความภาคภูมิใจในตนเองและความสามารถส่วนตน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านการวางแผน การจัดการ การชี้นำและการควบคุม เพื่อนำไปสู่การจัดการประเพณีที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาคาดว่าจะเป็นองค์ความรู้สำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจังหวัดอุทัยธานีให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์และสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ประเพณีด้านความเป็นลักษณะเฉพาะ ด้านการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ด้านความภาคภูมิใจในตนเองและความสามารถส่วนตนในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการวางแผน ด้านการจัดการ ด้านการชี้นำและด้านการควบคุมในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และสัมผัสคุณค่าทางวัฒนธรรมของพื้นที่ ทั้งในมิติที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ ศิลปะการแสดงและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยริชาร์ดส์ (Richards, 2018) อธิบายว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมิใช่เพียงการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสร้างประสบการณ์เชิงคุณค่าที่เชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับอัตลักษณ์และความหมายของสถานที่ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2003) ให้ความสำคัญกับมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) โดยมองว่าประเพณีและพิธีกรรมเป็นมรดกที่มีชีวิต ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบทอดและจัดการอย่างเหมาะสม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงควรเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์และเสริมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมมากกว่าการแสวงหาประโยชน์เชิงพาณิชย์เพียงอย่างเดียว มอสคาร์โด (Moscardo, 2022) เสนอว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต้องตั้งอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน การเคารพอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการบริหารจัดการที่สมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จากแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าประเพณีและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรสำคัญที่ต้องได้รับการจัดการอย่างรอบคอบในบริบทการท่องเที่ยว

3.2 แนวคิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ประเพณี

3.2.1 แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity)

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง ตัวตน ความหมายและคุณค่าที่กลุ่มคนหรือชุมชนยึดถือร่วมกันและใช้ในการอธิบายความเป็น “เรา” เมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น โดยทวิกเกอร์-รอสส์และอัซเซลล์ (Twigger-Ross & Uzzell, 1996) เสนอแนวคิดอัตลักษณ์สถานที่ (Place Identity Theory) ซึ่งอธิบายว่าพื้นที่ วัฒนธรรมและประสบการณ์ร่วมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างตัวตนของบุคคลและชุมชน ขณะเดียวกันทาจเฟลและคณะ (Tajfel et al., 2001) ชี้ให้เห็นว่าการที่กลุ่มได้รับการยอมรับหรือมีภาพลักษณ์เชิงบวกจากสังคมภายนอกจะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความผูกพันของสมาชิกในกลุ่มภายใต้ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) อัตลักษณ์จึงมิใช่เพียงภาพสะท้อนเชิงวัฒนธรรม แต่เป็นพลังทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

3.2.2 มิติของอัตลักษณ์ประเพณี ประกอบด้วย

1. ความเป็นลักษณะเฉพาะ (Distinctiveness) หมายถึง ความโดดเด่น ความแตกต่างและคุณลักษณะที่ทำให้ประเพณีหนึ่งแตกต่างจากประเพณีอื่น โดยริชาร์ดส์ (Richards, 2018) ระบุว่าความเป็นเอกลักษณ์เป็นหัวใจของการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและการดึงดูดนักท่องเที่ยว ซูกิน (Zukin, 2020) มองว่าความโดดเด่นทางวัฒนธรรมถือเป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ หากได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม หยินและคณะ (Yin et al., 2023) พบว่าการเน้นย้ำอัตลักษณ์เฉพาะของประเพณีช่วยเพิ่มคุณค่าเชิงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของประเพณีที่สะท้อนถึงการสืบทอดองค์ความรู้ ความเชื่อและพิธีกรรมจากรุ่นสู่รุ่น องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2003) เน้นว่าการสืบทอดวัฒนธรรมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะผู้เป็นเจ้าของมรดก บูรัคและคณะ (Burack et al., 2024) เสนอว่าความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงทางอัตลักษณ์ของชุมชน ลันดอร์ฟและคณะ (Landorf et al., 2023) เสนอแนวคิดความต่อเนื่องเชิงปรับตัว (Adaptive Continuity) ซึ่งอธิบายว่าประเพณีสามารถคงอยู่ได้โดยไม่จำเป็นต้องหยุดนิ่ง หากแต่ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงโดยไม่สูญเสียแก่นความหมายดั้งเดิม

3. ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) หมายถึง ความภาคภูมิใจในตนเองของชุมชนเกิดจากการรับรู้คุณค่าในอัตลักษณ์และการได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอก โดยทาจเฟลและคณะ (Tajfel et al., 2001) อธิบายว่าความสำเร็จและภาพลักษณ์เชิงบวกของกลุ่มจะช่วยยกระดับความนับถือตนเองของสมาชิก พัทนัม (Putnam, 2000) เสนอว่าทุนทางสังคมและความร่วมมือภายในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความภาคภูมิใจและความเข้มแข็งของชุมชน โซลาร์ดและคณะ (Soulard et al., 2024) พบว่าความภาคภูมิใจในชุมชนเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่ชนบทและชุมชนท้องถิ่น

4. ความสามารถส่วนตน (Self-efficacy) บันดูรา (Bandura, 1997) อธิบายว่าความสามารถส่วนตนหมายถึงความเชื่อมั่นของบุคคลหรือกลุ่มว่าตนสามารถกระทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายได้ ความเชื่อนี้มีผลโดยตรงต่อระดับแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม ฮูและคณะ (Hu et al., 2022) เสนอว่าความสามารถร่วมกันของชุมชน (Collective Efficacy) เป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

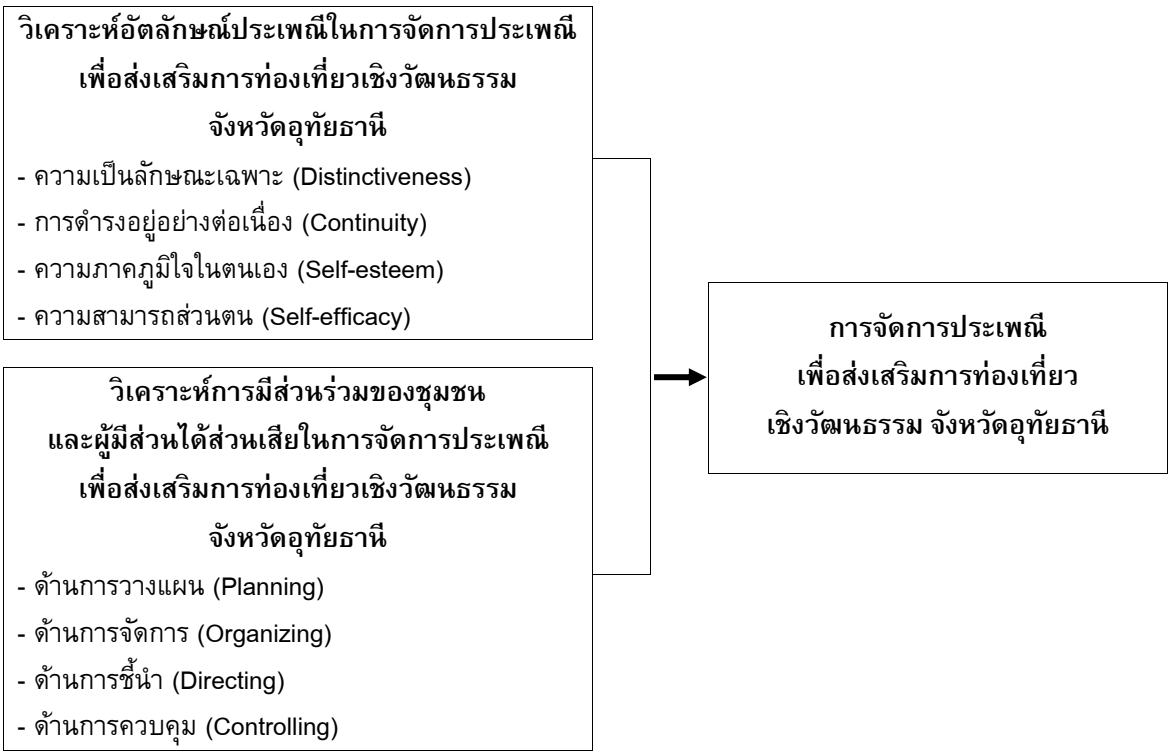
1. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการที่คนในพื้นที่มีบทบาทในการตัดสินใจดำเนินงานและประเมินผล โดยโทซุน (Tosun, 2000) ชี้ว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความยั่งยืนของโครงการท่องเที่ยว จามาลและเก็ตซ์ (Jamal & Getz, 1999) เสนอว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ คีโอห์ (Keough, 1998) ระบุว่าการมีส่วนร่วมเชิงลึกช่วยเพิ่มความโปร่งใส ลดความขัดแย้งและเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน ดังกีและจามาล (Dangi & Jamal, 2021) ชี้ว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน นยอปาเนและทิโมธี (Nyaupane & Timothy, 2020) เสนอว่าโมเดลการจัดการโดยชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Management) ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและความเป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์

3. แนวคิดการจัดการประเพณีเชิงมีส่วนร่วม หมายถึง การจัดการประเพณีเชิงมีส่วนร่วมเป็นการประยุกต์แนวคิดการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอน คีโอห์ (Keough, 1998) และอาเรฟ (Aref, 2022) ระบุว่าการจัดการในลักษณะนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ ฮีลีย์ (Healey, 2020) เสนอแนวคิดการวางแผนร่วมกัน (Collaborative Planning) ขณะที่เอสเทรลลาและกาเวนตา (Estrella & Gaventa, 2020) เสนอการติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Monitoring and Evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในมิติการวางแผน การจัดการ การชี้นำและการควบคุม

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าอัตลักษณ์ประเพณีเป็นฐานของคุณค่าและความหมายทางวัฒนธรรม ขณะที่การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการ เมื่อบูรณาการทั้งสองมิติเข้าด้วยกัน จะนำไปสู่การจัดการประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืนทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยกำหนดและออกแบบระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากตำแหน่ง ความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีส่วนในการขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยวของผู้ให้ข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงจากตัวแทนของแต่ละภาคส่วนทั้งในระดับผู้บริหารและในระดับปฏิบัติการในพื้นที่วิจัย ประกอบด้วย

1. หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ผู้บริหารหรือตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วยสำนักงานจังหวัดอุทัยธานี สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุทัยธานี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานอุทัยธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุทัยธานี นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและนักวิชาการ

ด้านวัฒนธรรม ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการเจาะจงกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารหรือตัวแทนแต่ละหน่วยงาน กำหนดหน่วยงานละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 14 คน

2. หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ผู้บริหารหรือตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวอุทัยธานี ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านที่พักแรมและผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการเจาะจงกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารหรือตัวแทนแต่ละหน่วยงาน กำหนดหน่วยงานละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

3. ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนหรือตัวแทนองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ เป็นต้น ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการเจาะจงกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้นำชุมชนหรือตัวแทนองค์กรชุมชน กำหนดอำเภอละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

อย่างไรก็ตาม ในการเลือก 2 คน จากแต่ละหน่วยงานสะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียม ช่วยลดความเสี่ยงจากการมีความลำเอียงของผู้ให้ข้อมูลเพียงคนเดียวและข้อมูลที่ได้จากแต่ละหน่วยงานจะสามารถถูกเปรียบเทียบและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล หากข้อมูลจากทั้ง 2 คนในหน่วยงานเดียวกันมีความสอดคล้องกันก็จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานนั้น

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเกี่ยวกับอัตลักษณ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยชื่อ นามสกุล ตำแหน่งและหน่วยงาน

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี แบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ความเป็นลักษณะเฉพาะ (Distinctiveness) การดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง (Continuity) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) และความสามารถส่วนตน (Self-efficacy) และความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี แบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดการ (Organizing) ด้านการชี้นำ (Directing) และด้านการควบคุม (Controlling)

3. คำถามปลายเปิดที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตลักษณ์ประเพณีและความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

5.3 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการได้รับคำแนะนำจากกรรมการหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การหาคุณภาพของเครื่องมือโดยวิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์ที่กำหนดจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยดูความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตามเกณฑ์การตรวจพิจารณาข้อคำถาม คือ +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์, 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตามวัตถุประสงค์, -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ (วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ, 2568) โดยผู้วิจัยเลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าคะแนนตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป และเมื่อทำการทดสอบแล้วได้ค่าความเชื่อมั่น 0.94 ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือในการวิจัยที่มีความเหมาะสม จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ข้อมูลแบบทุติยภูมิ ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 2) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่าง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยวิธีการดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 40 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

2.2 การสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็นและเพื่อสรุปเกี่ยวกับอัตลักษณ์ประเพณีและความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี โดยผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาคเอกชน ตัวแทนภาคประชาชน จำนวน 40 คน

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม วิเคราะห์ผลและตรวจสอบความถูกต้องโดยจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ลำดับความสำคัญ จัดกลุ่มของเนื้อหา รวมถึงการวิเคราะห์ จำแนกและสรุปประเด็นสำคัญผ่านการใช้สถิติเชิงพรรณนา

2. ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลด้านเวลา สถานที่และบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้ยังเป็นข้อมูลเดิมหรือไม่ หากข้อมูลที่ได้มีความแตกต่างกันในเรื่องของเวลา สถานที่และผู้ให้ข้อมูล หากผลข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีแบบสามเส้าเหมือนกันแสดงว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้อง

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อยแบบมีส่วนร่วม (Focus Group Interviews) จากผู้แทนภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนมาสรุปอัตลักษณ์ประเพณีและการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี

5.6 ข้อจำกัดงานวิจัย

1. ด้านขนาดกลุ่มตัวอย่าง แม้งานวิจัยเชิงคุณภาพไม่เน้นการสรุปอ้างอิงเชิงสถิติ แต่การมีผู้ให้ข้อมูลเพียง 40 คน อาจทำให้ความหลากหลายของประสบการณ์และมุมมองไม่ครอบคลุมเพียงพอ โดยเฉพาะในบริบทที่มีประเพณีและกิจกรรมทางวัฒนธรรมหลากหลายในจังหวัดอุทัยธานี

2. ความเฉพาะเจาะจงของพื้นที่ ผลการวิจัยสะท้อนบริบทเฉพาะของจังหวัดอุทัยธานีที่มีอัตลักษณ์ประเพณีโดดเด่น เช่น ประเพณีตักบาตรเทโว ความสงบเรียบง่ายและการเป็นเมืองพระชนกจักรี ซึ่งอาจไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้โดยตรงกับจังหวัดอื่นๆ ที่มีบริบททางวัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน

6. ผลการวิจัย

6.1 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ประเพณีด้านความเป็นลักษณะเฉพาะ ด้านการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ด้านความภาคภูมิใจในตนเองและความสามารถส่วนตนในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี ดังตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์อัตลักษณ์ประเพณีของจังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 1

ผลวิเคราะห์อัตลักษณ์ประเพณีของจังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิจัยอัตลักษณ์ประเพณี: ด้านความเป็นลักษณะเฉพาะ (Distinctiveness)	
ผลการวิจัย	พบว่าอัตลักษณ์ประเพณีของจังหวัดอุทัยธานีมีความโดดเด่นด้านการรักษาขนบธรรมเนียมดั้งเดิม ความสงบเรียบง่ายและประเพณีตักบาตรเทโวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีการร่วมมือของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและการพัฒนาอย่างยั่งยืน
นัยสำคัญของผลการวิจัย	ชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์มิได้เป็นเพียงองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ของการท่องเที่ยว แต่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการสร้างคุณค่าและความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมและการจัดการประเพณีที่คำนึงถึงความเป็นลักษณะเฉพาะสามารถเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของจังหวัดอุทัยธานีในฐานะเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยไม่ทำลายแก่นสารทางวัฒนธรรมดั้งเดิม
ผลการวิจัยอัตลักษณ์ประเพณี: ด้านการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง (Continuity)	
ผลการวิจัย	พบว่าการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของประเพณีจังหวัดอุทัยธานีเน้นการสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น การส่งเสริมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีและการร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีเพื่อให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยการใช้เทคโนโลยีและสื่อประชาสัมพันธ์ช่วยให้ประเพณีได้รับการเผยแพร่และสนับสนุนมากขึ้น
นัยสำคัญของผลการวิจัย	ชี้ให้เห็นว่าความต่อเนื่องของประเพณีไม่ใช่การคงอยู่แบบหยุดนิ่ง แต่เป็นกระบวนการเชิงพลวัตที่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัยได้โดยไม่สูญเสียแก่นอัตลักษณ์ ผลการศึกษาจึงช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการจัดการมรดกวัฒนธรรมในมิติ “ความต่อเนื่องเชิงปรับตัว” ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
ผลการวิจัยอัตลักษณ์ประเพณี: ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem)	
ผลการวิจัย	พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองของประเพณีจังหวัดอุทัยธานีสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน การรักษาและสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่นและการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ให้มีความสวยงามและน่าสนใจ ทั้งในแง่ของการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและการผสมผสานกับความร่วมสมัยเพื่อให้ประเพณีเหล่านี้ยังคงอยู่และสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น
นัยสำคัญของผลการวิจัย	ชี้ให้เห็นว่าความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นกลไกทางจิตสังคมที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนมีบทบาทเชิงรุกในการจัดการประเพณี ซึ่งช่วยให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมิได้สร้างเพียงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ยังช่วยยกระดับคุณค่าทางสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุทัยธานีให้ยั่งยืนในระยะยาว
ผลการวิจัยอัตลักษณ์ประเพณี: ด้านความสามารถส่วนตน (Self-efficacy)	
ผลการวิจัย	พบว่าความสามารถส่วนตัวของประเพณีจังหวัดอุทัยธานีเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณี การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจและดึงดูดผู้คนให้เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการสร้างโอกาสให้ชุมชนและเยาวชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
นัยสำคัญของผลการวิจัย	ชี้ให้เห็นว่าการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการประเพณีสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งพาตนเองได้ ผลการศึกษาจึงช่วยสนับสนุนแนวคิดการเสริมพลังอำนาจชุมชน (Community Empowerment) ในบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

6.2 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการวางแผน ด้านการจัดการ ด้านการชี้นำ และด้านการควบคุมในการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี ดังตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 2

ผลวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: ด้านการวางแผน (Planning)	
ผลการวิจัย	พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการจัดงานประเพณีจังหวัดอุทัยธานีแสดงถึงการบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนในทุกขั้นตอน ทั้งการประชาสัมพันธ์ การประชุมวางแผน การแบ่งบทบาทหน้าที่และการประเมินผลร่วมกัน ในด้านการจัดสรรงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าและแนวทางการบริหารจัดการ ส่วนความเห็นแตกต่างภาครัฐเน้นการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ส่วนภาคเอกชนและภาคประชาชนให้ความสำคัญกับนวัตกรรม วิธีการสืบสานและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงปฏิบัติการ
นัยสำคัญของผลการวิจัย	ชี้ให้เห็นว่าการวางแผนแบบมีส่วนร่วมช่วยลดช่องว่างระหว่างนโยบายระดับบนกับการปฏิบัติในระดับพื้นที่และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกระบวนการจัดการประเพณี ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: ด้านการจัดการ (Organizing)	
ผลการวิจัย	พบว่าความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนในทุกขั้นตอน โดยภาคประชาชนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรม การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการร่วมแก้ไขปัญหาหน้างาน ทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับการประสานงาน การมอบหมายหน้าที่และการประเมินผลเพื่อพัฒนาในปีต่อไป ส่วนความเห็นแตกต่างปรากฏในมิติการปฏิบัติ โดยภาครัฐมุ่งเน้นการต้อนรับนักท่องเที่ยวและการประสานงานหลังวางแผน ส่วนภาคเอกชนเน้นประสิทธิภาพการดำเนินงาน ขณะที่ภาคประชาชนให้ความสำคัญกับการวางแผนร่วมตั้งแต่ต้น การเก็บข้อมูลย้อนกลับ การเชิญชวนชุมชนเข้าร่วมและการบริหารจัดการประเพณีในระดับหมู่บ้านอย่างใกล้ชิด
นัยสำคัญของผลการวิจัย	ชี้ให้เห็นว่าการจัดการประเพณีที่มีประสิทธิภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่เกิดจากการแบ่งบทบาทและความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: ด้านการชี้นำ (Directing)	
ผลการวิจัย	พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการชี้นำในการจัดงานประเพณีจังหวัดอุทัยธานีมีจุดร่วมที่สำคัญ คือ ทุกภาคส่วนยอมรับบทบาทของผู้นำทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนในการกำหนดทิศทางผ่านการประชุมร่วมกันเพื่อยกระดับมาตรฐานงานและสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ส่วนความแตกต่างเชิงบทบาท คือ ภาครัฐเน้นการอำนวยความสะดวกและประสานงานในระดับองค์กร ส่วนภาคเอกชนโดดเด่นด้านความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างจุดเด่นทางการท่องเที่ยว ขณะที่ภาคประชาชนเน้นการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการสร้างรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกลับคืนสู่ท้องถิ่นโดยตรง
นัยสำคัญของผลการวิจัย	ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำในบริบทการจัดการประเพณีเชิงวัฒนธรรมควรเป็นลักษณะการเกื้อหนุนกันระหว่างผู้นำเชิงนโยบายกับผู้นำเชิงพื้นที่ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความร่วมมือและทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

ตารางที่ 2 (ต่อ)
ผลวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดอุทัยธานี

ผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: ด้านการควบคุม (Controlling)	
ผลการวิจัย	พบว่าทุกภาคส่วนยอมรับกลไกการมีส่วนร่วมผ่านการเสนอความเห็น การแบ่งงานและการตรวจสอบร่วมกัน ทั้งนี้ในส่วนของความแตกต่างเชิงบทบาท ภาครัฐมีบทบาทควบคุมภาพรวมเพื่อให้สอดคล้องกับมติและนโยบาย ภาคเอกชนมุ่งเน้นการแก้ปัญหาร่วมกัน ส่วนภาคประชาชนให้ความสำคัญกับการควบคุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ เช่น การดูแลความปลอดภัย การเก็บข้อมูลประเมินผลโดยตรงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการบริหารทรัพยากรชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางการจัดงาน
นัยสำคัญของผลการวิจัย	ชี้ให้เห็นว่าการควบคุมแบบมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความไว้วางใจและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

7. อภิปรายผล

7.1 การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ประเพณีด้านความเป็นลักษณะเฉพาะ ด้านการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ด้านความภาคภูมิใจในตนเองและความสามารถส่วนตนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี พบอัตลักษณ์ประเพณีจังหวัดอุทัยธานี ดังนี้

1. ด้านความเป็นลักษณะเฉพาะ (Distinctiveness) เน้นไปที่การรักษาประเพณีดั้งเดิม ความสงบเรียบง่าย และการมีประเพณีตักบาตรเทโวที่มีความโดดเด่น การร่วมมือของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีความท้าทายในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการพัฒนาเทคโนโลยีในปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์สถานที่ (Place Identity Theory) ของทวิกเกอร์-รอสส์และอัซเซลล์ (Twigger-Ross & Uzzell, 1996) ที่มองว่าความเป็นลักษณะเฉพาะคือกลไกสำคัญของการสร้างตัวตนของคนในพื้นที่ ซึ่งถูกยืนยันในงานของริชาร์ดส์ (Richards, 2018) ความเป็นลักษณะเฉพาะเป็นหนึ่งในแกนกลางของการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ประเพณีของท้องถิ่นมีคุณค่าและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว หยินและคณะ (Yin et al., 2023) พบว่าการสร้างความโดดเด่นของประเพณีสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและประสบการณ์นักท่องเที่ยวได้ ในขณะที่ซูกิน (Zukin, 2020) อธิบายว่าความโดดเด่นทางวัฒนธรรมถือเป็นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่แปลงเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจได้โดยไม่สูญเสียความหมายเชิงอัตลักษณ์ ดังนั้นผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีที่ว่าเอกลักษณ์เฉพาะของประเพณีจังหวัดอุทัยธานีสามารถเป็นฐานการสร้างแบรนด์วัฒนธรรม (Cultural Branding) เพื่อยกระดับภาพลักษณ์จังหวัดและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าได้อย่างยั่งยืน

2. ด้านการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง (Continuity) เน้นการสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น การส่งเสริมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีและการร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีเพื่อให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยการใช้เทคโนโลยีและสื่อประชาสัมพันธ์ช่วยให้ประเพณีได้รับการเผยแพร่และสนับสนุนมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2003) และบูรัคและคณะ (Burack et al., 2024) ว่าความต่อเนื่องของวัฒนธรรมเกิดจากการส่งต่อองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ ลันดอร์ฟและคณะ (Landorf et al., 2023) กล่าวว่าความต่อเนื่องในการปรับตัว (Adaptive Continuity) คือเงื่อนไขหลักในการคงอยู่ของมรดกในยุคสังคมเปลี่ยนแปลง ต้องปรับตัวโดยไม่สูญเสียแก่นความหมายการคงอยู่ของประเพณีจังหวัดอุทัยธานีที่ยังรักษารูปแบบเดิมและเปิดให้ภายนอกเข้ามาเรียนรู้ จึงถือเป็นตัวอย่างเชิงรูปธรรมของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมแบบพลวัต (Dynamic Heritage Management) ที่สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษาในการวิจัยนี้

3. ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) สะท้อนให้เห็นถึงการร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนการรักษาและสืบทอดประเพณีจากรุ่นสู่รุ่นและการพัฒนากิจกรรมต่างๆ ให้มีความสวยงามและน่าสนใจ ทั้งในแง่ของการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและการผสมผสานกับความร่วมสมัยเพื่อให้ประเพณีเหล่านี้ยังคงอยู่และสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) ของทาจเฟลและคณะ (Tajfel et al., 2001) ที่อธิบายว่าการได้รับการยอมรับจากภายนอกช่วยยกระดับความนับถือตนเอง (Self esteem) ของกลุ่ม รวมถึงโซลาร์ดและคณะ (Soulard et al., 2024) ที่กล่าวว่าความภูมิใจในชุมชนเป็นปัจจัยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ท่องเที่ยวชนบท นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับพัทนัม (Putnam, 2000) ที่ระบุว่าทุนทางสังคม (Social Capital) หรือเครือข่ายความไว้วางใจภายในชุมชนจะยิ่งเพิ่มระดับความภาคภูมิใจของชุมชน (Community Pride) เมื่อชุมชนทำงานร่วมกันได้สำเร็จ ดังนั้นความภูมิใจจึงเป็นแรงจูงใจสำคัญให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องในพื้นที่วัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี

4. ด้านความสามารถส่วนตัว (Self-efficacy) เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณี การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจและดึงดูดผู้คนให้เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีการสร้างโอกาสให้ชุมชนและเยาวชนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy Theory) ของบันดูรา Bandura (1997) ที่ชี้ว่าความเชื่อว่าตนสามารถทำสิ่งใดได้ส่งผลต่อระดับของแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม ยิ่งไปกว่านั้นงานของฮูและคณะ (Hu et al., 2022) เสนอว่าการมีความสามารถร่วมกันสูง (Collective Efficacy) ในชุมชนวัฒนธรรมจะช่วยให้เกิดการบริหารจัดการประเพณีอย่างยั่งยืนผ่านกระบวนการการเสริมพลังอำนาจชุมชน (Community Empowerment) การฝึกอบรมและการสร้างตัวอย่างความสำเร็จ (Vicarious Experience) ยังช่วยเสริมพลังและสร้างความเชื่อมั่นให้ชุมชนจังหวัดอุทัยธานีเห็นว่าตนสามารถร่วมขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้จริง รวมถึงความสามารถส่วนตนและความสามารถในการรวมกลุ่มเป็นทั้งตัวแปรเชิงจิตวิทยาและสังคมที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนการสืบสานประเพณี การส่งเสริมทั้งสองมิติจะช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมและเชื่อมั่นในการจัดงานอย่างต่อเนื่องและดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยการออกแบบโครงการที่ผสมผสานการฝึกอบรม การสนับสนุนทางสังคมและการสร้างความสำเร็จเล็กๆ จะผสมทั้งความเชื่อมั่นส่วนบุคคลและศักยภาพการรวมกลุ่ม

7.2 การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการวางแผน ด้านการจัดการ ด้านการชี้นำ และด้านการควบคุมที่มีต่อการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดอุทัยธานี ดังนี้

1. ด้านการวางแผน (Planning) พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการจัดงานประเพณีจังหวัดอุทัยธานี แสดงถึงการบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในทุกขั้นตอน ทั้งการประชาสัมพันธ์ การประชุมวางแผน การแบ่งบทบาทหน้าที่และการประเมินผลร่วมกัน ซึ่งสะท้อนความเป็นระบบและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สอดคล้องกับโทซุน (Tosun, 2000) ที่กล่าวว่าการวางแผนที่มีความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ จะสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (ownership) และความยั่งยืนของโครงการ ในขณะที่จามาลและเก็ตซ์ (Jamal & Getz, 1999) เสนอว่าการรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาในกระบวนการวางแผนทำให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกิดความสมดุลระหว่างมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในระดับวางแผนของจังหวัดอุทัยธานียังตรงกับแนวคิดการวางแผนร่วมกัน (Collaborative Planning) ของฮีลีย์ (Healey, 2020) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามภาคส่วนและการใช้พื้นที่เสวนา (Collaborative Arena) เป็นศูนย์กลาง ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มนวัตกรรมเชิงพื้นที่อย่างไรก็ตาม มีความเห็นแตกต่างในด้านการจัดสรรงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าและแนวทางการบริหารจัดการ โดยภาครัฐมักปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนด ส่วนภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องการความยืดหยุ่น ชี้ให้เห็นว่าแม้ทุกภาคส่วนจะมีส่วนร่วมในการจัดการประเพณี แต่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนในด้านลำดับความสำคัญและเป้าหมาย โดยเฉพาะระหว่างการพัฒนาเชิงพาณิชย์ (commercialization) กับการอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม (cultural preservation) สอดคล้องกับดังกีและจามาล (Dangi & Jamal, 2021) ที่ระบุว่าความไม่สมดุลระหว่างการตัดสินใจบนลงล่างกับล่างขึ้นบน (Bottom Up vs Top Down Participation) อาจจำกัดผลของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. ด้านการจัดการ (Organizing) พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการจัดการในการจัดงานประเพณีจังหวัดอุทัยธานีมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในทุกขั้นตอน โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรม การต้อนรับนักท่องเที่ยวและการร่วมแก้ไขปัญหาหน้างาน ขณะที่ทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับการประสานงาน การมอบหมายหน้าที่และการประเมินผลเพื่อพัฒนาในปีต่อไป สอดคล้องกับอาเรฟ (Aref, 2022) ซึ่งพบว่าการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐกับชุมชนในกระบวนการจัดเทศกาล (Festival Committee Model) ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและลดความขัดแย้งด้านบทบาท อย่างไรก็ตาม มีความเห็นแตกต่างในด้านการปฏิบัติ โดยภาครัฐมุ่งเน้นการต้อนรับนักท่องเที่ยวและการประสานงานหลังวางแผน ภาคเอกชนเน้นประสิทธิภาพการดำเนินงาน ขณะที่ผู้นำท้องถิ่นและภาคประชาชนให้ความสำคัญกับการวางแผนร่วมตั้งแต่ต้น การเก็บข้อมูลย้อนกลับ การเชิญชวนชุมชนเข้าร่วมและการบริหารจัดการประเพณีในระดับหมู่บ้านอย่างใกล้ชิด ชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าทุกภาคส่วนจะมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม แต่ยังมีความแตกต่างของบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจระหว่างภาคส่วนต่างๆ จึงควรระมัดระวังในการตีความว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริงหรือเป็นเพียงการมีส่วนร่วมเชิงสัญลักษณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของคีโอห์ (Keough, 1998) ที่ระบุว่าการจัดการที่ให้ชุมชนร่วมตัดสินใจจะเพิ่มความโปร่งใสและลดต้นทุนการดำเนินงาน รวมถึงนยอปาเนและทิโมธี (Nyaupane & Timothy, 2020) ชี้ว่าการจัดการโดยชุมชน (Community Based Management) เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับทรัพยากรที่ตนพึ่งพา

3. ด้านการชี้นำ (Directing) พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการชี้นำในการจัดงานประเพณีจังหวัดอุทัยธานี มีจุดร่วมที่สำคัญคือ ทุกภาคส่วนยอมรับบทบาทของผู้นำทั้งจากภาครัฐและชุมชนในการกำหนดทิศทางผ่านการประชุมร่วมกันเพื่อยกระดับมาตรฐานงานและสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สอดคล้องกับแฟร์เบอร์และคณะ (Faerber et al., 2021) ซึ่งชี้ว่าผู้นำที่ให้แรงบันดาลใจและเปิดพื้นที่นวัตกรรม (Inspired Leadership) ทำให้เกิดความร่วมมือและความผูกพันสูงในงานอนุรักษ์วัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม มีความแตกต่างในเชิงบทบาท โดยภาครัฐเน้นการอำนวยความสะดวกและประสานงานในระดับองค์กร ส่วนภาคเอกชนเน้นด้านความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างจุดเด่นทางการท่องเที่ยว ขณะที่ผู้นำท้องถิ่นและภาคประชาชนเน้นการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการสร้างรายได้และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกลับคืนสู่ท้องถิ่นโดยตรง สอดคล้องกับฮูและคณะ (Hu et al., 2022) ที่เสนอว่าการเสริมพลังชุมชน (Community Empowerment) จะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้นำท้องถิ่นสามารถผสานอำนาจรัฐกับความคิดริเริ่มของชุมชน ช่วยให้เกิดแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกอย่างยั่งยืน

4. ด้านการควบคุม (Controlling) พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการควบคุมในการจัดงานประเพณีจังหวัดอุทัยธานี ทุกภาคส่วนยอมรับกลไกการมีส่วนร่วมผ่านการเสนอความเห็น การแบ่งงานและการตรวจสอบร่วมกัน อย่างไรก็ตาม มีความแตกต่างในเชิงบทบาท โดยภาครัฐมีบทบาทควบคุมภาพรวมเพื่อให้สอดคล้องกับมติและนโยบาย ภาคเอกชนมุ่งเน้นการแก้ปัญหาร่วมกัน ส่วนผู้นำท้องถิ่นและภาคประชาชนให้ความสำคัญกับการควบคุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ เช่น การดูแลความปลอดภัย การเก็บข้อมูลประเมินผลโดยตรงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการบริหารทรัพยากรชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางการจัดงาน สอดคล้องกับแนวคิดการติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Monitoring and Evaluation) (PM&E) ของเอสเทรลลาและกาเวนตา (Estrella & Gaventa, 2020) ที่เน้นการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มร่วมตรวจสอบผลลัพธ์และเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง และมอสคาร์โด (Moscardo, 2022) ยังพบว่าการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการติดตามประเมินเพิ่มความโปร่งใสและเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างภาคส่วนต่างๆ

8. ข้อเสนอแนะ

การนำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานีอย่างยั่งยืน สามารถจำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5 ภาคส่วน ดังนี้

1. ภาครัฐ

1) หน่วยงานภาครัฐควรจัดการประเพณีที่มีการบูรณาการแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค โดยกำหนดให้การอนุรักษ์อัตลักษณ์ประเพณีท้องถิ่นและการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องเป็นตัวชี้วัดหลักในการประเมินความสำเร็จของโครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดควรถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านประเพณีจากผู้ชำนาญการสู่เยาวชน โดยผนวกเข้ากับหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในพื้นที่และจัดอบรมพัฒนา Soft Skills และ Hard Skills ให้แก่ชุมชน เช่น การเล่าเรื่องทางวัฒนธรรม การบริการ การตลาดดิจิทัลและการจัดการงบประมาณ เพื่อเสริมสร้างความสามารถส่วนตน

3) ภาครัฐควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัลเกี่ยวกับประเพณีและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและจัดทำระบบ Smart Monitoring เพื่อติดตามผลกระทบต่อชุมชนแบบ Real-time รวมทั้งจัดทำโครงการบันทึกองค์ความรู้ เช่น วิดีโอ เสียง ข้อเขียน เพื่อเก็บรักษาไว้ในฐานข้อมูลที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้

2. ภาคเอกชน

1) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวควรออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเพณีท้องถิ่น เช่น แพ็กเกจท่องเที่ยวร่วมงานตักบาตรเทโว พร้อมเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำสะแกกรัง การพัฒนาสินค้าที่ระลึกที่เชื่อมโยงกับเอกลักษณ์ประเพณีและการจัดกิจกรรมเชิงมีส่วนร่วม เช่น เวิร์กชอปทำของที่ระลึก การทำอาหารพื้นบ้าน

2) ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ร้านค้าของที่ระลึกและผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างบูรณาการและสร้างกลไกแบ่งรายได้ที่เป็นธรรมให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียม

3. ภาคประชาชน

1) ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและองค์กรชุมชนควรจัดตั้งคณะกรรมการจัดการประเพณีที่มีตัวแทนจากทุกกลุ่ม ได้แก่ เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ประกอบการ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดการ การชี้นำและการควบคุม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความสามารถรวมกลุ่ม

2) ชุมชนควรจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูครูภูมิปัญญา ผู้สืบทอดพิธีกรรมและผู้มีคุณูปการต่อการอนุรักษ์ประเพณี เช่น การมอบรางวัล การจัดนิทรรศการเล่าเรื่องชีวิตและผลงาน เพื่อสร้างแบบอย่างและเพิ่มความภาคภูมิใจในตนเองของสมาชิกชุมชน

3) ชุมชนควรจัดกิจกรรมเชิงมีส่วนร่วมสำหรับเยาวชน เช่น ค่ายเยาวชนเรียนรู้ประเพณี เวิร์กชอปเชิงสร้างสรรค์ การประกวด เพื่อเชื่อมโยงประเพณีกับชีวิตประจำวันของเยาวชนและสร้างการเรียนรู้แบบ Learning by Doing รวมทั้งส่งเสริมให้เยาวชนใช้สื่อดิจิทัลร่วมสร้างเนื้อหาเพื่อประชาสัมพันธ์ประเพณีในรูปแบบที่ทันสมัย

4. ภาควิชาการ

1) สถาบันการศึกษา นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและนักวิชาการด้านวัฒนธรรมควรดำเนินการวิจัยเชิงลึกเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเพณี รวมทั้งศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

2) มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Tourism) รวมทั้งจัดอบรมระยะสั้นให้กับบุคลากรในพื้นที่ เช่น มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5. ภาคประชาสังคม

1) องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิและกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนต่างๆ ในจังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดใกล้เคียงเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์และสนับสนุนการพัฒนาร่วมกัน

2) ภาคประชาสังคมควรจัดกิจกรรมรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความสำคัญของการเคารพและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การเป็นนักท่องเที่ยวที่รับผิดชอบและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษาและพัฒนาการจัดการประเพณีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสมบูรณ์และต่อเนื่อง ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการวิจัยครั้งต่อไปว่าควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อความสมบูรณ์ของอัตลักษณ์ประเพณี คุณภาพชีวิตของชุมชนและสภาพแวดล้อม โดยเก็บข้อมูลติดตามเป็นระยะเวลา 5-10 ปี เพื่อประเมินความยั่งยืนของรูปแบบการจัดการ

รายการอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. (2567, 23 ตุลาคม). *เปิดรายชื่อที่เที่ยวในไทยติดท็อป 100 แหล่งท่องเที่ยวยั่งยืนระดับโลก 2024*. https://www.bangkokbiznews.com/environment/1150066

นพรัตน์ ทรงสายชลชัย. (2563). *การพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยพะเยา.

วีระยุทธ พรพจน์ธนมาศ. (2568). หลากมิติในการจำแนกประเภทการวิจัย: มุมมองเชิงวิชาการ. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์*, *8*(1), 1-50.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุทัยธานี. (2562). *องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม*. https://uthaithani.m-culture.go.th/th/db_39_uthaithani_32

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *รายงานสถิติการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี พ.ศ. 2563-2565.* https://www.nso.go.th/nsoweb/downloadFile/stat_main_nso/FfXY/file_th

Aref, F. (2022). Community leaders' participatory role in festival management. *Journal of Tourism and Cultural Change, 20*(6), 589-607. https://doi.org/10.1080/14766825.2021.1910136

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of contro*l. W. H. Freeman.

Burack, J. A., Bombay, A., & Kirmayer, L. J. (2024). Cultural continuity, identity, and resilience among indigenous youth: Honoring the legacies of Michael Chandler and Christopher Lalonde. *Transcultural Psychiatry*, *61*(3), 301-312.

Dangi, T. B., & Jamal, T. (2021). An integrated approach to sustainable community-based tourism. *Sustainability, 13*(2), 812-827. https://doi.org/10.3390/su13020812

Estrella, M., & Gaventa, J. (2020). *Who counts reality? Participatory monitoring and evaluation in development projects.* https://doi.org/10.4324/9781849772728

Faerber, L. S., Hofmann, J., Ahrholdt, D., & Schnittka, O. (2021). When are visitors actually satisfied at visitor attractions? What we know from more than 30 years of research. *Tourism Management*, *84*, 1-26. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104284

Healey, P. (2020). *Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies*. Bloomsbury Publishing.

Hu, B., He, F., & Hu, L. (2022). Community empowerment under powerful government: A sustainable tourism development path for cultural heritage sites. *Frontiers in Psychology, 13*, 1-14.

Jamal, T. B., & Getz, D. (1999). Community roundtables for tourism-related conflicts: The dialectics of consensus and process structures. *Journal of Sustainable Tourism, 7*(3-4), 290-313. https://doi.org/10.1080/09669589908667341

Keough, N. (1998). Participatory development principles and practice: Reflections of a western development worker. *Community Development Journal, 33*(3), 187-196.

Landorf, H., Doscher, S., & Hardrick, J. (2023). *Making global learning universal: Promoting inclusion and success for all students*. Taylor & Francis.

Moscardo, G. (2022). Stakeholder engagement and accountability in tourism destination management. *Journal of Sustainable Tourism, 30*(7), 1568-1586. https://doi.org/10.1080/09669582.2022.2033571

Nyaupane, G. P., & Timothy, D. J. (2020). Community-based tourism as a sustainable heritage management approach. *Journal of Heritage Tourism, 15*(5), 473-489.

Putnam, R. D. (2000). Bowling alone: The collapse and revival of American community. Simon and Schuster.

Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management, 36*, 12-21. https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.005

Soulard, J., Park, J., & Zou, S. (2024). Pride in transformation: A rural tourism stakeholder view. *Journal of Travel Research, 63*(1), 80-99.

Tajfel, H., Turner, J., Austin, W. G., & Worchel, S. (2001). An integrative theory of intergroup conflict. In M. A. Hogg & D. Abrams (Eds.), *Intergroup relations: Essential readings* (pp. 94-109). Psychology Press.

Tosun, C. (2000). Limits to community participation in the tourism development process in developing countries. *Tourism Management*, *21*(6), 613-633.

Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996). Place and identity processes. *Journal of Environmental Psychology, 16*(3), 205-220. https://doi.org/10.1006/jevp.1996.0017

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage.* UNESCO. https://ich.unesco.org/en/convention

Yin, J., Ji, Y., & Ni, Y. (2023). How does cultural confidence awaken community citizenship behaviors? The moderating effect of cultural involvement. *Journal of Hospitality and Tourism Management, 55*, 425-434. https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2023.03.015

Zukin, S. (2020). *Cultural capital and place branding.* Routledge.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์

บทบาทนักพากย์เรือในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลา

Received: 5 March 2026
Revised: 7 April 2026
Accepted: 2 June 2026

วนภรณ์ สุวรรณโณ*
สุพัฒน์ สุวรรณโณ**

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

ประเพณีแข่งขันเรือยาวเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น โดยนักพากย์เรือมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความหมายทางวัฒนธรรมและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทของนักพากย์เรือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (2) วิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วมและดึงดูดผู้ชมและ (3) ประเมินผลของการพากย์เรือต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้ชม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 21 คน ประกอบด้วยนักพากย์เรือที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 6 คน และผู้ชมที่เคยรับชมไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง จำนวน 15 คน จาก 3 สนามการแข่งขันในจังหวัดสงขลา ระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2568 ผลการศึกษาพบว่านักพากย์เรือมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม (2) ผู้เชื่อมโยงชุมชนและ (3) ผู้สร้างความบันเทิง กลยุทธ์การสื่อสารประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) การพากย์ (2) ภาษา (3) เนื้อหา และ (4) การสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งการพากย์เรือมีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของผู้ชมทุกช่วงเวลา โดยผู้ชมทุกคนยืนยันว่าหากไม่มีการพากย์เรือ บรรยากาศจะเงียบเหงาและไม่น่าสนใจ ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าในการนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่ออนุรักษ์และสืบสานประเพณีเรือยาว ควบคู่กับการยกระดับมาตรฐานนักพากย์เรือรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ โดยองค์ความรู้ด้านการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมที่ได้จากการศึกษานี้สามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบหลักสูตรและพัฒนาระบบฝึกอบรม กำหนดแนวทางมาตรฐานวิชาชีพ ตลอดจนเชื่อมโยงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างความยั่งยืนให้กับประเพณีท้องถิ่นในระยะยาว

คำสำคัญ

นักพากย์เรือ;
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม;
เรือยาวประเพณี;
การมีส่วนร่วมของชุมชน

* อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ติดต่อได้ที่: wanaporn.ja@skru.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

** นักวิชาการโสตทัศนศึกษาในงานสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ติดต่อได้ที่: supat.su@skru.ac.th

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

The Role of Boat Race Commentators in Shaping Cultural Identity and Community Engagement: A Case Study of Traditional Long Boat Racing in Songkhla Province

Received: 5 March 2026
Revised: 7 April 2026
Accepted: 2 June 2026

Wanaporn Suwanno*
Supat Suwanno**

Research Article

Abstract

Traditional long boat racing is a cultural heritage that reflects the identity and way of life of local communities. Boat race commentators play a crucial role in transmitting cultural meanings and fostering community participation. This study aimed to (1) examine the roles of boat race commentators in conveying cultural identity, (2) analyze communication strategies used to enhance audience engagement and attract spectators, and (3) evaluate the impact of boat race commentary on audience engagement levels. This qualitative research employed in-depth interviews with 21 key informants, comprising six boat race commentators with at least three years of experience and 15 spectators who had attended at least two races. Data were collected from three racing venues in Songkhla Province, between October and December 2025. The findings revealed three key roles of boat race commentators: (1) cultural transmitters, (2) community connectors, and (3) entertainers. Communication strategies comprised four dimensions: (1) commentary, (2) language, (3) content, and (4) engagement. Boat race commentary had a positive impact on audience engagement throughout all phases, with all spectators confirming that without the commentary, the atmosphere would be quiet and uninteresting. The findings highlight the practical value of applying this body of knowledge to the preservation and continuation of traditional long boat racing, alongside the systematic enhancement of professional standards for emerging boat commentators. The insights into cultural communication derived from

Keywords

boat race commentators;
cultural identity;
traditional long boat racing;
community engagement

* Lecturer, Communication Arts Program, Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajabhat University, e-mail: wanaporn.ja@skru.ac.th (corresponding author)

** Audio-Visual Technical Officer in Section of Corporate Communication, Songkhla Rajabhat University, e-mail: supat.su@skru.ac.th

this study can be effectively utilized in curriculum design and the development of structured training programs, as well as in establishing professional guidelines and standards. Furthermore, these contributions can be integrated with the promotion of cultural tourism, thereby supporting the long-term sustainability of local traditions.

1. บทนำ

ประเพณีแข่งขันเรือยาวเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมกีฬาทางน้ำ หากยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความสามัคคีและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน การแข่งขันมักจัดขึ้นในช่วงเดือน 10-12 ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของพิธีกรรมทางศาสนาและวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ อันแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติและความเชื่อทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงนับเป็นหนึ่งในรูปแบบของ Soft Power ที่สามารถเผยแพร่วัฒนธรรมไทยสู่ระดับสากล (ปณิตา สระวาสี, 2558; วิภา จิรภาไพศาล, 2567)

จังหวัดสงขลามีการสืบทอดประเพณีแข่งขันเรือยาวมาอย่างยาวนาน ด้วยบริบททางภูมิศาสตร์ที่ประกอบด้วยทะเลสาบ แม่น้ำและลำคลอง ส่งผลให้เรือยาวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น โดยมีการจัดการแข่งขันอย่างต่อเนื่องในหลายพื้นที่ของจังหวัด (ปวริศ ประวัติ, สัมภาษณ์, 2568)

ในบริบทของการแข่งขันเรือยาว นักพากย์เรือไม่ได้มีบทบาทเพียงผู้บรรยายผลการแข่งขัน หากยังทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวทางวัฒนธรรม ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อและค่านิยมของชุมชนผ่านการสื่อสารที่เชื่อมโยงบริบทของสายน้ำ เรือและรูปแบบการแข่งขัน เพื่อสร้างบรรยากาศและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ชม นักพากย์เรือจึงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันและส่งเสริมการตระหนักรู้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยเหตุนี้ นักพากย์เรือจำเป็นต้องมีองค์ความรู้รอบด้านเกี่ยวกับประวัติเรือ กฎกติกา เทคนิคการแข่งขันและลักษณะสายน้ำ ควบคู่กับทักษะด้านวาทศิลป์และปฏิภาณไหวพริบ (การแข่งขันเรือยาว, 2558)

แม้จะมีงานวิจัยบางส่วนที่ศึกษาการสื่อสารทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชุมชน แต่บทบาทของนักพากย์เรือยังขาดการศึกษาเชิงลึก ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางวิชาการในมิติของการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะในบริบทการแข่งขันเรือยาวในจังหวัดสงขลาซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านวัฒนธรรม ดังนั้น การพากย์เรือจึงไม่ได้มีบทบาทเพียงด้านความบันเทิง หากยังเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอด สืบสานและเสริมสร้างความเข้มแข็งของวัฒนธรรมท้องถิ่น

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทของนักพากย์เรือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (2) วิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารในการสร้างการมีส่วนร่วมและดึงดูดผู้ชมและ (3) ประเมินผลของการพากย์เรือต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้ชม โดยอาศัยกรอบแนวคิดจากทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม ทฤษฎีหน้าที่นิยม ทฤษฎีการเล่าเรื่อง ทฤษฎีการสื่อสารเชิงการแสดง ทฤษฎีวาทวิทยา ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนและทฤษฎีผู้นำทางความคิด

งานวิจัยนี้มีความสำคัญต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เนื่องจากศิลปะการพากย์เรือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเสี่ยงต่อการสูญหาย การศึกษาบทบาทและกลยุทธ์การพากย์เรือจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสืบสานและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย อีกทั้งยังมีส่วนในการเติมเต็มองค์ความรู้เชิงวิชาการด้านการสื่อสารในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนาและต่อยอดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของนักพากย์เรือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

2.2 เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือในการสร้างการมีส่วนร่วมและดึงดูดความสนใจของผู้ชม

2.3 เพื่อประเมินผลของการพากย์เรือต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้ชม

3. การทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาบทบาทของนักพากย์เรือในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน อาศัยกรอบแนวคิดสหวิทยาการที่เชื่อมโยงมิติทางสังคม วัฒนธรรมและการสื่อสาร โดยทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม อธิบายว่าการรับรู้ตนเองของบุคคลเกิดจากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่การก่อรูปของค่านิยมและความรู้สึกร่วม อันเป็นพื้นฐานของอัตลักษณ์ชุมชน (Luhtanen & Crocker, 1992) ขณะที่แนวคิดการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม มองว่าวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่แสดงออกผ่านภาษาและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้การพากย์เรือเป็นกระบวนการถ่ายทอดและธำรงรักษาความหมายทางวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ กรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงการแสดงช่วยอธิบายการพากย์เรือในฐานะการสื่อสารที่ผสานเสียง ภาษา จังหวะและปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมเข้าด้วยกัน ซึ่งไม่เพียงถ่ายทอดข้อมูล แต่ยังสร้างความหมายและประสบการณ์ร่วม (Austin, 1962; Schechner, 2002; Turner, 1987) ขณะเดียวกัน แนวคิดเกี่ยวกับนักพากย์เสียงช่วยอธิบายมิติด้านทักษะ โดยนักพากย์ทำหน้าที่เสมือนผู้แสดงที่ใช้เสียงในการถ่ายทอดอารมณ์และความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (ทรูปลูกปัญญา, 2563)

ในมิติทางสังคม ทฤษฎีหน้าที่นิยมชี้ให้เห็นว่านักพากย์เรือมีบทบาทในการเชื่อมโยงผู้คนและเสริมสร้างเสถียรภาพของชุมชน ส่วนทฤษฎีการเล่าเรื่องและวาทวิทยาอธิบายการใช้เรื่องเล่า ภาษาและกลวิธีเชิงโน้มน้าวใจในการสร้างความหมายและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ชม ขณะที่แนวคิดผู้นำทางความคิดสามารถอธิบายนักพากย์เรือในฐานะผู้มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้ชม เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและได้รับความเชื่อถือจากชุมชน ขณะที่ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชนอธิบายบทบาทของนักพากย์เรือในฐานะตัวกลางของการสื่อสารแบบ 2 ทาง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563)

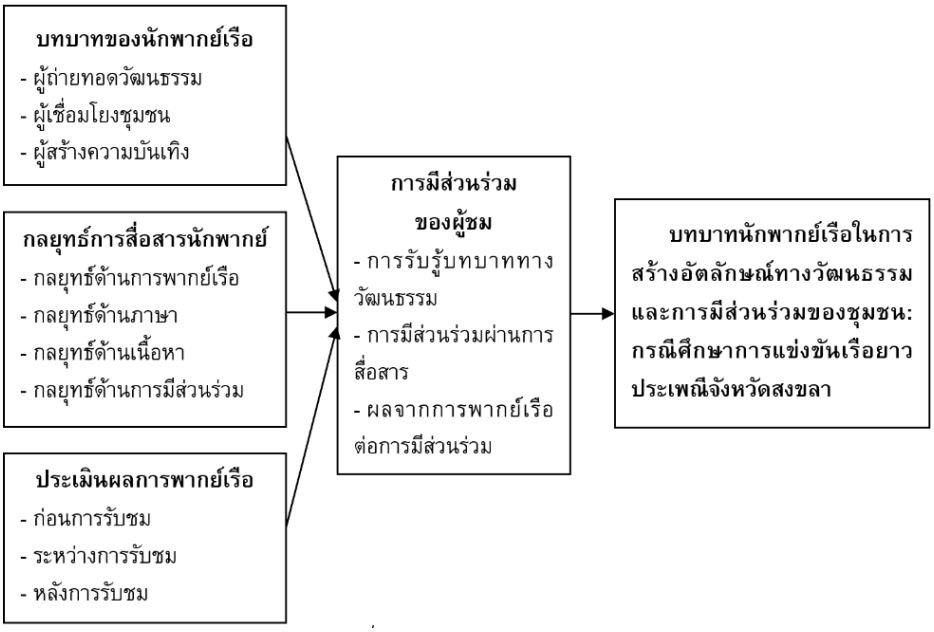
จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่างานวิจัยที่ผ่านมาแม้จะศึกษาการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมในบริบทต่าง ๆ แต่ยังขาดการอธิบายบทบาทของนักพากย์เรือในฐานะผู้ปฏิบัติการสื่อสารเชิงการแสดงที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในภาคใต้ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทและกลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือ เพื่ออธิบายการสร้างความหมายทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของผู้ชมอย่างเป็นระบบ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีแข่งขันเรือยาวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับมิติของการมีส่วนร่วมของชุมชนและการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของประเพณี ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การกำหนดนโยบายและการสืบสานคุณค่าทางวัฒนธรรม (พระครูพิจิตรวรเวท และคณะ, 2565; พระมหาสุเมฆ สมาหิโต และคณะ, 2566) นอกจากนี้ ประเพณีแข่งขันเรือยาวยังมีบทบาทในการส่งเสริมความสามัคคี การพัฒนาคนและการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่น อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว (พงษ์ศักดิ์ ทองละมุล, 2565) ขณะเดียวกัน งานวิจัยด้านการสื่อสารร่วมสมัยสะท้อนให้เห็นบทบาทของ “ผู้สื่อสาร” ในฐานะตัวกลางสำคัญที่เชื่อมโยงผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยเฉพาะการสร้างตัวตนและความน่าเชื่อถือ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดึงดูดและสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ชม (สมิจฐ์ พรหมมินทร์ และขวัญฟ้า ศรีประพันธ์, 2564)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการศึกษาประเพณีในมิติของโครงสร้างชุมชน การมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นหลัก ขณะที่บทบาทของ “นักพากย์เรือ” ยังไม่ได้รับการอธิบายเชิงลึกในฐานะผู้ปฏิบัติการสื่อสาร โดยเฉพาะในมิติของ “การสื่อสารเชิงการแสดง” ที่เชื่อมโยงการสร้างความหมายทางวัฒนธรรมกับการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ชมอย่างเป็นพลวัต

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 แบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากมีข้อมูลเฉพาะเจาะจงเพื่อศึกษาบทบาทนักพากย์เรือ กลยุทธ์การสื่อสารและผลของการพากย์เรือ โดยอาศัยข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกอย่างครบถ้วน

5.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการพากย์เรือและรับชมการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลา โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 21 คน ประกอบด้วย (1) นักพากย์เรือ จำนวน 6 คน โดยเลือกแบบเจาะจงจากการมีประสบการณ์พากย์เรือมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี (2) ผู้เข้าร่วมชมการแข่งขัน จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้ชมที่เคยเข้าร่วมรับชมการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลามาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง

5.3 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง แบ่งเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก ส่วนที่ 2 คำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย ครอบคลุมบทบาทของนักพากย์เรือ กลยุทธ์การสื่อสารและผลของการพากย์เรือต่อผู้ชม ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ การพัฒนาเครื่องมือเริ่มจากกำหนดคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด จากนั้นตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ นิเทศศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา ภาษาและความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมปรับปรุงแก้ไขก่อนขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

5.4 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างจากนักพากย์เรือและผู้ชมการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลาในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2568 ครอบคลุม 3 สนามแข่งขันที่คัดเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากความต่อเนื่องของการจัดงาน การมีส่วนร่วมของชุมชนและประสบการณ์ของนักพากย์เรือ เพื่อสะท้อนบริบทการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมได้ชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยนักพากย์เรือที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี และผู้ชมที่เคยเข้าร่วมอย่างน้อย 2 ครั้ง โดยกำหนดจำนวนตามหลักอิ่มตัวของข้อมูลและข้อมูลที่ได้มีความซ้ำและเพียงพอต่อการอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา การสัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความยินยอมและรับรองสิทธิของผู้ให้ข้อมูล ก่อนบันทึกข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์เชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา โดยสร้างข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ บทบาทของนักพากย์เรือ กลยุทธ์การสื่อสารและการประเมินผลการพากย์เรือ

6. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาบทบาทนักพากย์เรือในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลา มีดังนี้

6.1 บทบาทของนักพากย์เรือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

การศึกษาพบว่านักพากย์เรือมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. บทบาทในฐานะผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม นักพากย์เรือมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยเล่าเรื่องสายน้ำ ประวัติ ลักษณะเรือ รูปแบบการแข่งขันและอัตลักษณ์เรือภาคใต้ พร้อมสอดแทรกแนวคิดการอนุรักษ์ ความผูกพันของชุมชน โดยอาศัยการเตรียมข้อมูลอย่างรอบด้านเพื่อให้ข้อมูลถูกต้องและน่าเชื่อถือ ดังที่นายเปลื้อง สุขสวัสดิ์ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

> การสอดแทรกเรื่องราวท้องถิ่นเกี่ยวกับการแข่งเรือมีมานานแล้ว เป็นวิถีชีวิตของคนใต้ เช่น การเล่นพายเรือจากการหาปลา การแข่งพายเรือตอนน้ำท่วม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนใต้ที่ทำอยู่แล้ว จากนั้นมีการนำวิถีชีวิตมาเป็นการแข่งขันแบบมีกฎกติกาชัดเจน ก็ถือเป็นการอนุรักษ์สานต่อประเพณีวัฒนธรรมได้ ซึ่งนักพากย์เรือเป็นตัวเชื่อมที่นำเรื่องราวเหล่านี้ถ่ายทอดและเล่าให้เยาวชนหรือผู้ชมที่มาชมเรือได้ฟัง
>
> (เปลื้อง สุขสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 2568)

2. บทบาทในฐานะผู้เชื่อมโยงชุมชน นักพากย์เรือทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างผู้จัด ฝีพาย ผู้ชมและชุมชน ผ่านการใช้เสียงและการโต้ตอบเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม เช่น การเอ่ยถึงชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในการแข่งขัน ทำให้ผู้ชมรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมและแสดงปฏิกิริยาโดยการลุกขึ้นเชียร์ ปรบมือและโห่ร้อง ใช้ภาษากลางเป็นหลักเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจน พร้อมทั้งสอดแทรกภาษาถิ่นใต้เป็นระยะเพื่อสร้างสีสัน

> ใช้ภาษากลางในการพากย์เป็นหลัก การพากย์คือการเชียร์ การปลุกระดม ทำให้เกิดความสนุกสนาน เมื่อเราใช้ภาษากลางจะช่วยสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและชัดเจนได้มากกว่า
>
> (มงคล เกิดโกสุม, สัมภาษณ์, 2568)

> ใช้ภาษากลางเป็นหลัก เพราะคนนอกพื้นที่จะได้ฟังรู้เรื่องและเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันด้วย ลดความขัดแย้ง แต่อาจสร้างลูกเล่น สร้างสีสันได้ด้วยภาษาใต้ แทรกเป็นครั้งๆ ไป
>
> (เปลื้อง สุขสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 2568)

3. บทบาทในฐานะผู้สร้างความบันเทิง นักพากย์เรือทำหน้าที่สร้างความบันเทิงตลอดการแข่งขันเพื่อสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน โดยอาศัยความคุ้นเคยและความสนิทสนมกับทีมเรือ ผู้จัดการทีม ผู้จัดงานและคนในชุมชน จึงมีการแซวและหยอกล้ออย่างเหมาะสม พร้อมปรับพลังเสียงและจังหวะให้สอดคล้องกับช่วงการแข่งขัน โดยเฉพาะช่วงใกล้เข้าเส้นชัยเพื่อเร้าอารมณ์ผู้ชม

> เราใช้ความคุ้นเคย ความสนิทสนม ใช้ข้อมูลที่ถูกต้อง เราจึงกล้าเล่นกล้าแซวกับฝีพาย ผู้จัดการทีมเรือ
>
> (สุริยา ขุนทิพย์, สัมภาษณ์, 2568)

การศึกษาบทบาทของนักพากย์เรือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

สรุปสาระสำคัญผลการวิจัยบทบาทนักพากย์เรือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ประเด็นการศึกษา	บทบาทนักพากย์เรือ	สาระสำคัญของผลการวิจัย
1. บทบาทนักพากย์เรือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	1.1 ผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม	ถ่ายทอดประวัติสายน้ำ ลักษณะ เอกลักษณ์เรือภาคใต้ อาศัยประสบการณ์และเตรียมข้อมูลอย่างรอบด้าน เพื่อให้ข้อมูลถูกต้องและน่าเชื่อถือ
	1.2 ผู้เชื่อมโยงชุมชน	ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผู้จัด ฝีพาย ผู้ชมและชุมชน ใช้เสียงพากย์สร้างปฏิสัมพันธ์ ทำให้ผู้ชมรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม
	1.3 ผู้สร้างความบันเทิง	สร้างบรรยากาศสนุกสนานด้วยการหยอกล้ออย่างเหมาะสม ใช้พลังเสียงและจังหวะการพากย์เรือ ให้สอดคล้องกับช่วงการแข่งขัน

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นบทบาทนักพากย์เรือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของการวิจัย

6.2 กลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือในการสร้างการมีส่วนร่วมและดึงดูดความสนใจของผู้ชม

การศึกษาพบว่ากลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือมี 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. กลยุทธ์ด้านการพากย์ นักพากย์เรือมีการวางแผนการพากย์เรืออย่างเป็นระบบ 3 ช่วง ประกอบด้วย (1) ช่วงเริ่มต้น เป็นขั้นตอนอารัมภบท ประกาศการแข่งขัน ให้กำลังใจและเรียกเรือเข้าสู่จุดเริ่มต้น (2) ช่วงการแข่งขัน มีการพากย์การแข่งขัน แบ่งหน้าที่การพากย์เป็นคู่และปรับจังหวะการพากย์เรือตามช่วงการแข่งขัน และ (3) ช่วงท้ายการแข่งขัน ประกอบด้วยการแนะนำเรือคู่ถัดไป ขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พูดสร้างบรรยากาศและสอดแทรกเรื่องราวทางวัฒนธรรม การพากย์เป็นคู่ช่วยให้การสื่อสารต่อเนื่องและมีพลัง โดยอาศัยความสนิท ความคุ้นเคยและความเชื่อใจกัน

จากการสังเกตและถอดรูปแบบการพากย์เรือในลักษณะการพากย์เป็นคู่สามารถสรุปกระบวนการพากย์เรือ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2

สรุปกระบวนการพากย์เรือในการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลา

กระบวนการพากย์เรือ	รายละเอียด
1. ช่วงเริ่มต้น	- เกริ่นนำ/อารัมภบท - ประกาศการแข่งขัน - อวยพรและให้กำลังใจ - เรียกเรือเข้าสู่จุดเริ่มต้น
2. ช่วงการแข่งขัน	- พูดถึงชื่อเรือแต่ละคู่การแข่งขัน - ประวัติเรือ ชื่อฝีพายและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - เริ่มเชียร์เรือแต่ละทีม โดยใช้การเน้นคำและย้ำคำ - การแบ่งหน้าที่การพากย์เป็นคู่ - ปรับจังหวะการพากย์ตามช่วงการแข่งขัน
3. ช่วงท้ายการแข่งขัน	- แนะนำเรือคู่ถัดไปพร้อมแจ้งตรวจสอบคุณสมบัติ - ขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง - พูดสร้างบรรยากาศ - สอดแทรกเรื่องราวทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 3

ตัวอย่างรูปแบบการพากย์เรือในการแข่งขันเรือยาวประเพณีวิถีลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ณ คลองสำโรง ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

ช่วงการพากย์	นักพากย์เรือ	เนื้อหาการพากย์เรือ	น้ำเสียง
ช่วงเริ่มต้น	นายมงคล เกิดโกสุม	- “ออก ออก มาแล้วจ้า”	- ลากเสียงยาว
ช่วงการแข่งขัน	นายสุริยา ขุนทิพย์	- “ออกมาแล้วในประเภท 9 ใบพาย เที่ยวกลับสายน้ำ หรือว่าพายกลับน้ำ 2 ครับ เทพกิตติสุนทร อยู่ในล่องน้ำแดง เจอกับทีมงานเพชรคงคา 2 เพชรคงคา เปิดใบพายมาเที่ยวนี้ เปิดใบพายมาเที่ยวนี้ (พูดย้ำคำ) ดูท่าทางการพาย การพายของเพชรคงคา เพชรคงคา จะไม่ยอมแน่นอนครับ ไม่ยอมแน่นอน (พูดย้ำคำ) จะให้มีน้ำ 3 หรือไม่ แต่ว่าหันไปมองเทพกิตติสุนทร เทพกิตติสุนทรบอกว่า ไม่ยอมครับ ไม่ยอมน้ำ 3 แน่นอน เปิดใบพายขึ้นมาเต็มที่ เปิดใบพายขึ้นมาเต็มที่ (พูดย้ำคำ) ในร่องน้ำแดง หัวพาย ท้ายเปิด หัวพาย ท้ายเปิด (พูดย้ำคำ) ขึ้นมาแล้ว ไม่มีใครยอมใคร ตอนนี้ เทพกิตติสุนทร เริ่มแรง แรง แรง หนีไปแล้วจ้า” (ลากเสียงยาว เพื่อเป็นการส่งสัญญาณให้นายมงคล รับช่วงต่อ)	- เน้นความเร็ว - กระชับ - เสียงดังฟังชัด - น้ำเสียงสูง - เน้นย้ำคำ - พากย์ตามจังหวะเรือ

ช่วงการพากย์	นักพากย์เรือ	เนื้อหาการพากย์เรือ	น้ำเสียง
ช่วงท้ายการแข่งขัน	นายมงคล เกิดโกสุม	- “เอาละครับ เทพกิตติสุนทรนั้นนำอยู่ประมาณ 1 ช่วงน้ำครับ 1 ช่วงน้ำ (ย้ำคำ) ไล่ตามอยู่ครับ จะเอา ไม่เอา ทีมงาน ทีมงานคงคาหันไปมอง แล้วบอกว่า เฮ้ย มันเกิดอะไรขึ้นละเนี่ย มันเกิดอะไรขึ้น ทั้งคู่ พายแบบธรรมด๊า ธรรมดา พายแบบธรรมด๊า ธรรมดา (ย้ำคำ) เหลือระยะทางประมาณ 100 เมตร 100 เมตรสุดท้าย (ย้ำคำ) จะเข้าเส้นชัย เหลือร่องน้ำแดง เหลือร่องน้ำแดง (ย้ำคำ) เริ่มตีหนี เริ่มตีหนี (ย้ำคำ) จะเข้าเส้นชัย แล้วก็แล้วก็ เข้าเส้นชัย” (ลากเสียงยาว ประสานเสียงกับนายสุริยา)	- เสียงดังขึ้น - เข้มข้นขึ้นเมื่อใกล้เข้าเส้นชัย - ย้ำคำ เช่น “ไหวไม่ไหว ไหวไม่ไหว ไหวไม่ไหว” - เมื่อเข้าเส้นชัยจะลากเสียงยาว เช่น “เข้าเส้นชัย” (ลากเสียงยาว)
	นายสุริยา ขุนทิพย์	- “ประกาศผล กรรมการไม่รอช้า ให้ล่องน้ำแดง เทพกิตติสุนทรเป็นเรือชนะไปในเที่ยวนี้”	- เน้นน้ำหนักเสียงมีพลัง

สิ่งสำคัญ คือ นักพากย์เรือไม่มีอำนาจในการประกาศผลการแข่งขัน โดยต้องรอการตัดสินจากคณะกรรมการอย่างเป็นทางการเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ถือเป็นหลักกติกาสากลของการแข่งขันเรือ และนักพากย์เรือต้องพากย์ทั้ง 2 ลำ อย่างเท่าเทียมกันเพื่อความเป็นกลางและเชียร์ทั้ง 2 ลำไปจนถึงเข้าเส้นชัย

องค์ประกอบสำคัญของการพากย์เรือ ได้แก่ ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน ความจริงใจ ความเป็นกลาง มารยาทของนักพากย์เรือ การควบคุมสถานการณ์และเวลาให้เป็นไปตามกำหนด

จากการวิเคราะห์รูปแบบการพากย์เรือพบว่า “ลีลาการพากย์” เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสื่อสารเชิงการแสดง โดยประกอบด้วย (1) การควบคุมจังหวะเสียง (2) การเน้นย้ำคำ (3) การปรับระดับน้ำเสียงและ (4) การใช้เสียงลากยาวเพื่อส่งสัญญาณ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวทำหน้าที่สร้างอารมณ์ร่วม ความตื่นเต้นและการมีส่วนร่วมของผู้ชมในแต่ละช่วงการแข่งขัน

2. กลยุทธ์ด้านภาษา นักพากย์เรือเลือกใช้ภาษากลางเป็นหลักเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันทั้งคนในพื้นที่ นอกพื้นที่และลดความขัดแย้ง โดยแทรกภาษาใต้เพื่อสร้างสีสันเป็นระยะ พร้อมปรับโทนเสียงตามจังหวะการแข่งขัน ตั้งแต่การประกาศในช่วงเริ่มต้น เพิ่มพลังและความเร็วในช่วงกลางและใกล้เข้าเส้นชัย ไปจนถึงเสียงปกติในช่วงประกาศการแข่งขัน เน้นการใช้ถ้อยคำสุภาพ ไม่ใช้คำผวน มีอารมณ์ขัน เป็นกลาง ให้เกียรติทุกฝ่ายและมีสติตลอดการพากย์เรือ

3. กลยุทธ์ด้านเนื้อหา นักพากย์เรือคัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสม โดยนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การแข่งขัน ผู้จัดงาน ประวัติเรือ ฝีพาย ความรู้เกี่ยวกับประเพณีและหลีกเลี่ยงประเด็นอ่อนไหว เช่น กติกาการแข่งขัน ผลการแข่งขันที่ยังไม่ได้รับจากคณะกรรมการ เลือกจังหวะการสอดแทรกให้เหมาะสม โดยไม่รบกวนการพากย์การแข่งขัน

4. กลยุทธ์ด้านการสร้างการมีส่วนร่วม นักพากย์เรืออาศัยความคุ้นเคยกับทีมเรือและชุมชน ใช้เทคนิคการพากย์ เช่น พากย์เป็นคู่ การเรียกชื่อ ชื่นชมทุกฝ่ายและแซวอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างความสนุกและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ชม

สำหรับเนื้อหาที่ผู้ชมมีการตอบสนองและมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ (1) การพูดชื่นชม/ขอบคุณคนในพื้นที่และผู้ให้การสนับสนุนที่ให้ความร่วมมือมาเชียร์การแข่งขันและมาร่วมกิจกรรม (2) การแซว/หยอกล้อผู้ชมอย่างเหมาะสมช่วยสร้างความเป็นกันเอง เกิดความรู้สึกใกล้ชิดระหว่างนักพากย์เรือกับผู้ชม แม้จะอยู่กันคนละฝั่งของสนามแข่งขัน

ผลตอบรับจากผู้ชมและผู้จัดงาน นักพากย์เรือกล่าวว่าหลายครั้งจะมีคำชื่นชมและผลตอบรับจากผู้จัดงานและผู้ชมมาเป็นระยะ ๆ โดยอยากให้กลับมาพากย์เรืออีกในปีถัดไป นอกจากนี้ยังมีผู้ชมบางคนบอกว่า อยากมาดูคนพากย์เรือเพราะมัน ตื่นเต้นและสนุกสนาน แสดงให้เห็นว่าการพากย์เรือมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดผู้ชมให้กลับมาร่วมกิจกรรมในปีต่อไป

จากการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือในการสร้างการมีส่วนร่วมและดึงดูดความสนใจของผู้ชมทั้ง 4 ด้าน ภายใต้กรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงการแสดง จะเห็นว่าการพากย์เรือเป็นการสื่อสารเชิงการแสดงที่สร้างความหมาย อารมณ์และปฏิสัมพันธ์มากกว่าการถ่ายทอดข้อมูลการแข่งขัน โดยใช้กลยุทธ์ด้านการพากย์ ภาษา เนื้อหาและการมีส่วนร่วมเพื่อกำกับประสบการณ์ผู้ชมและทำให้ผู้ชมรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขัน

การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือในการสร้างการมีส่วนร่วมและดึงดูดความสนใจของผู้ชม สามารถสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4
สรุปสาระสำคัญผลการวิจัยกลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือในการสร้างการมีส่วนร่วมและดึงดูดความสนใจของผู้ชม

ประเด็นการศึกษา	บทบาทสำคัญนักพากย์เรือ	สาระสำคัญของผลการวิจัย
กลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือ	1. กลยุทธ์ด้านการพากย์	วางแผนการพากย์เป็น 3 ช่วง (เริ่มต้น-แข่งขัน-ช่วงท้าย) พากย์เป็นคู่ แบ่งหน้าที่ชัดเจน ช่วยให้การสื่อสารต่อเนื่องและมีพลัง
	2. กลยุทธ์ด้านภาษา	ใช้ภาษากลางเป็นหลัก แทรกภาษาถิ่นใต้เพื่อสีสัน ปรับโทนเสียงตามสถานการณ์ ใช้ถ้อยคำสุภาพ มีอารมณ์ขัน
	3. กลยุทธ์ด้านเนื้อหา	คัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม แยกสิ่งที่ควรพูดและควรหลีกเลี่ยง จัดลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกับจังหวะการแข่งขัน
	4. กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม	ใช้ความคุ้นเคยกับชุมชน การเรียกชื่อ การแซวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ชม

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการพากย์เรือไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดข้อมูล แต่เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นแบบสดในบริบทของการแข่งขัน โดยนักพากย์เรือทำหน้าที่เป็นผู้แสดงที่ใช้เสียง ภาษาและปฏิสัมพันธ์ในการร่วมสร้างความหมายกับผู้ชมในสถานการณ์จริง

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นกลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือในการสร้างการมีส่วนร่วมและดึงดูดความสนใจของผู้ชม ซึ่งตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการวิจัยอย่างชัดเจน

6.3 ผลของการพากย์เรือต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้ชม

จากการศึกษาพบว่าการพากย์เรือมีผลกระทบเชิงบวกต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้ชมอย่างชัดเจนในทุกช่วงเวลา

1. ก่อนการรับชม ผู้ชมคาดหวังความสนุกและบรรยากาศคึกคักจากเสียงพากย์เรือ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจมาชมการแข่งขัน อีกทั้งนักพากย์เรือยังช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างความตื่นตัวโดยการพูดเชิญชวนตั้งแต่ก่อนเริ่มการแข่งขัน

2. ระหว่างการรับชม ผู้ชมมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนผ่านการเชียร์และแสดงอารมณ์ร่วม เช่น การลุก-ชูมือขึ้นเชียร์ โห่ร้อง กระโดด ปรบมือ โดยเฉพาะช่วงใกล้เส้นชัยที่นักพากย์เรือเพิ่มพลังและจังหวะเสียง ส่งผลให้บรรยากาศตื่นเต้นและคึกคักสูงสุด

3. หลังการรับชม นักพากย์เรือได้รับคำชื่นชมจากผู้ชม ผู้จัด ชุมชน ซึ่งมีความประทับใจและจดจำเสียงพากย์ที่เร็วแต่ยังได้ยินชัดเจน การพูดชื่อทีมเรือถูกต้องและสร้างพลังแรงใจให้ฝีพาย ส่งผลให้เชิญกลับมาพากย์ในปีถัดไป แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจและการตระหนักถึงความสำคัญของการพากย์เรือต่อความสำเร็จของงาน โดยผู้ชมทุกคนตอบว่าการพากย์มีผลต่อความตั้งใจมาร่วมงานอีกในปีถัดไป โดยให้เหตุผลว่า “สนุก” “อยากมาอีกถ้าเขาจัด” “สนุกดี” “ครึกครื้นดี” “มันส์” “ถ้าจัดก็มาดู” “มาทุกปีอยู่แล้ว” แสดงให้เห็นว่าการพากย์เรือมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดให้ผู้ชมกลับมาร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและทุกคนเห็นตรงกันว่าหากไม่มีการพากย์เรือบรรยากาศงานจะเงียบเหงา ไม่สนุกและไม่ตื่นเต้น

ข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ชมตระหนักถึงบทบาทสำคัญของนักพากย์เรือในการสร้างความสนุกสนานและบรรยากาศที่ดีของงาน เมื่อพิจารณาผลการประเมินผ่านกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ชม จะเห็นว่าเสียงพากย์เรือมีผลต่อผู้ชมในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับอารมณ์ (affective engagement) เช่น ความตื่นเต้นและความสนุกระดับพฤติกรรม (behavioral engagement) เช่น การลุกเชียร์และการปรบมือ และระดับเจตคติ (attitudinal engagement) คือความตั้งใจที่จะกลับมาร่วมกิจกรรมในอนาคต เสียงพากย์จึงเป็นปัจจัยเชิงประสบการณ์ที่ช่วยรักษาฐานผู้ชมและความต่อเนื่องของประเพณีการแข่งขันเรือยาว

การศึกษาผลของการพากย์เรือต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้ชมสามารถสรุปสาระสำคัญของผลการวิจัยดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5

สรุปสาระสำคัญการวิจัยเกี่ยวกับผลของการพากย์เรือต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้ชม

ประเด็นการศึกษา	องค์ประกอบหลัก	สาระสำคัญของผลการวิจัย
ผลของการพากย์เรือต่อการมีส่วนร่วมของผู้ชม	1. ก่อนการรับชม	เสียงพากย์สร้างความคาดหวัง กระตุ้นความสนใจและมีผลต่อการตัดสินใจมาร่วมชมการแข่งขัน
	2. ระหว่างการรับชม	ผู้ชมมีส่วนร่วมสูง โดยเฉพาะช่วงใกล้เข้าเส้นชัย แสดงพฤติกรรมเชียร์ ปรบมือ ลุกขึ้นยืนและตื่นเต้นร่วมกัน
	3. หลังการรับชม	ผู้ชมมีความประทับใจ จดจำเสียงพากย์และมีความตั้งใจกลับมาร่วมงานอีก หากไม่มีการพากย์เรือจะทำให้งานขาดความสนุกและความคึกคัก

ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นผลของการพากย์เรือต่อระดับการมีส่วนร่วมของผู้ชมในมิติต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย

จากผลการศึกษาบทบาทนักพากย์เรือในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลา สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2. สรุปผลการศึกษาบทบาทนักพากย์เรือในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลา
(ที่มา: NotebookLM, 2026)

7. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

7.1 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญ 3 ประการ

1. บทบาทนักพากย์เรือ ทำหน้าที่เป็น “ตัวแสดงทางวัฒนธรรม” ผ่าน 3 บทบาทหลัก ได้แก่ ผู้ถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผู้เชื่อมโยงชุมชนและผู้สร้างความบันเทิง โดยเสียงพากย์ไม่ได้ทำให้การแข่งขันเรือยาวเป็นเพียงกิจกรรมกีฬา หากแต่เป็นพื้นที่ของการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดคุณค่า ความเชื่อและความสัมพันธ์ของชุมชนกับสายน้ำอย่างเป็นรูปธรรม

2. กลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือ ใช้กลยุทธ์การสื่อสาร 4 ด้าน ได้แก่ การพากย์ ภาษา เนื้อหาและสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งทำงานร่วมกันในลักษณะของการสื่อสารเชิงการแสดงที่ผสานเสียง ภาษา จังหวะและปฏิสัมพันธ์แบบเรียลไทม์ เพื่อควบคุมอารมณ์และประสบการณ์การรับชมของผู้ชม

3. ผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ชม การพากย์เรือส่งผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมของผู้ชมในทุกช่วงเวลา ทั้งช่วงเริ่มต้น ช่วงการแข่งขันและช่วงท้ายการแข่งขัน โดยเฉพาะช่วงใกล้เข้าเส้นชัยที่เสียงพากย์มีบทบาทสำคัญ

ในการเร้าอารมณ์และกระตุ้นพฤติกรรมการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน ผู้ชมรับรู้ตรงกันว่าหากไม่มีนักพากย์เรือบรรยากาศของการแข่งขันจะขาดความสนุกและขาดความหมายทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานของสมิจฐ์ พรหมมินทร์ และขวัญฟ้า ศรีประพันธ์ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้พากย์ในฐานะผู้สื่อสารมีบทบาทสำคัญในการสร้าง engagement ผ่านการโต้ตอบกับผู้ชม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้พบความแตกต่างเชิงบริบท กล่าวคือนักพากย์เรือมุ่งเน้นการถ่ายทอดวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน ขณะที่นักพากย์เกมมุ่งสร้างแบรนด์บุคคลในบริบทออนไลน์เพื่อเป้าหมายทางการตลาด แสดงให้เห็นว่า “บทบาทของผู้พากย์” มีลักษณะเฉพาะตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

7.2 การอภิปรายผล

7.2.1 บทบาทนักพากย์เรือในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

จากผลการวิจัยสามารถวิเคราะห์บทบาทนักพากย์เรือออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. นักพากย์เรือในฐานะตัวแสดงทางวัฒนธรรมและผู้สร้างอัตลักษณ์ทางสังคม

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักพากย์เรือทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตและถ่ายทอดอัตลักษณ์ชุมชนผ่านการเล่าเรื่องเกี่ยวกับสายน้ำ เรือและวิถีชีวิต ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมที่อธิบายว่าบุคคลนิยามตนเองผ่านการเป็นสมาชิกของกลุ่ม (Luhtanen & Crocker, 1992) โดยเสียงพากย์ช่วยให้อัตลักษณ์ดังกล่าว “ถูกทำให้มองเห็นและรับรู้ร่วมกัน” ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของวิลเลียมส์ (Williams, 1962, อ้างถึงในเสกสรรทายะรังษี และคณะ, 2556) ที่มองว่าวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่ปรากฏผ่านการสื่อสารในชีวิตประจำวัน กล่าวคือการพากย์เรือทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นถูก “ปฏิบัติการ” และถ่ายทอดในสถานการณ์จริง ยิ่งไปกว่านั้น ผลการศึกษานี้ยังสนับสนุนกรอบการสื่อสารเชิงการแสดงที่มองว่าการสื่อสารเป็นการกระทำที่สร้างความหมายร่วมในบริบทเฉพาะหน้า โดยนักพากย์เรือไม่ได้เพียง “บอกเล่า” แต่เป็น “ผู้แสดง” ที่ร่วมสร้างอัตลักษณ์กับผู้ชมในขณะนั้น

2. นักพากย์เรือในฐานะกลไกการทำหน้าที่เชิงสังคมและการรักษาเสถียรภาพทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่านักพากย์เรือทำหน้าที่ทั้งด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรม การเชื่อมโยงชุมชนและการสร้างความบันเทิง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยมที่มองว่าบทบาททางสังคมช่วยสร้างเสถียรภาพของระบบ โดยนักพากย์เรือทำหน้าที่ 3 มิติ คือ (1) หน้าที่ปรับตัว-สั่งสมปัญญา นักพากย์เรือทำหน้าที่ในการสืบสานองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยให้คนรุ่นใหม่เรียนรู้และทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถอยู่รอดในบริบทสังคมร่วมสมัย (2) หน้าที่ค่านิยม-แรงจูงใจ นักพากย์เรือสร้างค่านิยมร่วมเพื่อสื่อสารค่านิยมหลัก เช่น ความกตัญญูต่อวัด ความสามัคคีและการรวมกลุ่มอาสาสมัคร สร้างแรงจูงใจให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณี (3) หน้าที่บูรณาการ-กำกับระเบียบ นักพากย์เรือรักษาระเบียบและกติกาการแข่งขันโดยเน้นความเป็นกลางและการรอกรรมการตัดสิน ช่วยรักษาความยุติธรรมและความสงบในชุมชน การศึกษาของชมาคอฟ (Shmakov, 2025) สนับสนุนข้อค้นพบนี้ โดยชี้ว่าอัตลักษณ์วัฒนธรรมทำหน้าที่ทั้ง 3 มิติ ช่วยให้ชุมชนรักษามรดกทางสังคมและสร้างความต่อเนื่อง จึงสามารถกล่าวได้ว่านักพากย์เรือเป็น “กลไกทางวัฒนธรรม” ที่ช่วยธำรงโครงสร้างทางสังคมและพิธีกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

7.2.2 กลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือในการสร้างการมีส่วนร่วมและดึงดูดความสนใจของผู้ชม

จากผลการวิจัย สามารถวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารของนักพากย์เรือออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารในฐานะการแสดงทางวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่านักพากย์เรือมีกลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลายและซับซ้อน สามารถอธิบายผ่านกรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงการแสดง มองการพากย์เรือเป็นการแสดงที่ผสมผสานเสียง ภาษา จังหวะและปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม ประกอบด้วย **กลยุทธ์ด้านการพากย์** มีโครงสร้าง 3 ช่วง (อารัมภบท-การแข่งขัน-สรุป) สะท้อนลักษณะการสื่อสารแบบพิธีกรรมที่ทำให้ผู้ชมรับรู้จังหวะและบทบาท การพากย์เป็นคู่แสดงความเป็นมืออาชีพผ่านการประสานงานที่อาศัยความสนิทและการส่งสัญญาณ **กลยุทธ์ด้านภาษา** ใช้ภาษากลางเป็นหลักร่วมกับการปรับโทนเสียงตามสถานการณ์ สอดคล้องกับแนวคิด Audience-Centered Communication หรือการสื่อสารที่เน้นให้ผู้รับสารเป็นศูนย์กลางและทฤษฎีวาทวิทยาที่เน้นการศึกษาผู้รับสารเพื่อให้สื่อสารตรงจุด การใช้ภาษากลางสร้างความเข้าใจร่วมกันและลดอุปสรรคในการสื่อสาร ขณะที่การสอดแทรกภาษาถิ่นใต้ช่วยรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การปรับโทนเสียงตั้งแต่เสียงประกาศจนถึงเสียงที่เพิ่มพลังใกล้เส้นชัยแสดงความสามารถในการสร้างอารมณ์ **กลยุทธ์ด้านเนื้อหา** การคัดเลือกข้อมูลและหลีกเลี่ยงประเด็นอ่อนไหวสะท้อนบทบาทผู้ควบคุมความหมายในสนามการสื่อสาร นักพากย์เรือกลั่นกรองและจัดลำดับข้อมูลเพื่อรักษาความน่าเชื่อถือและความยุติธรรม การไม่พูดถึงกติกาและไม่ประกาศผลก่อนคณะกรรมการแสดงถึงความเคารพในบทบาทหน้าที่และรับผิดชอบต่อความยุติธรรม การหลีกเลี่ยงคำหยาบสะท้อนความเคารพในศักดิ์ศรีมนุษย์ **กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วม** การเอ่ยชื่อ การชื่นชมและการหยอกล้อสามารถอธิบายผ่านกรอบ Participatory Communication หรือการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่มองผู้ชมเป็นผู้มีบทบาทร่วมสร้างความหมาย เสียงพากย์เปิดพื้นที่ให้ผู้ชมรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ การใช้ความคุ้นเคยในการแซวช่วยสร้างความเป็นกันเองและลดระยะห่างทางสังคม การเรียกชื่อและชื่นชมตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ตามทฤษฎีมาสโลว์ (Maslow, 1943)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลยุทธ์ทั้ง 4 ด้านทำงานร่วมกันในลักษณะของการสื่อสารเชิงการแสดงอย่างชัดเจน กล่าวคือการพากย์เรือเป็น “การแสดงสด” ที่นักพากย์เรือใช้เสียง จังหวะและลีลาในการควบคุมอารมณ์ผู้ชม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเชิงการแสดง (Schechner, 2002) ที่มองว่าการแสดงเป็นกระบวนการสร้างความหมายผ่านการปฏิบัติ

2. การเล่าเรื่องและการสร้างความหมายทางสังคม แสดงให้เห็นว่าการเล่าเรื่องเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วม สนับสนุนทฤษฎีการเล่าเรื่องของฟิชเชอร์ (Fisher, 1985) ที่ชี้ว่ามนุษย์ตอบสนองต่อเรื่องเล่ามากกว่าเหตุผล ซึ่งนักพากย์เรือใช้การเล่าเรื่องเกี่ยวกับตำนาน ประวัติชุมชนและชัยชนะในอดีตเพื่อจัดวางความหมาย “เรา-เขา” ช่วยกำหนดตำแหน่งและบทบาทของผู้ชมให้เข้ามามีส่วนร่วมผ่านการเชียร์และการแสดงอารมณ์ร่วม (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2563) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ขยายองค์ความรู้เดิม โดยชี้ให้เห็นว่า “เรื่องเล่า” ในบริบทเรือยาวไม่ได้เป็นเพียงการโน้มน้าว แต่ยัง “สร้างอัตลักษณ์ร่วมแบบทันที” (real-time identity construction) ผ่านการเชียร์และการมีส่วนร่วมของผู้ชม

3. นักพากย์เรือในฐานะผู้นำทางความคิด แสดงให้เห็นว่านักพากย์เรือมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ชม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีผู้นำทางความคิด (KOLs) โดยเป็นแหล่งข้อมูลหลัก ผู้ตีความพิธีกรรมและผู้ชี้นำอารมณ์ผู้ชม ซึ่งนักพากย์เรือมีประสบการณ์ยาวนานกว่า 20-40 ปี และได้รับการยอมรับในระดับประเทศ ส่งผลให้เกิดความเชี่ยวชาญ (authority) ควบคู่กับความน่าเชื่อถือ (credibility) ผ่านการโต้ตอบ (interactivity) กับผู้ชม

อย่างต่อเนื่อง เช่น การเอ่ยชื่อและการแซว ทำให้นักพากย์เรือมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมผู้ชมอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยประเพณีแข่งเรือเปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งในระดับพฤติกรรมและเจตคติ ซึ่งสะท้อนความผูกพันระยะยาวของผู้ชมต่อประเพณีและชุมชน ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของพงษ์ศักดิ์ ทองละมุล (2565) ที่ชี้ว่าประเพณีแข่งเรือช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและการพัฒนามนุษย์เชิงสร้างสรรค์ในชุมชน ซึ่งผลดังกล่าวสนับสนุนทฤษฎี KOLs อย่างชัดเจน ขณะเดียวกันยังขยายทฤษฎีไปสู่บริบทวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ไม่ได้เน้นเชิงพาณิชย์

4. วาทวิทยาและการสร้างความน่าเชื่อถือ การศึกษาแสดงให้เห็นว่านักพากย์เรือใช้กลยุทธ์เชิงวาทกรรมที่สอดคล้องกับทฤษฎีวาทวิทยาของอริสโตเติล (Aristotle, 330-335 ปีก่อนคริสตกาล) ที่อธิบายว่าการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร (Ethos) การเร้าอารมณ์ของผู้รับสาร (Pathos) และการใช้เหตุผลหรือข้อมูลสนับสนุน (Logos) อย่างสมดุลเพื่อสร้างการยอมรับของผู้รับสาร (Rapp, 2022) ซึ่งนักพากย์เรือสร้างความน่าเชื่อถือผ่านความรู้เชิงลึกประสบการณ์ยาวนาน การเตรียมข้อมูลอย่างรอบคอบและการรักษาความเป็นกลางตามบทบาทหน้าที่ ส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือ การพากย์เรือในลักษณะการเร้าอารมณ์ซึ่งถูกใช้ผ่านพลังเสียง จังหวะการพากย์และการย้ำคำ เช่น “ไหว ไม่ไหว” การเล่าเรื่องและการแซวสร้างอารมณ์ร่วม ความตื่นเต้นและความบันเทิงแก่ผู้ชม ขณะที่หลักเหตุและผลสะท้อนผ่านการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติเรือ รูปแบบการแข่งขันและการวิเคราะห์เชิงเหตุผล ซึ่งช่วยเพิ่มความเข้าใจและการเรียนรู้ การบูรณาการองค์ประกอบทั้งสามทำให้นักพากย์เรือสามารถโน้มน้าวใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีวาทวิทยาของอริสโตเติล (Aristotle) อย่างชัดเจนและแสดงให้เห็นว่าการพากย์เรือเป็น “วาทศิลป์เชิงปฏิบัติ” ที่เกิดขึ้นจริงในบริบทวัฒนธรรม

7.2.3 ผลของการพากย์ต่อการมีส่วนร่วมของผู้ชม

การศึกษาพบว่าการพากย์เรือส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมในทุกช่วงเวลา

1. ก่อนการรับชม ผู้ชมมีความคาดหวังต่อเสียงพากย์ว่าจะได้รับความสนุกและบรรยากาศคึกคัก เสียงพากย์จึงเป็นปัจจัยในการตัดสินใจมาชม สะท้อนว่านักพากย์เรือสร้างแบรนด์ที่ดีจนกลายเป็นจุดดึงดูดของงาน นักพากย์เรือมีบทบาทสร้างบรรยากาศผ่านการเชิญชวน เป็นการ warm up ผู้ชม ซึ่งเป็นเทคนิคสำคัญในการเพิ่มคุณภาพประสบการณ์

2. ระหว่างการรับชม ผู้ชมแสดงพฤติกรรมและปฏิกิริยาร่วมชัดเจน โดยเฉพาะช่วงใกล้เส้นชัยที่มีส่วนร่วมมากที่สุด การลุกเชียร์ ปรบมือ โห่ร้อง แสดงการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (emotional engagement) สูง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการสื่อสาร การที่ผู้ชมตอบสนองแตกต่างกันระหว่างช่วงเข้มข้นกับผ่อนคลายแสดงว่านักพากย์เรือควบคุมทิศทางอารมณ์ให้เปลี่ยนไปตามลำดับเหตุการณ์ (emotional journey) ได้มีประสิทธิภาพและสร้างประสบการณ์แบบตื่นเต้นสูงสุด (peak experience) สลับกับการผ่อนคลายเป็นการจัดการพลังงานและความสนใจอย่างชาญฉลาด

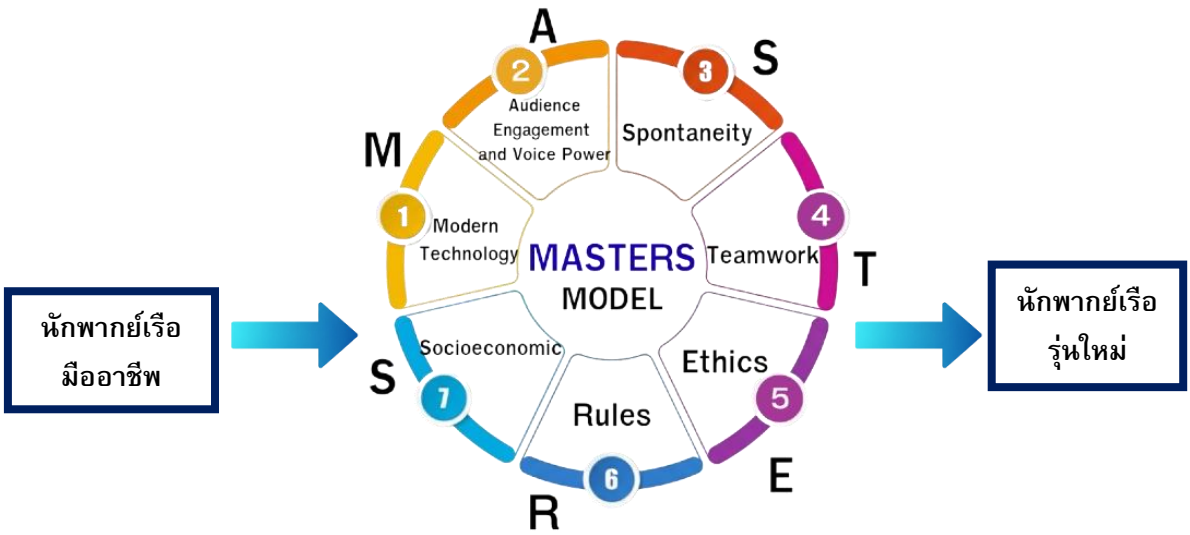
3. หลังการรับชม ผู้ชมมีความประทับใจและจดจำเสียงพากย์มีแนวโน้มกลับมาร่วมกิจกรรมในอนาคต เป็นตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมระยะยาว (long-term engagement) ผู้ชมทุกคนตอบว่าการพากย์เรือมีผลต่อความตั้งใจมาร่วมงานปีถัดไป แสดงว่าเสียงพากย์ไม่เพียงสร้างความพึงพอใจระยะสั้น แต่สร้างความผูกพันระยะยาว ผู้ชมทุกคนเห็นตรงกันว่าหากไม่มีการพากย์เรือบรรยากาศจะเงียบเหงา แสดงว่าเสียงพากย์เรือกลายเป็นองค์ประกอบหลัก

ของประสบการณ์การรับชม ไม่ใช่ส่วนประกอบเสริม สะท้อนความสำเร็จของนักพากย์เรือในการสร้างคุณค่าและความจำเป็น ผลการวิจัยสามารถอธิบายผ่านกรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ชม (Audience Engagement) ในทางนิเทศศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรม การตอบสนองทางอารมณ์และความตั้งใจในการกลับมามีส่วนร่วมซ้ำ

ผลดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบการมีส่วนร่วมของผู้ชม (Audience Engagement) ที่แบ่งเป็นด้านอารมณ์ (affective) ด้านพฤติกรรม (behavioral) และด้านเจตคติ (attitudinal) โดยเฉพาะช่วงใกล้เส้นชัยที่เกิดการมีส่วนร่วมสูงสุด แสดงให้เห็นว่านักพากย์เรือสามารถ “ควบคุมประสบการณ์ผู้ชม” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสนับสนุนแนวคิดการสื่อสารเชิงการแสดงอีกครั้ง โดยชี้ว่าการมีส่วนร่วมไม่ได้เกิดจาก “เนื้อหา” เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจาก “การแสดงของการสื่อสาร” ที่ทำให้ผู้ชมรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์

8. องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบ MASTERS MODEL สำหรับพัฒนานักพากย์เรือรุ่นใหม่อย่างมืออาชีพ

ภาพที่ 3. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย
“MASTERS MODEL การพัฒนานักพากย์เรือรุ่นใหม่อย่างมืออาชีพ”
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2569)

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้เพื่ออธิบายบทบาทของนักพากย์เรือในฐานะกลไกสำคัญในการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผู้คนและมีส่วนร่วมสืบสานประเพณีการแข่งขันเรือยาวของจังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอโมเดลสำหรับการพัฒนานักพากย์เรือรุ่นใหม่อย่างมืออาชีพในรูปแบบ **MASTERS Model** คือแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่ออกแบบมาเพื่อยกระดับ **นักพากย์เรือรุ่นใหม่** ให้มีความเป็นมืออาชีพ ทันสมัยและมีความยั่งยืนทางวัฒนธรรม โดยเน้นการนำ **M = Modern Technology เทคโนโลยีโซเชียลมีเดีย** เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ขยายการเข้าถึงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้เกิดการรับรู้และดึงดูดความสนใจของผู้ชมในวงกว้างมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ **A = Audience Engagement and Voice Power**

การดึงดูดผู้ชม ที่เพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของผู้ชม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พลังเสียง” ของนักพากย์เรือทำหน้าที่กระตุ้นอารมณ์และสร้างบรรยากาศให้กับการแข่งขัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเสียงพากย์ไม่ใช่แค่ส่วนประกอบเสริม แต่เป็นองค์ประกอบหลักที่ขาดไม่ได้ของประเพณีการแข่งขันเรือยาวในปัจจุบัน ขณะเดียวกัน **S = Spontaneity and Crisis Management ไหวพริบในการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า** มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ของผู้ชม เนื่องจากการพากย์เรือที่ตอบสนองต่อสถานการณ์แบบทันทีสามารถสร้างความตื่นเต้นและความต่อเนื่องของประสบการณ์การรับชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ **T = Teamwork Skills ทักษะการทำงานเป็นทีม** ยังช่วยเสริมให้กระบวนการสื่อสารมีความลื่นไหลและเป็นระบบ ผ่านการประสานงานและการส่งจังหวะระหว่างนักพากย์เรือ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้ชม ในอีกด้านหนึ่ง **E = Ethics and Neutrality จริยธรรมและความเป็นกลาง** และ **R = Rules and Procedures Knowledge ความรู้ด้านกติกาและกระบวนการ** ทำหน้าที่เป็นฐานรากสำคัญในการสร้าง “ความน่าเชื่อถือ” ให้กับนักพากย์เรือ โดยความเป็นกลางและความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลจะส่งผลให้ผู้ชมเกิดความไว้วางใจ ซึ่งจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ชมในระยะยาว เมื่อพิจารณาปัจจัยทั้งหมดใน **MASTERS Model** ทำงานร่วมกันในลักษณะของระบบเชิงบูรณาการ ส่งผลให้เกิด “ความเป็นมืออาชีพ” ของนักพากย์เรือ ซึ่งความเป็นมืออาชีพนี้ไม่เพียงแต่ยกระดับคุณภาพของการสื่อสาร แต่ยังนำไปสู่ผลลัพธ์ คือ **S = Socioeconomic Perspective ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม** กล่าวคือการแข่งขันเรือที่มีนักพากย์เรือมีคุณภาพสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับชุมชนและกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ อันนำไปสู่ความยั่งยืนของประเพณีการแข่งขันเรือยาวในระยะยาวได้อีกด้วย

9. บทสรุป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่านักพากย์เรือมีบทบาทที่ซับซ้อนและสำคัญมากกว่าการเป็นเพียง "ผู้บรรยายกีฬา" โดยทำหน้าที่เป็นทั้งตัวแสดงทางวัฒนธรรม ผู้สร้างอัตลักษณ์ทางสังคม กลไกการทำหน้าที่เชิงสังคม ผู้เล่าเรื่องและสร้างความหมาย ผู้นำทางความคิดและผู้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายและความสำคัญของบทบาทนักพากย์เรือในการสืบทอดและรักษาประเพณีการแข่งขันเรือยาว

การวิจัยนี้มีนัยสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ในเชิงทฤษฎี การวิจัยได้เสริมสร้างความเข้าใจในทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม ทฤษฎีการสื่อสารเชิงวัฒนธรรม ทฤษฎีการสื่อสารเชิงการแสดง ทฤษฎีหน้าที่นิยม ทฤษฎีการเล่าเรื่อง ทฤษฎีวาทวิทยา ทฤษฎีผู้นำทางความคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยนำเสนอกรณีศึกษาเฉพาะจากบริบทไทยที่สามารถขยายขอบเขตของทฤษฎีเหล่านี้และสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สำหรับในเชิงปฏิบัติ การวิจัยให้ข้อมูลที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น สถาบันการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการพัฒนานโยบาย โครงการและแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีการแข่งขันเรือยาว รวมถึงการพัฒนานักพากย์เรือรุ่นใหม่ นอกจากนี้ การวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ “การสื่อสารเชิงวัฒนธรรม” ในการรักษาและสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจนำไปประยุกต์ใช้กับประเพณีและกิจกรรมทางวัฒนธรรมอื่นๆ ได้

การวิจัยนี้ยืนยันว่าในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ภูมิปัญญาท้องถิ่นและตัวแสดงทางวัฒนธรรม เช่น นักพากย์เรือ ยังคงมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน เชื่อมโยงชุมชนกับผู้มาเยือนและเชื่อมโยงความหมายทางวัฒนธรรมกับประสบการณ์ชีวิตของผู้คน การสนับสนุนและพัฒนานักพากย์เรือจึงไม่ใช่เพียงการอนุรักษ์อาชีพหนึ่ง แต่เป็นการลงทุนในอนาคตของมรดกทางวัฒนธรรม ความเข้มแข็งของชุมชนและคุณภาพชีวิตของสังคมไทย

ผู้วิจัยหวังว่าการวิจัยนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาและการพัฒนาที่ต่อเนื่องเกี่ยวกับนักพากย์เรือและผู้ปฏิบัติงานด้านการสื่อสารเชิงวัฒนธรรมในบริบทอื่นๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สมบูรณ์และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมและวัฒนธรรมไทย ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยหวังว่าการวิจัยนี้จะสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักวิจัยรุ่นใหม่ในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างจริงจัง เพราะเป็นรากฐานสำคัญของความเป็นไทยและความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไป

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนานักพากย์เรือรุ่นใหม่ควรอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานวัฒนธรรมและองค์กรท้องถิ่นในการจัดหลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐานและระบบรับรองวิชาชีพพร้อม เพื่อจูงใจคนรุ่นใหม่และเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรมท้องถิ่น

2. การสร้างเครือข่าย ชุมชนท้องถิ่นควรจัดตั้งเครือข่ายหรือชมรมนักพากย์เรือในระดับตำบล อำเภอและจังหวัดเพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาทักษะร่วมกัน

3. บูรณาการการศึกษาและการท่องเที่ยวให้สถาบันการศึกษาพัฒนาหลักสูตรการพากย์เรือและสื่อสารวัฒนธรรมและภาครัฐควรเชื่อมโยงการแข่งขันเรือยาวและนักพากย์เรือเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน

10.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบนักพากย์เรือในพื้นที่ต่างๆ ของไทยเพื่อเข้าใจความเหมือน-ต่างของบทบาทและวิธีสื่อสาร แล้วนำมาพัฒนาแนวทางที่เหมาะกับแต่ละบริบทวัฒนธรรม

2. ควรมีการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อวัดการมีส่วนร่วมของผู้ชม ความพึงพอใจและผลกระทบทางเศรษฐกิจพร้อมศึกษาระยะยาวเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงบทบาทนักพากย์เรือและความคงอยู่ของประเพณี

3. ศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัล (ถ่ายทอดสดออนไลน์ โซเชียลมีเดีย ระบบเสียงทันสมัย) ต่อบทบาทและวิธีสื่อสารของนักพากย์เรือ พร้อมวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพและเหมาะกับสังคมไทยยุคปัจจุบัน

รายการอ้างอิง

การแข่งขันเรือยาว. (2558, 8 กุมภาพันธ์). *วัฒนธรรมแห่งสายน้ำ ประเพณีที่สืบสาน.* https://dangeasttern.wordpress.com

ทรูปลูกปัญญา. (2563). *นักพากย์.* https://trueplookpanya.com/explorer/occupation-step3/55

ปณิตา สระวาสี. (2558, 10 กุมภาพันธ์). *ประเพณีท้องถิ่นในประเทศไทย.* https://rituals.sac.or.th/detail.php?id=5

ปวริศ ประวัติ. (2568, 9 สิงหาคม). นักวิชาการวัฒนธรรม กลุ่มอำนวยการพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานที่ 15 สงขลา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา กระทรวงวัฒนธรรม. [บทสัมภาษณ์].

เปลื้อง สุขสวัสดิ์. (2568, 23 พฤศจิกายน). ข้าราชการบำนาญ กระทรวงศึกษาธิการ. [บทสัมภาษณ์].

พงษ์ศักดิ์ ทองละมุล. (2565). ประเพณีแข่งเรือยาว: สู่ชุมชนวิถีพุทธของดีเมืองสุพรรณ. *วารสารพุทธนวัตกรรมปริทรรศน์, 3*(3), 102-111.

พระครูพิจิตรวรเวท, พระอุดมสิทธินายก, พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร, และพระมหาสุเมฆ สมาหิโต. (2565). การมีส่วนร่วมของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร. *วารสารวิจยวิชาการ*, *5*(2), 1-14. https://doi.org/10.14456/jra.2022.27

พระมหาสุเมฆ สมาหิโต, พระครูพิจิตรวรเวท, จันทนา กองกันภัย, และรินทร์ระพีร์ ไวยุวัฒน์. (2566). รูปแบบการอนุรักษ์ประเพณีแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร. *วารสารวิจยวิชาการ, 6*(1), 51-62. https://doi.org/10.14456/jra.2023.5

มงคล เกิดโกสุม. (2568, 5 ตุลาคม). ข้าราชการเกษียณ กระทรวงมหาดไทย. [บทสัมภาษณ์].

วิภา จิรภาไพศาล. (2567, 29 ตุลาคม). *ประเพณีแข่งเรือ.* https://www.silpa-mag.com/history/article_142142

สมิจฐ์ พรหมมินทร์, และขวัญฟ้า ศรีประพันธ์. (2564). การสร้างแบรนด์บุคคลของนักพากย์เกมบนเฟซบุ๊กเกมมิ่ง. *วารสารการสื่อสารมวลชน คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 9*(2), 186-208.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2563). *ทฤษฎีการสื่อสาร.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุริยา ขุนทิพย์. (2568, 5 ตุลาคม). พนักงานพินิจ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. [บทสัมภาษณ์].

เสกสรร ทายะรังษี, รักชนก สมศักดิ์, สุดจินดา ปานคำ, เจตน์ จารุพันธ์, และวิวัน สุขเจริญ. (2556, 28 กุมภาพันธ์). *แนวคิดทฤษฎีกลุ่มสื่อสารเชิงวัฒนธรรม (cultural communication)*. https://phdcommunication.wordpress.com/2013/02/28/แนวคิดทฤษฎีกลุ่มสื่อสาร

Austin, J. L. (1962). *How to do things with words*. Oxford University Press.

Fisher, W. R. (1985). The narrative paradigm: An elaboration. *Communication Monographs*, *52*(4), 347-367. https://doi.org/10.1080/03637758509376117

Luhtanen, R., & Crocker, J. (1992). A collective self-esteem scale: Self-evaluation of one's social identity. *Personality and social psychology bulletin*, *18*(3), 302-318.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, *50*(4), 370-396. https://doi.org/10.1037/h0054346

NotebookLM. (2026). สรุปผลการศึกษาบทบาทนักพากย์เรือในการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดสงขลา [ภาพที่สร้างจาก AI]. https://notebooklm.google

Rapp, C. (2022). Aristotle's rhetoric. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Spring 2022 Edition)*. https://plato.stanford.edu/archives/spr2022/entries/aristotle-rhetoric

Schechner, R. (2002). *Performance studies: An introduction*. Routledge.

Shmakov, V. S. (2025). The matrix of socio-cultural identity of local communities. *Respublica Literaria, 6*(2), 170-182. https://doi.org/10.47850/RL.2025.6.2.170-182

Turner, V. (1987). *The anthropology of performance*. PAJ Publications.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

งานสร้างสรรค์ดุริยางคศิลป์ด้านเทคโนโลยีการบันทึกเสียง: วรรณกรรมเพลงร้องประจำ 7 จังหวัดในภาคใต้ตอนบน บรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่*

Received: 12 January 2026
Revised: 16 March 2026
Accepted: 30 March 2026

ประทีป เจตนากูล**

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการบันทึกเสียงสมัยใหม่ในการบันทึกเสียงเพลงร้องประจำ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ได้แก่ กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนองและสุราษฎร์ธานี โดยดำเนินการบันทึกเสียงด้วยวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่แบบบรรเลงพร้อมกันทั้งวงและแยกบันทึกเสียงร้องเพื่อนำมาปรับแต่งด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล งานวิจัยตั้งอยู่ในมุมมองที่ว่าเทคโนโลยีการบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือทางเทคนิคในการเชื่อมการอนุรักษ์มรดกดนตรีเข้ากับการนำเสนอใหม่ในบริบทร่วมสมัย การศึกษานี้นำเสนอแนวทางการออกแบบมิติและสมดุลเสียงระหว่างวงดนตรีกับเสียงร้องที่สอดคล้องกับบทบาทเชิงวัฒนธรรมของเพลงประจำจังหวัด โดยเน้นความชัดเจนของถ้อยคำร้องควบคู่กับการรักษาพลังและโครงสร้างของเพลงมาร์ช นอกจากนี้ยังสังเคราะห์แนวทางการจัดกลุ่มเครื่องดนตรีและการจัดวางระบบไมโครโฟนเพื่อเสริมบทบาททางดนตรีในช่วงบรรเลงและช่วงล้อรับกับเสียงร้องอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาพบว่าการบันทึกเสียงในบริบทเพลงท้องถิ่นจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีสุนทรียศาสตร์และความหมายทางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน มิใช่เพียงมุ่งเน้นคุณภาพทางเทคนิคเท่านั้น งานวิจัยนี้จึงก่อให้เกิดองค์ความรู้เชิงระบบด้านการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมในบริบทเพลงประจำจังหวัดไทยและเสนอเป็นกรอบอ้างอิงสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนามรดกดนตรีท้องถิ่นในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ

เทคโนโลยีการบันทึกเสียง; บทเพลงประจำจังหวัดภาคใต้ตอนบน; วงดุริยางค์เครื่องลม; การวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทางดนตรี

* บทความนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2567

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีตะวันตก ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: prateep.j@ku.th

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Creative Musical Research in Recording Technology: Literature of Seven Upper Southern Provincial Songs, Performed by Vocalist and Wind Symphony*

Received: 12 January 2026
Revised: 16 March 2026
Accepted: 30 March 2026

Prateep Jattanakul **

Research Article

Abstract

This research investigates the application of contemporary recording technology in the arrangement and recording of provincial songs from the seven provinces of Upper Southern Thailand: Krabi, Chumphon, Nakhon Si Thammarat, Phang Nga, Phuket, Ranong, and Surat Thani. The project employed a large wind symphony recorded live as a full ensemble, while lead and choral vocals were captured separately and refined through digital editing. The study is grounded in the view that recording is not merely a technical tool, but a site of creative research in which musical heritage can be preserved, represented, and made meaningful for contemporary audiences. It proposes an approach to spatial design and sonic balance between the musical ensemble and the voice that remains faithful to the cultural role of provincial songs, emphasizing lyrical clarity while retaining the sonic power and formal character of the march idiom. The study synthesizes systematic strategies for sectional orchestration, microphone placement, and soundstage design. The findings suggest that recording local repertoire requires the integration of recording technology, aesthetics, and cultural meaning rather than a sole emphasis on technical fidelity. The study therefore offers a systematic framework for wind ensemble recording in the context of Thai provincial songs and contributes to current discussions of preservation, innovation, and creative musical research in the digital era.

Keywords

recording technology;
local provincial songs in upper southern Thailand;
wind symphony;
creative research in music

* This article is supported by the National Research Council of Thailand, Fiscal Year 2024.

** Lecturer, Western Music Program, Department of Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: prateep.j@ku.th

1. บทนำ

การบันทึกเสียงในประเทศไทยมีพัฒนาการตามเทคโนโลยีตะวันตกอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่รูปแบบแอนะล็อก (Analog) เช่น แผ่นเสียง (Vinyl) แถบแม่เหล็ก (Reel) และเทปคาสเซต (Cassette) จนถึงรูปแบบดิจิทัลอย่างแผ่นซีดีและไฟล์เสียงแบบดิจิทัล (Wave File) ซึ่งทั้งสองระบบมีเอกลักษณ์และกระบวนการที่แตกต่างกัน โดยสิ้นเชิง เทคโนโลยีแบบดิจิทัลให้คุณภาพรายละเอียดและความคมชัดที่เหนือกว่า ทั้งยังมีความสะดวกรวดเร็วในการถ่ายโอนข้อมูลและการตัดต่อแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ โดยการประมวลผลผ่านโปรแกรม DAW (Digital Audio Workstation) สามารถแก้ไขความผิดเพี้ยนของเสียงร้องและจังหวะได้อย่างง่ายดาย ต่างจากระบบแอนะล็อกที่นักร้องต้องบันทึกเสียงซ้ำจนกว่าจะสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีการใช้เสียงสังเคราะห์จำลองเครื่องดนตรีมาผสมผสานเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์หลังการบันทึกเสียง ส่งผลให้บทเพลงมีคุณภาพสูงและสามารถจัดเก็บข้อมูลได้หลากหลายรูปแบบรวมถึงระบบออนไลน์ ซึ่งเอื้อต่อการเข้าถึงและใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ทั่วโลก

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการบันทึกเสียงแบบเดิมคือบทเพลงที่ผลิตและจัดเก็บในรูปแบบดั้งเดิม ทั้งแถบแม่เหล็ก เทปคาสเซต หรือแผ่นซีดีจะไม่สามารถนำมาเล่นซ้ำได้ในอนาคตเนื่องจากการยุติการผลิตและพัฒนาอุปกรณ์เครื่องเล่นเสียงรูปแบบเดิม ซึ่งส่งผลกระทบต่อบทเพลงสำคัญในประเทศไทยที่อาจสูญหายและไม่สามารถสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้ แม้บางบทเพลงจะถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากการประพันธ์ที่กลั่นกรองจากองค์ความรู้และประสบการณ์ทั้งชีวิตเพื่อบรรยายเรื่องราวความสวยงามของภูมิประเทศและผู้คน ดังนั้นการสืบทอดบทเพลงและภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม ในบริบทนี้ เทคโนโลยีการบันทึกเสียงทำหน้าที่เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นถึงมรดกทางดนตรีสามารถดำรงอยู่ในรูปแบบใหม่ที่เข้าถึงผู้ฟังร่วมสมัยที่ไม่ใช่เพียงแค่การอนุรักษ์ของเดิมไว้เท่านั้น แต่ยังสามารถรักษาอัตลักษณ์และความหมายทางวัฒนธรรมของบทเพลงไว้ด้วย (D'Agostino, 2020)

ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะใช้ความเชี่ยวชาญด้านการบันทึกเสียงนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสร้างองค์ความรู้และศึกษาเทคนิคการบันทึกเสียงรูปแบบใหม่ เพื่อเพิ่มคุณภาพการสร้างสรรค์งานดนตรีและแก้ปัญหาการสูญหายของบทเพลงสำคัญ โดยคัดเลือกบทเพลงประจำจังหวัดภาคใต้ตอนบน 7 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนองและสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นบทเพลงบรรยายอัตลักษณ์จังหวัดที่ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง นำมาเรียบเรียงดนตรีและบันทึกเสียงใหม่ร่วมกับวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ ด้วยเหตุผลสำคัญคือ 1) การบันทึกเสียงวงประเภทนี้ยังขาดแคลนองค์ความรู้ และ 2) เพื่อส่งเสริมศักยภาพของโรงเรียนในท้องถิ่นที่มีวงโยธวาทิตให้สามารถนำข้อมูลดิจิทัลและโน้ตเพลงจากงานวิจัยไปใช้ทำการแสดงหรือจัดการประกวด เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนได้บรรเลงบทเพลงประจำจังหวัดของตนเองได้จริง

งานวิจัยนี้จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีการบันทึกเสียงซึ่งจะทำให้เกิดบทเพลงประจำจังหวัดที่มีคุณภาพและเกิดประโยชน์หลากด้าน ทั้งด้านดุริยางคศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อีกทั้งยังใช้เผยแพร่ความงดงามของแต่ละจังหวัดผ่านวีดิทัศน์ประกอบเพลงแบบออนไลน์ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว สืบทอดและต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษา ค้นคว้าและประยุกต์เทคโนโลยีการบันทึกเสียงสู่การสร้างสรรค์บทเพลงร้องประจำจังหวัดภาคใต้ตอนบน
2. เพื่อสืบสาน อนุรักษ์บทเพลงอันทรงคุณค่าของประเทศไทย
3. เพื่อส่งเสริมเยาวชนให้ได้ร้องและบรรเลงบทเพลงที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดตนเอง
4. เพื่อเป็นการเผยแพร่บทเพลงประจำจังหวัดให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

3. กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงสร้างสรรค์

บทความวิจัยนี้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงสร้างสรรค์แบบ Practice-led Research ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่มิได้มุ่งเพียงผลลัพธ์ของการวิจัย แต่เป็นวิธีวิจัยที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ผ่านการปฏิบัติจริง (Knowledge through Practice) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบการวิจัยด้านศิลปกรรมร่วมสมัยที่เสนอว่าความรู้ทางศิลปะสามารถเกิดขึ้นได้จากการทดลองเชิงปฏิบัติ การตัดสินใจเชิงสุนทรียศาสตร์และการสะท้อนผลอย่างเป็นระบบ ในบริบทของงานวิจัยนี้ กระบวนการเรียบเรียงเสียงประสาน การออกแบบระบบบันทึกเสียง การเลือกและจัดวางไมโครโฟน การควบคุมสมดุลเสียง การผสมเสียงและการจัดทำต้นฉบับมิได้เป็นเพียงขั้นตอนการผลิตผลงาน แต่เป็นกระบวนการสืบค้น ทดลองและวิเคราะห์ ในทัศนะนี้ อะคูสติกของพื้นที่ เครื่องมือบันทึกเสียง ซอฟต์แวร์และระบบการประมวลผลเสียงเป็นโครงสร้างสนับสนุนการดำเนินงานและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างสรรค์ทางดนตรี ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงสุนทรียศาสตร์และการก่อรูปของผลงาน (Mazzola et al., 2011) เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ในบริบทเพลงประจำจังหวัดของประเทศไทย กรอบแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. Practice as Research Method การสร้างสรรค์ดนตรีและการบันทึกเสียงทำหน้าที่เป็นกระบวนการสืบค้นและทดสอบสมมติฐานเชิงเทคนิคและเชิงสุนทรียศาสตร์ ตัวอย่างเช่น การเปรียบเทียบผลลัพธ์ของการวางไมโครโฟนแบบ A-B และ ORTF ในบริบทห้องแสดงคอนเสิร์ตขนาดกลาง เพื่อประเมินผลต่อมิติของเวทีเสียง ความชัดเจนและความสมดุลของย่านความถี่

2. Critical Reflection การสะท้อนผลหลังการปฏิบัติถูกนำมาใช้วิเคราะห์คุณภาพเสียง มิติของเวทีเสียงแบบซ้าย ขวา ความสมดุลเชิงระดับความดังกับบทบาทของแต่ละเครื่องดนตรีและระดับการคงอยู่ของอัตลักษณ์ทางดนตรี กระบวนการสะท้อนผลดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญที่แปรเปลี่ยนประสบการณ์เชิงปฏิบัติให้กลายเป็นองค์ความรู้เชิงวิชาการ

3. Contextual Integration การบูรณาการมิติทางวัฒนธรรมกับเทคโนโลยีร่วมสมัย โดยมองว่าการบันทึกเสียงมิใช่เพียงการผลิตสื่อเสียง แต่เป็นกระบวนการตีความและถ่ายทอดอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านโครงสร้างเสียง การจัดวางมิติและการออกแบบเวทีเสียง เพื่อรักษาสมดุลระหว่างความร่วมสมัยกับรากเหง้าทางวัฒนธรรม

ภายใต้กรอบดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมิได้มุ่งเพียงสร้างผลงานดนตรีคุณภาพสูง หากแต่มีเป้าหมายเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ

1. แนวทางการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ในบริบทเพลงวัฒนธรรมไทย
2. วิธีการผสมเสียงที่รักษาสมดุลระหว่างความร่วมสมัยกับอัตลักษณ์ดั้งเดิม
3. การประยุกต์เทคโนโลยีการบันทึกเสียงเพื่อการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางดนตรีในยุคดิจิทัล

ลักษณะดังกล่าวทำให้งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ชิ้นนี้สามารถวางอยู่ในกรอบของการวิจัยสร้างสรรค์ทางดนตรี (creative research in music) ซึ่งมองการปฏิบัติทางดนตรี การทดลองสุนทรียะและการสะท้อนผลอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นกระบวนการผลิตองค์ความรู้ที่มีสถานะทางวิชาการในตัวเอง (Reid et al., 2020) ดังนั้น จึงเป็นการบูรณาการระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติโดยผลลัพธ์เชิงวิชาการมิได้เป็นเพียงผลงานดนตรี แต่เป็นหลักฐานเชิงวิจัยที่สะท้อนกระบวนการทดลอง วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ผ่านการปฏิบัติทางดุริยางคศิลป์อย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้

4. ขอบเขตการสร้างสรรค์

1. งานสร้างสรรค์ดุริยางคศิลป์ด้านเทคโนโลยีการบันทึกเสียง: วรรณกรรมเพลงร้องประจำ 7 จังหวัดในภาคใต้ตอนบนบรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ในครั้งนี้จำกัดการคัดเลือกบทเพลงเฉพาะจาก 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ได้แก่ จังหวัดกระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนองและสุราษฎร์ธานีเท่านั้น
2. การเรียบเรียงเสียงประสานจัดทำขึ้นใหม่เพื่อวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ โดยใช้เนื้อร้องและทำนองจากของเดิม

5. ข้อจำกัดของการสร้างสรรค์

แม้งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้จะนำเสนอแนวทางเชิงระบบในการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ในบริบทเพลงประจำ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาในการตีความผลลัพธ์ดังนี้

1. การศึกษานี้ดำเนินการกับวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ในบริบทของสถานที่บันทึกเสียงเพียงแห่งเดียว ซึ่งมีลักษณะทางอะคูสติกเฉพาะตัว ผลลัพธ์ด้านมิติและสมดุลเสียงจึงอาจแตกต่างออกไปหากนำไปประยุกต์ใช้ในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมทางเสียงแตกต่างกัน

2. การประเมินคุณภาพเสียงอาศัยการวิเคราะห์เชิงวิชาชีพและการสะท้อนผลของผู้วิจัยเป็นหลัก โดยไม่ได้ใช้กระบวนการทดสอบเชิงสถิติกับกลุ่มผู้ฟังจำนวนมาก ดังนั้น ผลลัพธ์จึงสะท้อนมุมมองเชิงศิลปกรรมและเทคนิคเป็นสำคัญ

3. ขอบเขตของบทเพลงที่ศึกษาเน้นเฉพาะเพลงประจำ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบนในลักษณะเพลงมาร์ชซึ่งมีโครงสร้างทางดนตรีเฉพาะ องค์ความรู้ที่ได้จึงอาจต้องมีการปรับประยุกต์เพิ่มเติมหากนำไปใช้กับแนวเพลงหรือรูปแบบวงดนตรีที่แตกต่างออกไป

ข้อจำกัดดังกล่าวมิได้ลดทอนคุณค่าของงานวิจัย แต่สะท้อนขอบเขตของการประยุกต์ใช้และเปิดโอกาสให้เกิดการศึกษาต่อยอดในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้นในอนาคต

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

แทร็ก (Track) หมายถึง สัญญาณเสียง 1 สัญญาณ จากแต่ละไมโครโฟนที่บันทึกไว้ในระบบดิจิทัลหรือแอนะล็อกเพื่อใช้ในในกระบวนการผลิตเพลงหรือเสียงอื่นๆ

สเตอริโอ (Stereo) หมายถึง ระบบเสียงที่ต้องใช้สัญญาณเสียง 2 (ซ้ายและขวา) เพื่อสร้างมิติของทิศทางและความกว้างของเสียงโดยใช้ในการบันทึกเสียงและการผลิตสื่อเสียงต่างๆ

7. วิธีดำเนินการ

งานสร้างสรรค์ดุริยางคศิลป์ด้านเทคโนโลยีการบันทึกเสียงในวรณกรรมเพลงร้องประจำ 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบนที่บรรเลงโดยวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่มีขั้นตอนการดำเนินงานโดยรวมดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกระบวนการและรายละเอียดการบันทึกเสียง รวมถึงศึกษาคุณลักษณะของวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่
2. คัดเลือกและศึกษาบทเพลงของแต่ละจังหวัดเบื้องต้น เพื่อเป็นข้อมูลก่อนการลงพื้นที่จริง
3. ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละพื้นที่วิจัย
4. วิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดโครงสร้างในการเรียบเรียงเสียงประสาน
5. เรียบเรียงเสียงประสานและจัดทำโน้ตเพลง
6. บันทึกเสียงดนตรีและเสียงร้อง
7. ตัดต่อ แก้ไขเสียง
8. ผสมเสียง จัดทำต้นฉบับ
9. จัดทำวีดิทัศน์ประกอบเพลง
10. เผยแพร่ผลงานบนสื่อออนไลน์และจัดทำ USB 400 ชุด
11. จัดการบรรยาย
12. จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

หลังจากกระบวนการต่างๆ เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการลงพื้นที่เพื่อทำการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับโรงเรียนใน 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบนเกี่ยวกับการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่และจัดทำการประเมินผลโดยให้แต่ละโรงเรียนทำการบันทึกเสียงบทเพลงของจังหวัดตนเองหรือบทเพลงอื่นๆ

8. บริบทที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด

จากวัตถุประสงค์และขอบเขตที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกบทเพลงร้องประจำจังหวัดทางภาคใต้ตอนบนทั้งหมด 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนองและสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทประเด็นแวดล้อมเกี่ยวกับจังหวัดทั้ง 7 โดยละเอียด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภูมิประเทศ จุดเด่น เอกลักษณ์ ตลอดจนคำขวัญ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละจังหวัดมากขึ้นในเชิงลึกและเป็นวัตถุดิบพื้นฐานเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการต่อยอดงานวิจัย

9. การวิเคราะห์ผลงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมด้านการบันทึกเสียงและวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ ผู้วิจัยได้คัดเลือกบทเพลงประจำจังหวัดภาคใต้ตอนบนรวม 7 จังหวัด ได้แก่ เพลงมาร์ชกระบี่ เพลงมาร์ชชุมพร เพลงมาร์ชนครศรีธรรมราช เพลงมาร์ชพังงา เพลงภูเก็ตเมืองทอง เพลงมาร์ชระนองและเพลงมาร์ชสุราษฎร์ธานี โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกจากบทเพลงเก่าแก่ที่บันทึกเสียงไว้นานแล้วและเป็นเพลงที่แสดงถึงความรัก ภาคภูมิใจ หวงแหนแผ่นดินเกิด ตลอดจนสะท้อนวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อนำมาเรียบเรียงเสียงประสานและบันทึกเสียงใหม่ในรูปแบบวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวอย่างเพลงจากยูทูบเพื่อวิเคราะห์อัตราความเร็ว ตรวจสอบความถูกต้องของทำนองและวิธีการขับร้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเรียบเรียงใหม่โดยยังคงยึดถือทำนองเดิมของผู้ประพันธ์อย่างเคร่งครัด

10. การคัดเลือกผู้เรียบเรียงเสียงประสาน

เมื่อตรวจสอบข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้สืบค้นและขออนุญาตลิขสิทธิ์จากเจ้าของบทเพลงอย่างถูกต้องก่อนส่งข้อมูลให้ผู้เรียบเรียงเสียงประสาน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งมีความโดดเด่นด้านการประพันธ์และการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่อย่างสม่ำเสมอและเคยมีผลงานประพันธ์บทเพลงประจำจังหวัดมาก่อน มีความเหมาะสมที่จะถ่ายทอดบทเพลงออกมาได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด

1. ดร.วานิช โปตะวนิช นักประพันธ์เพลงชาวไทยที่มีผลงานการประพันธ์เพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมจำนวนมาก และเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิณณวัตร มั่นทรัพย์ นักประพันธ์เพลง และอาจารย์ชาวไทยที่มีชื่อเสียงในวงการดนตรี โดยเฉพาะด้านการประพันธ์เพลงสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม

3. นายธนภาค ไชยศร มีผลงานการเรียบเรียงเสียงประสานและการประพันธ์เพลงสำหรับวงดนตรีประเภทต่างๆ ปัจจุบันรับราชการอยู่ที่โรงเรียนดุริยางค์ทหารบก ตำแหน่งอาจารย์

11. การวิเคราะห์องค์ประกอบของวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่

การวางแผนบันทึกเสียงเริ่มต้นจากการศึกษาโน้ตสกอร์ (Score) เพื่อวิเคราะห์ความหนาแน่นของย่านความถี่และกำหนดกลยุทธ์การวางไมโครโฟนตามคุณลักษณะของเครื่องดนตรี 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. กลุ่มเครื่องลมไม้ทำหน้าที่นำเสนอแนวทำนองและสีสันของเสียง จึงต้องใช้ไมโครโฟนที่ให้รายละเอียดและความคมชัดสูงในย่านความถี่กลางถึงสูง (Howard & Angus, 2017)

2. กลุ่มเครื่องทองเหลือ สร้างพลังเสียงและประสานเสียงที่มีแรงดันเสียง (SPL) สูง ผู้วิจัยจึงต้องเลือกไมโครโฟนที่รองรับความดังได้มากเพื่อป้องกันการบิดเบือนของสัญญาณและจัดวางอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เสียงรั่วไปกลบเครื่องดนตรีกลุ่มอื่น (Rumsey & McCormick, 2014)

3. กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะทั้งประเภทที่มีระดับเสียงและไม่มีระดับเสียง หัวใจสำคัญคือการใช้ไมโครโฟนที่มีการตอบสนองต่อทรานเซียนต์ (Transient Response) ที่ดีเยี่ยม (Eargle, 2004) เพื่อจับจังหวะที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วให้มีความคมชัด แม่นยำและรักษาความเข้มของเสียงให้มีชีวิตชีวา (Rumsey & McCormick, 2014)

12. การจัดวางตำแหน่งของวงดนตรี

การจัดวางตำแหน่งวงเพื่อการบันทึกเสียงที่มีประสิทธิภาพต้องพิจารณามิติทางอะคูสติกส์ (Acoustic) และความสมดุลของเสียง โดยมีหลักการสำคัญคือการควบคุมทิศทางของเสียง (Directivity) การหลีกเลี่ยงการกลบเสียงข้ามกลุ่มเครื่องดนตรี (Masking) และการเพิ่มความชัดเจนของโครงสร้างเสียง (Clarity) รวมถึงใช้แนวคิดการกระจายตัวในแนวราบ (Horizontal Spread) และแนวลึก (Depth) เพื่อความสมจริง ซึ่งการจัดวางต้องสัมพันธ์กับแผนการใช้ไมโครโฟนหลักแบบสเตอริโอ เช่น Decca Tree หรือ AB Stereo Main Pair เพื่อจับภาพรวมอย่างสมดุลและลดการพึ่งพาการตั้งไมค์แบบใกล้กลุ่มเครื่องดนตรี (Close Miking) อันจะช่วยคงธรรมชาติของอะคูสติกส์ และลดปัญหาความถี่ซ้ำซ้อนของเสียง (Phase Cancellation)

การจัดวางตำแหน่งของวงที่ดีช่วยให้ไมโครโฟนหลักบันทึกพลังงานและรายละเอียดความดัง-เบาได้ครบถ้วนโดยไม่ต้องพึ่งเทคนิคแก้ไขในขั้นตอนการ Mixing และ Mastering นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการตีความของผู้อำนวยเพลง เจตนารมณ์ทางดนตรีและข้อจำกัดของสถานที่บันทึกเสียง (Bartlett & Bartlett, 2007)

13. การคัดเลือกวงดนตรี

ในการบันทึกเสียงครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวงดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Kasetsart Winds) เพราะเป็นวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพมากที่สุดในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยและ

เป็นวงที่มีความคุ้นเคยกับสถานที่บันทึกเสียง ซึ่งการกำหนดจำนวนคนเพื่อการจัดสมดุลของเสียง ผู้วิจัยได้ปรึกษาหารือกับอาจารย์ ดร.นิพัต กาญจนะหุต ซึ่งให้ความอนุเคราะห์รับหน้าที่เป็นผู้อำนวยเพลงให้กับการบันทึกเสียงในครั้งนี้ โดยร่วมกันพิจารณาจากโน้ตสกอร์ที่ได้จากการเรียบเรียงเสียงประสานใหม่ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน ได้ข้อสรุปจำนวนของนักดนตรีดังนี้คือ เครื่องลมไม้ประกอบด้วย ฟลูต 6 คน โอโบ 2 คน คลาริเน็ต 16 คน บาสซูน 1 คน และแซกโซโฟน 5 คน รวม 30 คน เครื่องลมทองเหลืองประกอบด้วย ฮอร์น 6 คน ทรัมเป็ต 6 คน ทรอมโบน 4 คน ยูโฟเนียม 3 คน และทูบา 3 คน รวม 22 คน เครื่องประกอบจังหวะประกอบด้วย เพอร์คัชชัน 6 คน ดับเบิลเบส 1 คน รวมทั้งสิ้น 7 คน

14. การวิเคราะห์โน้ตสกอร์และแนวทางการตีความ

การศึกษาผลงานดนตรีและแนวทางการตีความถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในกระบวนการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ จำเป็นต้องเริ่มจากการวิเคราะห์โน้ตสกอร์และโน้ตดนตรีแต่ละกลุ่ม (Parts) อย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานของบทเพลง รวมถึงการตกลงทำความเข้าใจในภาพรวมของการบันทึกเสียงกับผู้อำนวยเพลงเพื่อสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการตีความของแต่ละบทเพลง ผู้อำนวยเพลงเป็นผู้กำหนดลักษณะของการถ่ายทอดอารมณ์ ทิศทางและความเข้าใจประโยคของการบรรเลง อัตราจังหวะ รวมถึงความเข้มของเสียง ทั้งยังสามารถปรับเปลี่ยนบางรายละเอียดจากโน้ตสกอร์ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของวงดนตรีที่กำลังบันทึก ดังนั้น การรับฟังความคิดเห็นและทำความเข้าใจเจตนารมณ์ของผู้อำนวยเพลงอย่างรอบด้านจึงเป็นสิ่งจำเป็น การศึกษาแนวทางการตีความล่วงหน้าเป็นกระบวนการที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของการบันทึกเสียงให้มีทั้งความไพเราะและสมบูรณ์

15. การเลือกและเตรียมสถานที่บันทึกเสียง

การบันทึกเสียงครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกห้องแสดงคอนเสิร์ต ชั้น 2 อาคารจุฬาภรณ์พิศาลศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นห้องแสดงคอนเสิร์ตขนาดกลางที่ได้รับการออกแบบมาให้มีการกระจายเสียงที่สม่ำเสมอและสมดุลระหว่างความอบอุ่นของเสียงกับความชัดเจน

16. การจัดเตรียมและตรวจสอบอุปกรณ์

การเตรียมอุปกรณ์เป็นกระบวนการสำคัญสำหรับการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อน ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการจัดทำรายการอุปกรณ์จำเป็น เช่น ไมโครโฟนหลายประเภท ออดิโออินเทอร์เฟซหรือเครื่องบันทึกหลายช่องสัญญาณ สายสัญญาณคุณภาพสูง ระบบการฟัง (Monitor) รวมถึงระบบไฟฟ้าและสำรองไฟ เป็นต้น

การเลือกไมโครโฟนที่เหมาะสมเป็นหัวใจสำคัญ โดยคอนเดนเซอร์ไมโครโฟนเป็นตัวเลือกที่ดีสำหรับงานที่ต้องการความละเอียดสูงและตอบสนองความถี่กว้าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกและออกแบบตำแหน่งวางไมค์เบื้องต้นทั้งแบบภาพรวมและแบบกลุ่มเครื่องดนตรี พร้อมทั้งทดสอบออดิโออินเทอร์เฟซให้มีช่องรับสัญญาณเพียงพอและสามารถบันทึกได้พร้อมกันโดยไม่มีการหน่วงหรือสูญเสียสัญญาณ (Huber & Runstein, 2017) ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบอุปกรณ์ทั้งหมดก่อนวันบันทึกจริง นอกจากนี้ การเตรียมอุปกรณ์สำรอง เช่น ไมโครโฟน แหล่งพลังงาน และสายสัญญาณจะช่วยลดความเสี่ยงจากเหตุการณ์ไม่คาดฝัน (Eargle, 2004) และเนื่องจากการบันทึกเสียงในครั้งนี้จัดขึ้นในห้องแสดง จึงต้องใช้ระบบการฟังแบบหูฟัง (Ears Monitor) แทนลำโพงเพื่อป้องกันเสียงย้อนกลับเข้าไมโครโฟน เพื่อให้มั่นใจว่าเสียงที่บันทึกมีคุณภาพและไม่ผิดเพี้ยนจากเสียงที่เกิดขึ้นจริง (Bartlett & Bartlett, 2007)

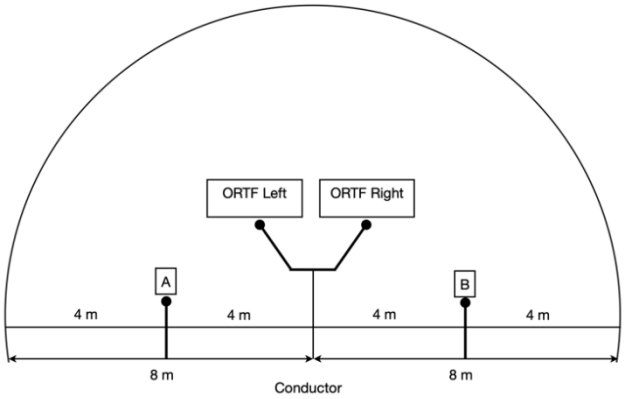
17. การบันทึกเสียง

ผู้วิจัยได้ประสานงานกับวงดนตรีดุริยางค์เครื่องลมแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการจัดตำแหน่งของเครื่องดนตรีแต่ละกลุ่มให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการรับเสียงออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ไมโครโฟนที่รับเสียงรวมของทั้งวง โดยจะใช้เทคนิคการวางไมโครโฟนแบบสเตอริโอ 2 ชุด ดังนี้

แบบที่ 1 A-B (Space pair) ผู้วิจัยได้เลือกใช้ไมโครโฟน 2 ตัว (Neumann U87) ที่มีรูปแบบการรับเสียงแบบรอบทิศทาง (Omni-Directional) และเป็นแบบคอนเดนเซอร์ โดยกำหนดให้ไมโครโฟน A วางไว้ด้านหน้าทางซ้ายของวงห่างจากผู้อำนวยเพลง 4 เมตร และไมโครโฟน B วางไว้ด้านหน้า ทางขวาห่างจากผู้อำนวยเพลง 4 เมตร เท่าๆ กัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการรับเสียงแบบ 2 ข้างเท่ากันตามหลักทฤษฎีธรรมชาติการฟังแบบ 2 หูของมนุษย์หรือไบนอรัลและไมโครโฟนทั้ง 2 ตัวถูกกำหนดความสูงไว้ที่ 2.40 เซนติเมตร

แบบที่ 2 ORTF (Office de Radiodiffusion Télévision Française) เนื่องจากวงดนตรีที่บันทึกมีขนาดใหญ่ตามข้อสันนิษฐานของผู้วิจัย การใช้รูปแบบการรับเสียงของไมโครโฟนแบบ A-B ทำให้ได้เสียงเป็นธรรมชาติตามหลักทฤษฎี แต่ด้วยระยะห่าง 8 เมตร จากไมโครโฟน A ถึง B จะมีผลทำให้เสียงที่อยู่ตรงกลางเกิดความบกพร่อง เนื่องจากรัศมีความกว้างการรับเสียงของไมโครโฟนมีขีดจำกัด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้สเตอริโอไมโครโฟนชุดที่ 2 รับเสียงรวมจากตรงกลาง (Neumann KM184) ติดตั้งอยู่ที่ตำแหน่งด้านหน้าของผู้อำนวยเพลงหรือจุดศูนย์กลางของวงดนตรีเพื่อให้เป็นไปตามหลักการฟังแบบ 2 หูของมนุษย์เช่นเดียวกันและกำหนดความสูงที่ 2.40 เซนติเมตร เท่ากันกับแบบ A-B

ภาพที่ 1. ตัวอย่างตำแหน่งของไมโครโฟนแบบรับเสียงรวม

2. ไมโครโฟนที่รับแบบกลุ่ม จากการวิเคราะห์โน้ตสกอร์ ผู้วิจัยได้วางแผนกำหนดประเภทไมโครโฟนให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเครื่องดนตรี โดยพิจารณาจากระดับความดังและความสมดุลของเสียงตามหน้าที่ของเครื่องดนตรี โดยใช้ไมโครโฟนรวมทั้งสิ้น 19 ตัว แบ่งเป็นไมโครโฟนแบบรับรวม 4 ตัว และไมโครโฟนแบบกลุ่ม 15 ตัว

กระบวนการบันทึกเสียงเริ่มจากการทดลองบรรเลง 1 รอบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของทำนอง จังหวะ และเสียงประสาน จากนั้นผู้อำนวยเพลง ผู้เรียบเรียงเสียงประสานและผู้วิจัยได้หารือเพื่อปรับอัตราความเร็วให้เหมาะสมกับคำร้อง รวมถึงปรับสมดุลความดังในแต่ละกลุ่มเครื่องดนตรีเมื่อมีเสียงร้องประกอบ การบันทึกเสียงจริงจะทำ 2-3 รอบ โดยเมื่อเสร็จสิ้นรอบที่ 1 จะมีการฟังทบทวนผ่านหูฟังเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนจะบันทึกเสียงในรอบที่ 2 เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สมบูรณ์และสามารถนำข้อมูลเสียงมาใช้ทดแทนกันได้ในขั้นตอนการตัดต่อแก้ไขต่อไป

18. การตัดต่อแก้ไขเสียงดนตรี

กระบวนการตัดต่อเสียงแบ่งเป็น 3 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การตัดต่อตามโครงสร้างของดนตรี (Musical Editing) 2) การแก้ไขแบบแยกแทร็ก (Multitrack Editing) และ 3) การแก้ไขแบบสร้างสรรค์หรือโพสต์โปรดักชัน (Creative/post-production Editing) ซึ่งเป็นการสื่อสารศิลปะที่สะท้อนอัตลักษณ์ของวงดนตรี เมื่อเสร็จสิ้นการบันทึกเสียง ขั้นตอนที่สำคัญมากคือการสำรองข้อมูลเพื่อป้องกันการสูญหายของไฟล์ที่บันทึกมา

ผู้วิจัยเริ่มต้นใช้โปรแกรม DAW (Cubase 13) ในการแก้ไขเสียงดนตรีด้วยการฟังซ้ำจากรอบบันทึกเสียงที่ดีที่สุด หากมีจุดที่บรรเลงไม่สมบูรณ์จะนำเสียงจากรอบที่บันทึกแก้ไขเฉพาะจุดมาตัดวางทดแทน ซึ่งต้องผ่านความเห็นชอบจากทุกฝ่ายก่อนนำไปบันทึกเสียงร้อง เพื่อป้องกันปัญหาอัตราจังหวะที่ต่างกันในแต่ละรอบ เมื่อจบขั้นตอนการตัดต่อแก้ไขแล้ว จึงผสมเสียงแบบคร่าว (Rough Mixing) เพื่อนำไปใช้บันทึกเสียงร้องนำ และเสียงร้องหมู่ต่อไป

19. การบันทึกเสียงร้องนำ

งานวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกนักร้องจำนวน 7 คน ในการถ่ายทอดบทเพลงทั้ง 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ได้แก่

1) มาร์ชกระบี่	ขับร้องโดย รศ.ดร.นรอรรถ จันทร์กล่ำ
2) มาร์ชชุมพร	ขับร้องโดย สาธิดา พรหมพิริยะ
3) มาร์ชนครศรีธรรมราช	ขับร้องโดย ธีรนัยน์ ณ หนองคาย
4) มาร์ชพังงา	ขับร้องโดย สุรุจ ทิพากรเสนี
5) ภูเก็ตเมืองทอง	ขับร้องโดย ศรัณย์ คุ้งบรรพต
6) มาร์ชระนอง	ขับร้องโดย ธนพร แวกประยูร
7) มาร์ชสุราษฎร์ธานี	ขับร้องโดย กิตตินันท์ ชินสำราญ

ผู้วิจัยคัดเลือกนักร้องระดับแนวหน้าของเมืองไทย 7 คน โดยใช้แนวคิดความศรัทธาในตัวศิลปินเพื่อผสมผสานพลังทางวัฒนธรรมและความรู้สึกของผู้คน เนื่องจากผู้ฟังในปัจจุบันมีความผูกพันและเชื่อมั่นในตัวตนและความสามารถของศิลปิน ทำให้พร้อมเปิดใจรับฟังและเชื่อมโยงเนื้อหาเพลงเข้ากับตนเอง (Frith, 1998; Grossberg, 1992)

ผู้วิจัยเลือกดำเนินการบันทึกเสียงที่ Dynamic Studio ซึ่งมีสภาพแวดล้อมเหมาะสมต่อการบันทึกเสียงร้องเดี่ยว โดยใช้การบันทึกเสียงนักร้องผ่านไมโครโฟน (Neumann U87) และตรงเข้าเครื่องบันทึกเสียง ไม่มีการเติมเสียงสะท้อนหรือการประมวลผลสัญญาณทางดิจิทัลเพิ่มเติม (Dry Recording) เพื่อให้ได้สัญญาณเสียงที่บริสุทธิ์และคงเอกลักษณ์เฉพาะของนักร้องแต่ละคนไว้ให้สมบูรณ์ที่สุด ผ่านอุปกรณ์ที่ให้เสียงเป็นธรรมชาติ กระบวนการเริ่มจากการให้นักร้องทดสอบเสียง 1 รอบ เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับระบบหูฟัง (Headphone Monitor) และปรับระดับสัญญาณไมโครโฟนปรีแอมป์ให้เหมาะสม ไม่ให้มีเสียงรบกวน (Noise) หรือเสียงพร่า (Distortion)

การบันทึกเสียงจริงมุ่งเน้นการตีความเพื่อถ่ายทอดอารมณ์และเจตนาของบทเพลงผ่านน้ำหนักคำ จังหวะ การหายใจและลูกคอ (Vibrato) โดยจะบันทึกเสียง 2 รอบ พร้อมการหารือระหว่างนักร้องกับผู้วิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารอารมณ์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของเพลงประจำจังหวัด ทั้งนี้สามารถบันทึกแก้ไขเฉพาะจุดและนำวัตถุดิบทั้งหมดมาร้อยเรียงให้เป็นบทเพลงที่สมบูรณ์ รวมถึงเก็บข้อมูลรอบอื่นไว้ใช้ในการตัดต่อแก้ไขเพิ่มเติม

20. การแก้ไขเสียงร้องนำ

กระบวนการเริ่มต้นจากการคัดเลือกเสียงร้องที่ดีที่สุดจากหลายรอบที่บันทึกไว้ในระหว่างการร้องเพื่อรวมส่วนที่ดีที่สุดเข้าด้วยกันได้อย่างสมบูรณ์แบบที่สุด (Huber & Runstein, 2017) หลังจากนั้นจะเข้าสู่กระบวนการจัดแนวเวลาหรือการจัดการในแนวตั้ง (Timing Alignment) เพื่อปรับจังหวะของคำร้องให้สอดคล้องกับจังหวะของเครื่องดนตรี โดยเฉพาะในแนวเพลง ขั้นตอนต่อไปคือการปรับระดับเสียง (Pitch Correction) ซึ่งเป็นการแก้ไขโน้ตที่ร้องเพี้ยนให้ตรงกับคีย์ของเพลง จากนั้นจึงเข้าสู่การทำความสะอาดเสียง (Noise and Artifact Removal) โดยใช้เทคนิคการประมวลผลสัญญาณดิจิทัลในการลบเสียงรบกวน (Ballou, 2015)

21. การบันทึกเสียงนักร้องหมู่

ผู้วิจัยคัดเลือกนักร้องหมู่ชาย 4 คน และหญิง 4 คน เพื่อเสริมสร้างโครงสร้างทำนองให้มีความแข็งแรงสง่างามและเป็นพื้นหลังที่ช่วยให้ทำนองหลักเด่นชัดขึ้น โดยบทบาทของนักร้องหมู่ยังสื่อถึงตัวแทนชุมชน ความสามัคคีและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นผ่านการร้องประสานที่กลมกลืน

22. การแก้ไขเสียงร้องหมู่

กระบวนการการแก้ไขเสียงร้องหมู่ดำเนินการในลักษณะเดียวกับการแก้ไขเสียงร้องนำ ผู้วิจัยได้คัดเลือกรอบของการร้องที่ดีที่สุดแล้วนำมาเรียงให้เกิดเป็นรอบที่สมบูรณ์แบบ แต่มีข้อควรระวังคือความพร้อมเพรียงไม่เหลื่อมหรือเริ่มต้นเสียงไม่พร้อมกัน ส่วนการเพิ่มลดความดังนั้นผู้วิจัยเลือกใช้คำสั่งจับกลุ่มเสี่ยงที่เป็นนักร้องหมู่ทั้งหมด (Group Track) เพื่อให้สะดวกต่อการควบคุมด้วยสไลด์ควบคุมความดัง-เบาหรือเฟดเดอร์ (Fader) โดยการตั้งค่าให้ทั้ง 6 เฟดเดอร์ของเสียงนักร้องหมู่ส่งสัญญาณมาที่เฟดเดอร์ที่ถูกตั้งค่าเป็นตัวควบคุมเพียงตัวเดียว เมื่อเพิ่มหรือลดเสียงที่เฟดเดอร์ควบคุมทั้ง 6 เฟดเดอร์ของเสียงร้องหมู่จะเพิ่ม-ลดตามไปด้วย

23. การผสมเสียง (Mixing)

หลังจากการแก้ไขตัดต่อเสียงทั้งหมดเป็นที่เรียบร้อย ผู้วิจัยจึงนำเสียงทุกเสียงเข้าสู่กระบวนการผสมเสียง ซึ่งเป็นการทำให้เสียงจากแหล่งต่างๆ ผสมผสานกลมกลืนและน่าฟัง ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนและแนวคิดหลักของการผสมเสียงในงานวิจัยนี้ไว้ดังนี้

1. การจัดเรียงแทร็กใน DAW เป็นขั้นตอนแรกและขั้นตอนที่สำคัญของการผสมเสียง การจัดเรียงแทร็กตามแนวคิดของผู้วิจัยมีดังนี้

1.1 การจัดเรียงแทร็กจากไมโครโฟนที่รับเสียงรวมเริ่มจากแทร็กที่ 1-2 สเตอริโอไมโครโฟนชุดที่ 1 (A-B) แทร็กที่ 3-4 สเตอริโอไมโครโฟนชุดที่ 2 (ORTF) ด้านซ้ายและขวา

1.2 การจัดเรียงแทร็กตามความถี่เสียงของกลุ่มเครื่องดนตรี การเรียงแทร็กในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถควบคุมองค์ประกอบ การจัดการ การตั้งค่าต่างๆ ได้ง่ายและรวดเร็ว

2. การจัดการความดังของสัญญาณ (Gain Staging) คือกระบวนการควบคุมระดับสัญญาณในแต่ละขั้นตอนของระบบบันทึกเสียงเพื่อให้ได้คุณภาพเสียงสูงสุดและป้องกันปัญหาในระบบดิจิทัล โดยเริ่มตั้งแต่การปรับระดับสัญญาณขาเข้า (Input) จากไมโครโฟนผ่านปรีแอมป์เข้าสู่ซอฟต์แวร์บันทึกเสียง (DAW) อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาสัญญาณเกินระดับ (clipping) หรือความผิดเพี้ยนที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการรวมสัญญาณจากหลายแทร็กเข้าสู่มาสเตอร์บัส (Master Bus) ซึ่งเป็นช่องสัญญาณรวมหลัก ทำหน้าที่รวบรวมและควบคุมระดับเสียงโดยรวมก่อนส่งออกเป็นสัญญาณเสียงขั้นสุดท้าย ซึ่งหากระดับสัญญาณรวมเกิน 0 dBFS จะทำให้เกิด

การตัดทอนรูปคลื่นเสียงและความผิดเพี้ยนที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในภายหลัง (Izhaki, 2017; Senior, 2011) นอกจากระดับสัญญาณรวมแล้ว สิ่งที่ต้องระวังคือ Plugin Clipping โดยเฉพาะในปลั๊กอินจำลองระบบแอนะล็อก (Analog Emulation) ซึ่งมักถูกออกแบบมาให้รับสัญญาณในระดับมาตรฐานประมาณ -18 dBFS หากสัญญาณแรงเกินไปจะเกิดความผิดเพี้ยนภายในปลั๊กอิน (Internal Clipping) ส่งผลให้เสียงขาดความชัดเจน แม้มาตรวัดที่ Master Bus จะยังไม่แสดงค่าเกินขีดจำกัดก็ตาม (White, 2014)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางปฏิบัติโดยตั้งระดับสัญญาณสูงสุดของแต่ละแทร็กไว้ที่ประมาณ -18 dBFS เพื่อเผื่อพื้นที่ว่างของสัญญาณ (Headroom) ให้เพียงพอ เมื่อรวมสัญญาณทุกแทร็กเข้าด้วยกันที่ Master Bus จะควบคุมระดับความดังรวมไม่ให้เกิน -6 dBFS ซึ่งเป็นระดับที่เหมาะสมและได้มาตรฐานสำหรับการนำไปดำเนินกระบวนการจัดทำต้นฉบับ (Mastering) ต่อไป

3. การจัดวางเสียงในมิติด้านกว้างหรือการแพนนิง (Panning) เป็นกระบวนการสร้างภาพสเตอริโอ (Stereo Image) เพื่อกำหนดตำแหน่งเครื่องดนตรีในเวทีเสียงเสมือน (Soundstage) ซึ่งช่วยลดปัญหาการทับซ้อนของย่านความถี่และเพิ่มความชัดเจนให้ผู้ฟังสามารถระบุตำแหน่งนักดนตรีได้อย่างแม่นยำ (Izhaki, 2017; Gibson, 1997) สำหรับวงดุริยางค์ขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนสูง การจัดวางที่สมดุลจะช่วยสร้างประสบการณ์การรับฟังที่เป็นธรรมชาติเสมือนการชมการแสดงสดบนเวที

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลยุทธ์การจัดวางตำแหน่งเสียงโดยแบ่งเป็นสองส่วนหลัก ดังนี้ 1) ส่วนวงดุริยางค์เครื่องลม ยึดตามมิติเสียงที่บันทึกได้จริงจากชุดสเตอริโอไมโครโฟน ซึ่งเป็นการจำลองการได้ยินตามธรรมชาติที่สัมพันธ์กับการจัดวางตำแหน่งเครื่องดนตรีบนเวทีเพื่อรักษาความสมจริงของมิติซ้าย-ขวา และ 2) ส่วนเสียงร้อง ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดวางเชิงจินตนาการ (Creative Panning) โดยกำหนดให้เสียงร้องนำอยู่ตำแหน่งกึ่งกลางเสมอเพื่อเป็นจุดโฟกัสหลัก ขณะที่เสียงร้องหมู่จะถูกแพนให้กระจายออกทั้งด้านซ้ายและขวาอย่างสมดุลเพื่อสร้างมิติเสียงที่โอบล้อมและเพิ่มความยิ่งใหญ่ให้กับบทเพลง

การผสมผสานระหว่างมิติเสียงธรรมชาติของวงดนตรีกับมิติเชิงสร้างสรรค์ของเสียงร้องนี้ ช่วยให้บทเพลงประจำจังหวัดที่เรียบเรียงขึ้นใหม่มีพลัง สื่อสารได้ชัดเจนและสะท้อนอัตลักษณ์ของวงดุริยางค์เครื่องลมได้อย่างสมบูรณ์

4. การสร้างสมดุลเสียง (Balancing) ถือเป็นรากฐานสำคัญของการผสมเสียงเพื่อให้เครื่องดนตรีทุกชิ้นมีความชัดเจนและไม่บดบังกัน โดยเฉพาะเสียงร้องหลักที่ต้องมีความโดดเด่นเป็นพิเศษ (Owsinski, 2017) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเริ่มกระบวนการจากการสร้างสมดุลพื้นฐานหรือ Static Mix โดยปราศจากการปรับแต่งผ่านการพิจารณาเสียงจากไมโครโฟนรวมเป็นลำดับแรก เริ่มด้วยชุดไมโครโฟนแบบ A-B ที่ตั้งระดับความดังให้เท่ากันทั้งสองด้านและแพนออกไปที่ซ้ายและขวาสุดเพื่อจำลองเวทีเสียงและตำแหน่งเครื่องดนตรีตามธรรมชาติ จากนั้นจึงนำชุดไมโครโฟนแบบ ORTF มาปรับในลักษณะเดียวกัน แล้วผสมผสานระหว่างไมโครโฟนทั้ง 2 ชุดด้วยการค่อยๆ เพิ่มระดับเฟดเดอร์จนพบจุดที่เสียงมีความสมดุลและเป็นธรรมชาติที่สุด (Sweet Spot) ก่อนจะใช้หลักการเดียวกันในการเพิ่มเสียงจากไมโครโฟนเฉพาะกลุ่มเพื่อเสริมความเข้มข้นของเนื้อเสียงตามความเหมาะสม

เมื่อได้สมดุลและมิติด้านกว้างของวงดนตรีแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการจัดการมิติในแนวลึก โดยการเพิ่มระดับเสียงร้องนำให้มีความดังสูงกว่าวงดนตรี เพื่อสร้างความรู้สึกว่านักร้องยืนอยู่ด้านหน้าและอยู่ใกล้ผู้ฟังมากกว่า

ในขณะที่เสียงร้องหมู่จะถูกปรับระดับความดังให้เป็นรองจากเสียงร้องนำแต่ยังเด่นกว่าวงดนตรีเล็กน้อย พร้อมทั้งแพนตำแหน่งให้กระจายออกทั้งซ้ายและขวาเพื่อสร้างมิติการโอบล้อมทั่วทั้งเวทีเสียง ทั้งนี้ กระบวนการทั้งหมดต้องดำเนินอยู่ภายใต้การควบคุมระดับความดังรวมที่ Master Output ไม่ให้เกิน -6 dBFS เพื่อรักษาพื้นที่ว่างของสัญญาณ (Headroom) สำหรับขั้นตอนการจัดทำต้นฉบับต่อไป

5. การปรับ EQ (Equalization) คือเครื่องมือสำหรับการควบคุมความถี่เสียง EQ สามารถตัดเสียงที่ไม่จำเป็น (Cutting) เพิ่มความคมชัด (Boosting) และแก้ไขปัญหา Frequency Masking ผู้วิจัยแบ่งการปรับ EQ ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

5.1 การตัดเสียงที่ไม่จำเป็นทำได้โดยการใช้ Low Cut Filter (Hi Pass Filter) โดยจะตัดย่านความถี่ต่ำออกจากกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีแค่เสียงกลางถึงเสียงสูง

5.2 การเพิ่ม-ลดความถี่เพิ่มเปลี่ยนคุณลักษณะของเสียง (Timbre) ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมความถี่สูงให้กับไมโครโฟนแบบรับรวมทั้ง 2 ชุด เพื่อความคมชัดและเพิ่มความสว่างให้กับเสียงของวงโดยรวม

5.3 การสร้างความลึกให้เกิดเป็นชั้นของเสียง การใช้ EQ ตัดความถี่สูงจะทำให้เสียงไม่คมชัดรู้สึกว่าเสียงนั้นๆ ไกลออกไป ผู้วิจัยใช้เทคนิคนี้กับนักร้องหมู่เพื่อลดความคมชัดลง ทำให้ไม่มีความถี่สูงทับซ้อนและรู้สึกลึกกว่าเสียงนักร้องนำ แต่ยังอยู่ใกล้เคียงวงดนตรี

6. การควบคุมไดนามิกด้วยคอมเพรสเซอร์เพื่อลดความแตกต่างของระดับเสียงระหว่างเสียงเบากับเสียงดัง ช่วยให้เสียงมีความคงที่ ผู้วิจัยใช้กับเสียงร้องนำและกลุ่มนักร้องประสานเสียงเพื่อให้เสียงมีความดังอยู่ในระดับใกล้เคียงกันทั้งเพลง โดยตั้งค่าไม่ให้เกิดการกดเสียงมากเกินไปจนเสียงความเป็นธรรมชาติ

7. การเพิ่มมิติเสียงด้วย Reverb และ Delay ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สร้างความลึก มิติและบรรยากาศ สำหรับเสียงของวงดนตรีผู้วิจัยเพิ่มเติม Reverb ให้กับเสียง 2 ส่วน ได้แก่

7.1 ใช้กับไมโครโฟนที่รับเสียงรวมทั้ง 2 ชุด เป็นการเพิ่มขนาดพื้นที่ให้กับห้องบันทึกเสียงเพื่อทำให้เกิดหางเสียงตามมาตรฐาน RT60

7.2 ใช้กับเสียงร้องนำและเสียงนักร้องหมู่ เนื่องจากการบันทึกเสียงร้องของทั้งสองกลุ่มเป็นการบันทึกแบบ Dry เมื่อฟังกับดนตรีจะรู้สึกได้ว่ามีที่มาจากคนละสถานที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำให้เสียงร้องทั้ง 2 กลุ่มเกิดความลึกด้วยการเพิ่มเติมเสียง Reverb จนได้ระดับที่กลมกลืนโดยอ้างอิงจากเสียงของวงดนตรี

8. การใช้ออโตเมชัน (Automation) สามารถใช้ควบคุมการเปลี่ยนแปลงของพารามิเตอร์ต่างๆ ตามเวลาได้ ผู้วิจัยใช้การทำออโตเมชันควบคู่ไปกับการใช้คอมเพรสเซอร์เพื่อการควบคุมระดับเสียงร้องนำเป็นหลัก

9. การตรวจสอบการผสมเสียง เมื่อผู้วิจัยได้ผสมเสียงตามขั้นตอนดังกล่าวจนเป็นที่น่าพอใจแล้ว ผู้วิจัยจะตรวจสอบด้วยการฟังบทเพลงผ่านอุปกรณ์อื่นๆ เพื่อให้แน่ใจว่าการผสมเสียงนี้สามารถถ่ายทอดได้ดีในอุปกรณ์ต่างๆ

10. การเตรียมไฟล์สำหรับทำต้นฉบับ เมื่อตรวจสอบการผสมเสียงเป็นที่เรียบร้อย ขั้นตอนต่อไปคือการเตรียมไฟล์เพื่อทำต้นฉบับ ตามที่กล่าวข้างต้นผู้วิจัยพยายามคุมระดับความดังที่ Master Output ไม่ให้เกิน -6 dBFS โดยไม่มีการใช้ตัวควบคุมความดังใดๆ เช่น คอมเพรสเซอร์หรือลิมิเตอร์ เพื่อให้มั่นใจว่าเสียงที่ได้จาก

การผสมเสียงไม่ผิดเพี้ยนเพราะตัวควบคุมใน Master Output จากนั้นจะสร้างไฟล์จากการผสมเสียงโดยกำหนดให้มีความละเอียดสูงเพียงพอต่อการนำไปจัดทำต้นฉบับ ในงานวิจัยชิ้นนี้ใช้ความละเอียดที่ 48 kHz

24. การจัดทำต้นฉบับ

เมื่อจบขั้นตอนผสมเสียง ผู้วิจัยได้งดการฟังบทเพลงดังกล่าวเป็นเวลา 5 วัน เพื่อให้หูได้ผ่อนคลายและพร้อมจะเริ่มกระบวนการทำต้นฉบับโดยไม่ยึดติดกับเสียงเดิม ขั้นตอนแรกของการทำต้นฉบับคือการฟัง และประเมินไฟล์เสียงที่ผสมมาแล้ว (Mixdown) เพื่อหาจุดบกพร่องที่อาจส่งผลต่อคุณภาพเสียง เมื่อตรวจสอบแล้วพบข้อบกพร่องดังนี้ คือ 1) ความถี่สูงโดยรวมน้อยเกินไป 2) ความกว้างของเวทีเสียงน้อยเกินไป 3) ช่วงที่ดังและเบาของบทเพลงมีความแตกต่างเกินไป ทำให้ส่วนที่เบาจะไม่ได้ยินรายละเอียด ส่วนที่ดังเสียงจะโดดเกินไป ในการแก้ไขหรือชดเชยจุดบกพร่อง ผู้วิจัยได้ใช้ซอฟต์แวร์ 5 ประเภท คือ

1) Equalization เพื่อเพิ่มย่านความถี่เสียงสูงโดยรวม

2) Stereo Enhancement เพื่อเพิ่มความกว้างของเวทีเสียง

3) Compression เพื่อลดช่องว่างความดัง-เบาไม่ให้ต่างกันจนเกินไป

4) Loudness Normalization เพื่อเพิ่มค่าความดังของทุกเพลงให้อยู่ในระดับมาตรฐาน

5) Limiting เพื่อควบคุมระดับสูงสุดของสัญญาณให้อยู่ภายใต้ 0 dBFS เพื่อป้องกันการ Clipping

เมื่อผ่านกระบวนการดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะสร้างไฟล์เสียงในแบบต่างๆ ตามแผนการใช้งานที่กำหนดไว้ ดังนี้

ตารางที่ 1

การจัดทำต้นฉบับในลักษณะต่างๆ

แบบที่	รายละเอียด	Format 1	Format 2	Format 3	Remark
1	เสียงร้องนำ ร้องหมู่ และดนตรี (Full mix)	Wave 24bit/48kHz -14 LUFS	Wave 16bit/44.1kHz -14 LUFS	MP3 320kbit -14 LUFS	Youtube Spotify
2	เสียงร้องนำและดนตรี (Minus one)	Wave 24bit/48kHz -14 LUFS	Wave 16bit/44.1kHz -14 LUFS	MP3 320kbit -14 LUFS	Youtube Spotify
3	เสียงดนตรี (Backing track)	Wave 24bit/48kHz -14 LUFS	Wave 16bit/44.1kHz -14 LUFS	MP3 320kbit -14 LUFS	Youtube Spotify

25. สรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์หลักทั้ง 4 ข้ออย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงกระบวนการทางเทคนิคเข้ากับมิติทางวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การวางแผนและดำเนินการบันทึกเสียงอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยศึกษาประวัติศาสตร์และเทคนิคการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่อย่างละเอียด มีการออกแบบแผนการบันทึกตั้งแต่การคัดเลือกบทเพลงและผู้เรียบเรียงเสียงประสาน การจัดผังวงตามหลักอะคูสติกส์และการเลือกใช้ไมโครโฟนที่เหมาะสมกับลักษณะเสียงเฉพาะของแต่ละกลุ่มเครื่องดนตรี โดยเน้นการบันทึกแบบรับเสียงรวมด้วยเทคนิคสเตอริโอควบคู่กับการรับเสียงแยกกลุ่มตามการวิเคราะห์ย่านความถี่

2. การใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยในการบันทึกเสียงร้อง ผู้วิจัยใช้ซอฟต์แวร์มาตรฐาน Cubase ในกระบวนการบันทึกและแก้ไขเสียง โดยใช้เครื่องมือ เช่น EQ Compressor Reverb และ Variaudio เพื่อปรับแต่ง Pitch Timing และ Dynamic ของเสียงร้องให้สมบูรณ์ พร้อมทั้งควบคุมคุณภาพเสียงผ่านระบบที่หลากหลายและอ้างอิงมาตรฐานความดังที่ -14 LUFS เพื่อให้รองรับการใช้งานในทุกอุปกรณ์

3. การสร้างสรรค์ผลงานคุณภาพสูงที่สะท้อนอัตลักษณ์ ผลงานการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ร่วมกับเสียงร้องสามารถรักษาโครงสร้างดนตรีเดิม และอัตลักษณ์ของบทเพลงประจำจังหวัดไว้ได้อย่างครบถ้วน มีการจัดวางเสียงประสานที่เหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมและมีความร่วมสมัย ทำให้ผลงานมีศักยภาพในการนำไปใช้งานได้จริง

4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการใช้งานจริง ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการสะท้อนผลจากการปฏิบัติ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เฉพาะเจาะจง เช่น การแก้ไขเสียงร้องในบริบทภาษาไทยและการออกแบบเวทีเสียงให้สอดคล้องกับอารมณ์เพลงเพื่อเตรียมไฟล์เสียงให้พร้อมสำหรับการเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และกิจกรรมทางดนตรีร่วมสมัยทั้งในภาคการศึกษาและสาธารณชน

ในอีกมิติหนึ่งงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีการบันทึกเสียงสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางระหว่างความทรงจำของท้องถิ่นกับการรับรู้ของผู้ฟังร่วมสมัย กล่าวคือการอนุรักษ์เสียงเพลงเดิมไว้ให้มีชีวิตใหม่ในฐานะผลงานดนตรีร่วมสมัยที่พร้อมต่อการศึกษา เผยแพร่และการใช้ประโยชน์จริงในระดับชุมชนและระดับสาธารณะ ด้วยเหตุนี้งานวิจัยจึงมีนัยสำคัญทั้งในด้านการอนุรักษ์ การสร้างสรรค์และความรู้

26. อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของอิซากิ (Izhaki, 2017) ที่นำเสนอว่าการผสมเสียงที่มีคุณภาพต้องอาศัยการจัดการเสียงจากแหล่งกำเนิดอย่างแม่นยำควบคู่กับการเข้าใจบริบทดนตรี โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการวางไมโครโฟนหลักรับเสียงรวม เสริมด้วยไมโครโฟนเฉพาะกลุ่มเพื่อควบคุมเสียงทั้งหมดบนเวทีได้อย่างละเอียด พร้อมทั้งใช้การบันทึกเสียงแบบแยกแทร็กและตรวจสอบผ่านลำโพงหลายระบบเพื่อสร้างสมดุลระหว่างเทคนิคกับศิลปะ นอกจากนี้ กระบวนการบันทึกเสียงวงดนตรีและเสียงร้องแบบ Overdub ยังสะท้อนแนวทางของ

โอซินสกิ (Owsinski, 2017) ในเรื่องการสร้างความหนาแน่นและความแม่นยำ โดยเฉพาะการใช้เทคนิค Composite Take และ Variaudio เพื่อปรับ Pitch และ Timing ซึ่งส่งผลต่อความสมบูรณ์ของเสียง

ในเชิงวัฒนธรรม การบันทึกเสียงรูปแบบใหม่นี้สามารถนำไปใช้ในกิจกรรมของสถานศึกษาในภาคใต้ ซึ่งตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และ 4 ของงานวิจัยในการส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้บทเพลงประจำจังหวัดและเผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างยูทูปและสปอติฟาย อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ มอยแลน (Moylan, 2014) และซีเนียร์ (Senior, 2011) ที่ว่า *“การบันทึกเสียงคือศิลปะแห่งการควบคุมอารมณ์ผ่านเสียง”* โดยผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการแก้ไขเสียงและการจัดสมดุลให้ตรงตามเจตนารมณ์ของแต่ละบทเพลง

งานวิจัยครั้งนี้ดำเนินการบันทึกเสียงดนตรีพร้อมกันทั้งวงเพื่อรักษาพลังและความสัมพันธ์เชิงอะคูสติกส์ของกลุ่มเครื่องดนตรีในสภาพการแสดงจริง ขณะเดียวกันเสียงร้องนำและเสียงร้องหมู่ถูกบันทึกแยกออกจากวงดนตรีเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถปรับแก้ความถูกต้องของระดับเสียง จังหวะและความชัดเจนของถ้อยคำด้วยเทคโนโลยีภายหลังได้ แนวทางดังกล่าวสะท้อนการประนีประนอมระหว่างความเป็นธรรมชาติของพลังรวมทั้งวงกับความแม่นยำในการสื่อสารเนื้อหา

ในบริบทเพลงประจำจังหวัด เสียงร้องมีบทบาทสำคัญในฐานะตัวกลางของความหมายทางวัฒนธรรม การจัดวางมิติของเสียงจึงต้องให้เสียงร้องอยู่ในตำแหน่งที่ผู้ฟังสามารถรับรู้ถ้อยคำได้ชัดเจน ขณะเดียวกันต้องไม่ลดทอนพลังและความยิ่งใหญ่ของวงดนตรีซึ่งเป็นโครงสร้างหลักของเพลงมาร์ช การควบคุมสมดุลระหว่างสององค์ประกอบนี้จึงเป็นทั้งโจทย์เชิงสุนทรียศาสตร์และเชิงโครงสร้าง

นอกจากนี้ การใช้ไมโครโฟนที่จับหมวดหมู่เครื่องดนตรีเป็นรายกลุ่มยังเปิดโอกาสให้สามารถเสริมบทบาทของกลุ่มดนตรีเฉพาะส่วนได้อย่างมีจุดมุ่งหมาย เช่น ในช่วงดนตรีบรรเลงที่ต้องการเน้นพลังหรือสีสันของบางหมวดเครื่องดนตรี หรือในช่วงที่ดนตรีทำหน้าที่ล้อรับ (call and response) กับเสียงร้อง การเสริมระดับเสียงของกลุ่มเครื่องดนตรีบางส่วนอย่างเหมาะสมช่วยสร้างความชัดเจนของบทสนทนาทางดนตรี โดยไม่กระทบต่อภาพรวมของเวทีเสียง แนวทางดังกล่าวสะท้อนว่าการจัดวางมิติและสมดุลเสียงมิใช่เพียงการควบคุมความดัง หากเป็นการออกแบบพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ภายในบทเพลง

เมื่อพิจารณาในภาพกว้าง งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้สะท้อนแนวโน้มของวงการดนตรีร่วมสมัยที่ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีในการยกระดับคุณภาพเสียงและการสร้างรูปแบบใหม่ของการดำรงอยู่ทางมรดกดนตรีในโลกดิจิทัล อีกนัยหนึ่งคือการบันทึกเสียงเป็นทั้งการอนุรักษ์ การตีความและการสื่อสารข้ามกาลเวลา ทำให้งานสร้างสรรค์ทางดนตรีมีสถานะเป็นงานวิจัยที่ผลิตองค์ความรู้ได้อย่างชัดเจน โดยภาพรวมการอภิปรายผลชี้ให้เห็นว่าการผสมผสานการบันทึกดนตรีแบบพร้อมกันทั้งวงกับการแยกบันทึกเสียงร้อง รวมถึงการจัดการกลุ่มเครื่องดนตรีอย่างมีโครงสร้างช่วยให้สามารถรักษาพลังทางดนตรีควบคู่กับการสื่อสารความหมายเชิงวัฒนธรรมได้อย่างสมดุลและสะท้อนบทบาทของเทคโนโลยีในฐานะเครื่องมือสนับสนุนการตีความทางดนตรีอย่างมีระบบ

27. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในด้านเทคโนโลยีการบันทึกเสียงและดุริยางคศิลป์เชิงวัฒนธรรม สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. รูปแบบการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ นำเสนอแนวทางการใช้ไมโครโฟนหลักแบบผสมผสาน (A-B ร่วมกับ ORTF) ควบคู่กับการจัดกลุ่มไมโครโฟนตามหมวดเครื่องดนตรีและการจัดการสัญญาณแบบเป็นลำดับขั้น (Track-Section Bus-aster Bus) เพื่อเพิ่มมิติ ความชัดเจนและความแม่นยำของเสียงรวมทั้งวง

2. แนวทางการจัดการระดับสัญญาณและสมดุลเสียงสำหรับวงขนาดใหญ่ พัฒนาแนวปฏิบัติด้านการตั้งค่าความดังเริ่มต้นในแต่ละแทร็ก (Gain Staging) เพื่อให้พื้นที่ความดัง (Headroom) เหมาะสมกับบริบทวงดุริยางค์เครื่องลมขนาดใหญ่ ช่วยลดความผิดเพี้ยนของสัญญาณและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผสมเสียง

3. แนวทางการผสมเสียงเพื่อรักษาอัตลักษณ์เพลงประจำจังหวัดในยุคดิจิทัล เสนอวิธีการจัดวางมิติด้านกว้างและลึกของเวทีเสียง รวมถึงการกำหนดบทบาทเสียงร้องนำ เสียงร้องหมู่และวงดนตรีเพื่อรักษาสมดุลระหว่างคุณภาพเสียงร่วมสมัยกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมของบทเพลง การวางบริบทของเทคโนโลยีการบันทึกเสียงที่เป็นกลไกเชิงสร้างสรรค์สำหรับการอนุรักษ์มรดกดนตรีท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกระบวนการผลิตเสียงเข้ากับการตีความทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ

โดยสรุปองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์แนวทางเชิงระบบที่บูรณาการเทคโนโลยีการบันทึกเสียงกับบริบทวัฒนธรรมไทยและสามารถใช้เป็นกรอบอ้างอิงสำหรับการบันทึกเสียงวงดุริยางค์เครื่องลมและโครงการอนุรักษ์เพลงท้องถิ่นในอนาคต

28. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2567

รายการอ้างอิง

Ballou, G. (2015). *Handbook for sound engineers* (5th ed.). Routledge.

Bartlett, B., & Bartlett, J. (2007). *Recording music on location: Capturing the live performance*. Focal.

D'Agostino, M. E. (2020). Reclaiming and preserving traditional music: Aesthetics, ethics and technology. *Organised Sound*, *25*(1), 106-115. https://doi.org/10.1017/S1355771819000505

Eargle, J. (2004). *The microphone book*. Focal.

Frith, S. (1998). *Performing rites: On the value of popular music*. Harvard University Press.

Gibson, D. (1997). *The art of mixing: A visual guide to recording, engineering, and production*. Mixbooks.

Grossberg, L. (1992). *We gotta get out of this place: Popular conservatism and postmodern culture*. Routledge.

Howard, D. M., & Angus, J. (2017). *Acoustics and psychoacoustics* (5th ed.). Routledge.

Huber, D. M., & Runstein, R. E. (2017). *Modern recording techniques* (9th ed.). Focal.

Izhaki, R. (2017). *Mixing audio: Concepts, practices and tools* (3rd ed.). Focal.

Mazzola, G., Park, J., & Thalmann, F. (2011). Acoustics, instruments, music software, and creativity. In *Musical creativity. computational music science* (pp. 169–232). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-24517-6_21

Moylan, W. (2014). *Understanding and crafting the mix: The art of recording* (3rd ed.). Focal.

Owsinski, B. (2017). *The mastering engineer's handbook* (4th ed.). Bobby Owsinski Media Group.

Reid, A., Peres Da Costa, N., & Carrigan, J. (Eds.). (2020). *Creative research in music: Informed practice, innovation and transcendence*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780429278426

Rumsey, F., & McCormick, T. (2014). *Sound and recording: Applications and theory*. Focal.

Senior, M. (2011). *Mixing secrets for the small studio*. Focal.

White, P. (2014). *The SOS guide to recording & production*. Routledge.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

ห้าในห้า: แนวคิดการประพันธ์บทเพลงเบญจรงค์สำหรับวงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยว*

Received: 25 July 2025
Revised: 29 July 2025
Accepted: 31 July 2025

ธนภาค ไชยศร**
ฉัตรติยา เกียรตินาวี***
ศรัณย์ นักรบ****

บทความวิจัย
บทคัดย่อ
คำสำคัญ

การประพันธ์บทเพลง;
วงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยว;
ดนตรีพรรณนา

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง *บทประพันธ์เพลงเบญจรงค์สำหรับวงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยว* (The Benjarong Musical Composition for Single Reed Woodwind Ensemble) โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการศึกษาข้อมูลเอกสารเพื่อเสนอแนวคิดการประพันธ์แบบ “ห้าในห้า” ร่วมกับการศึกษาเรื่องสีของเครื่องเบญจรงค์ โดยอ้างอิงองค์ประกอบของสีที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์และถ่ายทอดออกมาเป็นจินตภาพทางเสียงสำหรับวงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยว บทเพลง “เบญจรงค์” จัดอยู่ในประเภทดนตรีพรรณนา (Program Music) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการถ่ายทอดแนวคิด อารมณ์และจินตนาการของผู้ประพันธ์ผ่านองค์ประกอบทางดนตรี โดยมีลักษณะการประพันธ์แบบอิสระ (Free Form) มิได้ยึดติดอยู่กับโครงสร้างดนตรีแบบคลาสสิกหรือรูปแบบดั้งเดิมที่เคร่งครัด ทั้งนี้ผู้ประพันธ์ได้เลือกใช้แนวคิด “ห้าในห้า” เป็นแกนหลักในการสร้างสรรค์บทเพลง โดยตีความแรงบันดาลใจจากสีทั้งห้า ได้แก่ สีเขียว สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงินและสีขาว ซึ่งเป็นสีประจำของเครื่องเบญจรงค์ ถ่ายทอดผ่านการจัดวางทำนอง จังหวะและโครงสร้างทางดนตรีที่สะท้อนถึงอารมณ์ ความรู้สึกและภาพจินตนาการที่แตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละสี การประพันธ์เนื้อหาทางดนตรีในบทเพลงนี้มีความซับซ้อนและหลากหลาย โดยผู้ประพันธ์เลือกใช้เทคนิคทางดนตรีที่สำคัญ ได้แก่ เทคนิคการขยายทำนอง (Augmentation) การย่อทำนอง

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง*บทประพันธ์เพลงเบญจรงค์สำหรับวงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยว* หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** นิสิตระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: alldaystyle21@gmail.com

*** อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีไทย ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: chattiya.k@ku.th

**** รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีตะวันตก ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: fhumsrn@ku.ac.th

(Diminution) การใช้ซีเควนซ์ (Sequence) และการเลียนเสียง (Imitation) ซึ่งล้วนเป็นกลวิธีในการพัฒนาแนวทำนองให้มีมิติทางดนตรีที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยเสริมสร้างความต่อเนื่องทางดนตรีระหว่างช่วงต่างๆ ของบทเพลง อันส่งผลให้บทประพันธ์มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านอารมณ์และโครงสร้างทางดนตรีอย่างเด่นชัด

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Five in Five: The Compositional Concept of "Benjarong" for Single Reed Woodwind Ensemble*

Received: 25 July 2025
Revised: 29 July 2025
Accepted: 31 July 2025

Tanapark Chaisorn**
Chattiya Khieti-navy***
Saran Nakrob****

Research Article

Abstract

This article is part of the thesis "*The Benjarong Musical Composition for Single Reed Woodwind Ensemble*" which employs qualitative research methodology through document analysis to propose the concept of "Five in Five" composition. It integrates the study of Benjarong porcelain colors referencing color elements that influence human emotions and translating them into auditory imagery for a single reed woodwind ensemble. The composition Benjarong is categorized as program music aiming to express the composer's thoughts, emotions, and imagination through musical elements. It features a free-form compositional approach not confined to traditional or classical structures. The core creative concept is the "Five in Five" inspired by the five traditional Benjarong colors – green, red, yellow, blue, and white – each interpreted and represented through melody, rhythm, and musical structure that evoke distinct moods and imagery. The musical content of the piece is complex and diverse incorporating essential compositional techniques such as augmentation, diminution, sequence, and imitation. These methods serve to deepen the melodic development and enhance the continuity across different sections, resulting in a composition that is emotionally and structurally complete.

Keywords

composition;
single reed woodwind;
program music

---

* This paper is a part of the author's thesis entitled *The Benjarong Musical Composition for Single Reed Woodwind Ensemble*, Master of Arts (Music), Department of Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University.

** Master's student, Music Program, Department of Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: alldaystyle21@gmail.com

*** Lecturer, Thai Music Program, Department of Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: chattiya.k@ku.th

**** Associate Professor, Western Music Program, Department of Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: fhumsrn@ku.ac.th

1. บทนำ

เครื่องเบญจรงค์คือเครื่องศิลปหัตถกรรมที่อยู่คู่กับคนไทยมานาน โดยคำว่าเครื่องเบญจรงค์หากแปลความหมายแบบแยกคำ คำว่า “เครื่อง” หมายถึง สิ่ง สิ่งของ สิ่งสำหรับประกอบกันหรือเป็นพวกเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ซึ่งในสมัยก่อนนั้นจะทำสิ่งของเครื่องใช้จากดินเผา คำว่า “เบญจ” หมายถึง ห้า ลำดับที่ 5 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) และคำว่า “รงค์” หมายถึง สี น้ำย้อม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) แม้ว่าในบางหลักฐานที่ค้นพบเครื่องเบญจรงค์นั้นจะมีเพียงสามสี แต่ในหลักฐานต่อมาที่สำคัญสรุปได้ว่า “เครื่องเบญจรงค์” นั้นหมายถึง ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่นำมาเขียนลวดลายด้วยสีทั้งห้า ได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีดำและสีขาว

สี (Colour) เป็นองค์ประกอบทางศิลปะที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์มากกว่าองค์ประกอบชนิดอื่นๆ สีสามารถสร้างความประทับใจและเร้าอารมณ์ได้อย่างรวดเร็วโดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ความรู้สึกทางสุนทรียะที่มีต่อสีจึงเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในบุคคลทั่วไปโดยธรรมชาติ (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2554) นอกจากนี้ ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของ “สี” ไว้ว่า “ลักษณะแสงสว่างที่ปรากฏแก่ตาให้เห็นเป็นสีขาว ดำ แดง เขียว เป็นต้น” สีแต่ละสียังสามารถกระตุ้นความรู้สึกทางอารมณ์ที่แตกต่างกันได้ เช่น สีแดงอาจสื่อถึงพลัง ความร้อนแรง หรืออันตราย ในขณะที่สีเขียวอาจให้ความรู้สึกสงบ ร่มเย็นและเป็นธรรมชาติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

สีเกิดจากปรากฏการณ์ของแสงที่สะท้อนจากพื้นผิวของวัตถุเข้าสู่ดวงตา ซึ่งลักษณะของการสะท้อนหรือดูดกลืนแสงในแต่ละวัตถุจะแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดการมองเห็นเป็นสีต่างๆ เช่น กลีบดอกกุหลาบสะท้อนเฉพาะคลื่นแสงที่รับรู้เป็นสีแดง สีที่เห็นจะเข้มหรืออ่อนนั้นยังขึ้นอยู่กับปริมาณและชนิดของแสงที่ตกกระทบอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นแสงธรรมชาติหรือแสงประดิษฐ์ สีจึงมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในด้านการรับรู้ การแยกแยะและการสื่อสาร เช่น สีสัญญาณจราจร หรือสีในงานออกแบบกราฟิกและโฆษณาที่ใช้กระตุ้นอารมณ์และดึงดูดความสนใจ (ผกามาศ ผจญแกล้ว, 2543)

ในแวดวงดนตรี แม้ว่า “สี” จะไม่ใช่องค์ประกอบพื้นฐานเช่นเดียวกับเสียง ทำนอง จังหวะ หรือฮาร์โมนี แต่แนวคิดเรื่องสีสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทประพันธ์ได้อย่างทรงพลัง โดยเฉพาะในการประพันธ์ดนตรีพรรณนา (Program Music) ซึ่งมุ่งเน้นการถ่ายทอดแนวคิด อารมณ์และจินตภาพผ่านเสียงดนตรี บทประพันธ์ “เบญจรงค์” สำหรับวงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยวเป็นผลงานที่ใช้แนวคิดเรื่องสีเป็นแรงบันดาลใจหลัก โดยผู้ประพันธ์ได้นำสีทั้งห้าที่เป็นเอกลักษณ์ของเครื่องเบญจรงค์ ได้แก่ สีเขียว สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงินและสีขาวมาตีความในเชิงอารมณ์และถ่ายทอดออกมาในรูปของเสียงดนตรี อารมณ์ที่สื่อจากสีทั้งห้านี้ได้รับการวิเคราะห์และนำมาพัฒนาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท่อนในบทเพลง สีเขียวสะท้อนถึงความสงบ สดชื่นและความเป็นธรรมชาติ สีแดงสื่อถึงพลัง ความตื่นเต้น ความเร่าร้อน หรือแม้กระทั่งความขัดแย้ง สีเหลืองให้ความรู้สึกอบอุ่น ร่าเริงและความสดใส สีฟ้าหรือน้ำเงินสื่อถึงความลึกซึ้ง เงียบสงบ หรือบางครั้งก็แฝงความหม่นเศร้า รวมถึงเวทมนตร์ ส่วนสีขาวเป็นตัวแทนของความบริสุทธิ์ ความว่างเปล่าและความสว่าง ซึ่งสามารถตีความได้ทั้งในเชิงบวกและนามธรรม การถ่ายทอดอารมณ์ของสีเหล่านี้จึงกลายเป็นเสาหลักในการออกแบบรูปแบบดนตรีของแต่ละท่อนในบทเพลงอย่างมีนัยสำคัญ

แนวทางการประพันธ์บทเพลงนี้อาศัยแนวคิดหลักที่เรียกว่า “ห้าในห้า” (Five-in-Five Concept) ซึ่งเป็นโครงสร้างสำคัญที่ครอบคลุมทุกองค์ประกอบหลักของบทเพลง โดยแนวคิดนี้สามารถสรุปได้ว่าเป็นการวางองค์ประกอบหลัก 5 ประการให้สอดคล้องกับชื่อบทเพลง “เบญจรงค์” ซึ่งแปลว่า “ห้าสี” อันเป็นสัญลักษณ์เชิงแนวคิดที่สะท้อนผ่านทั้งรูปแบบ สีสันและอารมณ์ทางดนตรี โดยบทเพลงนี้แบ่งออกเป็น 5 ท่อนหลัก แต่ละท่อนมีความเชื่อมโยงกับ 5 สี 5 บันไดเสียง 5 เครื่องดนตรีเดี่ยวที่นำเสนอบทตัดตอนทางดนตรี (Excerpt) และ 5 ตัวโน้ตหลัก ในการสร้างทำนอง องค์ประกอบเหล่านี้ได้รับการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อสะท้อนบุคลิกและอารมณ์ของแต่ละสีอย่างชัดเจน ผู้ประพันธ์เลือกใช้บันไดเสียงที่แตกต่างกันเพื่อสร้างอารมณ์ที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละท่อน เช่น การใช้บันไดเสียงไมเนอร์เพื่อสื่อถึงความลึกลับของสีฟ้า หรือบันไดเสียงเมเจอร์ที่ให้ความรู้สึกเปิดเผยและอบอุ่นกับสีเหลือง นอกจากนี้ยังมีการกำหนดเครื่องดนตรีเดี่ยว (Solo Instrument) ที่แตกต่างกันในแต่ละท่อน เช่น คลาริเน็ต แซกโซโฟน หรือเบสคลาริเน็ตเพื่อสะท้อนอารมณ์ของสีเฉพาะตัว ทำนองในแต่ละท่อนถูกออกแบบโดยใช้ 5 ตัวโน้ตหลัก (Five-note Motif) เป็นแกนหลักในการพัฒนาและต่อยอด โดยใช้เทคนิคทางดนตรี เช่น การขยายทำนอง การหดทำนอง การใช้ซีเควนซ์และการเลียนเสียงเพื่อเสริมสร้างมิติทางดนตรีและความต่อเนื่องระหว่างช่วงต่างๆ อย่างลุ่มลึก

ด้วยแนวคิด “ห้าในห้า” นี้ บทประพันธ์ “เบญจรงค์” จึงเป็นผลงานที่หลอมรวมระหว่างศาสตร์ทางดนตรีกับศิลปะการตีความสีอย่างมีระบบ เปิดมุมมองใหม่ในการสร้างสรรค์ดนตรีร่วมสมัยที่สามารถสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกและจินตภาพได้อย่างลึกซึ้งและมีความหมาย

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างบทประพันธ์เพลงในรูปแบบดนตรีพรรณนาบทใหม่เพื่อสื่อถึงจินตนาการถึงสีที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเครื่องเบญจรงค์

3. วิธีการวิจัย

3.1 ขั้นเตรียมการ

1. ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่สนใจ
2. ค้นคว้าข้อมูลเรื่องสีในเครื่องเบญจรงค์และผลกระทบของอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อสี
3. ศึกษาและตีความเพื่อสร้างสรรค์งานประพันธ์บทเพลง

3.2 ขั้นดำเนินการ

1. สร้างสรรค์แนวทำนอง (motif) รวมทั้งพัฒนาทำนองจากการตีความของผู้วิจัย
2. ออกแบบโครงสร้างของบทเพลง (form)

3. ประพันธ์เพลง “เบญจรงค์” โดยใช้ทำนอง (motif) มาเรียบเรียง
4. เสนอบทประพันธ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
5. วิเคราะห์บทประพันธ์เพลง
6. เผยแพร่ผลงานบทประพันธ์เพลง

4. ผลการวิจัย

แนวทางการประพันธ์บทเพลงนี้อาศัยแนวคิดหลักที่เรียกว่า “ห้าในห้า” ที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดอารมณ์และจินตนาการที่ได้รับแรงบันดาลใจจาก “สี” อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของเครื่องเบญจรงค์ โดยได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับวงดนตรีเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยว (Single Reed Woodwind Ensemble) ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดการประพันธ์เพลงตามการวางองค์ประกอบหลัก 5 ประการได้ดังนี้

4.1 องค์ประกอบที่หนึ่ง บทเพลงมี 5 ท่อน

บทเพลงถูกแบ่งออกเป็น 5 ท่อนหลัก โดยแต่ละท่อนมีบทบาทเฉพาะเจาะจงในการถ่ายทอดอารมณ์ที่แตกต่างกัน โดยอ้างอิงถึงสีหนึ่งสีเป็นธีมของอารมณ์ ประกอบด้วยสีทั้ง 5 สี ได้แก่ สีเขียว สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงินและสีขาว ซึ่งผู้ประพันธ์ได้เรียงท่อนเพลงดังนี้

ภาพที่ 1. การเรียงท่อนในบทเพลง (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

ท่อนที่ 1 “สีเขียว”

ท่อนแรกของบทเพลงเริ่มต้นด้วยการถ่ายทอดอารมณ์ของสีเขียวเพื่อสร้างอารมณ์แห่งความสงบและสมดุลให้แก่ผู้ฟัง เสมือนการสูดลมหายใจลึกท่ามกลางธรรมชาติ ซึ่งเป็นการตั้งหลักที่สำคัญก่อนที่บทเพลงจะเริ่มเดินทางไปยังอารมณ์อื่นๆ ที่มีความเข้มข้นมากขึ้น สีเขียวจึงเป็นการเปิดฉากที่ไม่เร่งเร้า แต่ช่วยให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความเรียบง่ายและสดชื่นอย่างธรรมชาติ การใช้สีเขียวในท่อนนี้เป็นเหมือนการเปิดประตูเข้าสู่โลกของดนตรีให้ผู้ฟังได้ตั้งตัวและเตรียมรับสิ่งที่จะตามมาในภายหลัง

ในบทเพลง ท่อนนี้มีการใช้เสียงที่เรียบง่ายและต่อเนื่อง รวมทั้งใช้เครื่องดนตรีที่ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย เน้นที่ความสมดุลและการเชื่อมโยงระหว่างโน้ต เสียงและจังหวะที่ไม่ได้เร่งรีบ สร้างบรรยากาศที่สงบเงียบและมีความลงตัวที่สุด การเริ่มต้นด้วยสีเขียวในบทเพลงจึงเหมือนกับการตั้งหลักและการเตรียมตัวก่อนที่จะดำดิ่งเข้าสู่ความลึกซึ้งของอารมณ์ที่เหลือในท่อนถัดไป

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
Journal of Studies in the Field of Humanities Vol.33 No.1 (January-June 2026)

ท่อนที่ 2 “สีแดง”

ท่อนที่ 2 ถ่ายทอดอารมณ์ของสีแดงเพื่อกระตุ้นอารมณ์ให้เกิดความเคลื่อนไหวและตื่นตัว สีแดงเป็นสัญลักษณ์ของพลัง ความเข้มข้นและอารมณ์ดุดันที่ต้องการเพิ่มความเร้าใจให้กับผู้ฟัง ท่อนนี้เป็นการเร่งอุณหภูมิของอารมณ์ให้สูงขึ้น สร้างการเคลื่อนไหวทางดนตรีที่เต็มไปด้วยพลังและเพิ่มความเข้มเสียงที่ทำให้บทเพลงน่าสนใจและเข้มข้นขึ้นทันที

ดนตรีในท่อนนี้จะมีจังหวะที่เร็วและหนักแน่นพร้อมกับเสียงเครื่องดนตรีที่เด่นชัดและรุนแรง โดยใช้เครื่องดนตรีที่สามารถสร้างความดุดันจากเสียงของกลุ่มเครื่องดนตรีกระทบเพื่อสะท้อนถึงพลังและความเร่งรีบ ท่อนนี้จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดความเคลื่อนไหวทางอารมณ์ที่จะดึงผู้ฟังเข้าสู่ความรู้สึกที่ตื่นเต้นและเต็มไปด้วยพลังมากยิ่งขึ้น

ท่อนที่ 3 “สีเหลือง”

ท่อนที่ 3 ถ่ายทอดอารมณ์ของสีเหลืองเพื่อช่วยผ่อนคลายอารมณ์และดึงผู้ฟังออกจากความตึงเครียดของท่อนก่อนหน้านี้มาสู่ความร่าเริงและสดใส สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์ของความหวัง ความเบิกบานและความมีชีวิตชีวา ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกที่สดใสและกระปรี้กระเปร่าหลังจากพายุอารมณ์ที่เกิดขึ้นในท่อนที่สอง

โดยท่อนนี้เหมือนกับช่วงพักหายใจของบทเพลงที่ให้ความรู้สึกสดชื่นและเต็มไปด้วยพลังบวก โดยใช้โน้ตเพื่อการเคลื่อนไหวที่เบิกบานพร้อมด้วยเสียงดนตรีที่ทำให้เกิดความรู้สึกของความสดใสและมองโลกในแง่ดี สีเหลืองจึงเป็นการเติมเต็มอารมณ์ให้บทเพลงมีความหลากหลายและให้ผู้ฟังได้พักฟื้นจากอารมณ์ที่เข้มข้นก่อนหน้า

ท่อนที่ 4 “สีน้ำเงิน”

ท่อนที่ 4 ถ่ายทอดอารมณ์ของสีน้ำเงินที่นำผู้ฟังเข้าสู่ระดับอารมณ์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ท่อนนี้เหมือนการเดินทางภายในจิตใจ เป็นช่วงเวลาที่เงียบสงบ ลึกลับและเศร้าอย่างอ่อนโยน สีน้ำเงินทำให้เกิดความรู้สึกของความนิ่งและการใคร่ครวญ ท่อนนี้ชะลอจังหวะและเน้นความละเอียดอ่อนของเสียงที่ถ่ายทอดความรู้สึกภายในจิตใจ

การเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะจากอัตราธรรมดาไปเป็นอัตราผสมในท่อนนี้เปรียบเสมือนการชะลอทุกสิ่งรอบตัวและตั้งสมาธิให้ตรงกับอารมณ์ที่ลึกซึ้งเหมือนมีเวทมนตร์ ก่อนที่จะนำไปสู่บทสรุปในท่อนสุดท้าย ซึ่งจะเป็นการปล่อยวางและบรรเทาความรู้สึกทุกอย่างที่เกิดขึ้น ท่อนนี้จึงมีลักษณะของความนุ่มนวลและลึกลับที่ช่วยทำให้บทเพลงมีมิติทางอารมณ์ที่หลากหลายและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ท่อนที่ 5 “สีขาว”

ท่อนสุดท้ายของบทเพลงปิดท้ายด้วยสีขาวที่สื่อถึงความบริสุทธิ์และสง่างาม ซึ่งรวมความหมายของทั้ง 4 สีก่อนหน้าและกลั่นออกมาเป็นความว่างเปล่าที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์ ท่อนนี้เสมือนการปลดปล่อยออกจากทุกสิ่งที่เคยมีมา การปล่อยวางและการคืนสู่ความสงบหลังจากการเดินทางผ่านอารมณ์ที่หลากหลาย

ในท่อนนี้ไม่ได้เป็นแค่การจบลง แต่เป็นการคลี่คลายอารมณ์ทั้งหมดให้คืนกลับสู่สภาวะสมดุลและการสรุปที่ไม่เพียงแค่ปิดเพลง แต่ยังให้ความรู้สึกถึงความหลุดพ้นและการปล่อยวางอารมณ์ทุกรูปแบบ ท่อนนี้จึงคล้ายกับการเริ่มต้นใหม่ที่ลึกซึ้งกว่า ซึ่งเป็นการบรรลุถึงความสงบที่แท้จริง ความสมบูรณ์แบบของอารมณ์ที่มีการพัฒนาและเดินทางผ่านมา

4.2 องค์ประกอบที่สอง สื่ออารมณ์จาก 5 สีในเครื่องเบญจรงค์

4.2.1 สีเขียว (ธรรมชาติ สดชื่น)

สีเขียวในเครื่องเบญจรงค์สื่อถึงธรรมชาติเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้น การเติบโตและความสมดุล ซึ่งในดนตรีนำไปสู่ความสงบและผ่อนคลาย สร้างอารมณ์ที่สมดุลในท่อนแรกของบทเพลง

4.2.2 สีแดง (พลัง ร้อนแรง)

สีแดงแสดงถึงพลัง ความร้อนแรง การเคลื่อนไหวด้วยความเข้มข้นและเร้าใจ สีนี้ในเครื่องเบญจรงค์จึงสื่อถึงอารมณ์ที่ดุดันและแข็งแรง ในบทเพลงช่วยเร่งจังหวะและเพิ่มความเข้มเสียงที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกตื่นตัวและเข้มข้นขึ้น

4.2.3 สีเหลือง (อบอุ่น สดใส)

สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์ของความอบอุ่นและความสดใส มักจะสื่อถึงความหวังและความสดชื่น สีนี้ในเครื่องเบญจรงค์ช่วยเติมเต็มอารมณ์ที่สดใสและเบิกบาน ในดนตรีให้ความรู้สึกของการพักผ่อนหลังจากความตึงเครียด ก่อนที่จะเข้าสู่ความลึกซึ้งในท่อนถัดไป

4.2.4 สีน้ำเงิน (สงบ ลึกซึ้ง)

สีน้ำเงินสื่อถึงความสงบและความลึกซึ้ง เป็นสีที่ช่วยให้อารมณ์มีความนุ่มนวลและลึกลับ สีนี้ในเครื่องเบญจรงค์สะท้อนถึงการเข้าไปภายในจิตใจ สื่อถึงความสงบเงียบที่ทำให้ผู้ฟังสามารถเชื่อมโยงกับความรู้สึกที่ลึกซึ้งภายในตนเอง

4.2.5 สีขาว (บริสุทธิ์ สว่าง)

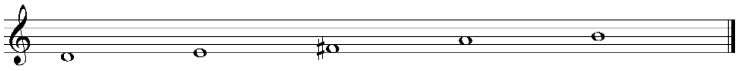
สีขาวในเครื่องเบญจรงค์แทนความบริสุทธิ์และความสว่าง เป็นการสรุปและการปล่อยวางอารมณ์ทั้งหมดในบทเพลง สีนี้ในดนตรีช่วยนำไปสู่ความสงบและความสมบูรณ์แบบ หลังจากการเดินทางของอารมณ์ทุกรูปแบบเป็นการคืนสู่ความสงบอย่างแท้จริง

4.3 องค์ประกอบที่สาม บทเพลงมี 5 บันไดเสียง

ผู้วิจัยออกแบบบทประพันธ์โดยใช้บันไดเสียงเพนตาโทนิกต่างชนิดเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ของสีทั้งห้าในแนวคิดเครื่องเบญจรงค์ โดยอาศัยคุณลักษณะเฉพาะของโหมดเมเจอร์และไมเนอร์เพนตาโทนิก ซึ่งมีโครงสร้างโน้ตเรียบง่าย ทำให้สามารถสื่อสารอารมณ์ได้อย่างตรงไปตรงมา โดยผู้วิจัยเลือกใช้บันไดเสียง D เมเจอร์เพนตาโทนิกในท่อนที่ 1 “สีเขียว” เพื่อสร้างบรรยากาศสงบและความเป็นธรรมชาติ ในท่อนที่ 2 ผู้วิจัยเลือกใช้บันไดเสียง A ไมเนอร์เพนตาโทนิก เพื่อแสดงออกถึง “สีแดง” ผ่านน้ำเสียงที่หนักแน่นแฝงไปด้วยความร้อนแรง ในท่อนที่ 3 ผู้วิจัยเลือกใช้บันไดเสียง Eb เมเจอร์เพนตาโทนิก เพื่อแสดงออกถึง “สีเหลือง” ด้วยทำนองที่สดใสและ
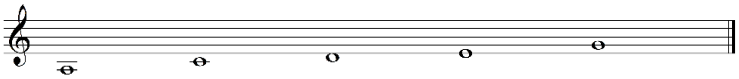
กระฉับกระเฉง ในท่อนที่ 4 ผู้วิจัยเลือกใช้บันไดเสียง D ไมเนอร์เพนตาโทนิก เพื่อแสดงออกถึง “สีน้ำเงิน” ด้วยอารมณ์ที่ลึกซึ้งและเงียบงัน และในท่อนสุดท้ายผู้วิจัยใช้บันไดเสียง Bb เมเจอร์เพนตาโทนิก เพื่อแสดงออกถึง “สีขาว” ด้วยทำนองที่โปร่งใสและบริสุทธิ์ โครงสร้างทางดนตรีทั้งหมดจึงสะท้อนอารมณ์ของสีได้อย่างเป็นระบบและกลมกลืน

4.3.1 ท่อนที่ 1 ใช้บันไดเสียง D เมเจอร์เพนตาโทนิก (D Major Pentatonic)
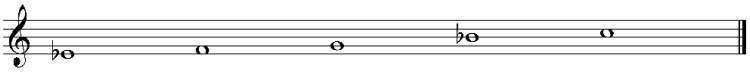

ภาพที่ 2. D เมเจอร์เพนตาโทนิก (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.3.2 ท่อนที่ 2 ใช้บันไดเสียง A ไมเนอร์เพนตาโทนิก (A Minor Pentatonic)

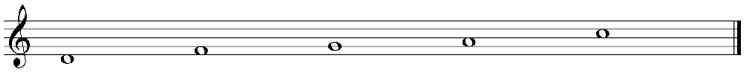
ภาพที่ 3. A ไมเนอร์เพนตาโทนิก (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.3.3 ท่อนที่ 3 ใช้บันไดเสียง Eb เมเจอร์เพนตาโทนิก (Eb Major Pentatonic)
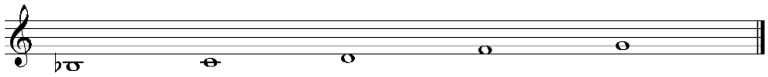

ภาพที่ 4. Eb เมเจอร์เพนตาโทนิก (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.3.4 ท่อนที่ 4 ใช้บันไดเสียง D ไมเนอร์เพนตาโทนิก (D Minor Pentatonic)

ภาพที่ 5. D ไมเนอร์เพนตาโทนิก (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.3.5 ท่อนที่ 5 ใช้บันไดเสียง Bb เมเจอร์เพนตาโทนิก (Bb Major Pentatonic)
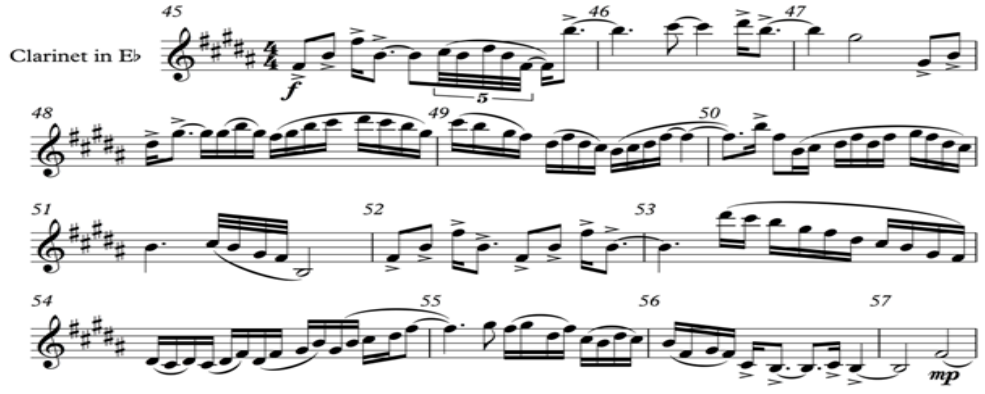

ภาพที่ 6. Bb เมเจอร์เพนตาโทนิก (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.4 องค์ประกอบที่สี่ บทเพลงมี 5 บทตัดตอนทางดนตรี

4.4.1 ท่อนที่ 1 บทตัดตอนทางดนตรีอยู่ในเครื่องดนตรีอีแฟลตคลาริเน็ต (Eb Clarinet) ห้องที่ 45-57

ผู้วิจัยตั้งใจให้เป็นองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของท่อนนี้ บทตัดตอนทางดนตรีดังกล่าวได้นำวัตถุดิบจากบันไดเสียง D เมเจอร์เพนตาโทนิก มาใช้เช่นเดียวกับทำนองหลัก ลักษณะของทำนองในบทตัดตอนนี้มี
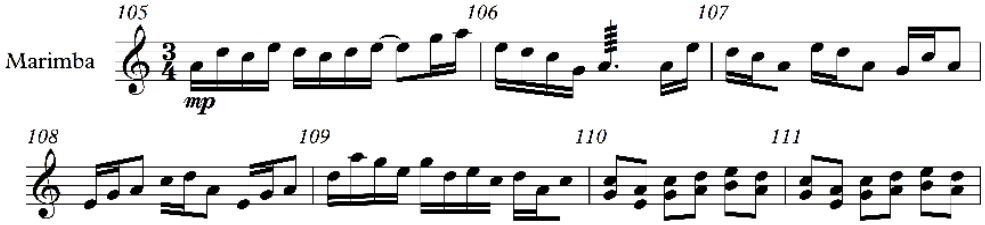
ความลื่นไหลเหมือนสายน้ำธรรมชาติ มีจังหวะบางช่วงที่ผู้วิจัยใช้เทคนิคการขัดจังหวะ (Syncopation) และมีตอนที่เลียนเสียงนกในธรรมชาติเพื่อให้ผู้ฟังรับรู้ถึงบรรยากาศและอารมณ์ของธรรมชาติที่ผู้วิจัยต้องการถ่ายทอดอย่างชัดเจน

ภาพที่ 7. Eb Clarinet excerpt (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.4.2 ท่อนที่ 2 บทตัดตอนทางดนตรีอยู่ในเครื่องดนตรีมาริมบา (Marimba) ห้องที่ 105-111

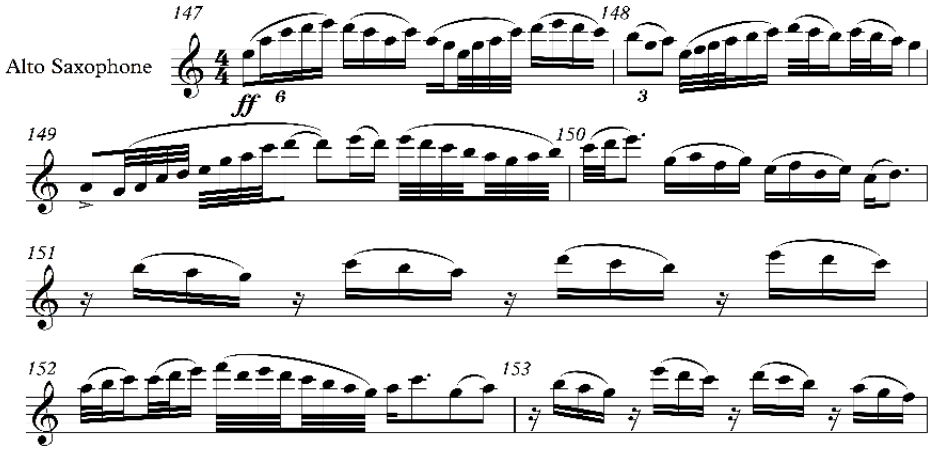
ผู้วิจัยต้องการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะสำหรับท่อนนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิคการพัฒนาทำนองด้วยการแปรทำนอง (Variation) ซึ่งเป็นการดัดแปลงทำนองเดิมในลักษณะที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือจังหวะเพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความหลากหลายให้กับบทเพลง นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคเสียงสะท้อน (Echo) เพื่อสร้างมิติของเสียงที่ซ้ำกันเป็นทอดๆ ทำให้เกิดความลึกและบรรยากาศทางดนตรีที่กว้างขึ้น

ภาพที่ 8. Marimba excerpt (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.4.3 ท่อนที่ 3 บทตัดตอนทางดนตรีอยู่ในเครื่องดนตรีอัลโตแซกโซโฟน (Alto Saxophone) ห้องที่ 147-153
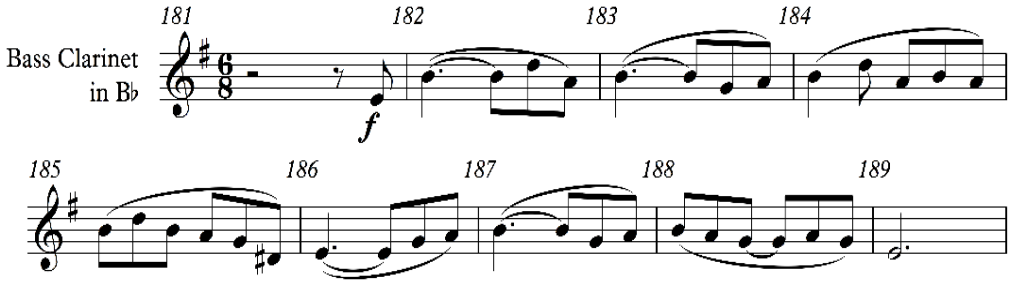
ผู้วิจัยได้ประพันธ์บทตัดตอนทางดนตรีสำหรับอัลโตแซกโซโฟนโดยเน้นให้เครื่องดนตรีนี้มีบทบาทอย่างโดดเด่นผ่านการใช้โน้ตเขบ็ตสามชั้น (Thirty-second notes) ผสมผสานกับโน้ตเขบ็ตสองชั้น (Sixteenth notes) ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและลื่นไหลของวลีดนตรี ทั้งยังสะท้อนความคล่องแคล่วและความว่องไวของทำนองได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้เทคนิคซีเควนซ์ ซึ่งเป็นการนำวลีดนตรีหนึ่งมาทำซ้ำในระดับเสียงที่แตกต่างกันในภายหลังเพื่อสร้างความต่อเนื่องและย้ำแนวคิดหลักของทำนองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เทคนิคนี้ช่วยเพิ่มมิติทางโครงสร้างดนตรีและทำให้บทตัดตอนดังกล่าวมีความน่าสนใจและมีพลังทางดนตรีที่ชัดเจนมากขึ้น

ภาพที่ 9. Alto Saxophone excerpt (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.4.4 ท่อนที่ 4 บทตัดตอนทางดนตรีอยู่ในเครื่องดนตรีเบสคลาริเน็ต (Bass Clarinet) ห้องที่ 181-189

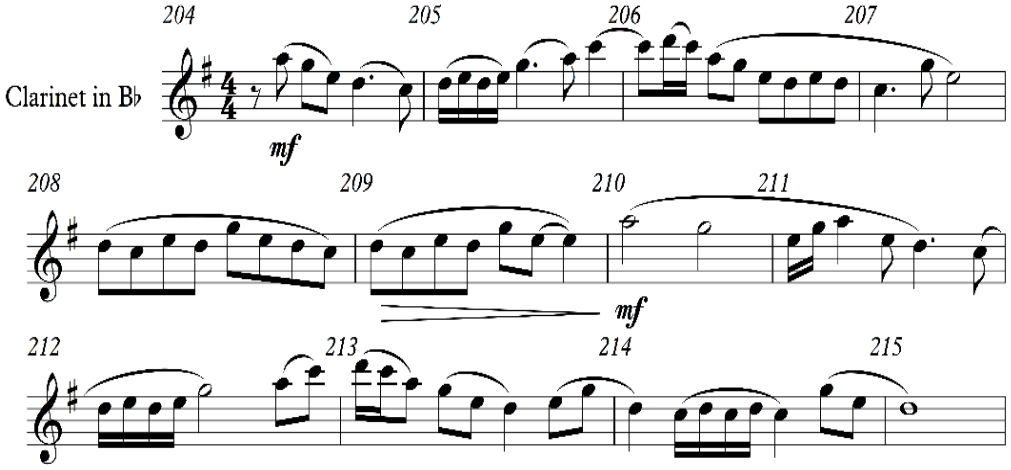
ผู้วิจัยต้องการถ่ายทอดอารมณ์ของความสุขุม ลึกลับและเปี่ยมไปด้วยเสน่ห์ในท่อนที่สี่ จึงเลือกใช้เครื่องดนตรีเบสคลาริเน็ต (Bass Clarinet) เป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารอารมณ์ดังกล่าว ด้วยคุณสมบัติของเสียงที่มีความทุ้มลึก หนักแน่นและมีความกลมกลืนในย่านเสียงต่ำ เบสคลาริเน็ตจึงสามารถสร้างบรรยากาศที่คลุมเครือและน่าค้นหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 10. Bass Clarinet excerpt (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.4.5 ท่อนที่ 5 บทตัดตอนทางดนตรีอยู่ในเครื่องดนตรีบีแฟลตคลาริเน็ต (Bb Clarinet) ห้องที่ 181-189

ผู้วิจัยได้นำเสนอทำนองนี้ให้มีความอ่อนโยน เรียบง่ายและมีการเว้นวรรคทางจังหวะที่เหมาะสม เพื่อสะท้อนถึงความบริสุทธิ์และความสงบที่เป็นคุณลักษณะของ “สีขาว” อย่างแท้จริง

ภาพที่ 11. Bb Clarinet excerpt (ที่มา: ผู้วิจัย, 2567)

4.5 องค์ประกอบที่ห้า มี 5 เสียงหลักในแต่ละทำนอง

ในบทเพลงที่ใช้แนวทาง “ห้าในห้า” ทุกท่อนจะประกอบไปด้วยการวาง “แกนเสียง” หรือ “เสียงหลัก” จำนวน 5 เสียงที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและความรู้สึกของเพลง โดยเสียงหลักเหล่านี้ทำหน้าที่หลายประการที่เชื่อมโยงกันอย่างลงตัว อธิบายได้ดังนี้

4.5.1 เสียงรากฐานในการสร้างทำนองหลัก

เสียงหลัก 5 เสียงทำหน้าที่เป็นรากฐานในการสร้างทำนองหลัก ซึ่งเป็นเส้นสายดนตรีที่ผู้ฟังสามารถจดจำได้ง่าย เสียงเหล่านี้มักจะใช้เป็นโครงสร้างที่ชัดเจนในการพัฒนาโน้ตให้เป็นทำนองที่โดดเด่นและกลมกลืน เสียงเหล่านี้จะช่วยให้ทำนองหลักมีความน่าสนใจและสามารถสื่อสารอารมณ์ที่ต้องการ

4.5.2 ทำนองหลักที่ผู้ฟังจะจดจำ

เสียงหลักทั้ง 5 เสียงนั้นไม่ได้มีแค่บทบาทในการพัฒนาทำนองเท่านั้น แต่ยังเป็นโทนเสียงหลักที่ผู้ฟังจะจดจำได้ง่าย เมื่อได้ยินเสียงเหล่านี้ในท่อนต่างๆ ของบทเพลง โทนเสียงนี้จะช่วยสร้างลักษณะเฉพาะของแต่ละท่อนและทำให้เพลงมีความโดดเด่น สามารถจดจำได้

4.5.3 จุดเชื่อมโยงของการเรียบเรียงเสียงในโหมดเพนตาโทนิก

การใช้เสียงหลักเหล่านี้ยังเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างการเรียบเรียงเสียงในโหมดเพนตาโทนิก ซึ่งเป็นการใช้ 5 เสียงหลักในแต่ละท่อนเพื่อสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวทางเสียงที่สมดุลและมีความหลากหลาย เสียงเหล่านี้ช่วยให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความเชื่อมโยงระหว่างทำนองกับอารมณ์ที่สะท้อนในแต่ละสีและอารมณ์ที่ถูกนำเสนอ

4.5.4 องค์ประกอบหลักของการสร้างจังหวะและความเข้มเสียง

เสียงหลักทั้ง 5 เสียงยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างจังหวะและความเข้มเสียงของเพลง โดยการเลือกและการจัดวางเสียงในแต่ละท่อนจะส่งผลต่อการเคลื่อนไหวของจังหวะ รวมถึงการปรับเปลี่ยนในแง่ของความเร็วและความหนักเบา การใช้เสียงหลักเหล่านี้ช่วยให้บทเพลงมีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจทั้งในแง่ของจังหวะและอารมณ์

5. สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

บทประพันธ์เพลง “เบญจรงค์” เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่นำแนวคิดจากสีในเครื่องเบญจรงค์มาเป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์ดนตรี ถ่ายทอดคุณลักษณะและความหมายเชิงสัญลักษณ์ของสีแต่ละสีผ่านองค์ประกอบทางดนตรี ทั้งด้านทำนอง จังหวะ การประสานเสียงและการจัดวางเครื่องดนตรีเพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะให้แก่บทประพันธ์แต่ละท่อน การเลือกใช้วงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยวเป็นสื่อในการถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีลักษณะเสียงหลากหลาย แต่ยังคงมีเอกภาพทางคุณภาพเสียง ขณะเดียวกันการเสริมเครื่องกระทบเข้ามาในบทประพันธ์ช่วยเพิ่มมิติทางเสียง สีสันและความน่าสนใจให้กับบทประพันธ์ ทำให้สามารถสื่อสารจินตนาการและอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสีแต่ละสี

การกำหนดโครงสร้างบทประพันธ์ตามสีทั้งห้าช่วยให้ผู้ฟังสามารถจินตนาการและรับรู้ความแตกต่างทางอารมณ์ของแต่ละท่อนได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังช่วยสร้างประสบการณ์การฟังที่มีความต่อเนื่องและน่าสนใจ ส่งเสริมความหลากหลายของบทประพันธ์

นอกจากนี้ บทประพันธ์ยังมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมไทยผ่านรูปแบบดนตรีคลาสสิกและดนตรีร่วมสมัย โดยนำแนวคิดทำนองสำเนียงไทยมาประยุกต์ใช้กับการสร้างสรรค์ดนตรีสมัยใหม่ ส่งผลให้ผู้ฟังและผู้ปฏิบัติดนตรีทุกระดับสามารถเข้าถึง เข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าเชิงสุนทรียะของสีผ่านเสียงดนตรีได้มากขึ้น อันเป็นการสืบสานอัตลักษณ์ความเป็นไทยให้คงอยู่และพัฒนาไปพร้อมกับบริบททางดนตรีร่วมสมัย

ผลงานบทประพันธ์ชิ้นนี้มุ่งขยายขอบเขตการสร้างสรรค์ทางดนตรีในบริบทของดนตรีร่วมสมัยและวงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยว โดยผสานแนวคิดและองค์ประกอบทางดนตรีที่หลากหลายเพื่อสร้างสรรค์มิติทางเสียงและรูปแบบการนำเสนอใหม่ ซึ่งสามารถตอบสนองต่อพัฒนาการของสังคมดนตรีร่วมสมัยและเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการต่อยอดองค์ความรู้ทางดนตรีในอนาคต

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงดนตรีพรรณนาที่สื่อสารจินตนาการเกี่ยวกับสีทั้งห้าจากเครื่องเบญจรงค์ผ่านวงดนตรีเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยวผสมเครื่องกระทบ โดยแต่ละสีได้ถูกตีความ

และถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะเฉพาะของบทเพลง โดยหลังจากได้ศึกษาทฤษฎีของสีที่มีต่ออารมณ์ของมนุษย์ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีเหล่านั้นมาช่วยในงานวิจัยทั้งในด้านอารมณ์ของบทเพลงและโครงสร้างเสียงเพื่อสร้างมิติทางดนตรีที่หลากหลายและแสดงออกถึงความงามเชิงนามธรรมในกระบวนการประพันธ์ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการ “ดนตรีบรรยาย” (Program Music) ที่เชื่อมโยงเสียงดนตรีเข้ากับภาพ สีและอารมณ์ โดยแต่ละท่อนของบทเพลงมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงบุคลิกของแต่ละสีอย่างชัดเจน สอดคล้องกับสมภพ จงจิตต์โพธา (2554) ที่กล่าวว่า *“สีสามารถสร้างความประทับใจและเร้าอารมณ์ต่อผู้ดูได้อย่างรวดเร็วและชัดแจ้ง โดยไม่ต้องใช้เวลาคิดไตร่ตรองหาเหตุผลตามความรู้สึกเหล่านั้นเลย ด้วยเหตุนี้ความรู้สึกทางสุนทรียภาพต่อสีต่างๆ จึงมีอยู่ในบุคคลทั่วไป”* ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอเสียงในแต่ละท่อนจากสี เช่น สีเขียวแสดงถึงธรรมชาติโดยใช้บันไดเสียง D เมเจอร์เพนตาโทนิก สีแดงที่แสดงถึงความร้อนแรงโดยใช้บันไดเสียง A ไมเนอร์เพนตาโทนิก สีเหลืองที่สื่อความอบอุ่นผ่านบันไดเสียง Eb เมเจอร์เพนตาโทนิก สีน้ำเงินที่ให้ความลึกลับสุขุมผ่านเสียงเบสคลาริเน็ตและบันไดเสียง D ไมเนอร์เพนตาโทนิก รวมถึงสีขาวที่เป็นการสรุปแนวคิดของความบริสุทธิ์โดยใช้บันไดเสียง Bb เมเจอร์เพนตาโทนิก การเลือกใช้วงเครื่องลมไม้ลิ้นเดี่ยวเป็นหลักร่วมกับกลุ่มเครื่องกระทบนั้นช่วยสร้างความแตกต่างด้านสีสันของเสียง (tone color) ให้โดดเด่นขึ้นและยังสามารถสื่อจินตนาการของผู้วิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่เน้นความสว่าง เสียงใส หรือความลุ่มลึกของสีเข้ม ซึ่งเป็นจุดเด่นของกลุ่มเครื่องทั้งสองประเภทนี้ นอกจากนี้ บทเพลงยังมีการวางโครงสร้างอย่างเป็นระบบผ่านทำนองหลักในแต่ละท่อน

ทั้งนี้มีการใช้เทคนิคการขยายทำนอง (Augmentation) คือ เทคนิคทางดนตรีที่ใช้ในการขยายระยะเวลาของโน้ตในทำนอง โดยการเพิ่มค่าเวลาของแต่ละโน้ตให้ยาวขึ้นตามสัดส่วนที่กำหนด เช่น การยืดระยะเวลาให้เป็นสองเท่าหรือมากกว่านั้น เทคนิคนี้จะทำให้ทำนองเดิมช้าลงและมักใช้ในการเรียบเรียงดนตรีเพื่อเพิ่มมิติและความหลากหลายให้กับงานดนตรี

การหดทำนอง (Diminution) คือ เทคนิคทางดนตรีที่ตรงกันข้ามกับการขยายทำนอง ซึ่งจะใช้ในการทำให้ระยะเวลาของโน้ตในทำนองสั้นลง โดยการลดค่าระยะเวลาให้สั้นลง เช่น การทำให้โน้ตเดิมที่ยาวขึ้นกลายเป็นโน้ตที่สั้นลงเพื่อให้ทำนองเร็วขึ้น เทคนิคนี้มักจะใช้ในการเพิ่มความเร็วให้กับทำนอง หรือเพื่อทำให้เสียงเพลงดูมีชีวิตชีวาและเต็มไปด้วยพลัง

การใช้ซีเควนซ์ (Sequence) คือ เทคนิคที่ใช้ในการทำซ้ำหรือเลียนแบบทำนอง (Melody) หรือช่วงของทำนองที่มีความสัมพันธ์กัน โดยการย้ายโน้ตในทำนองไปยังคีย์ (Key) หรือสเกล (Scale) อื่นๆ ในทำนองที่มีลักษณะเหมือนกันหรือเหมือนเดิม แต่มีการย้ายตำแหน่งของโน้ตตามลำดับขึ้นหรือลงในช่วงของคีย์หรือสเกลใหม่

และการเลียนเสียง (Imitation) คือ เทคนิคที่ใช้ในการทำซ้ำหรือเลียนแบบทำนอง รูปแบบทางดนตรี หรือจังหวะที่อยู่ในส่วนอื่นของเพลง โดยมักจะมีการเปลี่ยนแปลงบางอย่าง เช่น การย้ายทำนองไปในคีย์ที่ต่างกันหรือการปรับระยะเวลาโน้ต แต่ยังคงลักษณะของทำนองเดิมอยู่ โดยการใช้เทคนิคดังกล่าวเพื่อสร้างดนตรีที่หลากหลาย ทั้งนี้ยังมีการวางบทตัดตอนทางดนตรีที่สำคัญให้กับเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นเพื่อให้เกิดความโดดเด่นและจดจำได้ง่ายในแต่ละท่อน

รายการอ้างอิง

ผกามาศ ผจญแกล้ว. (2543). *การพิมพ์ระบบพ่นหมึก.* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554.* ราชบัณฑิตยสถาน.

สมภพ จงจิตต์โพธา. (2554). *องค์ประกอบศิลป์.* วาดศิลป์.

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

การแสดงดนตรีพร้อมบทวิเคราะห์: บทเพลงคลาริเน็ตโซนาตาประพันธ์โดยพอล ฮินเดอมิธ*

Received: 8 March 2026
Revised: 15 May 2026
Accepted: 22 May 2026

ณัฐพล เบญจธรรมนนท์**

บทความวิจัย
บทคัดย่อ
คำสำคัญ

การวิจัยสร้างสรรค์เรื่อง *การแสดงดนตรีพร้อมบทวิเคราะห์: บทเพลงคลาริเน็ตโซนาตาประพันธ์โดยพอล ฮินเดอมิธ* มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์เทคนิคการบรรเลงและการตีความบทเพลงสำหรับการแสดงร่วมกับเปียโน ควบคู่กับการพัฒนาแนวทางการฝึกซ้อมและการบรรเลงอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติด้านการแสดง การวิจัยดำเนินการโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการวิเคราะห์แนวคิดทางดนตรีของพอล ฮินเดอมิธ ในด้านโครงสร้างสังคีตลักษณ์ ทำนอง จังหวะ ช่วงเสียงและเทคนิคการบรรเลง จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ไปทดลองใช้ในกระบวนการฝึกซ้อมจริงทั้งรูปแบบของการฝึกซ้อมรายบุคคลและการบรรเลงร่วมกับเปียโน เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการจังหวะที่มีความซับซ้อน การควบคุมช่วงเสียงและการสื่ออารมณ์ทางดนตรีในการแสดง ผลการวิจัยพบว่าการบูรณาการการวิเคราะห์เชิงดนตรีกับการปฏิบัติจริงนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการฝึกซ้อมที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในด้านการแก้ไขปัญหาจังหวะที่ซับซ้อน การเปลี่ยนช่วงเสียงและการควบคุมคุณภาพเสียง ส่งผลให้เกิดความแม่นยำในการบรรเลงและเกิดความสอดคล้องระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโนที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน อีกทั้งองค์ความรู้เชิงปฏิบัติที่ได้สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน การฝึกซ้อมและการตีความบทเพลงคลาริเน็ตในบริบทใกล้เคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คลาริเน็ต;
เปียโน;
พอล ฮินเดอมิธ

* บทความนี้ได้รับทุนสนับสนุนโครงการวิจัยและสร้างสรรค์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2567

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีตะวันตก ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อได้ที่: nattapon.b@ku.th

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Performance and Analytical Notes: Paul Hindemith's Clarinet Sonata*

Received: 8 March 2026
Revised: 15 May 2026
Accepted: 22 May 2026

Nattapon Banjatammanon**

Research Article

Abstract

This creative research entitled *"Performance and Analytical Notes: Paul Hindemith's Clarinet Sonata"* investigates performance techniques and interpretative approaches for the clarinet sonata in collaboration with piano accompaniment. The study also aims to develop systematic rehearsal methods and performance approaches through a practice-based research process in music performance. The research methodology involved the study of related literature and previous research, together with an examination of Paul Hindemith's musical concepts, focusing on musical structure, melody, rhythm, register, and performance techniques found within the composition. The analytical findings were then applied in practical rehearsal sessions, including both individual practice and collaborative rehearsals with piano accompaniment, in order to develop effective approaches for managing rhythmic complexity, controlling register transitions, and communicating musical expression in performance. The findings indicate that integrating musical analysis with practical performance contributes significantly to the development of effective rehearsal strategies. In particular, the study provided practical solutions for challenges related to complex rhythms, register changes, and tone quality control, resulting in improved performance accuracy and stronger ensemble coordination between clarinet and piano. Furthermore, the practical knowledge and interpretative insights gained from this research can be applied to music instruction, rehearsal preparation, and the interpretation of clarinet repertoire in similar musical contexts.

Keywords

clarinet;
piano;
Paul Hindemith

* This article is supported by the Research and Creative Project Grant of the Faculty of Humanities, Kasetsart University, Fiscal Year 2024.

** Lecturer, Western Music Program, Department of Music, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: nattapon.b@ku.th

1. บทนำ

บทเพลงคลาริเน็ตโซนาตาของพอล ฮินเดอมิธ เป็นหนึ่งในผลงานสำคัญของวรรณกรรมดนตรีคลาสสิกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติและถูกนำมาใช้เป็นบทเพลงมาตรฐานในการเรียนการสอนและการแสดงของนักคลาริเน็ต (Pino, 1980, p. 259) บทเพลงดังกล่าวมีลักษณะเด่นทั้งในด้านโครงสร้างดนตรี จังหวะที่ซับซ้อน การใช้ช่วงเสียงที่กว้างและการควบคุมความเข้มของเสียงหรือความดังเบา (Dynamics) ซึ่งส่งผลให้บทเพลงนี้มีความท้าทายต่อการบรรเลงและการตีความเป็นอย่างยิ่ง

ฮินเดอมิธเป็นนักประพันธ์เพลง นักแสดงดนตรีและนักทฤษฎีที่มีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการดนตรีในคริสต์ศตวรรษที่ 20 การประพันธ์ของเขาได้รับอิทธิพลจากแนวคิดดนตรีสามัญ (Gebrauchsmusik) หรือดนตรีที่เน้นความเรียบง่าย กล่าวคือเป็นบทเพลงที่สามารถนำไปใช้ในการบรรเลงและใช้ในการศึกษาได้จริง จากการศึกษาของชางซูยี (Chang-Su Yi) เรื่อง *Paul Hindemith's Sonata for Clarinet and Piano: A Lecture Recital* พบว่าบทเพลงคลาริเน็ตโซนาตาชิ้นนี้เป็นหนึ่งในบทเพลงที่สำคัญที่สุดของฮินเดอมิธและได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในผลงานที่ดีที่สุดในชุดบทเพลงสำหรับเครื่องดนตรีของเขา (Yi, 1977, p. 14)

แม้ว่าฮินเดอมิธจะเป็นนักไวโอลินและวิโอลาเป็นหลัก แต่ลักษณะการประพันธ์โซนาตาสำหรับคลาริเน็ตของเขากลับสะท้อนความเข้าใจในธรรมชาติและศักยภาพของเครื่องดนตรีชนิดนี้ได้อย่างเด่นชัด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ประพันธ์มีความรู้และทักษะในการบรรเลงคลาริเน็ตในระดับที่ดี จึงสามารถตระหนักถึงคุณลักษณะเฉพาะด้านน้ำเสียง ช่วงเสียงและเทคนิคการบรรเลงของเครื่องดนตรีได้อย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้แนวทำนองและโครงสร้างทางดนตรีที่ปรากฏในบทประพันธ์มีความเหมาะสมต่อการบรรเลง อีกทั้งยังเอื้อต่อการถ่ายทอดสีสันและอารมณ์ทางดนตรีของคลาริเน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของเครื่องดนตรีอย่างชัดเจน (Rice, 2017, p. 82)

ถึงแม้ว่าฮินเดอมิธจะไม่ได้อุทิศบทเพลงชิ้นนี้ให้แก่บุคคลใดโดยตรง แต่มีการสันนิษฐานว่าเขาอาจประพันธ์ผลงานโดยนึกถึงฟิลีป ดรัยชบาค (Philipp Dreisbach) นักคลาริเน็ตแห่ง Stuttgart Court Orchestra ผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเขาทั้งในฐานะเพื่อนร่วมงานและผู้ร่วมบรรเลงดนตรีเชมเบอร์ โดยใน ค.ศ. 1923 ดรัยชบาคเคยร่วมบรรเลงเพลง *Quintet for Clarinet and String Quartet, Op. 30* ร่วมกับ Amar Quartet ซึ่งฮินเดอมิธเป็นทั้งนักประพันธ์และร่วมบรรเลงวิโอลาด้วย (Weston, 1995, pp. 98-99)

บทเพลงนี้มีความยาวในการแสดงโดยประมาณ 12-15 นาที ประกอบด้วย 4 ท่อน ซึ่งแต่ละท่อนมีบุคลิกอารมณ์และความเร็วที่แตกต่างกัน ท่อนที่หนึ่งมีความเร็วปานกลาง ท่อนที่สองมีความรวดเร็วและกระฉับกระเฉง ท่อนที่สามช้าและเน้นความลุ่มลึกทางอารมณ์ ท่อนที่สี่ทำหน้าที่สรุปแนวคิดทางดนตรีของบทเพลงทั้งหมดให้เป็นเอกภาพ นอกจากนี้ บทเพลงยังมีความสัมพันธ์ของสังคีตลักษณ์และศูนย์กลางเสียงใกล้เคียงกับโซนาตา (Sonata Form) แบบดั้งเดิม แต่ก็สะท้อนลักษณะภาษาดนตรีของฮินเดอมิธที่มีความซับซ้อนด้านจังหวะซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการตีความและการบรรเลงของนักคลาริเน็ต

แม้บทเพลงคลาริเน็ตโซนาตาชิ้นนี้จะได้รับการศึกษาและบรรเลงอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ แต่ในบริบทของประเทศไทย บทเพลงนี้ยังไม่ได้รับการนำเสนอในเชิงการแสดงและการศึกษาอย่างกว้างขวาง เนื่องจากความซับซ้อนของบทเพลงที่ต้องอาศัยกระบวนการฝึกซ้อมที่เป็นระบบ การทำงานร่วมกันระหว่างนักคลาริเน็ตกับนักเปียโน ตลอดจนความเข้าใจด้านการตีความบทเพลงร่วมกัน

ดังนั้น งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาบทเพลงผ่านกระบวนการฝึกซ้อม การทดลองแนวทางการบรรเลงและการแสดงดนตรีจริง เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย ทั้งในด้านการจัดการเทคนิค การตีความเชิงดนตรีและการบรรเลงร่วมกับเปียโน อันจะเป็นแนวทางสำหรับนักคลาริเน็ตนักศึกษาและผู้สนใจในการนำบทเพลงนี้ไปใช้ในการฝึกซ้อมและการแสดงได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เทคนิคการบรรเลงและการตีความบทเพลงคลาริเน็ตโซนาตาสำหรับการแสดงร่วมกับนักเปียโน
2. เพื่อพัฒนาวิธีการฝึกซ้อมและแนวทางการบรรเลงบทเพลงคลาริเน็ตโซนาตา
3. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้และวรรณกรรมบทเพลงคลาริเน็ตสู่สาธารณชน

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้ด้านการวิเคราะห์เทคนิคการบรรเลงและการตีความบทเพลงคลาริเน็ตโซนาตา ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการแสดงจริง โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับนักเปียโนอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องทางดนตรี
2. ได้แนวทางและวิธีการฝึกซ้อมบทเพลงคลาริเน็ตโซนาตาที่เป็นระบบ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการบรรเลง การควบคุมจังหวะ ความเข้มของเสียงหรือความดังเบาและการสื่ออารมณ์ทางดนตรีของผู้บรรเลงคลาริเน็ต
3. เป็นการเผยแพร่องค์ความรู้และเพิ่มพูนวรรณกรรมบทเพลงคลาริเน็ตในบริบทของประเทศไทย ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน การฝึกซ้อมและการแสดงดนตรี ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับนักศึกษา นักดนตรีและผู้สนใจทั่วไป

4. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้มุ่งเน้นศึกษาบทเพลงคลาริเน็ตโซนาตา ประพันธ์โดยฮินเดอมิธ โดยครอบคลุมการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลง ตลอดจนการวิเคราะห์บทเพลงในเชิงโครงสร้างสังคีตลักษณ์และเทคนิคการบรรเลงคลาริเน็ต เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการตีความและการแสดงบทเพลง

ขอบเขตของการวิเคราะห์มุ่งเน้นเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงและการแสดง ได้แก่ ลักษณะทางสังคีตลักษณ์โดยสังเขป เทคนิคการบรรเลงคลาริเน็ต การจัดการจังหวะที่มีความซับซ้อน การควบคุมช่วงเสียงและความเข้มของเสียงหรือความดังเบา รวมถึงแนวทางการสื่ออารมณ์ทางดนตรี ทั้งนี้มิได้มุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีดนตรีอย่างละเอียดในทุกองค์ประกอบ แต่เน้นการนำผลการวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการฝึกซ้อมและการแสดงจริง

การดำเนินการวิจัยครอบคลุมกระบวนการฝึกซ้อมของผู้วิจัยทั้งในลักษณะการฝึกซ้อมรายบุคคลและการฝึกซ้อมร่วมกับนักเปียโน โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทางการตีความและการบรรเลงร่วมกัน ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้บรรเลงคลาริเน็ตในการแสดงบทเพลงดังกล่าวและนำผลจากประสบการณ์การฝึกซ้อมและการแสดงจริงมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เชิงปฏิบัติ

5. วิธีดำเนินการและขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาบทประพันธ์เพลงคลาริเน็ตโซนาตาในภาพรวมทั้งหมด โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจโครงสร้าง รูปแบบและลักษณะทางดนตรีของบทเพลง จากนั้นจึงมุ่งวิเคราะห์เฉพาะแนวการบรรเลงคลาริเน็ตทั้งในส่วนของการบรรเลงเดี่ยวและการบรรเลงร่วมกับเปียโน

2. วิเคราะห์บทเพลงในเชิงเทคนิคการบรรเลงคลาริเน็ต รวมถึงศึกษาลักษณะทางสังคีตลักษณ์ที่ส่งผลต่อการแสดง เช่น จังหวะ ความเร็ว ช่วงเสียงและความเข้มของเสียงหรือความดังเบา ตลอดจนค้นหาแนวทางและวิธีการฝึกซ้อมที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบรรเลง

3. ดำเนินการตีความบทเพลง โดยพิจารณาประเด็นด้านอารมณ์ความรู้สึก บุคลิกของแต่ละท่อน ความเร็วของบทเพลง ความยืดหยุ่นของจังหวะ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษาร่วมกับนักเปียโน เพื่อกำหนดแนวทางการบรรเลงร่วมกันก่อนเข้าสู่กระบวนการฝึกซ้อมอย่างเป็นทางการ

4. ฝึกซ้อมบทเพลงทั้งในลักษณะการฝึกซ้อมส่วนตัวของผู้วิจัยและการฝึกซ้อมร่วมกับนักเปียโน โดยเริ่มจากการซ้อมในความเร็วช้าเพื่อความแม่นยำด้านจังหวะและเทคนิคการบรรเลง ก่อนพัฒนาไปสู่ความเร็วและลักษณะการแสดงตามที่กำหนดไว้ในบทเพลง

5. ทำการแสดงดนตรีต่อหน้าสาธารณชนในรูปแบบคอนเสิร์ต

6. เขียนรายงานและจัดทำรูปเล่มงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์

6. โครงสร้างสังคีตลักษณ์

6.1 ท่อนที่ 1 (Movement I - *Mässig bewegt*: ♩ = 100-108)

ท่อนนี้มีการจัดวางโครงสร้างในสังคีตลักษณ์โซนาตา โดยให้ความสำคัญกับหลักการพัฒนาและนำเสนอแนวคิดทางดนตรีตามรูปแบบโซนาตามากกว่าการดำเนินไปตามระบบฮาร์โมนีแบบดั้งเดิม ท่อนนี้ใช้โน้ต B♭ เป็นศูนย์กลางเสียง (Tonal Center) และประกอบด้วยแนวทำนองหลัก 2 แนว ซึ่งได้รับการนำเสนอและพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งท่อน โดยแนวทำนองหลักแรกปรากฏในแนวคลาริเน็ตตั้งแต่ช่วงต้นของบทเพลง ขณะที่แนวทำนองหลักที่สองถูกนำเสนอผ่านการใช้โน้ตในช่วงเสียงชาลูโม (Chalumeau Register) หรือช่วงเสียงต่ำของคลาริเน็ต ซึ่งเป็นการสร้างมิติด้านน้ำเสียงและความแตกต่างของอารมณ์ทางดนตรี นอกจากนี้ บทเพลงกำหนด

อัตราจังหวะหลักไว้ที่ 3/4 แต่มีการสลับเปลี่ยนอัตราจังหวะเป็น 2/4 ในบางช่วง เพื่อสร้างความตึงเครียดและความคลาดเคลื่อนเชิงจังหวะ (Yi, 1977, p. 20) ขณะที่เปียโนทำหน้าที่โต้ตอบและเสริมสร้างโครงสร้างจังหวะร่วมกับแนวคลาริเน็ตผ่านการเลียนทำนองและการเน้นจังหวะ

ตารางที่ 1
โครงสร้างท่อนที่ 1

ช่วงตอน	เลขที่ห้อง	ศูนย์กลางเสียง
ตอนนำเสนอ (Exposition)	1-54	ทำนองหลักที่ 1: B♭, C, F, B♭
		ทำนองหลักที่ 2: E♭
		ช่วงปิดทำนอง: F♯
ตอนพัฒนา (Development)	54-100	ไม่เสถียร (Unstable)
ตอนย้อนความ (Recapitulation)	100-139	ทำนองหลักที่ 1: E♭
		ทำนองหลักที่ 2: B♭
		ช่วงปิดทำนอง: B♭, D, F♯
โคดา (Coda)	140-173	D, B♭

6.2 ท่อนที่ 2 (Movement II - *Lebhaft*: ♩ = 112-120)

มีลักษณะเป็นบทเพลงแบบสแกร์ตโซ (Scherzo) และมีการจัดวางโครงสร้างแบบสามส่วน (A-B-A) โดยส่วน A เริ่มต้นด้วยทำนองหลักในแนวคลาริเน็ต ซึ่งมีโน้ต B♭ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเสียงและมีการเปลี่ยนศูนย์กลางเสียงไปยังระดับเสียงอื่นในช่วงขั้นคู่สามเมเจอร์ ทำนองในท่อนนี้สร้างจากช่วงเสียงขั้นคู่สี่เพอร์เฟคและช่วงเสียงเต็มขั้น โดยคลาริเน็ตบรรเลงในอัตราจังหวะ 2/2 และมีการเปลี่ยนเป็น 3/2 เพียงหนึ่งห้อง ลักษณะเด่นของท่อนนี้คือการใช้เฮมิโอลา (Hemiola) และมีความขัดแย้งทางจังหวะระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโน (Yi, 1977, pp. 29-30) ในส่วน B ศูนย์กลางเสียงเปลี่ยนไปที่ G♭ ก่อนที่ส่วน A จะกลับมาอีกครั้งในลักษณะที่ปรับเปลี่ยนเล็กน้อย โดยมีการสลับบทบาทของแนวทำนองระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโนอย่างชัดเจน

ตารางที่ 2
โครงสร้างท่อนที่ 2

ส่วน	เลขที่ห้อง	ศูนย์กลางเสียง
ส่วน A	1-50	ทำนองหลักที่ 1: B♭
		ช่วงเชื่อม: ไม่เสถียร
		ทำนองหลักที่ 2: F, B♭, G♯, F
ส่วน B	51-84	G♭
ส่วน A	84-112	ทำนองหลักที่ 1: B♭
		ช่วงเชื่อม: ไม่เสถียร
		ทำนองหลักที่ 2: B♭

6.3 ท่อนที่ 3 (Movement III - *Sehr langsam*: ♪= 60)

ท่อนนี้อยู่ในสังคีตลักษณ์แบบสามตอน (Ternary Form) พร้อมโคดา (A-B-A′-Coda) (Rice, 2017, p. 85) โดยบทเพลงเริ่มต้นด้วยทำนองช้าในแนวคลาริเน็ต ซึ่งมีโน้ต F ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเสียง แนวทำนองถูกสร้างจากช่วงเสียงขั้นคู่สี่เพอร์เฟคและช่วงเสียงเต็มขั้นและมีการเลียนทำนองระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโนอย่างต่อเนื่อง การดำเนินศูนย์กลางเสียงมีการเคลื่อนสูงขึ้นหนึ่งช่วงขั้นคู่สี่เพอร์เฟคจาก F ไปยัง B♭ ก่อนเข้าสู่ท่อน B ซึ่งมีลักษณะจังหวะแบบสามพยางค์ที่มีความต่อเนื่องและลื่นไหล มีการสลับบทบาทการนำเสนอแนวทำนองระหว่างเปียโนกับคลาริเน็ตอย่างต่อเนื่อง (Yi, 1977, pp. 34-35) อัตราจังหวะหลักของท่อนนี้เป็น 4/8 โดยมีการคั่นด้วยอัตราจังหวะเป็น 3/8 เพียงหนึ่งห้อง ก่อนกลับเข้าสู่อัตราจังหวะเดิม และในช่วงโคดามีการนำแนวทำนองของช่วงปิดแนวทำนองของตอน A กลับมาใช้เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพให้กับท่อนนี้

ตารางที่ 3
โครงสร้างท่อนที่ 3

ช่วงตอน	เลขที่ห้อง	ศูนย์กลางเสียง
ตอน A	1-29	ทำนองหลักที่ 1: F, B♭
		ช่วงปิดทำนอง: B, F
ตอน B	30-59	ทำนองหลักที่ 2: C♯
		ทำนองหลักที่ 3: ไม่เสถียร
		ทำนองหลักที่ 2 (ครั้งที่ 2): E♭
		ทำนองหลักที่ 3 (ครั้งที่ 2): B
ตอน A′	60-84	ทำนองหลักที่ 1: F, B♭
โคดา	85-92	ช่วงปิดทำนอง: B, F

6.4 ท่อนที่ 4 (Movement IV - *Kleines Rondo, gemächlich*: 𝅗𝅥 = 88)

ท่อนนี้อยู่ในสังคีตลักษณ์รอนโดเจ็ดตอน (Seven-part Rondo Form) (A-B-A-C-A-B-A) บทเพลงเริ่มต้นด้วยทำนองในลักษณะซตัคคาโต (Staccato) บนแนวคลาริเน็ต ซึ่งมีโน้ต B♭ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเสียง มีการเน้นเสียงด้วยเพิ่มค่าของตัวโน้ตให้ยาวกว่าโน้ตข้างเคียง (Agogic Accent) แทนการเน้นด้วยการเพิ่มความเข้มเสียง เพื่อสร้างความขัดแย้งเชิงจังหวะกับแนวเปียโน (Yi, 1977, p. 38)

ในท่อน B ศูนย์กลางเสียงได้เปลี่ยนไปสู่โน้ต C♯ โดยมีการพัฒนาแนวทำนองในลักษณะการโต้ตอบระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโนอย่างเด่นชัด (Yi, 1977, p. 38) ก่อนที่ท่อน A จะกลับมาปรากฏอีกครั้งในลักษณะที่มีการแปรเปลี่ยนรายละเอียดทางดนตรีเพียงเล็กน้อย ท่อนดังกล่าวกำหนดอัตราจังหวะหลักไว้ที่ 2/2 และมีการเปลี่ยนอัตราจังหวะเป็น 5/4 เพียงหนึ่งห้องเพลง ก่อนกลับเข้าสู่อัตราจังหวะเดิม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้เกิดความไม่สมมาตรของจังหวะและช่วยเพิ่มความตึงเครียดทางดนตรีในช่วงดังกล่าวได้อย่างมีนัยสำคัญ

จากนั้น บทเพลงดำเนินเข้าสู่ท่อน C ซึ่งนำเสนอแนวทำนองที่แตกต่างจากส่วนก่อนหน้า โดยใช้เทคนิคแคนอน (Canon) ในการดำเนินแนวทำนอง เริ่มต้นจากเปียโนและตามด้วยคลาริเน็ต (Aoki, 1968, p. 38) ภายหลังจากนั้น บทเพลงจึงกลับเข้าสู่ท่อน A และ B อีกครั้ง ก่อนจบลงด้วยการปรากฏของท่อน A โดยยังคงรักษาศูนย์กลางเสียงเดิมไว้ตลอดช่วงสรุปของบทเพลง

ตารางที่ 4
โครงสร้างท่อนที่ 4

ช่วงตอน	**A**	**B**	**A**	**C**	**A**	**B**	**A**
เลขที่ห้อง	1-23	24-44	45-54	55-72	73-88	89-105	106-119
ศูนย์กลางเสียง	B♭, F	C♯, F, D, C♯	A♭	D, B♭, E♭	E♭	A, D♭, A	B♭

7. ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทประพันธ์คลาริเน็ตโซนาตาของฮินเดอมิธในมุมมองของการบรรเลงจริง โดยเน้นการวิเคราะห์โครงสร้างสังคีตลักษณ์และเทคนิคการบรรเลงที่ส่งผลต่อการฝึกซ้อมและการแสดง ผลการศึกษาพบว่าความเข้าใจด้านจังหวะ การเลือกใช้นิ้ว การควบคุมโทนเสียงและการฟังร่วมกับเปียโนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบรรเลงและการถ่ายทอดแนวคิดทางดนตรีของบทประพันธ์

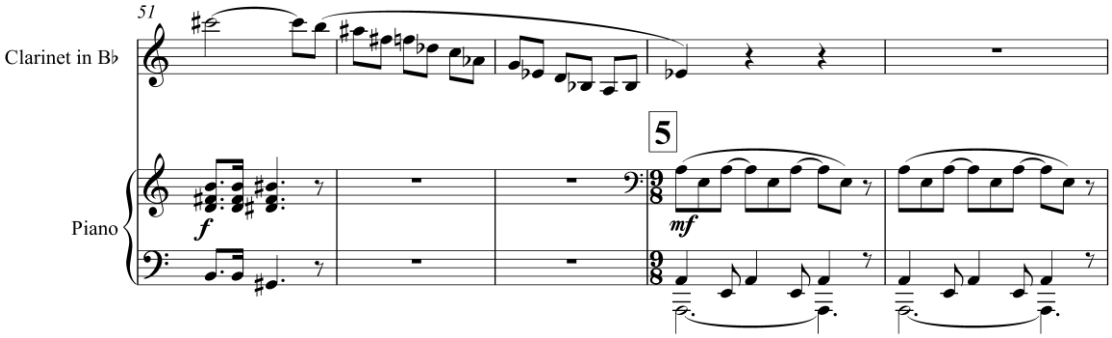
1. เนื่องจากบทประพันธ์นี้มีจังหวะที่ซับซ้อนทุกท่อน มีการใช้เครื่องหมายยืดจังหวะ (Fermata) มีการใช้โน้ตนำ (Anacrusis) ในหลายช่วง รวมถึงมีช่วงที่มีทำนองล้อกันหรือการดำเนินความเข้มของเสียงในทิศทางเดียวกันระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโน การบรรเลงร่วมกับเปียโนจึงจำเป็นต้องมีการซ้อมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในช่วงที่มีจังหวะซับซ้อนและรับฟังยาก ผู้บรรเลงอาจจำเป็นต้องลดความเร็วของจังหวะลงในระยะแรก เพื่อให้สามารถฟังและปรับจังหวะให้สอดคล้องกันได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังต้องมีการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับจังหวะการเข้า การเริ่มต้นประโยคเพลง รวมถึงการรับฟังและการปรับระดับเสียงให้มีความแม่นยำในการสร้างระดับเสียงที่ถูกต้อง (Intonation) ให้สอดคล้องกัน เพื่อให้การบรรเลงมีความพร้อมเพรียงและสื่อสารแนวคิดทางดนตรีได้อย่างชัดเจน

2. การเลือกใช้นิ้วในการบรรเลงทั้งสี่ท่อน จากการวิเคราะห์บทประพันธ์พบว่ามีการใช้คีย์ด้านข้าง (Side Key) ตัวที่หนึ่ง (E♭, B♭, A♯) ตลอดทั้งสี่ท่อนของบทเพลง ปัญหาที่พบบ่อยในการบรรเลงโดยใช้คีย์ด้านข้างคือการวางมือขวาที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามลักษณะที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลต่อความคล่องตัวในการเปลี่ยนนิ้ว แนวทางการแก้ไขคือการจัดรูปทรงมือขวาให้มีลักษณะโค้งคล้ายตัวอักษร C เพื่อให้สามารถพลิกมือไปใช้คีย์ด้านข้างได้อย่างสะดวกและเป็นธรรมชาติ ในการฝึกซ้อม ควรเริ่มจากความเร็วช้าโดยใช้เครื่องกำกับจังหวะ (Metronome) ในอัตราเขบ็ตหนึ่งชั้น เพื่อให้สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของนิ้วและข้อมือได้อย่างแม่นยำ ผู้บรรเลงคลาริเน็ตควรใช้น้ำหนักนิ้วอย่างเหมาะสม ไม่เกร็งจนเกินไป เนื่องจากการใช้คีย์ด้านข้างจำเป็นต้องอาศัยการเคลื่อนไหวของข้อมือขวาควบคู่กับการกดนิ้ว ไม่ใช่เพียงการกดนิ้วอย่างเดียว ทั้งนี้ มือซ้ายและมือขวาจำเป็นต้องทำงานสัมพันธ์กันอย่างสอดคล้อง ดังแสดงในภาพที่ 1 และตัวอย่างโน้ตในภาพที่ 2

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
Journal of Studies in the Field of Humanities Vol.33 No.1 (January-June 2026)
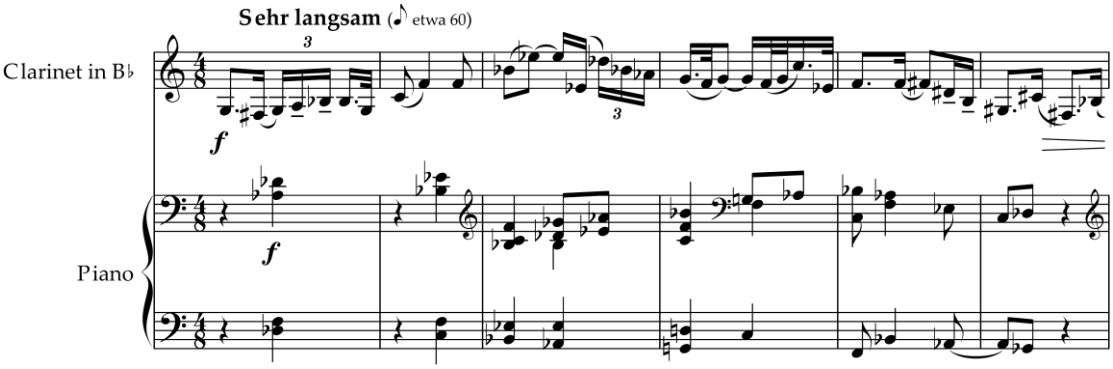

ภาพที่ 1. วิธีกดคีย์ด้านข้าง (Side Key) ตัวที่หนึ่ง (E♭, A♯)
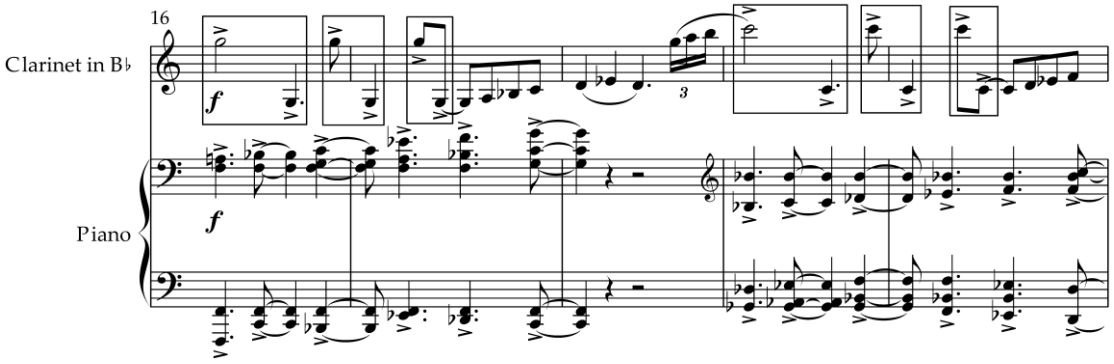

ภาพที่ 2. การใช้คีย์ด้านข้าง (Side Key) ตัวที่หนึ่ง (E♭, A♯): ท่อน 1, ห้องที่ 51-54

นอกจากนี้การเลือกใช้คีย์ด้านข้างอย่างเหมาะสมยังส่งผลให้การดำเนินแนวทำนองมีความต่อเนื่อง ช่วยให้การแบ่งประโยค (Phrasing) เป็นไปอย่างลื่นไหล ไม่สะดุดและสอดคล้องกับทิศทางของประโยคเพลงมากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 3 ในบทเพลงท่อนที่ 3 ห้องที่ 1-6 สำหรับโน้ต E♭ นั้น แสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้คีย์ด้านข้างอย่างเหมาะสมและถูกวิธีไม่เพียงแต่ช่วยให้เสียงมีความชัดเจนและตรงระดับเสียงเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนทำนองให้ต่อเนื่อง โดยในท่อนที่ 3 คลาริเน็ตจะทำหน้าที่เป็นแนวทำนองหลัก โดยมีเปียโนทำหน้าที่เป็นแนวสนับสนุน
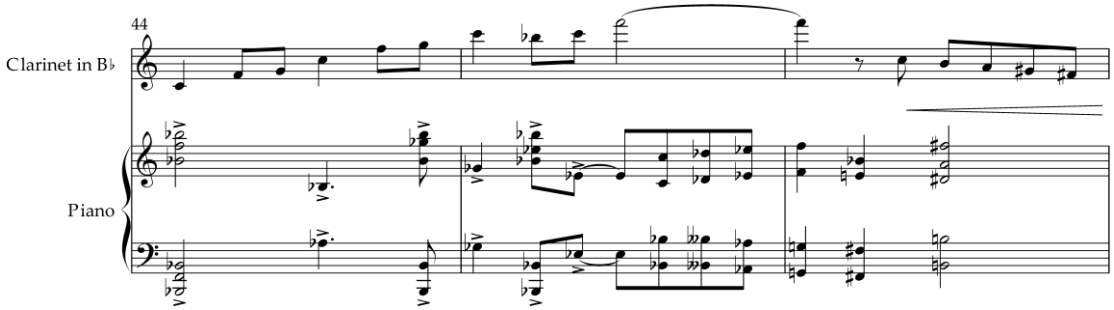

ภาพที่ 3. การใช้คีย์ด้านข้าง (Side Key) ตัวที่หนึ่ง (E♭): ท่อน 3, ห้องที่ 1-6

3. บทประพันธ์นี้มีการใช้ช่วงเสียงต่ำตั้งแต่ (Low E3) จนถึงช่วงเสียงสูง (High F6) ซึ่งครอบคลุมช่วงเสียงของคลาริเน็ตในระดับกว้าง การควบคุมโทนเสียงและการเปลี่ยนช่วงเสียงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการบรรเลง โดยเฉพาะการสลับระหว่างช่วงเสียงต่ำกับช่วงเสียงสูง หากผู้บรรเลงควบคุมลมและตำแหน่งปากเป่าไม่เหมาะสมอาจส่งผลให้โทนเสียงขาดความสม่ำเสมอ นักบรรเลงควรให้ความสำคัญกับการควบคุมทิศทางและปริมาณลมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้โทนเสียงในแต่ละช่วงเสียงมีความกลมกลืนกัน เช่น การเปลี่ยนช่วงเสียงจาก G5 ลงไปที่ G3 หรือจาก C4 ขึ้นไปยัง C6 ดังภาพที่ 4 ควรฝึกให้เสียงมีความนุ่มและชัดเจน รวมถึงฝึกการเปลี่ยนช่วงเสียงในจังหวะช้า เพื่อให้การเชื่อมต่อของเสียงเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความต่อเนื่องทางดนตรี แล้วจึงค่อยๆ เพิ่มความเร็วไปจนถึงจังหวะจริงของบทเพลง

ภาพที่ 4. การเปลี่ยนช่วงเสียงจาก G5 ลงไปที่ G3 และ C4 ขึ้นไปยัง C6: ท่อน 2, ห้องที่ 16-20
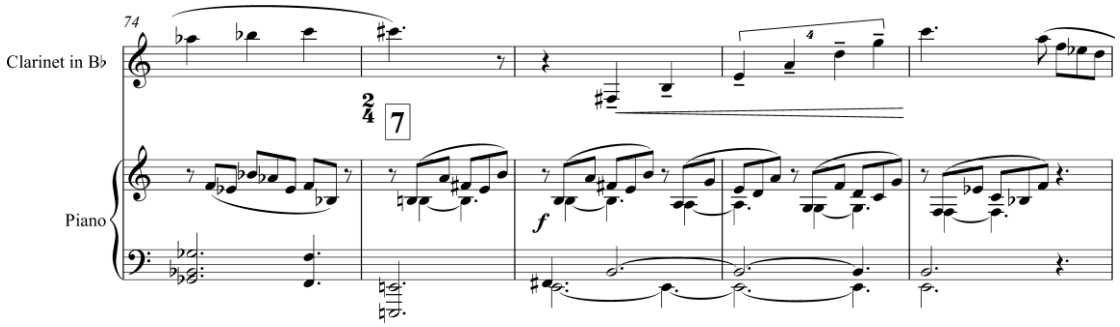
ภาพที่ 5 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนระดับเสียงจาก C6 ไปยัง F6 จำเป็นต้องอาศัยการฝึกซ้อมการเปลี่ยนช่วงเสียง (Register Key) อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการฝึกในจังหวะช้าเพื่อสร้างความต่อเนื่องของสีสันเสียง (Tone Color) การฝึกฝนเช่นนี้จะช่วยให้ผู้บรรเลงรักษาคุณภาพเสียงให้มีความสม่ำเสมอและถ่ายทอดแนวทำนองได้อย่างราบรื่นตามบริบททางดนตรีของบทประพันธ์

ภาพที่ 5. การควบคุมเสียงจาก C6 ขึ้นไปที่ F6 C6: ท่อน 2, ห้องที่ 44-46

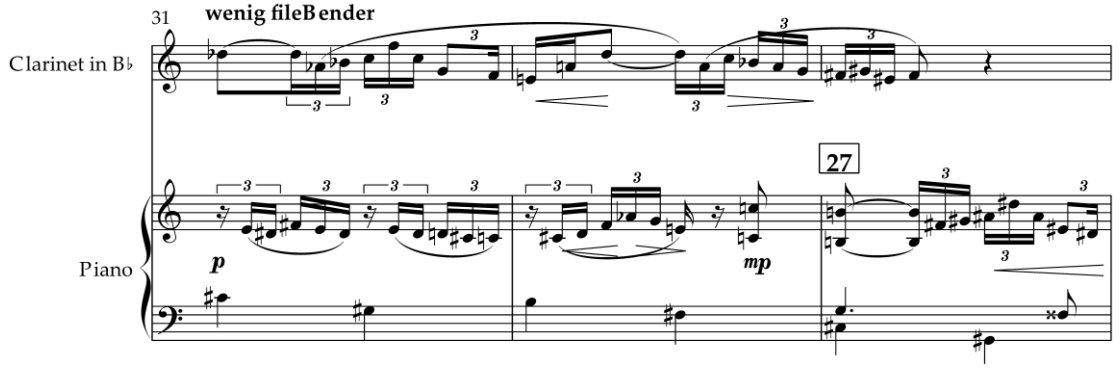
4. เนื่องจากบางช่วงตอนของบทเพลงมีความซับซ้อนด้านจังหวะ ดังปรากฏในภาพที่ 6 ซึ่งเกิดจากการที่คลาริเน็ตและเปียโนอยู่ในอัตราจังหวะที่แตกต่างกัน กล่าวคือคลาริเน็ตบรรเลงในอัตราจังหวะ 3/4 ขณะที่เปียโนบรรเลงในอัตราจังหวะ 9/8 ส่งผลให้การนับจังหวะและการบรรเลงร่วมกันมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ความแตกต่างของโครงสร้างจังหวะดังกล่าวก่อให้เกิดความท้าทายในการรักษาความสัมพันธ์เชิงจังหวะระหว่างผู้บรรเลงทั้งสองฝ่าย แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การให้ผู้บรรเลงคลาริเน็ตใช้วิธีคิดหน่วยจังหวะย่อย

(Subdivision) โดยแบ่งหน่วยจังหวะออกเป็นเขบ็ตสองชั้น เพื่อใช้ตรวจสอบตำแหน่งของโน้ตตัวดำในห้องที่ 77 ว่าตรงกับตำแหน่งใดของจังหวะย่อย วิธีการดังกล่าวช่วยลดความสับสนในเรื่องจังหวะ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความแม่นยำในการบรรเลงและส่งเสริมให้การบรรเลงร่วมกันระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโนมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น

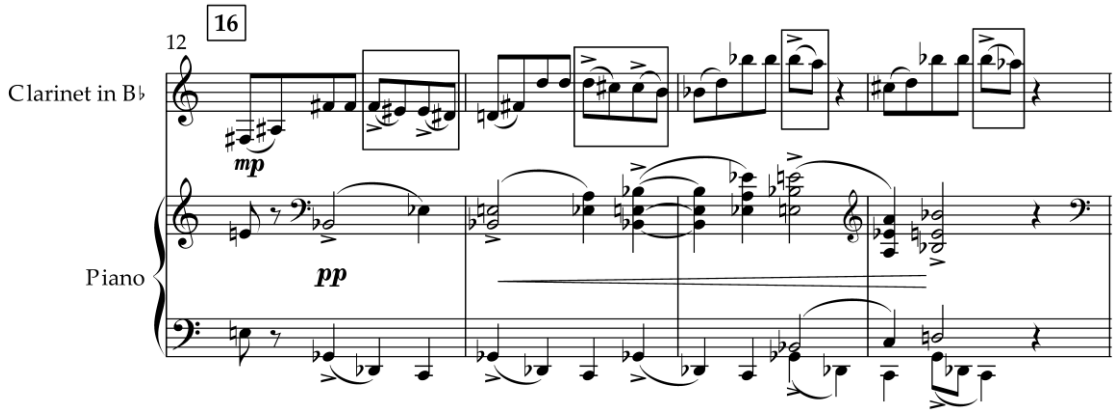
ภาพที่ 6. ความซับซ้อนของจังหวะ: ท่อน 1, ห้องที่ 76-77

ภาพที่ 7 แสดงให้เห็นว่าในการบรรเลงโน้ต D♭ ที่มีการลากเสียงยาว ผู้บรรเลงจำเป็นต้องใช้วิธีการแบ่งจังหวะย่อยเป็นโน้ตสามพยางค์ (Triplet) เพื่อให้การจัดวางตำแหน่งเสียงสอดประสานกับโครงสร้างจังหวะของเปียโนได้อย่างแม่นยำ แม้คลาริเน็ตจะไม่ได้บรรเลงโน้ตย่อยออกมาจริง แต่การรักษาจังหวะภายในดังกล่าวช่วยสร้างความมั่นคงและทำให้การบรรเลงร่วมกับเปียโนมีความสอดคล้องกันตลอดแนวทำนอง
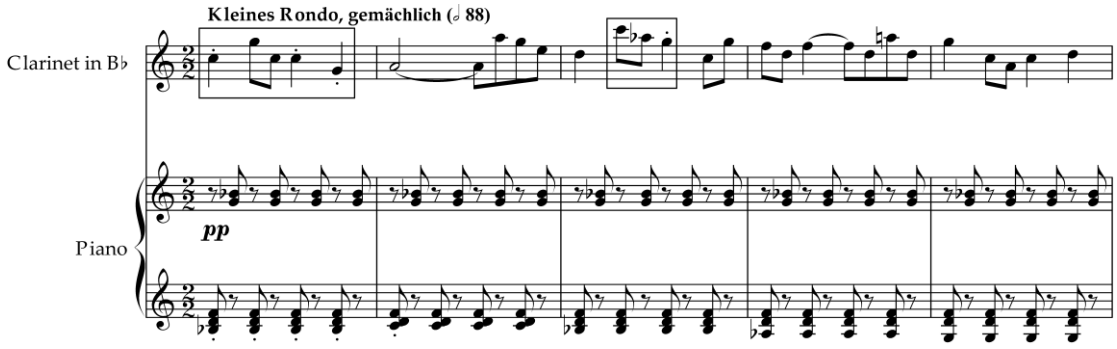

ภาพที่ 7. ความซับซ้อนของจังหวะ: ท่อน 3, ห้องที่ 31-33

5. จากการศึกษาพบว่าท่อนที่สองและท่อนที่สี่มีการเลือกใช้การออกเสียงในลักษณะต่างๆ (Articulation) การเน้นเสียง (Accent) และการเล่นเสียงสั้นอย่างเด่นชัด ดังภาพที่ 8 และ 9 ซึ่งส่งผลให้การบรรเลงต้องการความคมชัดและความแม่นยำในการออกเสียงเป็นพิเศษ ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นคือการออกเสียงแข็งหรือขาดความสม่ำเสมอ หากผู้บรรเลงคลาริเน็ตควบคุมลิ้นและลมไม่เหมาะสม แนวทางแก้ไขคือการควบคุมการออกเสียงโดยการใช้ลิ้นให้กระชับแต่ไม่เกร็ง สามารถใช้อักษรช่วยจำในการออกเสียง รวมถึงการควบคุมตำแหน่งสัมผัสของลิ้น (Tongue Placement) เพื่อสร้างการออกเสียง (Enunciation) ที่คมชัด

ภาพที่ 8. ท่อนที่สอง (ห้องที่ 12-15) ตัวอย่างโน้ตการเน้นเสียง

ภาพที่ 9. ท่อนที่สี่ (ห้องที่ 1-5) ตัวอย่างการเล่นเสียงสั้น

6. แนวทางการฝึกซ้อมและการเตรียมการแสดง จากการศึกษาพบว่าการเตรียมการแสดงบทประพันธ์นี้ควรให้ความสำคัญกับความพร้อมของผู้บรรเลงทั้งในด้านเทคนิคและการตีความบทเพลง ผู้บรรเลงควรทำความเข้าใจโครงสร้างของบทเพลงและลักษณะเฉพาะของแต่ละท่อนอย่างชัดเจน รวมถึงการนัดแนะกับผู้บรรเลงเปียโนในเรื่องจังหวะ ความเข้มของเสียง การให้สัญญาณก่อนการเริ่มการแสดงและจบการแสดงและควรมีการซ้อมรวมในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับการแสดง เพื่อให้การบรรเลงมีความมั่นคง พร้อมเพรียงและสามารถถ่ายทอดแนวคิดทางดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าบทประพันธ์คลาริเน็ตโซนาตาของพอล ฮินเดอมิธ มีลักษณะเด่นด้านความซับซ้อนของจังหวะและการโต้ตอบระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อแนวทางการฝึกซ้อมและการบรรเลงจริง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการบรรเลงบทประพันธ์นี้ไม่สามารถอาศัยทักษะเฉพาะตัวของผู้บรรเลงเพียงฝ่ายเดียวได้ แต่จำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจร่วมกัน การรับฟังและการสื่อสารทางดนตรีระหว่างผู้บรรเลงทั้งสองฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

ด้านเทคนิคการบรรเลงคลาริเน็ต พบว่าการเลือกใช้นิ้ว การควบคุมโทนเสียงและการเปลี่ยนช่วงเสียงมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพของเสียงและความต่อเนื่องของแนวทำนอง โดยเฉพาะการใช้คีย์ด้านข้างและ

การบรรเลงในช่วงเสียงกว้างตั้งแต่ Low E3 ถึง High F6 ซึ่งต้องอาศัยการควบคุมลม ตำแหน่งปากเป่าและการเคลื่อนไหวของข้อมืออย่างเหมาะสม ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของบทประพันธ์ที่ให้ความสำคัญกับความชัดเจนของโทนเสียงและแนวทำนองมากกว่าการแสดงเทคนิคที่หวือหวา

นอกจากนี้ ความซับซ้อนทางจังหวะ เช่น การบรรเลงในอัตราจังหวะที่แตกต่างกันระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโน รวมถึงการใช้เฟอร์มาตาและโน้ตนำ ส่งผลให้การนับจังหวะและการเริ่มต้นพร้อมกันเป็นประเด็นสำคัญ ผลการศึกษาพบว่าการแบ่งจังหวะย่อยและการฝึกซ้อมในจังหวะช้าเป็นแนวทางที่ช่วยลดความสับสนและเพิ่มความมั่นคงในการบรรเลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการแก้ปัญหาด้านจังหวะในบทประพันธ์นี้จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการคิดเชิงโครงสร้างมากกว่าการอาศัยความคุ้นชินเพียงอย่างเดียว

โดยสรุป ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการบรรเลงบทประพันธ์ของพอล ฮินเดอมิธ จำเป็นต้องผสานทั้งความเข้าใจเชิงทฤษฎีและประสบการณ์เชิงปฏิบัติของนักบรรเลงเข้าด้วยกัน การอภิปรายผลในครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่าแนวทางการฝึกซ้อมและการเตรียมการแสดงที่เหมาะสมสามารถช่วยให้ผู้บรรเลงถ่ายทอดแนวคิดทางดนตรีของบทประพันธ์ได้อย่างชัดเจนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบรรเลงบทประพันธ์ร่วมสมัยอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

9. การแสดงดนตรี ณ Symphony Music and Art School

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมิได้มุ่งเน้นเพียงการรวบรวมองค์ความรู้เชิงทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ยังให้ความสำคัญกับการพิสูจน์สมมติฐานผ่านการปฏิบัติจริง โดยได้นำผลการศึกษาและแนวทางที่สังเคราะห์ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแสดงดนตรี ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันเสาร์ที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 เวลา 16.00-17.30 น. ณ ลานกิจกรรม ชั้น 2 ศูนย์การค้า Victoria Gardens เพชรเกษม 69 ในรูปแบบการบรรเลงคลาริเน็ตร่วมกับเปียโนภายใต้กิจกรรม Mini Concert

การแสดงในครั้งนี้ถือเป็นพื้นที่แห่งการตรวจสอบสัมฤทธิผลของงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดการตีความบทเพลง (Interpretation) เข้ากับทักษะการบรรเลงร่วม (Ensemble Skills) ในลักษณะของบทสนทนาทางดนตรี การควบคุมจังหวะ การให้สัญญาณ การฟังซึ่งกันและกัน รวมถึงการปรับสมดุลของเสียงระหว่างคลาริเน็ตกับเปียโน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการนำแนวทางการฝึกซ้อมและการตีความบทเพลงจากการวิจัยไปใช้ในสภาพแวดล้อมการแสดงจริง ซึ่งมีความแตกต่างจากห้องซ้อมส่วนตัว ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบการควบคุมโทนเสียงและการควบคุมการออกเสียงได้อย่างเป็นรูปธรรม ท่ามกลางบรรยากาศที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ฟังจริง ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจึงมิใช่เพียงการบรรเลงที่ถูกต้องตามบทประพันธ์ แต่เป็นการยืนยันว่าแนวทางที่ได้จากการศึกษานั้นสามารถถ่ายทอดเจตนารมณ์และแนวคิดทางดนตรีของผู้ประพันธ์สู่สาธารณชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเปี่ยมด้วยสุนทรียภาพ

รายการอ้างอิง

Aoki, K. T. (1968). *A brief history of the sonata with an analysis and comparison of a brahms' and Hindemith's clarinet sonata* [Master's thesis]. Central Washington University. https://digitalcommons.cwu.edu/etd/1077

Pino, D. (1980). *The clarinet and clarinet playing*. Dover Publications.

Rice, A. R. (2017). *Notes for clarinetists: A guide to the repertoire*. Oxford University Press.

Weston, P. (1995). Players and composers. In C. Lawson (Ed.), *The Cambridge companion to the clarinet* (pp. 92-106). Cambridge University Press.

Yi, C.-S. (1977). *Paul Hindemith's sonata for clarinet and piano: A lecture recital* [Master's thesis]. Virginia Commonwealth University. https://scholarscompass.vcu.edu/etd/1374

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

การศึกษากระบวนการปรับตัวของดนตรีเวียดนาม (ญวน) ในประเทศไทย*

Received: 12 February 2026
Revised: 5 May 2026
Accepted: 21 May 2026

นาฐคุณ ถาวรปิยกุล**
สุรศักดิ์ จำนงค์สาร***
เมธี พันธุ์วราทร****

บทความวิจัย

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง*การศึกษากระบวนการปรับตัวของดนตรีเวียดนาม (ญวน) ในประเทศไทย* โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของชุมชนดนตรีญวนในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมของดนตรีของชาวเวียดนาม (ญวน) ในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยหลักทฤษฎีทางมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology Research) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อนำข้อมูลมาประกอบผลการวิจัย รายงานวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยพบว่าชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาพุทธอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สร้างศาสนสถานขึ้นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจำนวน 24 วัดในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีสำนักปฏิบัติธรรมอีก 3 สำนัก และมีการปรับตัวทางดนตรีเพื่อให้ดำรงอยู่ในวัฒนธรรมได้ สะท้อนผ่านการปรับรูปแบบวงดนตรีแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ในอดีตใช้รูปแบบของวงดนตรีไทยและในปัจจุบันใช้เครื่องดนตรีจีนและเครื่องดนตรีสากล เนื่องด้วยต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ตอบสนองความต้องการทางสุนทรีย์ของผู้ฟังและแข่งขันกับวงดนตรีประกอบพิธีกรรมของฝ่ายจีนนิกาย ด้านทำนองเพลงพบว่า

คำสำคัญ

ดนตรีญวน;
ดนตรีประกอบพิธีกรรม;
ศาสนาพุทธมหายาน
ฝ่ายอนัมนิกาย

---

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง*การศึกษากระบวนการปรับตัวของดนตรีเวียดนาม (ญวน) ในประเทศไทย* หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** นิสิตระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ติดต่อได้ที่: nattakun.tha@ku.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ติดต่อได้ที่: surasakja@g.swu.ac.th

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ติดต่อได้ที่: matee@swu.ac.th

มีความหลากหลาย นอกจากทำนองเพลงญวนของเดิม ยังมีการนำทำนองเพลงจีนแต้จิ๋ว ทำนองเพลงไต้หวัน ทำนองเพลงไทยเดิม ทำนองเพลงลูกทุ่งมาใช้บรรเลงประกอบการสวดมนต์อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการนำวิธีการบรรเลงแบบดนตรีไทย ได้แก่ การเติมลูกเท่าและการแปรทำนองแบบกลอนเพลงไทยมาปรับใช้ในการบรรเลง ถือเป็นการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทำนองแต่ยังคงใช้บทสวดมนต์เป็นภาษาญวน สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างกลมกลืนในประเทศไทยที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

A Study of Transformation Process of Vietnamese Music in Thailand *

Received: 12 February 2026
Revised: 5 May 2026
Accepted: 21 May 2026

Nattakun Thavornpiyakul**
Surasak Jamnongsarn***
Metee Punvaratorn****

Research Article

Abstract

This article is a part of a thesis entitled "*A Study of Transformation Process of Vietnamese Music in Thailand*". Its aims are 1) to examine the continuity of Vietnamese musical communities in Thailand and 2) to investigate the cultural transformation of Vietnamese music within the Thai sociocultural context. The research employs a qualitative methodology based on ethnomusicological. Fieldwork was conducted to collect data, including interviews with experts, as well as both participatory observation and non-participant observation. The data were analyzed and presented using descriptive analysis. The findings indicate that Vietnamese Buddhists migrated to Thailand from the Thonburi to the Rattanakosin periods and established religious institutions that have continued to the present. Currently, there are twenty-four temples in Thailand and three meditation centers. To ensure its cultural sustainability, Vietnamese ritual music has undergone adaptive transformations. Changes in ensemble formats can be divided into two periods: earlier ensembles followed Thai musical models, while contemporary ensembles incorporate Chinese and Western instruments in response to audience aesthetics and competition with Chinese Buddhist in ritual ensembles. The musical repertoire has diversified,

Keywords

Vietnamese music; ceremonial music; Annamite Mahayana Buddhism

* This article was conducted as part of the research project entitled *"A Study of Transformation Process of Vietnamese Music in Thailand,"* Doctor of Arts Program in Thai and Asian Music, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University.

** Doctoral student, Thai and Asian Music Program, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, e-mail: nattakun.tha@ku.th

*** Assistant Professor, Thai and Asian Music Section, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, e-mail: surasakja@g.swu.ac.th

**** Assistant Professor, Thai and Asian Music Section, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, e-mail: matee@swu.ac.th

beyond traditional Vietnamese melodies by including Teochew Chinese, Taiwanese, Thai classical, and Thai folk song melodies used in ritual chanting. Additionally, Thai performance techniques, including *luk-thao* and melodic variation derived from Thai classical music, have been incorporated into performance practice. Despite these transformations, chants continue to be performed in the Vietnamese language. This reflects both cultural identity and harmonious coexistence within the multicultural society of Thailand.

1. บทนำ

ประเทศไทยกับประเทศเวียดนามมีความสัมพันธ์กันในฐานะมิตรประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในบางครั้งอาจมีความเห็นที่แตกต่างหรือแสดงท่าทีในความสัมพันธ์ระหว่างกันแบบซับซ้อน นับได้ว่าเป็นเรื่องปกติของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันประกอบกับปัจจัยจากประเทศมหาอำนาจร่วมด้วย เมื่อสืบค้นทางประวัติศาสตร์พบว่าประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับประเทศเวียดนามตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยผ่านการค้าและการสงครามเพื่อแย่งชิงสิทธิ์ในการปกครองพื้นที่ประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน

นอกจากความสัมพันธ์ในแง่ของการทำสงครามแล้ว ยังมีความสัมพันธ์ในรูปแบบของมิตร ใน พ.ศ. 2326 พระเจ้ายาล็องหรือที่ประวัติศาสตร์ไทยเรียกว่าองเชียงสือทรงหนีกองทัพกบฏเตยเซินเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนที่บ้านต้นสำโรง ซึ่งปัจจุบันเป็นสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐโปรตุเกส เขตบางรัก พร้อมทั้งพระราชทานเบี้ยหวัดและเครื่องประกอบเกียรติยศต่างๆ แด่พระเจ้ายาล็อง

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นเหตุของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย 2 ประการ ได้แก่ 1) ผลจากการทำสงคราม นอกจากจะได้ประกาศความยิ่งใหญ่เหนือศัตรูและได้ทรัพยากรมาครอบครองแล้ว มักจะตามมาพร้อมกับการกวาดต้อนชาวเวียดนาม 2) การอพยพลี้ภัยทางการเมืองและภัยสงครามของชาวเวียดนาม เมื่อมีการย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ สิ่งหนึ่งที่ติดตัวกลุ่มชนมาก็คือวัฒนธรรมที่เป็นการแสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนนั้นๆ ชาวเวียดนามก็เช่นกัน

วัฒนธรรมของชาวเวียดนามรวมไปถึงดนตรี การละเล่นต่างๆ ที่พบในประเทศไทยนั้นพบได้ในเอกสารโบราณ เช่น ใน*ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี* บันทึกถึงเหตุการณ์ในสมัยกรุงธนบุรี เรื่อง หมายรับสั่งเรื่องโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอินทรพิทักษ์เสด็จขึ้นไปรับพระแก้วมรกตที่ท่าเจ้าสนุก จังหวัดสระบุรี จ.ศ. 1141 (ห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ, 2523) โดยมีรายละเอียดดังนี้

> ครั้น ณ วันอังคาร ขึ้น 2 ค่ำ เดือน 4 เพลาบ่าย 2 โมง แห่พระแก้วมรกตลงมา ณ พระนครธนบุรี มาขึ้นสะพานป้อมต้นโพธิ์ ปากคลองนครบาล สัสดีเกณฑ์ให้ตั้งฉัตรเบญจรงค์ ราชวัติเลวรายทางล้อมโรงพระแก้วมรกต เจ้าพนักงานสี่ตำรวจเชิญพระเสลี่ยงไปรับพระแก้วมรกตพระบาง กรมวังเกณฑ์เครื่องสูงลงไปรับ เครื่องสูง 5 บังแทรก 3 (รวม) 8 คู่ พันพุฒเกณฑ์คู่แห่ถือดอกบัวเดินเท้า 20 คู่ พันเทพราชเกณฑ์ปี่กลองชนะ แตรสังข์ แห่เข้าประตูรามสุนทร มาไว้ในโรงทรง ฯ พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ปี่พาทย์ไทย ปี่พาทย์รามัญ แลมโหรีไทย มโหรีแขกฝรั่ง มโหรีจีนญวน มโหรีมอญเขมร ผลัดเปลี่ยนกันสมโภช 2 เดือน 12 วัน ให้พระราชทานเงินเบี้ยเลี้ยง

จากหมายรับสั่งเรื่องโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอินทรพิทักษ์ เสด็จขึ้นไปรับพระแก้วมรกตที่ท่าเจ้าสนุก จังหวัดสระบุรี จ.ศ. 1141 ปรากฏวงมโหรีของชาติต่างๆ ยิ่งไปกว่านั้นพบว่ามีการบันทึกคำว่า *มโหรีญวน* ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงถึงการดำรงอยู่ของชาวญวนในแผ่นดินกรุงธนบุรี ปัจจุบันชาวเวียดนามที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในทุกภูมิภาคของประเทศ มีช่วงเวลาของการตั้งถิ่นฐานแตกต่างกันไปทั้งสมัยเก่าและสมัยใหม่ซึ่งยังคงสืบเชื้อสายของชาวเวียดนามอยู่จนถึงปัจจุบัน

ชาวญวนที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยนั้นย่อมนำขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อติดตัวมาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาวญวนที่นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานที่ต้องมาอาศัยในประเทศไทยที่เป็นศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ส่งผลให้เกิดกระบวนการปรับตัวให้อยู่ร่วมในวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นการไม่สวมถุงเท้าและรองเท้าออกเดินบิณฑบาตหรือการเปลี่ยนสีจีวรและครองจีวรให้มีความคล้ายกับพระสงฆ์เถรวาท (กรมศิลปากร, 2565, น. 43)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น จะพบลักษณะของการปรับวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันและวิถีทางวัฒนธรรมของคณะสงฆ์อนัมนิกายรวมไปถึงศาสนิกชนชาวญวนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยสามารถศึกษาผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายที่สามารถแสดงตัวตนทางดนตรีซึ่งควรค่าแก่การศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการปรับตัวของชาวเวียดนาม (ญวน) ที่อาศัยในประเทศไทย ผ่านดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย ซึ่งสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเวียดนามในมิติของวัฒนธรรมดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการเรียนรู้และทำความเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เพื่อก้าวผ่านความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของชุมชนดนตรีญวนในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมของดนตรีของชาวเวียดนาม (ญวน) ในประเทศไทย

3. แนวคิดและทฤษฎี

ท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization)

ท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization) หมายถึง การประยุกต์หรือปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้สามารถดำรงอยู่กับคนในท้องถิ่นได้ (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2562)

กระบวนการของท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization) เมื่อมีผลิตภัณฑ์หรือวัฒนธรรมใหม่จากภายนอกเข้ามาสู่ชุมชนและต้องการปรับตัวเพื่อให้อยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ดี ต้องมีการปรับตัวเข้าหาท้องถิ่นโดย

1. ต้องมีผู้ดำเนินการเป็นคนในท้องถิ่น
2. ต้องสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์นั้นๆ ให้เปรียบเสมือนของในท้องถิ่นนั้น

ปัจจัยทั้ง 2 ข้อนี้ส่งผลให้ตัวผลิตภัณฑ์หรือวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชนสามารถเข้าถึงและอยู่ร่วมกับท้องถิ่นนั้นๆ ได้

ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดเรื่องท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization) ที่มีนิยามคือการนำสิ่งใหม่จากภายนอกชุมชนมาปรับปรุงเข้าหาท้องถิ่นเพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จุดประสงค์ทางการตลาด จุดประสงค์ทางด้านการสื่อสาร รวมไปถึงจุดประสงค์ในการนำวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชนมาปรับปรุงเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้

ในท้องถิ่นนั้นๆ โดยผู้วิจัยนำแนวคิดดังกล่าวมาอธิบายกระบวนการการปรับตัวทางดนตรีของกลุ่มชาวเวียดนามหรือกลุ่มชาวญวนที่นับถือศาสนาพุทธมหายานที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยว่าสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทยได้อย่างไรโดยปราศจากความขัดแย้งและอคติทางชาติพันธุ์

4. วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยด้านมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยหลักทฤษฎีทางมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology Research) มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) เพื่อนำข้อมูลมาประกอบผลการวิจัย รายงานการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีระเบียบวิธีดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ

1.1 การเลือกพื้นที่วิจัย ได้แก่ วัดพุทธมหายานในสังกัดอนัมนิกายที่ยังมีการประกอบพิธีกรรมและมีวงดนตรี

1.2 การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ค้นคว้ารวบรวมข้อมูล เอกสาร วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์เวียดนาม การอพยพเข้ามาของชาวเวียดนามในประเทศไทย ดนตรีของชาวเวียดนาม อัตลักษณ์ของชาวเวียดนามในประเทศไทย

2. ขั้นดำเนินการ

2.1 สัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคล ได้แก่ พระภิกษุในสังกัดอนัมนิกายแห่งประเทศไทยและนักดนตรี

2.2 การสังเกตการณ์ทั้งมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่างๆ

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเพลงมาวิเคราะห์รูปแบบทำนองของดนตรีพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย เพื่อศึกษาทำนองเพลงไทยที่พบในพิธีกรรมต่างๆ ของศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย

5. ผลการวิจัย

การศึกษาการปรับตัวของดนตรีพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย ผู้วิจัยได้ศึกษาเพลงที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกงเต๊ก พิธีทิ้งกระจาดไทยทาน พิธีกุ๊งหง่อ (ถวายข้าวพระพุทธ) โดยสามารถอธิบายเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

5.1 การดำรงอยู่ของชุมชนดนตรีญวนในประเทศไทย

สมัยกรุงศรีอยุธยามีการตั้งถิ่นฐานของชาวเวียดนามพบในหลักฐานบันทึกของนิโกลาส์ แชร์แวสว่า ชาวเวียดนามกลุ่มนี้นับถือศาสนาคริสต์ โดยไม่มีหลักฐานบันทึกถึงชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาพุทธ

หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวเวียดนามกลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธในประเทศไทย พบตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีถึงกรุงรัตนโกสินทร์ทั้งรูปแบบของพงศาวดารและถาวรวัตถุ สามารถแบ่งเป็นช่วงเวลาได้ 3 ช่วง ได้แก่

1. สมัยกรุงธนบุรี โดยองเชียงซุนหลบหนีภัยจากขบวนการเตยเซินเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ที่กรุงธนบุรีและมีชาวเวียดนามติดตามเข้ามาอีกจำนวนหนึ่ง โดยตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณหลังตลาดบ้านหม้อและหลังวังบูรพาภิรมย์ (ตามชื่อเรียกปัจจุบัน)

2. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) เป็นกลุ่มที่ติดตามเหงวียนฟุกอั๋นหรือในเอกสารไทยเรียกว่าองเชียงสือ (ภายหลังขึ้นครองราชย์เฉลิมพระนามว่า สมเด็จพระเจ้ายาล็องกาวว่างเด๊) อาศัยบริเวณใต้บ้านต้นสำโรง (ปัจจุบันคือสถานเอกอัครราชทูตโปรตุเกส)

3. สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ชาวเวียดนามกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ถูกกวาดต้อนจากสงครามอานามสยามยุทธเข้ามาอยู่ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย เช่น บ้านญวนสามเสน (นับถือศาสนาคริสต์) ชุมชนชาวญวนริมคลองผดุงกรุงเกษม ชุมชนชาวญวนจังหวัดจันทบุรี ชุมชนชาวญวนจังหวัดกาญจนบุรี (กรมศิลปากร, 2565)

กลุ่มชาวเวียดนามนับถือศาสนาพุทธที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้ร่วมกับชาวจีนสร้างวัดจำนวน 24 วัดในประเทศไทย และ 1 วัดในสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีสำนักปฏิบัติธรรมอีก 3 สำนัก ที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายที่อยู่ในประเทศไทยเป็นเวลายาวนานหลายร้อยปี ซึ่งรวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนาที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตทั้งชาวเวียดนาม ชาวจีนที่อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร รวมไปถึงชาวไทยที่อาศัยร่วมกันในชุมชนอย่างพึ่งพาอาศัยกัน

5.2 การปรับตัวทางวัฒนธรรมของดนตรีของชาวเวียดนาม (ญวน) ในประเทศไทย

5.2.1 ด้านพิธีกรรม

พิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายสามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) พระราชพิธีในราชสำนัก และ 2) พิธีกรรมทั่วไป ทั้งหมด 11 พิธีกรรม (กรมศิลปากร, 2565) ดังนี้

1) พระราชพิธีในราชสำนัก

- กงเต๊กหลวง

พิธีกงเต๊กหลวงเป็นการประกอบพิธีกงเต๊งถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ สำหรับในประเทศไทยได้มีการจัดพิธีกงเต๊กหลวงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2395 ในงาน

ออกพระเมรุมาศพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ปรากฏหลักฐานในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ขำ บุนนาค) (กรมศิลปากร, 2565)

> มีศาลาหลวงญวนทำกงเต๊ก 7 วัน 7 คืน แล้วโปรดฯ ให้เจ๊สัวเจ้าภาษีผลัดเปลี่ยนกันเข้าไปคำนับพระบรมศพตามอย่างธรรมเนียมจีน มีเครื่องเส้นทุกวัน

แสดงออกถึงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นพิธีกงเต๊กหลวงและบทบาทของพระสงฆ์มหายานฝ่ายอนัมนิกายในราชสำนักไทย ด้วยมีการจัดงานพิธีกงเต๊กหลวงในราชสำนักขึ้นหลายครั้ง ส่งผลให้มีการบรรจุพิธีกงเต๊กในระเบียบงานบำเพ็ญพระราชกุศลพระบรมศพ พระศพ พระบรมวงศานุวงศ์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

- พระราชพิธีสังเวยพระป้าย

พระราชพิธีสังเวยพระป้าย คือ การถวายอาหารคาวหวานเซ่นไหว้บรรพบุรุษตามธรรมเนียมอย่างจีน แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีต่อพระวิญญาณ ทำในวันตรุษจีน

พระราชพิธีสังเวยพระป้ายเกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) โปรดเกล้าฯ ให้จัดทำพระป้ายแด่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวและนิมนต์พระสงฆ์ญวนมาประกอบพิธีสวดในการแต้มพระป้ายและฉลองพระป้าย ปัจจุบันไม่มีพิธีสงฆ์แล้ว เหลือเพียงพระราชพิธีสังเวยพระป้ายในวันตรุษจีนเพียงอย่างเดียว

อาจกล่าวให้เข้าใจโดยง่ายว่าพระราชพิธีสังเวยพระป้าย คือ การถวายอาหารคาวหวานแก่ดวงพระวิญญาณบรรพบุรุษในวันตรุษจีนตามธรรมเนียมจีนและในปัจจุบันไม่มีพิธีสงฆ์แล้ว ดังนั้นพระสงฆ์อนัมนิกายมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระราชพิธีนี้เพียงการแต้มพระป้ายและฉลองพระป้ายเท่านั้น

- พระราชพิธีในโอกาสมงคลต่าง ๆ

พระราชพิธีในโอกาสมงคลต่างๆ พระสงฆ์ฝ่ายอนัมนิกายจะได้รับพระบรมราชานุญาตให้เจริญพระพุทธมนต์ถวายพระพรชัยมงคล ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามในวันมงคลสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินี เริ่มต้นเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) มีพระบรมราชานุญาตให้พระสงฆ์อนัมนิกายเข้าเฝ้าเจริญพระพุทธมนต์ถวายพระพรชัยมงคลและถวายธูปเทียน (เครื่องหอม) กิมฮวย อั้งติ๋วในวันเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นประจำทุกปี

2) พิธีกรรมทั่วไป

- พิธีถวายข้าวพระพุทธ (กุ๊งหง่อ)

การถวายข้าวพระพุทธ ภาษาญวนเรียกว่ากุ๊งหง่อ คือ การถวายข้าวพระพุทธก่อนพระสงฆ์จะฉันภัตตาหารเพล มีบทสวดบูชาพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ตามคติแบบมหายาน บทสวดเป็นภาษาญวน โดยมีลำดับพิธีกรรม

- พิธีกงเต๊กทั่วไป

พิธีกงเต๊ก คือ การทำบุญอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

- ประเพณีบูชาดาวนพเคราะห์ (บ๊ายโด๋ว)

ประเพณีบูชาดาวนพเคราะห์ ภาษาญวนเรียกว่าบ๊ายโด๋ว เป็นประเพณีเก่าแก่ที่เชื่อว่าอาจสืบทอดมาจากลัทธิเต๋า จัดขึ้นเพื่อบูชาและแสดงความกตัญญูต่อเทวดาประจำดาวนพเคราะห์ที่ได้ดูแลทุกข์สุขของสรรพสัตว์ทั้งหลายบนโลก เชื่อกันว่าเป็นการสะเดาะเคราะห์ต่อดวงชะตาประจำปี แต่เดิมจัดในช่วงขึ้นปีใหม่เรียกว่าเต๊ด (เต็ดหรือตรุษญวนตรงกับวันตรุษจีน) เพื่อให้เป็นพิธีกรรมแรกของปี รับสิริมงคลต้อนรับปีใหม่ทางจันทรคติและต้องจัดให้เสร็จภายใน 1 เดือน ประเพณีบูชาดาวนพเคราะห์จะจัดขึ้นที่วัด ศาลเจ้า หรือสมาคมของชาวเวียดนาม

- พิธีไทยทานทิ้งกระจาด (โผโด่เจินเต๋)

พิธีไทยทานทิ้งกระจาดเป็นพิธีที่แสดงออกถึงเมตตาธรรมตามคติของศาสนาพุทธแบบมหายานในกลุ่มชาวจีนและชาวญวนกำหนดจัดพิธีไทยทานทิ้งกระจาดในเดือน 7 เป็นประจำทุกปีตามปฏิทินจันทรคติ (อยู่ในช่วงประมาณเดือนสิงหาคมถึงกันยายน) มีกำหนดเวลาประมาณ 1 เดือน เนื่องจากคติความเชื่อว่าเดือน 7 เป็นเดือนที่ประตูนรกจะเปิดกว้างให้เหล่าวิญญาณที่อดอยากหิวโหยอยู่ในนรกได้รับการปลดปล่อยดวงวิญญาณชั่วคราว เพื่อให้ดวงวิญญาณออกไปเยี่ยมญาติ

- ทอดกฐิน

การทอดกฐินในศาสนาพุทธแบบมหายานฝ่ายอนัมนิกายไม่ปรากฏในประเทศเวียดนาม มีเฉพาะในพระสงฆ์อนัมนิกายในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวเข้ากับศาสนาพุทธแบบเถรวาทในประเทศไทย โดยมีจุดเริ่มต้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เนื่องจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเถระชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายอนัมนิกายเข้าร่วมงานพระราชพิธีบ่อยครั้ง คณะสงฆ์อนัมนิกายจึงเห็นควรให้เพิ่มเติมพิธีกรรมต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกับฝ่ายเถรวาทที่เป็นนิกายประจำประเทศไทย

- ประเพณีสรงน้ำพระพุทธเจ้าน้อยในวันวิสาขบูชา

ประเพณีสรงน้ำพระพุทธเจ้าน้อยในวันวิสาขบูชาเป็นงานเทศกาลประจำปีในช่วงทำบุญวันวิสาขบูชา โดยจะนับตามปฏิทินแบบจันทรคติจีน จึงจัดประเพณีสรงน้ำพระพุทธเจ้าน้อยได้เพียงแค่เฉพาะวัน 8 ค่ำ เดือน 4 และวัน 15 ค่ำ เดือน 4 เท่านั้น

- ประเพณีไหว้บูรพาจารย์ (กี่โต๋)

ประเพณีไหว้บูรพาจารย์ ภาษาเวียดนามเรียกว่า “กี่โต๋” ถือเป็นการแสดงมุทิตาจิตและการแสดงความกตัญญูต่อบูรพาจารย์ของคณะสงฆ์อนัมนิกายรวมถึงลูกศิษย์ฆราวาส

- ประเพณีถือศีลกินเจ (กิ๋วว่างตราย)

ประเพณีถือศีลกินเจ ภาษาเวียดนามเรียกว่ากิ๋วว่างตราย กำหนดจัดขึ้นตั้งแต่วัน 1-9 ค่ำ เดือน 9 ตามปฏิทินจันทรคติแบบจีนเป็นเวลา 9 วัน 9 คืน ผู้ตั้งปณิธานกินเจบริโภคแต่อาหารที่ไม่ได้มาจากสัตว์

จากทั้งหมด 11 พิธีกรรมนี้ มีเพียง 4 พิธีกรรมที่มีดนตรีบรรเลงประกอบ ได้แก่ 1) พิธีถวายข้าวพระพุทธ (กุ๊งหง่อ) 2) พิธีกงเต๊ก (กงเต๊กหลวงและกงเต๊กทั่วไป) 3) ประเพณีบูชาดาวนพเคราะห์ (บ๊ายโด๋ว) และ 4) พิธีไทยทานทิ้งกระจาด (โผโด่เจินเต๋)

5.2.2 การปรับตัวของดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย

การปรับตัวของดนตรีในพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. รูปแบบของวงดนตรี

ในอดีตพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายใช้วงดนตรีไทยในการบรรเลง โดยมีหลักฐานภาพถ่ายเก่าในงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 ปรากฏโขนซอด้วงและซออู้ในภาพถ่าย

ภาพที่ 1. วงดนตรีไทยประกอบพิธีกงเต๊กหลวง
ในงานบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7
(ที่มา: กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2529)

ต่อมาเริ่มมีการนำเครื่องดนตรีจีนมาใช้ในการบรรเลง เนื่องจากความต้องการของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน ในปัจจุบันได้มีการนำเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาบรรเลงในวงดนตรีประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะเครื่องดนตรีอิเล็กโทน เพื่อสร้างมิติใหม่ด้านการฟังและเทียบเสียงเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นได้สะดวก รวมถึงเทียบเสียงสวดของพระผู้ประกอบพิธี ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลต่อทำนองเพลง ทำให้สามารถบรรเลงทำนองเพลงได้หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทำนองเพลงญวน ทำนองเพลงจีนแต๋จิ๋ว ทำนองเพลงไต้หวัน ทำนองเพลงไทย

ในปัจจุบันพบว่าที่วัดถาวรวราราม จังหวัดกาญจนบุรี ยังคงใช้เครื่องดนตรีไทยในการประกอบพิธีกรรมอยู่ ในขณะที่วัดในสังกัดอนัมนิกายอื่นๆ เช่น วัดกุศลสมาคร วัดโลกานุเคราะห์ วัดถาวรวราราม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ใช้เครื่องดนตรีจีนและเครื่องดนตรีตะวันตก จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นว่าวงดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายไม่มีรูปแบบที่ตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของสังคมหรือชุมชน นับได้ว่าเป็นการปรับตัวอย่างหนึ่งของดนตรีทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย

2. ทำนองเพลง

ทำนองเพลงที่พบในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ทำนองเพลงญวน ทำนองเพลงจีนแต้จิ๋ว ทำนองเพลงไต้หวัน ทำนองเพลงไทย และมี 2 ลักษณะ คือ เพลงสำหรับบรรเลงและเพลงบรรเลงประกอบบทสวดมนต์ อธิบายได้ดังนี้

- เพลงสำหรับบรรเลง

เพลงสำหรับบรรเลงเป็นเพลงที่บรรเลงคั่นระหว่างพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นก่อนการเริ่มพิธีกรรม พระภิกษุพักสวดมนต์ พระฉันภัตตาหาร ตัวอย่างเช่น เพลงทามเหล เพลงกิ้วเหลี่ยงฮ้วง เพลงจับปวยจิ้ว รวมไปถึงเพลงไทยเดิม เพลงลูกทุ่ง ก็สามารถนำมาบรรเลงในงานพิธีกรรมได้เช่นกัน

- เพลงบรรเลงประกอบบทสวดมนต์

เพลงบรรเลงประกอบบทสวดมนต์หรือเรียกว่า “ต๊างมนต์” สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) บทสวดที่ใช้ทำนองเพลงญวน สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 รูปแบบ

รูปแบบที่ 1 ทำนองเพลงที่มีชื่อบทสวดกำกับ เช่น

- บทสวดเขถู ใช้เพลงเขถู
- บทสวดที่ดั่ง ใช้เพลงที่ดั่ง
- บทสวดเฮืองบุญจาย ใช้เพลงเฮืองบุญจาย

รูปแบบที่ 2 ทำนองเพลงที่ใช้ทำนองเพลงตื้อกู๊ แต่ใช้บทสวดอื่นๆ เช่น

- บทสวดลือเฮือง
- บทสวดย้ายเฮือง
- บทสวดเหวี่ยนเตียว

2) บทสวดที่ไม่ใช้ทำนองเพลงญวน โดยมากจะใช้ทำนองเพลงไทย เช่น

- บทสวดเหล่นามโม สามารถใช้ได้หลายทำนอง เช่น ทำนองเพลงคางคกปากสระ ทำนองเพลงไทดำรำพัน
- บทสวดเพืองเตี่ยน (ในพิธีไทยทานทิ้งกระจาด) ใช้ทำนองเพลงลาวคลึง (ลาวเล็กตัดสร้อย) เพลงเขมรพวง
- ใช้ทำนองเพลงวอนลมฝากรัก
- บทสวดคายเก้า ใช้ทำนองเพลงเขมรพวง สามชั้น

3. การแปรทำนองของดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย

เครื่องดนตรีที่ใช้เป็นทำนองหลักของดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธฝ่ายอนัมนิกาย ได้แก่ หยางฉิน ส่วนใหญ่แล้วการบรรเลงหยางฉินจะเป็นการบรรเลงในลักษณะยึดเสียงของการสวดมนต์เป็นหลัก ดังนั้นจะเป็นการบรรเลงเฉพาะส่วนหลักเป็นทำนองห่างๆ แต่จะมีการแปรทำนองบ้างตามปฏิภาณของนักดนตรี นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการใช้วิธีการแปรทำนองแบบดนตรีไทย เนื่องจากในอดีตใช้วงดนตรีไทยและนักดนตรีไทยบรรเลง ส่งผลให้มีการนำวิธีการแปลทำนองอย่างดนตรีไทยมาใช้ตามความคุ้นชินของนักดนตรี โดยจะยกตัวอย่างทำนองเพลงลือถี ดังนี้

เพลงลือถี

บรรทัดที่ 1	**วรรคที่ 1**				**วรรคที่ 2**			
ทำนองหลัก	---ซ	---ด	-ล-ด	-ร-ฟ	---ซ	ดลซฟ	---ร	---ฟ
ทำนองแปร	---ซ	---ด	รดลด	-ร-ฟ	-ซ-ซ	ฟลซฟ	-ซ-ร	ฟซรฟ
บรรทัดที่ 2	**วรรคที่ 3**				**วรรคที่ 4**			
ทำนองหลัก	---ซ	ลซฟร	-ด-ร	ดฟซล	----	----	-ซ-ฟ	ซล-ซ
ทำนองแปร	-ฟ-ซ	ลซฟร	ดลดร	ฟซฟล	-ล-ด	ลลลล	ดลซฟ	ซลฟซ
บรรทัดที่ 3	**วรรคที่ 5**				**วรรคที่ 6**			
ทำนองหลัก	----	----	ลซฟซ	-ล-ด	----	----	รดรล	-ด-ร
ทำนองแปร	-ซ-ล	ซซซซ	-ฟ-ซ	-ล-ด	-ด-ร	ดดดด	ฟฟซล	-ด-ร
บรรทัดที่ 4	**วรรคที่ 7**				**วรรคที่ 8**			
ทำนองหลัก	----	----	-ฟ-ซ	ฟร-ด	---ร	ฟรดล	-ร-ด	-ล-ซ
ทำนองแปร	-ร-ฟ	รรรร	ดรฟซ	ฟรฟด	-ด-ร	ฟรดล	ซลดร	ดลดซ
บรรทัดที่ 5	**วรรคที่ 9**				**วรรคที่ 10**			
ทำนองหลัก	----	----	-ฟ-ซ	-ล-ด	---ร	ฟรดล	-ด-ร	ดล-ซ
ทำนองแปร	-ซ-ล	ซซซซ	-ฟ-ซ	-ล-ด	-ด-ร	ฟรดล	ซลดร	ดลดซ
บรรทัดที่ 6	**วรรคที่ 11**				**วรรคที่ 12**			
ทำนองหลัก	----	ฟซลด	-ร-ด	-ล-ซ	---ด	---ล	---ซ	---ฟ
ทำนองแปร	-ซ-ซ	-ล-ด	ดดฟร	ดลดซ	-ฟ-ด	-ล-ล	ดซซซ	ฟรดฟ
บรรทัดที่ 7	**วรรคที่ 13**				**วรรคที่ 14**			
ทำนองหลัก	----	ลฟซล	ดรดล	-ซ-ฟ	---ซ	ลซฟร	ดลดร	-ฟ-ซ
ทำนองแปร	-ฟ-ฟ	ดฟซล	ดรดล	ดลซฟ	ซรฟซ	ลซฟร	ดลดร	-ฟ-ซ
บรรทัดที่ 8	**วรรคที่ 15**				**วรรคที่ 16**			
ทำนองหลัก	----	-----	-ฟ-ม	-ร-ด	---ล	---ด	---ร	---ฟ
ทำนองแปร	-ซ-ล	ซซซซ	-ฟ-ม	-ร-ด	-ด-ล	-ด-ด	รดลด	-ร-ฟ

ภาพที่ 2. เปรียบเทียบโน้ตเพลงลือถีระหว่างทำนองหลักกับทำนองแปร
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2569)

จากโน้ตจะเปรียบเทียบให้เห็นระหว่างทำนองหลักกับทำนองแปร พบว่ามีการใช้เสียงเท่าและมีการแปรทำนองคล้ายกับกลอนเพลงไทย ดังนี้

- ลูกเท่า 2 ห้อง พบที่วรรคที่ 4, 5, 6, 7, 9, และ 15

บรรทัดที่ 2	**วรรคที่ 4**			
ทำนองหลัก	----	----	-ซ-ฟ	ซล-ซ
ทำนองแปร	-ล-ด	ลลลล	ดลซฟ	ซลฟซ

ภาพที่ 3. เปรียบเทียบโน้ตเพลงลือถี การบรรเลงลูกทำนองแปร วรรคที่ 4
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2569)

บรรทัดที่ 3	**วรรคที่ 5**				**วรรคที่ 6**			
ทำนองหลัก	----	----	ลซฟซ	-ล-ด	----	----	รดรล	-ด-ร
ทำนองแปร	-ซ-ล	ซซซซ	-ฟ-ซ	-ล-ด	-ด-ร	ดดดด	ฟฟซล	-ด-ร

ภาพที่ 4. เปรียบเทียบโน้ตเพลงลือถี การบรรเลงลูกทำนองแปร วรรคที่ 5 และวรรคที่ 6
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2569)

บรรทัดที่ 4	**วรรคที่ 7**			
ทำนองหลัก	----	----	-ฟ-ซ	ฟร-ด
ทำนองแปร	-ร-ฟ	รรรร	ดรฟซ	ฟรฟด

ภาพที่ 5. เปรียบเทียบโน้ตเพลงลือถี การบรรเลงลูกทำนองแปร วรรคที่ 7
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2569)

บรรทัดที่ 5	**วรรคที่ 9**			
ทำนองหลัก	----	----	-ฟ-ซ	-ล-ด
ทำนองแปร	-ซ-ล	ซซซซ	-ฟ-ซ	-ล-ด

ภาพที่ 6. เปรียบเทียบโน้ตเพลงลือถี การบรรเลงลูกทำนองแปร วรรคที่ 9
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2569)

- การแปรทำนอง พบที่วรรคที่ 13 และ 14

บรรทัดที่ 7	**วรรคที่ 13**				**วรรคที่ 14**			
ทำนองหลัก	----	ลฟซล	ดรดล	-ซ-ฟ	---ซ	ลซฟร	ดลดร	-ฟ-ซ
ทำนองแปร	-ฟ-ฟ	ดฟซล	ดรดล	ดลซฟ	ซรฟซ	ลซฟร	ดลดร	-ฟ-ซ

ภาพที่ 7. เปรียบเทียบการแปรทำนองเพลงลือถี วรรคที่ 13 และวรรคที่ 14
(ที่มา: ผู้วิจัย, 2569)

จากตัวอย่างเพลงลือถี จะเห็นการแปรทำนองเพลงโดยอนุมานได้ว่าได้รับอิทธิพลจากวิธีการแปรทำนองของดนตรีไทยไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของลูกเท่าและการแปรกลอนเพลง สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวตามสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศไทย

6. สรุปผลและอภิปรายผล

6.1 สรุปผล

การศึกษาการปรับตัวของดนตรีพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายสามารถอธิบายได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายในประเทศไทย

ตามหลักฐานในรูปแบบการบันทึกพบว่าชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาพุทธอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีการตั้งถิ่นฐานทั่วไปทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดกาญจนบุรี จันทบุรี ราชบุรีและได้ร่วมกับชาวจีน ชาวไทยสร้างศาสนสถานขึ้นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจำนวน 24 วัดในประเทศไทย และ 1 วัดในสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังมีสำนักปฏิบัติธรรมอีก 3 สำนัก สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรม

2. ศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายในประเทศไทย

พิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายสามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) พระราชพิธีในราชสำนัก และ 2) พิธีกรรมทั่วไป ทั้งหมด 11 พิธีกรรม

2.1 พระราชพิธีในราชสำนัก

- กงเต๊กหลวง
- พระราชพิธีสังเวยพระป้าย
- พระราชพิธีในโอกาสมงคลต่างๆ

2.2 พิธีกรรมทั่วไป

- พิธีถวายข้าวพระพุทธ (กุ๊งหง่อ)
- พิธีกงเต๊กทั่วไป
- ประเพณีบูชาดาวนพเคราะห์ (บ๊ายโด๋ว)
- พิธีไทยทานทิ้งกระจาด (โผโด่เจินเต๊)
- ทอดกฐิน
- ประเพณีสรงน้ำพระพุทธเจ้าน้อยในวันวิสาขบูชา
- ประเพณีไหว้บูรพาจารย์ (กี่โต๋)
- ประเพณีถือศีลกินเจ (กิ๊ว่างตราย)

3. การปรับตัวของดนตรีในพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย

การปรับตัวของดนตรีในพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายสามารถแบ่งได้เป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1 รูปแบบของวงดนตรี

ในอดีตพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายใช้วงดนตรีไทยในการบรรเลง โดยมีหลักฐานภาพถ่ายเก่าในงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 ปรากฏโขน ซอด้วงและซออู้อยู่ในภาพถ่าย

ต่อมาเริ่มมีการนำเครื่องดนตรีจีนมาใช้ในการบรรเลง เนื่องจากความต้องการของชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน นอกจากนี้นักดนตรียังมีความต้องการทางสุนทรีย์ของเสียง การเลือกใช้เครื่องดนตรีจีนทำให้สามารถบรรเลงทำนองเพลงได้หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทำนองเพลงเวียดนาม ทำนองเพลงจีนแต้จิ๋ว ทำนองเพลงไต้หวัน ทำนองเพลงไทย

ในปัจจุบันพบว่าที่วัดถาวรวราราม จังหวัดกาญจนบุรี ยังคงใช้เครื่องดนตรีไทยในการประกอบพิธีกรรมอยู่ ในขณะที่วัดในสังกัดอนัมนิกายอื่นๆ เช่น วัดกุศลสมาคร วัดโลกานุเคราะห์ วัดถาวรวราราม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ใช้เครื่องดนตรีจีน จากที่กล่าวมานั้น จะเห็นว่าสำหรับวงดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายไม่มีรูปแบบที่ตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของสังคมหรือชุมชน นับได้ว่าเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของดนตรีทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย

3.2 ทำนองเพลง

ทำนองเพลงที่พบในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ทำนองเพลงญวน ทำนองเพลงจีนแต้จิ๋ว ทำนองเพลงไต้หวัน ทำนองเพลงไทย และมี 2 ลักษณะ คือเพลงสำหรับบรรเลงและเพลงบรรเลงประกอบบทสวดมนต์ อธิบายได้ดังนี้

3.2.1 เพลงสำหรับบรรเลง

เพลงสำหรับบรรเลงเป็นเพลงที่บรรเลงคั่นระหว่างพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็นก่อนการเริ่มพิธีกรรม พระภิกษุพักสวดมนต์ พระฉันภัตตาหาร ตัวอย่างเช่น เพลงทามเหล เพลงกิ้วเหลี่ยงฮ้วง เพลงจับปวยจิ้ว รวมไปถึงเพลงไทยเดิม เพลงลูกทุ่ง ก็สามารถนำมาบรรเลงในงานพิธีกรรมได้เช่นกัน

3.2.2 เพลงบรรเลงประกอบบทสวดมนต์

เพลงบรรเลงประกอบบทสวดมนต์หรือเรียกว่า “ต๊างมนต์” สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) บทสวดที่ใช้ทำนองเพลงญวนสามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 รูปแบบ

รูปแบบที่ 1 ทำนองเพลงที่มีชื่อบทสวดกำกับ เช่น

- บทสวดเขถู ใช้เพลงเขถู
- บทสวดที่ดั่ง ใช้เพลงที่ดั่ง
- บทสวดเฮืองบุญจาย ใช้เพลงเฮืองบุญจาย

รูปแบบที่ 2 ทำนองเพลงที่ใช้ทำนองเพลงตื้อกู๊ แต่ใช้บทสวดอื่นๆ เช่น

- บทสวดลือเฮือง
- บทสวดย้ายเฮือง
- บทสวดเหวี่ยนเตียว

2) บทสวดที่ไม่ใช้ทำนองเพลงญวน โดยมากจะใช้ทำนองเพลงไทย เช่น

- บทสวดเหล่นามโม สามารถใช้ได้หลายทำนอง เช่น ทำนองเพลงคางคกปากสระ ทำนองเพลงไทดำรำพัน
- บทสวดเพื่องเตี่ยน (ในพิธีไทยทานทิ้งกระจาด) ใช้ทำนองเพลงลาวคลึง (ลาวเล็กตัดสร้อย) เพลงเขมรพวง
- ใช้ทำนองเพลงวอนลมฝากรัก
- บทสวดคายเก้า ใช้ทำนองเพลงเขมรพวง สามชั้น

3.3 การแปรทำนองของดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย

เครื่องดนตรีที่ใช้เป็นทำนองหลักของดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธฝ่ายอนัมนิกาย ได้แก่ หยางฉิน ส่วนใหญ่แล้วการบรรเลงหยางฉินจะเป็นการบรรเลงในลักษณะยึดเสียงของการสวดมนต์เป็นหลัก ดังนั้นจะเป็นการบรรเลงเฉพาะส่วนหลักเป็นทำนองห่างๆ แต่จะมีการแปรทำนองบ้างตามปฏิภาณของนักดนตรี นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการใช้วิธีการแปรทำนองแบบดนตรีไทย เนื่องจากในอดีตใช้วงดนตรีไทยและนักดนตรีไทยบรรเลง จึงส่งผลให้มีการนำวิธีการแปลทำนองอย่างดนตรีไทยมาใช้ตามความคุ้นชินของนักดนตรี โดยจะยกตัวอย่างทำนองเพลงลือถี

จากตัวอย่างเพลงลือถี จะเห็นการแปรทำนองเพลงโดยอนุมานได้ว่าได้รับอิทธิพลจากวิธีการแปรทำนองของดนตรีไทยไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของลูกเท่าและการแปรกลอนเพลง สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวตามสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนในสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศไทย

6.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาการปรับตัวของดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกาย ผู้วิจัยอภิปรายเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. การอพยพตั้งถิ่นฐานของชาวญวนและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแบบมหายานฝ่ายอนัมนิกาย

ชาวเวียดนามหรือชาวญวนกลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธแบบมหายาน จากการศึกษาพบว่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีจนถึงปัจจุบัน ในอดีตมีการอยู่อาศัยหนาแน่นในกรุงเทพมหานคร ปรากฏเป็นชุมชนต่างๆ เช่น ชุมชนญวนท่าเตียน ชุมชนญวนบางโพ ชุมชนบ้านญวนพาหุรัด ชุมชนญวนสะพานขาว และจังหวัดสำคัญๆ ได้แก่ กาญจนบุรี จันทบุรี

ปัจจุบันถึงแม้ว่าชาวไทยเชื้อสายญวนตั้งแต่กรุงธนบุรีถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) จะเหลือน้อยลงแต่ยังปรากฏวิถีชีวิต เรื่องเล่า ชื่อชุมชน ศาสนสถาน รวมถึงพิธีกรรมที่ยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน

ในส่วนของวัตรปฏิบัติของคณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทยถือศีลทั้งหมด 250 ข้อตามอย่างนิกายมหายานเช่นเดียวกับคณะสงฆ์จีนนิกาย แต่คณะสงฆ์อนัมนิกายมีการปรับเปลี่ยนวัตรปฏิบัติบางประการให้

กลมกลืนและใกล้เคียงกับคณะสงฆ์เถรวาทในประเทศไทย เช่น การไม่สวมรองเท้าถุงเท้าและออกบิณฑบาต การห่มจีวรสีเดียวกับพระสงฆ์เถรวาท

2. การปรับรูปแบบวงดนตรี

จากการศึกษารูปแบบของวงดนตรีประกอบอนัมนิกาย พบว่าวงดนตรีประกอบพิธีกรรมในศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายไม่มีรูปแบบที่ตายตัว เป็นลักษณะการปรับตัวเพื่อรับใช้ชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถแบ่งเป็น 2 ยุค คือ อดีตและปัจจุบัน

แต่เดิมนั้นวงดนตรีประกอบพิธีกรรมในศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายใช้รูปแบบวงดนตรีใกล้เคียงกับวงเครื่องสายไทย กล่าวคือมีซอด้วง ซออู้ จะเข้ ขลุ่ยเพียงออ ซึ่งเป็นการนำเครื่องดนตรีที่หาได้ในท้องถิ่นมาบรรเลงประกอบพิธีกรรม

ปัจจุบันมีการนำเครื่องดนตรีจีนมาบรรเลงประกอบพิธีกรรม เนื่องด้วยวัดในสังกัดอนัมนิกายตั้งอยู่ในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน นักดนตรีบางส่วนเป็นคนไทยเชื้อสายจีนจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเปลี่ยนมาใช้เครื่องดนตรีจีนเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชนชาวจีน นอกจากนี้เมื่อมีการนำเข้าเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาในประเทศไทยและมีราคาถูกลงหาซื้อได้ง่ายขึ้น จึงเริ่มมีการนำเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาบรรเลงในวงดนตรีประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะเครื่องดนตรีอิเล็กโทน เพื่อเพิ่มมิติของเสียงเพลงและเทียบเสียงของนักดนตรีและพระสงฆ์ผู้ประกอบพิธีกรรมได้ง่าย

การปรับรูปแบบของวงดนตรีนี้ส่งผลต่อการปรับบันไดเสียงและทำให้สามารถบรรเลงเพลงได้หลากหลาย จึงบรรเลงเพลงได้ตามความต้องการในแต่ละยุคสมัย เพื่อให้ผู้ฟังไม่เกิดความจำเจ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มศักยภาพทางด้านการแข่งขันของวงดนตรีประกอบพิธีกรรมในศาสนาพุทธมหายานอีกด้วย

3. การปรับตัวของทำนองเพลง

ทำนองเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมของศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายมีที่มาจากหลากหลายทำนองเพลง ไม่ว่าจะเป็นทำนองเพลงญวนของเดิม ทำนองเพลงจีนแต้จิ๋ว ทำนองเพลงไต้หวัน ทำนองเพลงไทยเดิม ทำนองเพลงลูกทุ่ง ซึ่งการเลือกทำนองเพลงนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นทำนองที่ไท้กำหรือพระสงฆ์ผู้ประกอบพิธีมีความคุ้นเคยจดจำทำนองได้แม่นยำ หรือเป็นทำนองเพลงที่คุ้นหูและได้รับความนิยมในสังคมขณะนั้น เพื่อถ่ายทอดทำนองสวดและบทสวดได้สะดวก อีกทั้งการใช้ทำนองที่คุ้นหูส่งผลให้บทสวดของศาสนาพุทธมหายานเข้าถึงศาสนิกชนได้ง่าย นับเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนามหายานฝ่ายอนัมนิกายอีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ยังมีการนำทำนองและวิธีการบรรเลงแบบดนตรีไทย ได้แก่ การเติมลูกเท่าและการแปรทำนองแบบกลอนเพลงไทยมาปรับใช้ในการบรรเลง ถือเป็นการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงทำนอง แต่ยังคงใช้บทสวดมนต์เป็นภาษาญวน

การปรับตัวดังกล่าวข้างต้นทั้งวัตรปฏิบัติของพระภิกษุอนัมนิกาย รูปแบบของวงดนตรี เครื่องดนตรีและทำนองเพลง ถือเป็นอัตลักษณ์ของดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่านอนัมนิกายที่มีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ ที่สำคัญคือการปรับตัวเข้ากับท้องถิ่นและชุมชนได้อย่างกลมกลืน ซึ่งการปรับตัวของดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่านอนัมนิกายนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องท้องถิ่นภิวัตน์

(Localization) กล่าวคือเมื่อเวลาผ่านไปมีการส่งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมทางดนตรีประกอบพิธีกรรมและศาสนาพุทธมหายานฝ่ายอนัมนิกายถูกถ่ายทอดจากชาวญวนนับว่าเป็นวัฒนธรรมจากภายนอกถ่ายทอดสู่คนในท้องถิ่น ได้แก่ ชาวไทย ทำหน้าที่เป็นผู้ขับเคลื่อนทางวัฒนธรรมโดยอาศัยระยะเวลา ความเข้าใจ รวมถึงความไว้วางใจจากคนในท้องถิ่น ส่งผลให้ดนตรีประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธมหายานฝ่านอนัมนิกายอยู่ในสังคมไทยได้อย่างกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนพื้นฐานของความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของสังคมแบบพหุวัฒนธรรมของประเทศไทยได้อย่างชัดเจน

รายการอ้างอิง

กรมศิลปากร. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2528). *จดหมายเหตุงานพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 เล่ม 2*. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร.

กรมศิลปากร. (2565). *เรื่องอนัมนิกายในสยาม*. กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. (2562). *Localization กลยุทธ์เด็ดเจาะตลาด New Frontiers*. https://www.exim.go.th/eximinter/enews/15936/e-news_august2019_new_market.html

ห้องสมุดดิจิทัลวัชรญาณ. (2523). *ประชุมหมายรับสั่ง ภาคที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี*. https://vajirayana.org/ประชุมหมายรับสั่ง-ภาคที่-1-สมัยกรุงธนบุรี/หมายรับสั่ง-เรื่องโปรดเกล้าฯ-ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ-เจ้าฟ้ากรมขุนอินทรพิทักษ์

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

การจัดการตลาดดิจิทัลกับอุตสาหกรรมการบริการ

Received: 16 December 2025
Revised: 21 February 2026
Accepted: 2 March 2026

ศรีตระกูล สอนกล้า*
อธิธัช สิรวริศรา**
กาญจนา พันธุ์เอี่ยม***

บทความวิชาการ

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งอธิบายบทบาทของการตลาดดิจิทัลในอุตสาหกรรมการบริการ โดยเฉพาะในภาคธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร การท่องเที่ยวและสุขภาพ ผ่านการสังเคราะห์พัฒนาการจากการตลาดแบบดั้งเดิมสู่การตลาดดิจิทัล โดยบูรณาการมุมมองเชิงประวัติศาสตร์เข้ากับข้อมูลเชิงประจักษ์ล่าสุดของประเทศไทย การวิเคราะห์ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์ การสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่มีลักษณะเชิงโน้มน้าว ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากช่องทางดิจิทัลในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้บริโภค สร้างการรับรู้ต่อบริการ ขยายการเข้าถึงเนื้อหาและบรรลุวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ นอกจากนี้ยังนำเสนอพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการใช้โซเชียลมีเดีย ความนิยมในการเชื่อมต่อผ่านอุปกรณ์ต่างๆ และรูปแบบการบริโภคสินค้าออนไลน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีฐานผู้ใช้งานดิจิทัลขนาดใหญ่และมีการบริโภคออนไลน์ในระดับสูง ปัจจัยดังกล่าวตอกย้ำความสำคัญของการตลาดดิจิทัลในฐานะกลไกสำคัญในการเพิ่มการใช้บริการและสร้างรายได้ในภาคบริการ ภายหลังสถานการณ์โควิด อุตสาหกรรมการบริการต้องเผชิญกับการแข่งขันสูงและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ผันแปรอย่างรวดเร็วจากปัจจัยเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์โลก ดังนั้น ตลาดดิจิทัลจึงกลายเป็นโครงสร้างหลักของการเติบโตในเศรษฐกิจบริการสมัยใหม่ องค์การจึงจำเป็นต้องพัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการการตลาดดิจิทัลเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเสริมสร้างความยืดหยุ่นในการดำเนินงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน

คำสำคัญ

การตลาดดิจิทัล;
การจัดการ;
อุตสาหกรรมการบริการ

* นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ติดต่อได้ที่: sritakul.son@rmutr.ac.th

** อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ติดต่อได้ที่: athithat.sir@outlook.rmutr.ac.th

*** อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ติดต่อได้ที่: kanjana.pun@rmutr.ac.th

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Digital Marketing in the Service Industry

Received: 16 December 2025
Revised: 21 February 2026
Accepted: 2 March 2026

Sritakul Sonkla*
Athithat Sirawaritsara**
Kanjana Punoiam***

Academic Article

Abstract

This article aims to elucidate the role of digital marketing in the service industry, with particular focus on hospitality, gastronomy, tourism, and healthcare. It synthesizes the transition from traditional to digital marketing by integrating historical perspectives with recent empirical evidence from Thailand. The analysis underscores the strategic application of social media platforms, the creation and dissemination of persuasive content, and the utilization of digital channels to foster consumer engagement, enhance service awareness, expand content accessibility, and achieve organizational objectives. In addition, the discussion addresses consumer behavior in the digital environment, including patterns of social media usage, preferences for connectivity through various devices, and online purchasing practices. These trends highlight the extensive digital user base in Thailand and the increasing prevalence of online consumption. Such conditions reinforce the critical role of digital marketing as a mechanism for driving service utilization and generating revenue within service-oriented industries. In the aftermath of the COVID-19 pandemic, however, the service industry has been confronted with intensified competition and rapidly changing consumer behaviors shaped by global economic and geopolitical dynamics. As a result, digital markets have become the structural foundation

Keywords

digital marketing;
management;
service industry

* Doctoral student, Doctor of Management in Innovative Management Program, College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, e-mail: sritakul.son@rmutr.ac.th

** Instructor, Doctor of Management in Innovative Management Program, College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, e-mail: athithat.sir@outlook.rmutr.ac.th

*** Instructor, Doctor of Management in Innovative Management Program, College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, e-mail: kanjana.pun@rmutr.ac.th

for growth in the contemporary service economy. Organizations are therefore required to cultivate advanced capabilities in digital marketing management to secure competitive advantage and strengthen resilience in navigating an increasingly volatile and uncertain environment.

1. บทนำ

สถานการณ์ในปัจจุบันภายใต้ความกังวลต่อภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวและอิทธิพลของเทคโนโลยีที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำธุรกิจและพฤติกรรมของผู้บริโภค ทำให้เกิดความกังวลต่ออุตสาหกรรมการบริการของไทย ในบริบทโลกที่เศรษฐกิจของประเทศต่างๆ เติบโตและร่ำรวยขึ้น ภาคบริการก็มีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าสัดส่วนการส่งออกบริการต่อ GDP โลกจะยังไม่สูงนักโดยอยู่ที่ 8% เทียบกับการส่งออกสินค้าต่อ GDP โลกที่อยู่ที่ 24% แต่เป็นที่น่าจับตา เพราะมีการเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2551 โดยเฉพาะการส่งออกบริการสมัยใหม่ที่ขับเคลื่อนด้วยบริการเทคโนโลยีสารสนเทศตามกระแสการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล (digitalization) (วรัญญา มหาวนากูล, 2567) สำหรับประเทศไทย อุตสาหกรรมการบริการมีบทบาทสำคัญที่ผ่านมาการบริการสมัยใหม่สามารถเติบโตได้เร็ว จากขยายตัวเฉลี่ยปีละ 5% ในช่วงก่อนโควิด เป็น 8% ในช่วงหลังโควิด จากรายงานสถานการณ์การค้าบริการไทย ปี 2567 ในส่วนของภาคบริการมีมูลค่าคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61.57 ของ GDP ของไทย ขยายตัวร้อยละ 4.60 จากปี 2566 สาขาบริการที่มูลค่า GDP สูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) การขายส่ง ขายปลีกและซ่อมแซมยานยนต์ 2) การเงินและการประกันภัย 3) การบริหารราชการการป้องกันประเทศและการประกันสังคมภาคบังคับ 4) ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร และ 5) การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า สาขาบริการที่ขยายตัวสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร 2) กิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือน 3) การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า 4) กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์ และ 5) ศิลปะความบันเทิงและนันทนาการ โดยรายได้รวมของภาคบริการมีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 59.05 ของรายได้รวมในทุกประเภทธุรกิจ โดยรายได้รวมของภาคบริการเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 6.89 เมื่อเทียบกับปี 2566 (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2568)

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตที่สำคัญว่า 86% ของมูลค่าการส่งออกบริการสมัยใหม่ยังกระจุกตัวอยู่ในหมวดบริการทางธุรกิจ โดยเฉพาะการให้คำปรึกษาทางธุรกิจ ทรัพย์สินทางปัญญา การเงินและหมวดอื่นๆ ที่มูลค่าเพิ่มต่ำกว่าบริการทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและไม่มีอุปสงค์โลกที่โตมากเท่ากับบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในช่วงหลังโควิด การส่งออกบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของไทยกลับหดตัวสูงถึงปีละ 5% แรงงานของไทยจำนวนมากยังคงขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี ขณะที่การส่งออกบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของหลายประเทศยังขยายตัวได้ จากข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของคนไทยในมิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย อุปกรณ์ที่ใช้เชื่อมต่อ ระยะเวลาในการใช้งาน การซื้อสินค้าออนไลน์และข้อมูลสำคัญอื่นๆ บ่งชี้ว่าไทยมีฐานผู้ใช้งานดิจิทัลขนาดใหญ่ พฤติกรรมการบริโภคทางออนไลน์ยังเป็นพฤติกรรมที่ได้รับความนิยมสูง (Kemp, 2025) เมื่อมองไปในอนาคต อุตสาหกรรมการบริการโดยเฉพาะบริการสมัยใหม่มีศักยภาพที่จะช่วยขับเคลื่อนการเติบโตของเศรษฐกิจไทยได้ แต่ผู้ประกอบการยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี หัวใจสำคัญที่จะผลักดันให้อุตสาหกรรมการบริการสมัยใหม่ของไทยเติบโตได้ต่อเนื่องนั้น นอกจากอาศัยกระแสการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการและกิจกรรมทางการตลาดธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ยังต้องอาศัยการบริหารจัดการและทักษะความรู้ในการใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพด้วย

การตลาดดิจิทัลเป็นการต่อยอดจากการตลาดดั้งเดิม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสนับสนุนการส่งเสริมสินค้าและบริการ ตลอดจนสร้างช่องทางเข้าถึงผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเอื้อต่อการทำความเข้าใจพฤติกรรมและสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าในระยะยาว อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการบริการไทย

ยังเผชิญความท้าทายจากการแข่งขันที่รุนแรง การขาดทักษะดิจิทัลและข้อจำกัดด้านงบประมาณ นำไปสู่คำถามเชิงกลยุทธ์ว่าผู้ประกอบการควรปรับใช้การจัดการตลาดดิจิทัลอย่างไรเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งที่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกที่เหมาะสมกับบริบทของไทย ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมุ่งที่จะเติมความรู้ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์หลักเพื่อ (1) วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการตลาดดิจิทัลในอุตสาหกรรมการบริการ และ (2) นำเสนอแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการและผู้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนภาคบริการของไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

2. วิวัฒนาการของอุตสาหกรรมการบริการ

2.1 ยุคโบราณ (ก่อน ค.ศ. 500)

แนวคิดเรื่องอุตสาหกรรมการบริการเกิดขึ้นในอารยธรรมโบราณ โดยชาวกรีกและโรมันถือว่าการบริการเป็นหน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ โรงแรมถูกก่อตั้งขึ้นตามเส้นทางการค้าเพื่อจัดหาที่พักและอาหารพื้นฐานให้แก่นักเดินทาง

2.2 ยุคกลางหรือยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาและการปฏิวัติอุตสาหกรรม (ค.ศ. 500-1500)

ศาสนสถานต่างๆ กลายเป็นผู้ให้บริการหลักด้านอุตสาหกรรมการบริการ โดยให้บริการที่พักแก่นักเดินทางและผู้แสวงบุญ โรงแรมสำหรับนักท่องเที่ยวก็พัฒนาขึ้นตามเส้นทางหลักๆ มีทั้งที่พักและม้าสำหรับใช้ขนย้าย เกิดธุรกิจโรงแรมที่หรูหราขึ้นเพื่อรองรับนักเดินทางและชนชั้นสูงที่มีฐานะร่ำรวยในเมืองใหญ่ๆ ของยุโรป ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของที่พักหรูหรา มีการพัฒนาระบบรถไฟเพื่อการเดินทางและนำไปสู่การก่อตั้งโรงแรมใกล้กับสถานีรถไฟ โรงแรมสมัยใหม่แห่งแรกๆ เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ๆ สำหรับชนชั้นกลาง

2.3 ยุคสมัยใหม่ (ค.ศ. 1900-2000)

เริ่มมีการนำมาตรฐานการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกมาใช้ มีการจัดตั้งหลักสูตรอบรมวิชาชีพด้านการบริการและมีการสร้างระบบการให้คะแนนเพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพ การเติบโตของการเดินทางทางอากาศและการท่องเที่ยวด้วยรถยนต์นำไปสู่การพัฒนาโรงแรมและโมเท็ล (Motel) ในสนามบิน ในช่วงทศวรรษ 1970 เป็นจุดเริ่มต้นของเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ หรือที่เรียกว่า “การปฏิวัติดิจิทัล” แม้ว่าคอมพิวเตอร์จะมีขนาดใหญ่กว่าที่เราใช้อยู่ในปัจจุบันมาก แต่ก็ได้วางรากฐานที่สำคัญสำหรับคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน การผลิตและระบบอัตโนมัติก้าวหน้าเติบโตขึ้นเนื่องจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (TECH-LABS, 2023) มีการนำระบบสำรองห้องพักด้วยคอมพิวเตอร์มาใช้

2.4 ยุคร่วมสมัย (ค.ศ. 2000-ปัจจุบัน)

การปฏิวัติดิจิทัลได้นำพากระบวนการลงทะเบียนเพื่อสามารถเข้าใช้บริการหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ มีการควบคุมห้องพักอัจฉริยะและการบริการลูกค้าที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) สู่ระดับแนวหน้าของอุตสาหกรรมการบริการ เศรษฐกิจแบบแบ่งปันได้เข้ามาพลิกโฉมอุตสาหกรรมการบริการแบบดั้งเดิมด้วยแพลตฟอร์ม (Platform) เป็นตัวกลางที่ช่วยเชื่อมโยงผู้ใช้ที่หลากหลายเข้าด้วยกัน โดยอนุญาตให้ส่วนประกอบ เทคโนโลยี หรือผู้คนสามารถโต้ตอบและทำงานร่วมกันได้ เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ขณะที่ความยั่งยืนและประสบการณ์ส่วนบุคคลได้กลายเป็นจุดสนใจหลักของอุตสาหกรรม (Elphick, 2025)

การปฏิวัติอุตสาหกรรมการบริการในแต่ละยุคสมัยจนนำมาสู่การตลาดดิจิทัล ทำให้มองเห็นรูปแบบพัฒนาการการบริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นส่วนตัวมากขึ้น เน้นการสร้างประสบการณ์ลูกค้าที่แตกต่าง

3. การตลาดดิจิทัล

อโณทัย งามวิชัยกิจ (2563) ให้ความหมายการตลาดดิจิทัลว่าเป็นกระบวนการการตลาดที่องค์กรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประสานงานกับลูกค้าหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันสร้าง สื่อสาร นำเสนอและรักษาคุณค่าให้เกิดขึ้น

พิริยะ เงินศรีสุข (2563) ให้ความหมายการตลาดดิจิทัลว่าหมายถึงหลักการของการตลาดที่นำมาประยุกต์ใช้ผ่านเครื่องมือดิจิทัลและมุ่งเน้นรูปแบบการสื่อสารด้วยวิธีคิดแบบดิจิทัลผ่านเครื่องมือดิจิทัลหรือเทคโนโลยีเป็นหลัก

พรรณวดี เลิศลุมพลีพันธุ์ (2567) ให้ความหมายการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ว่าหมายถึงเครื่องมือการทำกิจกรรมทางการตลาด (ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด) ผ่านสื่อดิจิทัลบนแพลตฟอร์มต่างๆ

สีวิสุทธิ์ อนันต์ธนกุล (2564) ให้ความหมายการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ว่าเป็นการทำการตลาดรูปแบบหนึ่งโดยการโฆษณาสินค้าหรือบริการผ่านทางสื่อดิจิทัล เนื่องจากผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสื่อเหล่านี้ได้ง่ายและสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา นอกจากนี้ การตลาดดิจิทัลเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการสร้างการรับรู้ให้เกิดขึ้นกับธุรกิจ อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้จำนวนมากได้โดยตรง ธุรกิจยี่ห้อใหม่จึงมีโอกาสที่จะเป็นที่รู้จักและเติบโตได้อย่างรวดเร็ว

เวอร์ไทม์และเฟนวิค (Wertime & Fenwick, 2008) ได้ให้ความหมายของการตลาดดิจิทัลว่าเป็นพัฒนาการของตลาดในอนาคต เกิดขึ้นเมื่อองค์การดำเนินกิจกรรมทางการตลาดผ่านช่องทางสื่อสารดิจิทัล สื่อดิจิทัลเป็นสื่อที่ต้องยืนยันตัวตนผู้ใช้งานได้ ทำให้นักการตลาดสามารถสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) กับลูกค้าได้อย่างต่อเนื่องเป็นรายบุคคล ข้อมูลที่ได้จากการสื่อสารกับลูกค้าแต่ละคนในแต่ละครั้งสามารถสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์กับลูกค้าคนต่อไป ต่อเนื่องและสอดคล้องกัน นักทำการตลาดสามารถ

นำข้อมูลที่ได้รับแบบปัจจุบัน รวมทั้งความคิดเห็นที่ได้รับโดยตรงจากลูกค้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้บริโภคในโอกาสต่อๆ ไป

การตลาดดิจิทัลเป็นแนวคิดทางการตลาดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในยุคปัจจุบัน เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศและแพลตฟอร์มออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมผู้บริโภคและกระบวนการดำเนินธุรกิจ นักวิชาการหลายคนให้ความหมายของการตลาดดิจิทัลไว้แตกต่างกันไป แต่สามารถสังเคราะห์ได้ว่านักวิชาการส่วนใหญ่มุ่งเน้นการอธิบายการตลาดดิจิทัลในเชิงการใช้เครื่องมือและแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อทำกิจกรรมการตลาด ทั้งในมิติการสื่อสาร การเข้าถึงลูกค้าและการประยุกต์ใช้หลักการตลาด ขณะที่เวอร์ไทม์และเฟนวิค (Wertime & Fenwick) มองการตลาดดิจิทัลในลักษณะเชิงวิวัฒนาการที่ก้าวไกลกว่า โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงโต้ตอบและการใช้ข้อมูลเป็นฐานในการสร้างคุณค่าต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสรุปความหมายของการตลาดดิจิทัลได้ว่า คือ หลักการของการตลาดรูปแบบใหม่ที่มีการพัฒนาและประยุกต์มาจากการตลาดรูปแบบดั้งเดิม โดยเป็นการทำการตลาดผ่านช่องทางเครื่องมือดิจิทัล เพื่อสร้างกิจกรรมทางการตลาดและการสื่อสารนำเสนอไปยังผู้บริโภค

4. การเปรียบเทียบการจัดการการตลาดแบบดั้งเดิม (Traditional Marketing) และการตลาดแบบดิจิทัล (Digital Marketing)

ปัจจุบันในโลกของการตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การแข่งขันการตลาดรูปแบบดั้งเดิมกับแบบดิจิทัลยังคงมีการดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง การทำความเข้าใจความแตกต่าง จุดแข็งและข้อจำกัดของการตลาดรูปแบบดิจิทัลและแบบดั้งเดิมจะช่วยในการตัดสินใจเลือกแนวทางการตลาดที่เหมาะสม เพื่อให้ธุรกิจเลือกใช้กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุด บริหารต้นทุนได้ดีและปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

4.1 การตลาดแบบดั้งเดิม (Traditional Marketing)

แม้ว่าการตลาดแบบดั้งเดิมจะถูกใช้มาอย่างต่อเนื่องและเป็นรากฐานสำคัญของการตลาด แต่ในยุคปัจจุบันการตลาดแบบดั้งเดิมก็มีข้อจำกัดบางประการ เช่น ต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง ปรับแก้ไขได้ยาก ระยะเวลาในการเผยแพร่ที่ยาวนานกว่าช่องทางดิจิทัล การสื่อสารเป็นแบบทางเดียวไม่สามารถโต้ตอบลูกค้าและเจาะจงกลุ่มเป้าหมายได้ อีกทั้งวัดผลลัพธ์ของแคมเปญทางการตลาดได้ยาก แต่ในอีกมุมหนึ่งก็ถือว่าเป็นเครื่องมือที่จับต้องได้ สื่ออารมณ์และสร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้ชมในวงกว้างและสามารถช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility) ให้กับแบรนด์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้บริโภคสามารถรับรู้ถึงการมีอยู่จริงของสินค้าและบริการจึงช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และความไว้วางใจในระยะยาว (Heinrichs, 2023) การตลาดแบบดั้งเดิมอาศัยสื่อที่จับต้องได้และการสื่อสารทางตรง มีรูปแบบที่นิยม ได้แก่ การโฆษณาสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ซึ่งช่วยเผยแพร่ข้อความและภาพไปสู่คนหมู่มาก สื่อวิทยุและโทรทัศน์ที่สามารถเข้าถึงผู้ชมวงกว้างในเวลาสั้น การโฆษณากลางแจ้งผ่านโปสเตอร์เพื่อสร้างการจดจำแบรนด์ ตลอดจนการขายทางโทรศัพท์และการขายตรงที่เน้นการนำเสนอแบบตัวต่อตัว นอกจากนี้ ยังรวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการขายที่สร้างประสบการณ์ตรง ประชาสัมพันธ์

เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์องค์กรและการตลาดแบบปากต่อปากที่อาศัยการบอกต่อจากลูกค้าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความต่อเนื่องในระยะยาว เป็นต้น

4.2 การตลาดแบบดิจิทัล (Digital Marketing)

การตลาดดิจิทัลมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการตลาดแบบดั้งเดิม สามารถวัดผลและปรับกลยุทธ์เข้าถึงลูกค้าได้กว้างและเจาะจงกลุ่มเป้าหมายได้แบบเรียลไทม์ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ธุรกิจสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นของลูกค้าได้โดยตรง อย่างไรก็ตาม แม้การตลาดดิจิทัลจะสามารถช่วยให้ธุรกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่การตลาดดิจิทัลก็มีข้อจำกัดคือมีคู่แข่งจำนวนมาก ความน่าเชื่อถือน้อยกว่าการตลาดแบบดั้งเดิมและลูกค้าอาจใช้เวลาในการพิจารณาก่อนตัดสินใจซื้อ แต่หากมีการวางแผนที่ดีและสร้างความน่าเชื่อถือของแบรนด์ได้จะทำให้ธุรกิจเป็นที่รู้จักในวงกว้างได้รวดเร็วกว่า (Heinrichs, 2023) สำหรับเครื่องมือสำคัญของการตลาดดิจิทัลที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา (Search Engine Optimization) เพื่อดึงดูดการเข้าชมเว็บไซต์แบบไม่เสียค่าโฆษณา การตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย (Social Media Marketing) ที่ใช้ทั้งคอนเทนต์และโฆษณาแบบชำระเงิน การตลาดแบบเพย์เพอร์คลิก (Pay-Per-Click) ที่จ่ายค่าโฆษณาเฉพาะเมื่อมีการคลิก การตลาดผ่านอีเมล (Email Marketing) ที่เหมาะกับการรักษาฐานลูกค้าเดิม การตลาดผ่านคอนเทนต์ (Content Marketing) ที่เน้นคุณค่าและความเชี่ยวชาญ รวมถึงการตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer Marketing) ซึ่งใช้ความน่าเชื่อถือและฐานผู้ติดตาม การตลาดแบบพันธมิตร (Affiliate Marketing) ที่สร้างยอดขายจากเครือข่ายพันธมิตรและการตลาดผ่านมือถือ (Mobile Marketing) ที่เข้าถึงผู้ใช้สมาร์ทโฟนโดยตรง กลยุทธ์เหล่านี้สะท้อนถึงความยืดหยุ่น วัดผลได้ชัดเจนและสามารถตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หากพิจารณาข้อดีและข้อเสียของการตลาดดั้งเดิมและการตลาดดิจิทัลตามที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการตลาดทั้งสองรูปแบบมีอิทธิพลต่อการดำเนินอุตสาหกรรมการบริการในประเทศไทยแตกต่างกัน โดยการตลาดดั้งเดิมมีข้อได้เปรียบในด้านการสร้างความน่าเชื่อถือและการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าท้องถิ่น ซึ่งเหมาะสมกับธุรกิจการบริการขนาดเล็กและกลางที่ต้องการสร้างฐานลูกค้าในพื้นที่ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม หรือคลินิกสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของการตลาดดั้งเดิม คือ มีต้นทุนสูงและไม่สามารถวัดผลได้ชัดเจน ส่งผลให้อุตสาหกรรมการบริการขนาดเล็กในไทยอาจเผชิญกับภาระค่าใช้จ่ายที่เกินกำลังและไม่อาจประเมินประสิทธิภาพของการลงทุนด้านการตลาดได้อย่างแม่นยำ

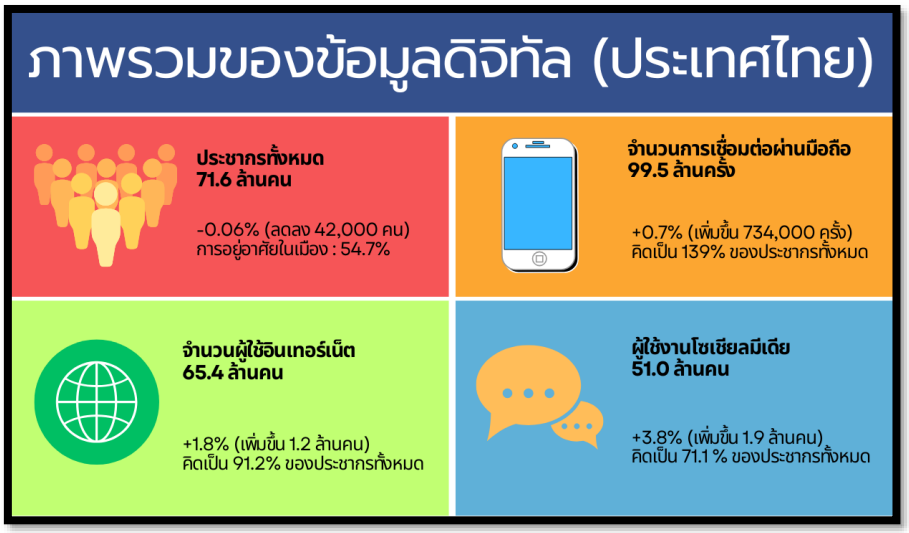
ในขณะเดียวกัน การตลาดดิจิทัลมีข้อได้เปรียบในด้านความยืดหยุ่น การเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเฉพาะและการวัดผลแบบตอบสนองต่อเหตุการณ์ได้อย่างทันทีทันใด ซึ่งเอื้อต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมการบริการในไทยที่ต้องการเจาะตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น โรงแรม การท่องเที่ยว ร้านอาหารและคลินิกเสริมความงาม ทั้งนี้การตลาดดิจิทัลยังช่วยให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถแข่งขันได้แม้มีงบประมาณจำกัดและสามารถสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียได้โดยตรง อย่างไรก็ดี การแข่งขันที่รุนแรงบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ความเสี่ยงจากการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือและข้อจำกัดด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีของผู้ประกอบการไทยบางรายอาจกลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ลดทอนประสิทธิภาพของการตลาดดิจิทัล

ด้วยข้อจำกัดของการตลาดดิจิทัล เช่น ความน่าเชื่อถือต่ำและการแข่งขันสูง ดังนั้น อุตสาหกรรมการบริการในประเทศไทยควรพิจารณานำรูปแบบการตลาดทั้งการตลาดดั้งเดิมและดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ควบคู่กัน

อย่างเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความใกล้ชิดกับลูกค้าในท้องถิ่น ควบคู่กับการใช้ดิจิทัลเพื่อขยายตลาด เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความสำคัญและบทบาทการจัดการตลาดดิจิทัล

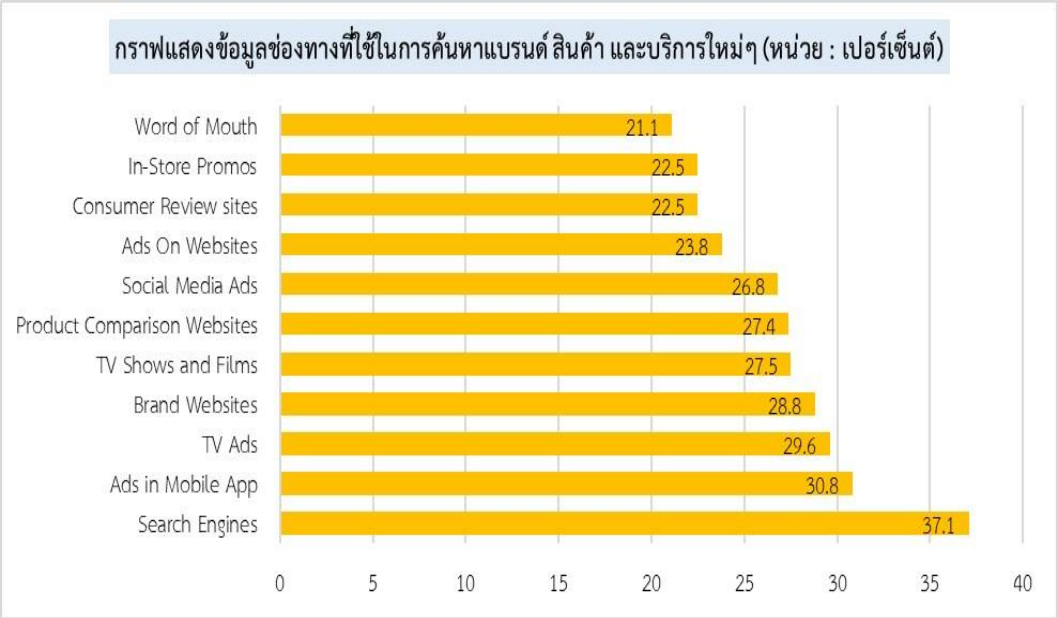
ปัจจุบันประชากรทั้งหมดในประเทศไทยมีจำนวน 71.6 ล้านคน ลดลง 0.06% จากปีก่อน (-42,000 คน) มีการเชื่อมต่อโทรศัพท์มือถือ 99.5 ล้านครั้ง เพิ่มขึ้น 0.7% จากปีก่อน (+734,000 ครั้ง) จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน 65.4 ล้านคน เพิ่มขึ้น 1.8% จากปีก่อน (+1.2 ล้านคน) จำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดีย 51.0 ล้านคน เพิ่มขึ้น 3.8% จากปีก่อน (+1.9 ล้านคน) โดยการเชื่อมต่อโทรศัพท์มือถือต่อประชากรนับเป็น 139% ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตต่อประชากรนับเป็น 91.2% ผู้ใช้โซเชียลมีเดียต่อประชากรนับเป็น 71.1% แม้ว่าจำนวนประชากรจะลดลงเล็กน้อย แต่การเชื่อมต่อโทรศัพท์มือถือ การใช้อินเทอร์เน็ตและการใช้โซเชียลมีเดียยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบ่งชี้ถึงการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้นในประเทศไทย จำนวนการเชื่อมต่อโทรศัพท์มือถือที่มากกว่าจำนวนประชากร (139%) แสดงให้เห็นว่าหลายคนมีโทรศัพท์มือถือมากกว่าหนึ่งเครื่อง การเติบโตของผู้ใช้โซเชียลมีเดียที่สูงกว่าการเติบโตของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตโดยรวมบ่งชี้ว่าโซเชียลมีเดียเป็นส่วนสำคัญของชีวิตดิจิทัลของคนไทย (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1. การนำไปใช้และการใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์และบริการเชื่อมต่อในประเทศไทย
(ที่มา: พีเอสโอ, 2566)

การที่ประเทศไทยมีผู้ใช้โซเชียลมีเดีย 51 ล้านคน คิดเป็น 71.1% ของประชากรไทยและยังคงเติบโต แสดงถึงศักยภาพอย่างมากสำหรับธุรกิจการบริการ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงฐานลูกค้าขนาดใหญ่และครอบคลุม การสร้างแบรนด์และการมีส่วนร่วม การทำตลาดเฉพาะกลุ่ม การกระตุ้นการตัดสินใจซื้อผ่านคอนเทนต์และ Influencer และโอกาสด้าน E-commerce และ Social Commerce ซึ่งล้วนเป็นโอกาสในการแข่งขันและการเติบโตในยุคดิจิทัล

เครื่องมือค้นหาทางดิจิทัล (Search Engine) เป็นแหล่งที่มาของการค้นพบสินค้าและบริการใหม่ ๆ ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด (ดังภาพที่ 2) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำการตลาดผ่านเครื่องมือค้นหาทางดิจิทัล ประกอบกับจำนวนการเติบโตของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียชี้ให้เห็นถึงโอกาสเชิงธุรกิจดิจิทัล โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมการบริการและสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของการปรากฏตัวบนแพลตฟอร์มค้นหาในการสร้างการรับรู้และเข้าถึงลูกค้า

ภาพที่ 2. แสดงข้อมูลช่องทางที่ใช้ในการค้นหาแบรนด์ สินค้าและบริการใหม่ ๆ
(ที่มา: พีเอสโอ, 2566)

ในเชิงกลยุทธ์ การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา (Search Engine Optimization) จึงมีความสำคัญต่อธุรกิจบริการเป็นอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เว็บไซต์ของธุรกิจปรากฏในอันดับต้น ๆ ของผลการค้นหา ทำให้ลูกค้าสามารถค้นพบบริการได้ง่ายและเพิ่มโอกาสในการตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหาเป็นเครื่องมือระยะยาวที่เน้นการปรับปรุงเนื้อหา โครงสร้างเว็บไซต์และการสร้างลิงก์คุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่มักค้นหาข้อมูลเฉพาะเจาะจง

ในขณะที่การตลาดแบบเพย์เพอร์คลิก (Pay-Per-Click) เป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถเข้าถึงลูกค้าเป้าหมายได้ทันทีผ่านการโฆษณาบนผลการค้นหาและแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย การตลาดแบบเพย์เพอร์คลิกช่วยให้ธุรกิจบริการสามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายตามพฤติกรรม ความสนใจและตำแหน่งที่ตั้งได้อย่างแม่นยำ ทำให้มีประสิทธิภาพในการสร้างยอดขายหรือการจองบริการในช่วงเวลาที่กำหนด

ทั้งนี้ การผสมผสานระหว่างการเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหากับการตลาดแบบเพย์เพอร์คลิกเป็นกลยุทธ์ที่ทรงพลังสำหรับธุรกิจบริการในยุคดิจิทัล เนื่องจากการเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหาช่วยสร้างการรับรู้และความน่าเชื่อถือในระยะยาว ส่วนการตลาดแบบเพย์เพอร์คลิกช่วยเร่งผลลัพธ์และเข้าถึงลูกค้าเป้าหมายอย่างรวดเร็ว การปรับใช้กลยุทธ์ทั้งสองรูปแบบควบคู่กันจะช่วยให้ธุรกิจสามารถแข่งขันในตลาดดิจิทัลที่มีผู้บริโภคออนไลน์จำนวนมากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเติบโตของผู้ใช้โซเชียลมีเดียและการค้นหาผ่านเครื่องมือค้นหาดิจิทัล (Search Engine) ในประเทศไทยยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการใช้กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหาและการตลาดแบบเพย์เพอร์คลิกสำหรับอุตสาหกรรมการบริการ เพื่อให้สามารถสร้างการรับรู้ เพิ่มการเข้าถึงและเพิ่มโอกาสในการตลาดในยุคดิจิทัลที่ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา

จากการสำรวจดัชนีความเชื่อมั่นอุตสาหกรรมดิจิทัลของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ไตรมาส 1/2568 พบดัชนีเพิ่มขึ้นจากไตรมาสก่อนหน้าจาก 48.8 เป็น 50.1 เป็นผลมาจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ยนโยบายปรับลดลง การย้ายฐานการผลิตของบริษัทต่างชาติและการแข่งขันด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระดับโลก ในขณะที่มีปัจจัยลบ อาทิ รัฐบาลประกาศปรับค่าแรงขั้นต่ำ มาตรการกีดกันทางการค้าต่างประเทศและผู้ประกอบการปรับตัวไม่ทันต่อเทคโนโลยีเกิดใหม่ ซึ่งในอนาคตคาดการณ์ว่าดัชนีความเชื่อมั่นอุตสาหกรรมดิจิทัลด้านการบริการมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งผู้ประกอบการมีความคาดหวังมากที่สุดคือมาตรการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการ กระตุ้นการประกอบธุรกิจภายใต้สถานการณ์ความตึงเครียดทางการค้าโลกจะส่งผลดีต่อสถานการณ์อุตสาหกรรมของไทยให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้น (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2568)

ตารางที่ 1
ดัชนีความเชื่อมั่นอุตสาหกรรมดิจิทัลด้านปริมาณการผลิต/การค้า/การบริการ ระหว่าง พ.ศ. 2564-2567

ปี	2564				2565				2566				2567				2568	คาดการณ์ไตรมาสถัดไป
ไตรมาส	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	
ด้านปริมาณการผลิต/การค้า/การบริการ	42.5	40.1	40.5	55.5	45.3	49.9	55.2	59.9	63.1	63.4	60.0	59.1	62.4	57.6	57.5	51.6	52.3	56.5

6. การจัดการตลาดดิจิทัลต่ออุตสาหกรรมการบริการ

การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่องในปัจจุบันได้พลิกโฉมวิธีการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Communication Technology) ส่งผลให้จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าดังกล่าวมีอิทธิพลโดยตรงต่อรูปแบบการซื้อสินค้าและบริการ รวมถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันสะดวกสบายมากขึ้น ทั้งการค้นหาข้อมูลสินค้า การเปรียบเทียบทางเลือกและการเข้าถึงช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความหลากหลาย ในด้านผู้ประกอบการ การบริหารจัดการตลาดดิจิทัล (Digital Marketing Management) กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ไม่เพียงทำให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้ในตลาดบริการที่มีความเข้มข้นสูง แต่ยังช่วยตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามที่กูลส์บีและเคลโนว์ (Goolsbee & Klenow, 2018) กล่าวไว้ ขณะเดียวกันคอร์ (Kaur, 2017) ยังชี้ให้เห็นว่าการตลาดดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ธุรกิจบรรลุความสำเร็จทั้งเชิงการตลาดและการดำเนินธุรกิจโดยรวมผ่านการใช้ข้อมูลเชิงลึกของผู้บริโภค (Consumer Insights) เพื่อปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมและตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การตลาดดิจิทัลยังช่วยสร้าง

โอกาสใหม่ให้กับผู้ประกอบการ เพิ่มประสิทธิผลทางธุรกิจและสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้กับกิจการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการปรับกระบวนทัศน์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภครุ่นใหม่ ซึ่งมักรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนเสมือนจริง (Virtual Community) และใช้เครือข่ายทางสังคมดิจิทัลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจซื้อ การจัดการตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้ประกอบการสื่อสารกับผู้บริโภคและบุคลากรได้อย่างรวดเร็วและตรงประเด็น สามารถสร้างคุณค่าความสะดวกสบาย ตลอดจนรับมือกับความท้าทายในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงบวกต่ออุตสาหกรรมบริการ (ERA Group, 2025) ดังนี้

1. เพิ่มการเข้าถึงลูกค้า (Customer Reach) การตลาดดิจิทัลช่วยให้ธุรกิจบริการสามารถเพิ่มการมองเห็นทางออนไลน์และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขึ้น การปรับปรุงการแสดงผลทางออนไลน์ผ่านสื่อดิจิทัลอื่นๆ ช่วยเพิ่มโอกาสในการถูกค้นพบโดยลูกค้าเป้าหมาย

2. เพิ่มการมีส่วนร่วมของลูกค้า (Customer Engagement) การมีส่วนร่วมกับลูกค้าแบบเรียลไทม์และการมอบประสบการณ์เฉพาะบุคคลเป็นประโยชน์อย่างมากต่อธุรกิจโรงแรม

3. สร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์แบรนด์ (Brand Image) ธุรกิจบริการสามารถสร้างและรักษาชื่อเสียงที่ดีของแบรนด์ได้ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ การมีตัวตนบนโลกออนไลน์ที่แข็งแกร่งและรีวิวเชิงบวกจากลูกค้าที่พึงพอใจจะช่วยสร้างความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้าเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

4. สร้างรายได้เพิ่มขึ้น (Incremental Revenue) การตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพสามารถดึงดูดผู้เข้าชมเว็บไซต์หรือสถานที่ตั้งจริงของธุรกิจได้ ซึ่งจะส่งผลให้รายได้เพิ่มขึ้น การใช้ประโยชน์จากช่องทางการตลาดดิจิทัลที่หลากหลายเพื่อโพรโมตผลิตภัณฑ์และบริการจะช่วยให้ธุรกิจสามารถดึงดูดลูกค้าและสร้างยอดขายได้มากขึ้น

ประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์และประเมินว่าการจัดการตลาดดิจิทัลส่งผลต่อธุรกิจบริการหรือไม่ จำเป็นต้องพิจารณาจากปัจจัยสำคัญใน 4 มิติหลัก เพื่อให้สามารถสะท้อนถึงประสิทธิภาพและสถานการณ์ทางธุรกิจได้อย่างรอบด้าน

ประการแรก คือ มิติด้านการเข้าถึงลูกค้า (Customer Reach) ซึ่งพิจารณาจากระดับการมองเห็นของธุรกิจบนแพลตฟอร์มออนไลน์ว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือไม่ สะท้อนถึงความสามารถของธุรกิจในการขยายการรับรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมาย

ประการที่สอง คือ มิติด้านการมีส่วนร่วมของลูกค้า (Customer Engagement) ซึ่งพิจารณาจากระดับของปฏิสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับลูกค้าผ่านช่องทางดิจิทัล โดยเฉพาะการสื่อสารแบบทันที (real-time interaction) ที่สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์และความผูกพันกับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สาม คือ มิติด้านภาพลักษณ์ของแบรนด์ (Brand Image) ซึ่งประเมินจากความคิดเห็น การรีวิวเชิงบวกและระดับความไว้วางใจของลูกค้าที่มีต่อธุรกิจบนสื่อดิจิทัล โดยองค์ประกอบดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความเข้มแข็งของแบรนด์ในระยะยาว

ประการสุดท้าย คือ มิติด้านรายได้ที่เพิ่มขึ้น (Incremental Revenue) ซึ่งพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของยอดจองหรือยอดขายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากการดำเนินกิจกรรมการตลาดดิจิทัลโดยตรง มิตินี้ถือเป็นตัวชี้วัดเชิงผลลัพธ์ที่สำคัญ เนื่องจากสามารถสะท้อนถึงความคุ้มค่าและประสิทธิผลของการลงทุนด้านการตลาด

ดิจิทัลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจบริการได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่การบริหารจัดการตลาดดิจิทัลในอุตสาหกรรมบริการก็มีอุปสรรคความท้าทายที่ต้องรู้ ดังนี้

1. งบประมาณจำกัด องค์การธุรกิจบริการหลายแห่งมีงบประมาณด้านการตลาดที่จำกัด กระบวนการนี้อาจมีค่าใช้จ่ายสูงหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม

2. การแข่งขันสูง อุตสาหกรรมการบริการมีการแข่งขันสูง การตลาดดิจิทัลเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความโดดเด่นในตลาด อย่างไรก็ตาม การแข่งขันกับองค์การขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากรมากกว่าอาจเป็นเรื่องยาก

3. การแสดงผลตอบแทนจากการลงทุน องค์การด้านการบริการจำเป็นต้องเห็นผลตอบแทนจากการลงทุนที่เป็นบวกจากความพยายามทางการตลาดดิจิทัลของตน

4. ภูมิทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การตลาดดิจิทัลกำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีแพลตฟอร์มและเทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา องค์การธุรกิจบริการจำเป็นต้องติดตามความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อยู่อย่างสม่ำเสมอเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน

5. การกำหนดเป้าหมายผู้บริโภคที่ถูกต้อง การตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิผลต้องกำหนดเป้าหมายผู้ชมเครื่องมือดิจิทัลที่ถูกต้องด้วยข้อความที่ถูกต้อง

ดังนั้น ความท้าทายของผู้ประกอบการในยุคดิจิทัลต่ออุตสาหกรรมการบริการถือได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ประกอบการไม่อาจหลีกเลี่ยงในการบริหารจัดการทางการตลาด ในปัจจุบันการทำการตลาดดิจิทัลไม่ใช่เพียงการโฆษณาผ่านแพลตฟอร์มยอดนิยม เช่น Facebook, Line, Instagram, Google หรือการว่าจ้าง Influencer เท่านั้น แต่ผู้ประกอบการจำเป็นต้องบูรณาการการใช้เครื่องมือดิจิทัลและเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการดำเนินธุรกิจ เพื่อสร้างการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวก รวดเร็วและทำให้ลูกค้าตระหนักถึงการมีอยู่และเอกลักษณ์ของกิจการบนโลกออนไลน์อย่างชัดเจน

ตารางที่ 2
สรุปการสังเคราะห์เนื้อหาและผลลัพธ์เชิงวิชาการ

การสังเคราะห์	แหล่งอ้างอิง	ข้อค้นพบสำคัญ (Results)
1. สถานการณ์และมูลค่าทางเศรษฐกิจของภาคบริการ	วรัญญา มหาวนากูล (2567); สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (2568)	ภาคบริการมีมูลค่าสูงถึง 61.57% ของ GDP ไทย โดยกลุ่มที่พักแรมและบริการด้านอาหารขยายตัวสูงสุด แต่ยังเผชิญความท้าทายด้านทักษะเทคโนโลยีที่หดตัวลง 5% ต่อปีในบางสาขา
2. สถิติพฤติกรรมผู้ใช้ดิจิทัลในประเทศไทย (Population Data)	พีเอสโอ (2566); เคมป์ (Kemp, 2025)	ประชากรไทย 71.6 ล้านคน มีการเชื่อมต่อโทรศัพท์มือถือสูงถึง 139% และเป็นผู้ใช้โซเชียลมีเดียถึง 71.1% สะท้อนฐานผู้ใช้งานขนาดใหญ่ที่เอื้อต่อการตลาดดิจิทัล
3. นิยามและการเปลี่ยนผ่านของการตลาดดิจิทัล	อโณทัย (2563); พิริยะ (2563); พรรณวดี (2567; เวอร์ไทม์และเฟนวิค (Wertime & Fenwick, 2008)	การตลาดดิจิทัลเปลี่ยนจากการใช้เครื่องมือเพื่อโฆษณาไปสู่การสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) และการสร้างความสัมพันธ์รายบุคคลเพื่อสร้างคุณค่าต่อเนื่อง

ตารางที่ 2 (ต่อ)
สรุปการสังเคราะห์เนื้อหาและผลลัพธ์เชิงวิชาการ

การสังเคราะห์	แหล่งอ้างอิง	ข้อค้นพบสำคัญ (Results)
4. การเปรียบเทียบกลยุทธ์การตลาดแบบดั้งเดิมและดิจิทัล	ไฮน์ริช (Heinrichs, 2023); พีเอสโอ (2566)	การตลาดดั้งเดิมเด่นด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ (Credibility) ส่วนการตลาดดิจิทัลเด่นด้านความยืดหยุ่นและการวัดผล (Measurability) ซึ่งควรใช้ควบคู่กันในอุตสาหกรรมบริการ
5. ความเชื่อมั่นและแนวโน้มอุตสาหกรรมดิจิทัล	สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (2568)	ดัชนีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นเป็น 50.1 ในไตรมาส 1/2568 โดยผู้ประกอบการคาดหวังมาตรการสนับสนุนด้าน AI และเทคโนโลยีใหม่จากภาครัฐ
6. บทบาทและผลลัพธ์ของการจัดการตลาดดิจิทัล	กูลส์บีและเคลโนว์ (Goolsbee & Klenow, 2018); คัวร์ (Kaur, 2017); อีรากรุ๊ป (ERA Group, 2025)	ช่วยเพิ่มการเข้าถึง (Reach) การมีส่วนร่วม (Engagement) ภาพลักษณ์แบรนด์และการเพิ่มรายได้ (Incremental Revenue) ผ่านการใช้ข้อมูลเชิงลึกของผู้บริโภค

7. สรุป

อุตสาหกรรมการบริการมีบทบาทสำคัญต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศและมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลและพฤติกรรมผู้บริโภค ก่อให้เกิดโอกาสในการดำเนินธุรกิจบริการ แม้ประเทศไทยจะมีฐานข้อมูลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียขนาดใหญ่และผู้บริโภคมีความคุ้นเคยกับการใช้ช่องทางดิจิทัล แต่การเติบโตของบริการสมัยใหม่ โดยเฉพาะบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยังมีข้อจำกัดจากการขาดทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลของแรงงานและผู้ประกอบการ รวมถึงการกระจุกตัวของมูลค่าการส่งออกในบริการที่มีมูลค่าเพิ่มไม่สูง ส่งผลให้ศักยภาพการแข่งขันของภาคบริการไทยในตลาดโลกยังไม่ถูกใช้อย่างเต็มที่

เมื่อมองมิติของการจัดการตลาด พบว่าการตลาดดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มการเข้าถึงลูกค้า การสร้างการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของแบรนด์ ตลอดจนการเพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจบริการ ขณะเดียวกันยังต้องเผชิญข้อจำกัดด้านการแข่งขันที่รุนแรง ความน่าเชื่อถือและทักษะในการบริหารจัดการเครื่องมือดิจิทัล การตลาดแบบดั้งเดิมและการตลาดดิจิทัลต่างมีจุดแข็งและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนั้นการบูรณาการการตลาดทั้งสองรูปแบบอย่างเหมาะสมจึงเป็นแนวทางกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของอุตสาหกรรมการบริการไทย โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ใช้สื่อดั้งเดิมเพื่อสร้างความมั่นใจในตัวตนของบริการ ปิดจุดอ่อนเรื่องความน่าเชื่อถือของการตลาดออนไลน์และใช้สื่อดิจิทัลเป็นช่องทางขยายการเข้าถึงและสร้างกิจกรรมร่วมกับลูกค้าในวงกว้าง การพัฒนาทักษะดิจิทัล การใช้ข้อมูลผู้บริโภคเชิงลึกและการสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการบริการของไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

รายการอ้างอิง

พรรณวดี เลิศลุมพลีพันธุ์. (2567). *รูปแบบบูรณาการตลาดดิจิทัลสู่การยอมรับและกระจายเทคโนโลยีของเจนเอ็กซ์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสยาม.

พิริยะ เงินศรีสุข. (2563). *ยุทธศาสตร์การสื่อสารการตลาดแบบดิจิทัลสำหรับดึงดูดนักท่องเที่ยว 4.0* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยพะเยา.

พีเอสโอ. (2566, 24 พฤศจิกายน). *"การตลาดดั้งเดิม" vs "การตลาดดิจิทัล" ต่างกันอย่างไร?*. พีเอสโอ (PSO). https://pso.co.th/traditional-vs-digital-marketing

วรัญญา มหาวนากูล. (2567, 10 ธันวาคม). *เจาะลึกการส่งออกบริการของไทย: ปัจจุบันและความท้าทายในอนาคต*. ธนาคารแห่งประเทศไทย (BANK OF THAILAND). https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/article-2024dec10.html

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2568, 31 มีนาคม). *รายงานสถานการณ์การค้าบริการไทย ปี 2567*. https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02CzxbJyKRtQyYvzkPhLjijhbmurPQywZGZ3R1sYTukjn6QScqNEh5ThvfJxALsdcbl&id=100064650074276

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2568). *ดัชนีความเชื่อมั่นอุตสาหกรรมดิจิทัล (Digital Industry Sentiment Index) ประจำไตรมาส 1/2568*. https://depa.or.th/storage/app/media/Sentiment%20Q4_2024%20and%20Q1_2025/Full%20Report%20of%20Digital%20 Sentiment%20Index_Q1-2025.pdf

สีวิสุทธิ์ อนันต์ธนกุล. (2564). *การตลาดรูปแบบเชิงดิจิทัล*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อโณทัย งามวิชัยกิจ. (2563). *การตลาดดิจิทัลดีอย่างไร*. YouTube. https://youtu.be/4XEM2XsZG5o?si=NhXzDxMbrGrjJ2V0

Elphick, D. (2025, December 10). *Hospitality industry: Definition and guide for hoteliers*. SiteMinder. https://www.siteminder.com/r/hospitality-industry

ERA Group. (2025, March 16). *The importance of digital marketing in hospitality*. ERA Group. https://en.eragroup.com/insights/digital-marketing-in-hospitality

Goolsbee, A. D., & Klenow, P. J. (2018). Internet rising, prices falling: Measuring inflation in a world of e-commerce. *AEA Papers and Proceedings 2018*, *108*(May), 488-492. https://doi.org/10.1257/pandp.20181038

Heinrichs, J. (2023, June 29). *Traditional marketing vs digital marketing: What about both?*. Shutterstock. https://www.shutterstock.com/blog/traditional-marketing-vs-digital-marketing

Kaur, G. (2017). The importance of digital marketing in the tourism industry. *International Journal of Research - GRANTHAALAYAH*, *5*(6), 72-77. https://doi.org/10.29121/granthaalayah.v5.i6.2017.1998

Kemp, S. (2025, March 3). *DIGITAL 2025: THAILAND*. DataReportal. https://datareportal.com/reports/digital-2025-thailand

TECH-LABS. (2023, March 23). *The evolution of industry 1.0 to 4.0 and beyond*. TECH-LABS. https://tech-labs.com/blog/evolution-industry-10-40-and-beyond

Wertime, K., & Fenwick, I. (2008). *DigiMarketing: The essential guide to newmedia & digital marketing*. John Wiley & Sons.

KASETSART UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES

Journal of Studies in the Field of Humanities
Vol. 33 No. 1 (January-June 2026)
ISSN 2985-0568 (Online)

Reimagining Universities for Democracy and Sustainability through Global Citizenship Education (GCE)-Infused Language Education

Received: 10 April 2026
Revised: 12 June 2026
Accepted: 16 June 2026

Patsriyanyong Sungroong*

Academic Article

Abstract

This article examines how neoliberalism has reshaped higher education and with what consequences for graduates, society, and the environment. Drawing on examples from Thailand and international contexts, it argues for a shift toward a mission-oriented public value university that balances economic, social, and ecological priorities while renewing higher education's democratic role. It further proposes integrating Global Citizenship Education (GCE) into language education as a scalable curricular pathway capable of reaching most students and counterbalancing market-driven pressures. Situated in the Thai context, the article shows how tensions between civic responsibility and vocational, revenue-driven imperatives have narrowed the public mission of universities. By repositioning language education as a site for critical, ethical, and globally engaged learning, the article argues that universities can contribute more meaningfully to democracy, sustainability, and public value.

Keywords

global citizenship education; language education; neoliberalism; public value university; Thailand

* Lecturer, English Section, Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University, e-mail: patsriyanyong.s@ku.th

วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)
ISSN 2985-0568 (ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์

การทบทวนบทบาทมหาวิทยาลัยเพื่อประชาธิปไตยและความยั่งยืนผ่านการศึกษาภาษาที่บูรณาการการศึกษาความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education: GCE)

Received: 10 April 2026
Revised: 12 June 2026
Accepted: 16 June 2026

ภัทร์ศรียรรยงค์ สังข์รุ่ง*

บทความวิชาการ

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ว่าแนวคิดเสรีนิยมใหม่ได้เปลี่ยนแปลงอุดมศึกษาไปอย่างไรและก่อให้เกิดผลกระทบต่อบัณฑิต สังคมและสิ่งแวดล้อมในลักษณะใดบ้าง โดยอาศัยตัวอย่างจากบริบทไทยและต่างประเทศ บทความเสนอความจำเป็นของการเปลี่ยนผ่านไปสู่ “มหาวิทยาลัยคุณค่าสาธารณะเชิงพันธกิจ” ที่สามารถถ่วงดุลมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและนิเวศ พร้อมทั้งฟื้นบทบาทประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยให้กลับมาเด่นชัดยิ่งขึ้น นอกจากนี้ บทความยังเสนอให้บูรณาการการศึกษาความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education: GCE) เข้ากับการศึกษาภาษาในฐานะกลไกเชิงหลักสูตรที่สามารถขยายผลได้ในวงกว้าง เข้าถึงนิสิตนักศึกษาได้เกือบทุกกลุ่มและช่วยคานแรงกดดันจากกรอบคิดแบบตลาดในบริบทไทย ความตึงเครียดระหว่างพันธกิจด้านสาธารณะกับแรงผลักดันที่เน้นความเป็นวิชาชีพและการสร้างรายได้ทำให้บทบาทสาธารณะของมหาวิทยาลัยแคบลง บทความจึงชี้ให้เห็นว่าการวางการศึกษาภาษาให้เป็นพื้นที่ของการเรียนรู้เชิงวิพากษ์จริยธรรมและความเป็นพลเมืองโลก จะช่วยให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทต่อประชาธิปไตย ความยั่งยืนและคุณค่าสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

คำสำคัญ

การศึกษาความเป็นพลเมืองโลก; การศึกษาภาษา; เสรีนิยมใหม่; มหาวิทยาลัยคุณค่าสาธารณะ; ประเทศไทย

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ติดต่อได้ที่: patsriyanyong.s@ku.th

1. Introduction

Modern universities face a profound crisis of purpose as they balance their traditional roles as shapers of public opinion and democratic stewards with increasing pressure to conform to narrow, market-driven agendas. Historically, universities served as forums where ideas could inform civic participation and societal transformation, nurturing critical reasoning and the public mind. In the late twentieth century, global economic shifts and policy changes led to the adoption of neoliberal governance models that emphasized market efficiency, competition, privatization, and performance metrics, diminishing the university's emancipatory function by replacing the collective pursuit of knowledge with employability indicators and revenue logics (de Jong & Balaban, 2022; Rustin, 2016; Barnett, 2000; Harland, 2020; Brown, 2019; Schraedley et al., 2021).

In Thailand, as in many other contexts, these pressures are intensified by global university rankings and competitive benchmarking, which encourage institutions to prioritize measurable outputs, market visibility, and international branding. As a result, universities face mounting pressure to foreground employability, industry partnerships, and revenue generation, sometimes at the expense of their public, democratic, and sustainability-oriented roles. This article is a conceptual exploration that reimagines the university's public and global purpose through Global Citizenship Education (GCE)-infused language education, laying the groundwork for subsequent empirical research on how such curricula are implemented and experienced in practice.

Addressing a conceptual and practical gap in current discussions of Thai higher education, the article links debates on public value, sustainability, and global competence to the curricular role of language education as a scalable space for cultivating democratic participation, ethical reflection, and global responsibility (Darasawang, 2007; Kirkpatrick, 2012; Deardorff, 2020; Porto et al., 2018).

2. Transforming the University Mission for Social and Global Stewardship

In the post-war period, universities were widely understood as public institutions serving an educated and participating democracy, with expanded access framed as a civic entitlement rather than an elite privilege. In this sense, universities acted not only as providers of professional knowledge but also as democratic stewards: institutions responsible for protecting critical inquiry, nurturing civic participation, and serving the wider public good. In Thailand, this civic mission often took a developmental form, with universities contributing to agricultural modernization, community em powerment, and national progress (Rustin, 2016; Barnett, 2000; Hil et al., 2022; Kertpolsert & Yamnill, 2021; Thongpanya et al., 2016).

Since the 1980s, however, neoliberal reforms have increasingly redirected public expectations. Universities that once foregrounded civic responsibility now align more closely with labor market demands, competitiveness, and entrepreneurial branding. Academic departments are often reconfigured to secure prestige, external partnerships, and measurable employability outcomes. This ideological shift has narrowed the meaning of higher education by encouraging universities to present themselves primarily as engines of workforce development (Schraedley et al., 2021; Morley, 2023; Hil et al., 2022).

Yet recognizing these pressures also opens conceptual and practical opportunities. If universities are not to be reduced to market-serving institutions, they must reclaim a broader mission centered on social and global stewardship. Reasserting this mission requires not only criticism of neoliberalism but also constructive proposals for how universities can organize teaching, research, and governance around public value, democratic life, and ecological responsibility.

3. Understanding the Impact of Neoliberal University Reform on Graduates and the Environment

Having traced how neoliberal reforms have eroded the university's civic mission, it is necessary to examine what this erosion has cost graduates and the environment. For several decades after World War II, higher education was widely imagined as a pathway to upward mobility and relatively stable professional employment. That settlement has weakened considerably, and universities now operate in labor markets marked by precarity, rapidly shifting skill demands, and uncertainty about the long-term value of narrowly vocational preparation (Bennett, 2018).

In Thailand and elsewhere, these pressures are visible in growing concerns about graduate underemployment, unstable entry-level opportunities, and mismatches between curricular design and changing labor conditions. These trends do not mean that universities are solely responsible for graduate insecurity. Rather, they illustrate the limits of defining university success too narrowly through employability metrics and short-term responsiveness to market demand. When universities are compelled to adjust curricula repeatedly to satisfy shifting industrial forecasts, they risk subordinating broader educational purposes to unstable economic priorities.

Environmental pressures reveal a parallel tension. A growth-driven model of development often treats ecological damage as an externality, while universities participating in commercially oriented research and innovation may find themselves reinforcing that logic unless sustainability is treated as a core institutional responsibility. In the Thai context, debates around air pollution, waste management, regional development, and resource-intensive growth make clear that higher education institutions cannot confine their role to supplying labor and expertise to the economy. They must also cultivate the knowledge, values,

and partnerships needed to address long-term public and planetary well-being (Morley, 2023; Chaiboonsri et al., 2023).

4. Advancing the University as a Creator of Public and Global Value

Rather than treating universities as institutions that merely repair failures left by markets, a mission-oriented public value approach frames them as proactive partners in shaping social and economic outcomes. Instead of simply fixing deficiencies left by private action, this approach sees academic institutions as co-creators of value who work with the state, civil society, and markets to achieve outcomes that sustain human and planetary well-being. In this perspective, value is understood as something co-created by public institutions, communities, and markets, and measured by improvements in social, cultural, and ecological conditions rather than by profit alone (Mazzucato et al., 2024).

For universities, the model implies three major transformations. Research must address grand challenges such as climate resilience, health equity, and digital inclusivity through cross-sector collaboration. Teaching programs should cultivate civic and ethical competencies rather than merely serving extractive market logics, while governance should become more participatory by incorporating community representation and academic expertise.

A useful illustration can be drawn from the case of a national nursing shortage. Under a neoliberal logic, an institution might respond through fast-track vocational programs offered at maximum fees, treating education largely as a commodity. Under a public value logic, however, health would be embedded in a wider mission that includes preventive care research, community-based health networks, and collaboration with local government on public wellness. The result is not simply the production of labor, but a program that serves public purpose and strengthens trust between citizens and knowledge institutions.

Humanities and language education are equally important sites for the creation of public and global value, especially because they offer one of the most plausible curricular spaces for cultivating Global Citizenship Education (GCE). Public value can be realized not only in socially visible sectors such as health, but also in disciplines often dismissed as secondary because they are not immediately market-facing. Within the Thai context, humanities and language education demonstrate how non-market disciplines can generate intellectual, cultural, social, and economic value: language programs can work across fields such as hospitality and tourism to foster ethical communication and cross-cultural empathy in line with intercultural citizenship principles (Porto et al., 2018), and in some higher education settings language curricula emphasize intercultural literacy and broader social responsibility in ways that align with the view that intercultural competencies are foundational to peaceful, just, and inclusive societies (Deardorff, 2020).

From this perspective, language faculties should not be treated as peripheral to the public value university. They are among its most scalable and strategic sites because language learning can produce economic benefits while also supporting intercultural understanding, dialogue, and educational diplomacy. In Thailand, English proficiency has been associated with wage premiums in both local and multinational banking contexts, suggesting that language education can yield tangible economic returns alongside broader civic and cultural contributions (Edgerton, 2016). Language learning also supports outward cultural dialogue and international diplomacy (Porto et al., 2018; Risager, 2007).

Taken together, these examples show that language education produces value across economic, intellectual, ethical, and intercultural domains. Language classrooms offer a particularly powerful curricular space in which the public value mission of the university can be translated into everyday teaching and learning through GCE. Humanities and language education are therefore not supplementary but central to this vision.

Ultimately, the public value university is a civic project rather than a reactive one. Higher education should shape markets in support of justice and sustainability instead of merely adapting itself to market demand. Through institutional missions that coordinate research, teaching, and partnership, universities can move beyond employability rhetoric and help construct societies in which knowledge, democracy, and ecology remain connected (Mazzucato et al., 2024).

5. Building the Public Value University in Thailand and Beyond

Emerging practice in Thailand and elsewhere suggests that this public value orientation is not merely aspirational. Universities are increasingly involved in interdisciplinary environmental research, public-health initiatives, green-skills development, and collaborative projects with communities and local agencies. These examples show that Thai universities are not devoid of public purpose; rather, many are already experimenting with forms of socially and ecologically responsive practice across different disciplines and institutional contexts (Chaiboonsri et al., 2023; Chulalongkorn University, 2025; UNESCO-UNEVOC, 2024; National Science and Technology Development Agency, 2022).

This point matters because Thai higher education is not devoid of public value, nor are humanities and language education uniquely virtuous. Valuable work already exists, but it often remains fragmented, localized, or limited to particular faculties and partnerships. The broader challenge is how to expand such practices across the university in ways that reach most students and shape institutional missions more systematically.

One promising pathway lies in curricular reform. Unlike specialized projects that remain confined to particular programs, curriculum can operate at scale. In the Thai context, required language and English

courses represent one of the few institutional spaces that can reach students across faculties and disciplines. This makes language education especially significant for thinking about how public value and global citizenship might be cultivated more widely within the university.

6. Global Citizenship Education as a Driver of Public and Global Value

Global Citizenship Education (GCE) refers to educational approaches that prepare learners to engage critically with global challenges, develop intercultural competence, recognize structural inequalities, and act ethically within local and global communities. Within a public value framework, GCE helps position higher education not only as preparation for employment but also as preparation for responsible participation in democratic, intercultural, and sustainable futures (Deardorff, 2020; OECD, 2018; Porto et al., 2018).

Emerging scholarship on integrating GCE within English and other language programs strengthens the case for viewing language education as a site of institutional renewal. English and language classrooms can move beyond linguistic proficiency as an end in itself and instead foster intercultural understanding, critical reflection, ethical reasoning, and awareness of global interdependence. In Thai higher education, this possibility is especially important because English remains one of the few curricular spaces that reaches students across faculties, allowing learners from different disciplinary backgrounds to engage with shared questions about sustainability, democracy, inequality, and intercultural communication (Carroll, 2024; Baker & Fang, 2020; Darasawang, 2007; Kirkpatrick, 2012).

Language education also offers pedagogical advantages for GCE. As English teaching shifts away from grammar drills and decontextualized exercises toward communicative, content-based, and project-based approaches, classrooms can become spaces for examining climate justice, human rights, migration, development, and cultural diversity. English additionally functions as a major medium through which students access global debates, policy texts, academic resources, and transnational dialogues. For these reasons, GCE-infused language curricula can provide a practical and scalable way for universities to align linguistic development with public and global value (Crystal, 2003; Graddol, 2006; Jenkins, 2014).

In Thai higher education, however, communicative reform has often remained stronger in policy discourse than in everyday classroom practice. A more precise way to describe the reform proposed here is communicative-content language teaching, in which communicative tasks are organized around substantive global issues rather than limited to mechanical interaction patterns. Such an orientation better links language development with critical engagement and civic learning (Chaiyasat & Intakaew, 2023).

7. Implications for Implementing GCE in Thai Classroom Ecologies

Implementing GCE within Thai university classrooms requires grappling with existing classroom ecologies characterized by hierarchy, teacher authority, and limited opportunities for overt democratic participation. Many students are accustomed to large, lecture-based classes in which teachers retain strong authority, questions are limited, and assessment emphasizes correctness over deliberation or critique. These classroom realities do not make GCE impossible, but they do mean that curricular integration alone is insufficient.

GCE-infused language curricula therefore need to be paired with pedagogical approaches that gradually reconfigure classroom power relations. Drawing on critical pedagogy, language educators can design tasks that redistribute epistemic authority, such as dialogic discussions of global and local issues, student-led inquiry projects, reflective writing, collaborative problem solving, and multilingual explorations of community narratives. Such practices do not eliminate hierarchy overnight, but they can create safer spaces for students to exercise voice, negotiate meanings, and participate more actively in democratic forms of learning.

At the program level, sustained initiatives are needed to support and evaluate GCE integration. These may include collaborative curriculum review across courses, professional development for language instructors, institutional support for materials and assessment redesign, and mechanisms for gathering student feedback on their evolving sense of agency and global citizenship. This article focuses on conceptualizing the university's public and global purpose through GCE-infused language education; future empirical studies are needed to examine how such initiatives are enacted in Thai classrooms, what challenges emerge, and how iterative changes can be made over time.

8. Conclusion: Toward University Stewardship for Global and Local Value

Universities that anchor their mission in collective well-being are better positioned to respond to the intertwined crises of employability, environmental degradation, and weakened civic discourse. Reimagining higher education in this way does not require abandoning economic engagement, but it does require rebalancing institutional priorities so that teaching, research, and governance serve democratic life, sustainability, and social responsibility alongside labor-market concerns.

Within this broader reorientation, Global Citizenship Education (GCE)-infused language education offers a particularly significant pathway because it can reach large numbers of students across disciplines while linking linguistic development with ethical reflection, intercultural understanding, and engagement with shared global problems. In this sense, language education becomes not a peripheral service subject but a central arena through which universities can renew their public role. Future research on

the perceptions and practices of university executives, faculty, and students will be important for understanding how this transformation can be realized and sustained across diverse institutional contexts.

References

Baker, W., & Fang, F. (2020). 'So maybe I'm a global citizen': Developing intercultural citizenship in English medium education. *Language, Culture and Curriculum, 33*(3), 251-267.

Barnett, R. (2000). *Realizing the university in an age of supercomplexity*. Open University Press. https://doi.org/10.1023/A:1004159513741

Bennett, D. (2018). Graduate employability and higher education: Past, present and future. *HERDSA Review of Higher Education, 5*, 31-61.

Brown, W. (2019). *In the ruins of neoliberalism: The rise of antidemocratic politics in the West*. Columbia University Press. https://doi.org/10.7312/brow19384

Carroll, S. M. (2024). Anti-oppressive global citizenship education in English language teaching: A three-pillar approach. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, *37*(6), 1772-1787. https://doi.org/10.1080/09518398.2023.2233912

Chaiboonsri, C., Eakkapun, P., Sirimongkonlertkun, N., Tachapattaworakul Suksaroj, T., Nasanit, R., Apiratikul, R., Apirakkittikul, N., Manason, P., Wongwuthikun, K., & Pongpiachan, S. (2023). The impact of PM 2.5 on socio-economic aspects of Thailand: The perception based on the survey data. *NIDA Development Journal, 63*(2), 106-124.

Chaiyasat, C., & Intakaew, A. (2023). Communicative language teaching for Thai EFL students and classroom silences in English medium instruction. *Issues in Educational Research, 33*(4), 1323-1346.

Chulalongkorn University. (2025). *Sustainability report 2024-2025: Innovations for a sustainable society*. Chula Sustainability Office.

Crystal, D. (2003). *English as a global language* (2nd ed.). Cambridge University Press.

Darasawang, P. (2007). English language teaching and education in Thailand: A decade of change. In D. Prescott (Ed.), *English in Southeast Asia: Varieties, literacies and literatures* (pp. 187-204). Cambridge Scholars Publishing.

Deardorff, D. K. (2020). *Manual for developing intercultural competencies: Story circles*. UNESCO Publishing. https://doi.org/10.4324/9780429244612

de Jong, S. P. L., & Balaban, C. (2022). How universities influence societal impact practices: Academics' sense-making of organizational impact strategies. *Science and Public Policy, 49*(4), 609-620. https://doi.org/10.1093/scipol/scac012

Edgerton, N. (2016). Wage returns to English skills: A comparison of local and multinational banks in Thailand. *Southeast Asian Journal of Economics, 4*(1), 113-140.

Graddol, D. (2006). *English next: Why global English may mean the end of "English as a foreign language"*. British Council.

Harland, T. (2020). *University challenge: Critical issues for teaching and learning*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003008859

Hil, R., Thompsett, F., & Lyons, K. (2022). Over the horizon: Is there an alternative to neoliberal university governance? *Australian Universities Review, 64*(1), 5-13. https://doi.org/10.4324/9781003021117-1

Jenkins, J. (2014). *Global Englishes: A resource book for students* (3rd ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315761596

Kertpolsert, Y., & Yamnill, S. (2021). Promoting active citizenship in the community: A case study of Nong Sarai, Phanomthuan District, Kanchanaburi, Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences, 42*(2), 357-362. https://doi.org/10.34044/j.kjss.2021.42.2.22

Kirkpatrick, A. (2012). English in ASEAN: Implications for regional multilingualism. *Journal of Multilingual and Multicultural Development, 33*(4), 331-344. https://doi.org/10.1080/01434632.2012.661433

Mazzucato, M., Alejandro Coronado, J., Mosquera, L., Osorio, A., & Steiner, A. (2024). *A public value framework for directing public finance: Insights from the implementation of Colombia's National Development Plan (Policy Report 2024/14)*. UCL Institute for Innovation and Public Purpose. https://www.ucl.ac.uk/bartlett/public-purpose/policyreport-2024-14

Morley, C. (2023). The systemic neoliberal colonization of higher education: A critical analysis of the obliteration of academic practice. *The Australian Educational Researcher*, *51*, 571-586. https://doi.org/10.1007/s13384-023-00613-z

National Science and Technology Development Agency. (2022, November 28). *ม.มหิดล ร่วมออกแบบและพัฒนาการจัดการขยะด้วยแนวทางการมีส่วนร่วมกับชุมชนเมืองอุตสาหกรรม ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน* [Mahidol University co-designs and develops waste management with industrial urban communities under sustainable environmental conditions]. NSTDA. https://www.nstda.or.th/sci2pub/eco-town

OECD. (2018). *Preparing our youth for an inclusive and sustainable world: The OECD PISA global competence framework*. OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/global-competence/Handbook-PISA-2018-Global-Competence.pdf

Porto, M., Houghton, S. A., & Byram, M. (2018). Intercultural citizenship in the (foreign) language classroom. *Language Teaching Research, 22*(5), 484-498. https://doi.org/10.1177/1362168817718580

Risager, K. (2007). *Language and culture pedagogy: From a national to a transnational paradigm*. Multilingual Matters. https://doi.org/10.21832/9781853599613

Rustin, M. (2016). The neoliberal university and its alternatives. *Soundings, 63*(63), 147-176. https://doi.org/10.3898/136266216819377057

Schraedley, M. K., Jenkins, J. J., Irelan, M., & Umana, M. (2021). The neoliberalization of higher education: Paradoxing students' basic needs at a Hispanic-serving institution. *Frontiers in Sustainable Food Systems, 5*, Article 689499. https://doi.org/10.3389/fsufs.2021.689499

Thongpanya, T., Soopunyo, W., Tanpichai, P., & Srisuantang, S. (2016). Development of participatory empowerment process for raising youth consciousness in community development. *Kasetsart Journal of Social Sciences, 37*(2), 153-166. https://doi.org/10.34044/j.kjss.2016.37.2.02

UNESCO-UNEVOC. (2024). *Creating a comprehensive roadmap for green skills development in Thailand*. UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training.

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมาเพื่อเสนอพิจารณาตีพิมพ์เป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อนและไม่อยู่ระหว่างส่งให้วารสารอื่นพิจารณาในเวลาเดียวกัน

2. ผู้เขียนต้องรายงานข้อมูลตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจริง ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลเท็จ

3. ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่นและผลงานของตนเอง หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานของตน รวมทั้งระบุในรายการอ้างอิงท้ายบทความ

4. ผู้เขียนต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “ข้อแนะนำในการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ”

5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคนต้องเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการจริง

6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการวิจัย (หากมี) โดยระบุมาพร้อมกับบทความที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์

7. ผู้เขียนต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (หากมี) โดยระบุมาพร้อมกับบทความที่เสนอพิจารณาตีพิมพ์

2. บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อเสนอพิจารณาตีพิมพ์แก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

2. หลังจากได้รับบทความจากกองบรรณาธิการวารสาร หากผู้ประเมินบทความตระหนักว่าอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ รู้จักผู้เขียนเป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่นๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างเป็นอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขาวิชานั้นๆ องค์ความรู้ใหม่ คุณภาพของการวิเคราะห์และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความควรระบุผลงานที่สอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนไม่ได้อ้างถึงเข้าไปในการประเมินบทความด้วย นอกจากนี้หากมีส่วนใดของบทความที่มีความซ้ำซ้อนกับผลงานอื่นๆ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบด้วย

3. บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ

2. บรรณาธิการวารสารต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

3. บรรณาธิการวารสารต้องตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจนและความสอดคล้องกับเนื้อหาและนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ

4. บรรณาธิการวารสารต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาแล้ว

5. บรรณาธิการวารสารต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ เพราะความสงสัยหรือไม่แน่ใจ โดยให้ผู้เขียนหาหลักฐานมาพิสูจน์ข้อสงสัยนั้นๆ ก่อน

6. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน ผู้ประเมินบทความและผู้บริหาร

7. บรรณาธิการต้องตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (plagiarism) อย่างจริงจัง เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น บรรณาธิการวารสารต้องหยุดกระบวนการประเมินและติดต่อผู้เขียนเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการพิจารณา “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

Publication Ethics

1. An author's roles and responsibilities

1. An author must guarantee that the submitted work is original and has never been published or submitted to other journals while being submitted to our journal.

2. An author must report information faithfully without disinforming or misinforming.

3. An author must provide correct in-text citation and reference citation, including self-citation where applicable.

4. An author must strictly follow the format of our journal (as detailed under Submission Guide).

5. Every author listed in an article must be involved in the writing process of the article.

6. In case that a submitted article is funded, an author must inform our journal of any sources of funding for that article.

7. An author must identify conflicts of interest (if any) when submitting their article to our journal.

2. A reviewer's roles and responsibilities

1. A reviewer must keep the information about the reviewed article confidential and must not reveal this information to others during the reviewing process.

2. After receiving an article from our editorial board, if a reviewer notices any conflicts of interest, such as the reviewer being part of the same research project, or any other reasons that might prevent the reviewer from providing comments honestly and impartially, the reviewer should inform our editorial board and abstain from reviewing the article.

3. A reviewer should accept to review an article within their areas of expertise. When reviewing, they should consider the academic merits of the article: for example, the substantiality of the article; the quality of the data analysis; its contributions to new knowledge; or the impact on its own field. A reviewer must not let their opinions on personal matters affect the review of the article.

4. A reviewer should make suggestions for inclusion of any related studies which are not included in the reviewed article. In addition, if the reviewer notices any plagiarism in the reviewed article, a reviewer should inform the editor.

3. The editor's roles and responsibilities

1. The editor is in charge of controlling the quality of the articles published in the journal.

2. The editor must not reveal the information about the authors and the reviewers to anyone who is not involved in the review during the entire process.

3. The editor needs to make publication decisions based on the reviewed articles' academic novelty, merits and contributions, as well as their suitability for the journal content and their compliance with the journal policies.

4. The editor must not publish an article which has already been published in other journals.

5. The editor must not reject an article without first consulting its author regarding the questions that may have arisen, or without giving the author an opportunity to clarify or provide further supporting evidence.

6. The editor must not have conflicts of interest with an author, a reviewer, or the board of committee.

7. The editor must check for plagiarism carefully. If any plagiarism is found, the editor must stop the process of article review and contact the author of that article for their clarification immediately as part of the decision whether to "accept" or "reject" the article.

ข้อแนะนำในการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ

1. การจัดเตรียมต้นฉบับ

บทความที่จะเสนอตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์วิชาการต้องเป็นบทความวิจัย (research article) บทความวิชาการ (academic article) บทความปริทรรศน์ (review article) หรือบทวิจารณ์หนังสือ (book review) เนื้อหาของบทความต้องเกี่ยวกับสาขาวิชามนุษยศาสตร์หรือสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ภาษา ภาษาศาสตร์ การเรียนการสอนภาษา การแปล วรรณคดี คติชนวิทยา ประวัติศาสตร์ ปรัชญาและศาสนา นิเทศศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ ดนตรี ศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์และการท่องเที่ยว

บทความต้องเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ หากผู้เขียนบทความไม่ใช่เจ้าของภาษา บทความต้องได้รับการตรวจทานและแก้ไขภาษาจากผู้อ่านที่เป็นเจ้าของภาษาก่อนส่งมายังกองบรรณาธิการ ความยาวของต้นฉบับไม่ควรเกิน 20 หน้ากระดาษ A4

บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องระบุข้อมูล ชื่อบทความ บทคัดย่อ คำสำคัญอย่างน้อย 3 คำ ชื่อผู้เขียนและหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การอ้างอิงในบทความต้องทำตามระบบ APA อย่างเคร่งครัด (สามารถดูรายละเอียดได้ที่ American Psychological Association. (2020). *Publication Manual of the American Psychological Association (7th ed.)* หรือดูรายละเอียดได้ที่การอ้างอิงสารสนเทศตาม *“Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)* จัดทำโดยศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2563)

2. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีที่ผู้เขียนต้องระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-ปี (author-date in-text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีพิมพ์ของเอกสารและเลขหน้าของเอกสารที่อ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น หากผู้เขียนผลงานที่อ้างอิงเป็นชาวไทย ให้ระบุชื่อและนามสกุล ส่วนผู้เขียนผลงานที่อ้างอิงเป็นชาวต่างประเทศ ให้ระบุเฉพาะนามสกุล เช่น

วิทยา ศักยาภินันท์ (2548, น. 34) กล่าวไว้ว่า... หรือ

ลักษณะดังกล่าวพบได้ในการอนุมานแบบนิรนัย (วิทยา ศักยาภินันท์, 2548, น. 34)

ซาอิด (Said, 1978, p. 15) มีข้อเสนอทางวิชาการในประเด็นนี้ว่า...

ทั้งนี้ให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference citation) ในรูปแบบของเอกสารอ้างอิง (References) โดยจัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรและแสดงรายการอ้างอิงภาษาไทยก่อนรายการอ้างอิงภาษาอังกฤษ โดยมีตัวอย่างการเขียนรายการเอกสารอ้างอิง ดังนี้

2.1 หนังสือ

2.1.1 หนังสือแบบรูปเล่ม

กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์, และจันทิมา เอียมานนท์ (บ.ก.). (2549). *มองสังคมผ่านวาทกรรม*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทพร ธนะกูลบริภัณฑ์. (2558). *การอ้างอิงและการเขียนรายการเอกสารอ้างอิงตามแบบ APA* (พิมพ์ครั้งที่ 6). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). *หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี*. ราชบัณฑิตยสถาน.

American Psychological Association. (2010). *Publication manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Author.

Bressler, C. E. (2011). *Literary criticism: An introduction to theory and practice* (5th ed.). Pearson Education.

Comrie, B. (Ed.). (1990). *The major languages of East and South-East Asia*. Routledge.

Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. The University of Chicago Press.

2.1.2 หนังสือแบบอิเล็กทรอนิกส์ (ไม่มีเลข DOI)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2568). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำปีพุทธศักราช 2567*. http://book.culture.go.th/ich67/#p=1

Somerville, C. (2011). *Understanding your dreams (Kindle Edition).* https://read.amazon.com/?_encoding=UTF8&asin=B005OKJRTYG&consumptionLimitReached=false&deviceAccountIds=A09998371WTP3RUEFJV1B&hasMultimedia=false&requiredCapabilities=EBOK_PURCHASE_ALLOWED&ref=yb_qv_ov_kndl_rn_rw&yourBooksUrl=https%3A%2F%2Fwww.amazon.com%2Fyour-

2.2 หนังสือแปล

ฮอว์คิง, เอส. (2552). *The illustrated: A brief history of time* [ประวัติย่อของกาลเวลาฉบับภาพประกอบ] (พิมพ์ครั้งที่ 17). มติชน.

Laplace, P. S. (1951). *Essai philosophique sur les probabilités* [A philosophical essay on probabilities]. Dover.

2.3 บทหรือบทความในหนังสือ

จันทิมา เอียมานนท์. (2549). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาษา วาทกรรม และอัตลักษณ์ของผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วยเอดส์: การศึกษาเชิงปฏิพันธ์วิเคราะห์. ใน กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ และจันทิมา เอียมานนท์ (บ.ก.), *มองสังคมผ่านวาทกรรม* (น. 49-76). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Fairclough, N. (1997). Technologisation of discourse. In C. R. Caldas-Coulthard & M. Coulthard (Eds.), *Texts and practices: Readings in critical discourse analysis* (pp. 71-83). Routledge.

2.4 บทความในวารสาร

2.4.1 บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/ อิเล็กทรอนิกส์ (ไม่มีเลข DOI)

ภคภต เทียมทัน. (2565). คำซ้อนในภาษาไทใหญ่: กรณีศึกษาพื้นเมืองแสนหวี ฉบับหอคำเมืองไหญ. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*, *29*(1), 167-188.

Quiroz, M. F., Gutiérrez, R., Rocha, F., Valenzuela, M. P., & Vilches, C. (2021). Improving English vocabulary learning through Kahoot!: A quasi-experimental high school experience. *Teaching English with Technology*, *21*(2), 3-13.

Robertson, S. (2005). What law got to do with it?. *Journal of the History of Sexuality*, *14*(1), 161-185.

2.4.2 บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (มีเลข DOI)

Prensky, M. (2003). Digital game-based learning. *ACM Computers in Entertainment*, *1*(1), 1-4. https://doi.org/10.1145/950566.950596

2.5 บทความในหนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

โสภิณ ทองปาน. (2544, 15 มกราคม). การพัฒนาชนบทในอดีต. *มติชน*, 6.

Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. http://www.nytimes.com

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, A1.

2.6 วิทยานิพนธ์

จารุวรรณ พุ่มพฤกษ์. (2536). *การวิเคราะห์กลอนกลบทไทยด้วยระเบียบวิธีทางภาษาศาสตร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รณชัย ศิลากร. (2547). *ผลของโครงการปฏิบัติสมาธิเบื้องต้นต่อสัจจการแห่งตนตามทฤษฎีของมาสโลว์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Nelsol, M. A. (2000). *A corpus-based study of the lexis of business English and business English materials* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Manchester.

2.7 ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

สถาบันไทใหญ่ศึกษา. (2559, 21 ธันวาคม). *ประวัติความเป็นมาของชนชาติไตโดยสังเขป*. ศูนย์ไทใหญ่ศึกษา วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน. http://www.taiyai.org/2011/index.php?page=4c2378500328311c7354592d47cc700d&r=3&id=284

Livingstone, S. (2004). *What is media literacy?*. ResearchGate. https://www.researchgate.net/publication/30521219_What_is_media_literacy

2.8 รายงานการประชุมเชิงวิชาการ

พัชราภา ตันติชูเวช. (2553). การศึกษาทั่วไปกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ ศึกษาโดยเปรียบเทียบกับประเทศไทย. ใน ศิริชัย กาญจนวาสี (บ.ก.), *การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาไทย: การประชุมวิชาการและเผยแพร่ผลงานวิจัยระดับชาติ* (น. 97-102). คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97-108). Springer-Verlag. https//doi.org/10.1007/978-3-540-74607-2_9

2.9 ราชกิจจานุเบกษา

พระราชพิธีพืชมงคลแลจรดพระนังคัล. (2429, 21 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 3 ตอนที่ 9. น. 65-66.

2.10 บทสัมภาษณ์

แดง จันทร์สีบ. (2560, 7 มีนาคม). แม่เพลงบ้านวัดบางน้อย ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส. [บทสัมภาษณ์].

Ross, R. (1980, 5 May). Associate Director, Cornell University Libraries. [Interview].

3. ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

3.1 ระยะขอบ

การตั้งระยะขอบกระดาษ ให้ตั้งดังนี้

ด้านบน	1	นิ้ว	ด้านล่าง	1	นิ้ว
ด้านซ้าย	1.5	นิ้ว	ด้านขวา	1	นิ้ว

3.2 รูปแบบและขนาดตัวอักษร

ส่วนของบทความ	การจัดชิดขอบ	ลักษณะตัวอักษร	แบบอักษร	ขนาดอักษร (พอยต์)
ชื่อบทความ	กลางหน้ากระดาษ	**ตัวหนา**	Browallia New	18
หัวข้อ	ชิดซ้าย	**ตัวหนา**	Browallia New	17
เนื้อความ	จัดพอดีหน้า	ปกติ	Browallia New	15
การเน้นความ	-	*ตัวเอียง*	Browallia New	15

3.3 การนำเสนอข้อมูลด้วยตาราง (table)

ข้อความในตารางใช้รูปแบบอักษร Browallia New ขนาด 14 พอยต์ หรือสามารถปรับขนาดตัวอักษรให้เหมาะสมกับข้อมูล ใส่เลขลำดับตารางและชื่อตารางไว้ด้านบนตารางและจัดระยะชิดซ้าย โดยจัดรูปแบบอักษรดังนี้ เลขลำดับตารางใช้อักษรตัวปกติและชื่อตารางใช้อักษรตัวเอียง (italic) เช่น

ตารางที่ 1

ตัวอย่างคำศัพท์ที่เป็นคำยืมจากภาษาต่างประเทศในทศชาดก

คำศัพท์	ตัวอย่างคำศัพท์
คำศัพท์บาลี	อุสภา อัสดร โปดก เสฏฐี วินิจฉัย ภิญโญ สุคันธ์ ภาวนา อัสดร อัคคี อนันต์ พิฆาต ไสยาต กาพ ฯลฯ
คำศัพท์สันสกฤต	กัลยา กูณฑ์ ศิรา นฤพาน ไอสวรรย์ ไพฑูรย์ ปราชญ์ ศาสดา รัศมี ปักษี ราษฎร ศีรษะ ฤทธิ์ ฯลฯ
คำศัพท์เขมร	บำเพ็ง จำเริญ เพลิง จำเรียง คำนัล เสด็จ จำนง สรวล บรรทม อำนวย กำเนิด ถนอม ขำนาญ ฯลฯ

3.4 การนำเสนอข้อมูลด้วยรูปภาพ (figure) ได้แก่ กราฟ (graph) แผนผัง/ ผังภูมิ (chart) แผนที่ (map) ภาพวาด (drawing) ภาพถ่าย/ รูปภาพ (photograph/ picture)

ระบุหมายเลขรูปภาพและชื่อรูปภาพไว้ใต้รูปภาพ โดยใช้รูปแบบอักษร Browallia New ขนาด 14 และจัดระยะแบบกลางหน้ารูปภาพหรือกลางรูปภาพ โดยจัดรูปแบบอักษรดังนี้ เลขลำดับภาพใช้อักษรตัวเอียง (italic) และชื่อภาพใช้อักษรตัวปกติ เช่น

ภาพที่ 1. การรับรองให้สัญญาณในการเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยขบวนพยุหยาตราทางสถลมารคในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก 5 พฤษภาคม พุทธศักราช 2562
(ที่มา: สถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย, 2562)

4. การแบ่งหัวข้อในบทความ

ต้นฉบับบทความควรจะแบ่งหัวข้อหลักเป็นสัดส่วนและกำกับหัวข้อหลักและหัวข้อย่อยด้วยระบบตัวเลข โดยจัดรูปแบบให้เป็นไปตามรูปแบบดังนี้

1. หัวข้อลำดับที่ 1

หัวข้อลำดับที่ 1 พิมพ์ด้วยอักษรตัวหนา (bold) ขนาด 17 พอยต์ จัดชิดซ้าย เว้นบรรทัดด้านบนสองบรรทัดและเว้นบรรทัดด้านล่างหนึ่งบรรทัด

1.1 หัวข้อลำดับที่ 1.1

หัวข้อลำดับที่ 1.1 พิมพ์ด้วยอักษรตัวหนา (bold) ขนาด 16 พอยต์ จัดชิดซ้าย เว้นบรรทัดด้านบนหนึ่งบรรทัดและเว้นบรรทัดด้านล่างหนึ่งบรรทัด

1.1.1 หัวข้อลำดับที่ 1.1.1
หัวข้อลำดับที่ 1.1.1 พิมพ์ด้วยอักษรตัวปกติ ขนาด 15 พอยต์ จัดชิดซ้าย เว้นบรรทัดด้านบนหนึ่งบรรทัดและบรรทัดด้านล่างตามด้วยเนื้อความทันที

5. การส่งต้นฉบับ

ผู้สนใจสามารถส่งบทความออนไลน์ผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online) ได้ที่ https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc